دلائل النبوة

Delâilü'n-Nübüvve

Hz. Muhammed'in ﷺ Mucizelerle Dolu Hayatı

Beyhakî

5

OCAK

Delâilü'n-Nübüvve

el-Beyhakî

Ahmed b. el-Hüseyn

(384-458 H./994-1066 M.)

دلائل النبوة

Cilt 5

Delâilü'n-Nübüvve
1. baskı – İstanbul
Cilt 5
Aralık 2017
Özgün adı: Delâilü'n-nübüvve ve-ma'rifetu hâli sâhibi'ş-şerîa
Yazarı: Ebû Bekr Ahmed b. Hüseyn b. Alî el-Beyhakî (384-458 H./994-1066 M.)
Arapça neşir: Dârur-Reyyân lit-turâs, Abdulmu'tî Kal'acî tahkiki ile, Kahire 1408/1988
İSBN: 978-605-4659-29-6
Tercüme: Hüseyin Yıldız, Hasan Yıldız ve Zekeriya Yıldız
Redaksiyon: Yusuf Özbek
Kapak: Edib Agagjyshi
Baskı ve Cilt: Step Ajans Matbaacılık Ltd Şti.
Göztepe Mah. Bosna Cad. No. 11
Bağcılar/ İSTANBUL
Tel: 0212.4468846 Matb. Sertifika No: 12266
İsteme ve Haberleşme Adresi
www.ocakyayincilik.com
OCAK YAYINCILIK
Millet Cad. Gülsen Apt.
No. 19 Kat: 4 D. 7
Yusufpaşa
Aksaray, İstanbul
GSM: 05353107416 (Yusuf Özbek)

İÇİNDEKİLER

جُمَّاعُ أَبْوَابِ أَسْئِلَةِ الْيَهُودِ وَغَيْرِهِمْ وَاسْتِبْرَائِهِمْ عَنْ أَحْوَالِ النَّبِيِّ ﷺ وَإِسْلَامِ مَنْ هُدِيَ إِلَى الْإِسْلَامِ مِنْهُمْ

PEYGAMBERLİĞİNDEN EMİN OLMAK İÇİN YAHUDİLERİN RESÛLULLAH'A (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM) SORULAR SORMASI ve İÇLERİNDEN BAZILARININ MÜSLÜMAN OLMASINA DAİR BÖLÜMLER

بَابُ مَسَائِلِ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَلَامٍ ﷺ، وَإِسْلَامِهِ حِينَ عَرَفَ صِدْقَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي رِسَالَتِهِ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM) Doğru Söylediğini Anlayan Abdullah b. Selâm'ın Müslüman Olması

أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ طَلْحَةُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الصَّقَّارِ بِبَغْدَادَ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ يَحْيَى الْآدَمِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو عِمْرَانَ مُوسَى بْنُ سَهْلِ بْنِ كَثِيرٍ الْوَشَّاءُ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُلَيَّةَ، عَنْ حُمَيْدٍ الطَّوِيلِ. (ح) وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عمر بْنِ حَفْصٍ الْمُقْرِئِ بْنِ الْحَمَّامِيِّ- رَحِمَهُ اللهُ- بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ الطَّوِيلُ عَنْ أَنَسٍ قَالَ: «جَاءَ عَبْدُ اللهِ بْنُ سَلَامٍ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ مَقْدَمَهُ إِلَى الْمَدِينَةِ فَقَالَ إِنِّي سَائِلُكَ عَنْ ثَلَاثٍ لَا يَعْلَمُهُنَّ إِلَّا نَبِيٌّ! مَا أَوَّلُ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ؟ وَمَا أَوَّلُ طَعَامٍ يَأْكُلُهُ أَهْلُ الْجَنَّةِ؟ وَالْوَلَدُ يَنْزِعُ إِلَى أُمِّهِ وَإِلَى أَبِيهِ؟ قَالَ: أَخْبَرَنَا جِبْرِيلُ آنِفًا. قال ابْنُ سَلَامٍ: ذَاكَ عَدُوُّ الْيَهُودِ مِنَ الْمَلَائِكَةِ. أَمَّا أَوَّلُ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ فَنَارٌ تُخْرِجُهُمْ مِنَ الْمَشْرِقِ إِلَى الْمَغْرِبِ. وَأَمَّا أَوَّلُ طَعَامٍ تَأْكُلُهُ أَهْلُ الْجَنَّةِ فَزِيَادَةُ بمد حُوتٍ وَأَمَّا الْوَلَدُ فَإِذَا سَبَقَ مَاءُ الرَّجُلِ نَزَعَهُ، وَإِذَا سَبَقَ مَاءُ الْمَرْأَةِ نَزَعَهُ» .

وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ عُلَيَّةَ: فَإِذَا سَبَقَ مَاءُ الرَّجُلِ مَاءَ الْمَرْأَةِ نَزَعَ الْوَلَدُ إِلَى أَبِيهِ وَإِذَا سَبَقَ مَاءُ الْمَرْأَةِ مَاءَ الرَّجُلِ نزعَ الْوَلَدُ إِلَى أُمِّهِ» .

زَادَ الْأَنْصَارِيُّ فِي رِوَايَتِهِ فَقَالَ: «أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللهِ» .
قَالَ: «يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ الْيَهُودَ قَوْمٌ بُهتٌ وَإِذَا عَلِمُوا إِسْلَامِي قَبْلَ أَنْ تَسْأَلَهُمْ عَنِّي بَهَتُونِي عِنْدَكَ. فَجَاءَتِ الْيَهُودُ فَقَالَ لَهُمُ النَّبِيُّ ﷺ: أَيُّ رَجُلٍ عَبْدُ اللهِ فِيكُمْ؟ قَالُوا: حَبْرُنَا وَابْنُ حَبْرِنَا، وَسَيِّدُنَا وَابْنُ سَيِّدِنَا، وَعَالِمُنَا وَابْنُ عَالِمِنَا، قَالَ: أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَسْلَمَ عَبْدُ اللهِ؟ قَالُوا أَعَاذَهُ اللهُ مِنْ ذَلِكَ فَخَرَجَ عَلَيْهِمْ عَبْدُ اللهِ فَقَالَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ. قَالُوا شَرُّنَا وَابْنُ شَرِّنَا وَانْتَقَصُوهُ قَالَ: هَذَا مَا كُنْتُ أَخَافُ يَا رَسُولَ اللهِ وَأَحْذَرُ» .

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عُلَيَّةَ وَغَيْرِهِ عَنْ حُمَيْدٍ.

Enes anlatıyor: Abdullah b. Selâm, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Medine'ye geldiğini duyunca yanına geldi. "Sana ancak bir peygamberin bilebileceği üç şey soracağım. Kıyametin alametlerinden ilki nedir? Cennet ahalisinin ilk yiyeceği şey nedir? Çocuk neye göre babasına veya annesine çeker?" dedi.

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cebrâil az önce bunların cevaplarını bildirdi"* buyurunca, Abdullah: "O, melekler arasında Yahudilere düşman birisidir" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kıyametin alametlerinden ilki, doğudan bir ateşin çıkması ve insanları batıya doğru sürmesidir. Cennet ahalisinin yiyeceği ilk şey, bir balığın ciğerinin ziyadesidir. Çocuğun babasına veya annesine çekmesi olayına gelince, (münasebet sırasında) erkeğin suyu kadının suyuna baskın olursa çocuk baba tarafına çeker. Kadının suyunun erkeğin suyuna baskın olması durumunda ise çocuk anne tarafına çeker."*

Bunun üzerine Abdullah: "Allah'tan başka ilah olmadığına ve senin Allah Resûlü olduğuna şahadet ederim" dedi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Yahudiler iftiracı bir topluluktur. Beni onlara sormadan önce Müslüman olduğumu öğrenirlerse yanında bana iftira atmaya kalkışırlar. Onun için önce onlara nasıl biri olduğumu sor" diye ekledi.

Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onları çağırdı ve: *"Abdullah (b. Selâm) yanınızda nasıl biridir?"* diye sordu. "Bilginimizdir, aynı zamanda bilginlerimizden olan birinin oğludur. Efendimizdir, aynı zamanda efendilerimizden biri olanın oğludur. Alimimizdir, aynı zamanda alimlerimizden olan birinin oğludur" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Peki*

o müslüman olsa ne yaparsınız?" diye sorunca, Yahudiler: "Allah onu böylesi bir şeyden korusun" dediler. Abdullah b. Selâm karşılarına çıktı ve: "Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in de O'nun Resûlü olduğuna şahadet ederim!" dedi. Onlar da hemen: "Abdullah bizim hem en kötümüz, hem de içimizde en kötü olanın oğludur!" deyip onu kötülemeye başladılar. Bunun üzerine Abdullah: "İşte onlardan yana ben de bundan korkuyor ve çekiniyordum" dedi.

Buhârî, *Sahîh*'de İbn Uleyye ve başkası kanalıyla Humeyd'den rivayet etmiştir.[1]

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ أَبِي مَعْشَرٍ الْمَدَنِيِّ عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، قَالَ: «كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا أَتَى قُبَاءَ أَمَرَ مُنَادِيَهُ فَنَادَى بِالصَّلَاةِ» .

فَذَكَرَ الْحَدِيثَ «فِي مَجِيءِ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَلَامٍ وَجُلُوسِهِ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَرُجُوعِهِ إِلَى عَمَّتِهِ، فَقَالَتْ لَهُ يَا ابْنَ أَخِي لِمَ احْتَبَسْتَ؟ فَقَالَ: يَا عَمَّةُ كُنْتُ عِنْدَ رسول الله ﷺ. فَقَالَتْ: عِنْدَ مُوسَى بْنِ عِمْرَانَ؟! فَقَالَ: لَمْ أَكُنْ عِنْدَ مُوسَى ابن عِمْرَانَ. فَقَالَتْ: عِنْدَ النَّبِيِّ الَّذِي يُبْعَثُ عِنْدَ قِيَامِ السَّاعَةِ؟ قَالَ: نَعَمْ، مِنْ عِنْدِهِ جِئْتُ، فَرَجَعَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَسَأَلَهُ عَنْ ثَلَاثَةِ أَشْيَاءَ» وَذَكَرَ الْحَدِيثَ الْأَوَّلَ. إِلَّا أَنَّهُ سَأَلَهُ عَنِ السَّوَادِ الَّذِي فِي الْقَمَرِ: ذَا أَوَّلُ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ؟ قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «أَوَّلُ نُزُلٍ يَنْزِلُهُ ، قَالَ: أَهْلُ الْجَنَّةِ بِلَامٍ وَنُونٍ، فَقَالَ: مَا بِلَامٍ وَنُونٍ؟ قَالَ: ثَوْرٌ وَحُوتٌ يَأْكُلُ مِنْ زَائِدَةِ كَبِدِ أَحَدِهِمَا سَبْعُونَ أَلْفًا ثُمَّ يَقُومَانِ يَزْفِنَانِ لِأَهْلِ الْجَنَّةِ.

وَأَمَّا الشَّبَهُ: فَأَيُّ النُّطْفَتَيْنِ سَبَقَتْ إِلَى الرَّحِمِ مِنَ الرَّجُلِ أَوِ الْمَرْأَةِ فَالْوَلَدُ أَشْبَهُ.

وَأَمَّا السَّوَادُ الَّذِي فِي الْقَمَرِ: فَإِنَّهُمَا كَأَنَّهُمَا شَمْسَيْنِ: فَقَالَ اللهُ ﷻ: ﴿وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَتَيْنِ فَمَحَوْنَا آيَةَ اللَّيْلِ﴾ . وَالسَّوَادُ الَّذِي رَأَيْتَ هُوَ الْمَحْوُ ﴿فَمَحَوْنَا آيَةَ اللَّيْلِ﴾ فَقَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ سَلَامٍ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ» .

---

[1] Buhârî, *menâkib* (51).

ثُمَّ ذَكَرَ الْحَدِيثَ فِي قِصَّةِ الْيَهُودِ الَّذِينَ دَخَلُوا عَلَيْهِ وَسَأَلَهُمْ عَنْ عَبْدِ اللهِ وَمَا أَحَالُوا بِهِ، وَقَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ فِي آخِرِهِ: «أَجْزَنَا الشَّهَادَةَ الْأُولَى» أَمَّا هَذِهِ فَلا.

Saîd el-Makburî der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Kubâ'ya geldiği zaman münadisine namaz için çağrı yapmasını söylerdi."

Sonrasında ravi, Abdullah b. Selâm'ın Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip oturmasını, sonra halasının yanına dönmesini zikredip şöyle devam eder: "Halası: «Yeğenim! Neden geciktin?» diye sorunca, Abdullah: «Halacığım! Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanındaydım» dedi. Halası: «Musa b. İmrân'ın yanında mı?» diye sorunca, Abdullah: «Musa b. İmrân'ın yanında değil» karşılığını verdi. Halası: «Kıyamete yakın gönderilecek olan peygamberin yanında mı?» diye sorunca, Abdullah: «Evet! Onun yanından geliyorum» dedi. Daha sonra Abdullah, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına dönüp üç şeyi sordu..."

Sonrasında ravi bir önceki hadisin aynısını zikreder. Ancak burada Abdullah, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Ay'daki karartıyı zikredip: "Bu, kıyametin ilk alametlerden midir?" diye sormuştur. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu, Ay'ın ilk aşamalarından biridir"* karşılığını vermiştir. Abdullah: "Cennet ahalisinin yiyeceği Balâm ve Nûn'dan mı olacaktır?" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Balâm ve Nûn da ne oluyor?"* diye sormuştur. Abdullah da: "Bunlardan biri öküz, diğeri de balıktır. Ancak her birinin ciğerinin ziyadesinden yetmiş bin kişi yiyip doyar. Sonra da ikisi kalkıp cennet ahalisi için oynarlar" demiştir.

Çocuğun kime çekeceği konusunda ise Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Erkek ve kadının nutfelerinden hangisi daha önce rahme ulaşırsa doğacak çocuk da o tarafa çeker"* buyurmuştur.

Ay'daki karartı konusunda da Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Eskiden ikisi de güneş idi. Yüce Allah: «Biz geceyi ve gündüzü iki alâmet yaptık. Rabbinizden lütuf isteyesiniz, yılların sayısını ve hesabını bilesiniz diye gece alametini silip gündüz alametini aydınlatıcı kıldık»*[1] *buyurur. Gördüğün karaltı da silinen yerdir."*

---

[1] İsrâ Sur. 12

Bunun üzerine Abdullah b. Selâm: "Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in de Allah'ın Resûlü olduğuna şahadet ederim" demiştir.

Daha sonra ravi Yahudilerin, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girmelerini, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) onlara Abdullah b. Selâm'ı sormasını, onların Abdullah hakkında önce ve sonra söylediklerini, sonunda da Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onun hakkında ilk söylediklerinizi geçerli sayıyor, diğerlerini kabul etmiyorum"* buyurmasını zikreder.

بَابُ مَسَائِلِ الْحَبْرِ، وَمَعْرِفَتِهِ إِصَابَةَ النَّبِيِّ ﷺ فِي جَوَابِ مَسْأَلَتِهِ وَصِدْقِهِ فِي نُبُوَّتِهِ

Yahudi Bilginin Soruları, Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM) Cevaplarından Onun Hak Peygamber Olduğunu Anlaması

أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا يَحْيَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى الْمُزَكِّي، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ
عَبْدُوسٍ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ نَافِعٍ أَبُو تَوْبَةَ، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ سَلَّامٍ، عَنْ زَيْدٍ: وَهُوَ ابْنُ
سَلَّامٍ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَلَّامٍ، أَخْبَرَنِي أَبُو أَسْمَاءِ الرَّحَبِيُّ أَنَّ ثَوْبَانَ حَدَّثَهُ. قَالَ: «كُنْتُ قَائِمًا عِنْدَ رَسُولِ
اللهِ ﷺ، فَجَاءَ حَبْرٌ مِنْ أَحْبَارِ الْيَهُودِ، فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا مُحَمَّدُ، فَدَفَعْتُهُ دَفْعَةً كَادَ
يُصْرَعُ مِنْهَا. فَقَالَ: لِمَ تَدْفَعُنِي؟ قُلْتُ: لَا تَقُولُ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ: إِنَّمَا سَمَّيْتُهُ بِاسْمِهِ
الَّذِي سَمَّاهُ بِهِ أَهْلُهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِنَّ اسْمِيَ الَّذِي سَمَّانِي بِهِ أَهْلِي مُحَمَّدٌ، فَقَالَ
الْيَهُودِيُّ جِئْتُ أَسْأَلُكَ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: يَنْفَعُكَ شَيْءٌ إِنْ حَدَّثْتُكَ قَالَ: أَسْمَعُ بِأُذُنِي
فَنَكَتَ بِعُودٍ مَعَهُ فَقَالَ لَهُ: سَلْ. فَقَالَ الْيَهُودِيُّ: أَيْنَ النَّاسُ يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ
وَالسَّمَوَاتُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: فِي الظُّلْمَةِ دُونَ الْجِسْرِ. قَالَ: فَمَنْ أَوَّلُ النَّاسِ إِجَازَةً
قَالَ فُقَرَاءُ الْمُهَاجِرِينَ، قَالَ الْيَهُودِيُّ: فما تُحْفَتُهُمْ حِينَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ قَالَ: زِيَادَةُ كَبِدِ
نُونٍ. قَالَ فَمَا غِذَاؤُهُمْ عَلَى أَثَرِهِ؟ قَالَ: يُنْحَرُ لَهُمْ ثَوْرُ الْجَنَّةِ الَّذِي كَانَ يَأْكُلُ مِنْ أَطْرَافِهَا.
قَالَ: مَا شَرَابُهُمْ عَلَيْهِ؟ قَالَ: مِنْ عَيْنٍ فِيهَا تُسَمَّى سَلْسَبِيلًا. قَالَ: صَدَقْتَ. قَالَ: وَجِئْتُ
أَسْأَلُكَ عَنْ شَيْءٍ لَا يَعْلَمُهُ أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ إِلَّا نَبِيٌّ أَوْ رَجُلٌ أَوْ رَجُلَانِ. قَالَ: يَنْفَعُكَ
إِنْ حَدَّثْتُكَ؟ قَالَ أَسْمَعُ بِأُذُنِي. قَالَ: جِئْتُ أَسْأَلُكَ عَنِ الْوَلَدِ. قَالَ: مَاءُ الرَّجُلِ أَبْيَضُ وَمَاءُ
الْمَرْأَةِ أَصْفَرُ، فَإِذَا اجْتَمَعَا فَعَلَا مَنِيُّ الرَّجُلِ مَنِيَّ الْمَرْأَةِ ذَكَرًا بِإِذْنِ اللهِ وَإِنْ عَلَا مَنِيُّ الْمَرْأَةِ

مَنِيِّ الرَّجُلِ أَنَّثَا بِإِذْنِ اللهِ. فَقَالَ الْيَهُودِيُّ: صَدَقْتَ وَإِنَّكَ نَبِيٌّ ثُمَّ انْصَرَفَ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إنه سَأَلَنِي هَذَا الَّذِي سَأَلَنِي عَنْهُ وَمَا أَعْلَمُ شَيْئًا مِنْهُ حَتَّى أَتَانِيَ اللهُ بِهِ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْحُلْوَانِيِّ عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ نَافِعٍ.

Sevbân anlatıyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında durmuşken Yahudi bilgirlerinden biri geldi ve: "es-Selâmu aleyke, ey Muhammed!" dedi. Adam öyle deyince onu öyle bir ittim ki az daha yere düşüyordu. Bana: "Neden itiyorsun?" deyince, ona: "Neden (ismiyle sesleniyor ve) Resûlullah demiyorsun?" karşılığını verdim. Yahudi: "Ailesinin ona koyduğu isimle kendisine seslendim" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Benim adım da ailemin koyduğu gibi Muhammed'dir"*** buyurdu.

Yahudi: "Sana bazı şeyler sormaya geldim" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Cevap versem sana bir faydası olacak mı?"*** buyurdu. Yahudi: "En azından kendi kulaklarımla duymuş olurum" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) elindeki değnekle yere çizgiler attıktan sonra Yahudiye: ***"Sor"*** dedi. Yahudi: "Yer başka yere, gökler de başka göklere dönüştürüldüğü gün insanlar nerede olacaktır?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Köprünün yanındaki karanlıkta olacaklardır"*** karşılığını verdi. Yahudi: "İnsanlar içinde köprüyü ilk kimler geçecektir?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Fakir muhacirler"*** karşılığını verdi.

Yahudi: "Cennete girenlere ilk verilecek şey nedir?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Balık ciğerinin ziyadesi olacaktır"*** karşılığını verdi. Yahudi: "Onun ardından yiyecekleri şey nedir?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Cennetin etrafında otlanan bir öküz onlara kesilecektir"*** karşılığını verdi. Yahudi: "Bu yemeğin ardından içecekleri ne olacaktır?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Orada Selsebîl adındaki bir kaynaktan içecekler"*** karşılığını verdi. Bunun üzerine Yahudi: "Doğru söyledin" dedi.

Sonra Yahudi: "Sana yeryüzünde sadece peygamber olanların veya bir iki adamın bilebileceği bir şey soracağım" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Cevap versem sana bir faydası olacak mı?"*** diye sorunca, Yahudi: "En azından kendi kulaklarımla duymuş olurum" karşılığını verdi ve: "Sana çocuk (cinsiyeti) konusunu da sormak istiyorum" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Erkeğin menisi beyaz, kadınınki ise sarıdır. İkisi bir araya gelir de erkeğin menisi kadınınkine baskın çıkarsa Allah'ın izniyle çocuk erkek olur. Kadının menisi erkeğinkine baskın çıkarsa da Allah'ın izniyle çocuk kız olur" karşılığını verince, Yahudi: "Doğru söylüyorsun! Sen bir peygambersin" dedi ve çekip gitti. Yahudi gidince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Adam bunları bana sorduğunda hiçbirinin cevabını bilmiyordum, ama Allah cevaplarını bana bildirdi"* buyurdu.

Müslim, *Sahîh*'de Hasan b. Ali el-Hulvânî kanalıyla Rabî' b. Nâfi'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ. حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ قَالَ: حَدَّثَنِي الْمُخْتَارُ بْنُ أَبِي الْمُخْتَارِ، عَنْ أَبِي ظَبْيَانَ. قَالَ: حَدَّثَنَا أصحابنا أنعم بَيْنَا هُمْ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي سَفَرٍ لَهُمْ فَاعْتَرَضَهُمْ يَهُودِيٌّ جَعْدٌ أَحْمَرُ مُتَلَفِّفٌ بِطَيْلَسَانٍ. فَقَالَ فِيكُمْ أَبُو الْقَاسِمِ؟ فِيكُمْ مُحَمَّدٌ؟ فَقُلْنَا: إِيَّاكَ، فَلَمَّا انْتَهَى إِلَيْهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَالَ: يَا أَبَا الْقَاسِمِ: إِنِّي سَائِلُكَ عَنْ مَسْأَلَةٍ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا نَبِيٌّ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: سَلْ عَمَّا شِئْتَ: فَقَالَ: مِنْ أَيِّ الْفَحْلَيْنِ يَكُونُ الْوَلَدُ؟ فَصَمَتَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حَتَّى وَدِدْنَا أَنَّهُ لَمْ يَسْأَلْهُ، ثُمَّ عَرَفْنَا أَنَّهُ قَدْ بُيِّنَ لَهُ فَقَالَ: مِنْ كُلٍّ يكون. فَقَالَ: مَا مِنْ مَاءِ الرَّجُلِ وَمَا مِنْ مَاءِ الْمَرْأَةِ؟ فَصَمَتَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حَتَّى وَدِدْنَا أَنَّهُ لَمْ يَسْأَلْهُ، ثُمَّ عَرَفْنَا أَنَّهُ قَدْ بُيِّنَ لَهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: أَمَّا نُطْفَةُ الرَّجُلِ فَبَيْضَاءُ غَلِيظَةٌ فَمِنْهَا الْعِظَامُ وَالْعَصَبُ، وَأَمَّا نُطْفَةُ الْمَرْأَةِ فَحَمْرَاءُ رَقِيقَةٌ فَمِنْهَا اللَّحْمُ وَالدَّمُ فَقَالَ: أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ الله

Ebû Zabyân der ki: Arkadaşlarımızdan bazıları bize şunu anlattı: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte bir yolculuktayken kıvırcık saçlı, esmer, boynuna şal sarmış bir Yahudi geldi ve: "Ebu'l-Kâsım aranızda mı? Muhammed aranızda mı?" diye sordu. Biz adama: "Orada!" deyip onu gösterdik. Yahudi, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldiği zaman: "Ey Ebu'l-Kâsım! Sana ancak bir peygamberin bilebileceği bir şey soracağım" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İstediğini sorabilirsin"* karşılığını verdi. Yahudi: "Çocuk erkeğin mi, yoksa kadının mı suyundan olur?" diye sorunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sustu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) susunca biz

---

[1] Müslim, *hayd* 8 (34).

Yahudinin bunu hiç sormamış olmasını temenni ettik. Daha sonra ise cevabın kendisine bildirildiğini anladık. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her ikisinden olur"* karşılığını verdi.

Yahudi: "Erkeğin suyundan mı, yoksa kadının suyundan mı?" diye sorunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sustu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) susunca biz Yahudinin bunu hiç sormamış olmasını temenni ettik. Daha sonra ise cevabın kendisine bildirildiğini anladık. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Erkeğin suyu beyaz ve katı olur. Bu sudan çocuğun kemikleri ve sinirleri oluşur. Kadının suyu ise kırmızımsı ve incedir. Ondan da çocuğun eti ve kanı oluşur"* karşılığını verince Yahudi: "Şahadet ederim ki Allah'ın Resûlü'sün" dedi.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي مَسَائِلِ عِصَابَةٍ مِنَ الْيَهُودِ وَمَعْرِفَةِ إِصَابَتِهِ فِيمَا قَالَ

Yahudilerinden Bir Grubun Sorduğu Sorulara Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Kendilerinin de Kabul Ettiği İsabetli Cevaplar Vermesi

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ- رَحِمَهُ اللهُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ بَهْرَامَ، عَنْ شَهْرِ بن حَوْشَبٍ. قَالَ: حَدَّثَنِي ابْنُ عَبَّاسٍ. قَالَ: حَضَرَتْ عِصَابَةٌ مِنَ الْيَهُودِ يَوْمًا النَّبِيَّ ﷺ فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ! حَدِّثْنَا عَنْ خِلَالٍ نَسْأَلُكَ عَنْهَا لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا نَبِيٌّ. قَالَ: سَلُوا. عَمَّا شِئْتُمْ وَلَكِنِ اجْعَلُوا لِي ذِمَّةَ اللهِ، وَمَا أَخَذَ يَعْقُوبُ عَلَى بَنِيهِ إِنْ أَنَا حَدَّثْتُكُمْ بِشَيْءٍ تَعْرِفُونَهُ صِدْقًا لَتُبَايِعُنِّي عَلَى الْإِسْلَامِ. قَالُوا: لَكَ ذَلِكَ. قَالَ: فَسَلُونِي عَمَّا شِئْتُمْ. قَالُوا: أَخْبِرْنَا عَنْ أَرْبَعِ خِلَالٍ نَسْأَلُكَ: أَخْبِرْنَا عَنِ الطَّعَامِ الَّذِي حَرَّمَ إِسْرَائِيلُ عَلَى نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرَاةُ، وَأَخْبِرْنَا عَنْ مَاءِ الرَّجُلِ كَيْفَ يَكُونُ الذَّكَرُ مِنْهُ حَتَّى يَكُونَ ذَكَرًا، وَكَيْفَ تَكُونُ الْأُنْثَى مِنْهُ حَتَّى تَكُونَ أُنْثَى؟ وَأَخْبِرْنَا كَيْفَ هَذَا الشَّيْءُ فِي النَّوْمِ؟ وَمَنْ وَلِيُّكَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ؟ قَالَ فَعَلَيْكُمْ عَهْدُ اللهِ لَئِنْ أَنَا حَدَّثْتُكُمْ لَتُبَايِعُنِّي فَأَعْطُوهُ مَا شَاءَ اللهُ مِنْ عَهْدٍ وَمِيثَاقٍ. قَالَ أَنْشُدُكُمْ بِاللهِ الَّذِي أَنْزَلَ التَّوْرَاةَ عَلَى مُوسَى هَلْ تَعْلَمُونَ أَنَّ إِسْرَائِيلَ- يَعْقُوبَ- مَرِضَ مَرَضًا شَدِيدًا طَالَ سَقَمُهُ مِنْهُ فَنَذَرَ لِلَّهِ نَذْرًا: لَئِنْ شَفَاهُ اللهُ مِنْ

---

[1] Ahmed, *Müsned* (1/465).

سَقَمِهِ لَيُحَرِّمَنَّ أَحَبَّ الشَّرَابِ إِلَيْهِ، وَأَحَبَّ الطَّعَامِ إِلَيْهِ، وَكَانَ أَحَبُّ الشَّرَابِ إِلَيْهِ أَلْبَانَ الْإِبِلِ، وَكَانَ أَحَبُّ الطَّعَامِ إِلَيْهِ لُحْمَانَ الْإِبِلِ؟ قَالُوا: اللَّهُمَّ نَعَمْ! فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: اللَّهُمَّ اشْهَدْ عَلَيْهِمْ. قَالَ: أَنْشُدُكُمْ بِاللهِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ التَّوْرَاةَ عَلَى مُوسَى هَلْ تَعْلَمُونَ أَنَّ مَاءَ الرَّجُلِ غَلِيظٌ أَبْيَضُ وَمَاءَ الْمَرْأَةِ أَصْفَرُ رَقِيقٌ فَأَيُّهُمَا عَلَا كَانَ لَهُ الْوَلَدُ وَالشَّبَهُ بِإِذْنِ اللهِ، وَإِنْ عَلَا مَاءُ الرَّجُلِ مَاءَ الْمَرْأَةِ كَانَ ذَكَرًا بِإِذْنِ اللهِ وَإِنْ عَلَا مَاءُ الْمَرْأَةِ مَاءَ الرَّجُلِ كَانَتْ أُنْثَى بِإِذْنِ اللهِ؟ قَالُوا: اللَّهُمَّ نَعَمْ! فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: اللَّهُمَّ اشْهَدْ.

قَالَ: أَنْشُدُكُمْ بِاللهِ الَّذِي أَنْزَلَ التَّوْرَاةَ عَلَى مُوسَى هَلْ تَعْلَمُونَ أَنَّ هَذَا النَّبِيَّ تَنَامُ عَيْنَاهُ وَلَا يَنَامُ قَلْبُهُ؟ قَالُوا: اللَّهُمَّ نَعَمْ! قَالَ: اللَّهُمَّ اشْهَدْ عَلَيْهِمْ. قَالُوا أَنْتَ الْآنَ حَدِّثْنَا مَنْ وَلِيُّكَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ فَعِنْدَهَا نُجَامِعُكَ أَوْ نُفَارِقُكَ. قَالَ: وَلِيِّي جِبْرِيلُ، وَلَمْ يَبْعَثُ اللهُ نَبِيًّا قَطُّ إِلَّا وهو وليه قال فَعِنْدَهَا نُفَارِقُكَ لَوْ كَانَ وَلِيُّكَ غَيْرَهُ مِنَ الْمَلَائِكَةِ لَتَابَعْنَاكَ وَصَدَّقْنَاكَ قَالَ: فَمَا يَمْنَعُكُمْ أَنْ تُصَدِّقُوهُ؟ قَالُوا: إِنَّهُ عَدُوُّنَا مِنَ الْمَلَائِكَةِ فَأَنْزَلَ اللهُ ﷻ: ﴿قُلْ مَن كَانَ عَدُوًّا لِّجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ مُصَدِّقاً لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ﴾. وَنَزَلَتْ ﴿فَبَاؤُ بِغَضَبٍ عَلَى غَضَبٍ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ﴾

İbn Abbâs der ki: Yahudilerden bir grup Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Cevaplarını sadece bir peygamberin bilebileceği dört konuda bizlere cevap vermeni istiyoruz" dediler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İstediğinizi sorabilirsiniz! Ancak öncesinde doğru gördüğünüz cevapları vermem halinde Müslüman olarak bana biat edeceğinize dair Allah adına ve Hz. Yâkub'un oğullarından aldığının benzeri bir sözü bana vermenizi istiyorum"* buyurunca: "Veriyoruz" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman istediğinizi sorabilirsiniz"* buyurdu.

Yahudiler: "Dört sorunun cevabını bize vermeni istiyoruz. Tevrat inmeden önce İsrail'in kendine haram kıldığı yemek hangisidir? Erkeğin menisi ile kadının menisinin doğacak çocuğun erkek veya kız olmasında etkisi nedir? Peygamberlerin uyku hali nasıldır? Bir de melekler içinde senin en yakın dostun kimdir?" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şayet sizlere bunların cevabını verirsem bana tâbi olacağınıza dair Allah adına söz verir misiniz?"* diye sordu. Onlar da Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) istediği söz ve ahdı verdiler.

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Musa'ya Tevrat'ı indiren Allah aşkına söyleyin! İsrâil'in —Hz. Yâkub'un— ağır bir hastalığa yakalandığını, hastalığı uzun sürünce de iyileşmesi durumunda en sevdiği yiyecek ile içeceği kendine haram kılacağına dair Allah'a söz verdiğini, en sevdiği içeceğin deve sütü, en sevdiği yiyeceğin de deve eti olduğunu biliyorsunuz değil mi?"* buyurunca, Yahudiler: "Allah için söylemek gerekirse, evet" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Bu sözlerinin şahidi sen ol"* buyurdu.

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kendisinden başka ilah olmayan ve Tevrat'ı Musa'ya indiren Allah aşkına söyleyin! Erkeğin suyunun katı ve beyaz, kadının suyunun sarımtırak ve ince olduğunu, bu iki sudan hangisi diğerine baskın çıkarsa Allah'ın da izniyle çocuğun onun cinsinden ve ona benzer olduğunu, erkeğin suyunun kadının suyuna baskın çıkması durumunda çocuğun Allah'ın da izniyle erkek, kadının suyunun baskın çıkması durumunda çocuğun Allah'ın da izniyle kız olacağını biliyorsunuz değil mi?"* buyurunca, Yahudiler: "Allah için söylemek gerekirse, evet" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"Allahım! Bu sözlerinin şahidi sen ol"* buyurdu.

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Musa'ya Tevrat'ı indiren Allah aşkına söyleyin! Peygamberin gözleri uyusa da kalbinin hep uyanık kaldığını biliyorsunuz değil mi?"* buyurunca, Yahudiler: "Allah için söylemek gerekirse, evet" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Bu sözlerinin şahidi sen ol"* buyurdu.

Yahudiler: "Şimdi bize melekler içinden en yakın dostunun kim olduğunu bize söyle! Biz de ona göre ya sana tâbi oluruz ya da çekip gideriz" dediklerinde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"En yakın dostum Cebrâil'dir. Allah'ın gönderdiği her bir peygamberin de en yakın dostu odur"* buyurdu. Yahudiler: "İşte bu konuda senden ayrılıyoruz. Şayet melekler içinden en yakın dostun başkası olsaydı sana tâbi olur, tasdik ederdik" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cebrâil'i tasdik etmenize engel olan şey nedir?"* diye sordu. Yahudiler: "Çünkü o melekler içinden bizim düşmanımız olan melektir" deyince, Yüce Allah: **"De ki «Cebrail'e düşman olan kimse Allah'a düşmandır», çünkü O, Kur'ân'ı Allah'ın izniyle kendinden öncekini tasdik ederek, yol gösterici ve inananlara müjdeci olarak senin kalbine**

İndirmiştir"[1] âyetini indirdi. Bu konuda yine: **"Bu yüzden gazab üstüne gazaba uğradılar. Kafirlere alçaltıcı bir azab vardır"**[2] âyeti nazil olmuştur.[3]

بَابُ مَا جَاءَ فِي مَسَائِلِ الْيَهُودِيَّيْنِ وَمَعْرِفَتِهِمَا بِصِدْقِ النبي ﷺ فِي نُبُوَّتِهِ

İki Yahudinin Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Soru Sorması ve Cevaplarından Onun Peygamber Olduğunu Anlamaları

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ بْنُ الْحَجَّاجِ عَنْ عَمْرِو ابن مُرَّةَ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَلَمَةَ عَنْ صَفْوَانِ بْنِ عَسَّالٍ، قَالَ: قَالَ يَهُودِيٌّ لِصَاحِبِهِ: اذْهَبْ بِنَا إِلَى هَذَا النَّبِيِّ فَنَسْأَلَهُ. فَقَالَ الْآخَرُ: لَا تَقُلْ نَبِيٌّ فَإِنَّهُ إِنْ سَمِعَكَ تَقُولُ، نَبِيٌّ كَانَتْ لَهُ أَرْبَعَةُ أَعْيُنٍ فَانْطَلَقَا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَسَأَلَاهُ عَنِ قَوْلِ اللهِ ﷻ ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى تِسْعَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ﴾ قَالَ: لَا تُشْرِكُوا بِاللهِ شَيْئًا وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا تَزْنُوا وَلَا تَسْرِقُوا وَلَا تَسْحَرُوا وَلَا تَمْشُوا بِبَرِيءٍ إِلَى ذِي سُلْطَانٍ فَيَقْتُلَهُ وَلَا تَأْكُلُوا الرِّبَا وَلَا تَفِرُّوا مِنَ الزَّحْفِ وَلَا تَقْذِفُوا مُحْصَنَةً- شَكَّ شُعْبَةُ. وَعَلَيْكُمْ خَاصَّةً- الْيَهُودَ- أَنْ لَا تَعْدُوا فِي السَّبْتِ. فَقَبَّلَا يَدَيْهِ وَرِجْلَيْهِ وَقَالَا: نَشْهَدُ أَنَّكَ نَبِيٌّ. قَالَ: فَمَا يَمْنَعُكُمَا أَنْ تُسْلِمَا، فَقَالَا: إِنَّ دَاوُدَ سَأَلَ رَبَّهُ أَلَّا يَزَالَ فِي ذُرِّيَّتِهِ نَبِيٌّ وَنَحْنُ نَخَافُ إِنْ تَبِعْنَاكَ أَنْ تَقْتُلَنَا الْيَهُودَ

Safvân b. Assâl anlatıyor: Yahudinin biri arkadaşına: "Haydi şu Peygamberin yanına gidelim" deyince, arkadaşı: "Peygamber deme; zira ona peygamber dediğini duyacak olsa sevincinden gözleri dört açılır" karşılığını verdi. Sonra Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gidip: **"Musa'ya dokuz tane apaçık mucize verdik"**[4] âyetini sordular. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara şöyle buyurdu: *"Yüce Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayın, haksız yere Yüce Allah'ın haram kıldığı cana kıymayın, zina etmeyin, hırsızlık yapmayın,*

---

[1] Bakara Sur. 97

[2] Bakara Sur. 90

[3] İbn Kesir, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/173).

[4] İsrâ Sur 101

sihirle uğraşmayın, suçsuz olan birini öldürmesi için yöneticiye götürmeyin, faiz yemeyin, savaş gününde savaş alanından kaçmayın, iffetli kadınlara zina suçunda bulunmayın. Siz Yahudiler için de, Cumartesi günü yasağını ihlal etmeyin emri vardır."

Bunun üzerine iki Yahudi, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) el ve ayaklarını öpmeye başladılar ve: "Senin bir peygamber olduğuna şahadet ederizl" dediler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman neden Müslüman olmuyorsunuz?"* diye sorunca, onlar: "Hz. Dâvud, peygamberlerin sadece kendi soyundan gelmeleri için dua etmişti. Sana tâbi olmamız durumunda Yahudilerin bizi öldürmelerinden korkarız" dediler.[1]

بَابُ رُجُوعِهِمْ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فِي عُقُوبَةِ الزَّانِي وَمَا ظَهَرَ مِنْ ذَلِكَ مِنْ كِتْمَانِهِمْ مَا أَنْزَلَ اللهُ ﷻ فِي التَّوْرَاةِ مِنْ حُكْمِهِ وَصِفَةِ نَبِيِّهِ ﷺ

Yahudilerin Zina Konusunda Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Müracaat Etmeleri, Yüce Allah'ın Tevrat'ta İndirdiği Zina Cezası ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Vasıfları İle İlgili Âyetleri Yahudilerin Gizlemesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شَاذَانَ الْجَوْهَرِيُّ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ الْمَرْوَزِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ عن الزُّهْرِيِّ، قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ وَعِنْدَ سَعِيدٍ رَجُلٌ وَهُوَ يُوَقِّرُهُ فَإِذَا هُوَ رَجُلٌ مِنْ مُزَيْنَةَ، وَكَانَ أَبُوهُ شَهِدَ الْحُدَيْبِيَةَ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ إِذْ جَاءَ نَفَرٌ مِنْ يَهُودَ وَقَدْ زَنَا رَجُلٌ مِنْهُمْ وَامْرَأَةٌ فَقَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ: اذْهَبُوا بِنَا إِلَى هَذَا النَّبِيِّ فَإِنَّهُ نَبِيٌّ بُعِثَ بِالتَّخْفِيفِ فَإِنْ أَفْتَانَا حَدًّا دُونَ الرَّجْمِ فَعَلْنَاهُ وَاحْتَجَجْنَا عِنْدَ اللهِ حِينَ نَلْقَاهُ بِتَصْدِيقِ نَبِيٍّ مِنْ أَنْبِيَائِكَ، - قَالَ مَرَّةً عَنِ الزُّهْرِيِّ- وَإِنْ أَمَرَنَا بِالرَّجْمِ عَصَيْنَاهُ فَقَدْ عَصَيْنَا اللهَ فِيمَا كَتَبَ عَلَيْنَا مِنَ الرَّجْمِ فِي التَّوْرَاةِ. فَأَتَوْا رَسُولَ اللهِ ﷺ وَهُوَ جَالِسٌ فِي الْمَسْجِدِ فِي أَصْحَابِهِ فَقَالُوا يَا أَبَا الْقَاسِمِ مَا ترى فِي رَجُلٍ مِنَّا زَنَا بعد ما أُحْصِنَ؟ فَقَامَ

[1] Tirmizî, *istizân* (2733) ve İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/174).

رَسُولُ اللهِ ﷺ وَلَمْ يَرْجِعْ إِلَيْهِمْ شَيْئًا وَقَامَ مَعَهُ رَجُلاَنِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ حَتَّى بَيْتَ مِدْرَاسِ
الْيَهُودِ فَوَجَدَهُمْ يَتَدَارَسُونَ التَّوْرَاةَ، فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَا مَعْشَرَ الْيَهُودِ أَنْشُدُكُمْ بِاللهِ
الَّذِي أَنْزَلَ التَّوْرَاةَ عَلَى مُوسَى مَا تَجِدُونَ فِي التَّوْرَاةِ مِنَ الْعُقُوبَةِ على من زنا إِذَا أُحْصِنَ؟
قَالُوا: نُجِبَّهُ وَالتَّجْبِيهُ أَنْ تَحْمِلُوا اثْنَيْنِ عَلَى حِمَارٍ فَيُوَلُّوا ظَهْرَ أَحَدِهِمَا ظَهْرَ الْآخَرِ قَالَ
فَسَكَتَ حَبْرُهُمْ وَهُوَ فَتًى شَابٌّ فَلَمَّا رَآهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ صامتا ألظ النِّشْدَةَ فَقَالَ حَبْرُهُمْ:
أَمَا إِذَا نَشَدْتَهُمْ فَإِنَّا نَجِدُ فِي التَّوْرَاةِ الرَّجْمَ عَلَى مَنْ أُحْصِنَ. قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: فَمَا أَوَّلُ مَنْ
تَرَخَّصْتُمْ أَمْرَ اللهِ. فَقَالَ زَنَا رَجُلٌ مِنَّا ذُو قَرَابَةٍ بِمَلِكٍ مِنْ مُلُوكِنَا فَأَخَّرَ عَنْهُ الرَّجْمَ فَزَنَا بَعْدَهُ
آخَرُ فِي أُسْرَةٍ مِنَ النَّاسِ فَأَرَادَ ذَلِكَ الْمَلِكُ أَنْ يَرْجِمَهُ فَقَامَ قَوْمُهُ دُونَهُ فَقَالُوا لَا وَاللهِ لَا
تَرْجُمُهُ حَتَّى يُرْجَمَ فلانا: ابْنُ عَمِّهِ فَاصْطَلَحُوا بَيْنَهُمْ عَلَى هَذِهِ الْعُقُوبَةِ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ
ﷺ: فَإِنِّي أَحْكُمُ بِمَا فِي التَّوْرَاةِ فَأَمَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِهِمَا فَرُجِمَا .

قَالَ الزُّهْرِيُّ: وَبَلَغَنَا أَنَّ هَذِهِ الْآيَةَ نَزَلَتْ فِيهِمْ: ﴿إِنَّا أَنزَلْنَا التَّوْرَاةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُواْ لِلَّذِينَ هَادُواْ وَالرَّبَّانِيُّونَ وَالأَحْبَارُ بِمَا اسْتُحْفِظُواْ مِن كِتَابِ اللّهِ وَكَانُواْ عَلَيْهِ شُهَدَاء فَلاَ تَخْشَوُاْ النَّاسَ وَاخْشَوْنِ وَلاَ تَشْتَرُواْ بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلاً وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَا أَنزَلَ اللّهُ فَأُوْلَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾.

Zührî der ki: Saîd b. el-Müseyyeb'in yanında oturuyordum. Yanında başka bir adam vardı ve Saîd ona büyük bir ihtiram gösteriyordu. Bu adam Müzeyneli çıktı, babası Hudeybiye'de bulunmuştu ve Ebû Hureyre'nin arkadaşlarından biriydi. Adam Ebû Hureyre'den naklen şöyle dedi:

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında oturmuşken Yahudilerden bir grup geldi. Yahudilerden bir adamla bir kadın zina etmişler, birbirlerine: "Şu Peygambere gidelim, zira o kolaylaştırmak için gönderilen bir Peygamberdir. Eğer bize recm dışında bir hüküm verirse kabul eder, Yüce Allah'ın katında bu fetvasına tutunur ve: «Senin peygamberlerinden birinin hükmüyle davrandık» deriz. Recm ile hüküm verecek olursa da hükmünü kabul etmeyiz, zira biz de Tevrat'a Yüce Allah'ın recm hükmüne karşı gelmiştik" demişlerdi

Bu şekilde ashâbıyla Mescid'de oturan Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldiler ve: "Ey Ebu'l-Kâsım! Zina eden evli bir erkek ile evli bir kadın hakkında ne hüküm verirsin?" dediler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) herhangı

bir cevap vermeden ayağa kalktı. Müslümanlardan iki adam da onunla birlikte kalktı ve Yahudilerin okuma evine gitti. Orada Tevrat'ı okuduklarını gördü. *"Ey Yahudiler! Mûsa'ya Tevrat'ı indiren Yüce Allah'ın aşkına söyleyin! Tevrat'ta zina eden evli kişiler hakkında ceza olarak ne buluyorsunuz?"* diye sorunca, Yahudiler: "Tecbîh ederiz! Yani zina eden erkek ile kadını sırt sırta gelecek şekilde bir eşeğe bindirerek dolaştırır, teşhir ederiz" dediler.

Genç bilginlerden olan biri ise suskun kaldı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun suskunluğunu görünce yeminini ona yönlendirdi. Genç: "Allah adına yemin verdiğin için söylemeliyim ki biz Tevrat'ta bunun cezasının recm olduğunu görüyoruz" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Peki Yüce Allah'ın bu emrinde ilk nerede bir yumuşatmaya gittiniz?"* diye sorunca genç şöyle dedi: "Krallarımızdan birinin yakını olan bir adam zina ettiğinde kral ona recm cezasını hemen uygulamadı. Sonra normal halktan bir adam zina edince onu recmetmek istedi. Ancak adamın ailesi: «Olmaz! Vallahi amcan oğlu olan filan kişi recmedilmeden bizim arkadaşımız da recmedilemez!» diyerek buna karşı çıktı. Bunun üzerine bu bizim söylediğimiz ceza üzerinde anlaştılar."

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben de Tevrat'ta bulunana göre hüküm veriyorum"* buyurdu ve emredince de zina edenler recmedildi.[1]

Zührî der ki: Bize bildirilene göre **"Şüphesiz Tevrat'ı biz indirdik. İçinde bir hidayet, bir nur vardır. (Allah'a) teslim olmuş nebiler, onunla yahudilere hüküm verirlerdi. Kendilerini Rabbe adamış kimseler ile âlimler de öylece hükmederlerdi. Çünkü bunlar Allah'ın kitabını korumakla görevlendirilmişlerdi. Onlar Tevrat'ın hak olduğuna da şahit idiler. Şu hâlde, siz de insanlardan korkmayın, benden korkun ve âyetlerimi az bir karşılığa değişmeyin. Allah'ın indirdiği ile hükmetmeyenler kâfirlerin ta kendileridir"**[2] âyeti onlar hakkında nazil olmuştur.

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/175).

[2] Mâide Sur. 44

وأخبرنا أبو عبد الله الحافظ، حدثنا أبو العبّاس محمّد بن يعقوب، حدثنا أحمد بن عبد الجبّار، حدثنا يونس بن بكير عن ابن إسحاق، قال: حدّثني الزُّهريُّ، قالَ: سَمِعتُ رَجُلًا مِنْ مُزَيْنَةَ يُحَدِّثُ سَعِيدَ بْنَ الْمُسَيِّبِ، أنَّ أبَا هُرَيْرَةَ حَدَّثَهُمْ فَذَكَرَ مَعْنَى هَذَا الْحَدِيثِ، يَزِيدُ وَيَنْقُصُ، فَمِمَّا زَادَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِابْنِ صُورِيَّا أَنْشُدُكَ بِاللهِ وَأُذَكِّرُكَ أَيَّامَهُ عِنْدَ بَنِي إِسْرَائِيلَ هَلْ تَعْلَمُ أَنَّ اللهَ حَكَمَ فِيمَنْ زَنَا بَعْدَ إِحْصَانِهِ بِالرَّجْمِ فِي التَّوْرَاةِ؟ فَقَالَ: اللهُمَّ نَعَمْ، أَمَا وَاللهِ يَا أَبَا الْقَاسِمِ إِنَّهُمْ لَيَعْرِفُونَ أَنَّكَ نَبِيٌّ مُرْسَلٌ وَلَكِنَّهُمْ يَحْسِدُونَكَ. فَخَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَأَمَرَ بِهِمَا فَرُجِمَا عِنْدَ بَابِ مَسْجِدِهِ فِي بَنِي غَنْمِ بْنِ مَالِكِ بْنِ النَّجَّارِ، ثُمَّ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ ابْنُ صُورِيَّا، فَأَنْزَلَ اللهُ ﷻ: ﴿ يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ لاَ يَحْزُنكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ مِنَ الَّذِينَ قَالُواْ آمَنَّا بِأَفْوَاهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِن قُلُوبُهُمْ وَمِنَ الَّذِينَ هِادُواْ سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ سَمَّاعُونَ لِقَوْمٍ آخَرِينَ﴾ يَعْنِي الَّذِينَ لَمْ يَأْتُوهُ وَتَغَيَّبُوا، وَتَخَلَّفُوا وَأَمَرُوهُمْ بِمَا أَمَرُوهُمْ بِهِ مِنْ تَحْرِيفِ الْكَلِمِ عَنْ مَوَاضِعِهِ قَالَ: ﴿يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ يَقُولُونَ إِنْ أُوتِيتُمْ هذا فَخُذُوهُ﴾ للتجبية [أَيِ الرَّجْمُ] وَإِنْ لَمْ تُؤْتَوْهُ فَاحْذَرُوا الى آخر القصة .

Zührî der ki: "Müzeyneli bir adamın Saîd b. el-Müseyyeb'e Ebû Hureyre'den naklen şöyle dediğini işittim..."

Sonrasında ravi bir öncekini biraz fazlalık biraz da eksiklikle zikreder. Fazla olan kısmı şöyledir:

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), İbn Sûrîyâ'ya: ***"Allah aşkına ve İsrâil oğulların başlarına gelen felaketleri de hatırlatarak söylemeni istiyorum! Yüce Allah'ın Tevrat'ta evli olmasına rağmen zina eden kişiler hakkında recm cezası verdiğini bilmiyor musun?"*** diye sorunca, İbn Sûrîyâ: "Allah için söylemek gerekirse evet, biliyorum" karşılığını verdi ve: "Ey Ebu'l-Kâsım! Vallahi bunlar (Yahudiler) senin gönderilmiş hak bir peygamber olduğunu biliyorlar, ancak çekemiyorlar" dedi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) oradan çıktıktan sonra emredince zina eden bu kişiler Mescid'in Ğanm b. Mâlik b. en-Neccâr oğulları tarafına bakan kapısında recmedildiler. Daha sonra İbn Sûrîyâ yine inkara döndü. Yüce Allah bu konuda: **"Ey Peygamber! Kalpten inanmadıkları halde ağızlarıyla «İnandık» diyenler (münafıklar) ile Yahudilerden küfürde yarışanlar seni üzmesin. Onlar, (Yahudiler) yalan uydurmak için (seni) dinlerler, sana gelmeyen bir topluluk hesabına dinlerler. Kelimelerin (ifade içindeki)**

yerlerini bildikten sonra yerlerini değiştirir ve: «Eğer size şu hüküm verilirse onu tutun. O verilmezse sakının» derler..."[1] âyetini indirdi. Burada Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelmeyen topluluk, hüküm konusunda diğerlerini gönderen ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vereceği hükme göre tavır almalarını söyleyenlerdir.[2]

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْيَهُودِيِّ الَّذِي اعْتَرَفَ بِصِفَةِ النبي ﷺ فِي التَّوْرَاةِ وَأَسْلَمَ عِنْدَ مَوْتِهِ. وَالْيَهُودِيِّ الَّذِي اعْتَرَفَ بِوُجُودِ صِفَتِهِ حِينَ نَاشَدَهُ

Ölüm Anında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Tevrat'taki Vasıflarını Kabul edip Müslüman Olan Yahudi, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Tevrat'ta Vasıflarının Bulunduğunu İtiraf Eden Yahudi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُمَرَ، حَدَّثَنَا مُؤَمَّلُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا ثَابِتٌ عَنْ أَنَسٍ أَنَّ غُلَامًا يَهُودِيًّا كَانَ يَخْدُمُ النَّبِيَّ ﷺ فَمَرِضَ فَأَتَاهُ النَّبِيُّ ﷺ يَعُودُهُ، فَوَجَدَ أَبَاهُ عِنْدَ رَأْسِهِ يَقْرَأُ التَّوْرَاةَ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: يَا يَهُودِيُّ! أَنْشُدُكَ بِاللهِ الَّذِي أَنْزَلَ التَّوْرَاةَ عَلَى مُوسَى هَلْ تَجِدُ فِي التَّوْرَاةِ نَعْتِي وَصِفَتِي وَمَخْرَجِي؟ قَالَ: لَا. قَالَ الْفَتَى: يَا رَسُولَ اللهِ! إِنَّا نَجِدُ لَكَ فِي التَّوْرَاةِ نَعْتَكَ وَصِفَتَكَ وَمَخْرَجَكَ، وَإِنِّي أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنَّكَ رَسُولُ اللهِ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِأَصْحَابِهِ: أَقِيمُوا هَذَا مِنْ عِنْدِ رَأْسِهِ وَلُوا أَخَاكُمْ

Enes bildiriyor: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) hizmet eden Yahudi bir genç vardı. Bu genç hastalandığında Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ziyaretine gitti. Babasının başucunda Tevrat okuduğunu gördü. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gencin babasına: *"Ey Yahudi! Tevrat'ı Musa'ya indiren Allah aşkına söyle! Tevrat'ta benim vasıflarımı, niteliklerimi ve peygamber olarak zuhur edişimi görmüyor musun?"* diye sorunca, adam: "Hayır!" karşılığını verdi. Hasta olan genç: "Ey Allah'ın Resûlü! Tevrat'ta senin vasıflarını,

---

[1] Mâide Sur. 41

[2] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/176).

niteliklerini ve peygamber olarak zuhur edişini görüyoruz. Allah'tan başka ilah olmadığına, senin de Allah'ın Resûlü olduğuna şahadet ediyorum" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbına: ***"Bu adamı başucundan uzaklaştırın ve kardeşinizle sizler ilgilenin"*** buyurdu.[1]

وأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ جَنَاحُ بْنُ نَذِيرِ بْنِ جَنَاحٍ الْقَاضِي بِالْكُوفَةِ، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي غَرَزَةَ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ شَيْبَةَ حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: إِنَّ اللهَ ﷻ ابتعث نبيه لِإِدْخَالِ رِجَالٍ الْجَنَّةَ فَدَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ كَنِيسَةً فَإِذَا هُوَ بِيَهُودَ وَإِذَا يَهُودِيٌّ يَقْرَأُ التَّوْرَاةَ، فَلَمَّا أَتَى عَلَى صِفَتِهِ امسك وفِي نَاحِيَتِهَا رَجُلٌ مَرِيضٌ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَالَكُمْ أَمْسَكْتُمْ؟ فَقَالَ الْمَرِيضُ: إِنَّهُمْ أَتَوْا عَلَى صِفَةِ نَبِيٍّ فَأَمْسَكُوا، ثُمَّ جَاءَ الْمَرِيضُ يَحْبُو حَتَّى أَخَذَ التَّوْرَاةَ، وَقَالَ: ارْفَعْ يَدَكَ فَقَرَأَ حَتَّى أَتَى عَلَى صِفَتِهِ فَقَالَ: هَذِهِ صِفَتُكَ وَصِفَةُ أُمَّتِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنَّكَ رَسُولُ اللهِ ثُمَّ مَاتَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لُوا أَخَاكُمْ

Ebû Ubeyde, babasından bildiriyor: Yüce Allah bir adamı cennetlik yapmak için Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) gönderdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir havraya girince içerde Yahudilerle karşılaştı. Bir başka Yahudi de onlara Tevrat'ı okuyordu. Tevrat'ta Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sıfatlarını anlatan yere geldiğinde adam okumayı kesti. Havranın bir köşesinde de hasta bir adam bulunuyordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Neden okumayı kestiniz?"*** diye sorunca, hasta olan adam: "Peygamberin sıfatlarını anlatan bölüme geldiler. Bundan dolayı da okumayı bıraktılar" dedi. Daha sonra hasta adam emekleyerek geldi. Tevrat'ı tuttu ve okuyan adama elini kaldırmasını söyledi. Ardından kendisi okumaya başladı. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ve ümmetinin sıfatlarını anlatan yere ulaşınca: "İşte burada senin ve ümmetinin sıfatları anlatılıyor. Allah'tan başka ilah olmadığına, senin de Allah Resûlü olduğuna şahadet ederim" dedi. Daha sonra adam ölünce, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), ashâbına: ***"Kardeşinizin cenaze işleriyle ilgilenin"*** buyurdu.[2]

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/176).

[2] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/176-177).

أخبرنا أبو عبد الله الحافظ، ومحمد بن موسى بن الفضل، ومحمد بن أحمد الصيدلاني، قالوا: حدثنا أبو العباس محمد بن يعقوب، حدثنا محمد بن عبيد الله بن أبي داود المنادي، حدثنا يونس بن محمد المؤدب، حدثنا صالح ابن عمر، حدثنا عاصم- يعني ابن كليب- عن أبيه، عن الْفَلْتَانِ بْنِ عَاصِمٍ قَالَ: كُنَّا جُلُوسًا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ إِذْ شَخَصَ بَصَرُهُ إِلَى رَجُلٍ فَدَعَا فَأَقْبَلَ رَجُلٌ مِنَ الْيَهُودِ مُجْتَمِعٌ عَلَيْهِ قَمِيصٌ وَسَرَاوِيلُ فَجَعَلَ النَّبِيُّ ﷺ يَقُولُ: أَتَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللهِ؟ قَالَ: فَجَعَلَ لَا يَقُولُ شَيْئًا إِلَّا قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ فَيَقُولُ: أَتَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللهِ؟ فَيَأْبَى، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: أَتَقْرَأُ التَّوْرَاةَ؟ قَالَ: نَعَمْ: وَالْإِنْجِيلَ؟ قَالَ: نَعَمْ! وَالْفُرْقَانَ وَرَبِّ مُحَمَّدٍ لَوْ شِئْتَ لَقَرَأْتُهُ قَالَ: فَأَنْشُدُكَ بِالَّذِي أَنْزَلَ التَّوْرَاةَ وَالْإِنْجِيلَ، وَأَشْيَاءَ حَلَّفَهُ بِهَا تَجِدُنِي فِيهِمَا قَالَ: نَجِدُ مِثْلَ نَعْتِكَ يَخْرُجُ مِنْ مَخْرَجِكَ كُنَّا نَرْجُو أَنْ يَكُونَ فِينَا فَلَمَّا خَرَجْتَ رَأَيْنَا أَنَّكَ هُوَ فَلَمَّا نَظَرْنَا إِذَا أَنْتَ لَسْتَ بِهِ قَالَ: مِنْ أَيْنَ؟ قَالَ: نَجِدُ مِنْ أُمَّتِكَ سَبْعِينَ أَلْفًا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ وَإِنَّمَا أَنْتُمْ قَلِيلٌ. قَالَ: فَهَلَّلَ وَكَبَّرَ، وَهَلَّلَ وَكَبَّرَ، ثُمَّ قَالَ: وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ إِنِّي لَأَنَا هُوَ، إِنَّ أُمَّتِي لَأَكْثَرُ مِنْ سَبْعِينَ أَلْفًا وسبعين وسبعين

Feltân b. Âsım der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber oturuyorduk. Bir ara Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) gözlerini bir adama dikti ve onu çağırdı. Gelen adam Yahudiydi ve üzerinde gömlek ile şalvar vardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: ***"Benim Allah'ın Resûlü olduğuma şahadet ediyor musun?"*** diye sorunca, Yahudi adam: "Ey Allah'ın Resûlü!" dedi ve başka da bir karşılık vermedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Benim Allah'ın Resûlü olduğuma şahadet ediyor musun?"*** diye soruyor, ancak adam buna yanaşmıyordu.

Sonunda Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona: ***"Sen Tevrat'ı okuyor musun?"*** diye sordu. Adam: "Evet okuyorum" cevabını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"İncil'i okuyor musun?"*** diye sorunca adam: "Evet okuyorum! Muhammed'in Rabbine andolsun ki Furkân'ı (Kur'ân'ı) da istesem okuyabilirim" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"O zaman Tevrat'ı ve İncil'i indiren aşkına söyle! Tevrat ve İncil'de benim vasıflarımı görmüyor musun..."*** diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Tevrat ve İncil'in yanında başka şeyler de zikrederek onların da adına adamdan doğru söylemesini istedi. Adam: "Vasıfları seninkilere benzeyen, senin yaşadığın yerden çıkacak bir peygamberi görüyor ve bekliyorduk. Ancak bu kişinin bizden biri olmasını umuyorduk. Sen çıkınca önce bu peygamberin sen olduğunu düşündük,

ancak araştırdığımızda sen olmadığını anladık" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Neden?"* diye sorunca, adam: "Çünkü bizim bildiğimiz bu peygamberin ümmetinden yetmiş bin kişi hesapsız bir şekilde cennete girecektir. Oysa sizler sayıca azsınız" dedi. Adamın bu sözü üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) birkaç defa tehlil edip tekbir getirdi. Sonra da: *"Muhammed'in canı elinde olana yemin olsun ki o peygamber benim! Ümmetim de yetmiş binin üç katından daha fazla olacaktır"* buyurdu.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي قَوْلِ اللهِ ﷻ ﴿قُلْ إِنْ كانَتْ لَكُمُ الدَّارُ الْآخِرَةُ عِنْدَ اللهِ خالِصَةً مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صادِقِينَ﴾ وَإِخْبَارِ اللهِ ﷻ بِأَنَّهُمْ لَنْ يَتَمَنَّوْهُ أَبَدًا فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ، وَمَا رُوِيَ مِنَ احْتِرَاقِ مَنْ يَهْزَأُ بِالْأَذَانِ وَيَدْعُو عَلَى الْمُؤَذِّنِ بِالِاحْتِرَاقِ

"De ki: Eğer âhiret yurdu Allah katında başkalarına değil de yalnız size mahsus ise ve eğer doğru sözlü iseniz haydi ölümü temenni edin!"[2] Âyeti, Ölümü Asla Temenni Etmeyeceklerini Yüce Allah'ın Bildirmesi ve Öyle Çıkması, Ezanla Alay Eden ve Müezzinin Yanması İçin Dua Edenin Yanması

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ الدَّهَّانُ، أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ هَارُونَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نَصْرٍ اللَّبَّادُ، أَخْبَرَنَا يُوسُفُ بْنُ بِلَالٍ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَرْوَانَ عَنِ الْكَلْبِيِّ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، فِي هَذِهِ الْآيَةِ قَالَ: قُلْ لَهُمْ: يَا مُحَمَّدُ: ﴿إِنْ كَانَتْ لَكُمُ الدَّارُ الْآخِرَةِ﴾، يَعْنِيَ: الْجَنَّةَ كَمَا زَعَمْتُمْ ﴿خَالِصَةً مِنْ دُونِ النَّاسِ﴾، يَعْنِي: الْمُؤْمِنِينَ ﴿فَتَمَنَّوَا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ إِنَّهَا لَكُمْ خَالِصَةً مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ فَلَمْ يَفْعَلُوا. يَقُولُ اللهُ ﷻ: ﴿وَلَنْ يَتَمَنَّوْهُ أَبَداً بِما قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ﴾ يَعْنِي عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ ﴿وَاللهُ عليم بالظالمين﴾ إِنَّهُمْ لَمْ يُؤْمِنُوا.

İbn Abbâs bu âyeti açıklarken şöyle demiştir: Burada Yüce Allah: "Ey Muhammed! Onlara söyle, şayet âhiret yurdu, yani cennet dedikleri gibi

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/181).

[2] Bakara Sur. 94

müminler dışında sadece kendilerine mahsus ise ve bu sözleriyle doğru söylediklerini iddia ediyorlarsa ölümü temenni etsinler" buyurmuştur. Ancak Yahudiler buna yanaşmamışlardır. Bundan dolayı Yüce Allah: "**Bunu, önceden işlediklerinden ötürü, asla dilemeyeceklerdir. Allah zalimleri bilir"**[1] buyurmuş, işledikleri günahlardan dolayı bunu temenni etmeyeceklerini, zalimlerden olduklarını, yani iman etmeyeceklerini de bildiğini ifade etmiştir.

قَالَ: وَحَدَّثَنِي الْكَلْبِيِّ عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِنْ كُنْتُمْ فِي مَقَالَتِكُمْ صَادِقِينَ فَقُولُوا: اللهُمَّ أَمِتْنَا. فو الذي نَفْسِي فِي يَدِهِ لَا يَقُولُهَا رَجُلٌ مِنْكُمْ إِلَّا غُصَّ بَرِيقِهِ فَمَاتَ مَكَانَهُ، فَأَبَوْا أَنْ يَفْعَلُوا وَكَرِهُوا مَا قَالَ لَهُمْ فَنَزَلَ: ﴿وَلَنْ يَتَمَنَّوْهُ أَبَداً بِما قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ﴾ يَعْنِي: عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ ﴿وَاللهُ عليهم بالظالمين﴾ أَنَّهُمْ لَنْ يَتَمَنَّوْا. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ عِنْدَ نُزُولِ هَذِهِ الآيَة: ﴿وَاللهِ لَا يَتَمَنَّوْنَهُ أَبَدًا﴾، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ تَمَنَّوَا الْمَوْتَ لَمَاتُوا فَكَرِهَ أَعْدَاءُ اللهِ الْمَوْتَ فَلَمْ يَتَمَنَّوَا الْمَوْتَ جَزَعًا أَنْ يَنْزِلَ بِهِمُ الْمَوْتَ.

وَقَالَ فِي قَوْلِهِ ﷻ: ﴿وَإِذا نادَيْتُمْ إِلَى الصَّلاةِ اتَّخَذُوها هُزُواً وَلَعِباً﴾ قَالَ: وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ بِالْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ اتَّخَذُوهَا هُزُوًا وَلَعِبًا. ﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ﴾ أَمْرَ اللهِ.

قَالَ: وَكَانَ مُنَادِي رَسُولِ اللهِ ﷺ إِذْ نَادَى بِالصَّلَاةِ فَقَامَ الْمُسْلِمُونَ إِلَى الصَّلَاةِ قَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى: قَدْ قَامُوا، لَا قَامُوا، فَإِذَا رَأَوْهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا اسْتَهْزَءُوا بِهِمْ وَضَحِكُوا مِنْهُمْ.

قَالَ: وَكَانَ رَجُلٌ مِنَ الْيَهُودِ تَاجِرٌ إِذَا سَمِعَ الْمُنَادِي يُنَادِي بِالْأَذَانِ، قَالَ: أَحْرَقَ اللهُ الْكَاذِبَ، قَالَ: فَبَيْنَا هُوَ كَذَلِكَ إذا دَخَلَتْ جَارِيَتُهُ بِشُعْلَةٍ مِنْ نَارٍ فَطَارَتْ شَرَارَةٌ مِنْهَا فِي الْبَيْتِ فَالْتَهَبَتْ فِي الْبَيْتِ فَأَحْرَقَتْهُ.

İbn Abbâs der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), böyle diyen Yahudilere: *"Eğer iddianızın doğru olduğuna inanıyorsanız o zaman: «Allahım! Bizi öldür» deyin! Canım elinde olana yemin olsun ki içinizden bunu söyleyen her bir kişi yutkunurken tükürüğüyle boğulup anında ölecektir"* buyurdu. Ancak

---

[1] Bakara Sur. 95

Yahudiler Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu sözünü beğenmediler ve bunu yapmaya da yanaşmadılar. Bunun üzerine Yüce Allah: **"Bunu, önceden işlediklerinden ötürü, asla dilemeyeceklerdir. Allah zalimleri bilir"**[1] buyurdu ve işledikleri günahlardan dolayı bunu temenni etmeyeceklerini, zalimlerden olduklarını, yani böylesi bir temennide bulunmayacaklarını bildiğini ifade etti.

Bu âyet nazil olunca da Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Vallahi asla ölümü temenni etmeyeceklerdir! Canım elinde olana yemin olsun ki ölümü temenni edecek olsalar ölürlerdi"* buyurdu. Allah düşmanları ölmek istemedikleri için böylesi bir temennide bulunmaya yanaşmadılar. Zira temenni sonrasında ölmekten korktular.

İbn Abbâs, **"Siz namaza çağırdığınız vakit onu alaya alıp eğlence yerine koyuyorlar. Bu, şüphesiz onların akılları ermeyen bir toplum olmalarındandır"**[2] âyetini açıklarken şöyle demiştir: Namaz için ezan okunup kamet getirildiğinde alay edip sizinle eğlenirler. Bu da Allah'ın emirlerine akılları ermemesinden dolayıdır.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) müezzini ezan okuyup da Müslümanlar namaza kalkınca, Yahudiler ve Hıristiyanlar: "İşte kalktılar! Kalkmayasıcalar!" derdi. Müslümanlar rükû ve secdeye gittikleri zaman da onlara güler ve alay ederlerdi.

Yahudilerden bir tacir vardı. Müezzinin ezan okuduğunu işitince: "Allah yalancıyı yaksın" derdi. Bir defasında yine öyle derken cariyesi eve bir ateşle girdi. Ateşten sıçrayan bir kıvılcım evde yangın çıkardı ve adamı yaktı.

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَعَجُّبِ الْحَبْرِ الَّذِي سَمِعَهُ يَقْرَأُ سُورَةَ يُوسُفَ لِمُوَافَقَتِهَا مَا فِي التَّوْرَاةِ وَسُؤَالِ مَنْ سَأَلَهُ عَنْ أَسْمَاءِ النُّجُومِ الَّتِي رَآهَا سَاجِدَةً لَهُ

Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) Yusuf Suresi'ni Okurken Duyan Yahudi Bilginin Tevrat'a Muvafık Olmasından Dolayı

[1] Bakara Sur 95

[2] Mâide Sur 58

Şaşkınlık İçinde Kalması ve Hz. Yusuf'a Secde Eden Yıldızların İsimlerini Soranlar

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنُ مَحْبُوبٍ الدَّهَّانُ، أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ هَارُونَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نَصْرٍ أَخْبَرَنَا يُوسُفُ بْنُ بِلَالٍ، حدثنا محمد ابن مَرْوَانَ، عَنِ الْكَلْبِيِّ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، قَالَ: قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ إِنَّ حَبْرًا مِنْ أَحْبَارِ الْيَهُودِ دَخَلَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ وَكَانَ قَارِئًا لِلتَّوْرَاةِ فَوَافَقَهُ وَهُوَ يَقْرَأُ سُورَةَ يُوسُفَ كَمَا أُنْزِلَتْ عَلَى مُوسَى فِي التَّوْرَاةِ فَقَالَ لَهُ الْحَبْرُ: يَا مُحَمَّدُ! مَنْ عَلَّمَكَهَا؟ قَالَ: اللهُ عَلَّمَنِيهَا. قَالَ: فَتَعَجَّبَ الْحَبْرُ لِمَا سَمِعَ مِنْهُ فَرَجَعَ إِلَى الْيَهُودِ، فَقَالَ لَهُمْ: أَتَعْلَمُونَ وَاللهِ إِنَّ مُحَمَّدًا لَيَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَا أُنْزِلَ فِي التَّوْرَاةِ، قَالَ: فَانْطَلَقَ بِنَفَرٍ مِنْهُمْ حَتَّى دَخَلُوا عَلَيْهِ فَعَرَفُوهُ بِالصِّفَةِ وَنَظَرُوا إِلَى خَاتَمِ النُّبُوَّةِ بَيْنَ كَتِفَيْهِ فَجَعَلُوا يَسْتَمِعُونَ إِلَى قِرَاءَتِهِ لِسُورَةِ يُوسُفَ فَتَعَجَّبُوا مِنْهُ وَقَالُوا: يَا مُحَمَّدُ! مَنْ عَلَّمَكَهَا؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: عَلَّمَنِيهَا اللهُ وَنَزَلَ: ﴿لَقَدْ كَانَ فِي يُوسُفَ وَإِخْوَتِهِ آيَاتٌ لِلسَّائِلِينَ﴾ يَقُولُ لِمَنْ سَأَلَ عَنْ أَمْرِهِمْ وَأَرَادَ أَنْ يَعْلَمَ علمتهم، فَأَسْلَمَ الْقَوْمُ عِنْدَ ذَلِكَ.

İbn Abbâs anlatıyor: Yahudi bilginlerinden biri bir defasında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi. Geldiğinde Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Yûsuf Sûresini okuyordu. Yahudi, bu sûrenin Musa'ya indirilen Tevrat'ta anlatıldığı gibi olduğunu görünce: "Ey Muhammed! Bunu sana kim öğretti?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah öğretti"* karşılığını verdi. Yahudi bilgin duydukları karşısında şaşkınlık içinde diğer Yahudilerin yanına döndü ve: "Muhammed'in Kur'ân'ı Tevrat'ta geçtiği gibi okuduğunu biliyor muydunuz?" dedi.

Sonra bir grup Yahudiyle birlikte Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girdiklerinde Tevrat'ta anlatılan vasıflardan onu tanıdılar. Omuzları arasındaki peygamberlik mührüne de baktılar. Sonra ondan Yûsuf Sûresini dinlediler. Duydukları karşısında şaşkına dönüp: "Ey Muhammed! Bunu sana kim öğretti?" diye sordular. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah öğretti"* karşılığını verdi. Bunun üzerine Yüce Allah: **"Gerçekten, Yusuf ve kardeşlerinin kıssasında soranlar için nice ibretler vardır"**[1] âyetini indirdi ve Hz. Yûsuf ve kardeşlerinin yaşadıkları şeyleri

---

[1] Yûsuf Sur. 7

öğrenmek isteyenler için derslerin olduğunu bildirdi. Sonrasında yanına gelen Yahudiler Müslüman oldu.

بَابُ مَطْلَبِ أَسْمَاءِ النُّجُومِ الَّتِي سَجَدَتْ لِيُوسُفَ عليه السلام

Hz. Yusuf'a Secde Eden Yıldızların İsimlerinin Sorulması

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ الْبَصْرِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ الْمَكِّيُّ، حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ ظُهَيْرٍ، عَنِ السُّدِّيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَابِطٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ ﷺ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ: بُسْتَانِيٌّ الْيَهُودِيُّ فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ! أَخْبِرْنِي عَنِ النُّجُومِ الَّتِي رَآهَا يُوسُفُ عليه السلام أَنَّهَا سَاجِدَةٌ لَهُ مَا أَسْمَاؤُهَا قَالَ: فَلَمْ يُجِبْهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِشَيْءٍ فَنَزَلَ عَلَيْهِ جِبْرِيلُ عليه السلام، فَأَخْبَرَهُ فَبَعَثَ نبي الله ﷺ إِلَى الْيَهُودِيِّ فَلَمَّا جَاءَهُ قَالَ: «وَأَنْتَ لَتُسْلِمُ إِنْ أَخْبَرْتُكَ» ، قَالَ: نَعَمْ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: (حَرَثَانُ) أَوْ قَالَ (حَرَثَالٌ) (وَطَارِقٌ) (وَالذَّيَّالُ) (وَذُو الْكَتَفَاتِ) (وَذُو الْقَرْعِ) (وَوَثَّابٌ) (وَعَمُودَانُ) (وَقَابِسُ) (وَالضَّرُوحُ) (وَالْمُصَبِّحُ) (وَالْفَيْلَقُ) (وَالضِّيَاءُ) (وَالنُّورُ) ، رَآهَا فِي أُفُقِ السَّمَاءِ أَنَّهَا سَاجِدَةٌ لَهُ فَلَمَّا قَصَّ يُوسُفُ رُؤْيَاهُ عَلَى يَعْقُوبَ قَالَ لَهُ هذا أمر متشتت يَجْمَعُهُ اللهُ مِنْ بَعْدُ. فَقَالَ الْيَهُودِيُّ: هَذِهِ وَاللهِ أَسْمَاؤُهَا

قَالَ الْحَكَمُ: الضِّيَاءُ هُوَ الشَّمْسُ وَهُوَ أَبُوهُ وَالنُّورُ هُوَ الْقَمَرُ وَهِيَ أُمُّهُ. تَفَرَّدَ بِهِ الْحَكَمُ بْنُ ظُهَيْرٍ، وَهُوَ عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ التَّفْسِيرِ- وَاللهُ أعلم.

Câbir b. Abdillah der ki: Bustânî denilen Yahudî bir adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Ey Muhammed! Yûsuf'un rüyasında kendisine secde ettiklerini gördüğü yıldızların adını söyle" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona bir cevap vermedi. Cebrâil inip yıldızların isimlerini ona bildirince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Yahudi adama haber gönderip çağırdı. Yahudi gelince ona: *"İsimlerini sana söylemem halinde Müslüman olacak mısın?"* diye sordu. Yahudi: "Evet" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Bunlar Harsân —veya Harsâl—, Târık, Zeyyâl, Zu'l-Kenefân, Zu'l-Kari', Vessâb, Amûdân, Kâbis, Darûh, Musabbih, Feylak, Diyâ ve Nûr'dur. Yusuf ufukta bunların kendisine secde ettiklerini gördü. Rüyasını babası Yâkub'a anlatınca: «Bu, Yüce Allah'ın sonradan birliğini sağlayacağı bir dağılmaya işaret etmektedir» dedi."*

Bunun üzerine Yahudi: "Vallahi yıldızlann isimleri söylediğin gibidir" dedi.[1]

Hakem der ki: "Diyâ'dan kasıt Güneş'tir ve Hz. Yûsuf'un babasıdır. Nûr'dan kasıt da Ay'dır ve Hz. Yûsuf'un annesidir."

Hakem b. Zuhayr bunu rivayette tek kalmıştır. Tefsir âlimlerinden bazılarının yanında mevcut bir rivayettir. Doğrusunu da Allah bilir.

بَابُ اسْتِبْرَاءِ زَيْدِ بْنِ سَعْنَةَ أَحْوَالَ النَّبِيِّ ﷺ حَتَّى إِذَا وَقَفَ عَلَيْهَا وَأَبْصَرَ عَلَامَاتِ النُّبُوَّةِ فِيهَا أَسْلَمَ وَانْقَادَ

Zeyd b. Sa'ne'nin Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Peygamberlik Vasıflarını Araştırması, Doğru Çıktıklarında da Müslüman Olması

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرٍ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ قَتَادَةَ النَّيْسَابُورِيُّ، أَخْبَرَنَا أبو عمر ابن مَطَرٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ النَّسَوِيُّ، وَأَبُو مُحَمَّدٍ خُشْنَامُ بْنُ بِشْرِ بْنِ الْعَنْبَرِ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُتَوَكِّلِ الْعَسْقَلَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ الدِّمَشْقِيُّ إِمْلَاءً فِي مَسْجِدِ دِمَشْقَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَمْزَةَ بْنِ يُوسُفَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَلَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ سَلَامٍ الْحَبْرُ: إِنَّ اللهَ- ﷻ- لَمَّا أَرَادَ هُدَى زَيْدِ بْنِ سَعْنَةَ قَالَ زَيْدُ بْنُ سَعْنَةَ مَا مِنْ عَلَامَاتِ النُّبُوَّةِ شَيْءٌ إِلَّا وَقَدْ عَرَفْتُهَا فِي وَجْهِ مُحَمَّدٍ ﷺ حِينَ نَظَرْتُ إِلَيْهِ إِلَّا اثْنَتَيْنِ لَمْ أُخْبَرْهُمَا مِنْهُ: يَسْبِقُ حِلْمُهُ جَهْلَهُ، وَلَا يَزِيدُهُ شِدَّةُ الْجَهْلِ عَلَيْهِ إِلَّا حِلْمًا، فَكُنْتُ أَتَلَطَّفُ لَهُ لأن أخالطه فأعرف حمله مِنْ جَهْلِهِ، فَخَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَوْمًا مِنَ الْحُجُرَاتِ وَمَعَهُ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طالب رضي الله عنه فَأَتَاهُ رَجُلٌ عَلَى رَاحِلَتِهِ كَالْبَدَوِيِّ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ: إِنَّ بُصْرَى قَرْيَةُ بَنِي فُلَانٍ قَدْ أَسْلَمُوا وَدَخَلُوا فِي الْإِسْلَامِ وَكُنْتُ حَدَّثْتُهُمْ إِنْ أَسْلَمُوا أَتَاهُمُ الرِّزْقُ رَغَدًا وَقَدْ أَصَابَتْهُمْ سَنَةٌ وَشِدَّةٌ وَمَحُوطٌ مِنَ الْغَيْثِ فَأَنَا أَخْشَى يَا رَسُولَ اللهِ أَنْ يَخْرُجُوا مِنَ الْإِسْلَامِ طَمَعًا كَمَا دَخَلُوا فِيهِ طَمَعًا، فَإِنْ رَأَيْتَ أَنْ تُرْسِلَ إِلَيْهِمْ بِشَيْءٍ تُعِينَهُمْ بِهِ فَعَلْتَ، فَنَظَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى رَجُلٍ إِلَى جَانِبِهِ أُرَاهُ عَلِيًّا. فَقَالَ رسول الله ﷺ: مَا بَقِيَ مِنْهُ شَيْءٌ، - وَقَالَ الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ- مَا بَقِيَ مَعَكَ مِنْهُ شَيْءٌ. قَالَ زَيْدُ بْنُ سَعْنَةَ: فَدَنَوْتُ مِنْهُ فَقُلْتُ: يَا مُحَمَّدُ! هَلْ لَكَ أَنْ

[1] Kurtubî, *Tefsir* (9/121).

تُبِيعَنِي تَمْرًا مَعْلُومًا مِنْ حَائِطِ بَنِي فُلَانٍ إِلَى أَجَلِ كَذَا وَكَذَا؟ فَقَالَ: لَا يَا يَهُودِيُّ! وَلَكِنِّي
أَبِيعُكَ تَمْرًا مَعْلُومًا إِلَى أَجَلِ كَذَا وَكَذَا وَلَا أُسَمِّي حَائِطَ بَنِي فُلَانٍ. قُلْتُ: نَعَمْ!، فَبَايَعَنِي
فَأَطْلَقْتُ هِمْيَانِي فَأَعْطَيْتُهُ ثَمَانِينَ مِثْقَالًا مِنْ ذَهَبٍ فِي تَمْرٍ مَعْلُومٍ إِلَى أَجَلِ كَذَا وَكَذَا
فَأَعْطَاهُ الرَّجُلَ وَقَالَ: احْمِلْ إِلَيْهِمْ وَأَعِنْهُمْ- وَلَمْ يَذْكُرِ الْحَسَنُ: فَأَعْطَاهُ الرَّجُلَ فَقَالَ أَحْمِلْ
إِلَيْهِمْ وَأَعِنْهُمْ . قَالَ زَيْدُ بْنُ سَعْنَةَ فَلَمَّا كَانَ قَبْلَ مَحِلِّ الْأَجَلِ بِيَوْمَيْنِ أَوْ ثَلَاثَةٍ وَخَرَجَ رَسُولُ
اللهِ ﷺ إِلَى جِنَازَةٍ وَمَعَهُ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ رضي الله عنهم فِي نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِهِ فَلَمَّا صَلَّى عَلَى
الْجِنَازَةِ دَنَا مِنْ جِدَارٍ لِيَجْلِسَ إِلَيْهِ فَأَتَيْتُهُ فَأَخَذْتُ بِمَجَامِعِ قَمِيصِهِ وَرِدَائِهِ وَنَظَرْتُ إِلَيْهِ بِوَجْهٍ
غَلِيظٍ فَقُلْتُ لَهُ أَلَا تَقْضِي يَا مُحَمَّدُ حَقِّي فو الله مَا عَلِمْتُكُمْ بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ لَمُطُلٌ،
وَلَقَدْ كَانَ لِي بِمُمَاطَلَتِكُمْ عِلْمٌ. قَالَ: فَنَظَرْتُ إِلَى عُمَرَ، وَإِذَا عَيْنَاهُ تَدُورَانِ فِي وَجْهِهِ
كَالْفَلَكِ الْمُسْتَدِيرِ ثُمَّ رَمَانِي بِبَصَرِهِ فَقَالَ: يَا عَدُوَّ اللهِ! أَتَقُولُ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ مَا أَسْمَعُ،
وَتَصْنَعُ مَا أَرَى- زَادَ الْحَسَنُ: اكْفُفْ يَدَكَ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَلَمْ يَذْكُرْ خُشْنَامُ ذَلِكَ.
وقالا: فو الذي بَعَثَهُ بِالْحَقِّ لَوْلَا مَا أُحَاذِرُ فَوْتَهُ لَضَرَبْتُ بِسَيْفِي رَأْسَكَ. وَرَسُولُ اللهِ ﷺ
يَنْظُرُ إِلَى عُمَرَ فِي سُكُونٍ وَتُؤَدَةٍ وَتَبَسُّمٍ، ثُمَّ قَالَ: يَا عُمَرُ! أَنَا وَهُوَ كُنَّا أَحْوَجَ إِلَى غَيْرِ هَذَا.
أَنْ تَأْمُرَنِي بِحُسْنِ الْأَدَاءِ وَتَأْمُرَهُ بِحُسْنِ التِّبَاعَةِ. اذْهَبْ بِهِ يَا عُمَرُ فَأَعْطِهِ حَقَّهُ وَزِدْهُ عِشْرِينَ
صَاعًا مِنْ تَمْرٍ مَكَانَ مَا رُعْتَهُ. قَالَ زَيْدٌ: فَذَهَبَ بِي عُمَرُ فَأَعْطَانِي حَقِّي وَزَادَنِي عِشْرِينَ
صَاعًا مِنْ تَمْرٍ. فَقُلْتُ: مَا هَذِهِ الزِّيَادَةُ يَا عُمَرُ؟ فَقَالَ: أَمَرَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ أَزِيدَكَ
مَكَانَ مَا رُعْتُكَ فَقُلْتُ: أَتَعْرِفُنِي يَا عُمَرُ؟ قَالَ: لَا! فَمَنْ أَنْتَ؟ قُلْتُ: أَنَا زَيْدُ بْنُ سَعْنَةَ قَالَ:
الْحَبْرُ؟. قُلْتُ: الْحَبْرُ. قَالَ فَمَا دَعَاكَ إِلَى أَنْ فَعَلْتَ بِرَسُولِ اللهِ ﷺ مَا فَعَلْتَ وَقُلْتَ لَهُ مَا
قُلْتَ؟ قُلْتُ، يَا عُمَرُ: إِنَّهُ لَمْ يَكُنْ مِنْ عَلَامَاتِ النُّبُوَّةِ شَيْءٌ إِلَّا وَقَدْ عَرَفْتُهُ فِي وَجْهِ رَسُولِ
اللهِ ﷺ حِينَ نَظَرْتُ إِلَيْهِ إِلَّا اثْنَتَيْنِ لَمْ أَخْبُرْهُمَا مِنْهُ: يَسْبِقُ حِلْمُهُ جَهْلَهُ وَلَا تَزِيدُهُ شِدَّةُ
الْجَهْلِ عَلَيْهِ إِلَّا حِلْمًا، فَقَدْ خَبَرْتُهُمَا، فَأُشْهِدُكَ يَا عُمَرُ أَنِّي قَدْ رَضِيتُ بِاللهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ
دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ ﷺ نَبِيًّا، وَأُشْهِدُكَ أَنَّ شَطْرَ مَالِي- فَإِنِّي أَكْثَرُهُمْ مَالًا- صَدَقَةٌ عَلَى أُمَّةِ مُحَمَّدٍ
ﷺ فَقَالَ لِي: عُمَرُ أَوْ عَلَى بَعْضِهِمْ، فَرَجَعَ عُمَرُ وَزَيْدٌ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ زَيْدٌ: أَشْهَدُ
أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَآمَنَ بِهِ وَصَدَّقَهُ وَتَابَعَهُ وَشَهِدَ مَعَهُ
مشاهد كثيرة وتُوُفِّيَ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ مُقْبِلًا غَيْرَ مُدْبِرٍ. رَحِمَ اللهُ زَيْدًا .

هَذَا لَفْظُ خُشْنَامٍ وَهُوَ أَتَمُّهُمَا. وَالْمَعْنَى وَاحِدٌ.

Abdullah b. Selâm el-Hibr der ki: Yüce Allah, Zeyd b. Sa'ne'nin hidayetini dilediği zaman Zeyd yaşadıklarını şöyle anlattı:

Peygamberliğe ait ne kadar vasıf varsa Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) yüzüne baktığım zaman onda bunları gördüm. Ancak iki sıfatı vardı ki bunları bakarak değil, ancak ondan öğrenebilirdim. Bu iki şeyden biri ağırbaşlılığının her zaman kabalığına baskın çıkması, diğeri de ona karşı ne kadar kaba olunursa olunsun bunun ancak ağırbaşlılığını arttırmasıydı. Bunu öğrenmek için onu lafa tutup sıkıştırıyor, ağırbaşlılığı ile kabalığının nasıl olduğunu ortaya çıkarmak istiyordum.

Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanında Ali b. Ebî Tâlib ile odaların birinden çıktı. Yanına, bineği üzerinde bedeviyi andıran bir adam geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Filan oğullarının kasabası olan Busralılar İslam dinine girip Müslüman oldu. Daha önce onlara Müslüman olmaları halinde rızıklarının bollaşacağını söylemiştim. Ama Müslüman olduktan sonra kıtlığa, yokluğa ve kuraklığa maruz kaldılar. Ey Allah'ın Resûlü! Rızka tamah edip nasıl Müslüman oldularsa aynı sebeplerden dolayı İslam'dan çıkmalarından korkuyorum. Uygun görüp yardım olarak onlara bir şeyler gönderirsen iyi olur" dedi.

Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanında duran bir adama, sanırım Hz. Ali'ye baktı. Adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Onlara vereceğimiz bir şeyimiz kalmadı" dedi. Bu durumu görünce yanına yaklaştım ve: "Ey Muhammed! Bana filan oğullarının hurma bahçesinden, hurmayı filan zamanda teslim almak üzere belli bir miktar hurma satar mısın?" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Hayır ey Yahudi! Bu şekilde satmam, ancak sana filanın bahçesinden diye isim (ve yer) belirtmeden şu zamanda teslim etmek kaydıyla bir miktar hurma satarım"*** karşılığını verdi. "Tamam" dediğimde anlaştığımız şekilde hurmayı bana sattı. Bunun üzerine para kesemi açtım ve anlaştığımız zamanda bana vereceği hurma miktarı karşılığı olan seksen miskal altını ona verdim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu altınları adama verdi ve: ***"Bu parayı onlara götür ve onlara yardım et"*** buyurdu.

Hurmayı teslim edeceği sürenin dolmasına iki veya üç gün kala Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), yanında Ebû Bekr, Ömer, Osmân ve ashâbından bir grupla,

Ensâr'dan olan bir adamın cenazesine gittiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) cenaze namazını kıldırdıktan sonra bir duvarın yanına gelip üzerine oturmak istedi. Ben yanına geldim. Cübbesinin ve gömleğinin yakalarından tuttum, asık bir suratla yüzüne baktım ve: "Ey Muhammed! Bana hakkımı vermeyecek misin? Vallahi siz Abdulmuttalib oğulları borçlarınızı bu şekilde hep geciktirirsiniz! Borçlarınızı bu şekilde geciktirdiğinizi de biliyordum" dedim.

Bunu dedikten sonra Ömer'e baktım. Sinirden irileşmiş gözleriyle Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzüne bakıyordu. Sonra gözlerini bana dikti ve: "Ey Allah'ın düşmanı! Bu sözleri sen Resûlullah'a mı (sallallahu aleyhi vesellem) söylüyorsun! Bunları sen ona mı yapıyorsun! Çek ellerini Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) üzerinden! Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) hakla gönderene yemin olsun ki ondan önce davranmış olmaktan korkmasam kılıcımla başını uçururdum" diye çıkıştı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ise Ömer'e ağırbaşlılık ve sükûnet içinde bakıyor, tebessüm ediyordu. Sonra ona: *"Ey Ömer! Onunla böylesi bir çıkıştan daha iyisini hak ediyorduk. Bunun yerine bana ödememi en güzel şekilde yapmamı, bu adama da alacağını daha güzel bir şekilde talep etmesini söyleyebilirdin. Ey Ömer! Adamı götür ve hakkı olanı ver. Onu korkuttuğun için de yirmi sâ' daha fazla ver"* buyurdu.

Bunun üzerine Ömer beni götürüp hakkım olan hurmayı, üzerine yirmi sâ' daha koyarak verdi. Ona: "Ey Ömer! Bu fazlalık nedir?" dediğimde: "Seni ürküttüğüm için Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu fazlalığı vermemi emretti" karşılığını verdi. Ona: "Ey Ömer! Beni tanıyor musun?" diye sorduğumda: "Hayır, sen kimsin?" dedi. "Ben Zeyd b. Sa'ne'yim" karşılığını verdiğimde: "Bilgin olan mı?" diye sordu. "Evet, bilgin olan" dediğimde, Ömer: "Peki neden Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) o şekilde davranıp o sözleri söyledin?" diye sordu. Ona: "Ey Ömer! Peygamberliğe ait ne kadar vasıf varsa Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzüne baktığım zaman onda bunları gördüm. Ancak iki sıfatı vardı ki bunları bakarak değil, ancak ondan öğrenebilirdim. Bu iki şeyden biri ağırbaşlılığının her zaman kabalığına baskın çıkması, diğeri de ona karşı ne kadar kaba olunursa olunsun bunun ancak ağırbaşlılığını arttırmasıydı. Bunları da bu şekilde öğrenmiş oldum. Ey Ömer! Sen de şahit ol ki Rab olarak Allah'ı, din olarak İslam'ı, peygamber olarak da Muhammed'i (sallallahu aleyhi vesellem) kabul ediyorum. Yine şahit ol ki malımın yarısını —ki kabilem arasında en fazla mala sahip olan biriyim— Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem)

ümmetine sadaka olarak veriyorum" karşılığını verdim. Ömer: "(Hepsine gücün yetmez) ümmetinin bir kısmına, de" dedi.

Abdullah der ki: Ardından Zeyd ve Ömer, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geri döndüler. Zeyd: "Şahadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur! Yine şahadet ederim ki Muhammed O'nun kulu ve Resûlüdür" diyerek Müslüman oldu. Bu şekilde Zeyd, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) iman edip onu tasdik etti. Sonra Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) biat edip onunla birçok savaşa katıldı. Tebuk savaşında da ön saflarda çarpışırken öldürüldü. Allah, Zeyd'e merhamet etsin.[1]

Lafız Huşnâm'ı lafzıdır ve diğerlerine nazaran metni daha tamdır. Ancak diğer rivayetlerle mânâ olarak aynıdır.

قُلْتُ: وَفِي هَذَا الْمَعْنَى مَا حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ دَاوُدَ بْنِ سُلَيْمَانَ الزَّاهِدُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْأَشْعَثِ الْكُوفِيُّ بِمِصْرَ، حَدَّثَنِي أَبُو الْحَسَنِ مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ. قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي: إِسْمَاعِيلُ، عَنْ أَبِيهِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِيهِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ: عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، عَنْ أَبِيهِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ أَبِيهِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ﷺأَنَّ يَهُودِيًّا كَانَ يُقَالُ لَهُ فُلَانُ حَبْرٌ كَانَ لَهُ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ دَنَانِيرُ فَتَقَاضَاهَا النبي ﷺ فَقَالَ لَهُ: يَا يَهُودِيُّ! مَا عِنْدِي مَا أُعْطِيكَ قَالَ: فَإِنِّي لَا أُفَارِقُكَ يَا مُحَمَّدُ حَتَّى تُعْطِيَنِي. فَقَالَ ﷺ: «إِذًا أَجْلِسُ مَعَكَ» فَجَلَسَ مَعَهُ فَصَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ الْآخِرَةَ وَالْغَدَاةَ وَكَانَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللهِ ﷺ يَتَهَدَّدُونَهُ وَيَتَوَعَّدُونَهُ فَفَطِنَ رَسُولُ الله ﷺ: مَا الَّذِي تَصْنَعُونَ بِهِ؟ فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ يَهُودِيٌّ يَحْبِسُكَ؟! فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «مَنَعَنِي رَبِّي أَنْ أَظْلِمَ مُعَاهَدًا وَلَا غَيْرَهُ» . فَلَمَّا تَرَجَّلَ النَّهَارُ قَالَ الْيَهُودِيُّ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ. وَشَطْرُ مَالِي فِي سَبِيلِ الله، أما والله ما فعلت الَّذِي فَعَلْتُ بِكَ إِلَّا لِأَنْظُرَ إِلَى نَعْتِكَ فِي التَّوْرَاةِ: مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللهِ مَوْلِدُهُ بِمَكَّةَ وَمُهَاجِرُهُ بِطَيْبَةَ وَمُلْكُهُ بِالشَّامِ لَيْسَ بِفَظٍّ وَلَا غَلِيظٍ وَلَا سَخَّابٍ فِي الْأَسْوَاقِ، وَلَا مُتَزَيِّنٍ بِالْفُحْشِ وَلَا قَوْلِ الْخَنَا. أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنَّكَ رَسُولُ الله. وهذا مالي فَاحْكُمْ فِيهِ بِمَا أَرَاكَ اللهُ. وَكَانَ الْيَهُودِيُّ كَثِيرُ الْمَالِ.

---

[1] Hâkim, *Müstedrek* (3/604-605).

Ali b. Ebî Tâlib bildiriyor: Fülân adında Yahudi bilginlerinden birinin Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) dinar alacağı vardı. Adam gelip parasını isteyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Yahudi! Şu an yanımda sana verecek param yok"* buyurdu. Yahudi: "Ey Muhammed! Paramı bana verene kadar yanından ayrılmayacağım!" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman yanında otururum"* buyurdu.

Sonrasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Yahudi adamla birlikte oturdu. Oturdukları yerde Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) öğle, ikindi, akşam, yatsı ve diğer gün sabah namazını kıldı. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı da bundan dolayı Yahudi adamı sıkıştırıp tehdit ediyarlardı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bu yaptıklarının farkına varınca: *"Ne yapıyorsunuz?"* diye çıkıştı. Ashâb: "Ey Allah'ın Resûlü! Yahudi biri seni işlerinden alıkoydu!" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Rabbim, zımmî veya başka birine zulmetmemi yasakladı!"* buyurdu.

İkinci gün akşam olunca Yahudi: "Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in de Allah'ın kulu ve Resûlü olduğuna şahadet ederim" dedi ve şöyle devam etti: "Malımın yarısını Allah yolunda veriyorum! Vallahi Tevrat'ta geçen özelliklerini öğrenmek için sana bu şekilde davrandım. Zira Tevrat'ta senin Muhammed b. Abdillah olduğun, Mekke'de doğduğun, Taybe'ye (Medine'ye) hicret ettiğin, mülkünün Şam'da olduğu, kaba ve katı biri olmadığın, çarşılarda çığırtkanlık yapmadığın, çirkin davranışların ve ihanetin olmadığı yazılıdır. Allah'tan başka ilah olmadığına, senin de Allah'ın Resûlü olduğuna şahadet ederim. İşte malım! Yüce Allah'ın sana göstereceği şekilde malımla istediğini yapabilirsin." Bu Yahudinin de çok malı vardı.

بَابُ مَا رُوِيَ فِيمَا أَصَابَ مَنْ خَالَفَ أَمْرَهُ فِي الرَّحِيلِ

Yolculuk Konusunda Resûlullah'ın sallallahu aleyhi vesellem Emrine İtaat Etmeyen Kişinin Başına Gelenler

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَنَزِيُّ. (ح) وأَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُزَكِّي، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُوسٍ الطَّرَائِفِيُّ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ نَافِعٍ أَبُو تَوْبَةَ وأبو الجماهير مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ التَّنُوخِيُّ قَالَا: حَدَّثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ حُمَيْدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي رَاشِدُ بْنُ دَاوُدَ الصَّنْعَانِيُّ حَدَّثَنَا أَبُو أَسْمَاءَ الرَّحَبِيُّ، عَنْ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنَّهُ

قَالَ فِي مَسِيرٍ لَهُ إِنَّا مُدْلِجُونَ اللَّيْلَةَ إِنْ شَاءَ اللهُ فَلَا يَرْحَلَنَّ مَعَنَا مُضْعِفٌ وَلَا مُصْعِبٌ، فَارْتَحَلَ رَجُلٌ عَلَى نَاقَةٍ لَهُ صَعْبَةٍ فَسَقَطَ فَانْدَقَّتْ فَخِذُهُ فَمَاتَ، فَأَمَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِلَالًا فَنَادَى: إِنَّ الْجَنَّةَ لَا تَحِلُّ لِعَاصٍ ثَلَاثًا

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısı Sevbân bildiriyor: Bir defasında Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yolculuğa çıkmak isteyince: *"Bu gece inşâallah yola çıkacağız! Bineği güçsüz ve huysuz olanlar yolculuğa katılmasın"* buyurdu. Buna rağmen bir adam huysuz devesi ile yola çıktı. Ancak deveden düştü ve bacağı kırılıp öldü. Bunun üzerine Bilâl, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) emriyle üç defa: *"Cennet asilere (emre itaat etmeyenlere) helal değildir!"* diye seslendi.[1]

بَابُ مَا رُوِيَ فِي إِخْبَارِهِ بِمَا أَصَابَ الْمُشْرِكَ الَّذِي سَأَلَ عَنْ كَيْفِيَّةِ اللهِ ﷻ مِنَ الْعَذَابِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Yüce Allah'ın Keyfiyetine Yönelik Soru Soran Müşrikin Başına Gelenleri Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ حَدَّثَنَا دَيْلَمُ بْنُ غَزْوَانَ، حَدَّثَنَا ثَابِتٌ عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: أَرْسَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِهِ إِلَى رأس من رؤوس الْمُشْرِكِينَ يَدْعُوهُ إِلَى اللهِ ﷻ فَقَالَ الْمُشْرِكُ هَذَا الْإِلَهُ الَّذِي تَدْعُو إِلَيْهِ مِنْ ذَهَبٍ هُوَ أَوْ مِنْ فِضَّةٍ أَوْ مِنْ نُحَاسٍ؟! فَتَعَاظَمَ مَقَالَتَهُ فِي صَدْرِ رَسُولِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَرَجَعَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَأَخْبَرَهُ فَقَالَ: «ارْجِعْ إِلَيْهِ» فَرَجَعَ إِلَيْهِ فَقَالَ لَهُ مِثْلَ ذَلِكَ، فَرَجَعَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَأَخْبَرَهُ فَقَالَ: «ارْجِعْ إِلَيْهِ» ، فَرَجَعَ إِلَيْهِ، فَقَالَ لَهُ مِثْلُ ذَلِكَ، فَأَنْزَلَ اللهُ- ﷻ- صَاعِقَةً مِنَ السَّمَاءِ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ فِي الطَّرِيقِ لَا يَدْرِي فَرَجَعَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ: فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: «إِنَّ اللهَ- ﷻ- قد أَهْلَكَ صَاحِبَكَ وأُنْزِلَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ: ﴿وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَاءُ﴾

[1] Ahmed, *Müsned* (5/275).

Enes anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), ashâbından bir adamı, İslam'a davet etmek üzere müşriklerin liderlerinden birine gönderdi. Müşrik adam: "Beni kendisine davet ettiğiniz bu ilah nasıl bir şeydir? Altından mı, gümüşten mi yoksa bakırdan mıdır?" deyince, bu sözü sahabinin çok gücüne gitti ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına dönüp olanları anlattı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir daha yanına git"* buyurunca sahabi tekrar müşrik adama gitti. Ancak müşrik yine aynı şeyleri söyledi. Sahabi Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına dönüp bunu bildirince Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir daha yanına git"* buyurdu.

Sahabi bir daha gitti. Müşrik adam aynı şeyleri bir daha deyince sahabi dönüşe geçti. Yoldayken Yüce Allah gökten gönderdiği bir yıldırımla o müşriki yaktı. Sahabinin de bundan haberi yoktu. Vardığında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Yüce Allah o adamı helak etti"* buyurdu. Yüce Allah da bu konuda: **"O yıldırımlar gönderir de onlarla dilediğini çarpar"**[1] âyetini indirdi.[2]

بَابُ مَا رُوِيَ فِيمَا أَصَابَ الَّذِي كَذَبَ عَلَيْهِ،
وَقَوْلِهِ لِلَّذَيْنِ بَعَثَهُمَا إِلَيْهِ: وَلَا أُرَاكُمَا تُدْرِكَانِهِ فَلَمْ يُدْرِكَاهُ

Resûlullah (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM) Adına Yalan Söyleyen Adamın Başına Gelenler, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Bu Adam Hakkında: "Ona yetişebileceğinizi zannetmiyorum" Demesi ve Adama Yetişilememesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ رَجُلٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى قَرْيَةٍ مِنْ قُرَى الْأَنْصَارِ، فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَرْسَلَنِي إِلَيْكُمْ وَأَمَرَكُمْ أَنْ تُزَوِّجُونِي فُلَانَةَ. قَالَ: فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِهَا: جَاءَنَا هَذَا بِشَيْءٍ مَا نَعْرِفُهُ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنْزِلُوا الرَّجُلَ وَأَكْرِمُوهُ حَتَّى آتِيَكُمْ بِخَبَرِ ذَلِكَ فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ فَأَرْسَلَ النَّبِيُّ ﷺ عَلِيًّا وَالزُّبَيْرَ ﷺ. فَقَالَ:

[1] Ra'd Sur. 13

[2] Kurtubî, *Tefsîr* (9/296).

«اذْهَبَا فَإِنْ أَدْرَكْتُمَاهُ فَاقْتُلَاهُ وَلَا أُرَاكُمَا تُدْرِكَانِهِ» . قَالَ: فَذَهَبَا فَوَجَدَاهُ قَدْ لَدَغَتْهُ حَيَّةٌ فَقَتَلَتْهُ فَرَجَعَا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَأَخْبَرَاهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ» .

هَذَا مُرْسَلٌ. وَرُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الحارث، وَسَمَّى الرَّجُلَ الَّذِي كَذَبَ، فَقَالَ: جُدْجُدٌ الْجُنْدَعِيُّ

Saîd b. Cübeyr der ki: Adamın biri Ensâr'ın köylerinden birine geldi ve: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni size gönderdi ve filan kadını benimle evlendirmenizi emretti" dedi. Söz konusu kızın ailesinden biri: "Bu adam Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) adına bize bir şey söyledi, ancak bunun gerçekten Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) olup olmadığını bilmiyoruz. Siz adamı misafir edip gerekli ikramda bulunun. Ben gidip bu işin aslını öğreneyim" dedi ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi. Olayı anlatınca Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Hz. Ali ile Zübeyr'i o köye gönderdi ve: *"Adama orada yetişirseniz öldürün! Ama yetişebileceğinizi de zannetmiyorum"* buyurdu. Hz. Ali ile Zübeyr o köye vardıklarında adamın bir yılan tarafından sokulup öldüğünü gördüler. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) dönüp olanları anlattıklarında: *"Benim adıma yalan söyleyen kişi, cehennemdeki yerine de hazırlansın"* buyurdu.

Mürsel bir hadistir.

Başka bir kanalla bunu Atâ b. es-Sâib, Abdullah b. el-Hâris'ten rivayet ederken yalan söyleyen bu adamın adının Cudcud el-Cundaî olduğunu zikreder.↓

حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ أَحْمَدَ السَّمَرْقَنْدِيُّ، وَكَتَبَهُ لِي بِخَطِّهِ حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ الْإِسْتِرَابَاذِيُّ، الْحَاكِمُ بِسَمَرْقَنْدَ، أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّازِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْفَارِسِيُّ بِبُخَارَى. قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ حُمَيْدٍ حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ الْجُنَيْدِ الْكَشِّيُّ النَّحْوِيُّ ثِقَةٌ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بِسْطَامٍ قَالَ: حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ فَرْقَدٍ الْبَزَّارُ حَدَّثَنَا عَطَاءُ بْنُ السَّائِبِ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الحارث أن جدجد الْجُنْدَعِيَّ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُقَرِّبُهُ فَأَتَى الْيَمَنَ فَعَشِقَ فِيهِمُ امْرَأَةً فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَمَرَنِي أَنْ تَبْعَثُوا إِلَيَّ بِفَتَاتِكُمْ، فَقَالُوا: عَهْدُنَا بِرَسُولِ اللهِ ﷺ وَهُوَ يُحَرِّمُ الزِّنَا ثُمَّ بَعَثُوا رَجُلًا إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺقَالَ: فَبَعَثَ النَّبِيُّ ﷺ عَلِيًّا فَقَالَ: «ائْتِهِ فَإِنْ وَافَقْتَهُ حَيًّا فَاقْتُلْهُ،

وَإِنْ وَجَدْتَهُ مَيِّتًا فَحَرِّقْهُ بِالنَّارِ» ، قَالَ: فَخَرَجَ جُدْجُدٌ مِنَ اللَّيْلِ يَسْتَسْقِي مِنَ الْمَاءِ فَلَدَغَتْهُ أَفْعَى فَقَتَلَتْهُ فَقَدِمَ عَلِيٌّ ﷺ فَوَافَقَهُ وَهُوَ مَيِّتٌ فَحَرَّقَهُ بِالنَّارِ فَمِنْ ثَمَّ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ»

Abdullah b. el-Hâris bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Cudcud el-Cundaî'ye yakın ilgi gösterirdi. Cudcud, Yemen'e gidince orada bir kadına aşık oldu ve kadının ailesine: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu kadını yanıma göndermenizi emretti" dedi. Kadının ailesi: "En son Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile görüştüğümüzde zinayı haram kılmıştı" diyerek işin aslını öğrenmek için Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) adam gönderdiler. Hz. Peygamber de (sallallahu aleyhi vesellem) Hz. Ali'yi gönderdi ve: *"Adamın yanına git! Şayet canlı olarak yetişirsen öldür. Canlı olarak yetişemezsen cesedini ateşte yak"* buyurdu. Bu arada Cudcud gece vakti su içmek için çıktığında bir yılan tarafından sokulup öldü. Hz. Ali gelip de adamı ölü bulunca cesedini ateşte yaktı. Bu olayın ardından Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benim adıma yalan söyleyen kişi cehennemdeki yerine de hazırlansın"* buyurdu.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ ﷺ بِأَسْمَاءِ الْمُنَافِقِينَ وَصِدْقِهِ فِي ذَلِكَ

Resûlullah'ın (Sallallahu Aleyhi Vesellem), Münafıkların İsimlerini Doğru Bir Şekilde Bildirmesi

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بن محمد البرتيّ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ، عَنْ رَجُلٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ سُفْيَانُ: أُرَاهُ عياض، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ. قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ: إِنَّ مِنْكُمْ مُنَافِقِينَ فَمَنْ سَمَّيْتُهُ فَلْيَقُمْ، فَقَامَ سِتَّةٌ وَثَلَاثُونَ. فَقَالَ: «إِنَّ فِيكُمْ أَوْ مِنْكُمْ مُنَافِقِينَ فَسَلُوا اللهَ الْعَافِيَةَ» . فَمَرَّ عُمَرُ ﷺ بِرَجُلٍ مُتَقَنِّعٍ كَانَ يَعْرِفُهُ فَقَالَ، مَا شَأْنُكَ فَأَخْبَرَهُ بِمَا قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: بُعْدًا لَكَ سَائِرَ الْيَوْمِ .

---

[1] Bakın: *Feydu'l-Kadîr* (6/214).

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ، حَدَّثَنَا أَبُو حُذَيْفَةَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ سَلَمَةَ، عَنْ عِيَاضِ بْنِ عِيَاضٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ، قَالَ: «لَقَدْ خَطَبَنَا النَّبِيُّ ﷺ فذكره.

Ebû Mes'ûd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bizlere bir hutbe verdi. Hutbesinde: *"İçinizde münafıklar var! Kimin adını söylersem kalksın!"* buyurdu. Sonra isimlerini sayınca otuz altı kişi ayağa kaktı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara: *"Aranızda (veya içinizde) münafıklar var! Allah'tan afiyeti dileyin"* buyurdu. Daha sonra Ömer, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ismini saydığı ve tanıdığı adamlardan biriyle karşılaştı. Adam yüzünü örtmüştü. Ömer ona: "Neyin var?" diye sorunca, adam Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sözlerini anlattı. Bunun üzerine Ömer ona: "Bugünden itibaren benden uzak dur!" dedi.[1]

Ebû Mes'ûd der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bizlere bir hutbe verdi..." Sonrasında ravi bir önceki hadisin aynısını zikreder.

بَابُ مَا رُوِيَ فِي إِخْبَارِهِ ﷺ [الرَّجُلَ] الَّذِي وُصِفَ بِالاجْتِهَادِ فِي الْعِبَادَةِ بِمَا حَدَّثَتْهُ نَفْسُهُ وَبِغَيْرِ ذَلِكَ مِنْ حَالِهِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), İbadete Düşkün Olan Adamın İçinden Geçenleri ve Başka Hallerini Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وأَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ بَكْرٍ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا الرَّقَاشِيُّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: ذَكَرُوا رَجُلًا عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَذَكَرُوا قُوَّتَهُ فِي الْجِهَادِ وَاجْتِهَادَهُ فِي الْعِبَادَةِ فَإِذَا هم بالرجل مقبل، قَالُوا: هَذَا الَّذِي كُنَّا نَذْكُرُ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنِّي لَأَرَى فِي وَجْهِهِ سَفْعَةً مِنَ الشَّيْطَانِ ثُمَّ أَقْبَلَ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ هَلْ حَدَّثَتْ نَفْسَكَ- وَفِي رِوَايَةِ أَبِي سَعِيدٍ- هَلْ حَدَّثَتْكَ نَفْسُكَ أَنَّهُ لَيْسَ فِي الْقَوْمِ أَحَدٌ خَيْرٌ مِنْكَ؟ قَالَ: نَعَمْ! ثُمَّ ذَهَبَ فَاخْتَطَّ مَسْجِدًا وَصَفَّ بَيْنَ قَدَمَيْهِ يُصَلِّي، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ

[1] Ahmed, *Müsned* (5/273).

ﷺ: مَنْ يَقُومُ إِلَيْهِ فَيَقْتُلَهُ قَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَنَا! فَانْطَلَقَ إِلَيْهِ فَوَجَدَهُ قَائِمًا يُصَلِّي فَهَابَ أَنْ يَقْتُلَهُ فَانْصَرَفَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ وَجَدْتُهُ قَائِمًا يُصَلِّي فَهِبْتُ أَنْ أَقْتُلَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: أَيُّكُمْ يَقُومُ إِلَيْهِ فَيَقْتُلَهُ؟ فَقَالَ عُمَرُ: أَنَا! فَانْطَلَقَ إِلَيْهِ فَصَنَعَ كَمَا صَنَعَ أَبُو بَكْرٍ، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَيُّكُمْ يَقُومُ إِلَيْهِ فَيَقْتُلَهُ؟ قَالَ عَلِيٌّ: أَنَا، قَالَ أَنْتَ إِنْ أَدْرَكْتَهُ فَذَهَبَ فَوَجَدَهُ قَدِ انْصَرَفَ فَرَجَعَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ رسول الله ﷺ: هَذَا أَوَّلُ قَرْنٍ خَرَجَ فِي أُمَّتِي لَوْ قَتَلْتُهُ مَا اخْتَلَفَ اثْنَانِ بَعْدَهُ مِنْ أُمَّتِي، ثُمَّ قَالَ: إِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ افْتَرَقَتْ عَلَى إِحْدَى وَسَبْعِينَ فِرْقَةً وَإِنَّ أُمَّتِي سَتَفْتَرِقُ على ثنتين وَسَبْعِينَ فِرْقَةً كُلُّهَا فِي النَّارِ إِلَّا فِرْقَةً وَاحِدَةً

قَالَ يَزِيدُ الرَّقَاشِيُّ هِيَ الجماعة.

Enes b. Mâlik anlatıyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında bir adamın cihadda ne kadar cesur, ibadetine de ne kadar düşkün olduğundan bahsettiler. Bahsederken adam karşıdan görününce: "İşte sana bahsettiğimiz adam bu!" dediler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu görünce: ***"Canım elinde olana yemin olsun ki bu adamın yüzünde şeytani bir dokunuş görüyorum"*** buyurdu. Adam gelince selam verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) adama: ***"Geldiğinde bu topluluğun içinde senden daha hayırlı birinin olmadığını düşündün değil mi?"*** diye sorunca, adam: "Evet!" dedi. Sonra gidip Mescid'e gitti. Önüne bir çizgi çekti ve ayaklarını hizaya sokup namaza durdu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"İçinizden kim kalkıp onu öldürür?"*** diye sordu. Ebû Bekr: "Ben!" dedi ve gitti. Adamın yanına gittiğinde namaz kıldığını görünce öldürmekten çekindi. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına dönüp: "Ey Allah'ın Resûlü! Yanına gittiğimde namaz kılıyordu. Namazdayken onu öldürmekten çekindim" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: ***"İçinizden kim kalkıp onu öldürür?"*** diye sorunca Ömer: "Ben!" dedi ve gitti. Ancak o da adamı namazda görünce Ebû Bekr gibi geriye döndü. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: ***"İçinizden kim kalkıp onu öldürür?"*** diye sorunca Hz. Ali: "Ben!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Şayet onu yerinde bulursan öldürürsün"*** buyurdu. Hz. Ali gitti, ancak adam oradan gitmişti. Döndüğünde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: ***"Ümmetimin içinde ilk ayrılık bundan çıkacaktır. Şayet onu öldürseydin ondan sonra ümmetim içinde iki kişi bile ihtilafa düşmezdi"*** buyurdu.

Sonra: *"İsrâil oğulları yetmiş bir fırkaya ayrıldı. Ümmetim ise yetmiş iki fırkaya ayrılacak, biri haricinde diğerlerinin tümü cehennem ateşinde olacaktır"* buyurdu.[1]

Yezîd er-Rakkâşî: "Bu bir tanesi de cemaat olarak kalan fırkadır" demiştir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ الْمَرْأَةَ الصَّائِمَةَ بِمَا كَانَ مِنْ شَأْنِهَا فِي حِفْظِ لِسَانِهَا

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Oruç Tutan Kadına Dilini Tutması Yönünde Söyledikleri

أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، أَخْبَرَنَا مِسْعَرٌ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ أَبِي الْبَخْتَرِيِّ، قَالَ: كَانَتِ امْرَأَةٌ فِي لِسَانِهَا ذَرَابَةٌ فَأَتَتِ النَّبِيَّ ﷺ فَلَمَّا أَمْسَتْ دَعَاهَا إِلَى طَعَامِهِ فَقَالَتْ لَهُ: إِنِّي كُنْتُ صَائِمَةً فَقَالَ: مَا صُمْتِ، فَلَمَّا كَانَ الْيَوْمُ الْآخَرُ تَحَفَّظَتْ بَعْضَ التَّحَفُّظِ، فَلَمَّا أَمْسَتْ دَعَاهَا إِلَى طَعَامِهِ، فَقَالَتْ: أَمَا إِنِّي كُنْتُ الْيَوْمَ صَائِمَةً. قَالَ: كَذَبْتِ، فَلَمَّا كَانَ الْيَوْمُ الْآخَرُ تَحَفَّظَتْ وَلَمْ يَكُنْ مِنْهَا شَيْءٌ، فَلَمَّا أَمْسَتْ دَعَاهَا إِلَى طَعَامِهِ قَالَتْ أَمَّا أَنَا كُنْتُ صَائِمَةً. قَالَ الْيَوْمَ صُمْتِ

Ebu'l-Bahterî der ki: Kadının birinin dili çok keskindi. Kadın Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi. Akşam vakti Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu yemeğe davet edince kadın: "Bugün oruçluydum" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sen bugün oruç tutmadın"* buyurdu. Bu söz üzerine kadın diğer gün diline biraz hakim oldu. Akşam vakti Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu yine yemeğe davet edince, kadın: "Ben bugün de oruçluydum" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yanılıyorsun"* buyurdu. Diğer gün kadın diline hakim olup ağzından kötü bir şey çıkmadı. Akşam vakti Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu yine yemeğe davet edince, kadın: "Ben bugün de oruçluydum" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İşte bugün oruç tuttun"* buyurdu.[2]

Mürsel bir hadistir.

---

[1] Ahmed, *Müsned* (3/120).

[2] Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/104).

بَابُ مَا جَاءَ فِي وَعْدِهِ مَنِ اسْتَعَفَّ بِالْإِعْفَافِ وَمَنِ اسْتَغْنَى بِالْإِغْنَاءِ وَوُجُودِ صِدْقِهِ فِي أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ وَغَيْرِهِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) İffetli Davranıp Başkasına El Açmayan Kişiler Hakkında Söylediklerinin Ebû Saîd el-Hudrî ve Başkasında Kendini Göstermesi

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ أَيُّوبَ الضَّبعِيّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ التُّسْتَرِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَخِي، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ كعب ابن عُجْرَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ. أَنَّهُ قَالَ: أَصَابَنَا جُوعٌ مَا أَصَابَنَا مِثْلُهُ قَطُّ فِي جَاهِلِيَّةٍ وَلَا إِسْلَامٍ، قَالَتْ لِي أُخْتِي فُرَيْعَةُ: اذْهَبْ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَسَلْهُ لنا فو الله يَخِيبُ سَائِلُهُ، لِأَنَّكَ مِنْهُ بِإِحْدَى اثْنَتَيْنِ إِمَّا أَنْ يَكُونَ عِنْدَهُ فَيُعْطِيكَ وَإِمَّا أَنْ لَا يَكُونَ عِنْدَهُ فَيَقُولَ أَعِينُوا أَخَاكُمْ فَلَمْ أَكْرَهْ ذَلِكَ فَلَمَّا دَنَوْتُ مِنَ الْمَسْجِدِ وَهُوَ يَوْمَئِذٍ لَيْسَ لَهُ جِدَارٌ سَمِعْتُ صَوْتَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقُلْتُ: إِنَّ هَذَا النَّبِيَّ ﷺ يَخْطُبُ فَكَانَ أَوَّلُ مَا فَهِمْتُ مِنْ قَوْلِهِ مَنْ يَسْتَعِفَّ يُعِفَّهُ اللهُ وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللهُ فَقُلْتُ: ثَكِلَتْكَ أُمُّكَ سَعْدَ بْنَ مَالِكٍ وَاللهِ لَكَأَنَّكَ أَرَدْتَ بِهَذَا. لَا جَرَمَ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ لَا شيئا بعد ما سَمِعْتُ مِنْكَ. فَجَلَسْتُ فَلَمَّا فَرَغَ رَجَعْتُ وَفُرَيْعَةُ تُقْبِلُ وَتُدْبِرُ أَقْصَى الْآجَامِ إِلَى بَابِهِ. قَدْ أَدَامَهَا الْجُوعُ.

قَالَ: فَلَمَّا حَصَلْتُ بِبَقِيعِ الزُّبَيْرِ أَبْصَرَتْ لَيْسَ مَعِي شَيْءٌ فَلَمَّا جِئْتُ قَالَتْ: مالك؟ فو الله مَا يَخِيبُ سَائِلُهُ فَأَخْبَرْتُهَا بِالَّذِي سَمِعْتُ مِنْهُ. قَالَتْ: فَسَأَلْتَهُ بَعْدَ ذَلِكَ؟ فَقُلْتُ: لَا. قَالَتْ: أَحْسَنْتَ فَلَمَّا كَانَ مِنَ الْغَدِ فَإِنِّي وَاللهِ لَأُتْعِبُ نَفْسِي تَحْتَ الْأُجُمِ إِذْ وَجَدْتُ مِنْ دَرَاهِمِ يَهُودَ فَابْتَعْنَا بِهِ وأكلنا، ثم والله ما زال النبي ﷺ مُحْسِنًا

وَرَوَاهُ هِلَالُ بْنُ حِصْنٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: فَرَجَعْتُ فَمَا سَأَلْتُ أَحَدًا بَعْدَهُ شَيْئًا فَجَاءَتِ الدُّنْيَا، فَمَا مِنْ أَهْلِ بَيْتٍ مِنَ الْأَنْصَارِ أَكْثَرَ أَمْوَالًا مِنَّا.

Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Öylesine bir açlığa maruz kaldık ki ne Cahiliye, ne de İslam döneminde benzerini yaşamamıştık. Kız kardeşim Furey'a bana: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) git de bir şeyler iste! Zira vallahi ondan bir şey isteyeni boş çevirmez. Ondan bir şey istemen halinde yanında bir şeyler varsa

sana verecek, bir şey yoksa da ashâbına sana yardım etmelerini söyleyecektir" dedi. Kız kardeşimin bu sözü bana makul geldi ve Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gittim.

Mescid'e yaklaştığımda Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sesini duydum. O zamanlar Mescid'in henüz duvarları yoktu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kimseden bir şeyler istemeyip iffetli davranan kişiyi Yüce Allah iffetli kılar. Başkalarına el açmayan kişiyi de Yüce Allah kimseye muhtaç bırakmaz"* diyordu. Bunu duyunca kendi kendime: "Annesiz kalasıca, ey Sa'd b. Mâlik! Vallahi sanki bu sözle sen kastedildin! Seni hakla gönderene yemin olsun ki senden bu sözü duyduktan sonra artık benim için sorun yoktur" demeye başladım.

Mescid'e gelip oturdum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) konuşmasını bitirince eve döndüm. Kız kardeşim Furey'a açlıktan bitkin düşmüş bir şekilde evin içinde ileri geri gidip geliyordu. Zübeyr'in evinin oraya ulaştığımda elimde bir şey olmadığını gördü. Yanına vardığımda: "Ne oldu? Vallahi ondan bir şeyi isteyeni asla boş çevirmezdi?" deyince duyduklarımı ona söyledim. "Bunu duyduktan sonra ondan bir şey istedin mi?" diye sorunca: "Hayır!" karşılığını verdim. Furey'a: "İyi etmişsin" dedi. Diğer gün duvarın dibini eşelerken Yahudilere ait eski dirhemler (gümüş paralar) buldum. Onları satıp yiyecek aldım. Vallahi Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hâlâ bizlere iyilikler yapıp duruyor.[1]

Hilâl b. Hısn da bunu Ebû Saîd'den rivayet ederken onun: "Vallahi oradan döndükten sonra hiç kimseden bir şey istemedim. Daha sonra ise o kadar çok malımız oldu ki Ensârlılar içinde bizden daha fazla malı olan bir aile yoktu" dediğini zikreder.

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْوَلِيدِ الْفَحَّامُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: جِئْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَأَنَا أُرِيدُ أَنْ أَسْأَلَهُ فَوَجَدْتُهُ جَالِسًا عَلَى الْمِنْبَرِ يَخْطُبُ النَّاسَ: مَنْ يَسْتَعْفِفْ يُعِفَّهُ اللهُ وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللهُ. فَرَجَعْتُ وَقُلْتُ: لَا أَسْأَلُهُ فَلَأَنَا أكثر قومي مالا.

Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Kendisinden bir şeyler istemek için Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldiğimde minberin üzerinde konuşma yapıyor ve:

---

[1] Buhârî, *rikâk* (20), Müslim, *zekât* (2/729) ve Ahmed, *Müsned* (3/3).

"Kimseden bir şeyler istemeyip iffetli davranan kişiyi Yüce Allah iffetli kılar. Başkalarına el açmayan kişiyi de Yüce Allah kimseye muhtaç bırakmaz" diyordu. Bunun üzerine: "Ondan bir şey istemeyeceğim" deyip geri döndüm. Şimdi ise kabilem içinde en fazla malı olan kişi benim.

بَابُ مَا رُوِيَ فِي إِخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ السَّائِلَ بِمَا أَرَادَ أَنْ يَسْأَلَهُ عَنْهُ قَبْلَ سُؤَالِهِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Kendisine Sorulacak Olan Soruları Sorulmadan Haber Vermesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدٍ الْأَسَدِيِّ أَنَّهُ سَمِعَ وَابِصَةَ الْأَسَدِيَّ، قَالَ: جِئْتُ لِأَسْأَلَ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَنِ الْبِرِّ وَالْإِثْمِ، فَقَالَ مِنْ قَبْلِ أَنْ أَسْأَلَهُ: جِئْتَ يَا وَابِصَةُ تَسْأَلُنِي عَنِ الْبِرِّ وَالْإِثْمِ، قُلْتُ: أَيْ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ إِنَّهُ لِلَّذِي جِئْتُ أَسْأَلُكَ عَنْهُ، فَقَالَ: الْبِرُّ مَا انْشَرَحَ لَهُ صَدْرُكَ، وَالْإِثْمُ مَا حَاكَ فِي نَفْسِكَ وَإِنْ أَفْتَاكَ عَنْهُ النَّاسُ

Vâbisa el-Esedî der ki: İyilik ve kötülüğün ne olduğunu sormak üzere Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldiğimde henüz konuşmadan: *"Ey Vâbisa! İyilik ile kötülüğün ne olduğunu sormak için geldin"* buyurdu. "Seni hakla gönderene yemin olsun ki evet, bunu sormak için gelmiştim" dediğimde Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İyilik, yaptığında içini rahatlatan şeydir. Kötülük ise insanlar aksi yönde sana fetva verse de yapması içine sinmeyen şeydir"* buyurdu.[1]

وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ أَبِي أُسَامَةَ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنِ الزُّبَيْرِ أَبِي عَبْدِ السَّلَامِ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ عَبْدِ اللهِ. يَعْنِي ابْنَ مِكْرَزٍ عَنْ وَابِصَةَ قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَأَنَا أُرِيدُ أَنْ لَا أَدَعَ شَيْئًا مِنَ الْبِرِّ وَالْإِثْمِ إِلَّا سَأَلْتُهُ عَنْهُ. فَجَعَلْتُ أَتَخَطَّى النَّاسَ فَقَالُوا: إِلَيْكَ يَا وَابِصَةُ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقُلْتُ: دَعُونِي أَدْنُ مِنْهُ فَقَالَ: ادْنُ يَا وَابِصَةُ ادْنُ يَا وَابِصَةُ فَدَنَوْتُ حَتَّى مَسَسْتُ رُكْبَتِي رُكْبَتَهُ فَقَالَ: يَا وَابِصَةُ أُخْبِرُكَ بِمَا جِئْتَ تَسْأَلُنِي عَنْهُ. فَقُلْتُ: أَخْبِرْنِي يَا رَسُولَ اللهِ فَقَالَ جِئْتَ تَسْأَلُنِي عَنِ الْبِرِّ

---

[1] Ahmed, *Müsned* (4/227).

وَالْإِثْمِ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ فَجَمَعَ أَصَابِعَهُ فَجَعَلَ يَنْكُتُ بِهَا فِي صَدْرِي وَيَقُولُ: يَا وَابِصَةُ! اسْتَفْتِ قَلْبَكَ اسْتَفْتِ نَفْسَكَ. الْبِرُّ مَا اطْمَأَنَّ إِلَيْهِ الْقَلْبُ وَاطْمَأَنَّتْ إِلَيْهِ النَّفْسُ وَالْإِثْمُ مَا حَاكَ فِي النَّفْسِ وَتَرَدَّدَ فِي الصَّدْرِ وَإِنْ أَفْتَاكَ النَّاسُ وَأَفْتَوْكَ

Vâbisa anlatıyor: İyilik ve kötülük konusunda sormadık hiçbir şey bırakmama niyetiyle Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldim. Cemaati yara yara ilerlerken bana: "Ey Vâbisa! Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) uzak dur!" demeye başladılar. Ancak: "Bırakın da yanına yaklaşayım!" karşılığını verdim. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Ey Vâbisa! Yaklaş! Ey Vâbisa! Yaklaş!"*** buyurunca yanına kadar, dizlerim dizlerine değecek şekilde yaklaştım. Bana: ***"Ey Vâbisa! Neyi sormak için geldiğini sana söyleyeyim mi?"*** buyurunca: "Ey Allah'ın Resûlü! Söyle" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Bana iyilik ile kötülüğün ne olduğunu sormak için geldin"*** buyurunca: "Evet!" dedim. Bunun üzerine parmaklarını bir araya getirdi. Bir yandan göğsüme vurup bir yandan da şöyle buyurdu: ***"Ey Vâbisa! Bir şey yapacağın zaman ilk önce kalbine danış, kendine sor! Bil ki iyilik, kalbini rahatlatan ve içine sinen şeydir. Kötülük ise insanlar aksi yönde sana fetva verse de kalbini rahatsız eden ve içine sinmeyen şeydir."***[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ شَيْبَانَ بْنِ الْبَغْدَادِيُّ الْهَرَوِيُّ، أَخْبَرَنَا مُعَاذُ بْنُ نَجْدَةَ، حَدَّثَنَا خَلَّادُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ نَبِيِّ اللهِ ﷺ فَجَاءَهُ رَجُلَانِ أَحَدُهُمَا أَنْصَارِيٌّ وَالْآخَرُ ثَقَفِيٌّ فَابْتَدَرَ الْمَسْأَلَةَ لِلْأَنْصَارِيِّ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَا أَخَا ثَقِيفَ إِنَّ الْأَنْصَارِيَّ قَدْ سَبَقَكَ بِالْمَسْأَلَةِ فَقَالَ الْأَنْصَارِيُّ يَا رَسُولَ اللهِ فَإِنِّي أَبْدَأُ بِهِ فَقَالَ: سَلْ عَنْ حَاجَتِكَ وَإِنْ شِئْتَ أَنْبَأْتُكَ بِالَّذِي جِئْتَ تَسْأَلُ عَنْهُ قَالَ: فَذَاكَ أَعْجَبُ إِلَيَّ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ فَإِنَّكَ جِئْتَ تَسْأَلُ عَنْ صَلَاتِكَ بِاللَّيْلِ وَعَنْ رُكُوعِكَ وَعَنْ سُجُودِكَ وَعَنْ صِيَامِكَ وَعَنْ غُسْلِكَ مِنَ الْجَنَابَةِ. فَقَالَ: وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ إِنَّ ذَلِكَ الَّذِي جِئْتُ أَسْأَلُكَ عَنْهُ قَالَ: أَمَّا صَلَاتُكَ بِاللَّيْلِ فَصَلِّ أَوَّلَ اللَّيْلِ وَآخِرَ اللَّيْلِ وَنَمْ وَسَطَهُ. قَالَ: أَفَرَأَيْتَ يَا رَسُولَ اللهِ إِنْ صَلَّيْتُ وَسَطَهُ؟ قَالَ: فَأَنْتَ إِذًا إِذًا. قَالَ: وَأَمَّا رُكُوعُكَ فَإِذَا أَرَدْتَ فَاجْعَلْ كَفَّيْكَ عَلَى رُكْبَتَيْكَ وَافْرِجْ بَيْنَ أَصَابِعِكَ ثُمَّ ارْفَعْ

[1] Ahmed, *Müsned* (4/228) ve İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/181-182).

رَأْسَكَ فَانْتَصِبْ قَائِمًا حَتَّى تَرْجِعَ كُلُّ عَظْمٍ إِلَى مَكَانِهِ فَإِذَا سَجَدْتَ فَأَمْكِنْ جَبْهَتَكَ مِنَ الأَرْضِ وَلَا تَنْقُرْ وَأَمَّا صِيَامُكَ فَصُمِ اللَّيَالِيَ الْبِيضَ يَوْمَ ثَلَاثَةَ عَشَرَ وَيَوْمَ أَرْبَعَةَ عَشَرَ وَيَوْمَ خَمْسَةَ عَشَرَ. ثُمَّ أَقْبَلَ إِلَى الأَنْصَارِيِّ فَقَالَ: يَا أَخَا الأَنْصَارِ اسأل عَنْ حَاجَتِكَ وَإِنْ شِئْتَ أَنْبَأْتُكَ بِالَّذِي جِئْتَ تَسْأَلُ عَنْهُ، قَالَ: فَذَاكَ أَعْجَبُ إِلَيَّ يَا رَسُولَ اللهِ. قَالَ: فَإِنَّكَ جِئْتَ تَسْأَلُ عَنْ خُرُوجِكَ مِنْ بَيْتِكَ تَؤُمُّ الْبَيْتَ الْعَتِيقَ، وَتَقُولُ: ماذا لي فِيهِ؟ وَعَنْ وُقُوفِكَ بِعَرَفَاتٍ، وَتَقُولُ: مَاذَا لِي فِيهِ، وَعَنْ حَلْقِكَ رَأْسَكَ وَتَقُولُ: مَاذا لِي فِيهِ وَعَنْ طَوَافِكَ بِالْبَيْتِ وَتَقُولُ مَاذَا لِي فِيهِ، وَعَنْ رَمْيِكَ الجمار، وَتَقُولُ: مَاذَا لِي فِيهِ؟ قَالَ إِي وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ، إِنَّ هَذَا الَّذِي جِئْتُ أَسْأَلُ عَنْهُ. قَالَ: أَمَّا خُرُوجُكَ مِنْ بَيْتِكَ تَؤُمُّ الْبَيْتَ الْحَرَامِ قَالَ فَإِنَّ لَكَ بِكُلِّ مَوْطَأَةٍ تَطَأُهَا رَاحِلَتُكَ أَنْ تُكْتَبَ لَكَ حَسَنَةٌ وَتُمْحَى عَنْكَ سَيِّئَةٌ، وَإِذَا وَقَفْتَ بِعَرَفَاتٍ فَإِنَّ اللهَ يَنْزِلُ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَيَقُولُ لِلْمَلَائِكَةِ: هَؤُلَاءِ عِبَادِي جَاءُونِي شُعْثًا غُبْرًا مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ يَرْجُونَ رَحْمَتِي وَيَخَافُونَ عَذَابِي وَهُمْ لَمْ يَرَوْنِي فَكَيْفَ لَوْ رَأَوْنِي فَلَوْ كَانَ عَلَيْكَ مِثْلُ رَمْلِ عَالِجٍ ذُنُوبًا أَوْ قَطْرِ السَّمَاءِ أَوْ عَدَدِ أَيَّامِ الدُّنْيَا غَسَلَهَا عَنْكَ، وَأَمَّا رميك الجمار فَإِنَّ ذَلِكَ مَدْخُورٌ لَكَ عِنْدَ رَبِّكَ، فَإِذَا حَلَقْتَ رَأْسَكَ فَإِنَّ لَكَ بِكُلِّ شَعْرَةٍ تَسْقُطُ مِنْ رَأْسِكَ أَنْ تُكْتَبَ لَكَ حَسَنَةٌ وَتُمْحَى عَنْكَ سَيِّئَةٌ، فَإِذَا طُفْتَ بِالْبَيْتِ خَرَجْتَ مِنْ ذُنُوبِكَ لَيْسَ عَلَيْكَ مِنْهَا شَيْءٌ.

وَلَهُ شَاهِدٌ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

Abdullah b. Ömer anlatıyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında otururken biri Ensârlı, diğeri de Sakîfli iki adam soru sormak için geldiler. Ensârlı olan daha acele davranıp öne geçince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) diğerine: *"Ey Sakîfli kardeşim! Soru sormada Ensârlı senden daha önce davrandı"* buyurdu. Ensârlı adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben sıramı ona veriyorum" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Sakîfli olan adama: *"İstediğin sor! Ama istiyorsan hangi soruları sormak için geldiğini sana söyleyeyim"* buyurdu. Sakîfli adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Bunu yapman daha çok hoşuma gider" dedi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Gece namazı, rükû, secde, oruç ve gusül konusunu sormak için geldin"* buyurunca, Sakîfli: "Seni hakla gönderene yemin olsun ki bunları sormak için gelmiştim" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi

vesellem): *"Gece namazı konusunda, gecenin başı ve sonunda kıl, ortasında ise uyu"* buyurunca, adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Gecenin ortasında kılsam?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Artık sana kalmış"* buyurdu ve şöyle devam etti: *"Rükûya gelince, rükûya gittiğin zaman avuç içlerini dizlerine koy ve parmaklarını aç. Sonra başını rükûdan kaldır. Bütün eklemlerin yerli yerine yerleşecek şekilde ayakta dur. Secdeye gittiğin zaman alnını yere iyice yapıştır. Sadece yere değdirip kaldırma. Oruca gelince, her ayın, eyyâmu'l-bîd denilen on üç, on dört ve on beşinci günlerini tut."*

Daha sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ensârlı olan adama döndü ve: *"Ey Ensârlı kardeşim! İstediğini sor! Ama istiyorsan hangi soruları sormak için geldiğini sana söyleyeyim"* buyurdu. Ensârlı adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Bunu yapman daha çok hoşuma gider" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kâbe'ye gitmek için evinden çıkışının karşılığında alacağın sevabı, Arafat'ta vakfe yapmanın karşılığında alacağın sevabı, başını tıraş etmenin karşılığında alacağın sevabı, Kâbe'yi tavaf etmenin karşılığında alacağın sevabı, cemreleri atmanın karşılığında alacağın sevabı sormak için geldin"* buyurdu. Ensârlı: "Seni hakla gönderene yemin olsun ki evet, bunları sormak için gelmiştim" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kâbe'yi ziyaret için evinden çıktığında bineğinin attığı her bir adımda sana beş iyilik yazılıp beş kötülüğün de silinir. Arafat'ta vakfe yaptığın zaman Yüce Allah dünya semasına iner ve meleklere: «Bunlar beni görmedikleri halde rahmetimi umarak ve azabımdan korkarak üstü başı dağılmış, toz içinde dört bir taraftan bana gelen kullarımdır. Ya beni görüyor olsalardı ne yaparlardı?» buyurur. Şayet çöldeki kum taneleri veya yağmur damlaları veya dünya günleri kadar günahın olsa dahi Yüce Allah bunları yıkayıp temizler. Cemreleri atmanın sevabı Rabbinin katında senin için saklanacaktır. Başını tıraş ettiğin zaman başından düşen her bir kıl için sana bir iyilik yazılıp bir günahın silinir. Kâbe'yi tavaf ettiğin zaman günahlarından tamamen temizlenirsin."*[1]

İsnâdı hasen olan bir şahidi vardır.

---

[1] Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/101).

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُونُسَ السِّمْنَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَرْحَبِيُّ، حَدَّثَنَا عُبَيْدَةُ بْنُ الْأَسْوَدِ، حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ الْوَلِيدِ الْجُنْدَعِيُّ، عَنْ سِنَانِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ مُصَرِّفٍ عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ عَبْدِ اللهِ ابن عُمَرَ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ- وَأَظُنُّهُ رَجُلًا مِنْ ثَقِيفَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللهِ! كَلِمَاتٌ أَسْأَلُكَ عَنْهُنَّ تُعَلِّمُنِيهِنَّ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِمَعْنَاهُ. إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: وَإِذَا رَمَى الْجَمْرَةَ فَإِنَّ أَحَدًا لَا يَدْرِي مَالَهُ حَتَّى يُوَفَّاهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. وَقَالَ فِي الطَّوَافِ: خَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ. وَرُوِيَ ذَلِكَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ.

Abdullah b. Ömer der ki: "Ensâr'dan bir adam —sanırım Sakîfli bir adamdı— Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi ve: «Ey Allah'ın Resûlü! Sana bazı sorular soracağım, cevaplarını vermeni istiyorum» dedi..."

Sonrasında ravi bir önceki hadisin mânâ olarak aynısını zikreder. Ancak cemreler konusunda Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cemreleri attığı zaman bunun sevap olarak karşılığını kişi bilemez ve tam karşılığını ancak kıyamet gününde alabilir"* buyurduğunu zikreder. Tavaf konusunda da Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Annesinden doğduğu gün gibi günahlarından temizlenir"* buyurduğunu aktarır.

Aynısı Enes b. Mâlik'ten de rivayet edilmiştir.↓

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَمَّادٍ الدَّبَّاغُ حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا عَطَّافُ بْنُ خَالِدٍ المخزومي حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ رَافِعٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ صَاحِبِ رَسُولِ اللهِ ﷺ كَانَ فِي مَسْجِدِ الْخَيْفِ، فَأَتَى رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ، وَرَجُلٌ مِنْ ثَقِيفَ فَسَلَّمَا عَلَيْهِ وَدَعَوَا لَهُ دُعَاءً حَسَنًا. ثُمَّ قَالَا: جِئْنَاكَ يَا رَسُولَ اللهِ نَسْأَلُكَ قَالَ إِنْ شِئْتُمَا أَنْ أُخْبِرَكُمَا بِمَا تَسْأَلَانِ عَنْهُ فَعَلْتُ وَإِنْ شِئْتُمَا أَنْ أَسْكُتَ وَتَسْأَلَانِي فَعَلْتُ. قَالَا: أَخْبِرْنَا يَا رَسُولَ اللهِ نَزْدَدْ إِيمَانًا- أَوْ نَزْدَدْ يَقِينًا- شَكَّ إِسْمَاعِيلُ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ فِي إِخْبَارِهِ بِمَا أَرَادَا أَنْ يَسْأَلَا عَنْهُ بِنَحْوٍ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عُمَرَ إِلَّا أَنَّهُ زَادَ ذِكْرَ الطَّوَافِ الْأَوَّلِ. فَقَالَ: وَأَمَّا طَوَافُكَ فِي الْبَيْتِ فَإِنَّكَ لَا تَضَعُ رِجْلًا وَلَا تَرْفَعُهَا إِلَّا كَتَبَ اللهُ لَكَ بِهَا حَسَنَةً وَمَحَا عَنْكَ بِهَا خَطِيئَةً وَيَرْفَعُ لَكَ بِهَا دَرَجَةً. وَأَمَّا رَكْعَتَاكَ بَعْدَ الطَّوَافِ فَإِنَّهَا كَعِتْقِ رَقَبَةٍ مِنْ بَنِي إِسْمَاعِيلَ وَأَمَّا طَوَافُكَ بِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ كَعِتْقِ سَبْعِينَ رَقَبَةً. ثُمَّ ذَكَرَ الْوُقُوفَ ثُمَّ قَالَ وَأَمَّا رَمْيُكَ الْجِمَارَ فَلَكَ بِكُلِّ حَصَاةٍ تَرْمِيهَا كَبِيرَةٌ مِنَ الْكَبَائِرِ الْمُوبِقَاتِ الْمُوجِبَاتِ. وأما تحرك فَمَذْخُورٌ لَكَ عِنْدَ رَبِّكَ

ثُمَّ ذَكَرَ مَا بَعْدَهُ وَقَالَ فَقَالَ الثَّقَفِيُّ: أَخْبِرْنِي يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ جِئْتَ تَسْأَلُنِي عَنِ الصَّلَاةِ. فَإِذَا غَسَلْتَ وَجْهَكَ انْتَثَرَتِ الذُّنُوبُ مِنْ أَظْفَارِ يَدَيْكَ فَإِذَا مَسَحْتَ بِرَأْسِكَ انْتَثَرَتِ الذُّنُوبُ عَنْ رَأْسِكَ وَإِذَا غَسَلْتَ رِجْلَيْكَ انْتَثَرَتِ الذُّنُوبُ مِنْ أَظْفَارِ قَدَمَيْكَ، ثُمَّ إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ فَاقْرَأْ مِنَ الْقُرْآنِ مَا تَيَسَّرَ ثُمَّ إِذَا رَكَعْتَ فَأَمْكِنْ يَدَيْكَ مِنْ رُكْبَتَيْكَ وَافْرُقْ بَيْنَ أَصَابِعِكَ تَطْمَئِنَّ رَاكِعًا. ثُمَّ إِذَا سَجَدْتَ فَأَمْكِنْ وَجْهَكَ مِنَ السُّجُودِ حَتَّى تَطْمَئِنَّ سَاجِدًا وَصَلِّ مِنْ أَوَّلِ اللَّيْلِ وَآخِرِهِ. قَالَ يَا رَسُولَ اللهِ: أَفَرَأَيْتَ إِنْ صَلَّيْتُ اللَّيْلَ كُلَّهُ قَالَ: فَإِنَّكَ إِذَا أَنْتَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından Enes b. Mâlik bildiriyor: "Hayf mescidinde (Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile otururken) biri Ensâr'dan, diğeri de Sakîf kabilesinden iki adam geldi. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) selam verip hayır duada bulundular. Sonra: "Ey Allah'ın Resûlü! Sana soru sormak için geldik" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): «*İstiyorsanız bana soracağınız soruların ne olduğunu sizlere bildireyim. İsterseniz de susup sormanızı bekleyim*» buyurunca: «Ey Allah'ın Resûlü! Sen söyle de Allah'a olan imanımız —veya yakinimiz— artsın» dediler..."

Sonrasında ravi, sormak istedikleri soruları Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) onlara bildirmesini İbn Ömer'in rivayetinde geçtiği gibi nakleder. Ancak Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ilk tavafı zikredip: *"Kâbe'yi tavaf etmene gelince, attığın her bir adımda Yüce Allah sana bir iyilik sevabı yazıp bir günahını siler ve dereceni bir derece yükseltir. Tavaf sonrası kıldığın iki rekatlık namaz karşılığında İsmâil oğullarından bir köleyi azat etmiş gibi sevap alırsın. Safâ ile Merve arasında sa'y yapmanın karşılığında da yetmiş köleyi azat etmiş gibi sevap alırsın"* buyurduğunu bildirir.

Yine Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vakfeyi zikrettikten sonra: *"Cemreleri atma konusuna gelince, attığın her bir taş karşılığında seni cehenneme sokup helak edecek büyük günahlardan bir tanesi silinir. Keseceğin kurbanın sevabı ise Rabbinin katında senin için saklanır"* buyurduğunu bildirir ve şöyle devam eder:

Sakîfli olan adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Benim ne soracağımı söyle" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bana namaz konusunu sormak için geldin"* buyurdu ve şöyle devam etti: *"Abdest alırken yüzünü yıkadığın*

zaman günahların parmaklarının tırnaklarından dökülüp gider. Başını meshettiğin zaman günahların başından dökülüp gider. Ayaklarını yıkadığın zaman günahların ayak parmaklarının tırnaklarından dökülüp gider. Namaza durduğun zaman okuyabildiğin kadarıyla Kur'ân'dan kıraatini yap. Rükûya gittiğin zaman ellerini dizlerinin üzerine iyice yerleştir ve parmaklarının arasını ayır. Rükûyu güzelce yaptıktan sonra secdeye gidince alnını yere iyice koy. Secdeyi de güzelce yap. Gecenin başı ile sonunda namaz kıl."

Sakîfli: "Ey Allah'ın Resûlü! Gecenin tümünde kılsam?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Artık sana kalmış"* buyurdu.[1]

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ الْقَعْنَبِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زِيَادِ بْنِ أَنْعَمَ عَنْ سَعْدِ بْنِ مَسْعُودٍ، عن رَجُلَيْنِ مِنْ كِنْدَةَ مِنْ قَوْمِهِ قَالَا، اسْتَطَلْنَا يَوْمًا فَانْطَلَقْنَا إِلَى عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ، فَوَجَدْنَاهُ فِي ظِلِّ دَارِهِ جَالِسًا، فَقُلْنَا: إِنَّا اسْتَطَلْنَا يَوْمًا فَجِئْنَا نَتَحَدَّثُ عِنْدَكَ، فَقَالَ: وَأَنَا اسْتَطَلْتُ يَوْمِي، فَخَرَجْتُ إِلَى هَذَا الْمَوْضِعِ. قَالَ: ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْنَا فَقَالَ: كُنْتُ أَخْدُمُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَخَرَجْتُ ذَاتَ يَوْمٍ فَإِذَا أَنَا بِرِجَالٍ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ بِالْبَابِ مَعَهُمْ مَصَاحِفُ فَقَالُوا مَنْ يَسْتَأْذِنُ لَنَا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَدَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَأَخْبَرْتُهُ فَقَالَ مَالِي وَلَهُمْ يَسْأَلُونَنِي عَمَّا لَا أَدْرِي إِنَّمَا أَنَا عَبْدٌ لَا أَعْلَمُ إِلَّا مَا عَلَّمَنِي رَبِّي ﷻ ثُمَّ قَالَ أَبْغِنِي وَضُوءًا فَأَتَيْتُهُ بِوَضُوءٍ فَتَوَضَّأَ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الْمَسْجِدِ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ انْصَرَفَ فَقَالَ لِي وَأَنَا أَرَى السُّرُورَ وَالْبِشْرَ فِي وَجْهِهِ فَقَالَ أَدْخِلِ الْقَوْمَ عَلَيَّ وَمَنْ كَانَ مِنْ أَصْحَابِي فَأَدْخِلْهُ قَالَ: فَأَذِنْتُ لَهُمْ فَدَخَلُوا فَقَالَ: إِنْ شِئْتُمْ أَخْبَرْتُكُمْ عَمَّا جِئْتُمْ تَسْأَلُونِي عَنْهُ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَكَلَّمُوا وَإِنْ شِئْتُمْ فَتَكَلَّمُوا قَبْلَ أَنْ أَقُولَ. قَالُوا قُلْ فَأَخْبِرْنَا. فَقَالَ: جِئْتُمْ تَسْأَلُونِي عَنْ ذِي الْقَرْنَيْنِ إِنَّ أَوَّلَ أَمْرِهِ أَنَّهُ كَانَ غُلَامًا مِنَ الرُّومِ أُعْطِيَ مُلْكًا فَسَارَ حَتَّى أَتَى سَاحِلَ أَرْضِ مِصْرَ فَابْتَنَى مَدِينَةً يقال له الْإِسْكَنْدَرِيَّةُ فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ شَأْنِهَا بَعَثَ اللهُ ﷻ مَلَكًا فَفَرَّعَ بِهِ فَاسْتَعْلَى بَيْنَ السَّمَاءِ ثُمَّ قَالَ لَهُ: انْظُرْ مَا تَحْتَكَ؟ فَقَالَ: أَرَى مَدِينَتَيْنِ ثُمَّ اسْتَعْلَى بِهِ ثَانِيَةً ثُمَّ قَالَ: انْظُرْ مَا تَحْتَكَ؟ فَنَظَرَ فَقَالَ: لَيْسَ أَرَى شَيْئًا فَقَالَ لَهُ: الْمَدِينَتَيْنِ هُوَ الْبَحْرُ الْمُسْتَدِيرُ وَقَدْ جَعَلَ

[1] Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/39).

اللهُ ﷻ لَكَ مَسْلَكًا تَسْلُكُ بِهِ فَعَلِّمَ الْجَاهِلَ وَثَبِّتِ الْعَالِمَ، قَالَ: ثُمَّ جَوَّزَهُ فَابْتَنَى السَّدَّ جَبَلَيْنِ زَلِقَيْنِ لَا يَسْتَقِرُّ عَلَيْهِمَا شَيْءٌ فَلَمَّا فَرَغَ مِنْهُمَا سَارَ فِي الْأَرْضِ فَأَتَى عَلَى أُمَّةٍ أَوْ عَلَى قَوْمٍ وُجُوهُهُمْ كَوُجُوهِ الْكِلَابِ فَلَمَّا قَطَعَهُمْ أَتَى عَلَى قَوْمٍ قِصَارٍ فَلَمَّا قَطَعَهُمْ أَتَى عَلَى قَوْمٍ مِنَ الْحَيَّاتِ تَلْتَقِمُ الْحَيَّةُ مِنْهُمُ الصَّخْرَةَ الْعَظِيمَةَ ثُمَّ أَتَى عَلَى الْغَرَانِيقِ وَقَرَأَ هَذِهِ الْآيَةَ ﴿إِنَّا مَكَّنَّا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَآتَيْنَاهُ مِن كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا فَأَتْبَعَ سَبَبًا﴾ فَقَالَ هَذَا نَجِدُهُ فِي كِتَابِنَا

Sa'd b. Mes'ûd, kabilesi olan Kinde'den iki adamdan bildiriyor: Bir defasında gün bize çok uzun gelince "Ukbe b. Âmir el-Cühenî'nin yanına gidelim" dedik. Onu evinin gölgesinde otururken bulduk. Ona: "Gün bize çok uzun gelince yanına gelip sohbet edelim dedik" dediğimizde Ukbe: "Bana da gün çok uzun gelince buraya gelip oturdum" karşılığını verdi. Sonra bize dönüp şunu anlattı:

Zamanında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hizmetini görürdüm. Bir gün evden çıkarken kapıda ellerinde mushaflarla Ehl-i Kitab'dan adamlarla karşılaştım. "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girmek için kim bize izin ister" dediklerinde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girip durumu bildirdim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onlarla ne işim olabilir! Bana bilmediğim şeyleri soruyorlar! Oysa ben Rabbimin bana bildirdiğinden başkasını bilmeyen bir kulum!"* buyurdu. Sonra bana: *"Abdest için bana su getir"* buyurdu. Su getirdiğimde abdest alıp Mescid'e çıktı. İki rekat kıldıktan sonra bana: *"O adamları yanıma geçir. Ashabımdan kim varsa onları da geçir"* buyurdu. Yüzünde bir mutluluk ve sevinç görülüyordu. Adamlara izin verdiğimde içeriye girdiler.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara: *"İsterseniz siz henüz konuşmadan bana sormak için geldiğiniz soruları sizlere söyleyeyim. İsterseniz de ben söylemeden siz sorun"* buyurunca, onlar: "Neyi soracağımızı sen söyle" dediler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bana Zu'l-Karneyn'i sormak için geldiniz"* buyurdu ve şöyle devam etti: *"Zu'l-Karneyn, Romalı biriydi. Yüce Allah ona hükümdarlık ihsan edince yola çıkıp Mısır sahillerine kadar geldi. Orada İskenderiye şehrini kurdu. Şehrin inşasını bitirince Yüce Allah ona bir melek gönderdi. Melek onu alıp gökle yer arasında bir yere yükseltti ve ona: «Aşağıya bak ne görüyorsun?» diye sordu. Zu'l-Karneyn: «İki şehir görüyorum» karşılığını verdi. Melek onu biraz daha yukarılara çıkardı ve: «Şimdi bak aşağıda ne görüyorsun?» diye sordu. Zu'l-Karneyn:*

«Bir şey göremiyorum» karşılığını verdi. Melek: «O gördüğün iki şehir yuvarlak olan denizdir ve Allah bu denizden sana farklı yerlere yollar açacaktır. Gideceğin yerlerde cahilleri eğit, alimlere de gereken değeri ver» dedi. Denizi aştıktan sonra Zu'l-Karneyn iki sarp dağ arasında bir set inşa etti. Seddin yapımını bitirince yeryüzünde gitmeye devam etti ve yüzleri köpek yüzlerine benzeyen bir toplulukla karşılaştı. Onları geçince kısa boylu bir toplulukla karşılaştı. Onları da aştıktan sonra yılanların bulunduğu bir yere geldi. Her bir yılan da koca bir kayayı yutabiliyordu. Onları da aştıktan sonra turnaların bulunduğu bölgeye geldi."

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Biz onu yeryüzünde kudret sahibi kıldık ve kendisine her konuda (amacına ulaşabileceği) bir yol verdik. O da (Batı'ya gitmek istedi ve) bir yol tuttu"**[1] âyetlerini okudu ve: *"Onun hakkında bizim Kitâb'ımızda bunları buluyoruz"* buyurdu.[2]

بَابُ إِخْبَارِهِ ﷺ عَنْ قَبْرِ أَبِي رِغَالٍ وَمَا فِيهِ مِنَ الذَّهَبِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Riğâl'in Mezarının Yerini ve İçindeki Altını Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَامِدٍ الْعَطَّارُ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ الصُّوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى ابن مَعِينٍ، حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، قَالَ أَخْبَرَنَا أَبِي، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ إِسْحَاقَ يُحَدِّثُ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أُمَيَّةَ عَنْ بُجَيْرِ بْنِ أَبِي بُجَيْرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَمْرٍو يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ حِينَ خَرَجْنَا مَعَهُ إِلَى الطَّائِفِ فَمَرَرْنَا بِقَبْرٍ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ هَذَا قَبْرُ أَبِي رِغَالٍ وَهُوَ أَبُو ثَقِيفٍ وَكَانَ مِنْ ثَمُودَ، وَكَانَ هَذَا الْحَرَمُ يَدْفَعُ عَنْهُ، فَلَمَّا خَرَجَ أَصَابَتْهُ النِّقْمَةُ الَّتِي أَصَابَتْ قَوْمَهُ بِهَذَا الْمَكَانِ فَدُفِنَ فِيهِ وَآيَةُ ذَلِكَ أَنَّهُ دُفِنَ مَعَهُ غُصْنٌ مِنْ ذَهَبٍ، إِنْ أَنْتُمْ نَبَشْتُمْ عَنْهُ أَصَبْتُمُوهُ، قَالَ: فَابْتَدَرَهُ النَّاسُ فَاسْتَخْرَجُوا مَعَهُ الْغُصْنَ

Abdullah b. Amr der ki: Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) birlikte Tâif seferine çıktığımızda bir mezara uğradık. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu, Sakîflilerin atası Ebû Riğâl'in mezarıdır. Kendisi Semûd kavmindendi.*

---

[1] Kehf Sur. 84-85

[2] Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/101).

Harem'de bulunur ve bununla musibetlerden korunurdu. Harem'den çıktığında kavminin maruz kaldığı azaba kendisi de bu mekanda maruz kaldı ve burada gömüldü. Bunun kanıtı da yanında altın bir dalın gömülmüş olmasıdır. Şayet mezarı açacak olursanız dalı onun yanında göreceksiniz" buyurdu. Bunun üzerine yanındaki insanlar hemen mezarı açmaya koyuldular. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) dediği gibi de Ebû Riğâl'in yanında o altın dalı buldular.[1]

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أحمد بْنُ عُبَيْدٍ حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ الْحَرْبِيُّ وَتَمْتَامٌ قَالَا: حَدَّثَنَا الرِّبَاحِيُّ وَهُوَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ الْقَاسِمِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أُمَيَّةَ عَنْ بُجَيْرِ بْنِ أَبِي بُجَيْرٍ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّهُمْ كَانُوا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي سَفَرٍ أَوْ مَسِيرٍ فَمَرُّوا بِقَبْرٍ فَقَالَ هَذَا قَبْرُ أَبِي رِغَالٍ كَانَ مِنْ قَوْمِ ثَمُودَ فَلَمَّا أَهْلَكَ اللهُ قَوْمَهُ بِمَا أَهْلَكَهُمْ بِهِ مَنَعَهُ بِمَكَانِهِ مِنَ الْحَرَمِ فَخَرَجَ حَتَّى بَلَغَ ذَا الْمَكَانَ أَوِ الْمَوْضِعَ فَمَاتَ فَدُفِنَ مَعَهُ قَضِيبٌ مِنْ ذَهَبٍ فَابْتَدَرْنَاهُ فَاسْتَخْرَجْنَاهُ.

Abdullah b. Amr bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte bir yolculukta veya bir seferde iken bir mezara uğradık. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu, Semûd kavminden Ebû Riğâl'in mezarıdır. Yüce Allah onları helak ettiği zaman Ebû Riğâl Harem'de bulunmasından dolayı kurtulmuştu. Ancak Harem'den çıkıp bu mekana gelince öldü ve burada gömüldü. Onunla birlikte altın bir dal da gömüldü"* buyurdu. Hemen mezarı açtık ve altın dalı çıkardık.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ ﷺ عَنْ أَمْرِ السَّفِينَةِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Gemidekilerden Haber Vermesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ الصَّنْعَانِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ قَالَ: بَلَغَنِي أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ جَالِسًا فِي أَصْحَابِهِ يَوْمًا فَقَالَ اللهُ أَنْجِ أَصْحَابَ السَّفِينَةِ ثُمَّ مَكَثَ سَاعَةً فَقَالَ قَدِ اسْتَمَرَّتْ فَلَمَّا دَنَوْا مِنَ الْمَدِينَةِ قَالَ: قَدْ جَاءُوا يَقُودُهُمْ رَجُلٌ صَالِحٌ. قَالَ وَالَّذِينَ كَانُوا فِي السَّفِينَةِ الأشعريين وَالَّذِي قَادَهُمْ عَمْرُو بْنُ

---

[1] Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (1/272).

الْحَمِقِ الْخُزَاعِيُّ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنْ أَيْنَ جِئْتُمْ؟ قَالُوا: مِنْ زَبِيدٍ، قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: بَارَكَ اللهُ فِي زَبِيدٍ، قَالَ: وَفِي رِمَعٍ قَالَ: بَارَكَ اللهُ فِي زَبِيدٍ، قَالُوا: وَفِي رِمَعٍ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ فِي الثَّالِثَةِ وَفِي رِمَعٍ

وَفِي هَذَا إِخْبَارُهُ عَنِ احْتِبَاسِ السَّفِينَةِ وَإِشْرَافِهَا عَلَى الْغَرَقِ ثُمَّ دُعَاؤُهُ لَهَا بِالنَّجَاةِ ثُمَّ إِخْبَارُهُ عَنِ اسْتِمْرَارِهَا وَنَجَاتِهَا ثُمَّ بِقُدُومِهَا ثُمَّ بِمَنْ يَقُودُهُمْ فَكَانَ الْجَمِيعُ كَمَا قَالَ ﷺ [وَعَلَى آلِهِ] صَلَاةً لَا تَنْقَطِعُ.

Ma'mer der ki: Bize bildirildiğine göre bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbıyla birlikte otururken: *"Allahım! Gemidekileri kurtar"* buyurdu. Bir süre geçtikten sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yollarına devam ettiler"* buyurdu. Gemidekiler Medine'ye yaklaştıklarında ise Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Salih bir adamın öncülüğünde geldiler"* buyurdu. Gemide de Eş'arîler vardı. Onlara öncülük eden kişi de Amr b. el-Hamak el-Huzâî idi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara: *"Nereden geldiniz?"* diye sorunca: "Zebîd'den geldik" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah Zebîd'e bereketler ihsan etsin"* buyurunca: "Ya Rim'a'ya?" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"Allah Zebîd'e bereketler ihsan etsin"* buyurdu. Bir daha: "Ey Allah'ın Resûlü! Ya Rim'a'ya?" dediklerinde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) üçüncüsünde: *"Rim'a'ya da"* buyurdu.[1]

Bu hadiste Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) geminin batmayla karşı karşıya geldiğini bildirmiş, sonra kurtulması için Allah'a dua etmiş, sonra geminin kurtulup yoluna devam etmesini, gemidekilerin Medine'ye yaklaşmasını ve onlara kimin öncülük ettiğini bildirmiştir. Geldiklerinde de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) dediği gibi olduğu anlaşılmıştır.

---

[1] Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/22).

بَابُ مَا جَاءَ فِي اللَّحْمِ الَّذِي صَارَ حَجَرًا وَإِخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ عَنْ سَبَبِهِ فَكَانَ كَمَا قَالَ

Etin Taşlaşması, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Bunun Sebebini Söylemesi ve Dediği Gibi Çıkması

ذَكَرَ أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْقَطَّانُ الشَّاشِيُّ- رَحِمَهُ اللهُ- فِي كِتَابِهِ، عَنِ الْهَيْثَمِ، بْنِ كُلَيْبٍ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا مُصْعَبُ بْنُ الْمِقْدَامِ، حَدَّثَنَا خَارِجَةُ بْنُ مُصْعَبٍ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ إِيَاسٍ الْجُرَيْرِيِّ عَنْ مَوْلَى لِعُثْمَانَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ: أُهْدِيَتْ إِلَيَّ قِدْرَةٌ مِنْ لَحْمٍ، فَقُلْتُ لِلْخَادِمِ: ارْفَعِيهَا لِرَسُولِ اللهِ ﷺ حَتَّى يَجِيءَ- قَالَتْ: فَجَاءَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقُلْتُ لِلْخَادِمِ: قَرِّبِي إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ الْقِدْرَةَ اللَّحْمَ قَالَتْ: فَجَاءَتْ بِهَا فَأَرَتْهَا أُمَّ سَلَمَةَ فَإِذَا هِيَ قَدْ صَارَتْ مَرْوَةَ حَجَرٍ قَالَتْ: فَنَظَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ: مالك يَا أُمَّ سَلَمَةَ فَقَصَّتْ عَلَيْهِ الْقِصَّةَ فَقَالَ: لَعَلَّهُ قَامَ عَلَى بَابِكُمْ سَائِلٌ فَأَهَنْتُمُوهُ قَالَتْ: أَجَلْ يَا رَسُولَ اللهِ! قَالَ: فَإِنَّ ذَاكَ لِذَاكَ.

وَرَوَاهُ أَيْضًا عَنِ الْهَيْثَمِ، عَنْ عِيسَى بْنِ أَحْمَدَ بْنِ عَلِيِّ بْنِ عَاصِمٍ، عَنِ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ مولى لعثمان، قال: أُهْدِيَ لِأُمِّ سَلَمَةَ بَضْعَةٌ مِنْ لَحْمٍ. فَذَكَرَ الْقِصَّةَ أَتَمَّ مِنَ الْأُولَى

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) eşi Ümmü Seleme anlatıyor: Bana hediye olarak bir tencerede et getirildi. Hizmetçiye: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gelene kadar bunu kaldır" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) geldiğinde hizmetçiye: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) eti getir" dedim. Tencereyi getirip de içine baktığımda taşlaşmış olduğunu gördüm. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni şaşkın bir halde görünce: *"Ey Ümmü Seleme! Neyin var?"* diye sordu. Olanları anlattığımda Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Sanırım dilencinin biri kapınıza geldi, siz de onu boş çevirdiniz"*** buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Öyle oldu" dediğimde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman bundan dolayı oldu"* buyurdu.

Cüreyrî, Osmân'ın bir azatlısından bildiriyor: "Ümmü Seleme'ye bir parça et hediye edildi..." Sonrasında ravi olayı bir önceki rivayetten daha ayrıntılı bir şekilde şöyle aktarır.

حَدَّثَنَاهُ الْفَقِيهُ أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَسَنُ بْنُ أَحْمَدَ الْحَافِظُ، وَكَتَبَهُ لِي بِخَطِّهِ أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْبَلْخِيُّ قَاضِي سَمَرْقَنْدَ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ الْمَعْرُوفُ بِالْفَرَّاءِ بِبَلْخَ أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ فَارِسُ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفُضَيْلِ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَاصِمٍ عن الجريري عن مولى لِعُثْمَانَ قَالَ:

أُهْدِيَ لِأُمِّ سلمة بضعة من لحم وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُعْجِبُهُ اللَّحْمَ فَقَالَتْ لِلْخَادِمِ ضَعِيهِ فِي الْبَيْتِ لَعَلَّ النَّبِيَّ ﷺ يَدْخُلُ فَيَأْكُلُهُ فَوَضَعَتْهُ فِي كَوَّةٍ فِي الْبَيْتِ وَجَاءَ سَائِلٌ فَقَامَ عَلَى الْبَابِ فَقَالَ تَصَدَّقُوا بَارَكَ اللهُ فِيكُمْ فَقَالُوا لَهُ: بَارَكَ اللهُ فِيكَ فَذَهَبَ السَّائِلُ فَدَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ: يَا أُمَّ سَلَمَةَ عِنْدَكُمْ شَيْءٌ أُطْعِمُهُ؟ قَالَتْ: نَعَمْ! قَالَتْ لِلْخَادِمِ: اذْهَبِي فَأْتِي رَسُولَ اللهِ ﷺ بِذَلِكَ اللَّحْمِ، فَذَهَبَتْ فَلَمْ تَجِدْ فِي الْكَوَّةِ إِلَّا قِطْعَةَ مَرْوَةٍ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَتَاكُمُ الْيَوْمَ السَّائِلُ؟ قَالَتْ نَعَمْ فَقُلْنَا لَهُ: بَارَكَ اللهُ فِيكَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ فَإِنَّ ذَلِكَ اللَّحْمَ عَادَ مَرْوَةً لَمَّا لَمْ تُطْعِمُوهُ السَّائِلَ.

Hz. Osmân'ın bir azatlısı der ki: Ümmü Seleme'ye bir parça et hediye edildi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ise eti çok severdi. Ümmü Seleme hizmetçiye: "Bu eti evde bir yere kaldır, belki Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gelir de ondan yer" dedi. Bunun üzerine hizmetçi eti evde dolaba koydu. O sırada bir dilenci gelip kapıda durdu ve: "Sadaka verin! Allah sizlere bereket versin" dedi. Ancak ona: "Allah sana da bereketler versin" diyerek boş çevirdiler. Dilenci gidince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: *"Ey Ümmü Seleme! Yiyecek bir şeyiniz var mı?"* diye sordu. Ümmü Seleme: "Var" karşılığını verdi ve hizmetçiye: "Gidip eti Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) getir" dedi. Hizmetçi gidince dolapta bir taş parçasından başka bir şey göremedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bugün size dilenci geldi mi?"* diye sorunca, Ümmü Seleme: "Geldi, ona: «Allah sana da bereketler versin» deyip boş çevirdik" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dilenciye ondan bir şey vermediğiniz için et taşa dönüştü"* buyurdu.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِإِسْلَامِ أَبِي الدَّرْدَاءِ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ ﷺ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ebu'd-Derdâ'nın Müslüman Olacağını Bildirmesi ve Dediği Gibi Çıkması

ذَكَرَ أَبُو بَكْرٍ الْقَفَّالُ الشَّاشِيُّ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي دَاوُدَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ أَبِي الزَّاهِرِيَّةِ عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ قَالَ كَانَ أَبُو الدَّرْدَاءِ يَعْبُدُ صَنَمًا فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَإِنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ رواحة وَمُحَمَّدَ بْنَ مَسْلَمَةَ دَخَلَا بَيْتَهُ فَسَرَقَا صَنَمَهُ فَرَجَعَ أَبُو الدَّرْدَاءِ فَجَعَلَ يَجْمَعُ صَنَمَهُ ذَلِكَ وَيَقُولُ وَيْحَكَ هَلِ امْتَنَعْتَ أَلَا دَفَعْتَ عَنْ نَفْسِكَ؟!

فَقَالَتْ أُمُّ الدَّرْدَاءِ لَوْ كَانَ يَنْفَعُ أَحَدًا أَوْ يَدْفَعُ عَنْ أَحَدٍ دَفَعَ عَنْ نَفْسِهِ وَنَفَعَهَا فَقَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ، اعِدِّي لِي فِي الْمُغْتَسَلِ مَاءً فَجَعَلَتْ لَهُ مَاءً فَاغْتَسَلَ وَأَخَذَ حُلَّتَهُ فَلَبِسَهَا ثُمَّ ذَهَبَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَنَظَرَ إِلَيْهِ ابْنُ رَوَاحَةَ مُقْبِلًا فَقَالَ هَذَا أَبُو الدَّرْدَاءِ مَا أُرَاهُ جَاءَ إِلَّا فِي طَلَبِنَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا إِنَّمَا جَاءَ لِيُسْلِمَ فَإِنَّ رَبِّي ﷻ وَعَدَنِي بِأَبِي الدَّرْدَاءِ ان يسلم

Cubeyr b. Nufeyr der ki: Ebu'd-Derdâ'nın Cahiliye'deyken bir putu vardı ve ona ibadet ederdi. Bir defasında Ebu'd-Derdâ evde yokken Abdullah b. Revâha ile Muhammed b. Mesleme gelip bu putu kırdılar. Ebu'd-Derdâ dönünce kırılan putu toplamaya ve: "Yazıklar olsun sana! Kendini onlara karşı koruyamadın mı?" diye söylenmeye başladı. Ümmü'd-Derdâ ona: "Şayet bu putun birine bir faydası olsaydı veya birilerini koruyabilseydi en başta kendine bir faydası olur, kendini korurdu" deyince, Ebu'd-Derdâ ona: "Bana banyoda su hazırla" dedi.

Sonrasında Ebu'd-Derdâ yıkandı, giysisini giydi ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gitti. Abdullah b. Revâha onun geldiğini görünce: "Ebu'd-Derdâ geliyor! Sanırım bizim peşimizden gelmiş!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Hayır! Müslüman olmaya gelmiş! Zira Yüce Rabbim bana Ebu'd-Derdâ'nın Müslüman olacağı sözünü verdi"*** buyurdu.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِحَالِ مَنْ نَحَرَ نَفْسَهُ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ ﷺ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Bir Adamın Kendini Kestiğini Haber Vermesi ve Dediği Gibi Çıkması

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، أَخْبَرَنَا إِسْرَائِيلُ، حَدَّثَنَا سِمَاكُ بْنُ حَرْبٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ السُّوَائِيِّ، قَالَ: «جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ إِنَّ فُلَانًا مَاتَ. فَقَالَ لَمْ يَمُتْ فَعَادَ الثَّانِيَةَ فَقَالَ إِنَّ فُلَانًا مَاتَ فَقَالَ: لَمْ يَمُتْ فَعَادَ الثَّالِثَةَ فَقَالَ: إِنَّ فُلَانًا مَاتَ نَحَرَ نَفْسَهُ بِمِشْقَصٍ عِنْدَهُ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيْهِ .

[1] Hâkim, *Müstedrek* (3/336, 337).

تَابَعَهُ زُهَيْرُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، عَنْ سِمَاكٍ وَمِنْ ذَلِكَ الْوَجْهِ أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مُخْتَصَرًا فِي الصَّلَاةِ

وَأَمَّا إِخْبَارُهُ بِحَالِ الرَّجُلِ الَّذِي كَانَ يَشُدُّ الْقِتَالَ يَوْمَ خَيْبَرَ أَوْ حُنَيْنٍ أَنَّهُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ

فَقَدْ مَضَى ذِكْرُهُ فِي غَزْوَةِ خَيْبَرَ.

Câbir b. Semure es-Suvâî der ki: Adamın biri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Filan adam öldü!" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayır, ölmedi"* karşılığını verdi. Adam bir daha gelip: "Filan adam öldü!" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"Hayır, ölmedi"* karşılığını verdi. Adam üçüncü kez gelip aynı şeyi söyleyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"O adam yanındaki makasla kendini öldürdü"* buyurdu ve cenaze namazını kıldırmadı.[1]

Züheyr b. Muâviye de aynı kanalla bunu Simâk'tan rivayet ederek mutâbaat etmiştir. Müslim bunu cenaze namazı konusu içinde muhtasar olarak aktarmıştır.[2]

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Hayber veya Huneyn savaşında kahramanca düşmanlarla savaşan kişinin cehennemlik olduğunu haber vermesi de Hayber savaşı konusu içinde zikredilmişti.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِشَارَتِهِ إِلَى مَا صَارَ إِلَيْهِ أَمْرُ مَاعِزِ بْنِ مَالِكٍ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM), Muâz b. Mâlik'in Düşeceği Durumu Önceden Haber Vermesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ ابن صَالِحٍ حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ التَّبُوذَكِيُّ حَدَّثَنَا الْفَيْدُ بْنُ الْقَاسِمِ قَالَ: سَمِعْتُ الْجَعْدَ ابن عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ مَاعِزٍ حَدَّثَهُ أَنَّ مَاعِزًا أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَكَتَبَ لَهُ كِتَابًا أَنَّ مَاعِزًا أَسْلَمَ آخِرَ قَوْمِهِ وَأَنَّهُ لَا يَجْنِي عَلَيْهِ إِلَّا يَدُهُ فَبَايَعَهُ عَلَى ذا .

Abdurrahman b. Mâiz bildiriyor: Mâiz, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldiğinde, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Mâiz, kabilesi içinde en son*

[1] Tirmizî, *cenâiz* (1068).

[2] Müslim, *cenâiz* (107).

müslüman olan kişidir ve ancak kendi eliyle yaptığından dolayı cezalandırılacaktır" şeklinde bir belge yazdı. Mâiz de bu belge üzerine biat etti.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ مَنْ قَالَ فِي نَفْسِهِ شِعْرًا فِي الشَّكَايَةِ عَنْ وَلَدِهِ بِذَلِكَ إِنْ صَحَّتِ الرِّوَايَةُ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Oğlunu İçinden Bir Şiirle Şikayet Eden Adama Bunu Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنُ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْعَلَوِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَامِرٍ النَّهَاوَنْدِيُّ حَدَّثَنَا أَبُو دُجَانَةَ أَحْمَدُ بْنُ الْحَكَمِ الْمَعَافِرِيُّ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ خَلَصَةَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ الْمَدَنِيُّ، عَنِ الْمُنْكَدِرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: «جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ! إِنَّ أَبِيهِ يُرِيدُ أَنْ يَأْخُذَ مَالَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ادْعُهُ لِيَهْ قَالَ: فَجَاءَ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِنَّ ابْنَكَ يَزْعُمُ أَنَّكَ تَأْخُذُ مَالَهُ فَقَالَ: سَلْهُ هَلْ هُوَ إِلَّا عَمَّاتُهُ أَوْ قَرَابَاتُهُ أَوْ مَا أُنْفِقُهُ عَلَى نَفْسِي وَعِيَالِي، قَالَ: فَهَبَطَ جِبْرِيلُ الْأَمِينُ، عليه السلام فَقَالَ: يَا رَسُولُ اللهِ! إِنَّ الشَّيْخَ قَدْ قَالَ فِي نَفْسِهِ شَيْئًا لَمْ تَسْمَعْهُ أُذُنَاهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: قُلْتَ فِي نَفْسِكَ شَيْئًا لَمْ تَسْمَعْهُ أُذُنَاكَ؟ قَالَ: لَا يَزَالُ يَزِيدُنَا اللهُ بِكَ بَصِيرَةً وَيَقِينًا نَعَمْ! قُلْتُ: قَالَ: هات فأنشأ يقول:

غدوتك مَوْلُودًا وَعُلْتُكَ يَافِعًا — تُعَلُّ بِمَا أَجْنِي عَلَيْكَ وَتُنْهَلُ
إذا ليلة ضاقتك بِالسُّقْمِ لَمْ أَبِتْ — لِسُقْمِكَ إِلَّا سَاهِرًا أَتَمَلْمَلُ
تَخَافُ الرَّدَى نَفْسِي عَلَيْكَ وَإِنَّهَا — لَتَعْلَمُ أَنَّ الْمَوْتَ حَتْمٌ مُوَكَّلُ
كَأَنِّي أَنَا الْمَطْرُوقُ دُونَكَ بِالَّذِي — طُرِقْتَ بِهِ دُونِي فَعَيْنَايَ تَهْمُلُ
فَلَمَّا بَلَغْتَ السِّنَّ وَالْغَايَةَ الَّتِي — إِلَيْكَ مَدَى مَا كُنْتُ فِيكَ أُؤَمِّلُ
جَعَلْتَ جَزَائِي غلظة وفظاظة — كَأَنَّكَ أَنْتَ الْمُنْعِمُ الْمُتَفَضِّلُ

[1] Bakın: İbn Hacer, *el-İsâbe* (3/337).

فَلَيْتَكَ إِذَا لَمْ تَرْعَ حَقَّ أُبُوَّتِي كَمَا يَفْعَلُ الْجَارُ الْمُجَاوِرُ تَفْعَلُ

قَالَ: فَبَكَى رَسُولُ اللهِ ﷺ. وَأَخَذَ بِتَلْبِيبِ ابْنِهِ وَقَالَ: أَنْتَ ومالك لأبيك

Câbir b. Abdillah anlatıyor: Adamın biri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Babam malımı almak istiyor" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onu yanıma çağır"* buyurunca adamın babası geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Oğlun, malını ondan almak istediğini söylüyor"* buyurunca, adamın babası: "Ona sor bakalım! Bu malı halalarından veya akrabalarından veya kendim ile ailemden başka kim için harcamışım?" dedi. O esnada Cebrâil indi ve Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Bu yaşlı adamın içinden geçirip de henüz dile getirmediği şeyi sor" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) adama: *"İçinden geçirdiğin ancak henüz dile getirmediğin bir şey söyledin mi?"* diye sordu. Adam: "Yüce Allah seninle gün begün basiretimizi ve yakinimizi arttırıyor. Evet, içimden geçirdim" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman söyle"* buyurunca, adam şu beyitleri okudu:

"Henüz küçük bir bebekken seni besledim

Serpilip gelişinceye kadar emeklerimden yedin

Hastalandığın geceleri uykusuz geçirdim

Sabahlara kadar başucunda bekledim

Ölümün kaçınılmaz olduğunu bilmeme rağmen

Başına kötü bir şey gelmesinden endişe ettim

Hasta düşen sanki sen değildin

Hasta olan bendim ve buna ağlardım

Uzun bekleyişlerin ardından büyüyünce

Beklenti ve ümitlerimin gerçekleşeceği çağa gelince

Sen bana kabaca ve hoyratça davrandın

Senmişsin gibi onca zaman iyiliklerde bulunan

Hadi babalık hakkımı gözetmedin

Bari bana komşun gibi davransaydın."

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunları duyunca ağladı ve oğlunun yakasından tutup: *"Sen de, malın da babana aitsiniz"* buyurdu.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي إخباره صاحب الجنبذة بصنيعه. وما ثبت عن ابن عمر أنهم كانوا يتقون الكلام والانبساط مخافة أن ينزل فيهم القرآن بما قالوا وفعلوا

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Bir Kadına Dokunan Adama Bunu Bildirmesi, İbn Ömer'in Bildirdiğine Göre Haklarında Vahiy Nazil Olur Korkusuyla Ashâbın Bazı Söz ve Davranışlardan Kaçınması

أخبرنا أبو عبد الله الحافظ، وأبو سعيد بن أبي عمرو قالا: حدثنا أبو العباس محمد بن يعقوب، حدثنا العباس بن محمد، حدثنا شاذان، حدثنا هريم بن سفيان، عن بيان، عن قيس عن أبي شهم، قال: مَرَّتْ بِي امْرَأَةٌ بِالْمَدِينَةِ فَأَخَذْتُ بِكَشْحِهَا، قَالَ: وَأَصْبَحَ الرَّسُولُ ﷺ يُبَايِعُ النَّاسَ قَالَ: فَأَتَيْتُهُ فَلَمْ يُبَايِعْنِي، فَقَالَ: صَاحِبُ الْجُبَيْذَةِ بِالْأَمْسِ، قَالَ: قُلْتُ: وَاللهِ لَا أَعُودُ، فَبَايَعَنِي

Ebû Şehm der ki: Medine'de bir kadının yanından geçerken elimi uzatıp belini çekiştirdim. Diğer gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) insanlardan biat almaya başlayınca ben de yanına gittim, ancak biatımı kabul etmedi ve: *"Dün bir kadına el uzatan sendin değil mi?"* buyurdu. "Vallahi bir daha yapmayacağım!" dediğimde Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) biatımı kabul etti.[2]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ خَلَفٍ الصُّوفِيُّ الإِسْفِرَائِينِيُّ بِهَا. حدثنا محمد ابن دَاوُدَ بْنِ مَسْعُودٍ الْجَوْسَقَانِيُّ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ سُلَيْمَانَ حَدَّثَنَا محمد ابن أَبَانَ الْوَاسِطِيُّ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ عَطَاءٍ عَنْ بَيَانِ بْنِ بِشْرٍ عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ عَنْ أَبِي شَهْمٍ قَالَ رَأَيْتُ جَارِيَةً فِي بَعْضِ طُرُقِ الْمَدِينَةِ فَأَهْوَيْتُ بِيَدِي إِلَى خَاصِرَتِهَا فَلَمَّا كَانَ مِنَ الْغَدِ أَتَى النَّاسُ النَّبِيَّ ﷺ لِيُبَايِعُوهُ فَبَسَطْتُ يَدِي فَقُلْتُ: بَايِعْنِي يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: أَنْتَ صَاحِبُ الْجَبْذَةِ أَمْسِ أَمَا إِنَّكَ صَاحِبُ الْجَبْذَةِ أَمْسِ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، بَايِعْنِي فو الله لَا أَعُودُ أَبَدًا، قَالَ: نَعَمْ إِذًا ! أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ أَخْبَرَنَا

---

[1] Suyûti, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/102).

[2] Bakın: Suyûti, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/103).

أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السُّلَمِيُّ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ قَالَ: ذَكَرَ سفيان، وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ الطَّبَرَانِيُّ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: كُنَّا نَتَّقِي الْكَلَامَ وَالِانْبِسَاطَ إِلَى نِسَائِنَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ خَشْيَةَ أَنْ يَنْزِلَ فِيهَا شَيْءٌ فَلَمَّا تُوُفِّيَ تَكَلَّمْنَا وَانْبَسَطْنَا.

لَفْظُ حَدِيثِ أَبِي نُعَيْمٍ. وَفِي رِوَايَةِ الْفِرْيَابِيِّ: «كُنَّا نَتَّقِي الْكَلَامَ وَالِانْبِسَاطَ إِلَى نِسَائِنَا مَخَافَةَ أَنْ يَنْزِلَ فِينَا الْقُرْآنَ. فَلَمَّا مَاتَ النبي ﷺ تَكَلَّمْنَا.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي نُعَيْمٍ.

Ebû Şehm der ki: Medine yollarından birinde karşılaştığım bir cariyenin beline elimle dokundum. Diğer gün insanlar Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) biat etmek için gitmeye başladıklarında ben de gittim. Biat için elimi uzattım ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Biatımı kabul et" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Dün bir kadına el uzatan sendin değil mi? Evet! Kadına el uzatan kişi sendin"*** buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Biatımı kabul et! Vallahi bir daha asla böyle bir şey yapmayacağım" dediğimde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"O zaman kabul ediyorum"*** buyurdu.

İbn Ömer der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında bu konuda vahiy nazil olur endişesiyle kadınlarımızla birlikteyken sözlerimize dikkat eder, rahat davranamazdık. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edince kadınlarımızla istediğimizi konuşup rahat davranmaya başladık."

Lafız Ebû Nuaym'ın lafzıdır.

Firyâbî ise bunu: "Hakkımızda Kur'ân'da âyet nazil olur endişesiyle kadınlarımızla birlikteyken sözlerimize dikkat eder, rahat davranamazdık. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edince kadınlarımızla istediğimizi konuşmaya başladık" şeklinde rivayet etmiştir.

Buhârî, *Sahîh*'de Ebû Nuaym'dan rivayet etmiştir.[1]

---

[1] Buhârî, *nikâh* 80 (5187), İbn Mâce, *cenâiz* (1631) ve Ahmed, *Müsned* (2/62).

أخبرَنا أبو الْحَسَنِ عَليُّ بْنُ مُحَمَّدٍ المقري حَدَّثنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بن إسْحَاق حَدَّثَنا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوب حَدَّثَنَا أحْمَدُ بْنُ عِيسَى قَالَ: أخبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أخبَرَنَا عَمْرو بن الْحَارِث عَنْ سَعيدِ بْن أبي هِلَالٍ، عَنْ أبي حَازِمٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ، أنَّهُ قَالَ: تَاللَّهِ لَقَدْ كَانَ أحَدُنَا يَكُفُّ عَنِ الشَّيْءِ مِنَ امْرَأتِهِ وَهُوَ وَإيَّاهَا فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ تَخَوُّفًا أنْ يَنْزِلَ فِيهِ شيء من القرآن.

Sehl b. Sa'd es-Sâidî der ki: "Vallahi birimiz karısıyla aynı örtü altında olmasına rağmen Kur'ân'da hakkında vahiy nazil olur korkusuyla bazı şeyleri yapmaktan çekinirdi."

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ عَوْفَ بْنَ مَالِكٍ بِمَا كَانَ مِنْهُ فِي نَحْرِ الْجَزُورِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Avf b. Mâlik'e Develeri Kesmek Konusunda Yaptığını Bildirmesi

أخبَرَنَا أبو بَكرِ بْنُ الْحَارِثِ الْفَقِيهُ أخبَرَنَا أبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ أخبَرَنَا ابْنُ أبِي عَاصِمٍ حَدَّثنا أبُو مُوسَى حَدَّثنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ حَدَّثَنَا أبِي قَالَ: سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ أيُّوبَ يُحَدِّثُ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أبِي حَبِيبٍ عن ربيعة لقيط عَنْ مَالِكٍ عَنِ ابْنِ هَدَمٍ عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: «غَزَوْنَا مَعَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ وَمَعَنَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ وَأبُو عُبَيْدَةَ يَعْنِي: ابْنَ الْجَرَّاحِ فَأصَابَتْنِي مَخْمَصَةٌ شَدِيدَةٌ فَوَجَدْتُ قَوْمًا يُرِيدُونَ أنْ يَنْحَرُوا جَزُورًا فَقُلْتُ أكفيكم عملهما وَنَحْرَهَا وَتُطْعِمُونِي مِنْهَا شَيْئًا قَالُوا نَعَمْ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فَقَالَ: تَعَجَّلْتَ أجْرَكَ وَمَا أنَا بِآكِلِهِ فَقَالَ أبُو عُبَيْدَةَ مِثْلَهُمَا فَقَدِمْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَلَمَّا رَآنِي قَالَ: صَاحِبُ الْجَزُورِ؟ .

Avf b. Mâlik der ki: Amr b. el-Âs'ın komutasında bir gazveye çıktık. Aramızda Ömer b. el-Hattâb ve Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh da vardı. Açlığa maruz kaldığımda yiyecek bir şeyler bulmak için çıktım. Develerini kesmek üzere olan birilerini gördüğümde onlara: "İsterseniz birazını alma karşılığında develerinizi sizin yerinize kesip parçalarım" dedim. "Olur" karşılığını verdiklerinde onları kesip parçaladım. Dönüp olanları Ömer b. el-Hattâb'a anlattığımda: "Ücretini almakta acele etmişsin! Ben bundan yemem!" dedi. Ebû Ubeyde de aynı şeyi söyledi. Daha sonra (haberci olarak) Resûlullah'ın

(sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittim. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) beni görünce: *"Develeri parçalayan kişi mi?"* diyerek beni karşıladı.[1]

وَأَخْبَرَنَا ابْنُ أَبِي عَاصِمٍ حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ حدثنا بان الْمُبَارَكَ أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ لَقِيطٍ عَنْ مَالِكِ بْنِ هَدْمٍ عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ فَذَكَرَ مِثْلَهُ قَالَ: ثُمَّ أَنِّي بُعِثْتُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ بِفَتْحٍ فَقَالَ: أَنْتَ صَاحِبُ الْجَزُورِ قُلْتُ نَعَمْ يَا رَسُولَ اللهِ. لَمْ يَزِدْنِي عَلَى ذَلِكَ.

قُلْتُ وَقَدْ مَضَى هَذَا فِي غَزْوَةِ ذَاتِ السَّلَاسِلِ أَتَمَّ مِنْ ذَلِكَ.

Başka bir kanalla aynısı Avf b. Mâlik'ten rivayet edilirken şöyle geçer: "Daha sonra zafer haberini vermek için önden Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gönderildim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) beni görünce: ***«Develeri parçalayan kişi sen misin?»*** dedi. Ben: «Ey Allah'ın Resûlü! Benim!» dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu konuda bana başka da bir şey demedi."

Daha uzun bir metinle Zâtu's-Selâsil gazvesi içinde zikredilmişti.

وَقَدْ مَضَى فِي مَغَازِي رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَأَسْفَارِهِ مَا رُوِيَ عَنْهُ مِنْ إِخْبَارِهِ عَنْ سَرَائِرِ أَصْحَابِهِ وَغَيْرِهِمْ وَذَلِكَ بِإِعْلَامِ اللهِ ﷻ إِيَّاهُ. وَفِي إِعَادَتِهِ هَاهُنَا تَطْوِيلُ الْكِتَابِ. وَفِيمَا ذَكَرْنَا كِفَايَةٌ- وَبِاللهِ التَّوْفِيقُ.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) gazveleri ve seferleri konuları içinde ashâbının arasında geçen şeyleri Allah'ın kendisine bildirmesiyle onlara haber vermesi zikredilmişti. Onları burada tekrarlamak konuyu gereksiz yere uzatacaktır. Şu ana kadar zikrettiklerimiz de bu konuda yeterlidir. Doğruya ulaşmak Allah'ın sayesindedir.

---

[1] Bakın: Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (1/261).

بَابُ امْتِنَاعِ النَّبِيِّ ﷺ عَنْ أَكْلِ الشَّاةِ الَّتِي أُخِذَتْ بِغَيْرِ إِذْنِ مَالِكِهَا، وَمَا ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنْ حِفْظِ اللهِ ﷻ رَسُولَهُ ﷺ عَنْ أَكْلِ الْحَرَامِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Sahibinin Rızası Dışında Alınan Koyun Etinden Yememesi, Yüce Allah'ın Onu Haram Yemekten Koruması

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدٍ الرُّوذْبَارِيُّ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ حَدَّثَنَا ابْنُ إِدْرِيسَ، أَخْبَرَنَا عَاصِمُ بْنُ كُلَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ، قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي جِنَازَةٍ فَرَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَهُوَ عَلَى الْقَبْرِ يُوصِي الْحَافِرَ: «أَوْسِعْ مِنْ قِبَلِ رِجْلَيْهِ أَوْسِعْ مِنْ قِبَلِ رَأْسِهِ» ، فَلَمَّا رَجَعَ اسْتَقْبَلَهُ دَاعِي امْرَأَةٍ فَجَاءَ وَجِيءَ بِالطَّعَامِ، فَوَضَعَ يَدَهُ ثُمَّ وَضَعَ الْقَوْمُ فَأَكَلُوا فَنَظَرَ آبَاؤُنَا رَسُولَ اللهِ ﷺ يَلُوكُ لُقْمَةً فِي فَمِهِ، ثُمَّ قَالَ: «أَجِدُ لَحْمَ شَاةٍ أُخِذَتْ بِغَيْرِ إِذْنِ أَهْلِهَا» فَأَرْسَلَتِ الْمَرْأَةُ يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي أَرْسَلْتُ إِلَى الْبَقِيعِ تُشْتَرَى لِي شَاةٌ فَلَمْ تُوجَدْ فَأَرْسَلْتُ إِلَى جَارٍ لِي قَدِ اشْتَرَى شَاةً أَنْ أَرْسِلْ بِهَا إِلَيَّ بِثَمَنِهَا فَلَمْ يُوجَدْ فَأَرْسَلْتُ إِلَى امْرَأَتِهِ فَأَرْسَلَتْ إِلَيَّ بِهَا. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أطعميه للأسارى

Âsım b. Kuleyb, babası kanalıyla Ensâr'dan bir adamdan bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber bir cenazeye çıktık. Bir ara Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), mezarı kazan kişiye: *"Ayak tarafından biraz genişlet! Baş tarafından biraz genişlet"* buyurduğunu gördüm. Dönüşte bir kadın tarafından yemek davetiyle gönderilen bir adamla karşılaştı. Davete icabet edince yemek getirilip önüne konuldu. Diğerlerinin de önüne yemek konulunca yemeye başladılar. Bir ara oradakiler Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yemeği çiğneyip yutamadığını fark ettiler. Sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bunun, sahibinin izni olmadan alınan koyun eti olduğunu görüyorum"* buyurdu. Kadın da: "Ey Allah'ın Resûlü! Koyun satın almak için birini Bakî'ye yolladım, ama bulamadı. Bunun üzerine yeni koyun satın alan bir komşuma haber gönderip elindeki koyunu parasıyla bana satmasını istedim. Adam evde bulunamayınca karısına aynı şekilde haber gönderdim.

O da bu koyunu bana verdi" şeklinde haber yolladı. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bunu esirlere yedirin"* buyurdu.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ عَنِ السَّحَابَةِ الَّتِي مَطَرَتْ بِوَادٍ بِالْيَمَنِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Yemen Vadisinde Yağmur Bırakan Bulutu Haber Vermesi

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ، حَدَّثَنَا عَامِرُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ يَعْقُوبَ الْقُمِّيِّ، عَنْ جَعْفَرٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: أَصَابَتْنَا سَحَابَةٌ وَلَمْ نَطَّلِعْ فِيهَا فَخَرَجَ عَلَيْنَا النَّبِيُّ ﷺ، فَقَالَ: «إِنَّ مَلَكًا مُوَكَّلًا بِالسَّحَابِ دَخَلَ عَلَيَّ آنِفًا فَسَلَّمَ عَلَيَّ فَأَخْبَرَنِي أَنَّهُ يَسُوقُ بِالسَّحَابِ إِلَى وَادٍ بِالْيَمَنِ يُقَالُ لَهُ: ضَرِيحٌ فَجَاءَنَا رَاكِبٌ بَعْدَ ذَلِكَ فَسَأَلْنَاهُ عَنِ السَّحَابَةِ فَأَخْبَرَ أَنَّهُمْ مُطِرُوا فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ» .

عَامِرُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ وَحَفْصُ بْنُ عُمَرَ هَذَانِ لَا أَعْرِفُهُمَا.

İbn Abbâs der ki: Bir defasında üzerimize bir bulut geldi, ancak biz onu fazla önemsemedik. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza çıktı ve: *"Bulutlarla görevli olan melek az önce yanıma geldi. Selam verdi ve bu bulutu Yemen'de Darîh adında bir vadiye doğru sürdüğünü söyledi"* buyurdu. Daha sonraları Yemen'in o bölgesinden yanımıza bir yolcu geldi. Söz konusu o bulutu adama sorduğumuzda Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bize söylediği günde yağmur yağdığını söyledi.

Buradaki Âmir b. İbrâhîm ile Hafs b. Ömer'i tanımıyorum.

وَقَدْ رُوِّينَا عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مُرْسَلًا فِي إِخْبَارِهِ عَنْ مَلَكِ السَّحَابِ بِأَنَّهُ يَجِيءُ مِنْ بَلَدِ كَذَا وَكَذَا وَأَنَّهُمْ أُمْطِرُوا يَوْمَ كَذَا وَكَذَا وَأَنَّهُ سَأَلَهُ مَتَى تُمْطَرُ بَلَدُنَا فَقَالَ يَوْمُ كَذَا وَكَذَا. وَعِنْدَهُ نَاسٌ مِنَ الْمُنَافِقِينَ فَحَفِظُوهُ ثُمَّ سَأَلُوا عَنْ ذَلِكَ فَوَجَدُوا تَصْدِيقَهُ فَآمَنُوا وَذَكَرُوا ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ لَهُمْ: زَادَكُمُ اللهُ إِيمَانًا

وَهَذَا الْمُرْسَلُ يُؤَكِّدُ هَذَا الموصول.

---

[1] Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/104).

Bekr b. Abdillah'tan da mürsel olarak bize rivayet edildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bulutlardan sorumlu meleğe nereden geldiğini sormuş, melek de geldiği bölgeyi söyleyip filan günde oraya yağmur yağdırdığını bildirmiştir. Yine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Bizim bölgeye ne zaman yağacak?"* diye sorunca, melek: "Filan gün yağacak" demiştir. Bu sırada yanında bulunan münafıklar zikredilen bu günleri akıllarında tutmuş, daha sonra o bölgeden gelen birine sorduklarında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bildirdiği günde yağmur yağdığını söylemiştir. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) doğru söylediğini gördüklerinde ise iman etmişlerdir. Bu yaptıklarını Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) zikrettiklerinde de: *"Allah imanınızı arttırdı"* buyurmuştur.[1]

Bu mürsel rivayet de bir önceki mevsûl rivayeti desteklemektedir.

---

[1] Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/103).

جُمَّاعُ أَبْوَابِ إِخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ بِالْكَوَائِنِ بَعْدَهُ، وَتَصْدِيقِ اللهِ ﷻ رَسُولَهُ ﷺ فِي جَمِيعِ مَا وَعْدَهُ

RESÛLULLAH'IN (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) KENDİSİNDEN SONRA MEYDANA GELECEK OLAYLARI HABER VERMESİ ve YÜCE ALLAH'IN BU OLAYLARIN TÜMÜNÜ DOĞRU ÇIKARMASINA DAİR BÖLÜMLER

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدٍ الرُّوذْبَارِيُّ أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ شوذب المقري الْوَاسِطِيُّ بِهَا، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سِنَانٍ، حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ حُذَيْفَةَ، أَنَّهُ قَالَ: لَقَدْ حَدَّثَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ بِمَا يَكُونُ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ غَيْرُ أَنِّي لَمْ أَسْأَلْهُ مَا يُخْرِجُ أَهْلَ الْمَدِينَةِ مِنْهَا .

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي مُوسَى، عَنْ وَهْبِ بْنِ جَرِيرٍ .

Huzeyfe der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kıyamete dek olacak olayların tümünü bana anlattı. Ancak Medinelileri Medine'den çıkaracak olan şeyin ne olduğunu sormadım."

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Mûsa kanalıyla Vehb b. Cerîr'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ أخبرنا علي ابن عَبْدِ الْعَزِيزِ وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْغَالِبِ قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو حُذَيْفَةَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عن الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ: قَامَ فِينَا رَسُولُ اللهِ ﷺ مَقَامًا مَا تَرَكَ فِيهِ شَيْئًا إِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ إِلَّا ذَكَرَهُ عَلِمَهُ مَنْ عَلِمَهُ وَجَهِلَهُ مَنْ جَهِلَهُ. فَقَدْ كُنْتُ أَرَى الشَّيْءَ قَدْ كُنْتُ نَسِيتُهُ فَأَرَاهُ فَأَعْرِفُهُ كَمَا يَعْرِفُ الرَّجُلُ الرَّجُلَ إِذَا غَابَ عَنْهُ يَرَاهُ فَيَعْرِفُهُ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي حُذَيْفَةَ .

Huzeyfe der ki: "Bir defasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kalktı ve o andan kıyamete dek olacak ne varsa hepsini anlattı. Bunları kimileri anladı, kimileri de anlamadı. Daha sonraları bunlardan unuttuğum bazılarıyla karşılaşınca,

---

[1] Müslim, *fiten* 6 (24).

kişinin ayrı kaldığı biriyle karşılaşması halinde onu tanıması gibi ben de onu hatırlayıp biliyordum."

Buhârî, *Sahîh*'de Ebû Huzeyfe'den rivayet etmiştir.[1]

وأَخبَرَنا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ أَخبَرَنا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ حُذَيْفَةَ، قَالَ: قَامَ فِينَا رَسُولُ اللهِ ﷺ مَقَامًا فَمَا تَرَكَ شَيْئًا يَكُونُ فِي مَقَامِهِ ذَلِكَ إِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ إِلَّا حَدَّثَهُ حَفِظَهُ مَنْ حَفِظَهُ وَنَسِيَهُ مَنْ نَسِيَهُ قَدْ عَلِمَهُ أَصْحَابِي هَؤُلَاءِ وَإِنَّهُ لَيَكُونُ مِنْهُ شَيْءٌ فَأَذْكُرُهُ كَمَا يَذْكُرُ الرَّجُلُ وَجْهَ الرَّجُلِ إِذَا غَابَ عَنْهُ ثُمَّ إِذَا رَآهُ عَرَفَهُ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ .

Huzeyfe der ki: "Bir defasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kalktı ve o andan kıyamete dek olacak ne varsa hepsini anlattı. Bunları kimi aklında tuttu, kimi de unuttu. Benim arkadaşlarım da bunları aklında tutan kişilerdi. Daha sonraları bunlardan bazılarıyla karşılaşınca, kişinin ayrı kaldığı biriyle karşılaşması halinde onu yüzünden tanıması gibi ben de onu hatırlayıp biliyordum."

Müslim, *Sahîh*'de Osmân b. Ebî Şeybe'den rivayet etmiştir.[2]

أَخبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ رَجَاءٍ الْأَدِيبُ قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الشَّيْبَانِيُّ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ السَّعْدِيُّ أَخبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ حَدَّثَنَا عَزْرَةُ بْنُ ثَابِتٍ حَدَّثَنَا عِلْبَاءُ بن أحمد الْيَشْكُرِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو زَيْدٍ قَالَ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ الْفَجْرَ ثُمَّ صَعِدَ الْمِنْبَرَ فَخَطَبَنَا حَتَّى حَضَرَتِ الظهر ثُمَّ نَزَلَ فَصَلَّى، ثُمَّ صَعِدَ الْمِنْبَرَ فَخَطَبَنَا حَتَّى أَظُنُّهُ قَالَ حَضَرَتِ الْعَصْرُ ثُمَّ نَزَلَ فَصَلَّى ثُمَّ صَعِدَ الْمِنْبَرَ فَخَطَبَنَا حَتَّى غَرَبَتِ الشَّمْسُ قَالَ فَأَخْبَرَنَا بِمَا كَانَ وَبِمَا هُوَ كَائِنٌ فَأَحْفَظُنَا أَعْلَمُنَا.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي عَاصِمٍ .

---

[1] Buhârî, *kader* (4) ve Müslim, *fiten* 6 (23).

[2] Müslim, *fiten* 6 (23).

Ebû Zeyd der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bizlere sabah namazını kıldırdıktan sonra minbere çıkıp bir konuşma yaptı. Konuşması öğle vaktine kadar sürdü. Sonra minberden inip öğle namazını kıldırdı. Namazı kıldırdıktan sonra tekrar minbere çıktı ve —sanırım— ikindi namazına kadar konuşma yaptı. İnip ikindi namazını kıldırdıktan sonra bir daha çıkıp güneş batana kadar konuşmasına devam etti. Bu konuşmalarında da (kıyamete dek) olacak ne varsa hepsini anlattı. Bunları en iyi aklında tutanlar en bilgili olanlarımızdır."

Müslim, *Sahîh*'de Yâkûb b. İbrâhîm kanalıyla Ebû Âsım'dan rivayet etmiştir.[1]

وأخبرَنا أبو الحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ أخبرَنا أبو جَعْفرٍ الرَّزَّازُ حدَّثنا يَحْيَى بْنُ جَعْفرٍ أخبرَنا الضَّحَّاكُ يَعْنِي: أَبَا عَاصِمٍ. فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: فَخَطَبَنَا حَتَّى كَانَ الْعَصْرُ لَمْ يَشُكَّ. وَقَالَ فِي آخِرِهِ: فَأَخْبَرَنَا بِمَا هُوَ كَائِنٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ حَفِظَهُ مَنْ حَفِظَهُ وَعَلِمَهُ مَنْ عَلِمَهُ.

Ebû Âsım aynı isnâdla bir öncekinin aynısını nakleder, ancak burada tereddüt etmeden "İkindi namazına kadar konuşma yaptı" ibaresi geçer. Sonunda ise Ebû Zeyd'in: "Kıyamete dek olacak her bir şeyi bizlere haber verdi. Bunları aklında tutanlar tuttu, anlayanlar anladı" dediğini zikreder.

[1] Müslim, *fiten* (25).

بَابُ إِخْبَارُ النَّبِيِّ ﷺ أَصْحَابَهُ بِإِتْمَامِ اللهِ ﷻ أَمْرَهُ وَإِظْهَارِهِ دِينَهُ وَتَصْدِيقِ اللهِ ﷻ قَوْلَهُ، قَالَ اللهُ ﷻ: ﴿هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ﴾

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), İslam Dininin Bütün Dinlere Üstün Kılınacağını Bildirmesi, Yüce Allah'ın da "O, Allah'a ortak koşanlar hoşlanmasalar bile dinini, bütün dinlere üstün kılmak için, peygamberini hidayetle ve hak dinle gönderendir"[1] Âyetiyle Onun Bu Sözünü Tasdik Etmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُزَكِّي، أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ الْخُرَاسَانِيِّ حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدِ الْقَطَّانُ أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ. (ح) وأَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُزَكِّي أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ عَنْ خَبَّابٍ، قَالَ: شَكَوْنَا إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَهُوَ مُتَوَسِّدٌ بُرْدَةً لَهُ وَهُوَ فِي ظِلِّ الْكَعْبَةِ، فَقُلْنَا: أَلَا تَدْعُو اللهَ لَنَا، أَلَا تَسْتَنْصِرُ اللهَ لَنَا؟ قَالَ: فَجَلَسَ مُحْمَارًّا وَجْهُهُ ثُمَّ قَالَ: وَاللهِ إِنَّ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ لَيُؤْخَذُ الرَّجُلُ فَتُحْفَرُ لَهُ الحفرة فيوضع الميشار عَلَى رَأْسِهِ فَيُشَقُّ بِاثْنَيْنِ مَا يَصْرِفُهُ ذَلِكَ عَنْ دِينِهِ أَوْ يُمَشَّطُ بِأَمْشَاطِ الْحَدِيدِ مَا بَيْنَ عَصَبِهِ وَلَحْمِهِ مَا يَصْرِفُهُ عَنْ دِينِهِ وَلَيُتِمَّنَّ اللهُ هَذَا الْأَمْرَ حَتَّى يَسِيرُ الرَّاكِبُ مِنْكُمْ صَنْعَاءَ إِلَى حَضْرَمَوْتَ لَا يَخْشَى إِلَّا اللهَ ﷻ، أَوِ الذِّئْبَ عَلَى غَنَمِهِ وَلَكِنَّكُمْ تَعْجَلُونَ.

لَفْظُ حَدِيثِ جَعْفَرٍ أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ يَحْيَى الْقَطَّانِ .

Habbâb anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Kâbe'nin gölgesinde hırkasını yastık yapıp ona yaslanmışken (müşriklerin eziyetlerinden yana) ona şikayette bulunup: "Ey Allah'ın Resûlü! Bize yardım etmesi için Allah'a dua etmeyecek misin?" dedik. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yüzü kıpkırmızı olmuş bir şekilde doğrulup oturdu ve şöyle buyurdu: *"Vallahi sizden öncekilerden biri yakalanıp kazılan bir çukura gömülürdü. Başına testere konulur ve*

---

[1] Tevbe Sur. 33

ayağına kadar kesilip iki parçaya bölünürdü. Buna rağmen dininden dönmezdi. Yine demirden taraklarla eti kemiğinden ayrılacak şekilde taranırdı da dininden dönmezdi. Vallahi bu din hakim olacak ve kişi bineğine binip San'â'dan Hadramevt'e kadar Allah'tan başka hiç kimseden korkmadan yolculuk edebilecektir. Yine kişi koyun sürüsü için kurttan başka hiç kimseden korkmayacak duruma gelecektir. Ama siz sabırsız davranıyorsunuz."

Lafız Câfer'in lafzıdır. Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'de Yahya el-Kattân'dan rivayet etmişlerdir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، أَخْبَرَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، أَخْبَرَنَا الشَّافِعِيُّ- رَحِمَهُ اللهُ- قَالَ: قَدْ أَظْهَرَ اللهُ- جَلَّ ثَنَاؤُهُ- دِينَهُ الَّذِي بَعَثَهُ بِهِ رَسُولَهُ ﷺ عَلَى الْأَدْيَانِ بِأَنْ أَبَانَ لِكُلِّ مَنْ سَمِعَهُ أَنَّهُ الْحَقُّ وَمَا خَالَفَهُ مِنَ الْأَدْيَانِ بَاطِلٌ وَأَظْهَرَهُ بِأَنَّ جِمَاعَ الشِّرْكِ دِينَانِ: دِينُ أَهْلِ الْكِتَابِ وَدِينُ الْأُمِّيِّينَ. فَقَهَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الْأُمِّيِّينَ حَتَّى دَانُوا بِالْإِسْلَامِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَقَتَلَ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَسَبَى حَتَّى دَانَ بَعْضُهُمْ بِالْإِسْلَامِ وَأَعْطَى بَعْضٌ الْجِزْيَةَ صَاغِرِينَ وَجَرَى عَلَيْهِمْ حُكْمُهُ ﷺ هَذَا ظُهُورُ الدِّينِ كُلِّهُ.

Şâfiî der ki: "Yüce Allah, kendisi ile Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) gönderdiği dini bütün dinlerden daha üstün kılmış, onu işiten her kişiye hak bir din olduğunu, kendisine muhalif olan diğer dinlerin de batıl olduğunu açıklamıştır. Şirk te iki dinde toplanmıştır. Biri Ehl-i Kitabın dini, diğeri de ümmîlerin dinidir. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ümmîlerden olanlara üstün gelmiş, bazıları isteyerek, bazıları ise zorla İslam dinine girmiştir. Ehl-i Kitabdan olanlarla da savaşmıştır. Bu savaşta onlardan esir almıştır. Bunlardan da kimisi İslam dinine girmiş, kimisi de küçük düşmüş bir şekilde cizye vermeyi kabul etmiştir. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) de onlara kendi hükmünü uygulamış, bu şekilde İslam dini diğer tüm dinlere üstün gelmiştir."

بَابُ قَوْلِ اللهِ ﷻ: ﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ

[1] Buhârî, *menâkib* 29 (3852) ve Ahmed, *Müsned* (4/257).

وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْناً يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئاً وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذٰلِكَ فَأُولٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾ ثُمَّ وَعْدِ رَسُولُ اللهِ ﷺ أُمَّتَهُ بِالْفُتُوحِ الَّتِي تَكُونَ بَعْدَهُ وَتَصْدِيقِ اللهِ ﷻ وَعْدَهُ

Yüce Allah'ın "Allah, içinizden, iman edip de salih ameller işleyenlere, kendilerinden önce geçenleri egemen kıldığı gibi onları da yeryüzünde mutlaka egemen kılacağına, onlar için hoşnut ve razı olduğu dinlerini iyice yerleştireceğine, yaşadıkları korkularının ardından kendilerini mutlaka emniyete kavuşturacağına dair vaadde bulunmuştur..."[1] Buyruğu, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Kendisinden Sonra Ümmetine Fetihler Vaadetmesi ve Yüce Allah'ın Bu Vaadleri Tasdik Etmesi

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ مَنْصُورٍ السُّنِّيُّ الْبَيْهَقِيُّ- رَحِمَهُ اللهُ-، حَدَّثَنَا الْأُسْتَاذُ أَبُو سَهْلٍ مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ أَبُو بَكْرٍ، حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ: مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي مَسْلَمَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا نَضْرَةَ، يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «إِنَّ الدُّنْيَا حُلْوَةٌ خَضِرَةٌ، وَإِنَّ اللهَ ﷻ مُسْتَخْلِفُكُمْ فِيهَا لِيَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ، فَاتَّقُوا اللهَ وَاتَّقُوا النِّسَاءَ، فَإِنَّ أَوَّلَ فِتْنَةِ بَنِي إِسْرَائِيلَ كَانَتِ النِّسَاءَ» .

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ بُنْدَارٍ .

Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Dünya tatlı ve çekicidir. Yüce Allah da sizleri dünyada hakim kılacak ve ona karşı nasıl bir tutum içinde olduğunuza bakacaktır. Onun için Allah'a karşı takvalı, kadınlardan yana da dikkatli olun! Zira İsrail oğullarında ilk fitne, kadınlar konusunda çıkmıştır."*

Müslim, *Sahîh'*de Bundâr'dan rivayet etmiştir.[2]

---

[1] Nûr Sur. 55

[2] Müslim, *zikir* 48 (99) ve Ahmed, *Müsned* (3/22).

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عبد اللهِ بْنُ يُوسُفَ الأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَفَّانَ. (ح) وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بن أَبِي طَاهِرٍ الدَّقَّاقُ بِبَغْدَادَ أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقُرَشِيُّ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنِ الْمُغِيرَةِ الْخُرَسَانِيِّ عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ أَنَسٍ عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: بَشِّرْ هَذِهِ الْأُمَّةَ بِالسَّنَاءِ وَالرِّفْعَةِ وَالنَّصْرِ وَالتَّمْكِينِ فِي الْأَرْضِ فَمَنْ عَمِلَ مِنْهُمْ عَمَلَ الْآخِرَةِ لِلدُّنْيَا لَمْ يَكُنْ لَهُ فِي الْآخِرَةِ نَصِيبٌ» .

Ubey b. Ka'b'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bu ümmete yüksek konumlara gelecekleri, saygınlığının artacağı, düşmanlara karşı kendilerine yardım edileceği ve yeryüzünde hakim olacakları müjdesini ver. Ancak onlardan âhiret amelini dünyalık kazanmak için yapanların âhirette herhangi bir nasibi olmayacaktır."*[1]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الصَّائِغُ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يَعْقُوبَ. قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ الرَّبِيعِ حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانَ الرَّازِيُّ حَدَّثَنَا الْمُغِيرَةُ بْنُ مُسْلِمٍ السَّرَّاجُ عَنِ الرَّبِيعِ عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ. قَالَ: جَاءَ جِبْرِيلُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: بَشِّرْ هَذِهِ الْأُمَّةَ الْحَدِيثَ.

Ubey b. Ka'b der ki: Cebrâil, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi ve şöyle dedi: *"Bu ümmete müjdele..."*

Sonrasında ravi bir önceki hadisin aynısını zikreder.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُسْلِمٍ حَدَّثَنَا الرَّبِيعِ بْنِ أَنَسٍ عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «بَشِّرْ هَذِهِ الْأُمَّةَ بِالسَّنَاءِ والنصر والتمكن فَمَنْ عَمِلَ مِنْهُمْ عَمَلَ الْآخِرَةِ لِلدُّنْيَا لَمْ يَكُنْ لَهُ فِي الْآخِرَةِ نَصِيبٌ» . قَالَ الصَّائِغُ: رَوَاهُ رَجُلَانِ- عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُسْلِمٍ وَالْمُغِيرَةُ بْنُ مُسْلِمٍ.

Ubey b. Ka'b der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Bu ümmete saygınlığının artacağı, düşmanlara karşı kendilerine yardım edileceği ve yeryüzünde hakim olacakları müjdesini ver. Ancak onlardan âhiret amelini dünyalık kazanmak için yapanların âhirette herhangi bir nasibi olmayacaktır."*

---

[1] Ahmed, *Müsned* (5/134).

Sâiğ der ki: "Bu hadisi Abdulazîz b. Müslim ve Muğîre b. Müslim olmak üzere iki kişi rivayet etmiştir."

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ غَالِبٍ الْخُوَارِزْمِيُّ الْحَافِظُ- بِبَغْدَادَ- قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ ابن النَّيْسَابُورِيُّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عُقْبَةَ عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، قَالَ: قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: حَدَّثَنَا عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ الْمِسْوَرَ بْنَ مَخْرَمَةَ أَخْبَرَهُ أَنَّ عَمْرَو بْنَ عَوْفٍ وَهُوَ حَلِيفُ بَنِي عَامِرِ بْنِ لُؤَيٍّ، كَانَ شَهِدَ بَدْرًا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ بَعَثَ أَبَا عُبَيْدَةَ بْنَ الْجَرَّاحِ إِلَى الْبَحْرَيْنِ يَأْتِي بِجِزْيَتِهَا وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، هُوَ صَالَحَ أَهْلَ الْبَحْرَيْنِ وَأَمَّرَ عَلَيْهِمُ الْعَلَاءَ بْنَ الْحَضْرَمِيِّ فَقَدِمَ أَبُو عُبَيْدَةَ بِمَالِ الْبَحْرَيْنِ فَسَمِعَتِ الْأَنْصَارُ بِقُدُومِهِ فَوَافَتْ صَلَاةَ الصُّبْحِ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَلَمَّا انْصَرَفَ تَعَرَّضُوا لَهُ فَتَبَسَّمَ حِينَ رَآهُمْ، وَقَالَ: «أَظُنُّكُمْ سَمِعْتُمْ بِقُدُومِ أَبِي عُبَيْدَةَ وَأَنَّهُ جَاءَ بِشَيْءٍ». فَقَالُوا: أَجَلْ يَا رَسُولَ اللهِ! قَالَ: «فَأَبْشِرُوا وأملوا ما يسركم، فو الله مَا أَخْشَى عَلَيْكُمُ الْفَقْرَ وَلَكِنِّي أَخْشَى أَنْ تُبْسَطَ عَلَيْكُمُ الدُّنْيَا كَمَا بُسِطَتْ عَلَى مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ فَتَنَافَسُوهَا فَتُلْهِيَكُمْ كَمَا أَلْهَتْهُمْ».

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي أُوَيْسٍ. وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنِ الزُّهْرِيِّ.

Misver b. Mahreme, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Bedir savaşına katılan ve Âmir b. Luey oğullarının müttefiki olan Amr b. Avf'tan bildiriyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh'ı Bahreyn'e cizyeyi alması için göndermişti. Zira Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Bahreyn ahalisiyle anlaşma yapmış ve başlarına Alâ b. el-Hadramî'yi vali olarak atamıştı. Ebû Ubeyde, Bahreyn'den mal ile dönünce Ensâr onun döndüğü haberini aldı. Ebû Ubeyde'nin dönüşü sabah namazı vaktine denk gelmişti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazını kıldırdıktan sonra Ensâr önüne çıktı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onların bu halini görünce tebessüm etti ve: ***"Sanırım Ebû Ubeyde'nin bir şeyler ile geldiğini duydunuz"*** buyurdu. Ensâr: "Evet, ey Allah'ın Resûlü!" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: ***"O zaman müjdeler olsun size! Sizi sevindirecek haberi de bekleyin. Vallahi sizin fakir olmanızdan endişe etmiyorum. Ancak sizin için endişe ettiğim şey, dünya nimetlerinin sizden öncekilerde olduğu***

gibi önünüze serilmesi, onların dünyalık yarışına girdikleri gibi sizin de yarışmanız, onların oyalandığı gibi sizin de oyalanmanızdır."

Buhârî, *Sahîh*'de İsmail b. Ebî Uveys'ten ve Müslim ise başka bir kanalla Zührî'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ. أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ الطَّبَرَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ كَيْسَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو حُذَيْفَةَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللهِ ﷺ: «هَلْ لَكَ من أنماط» ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ وَأَنَّى؟ فَقَالَ: «إِنَّهَا سَتَكُونُ لكم أنماط» فَأَنَا أَقُولُ الْيَوْمَ لِامْرَأَتِي نحن عَنْكِ أَنْمَاطَكِ فَتَقُولُ: أَلَمْ يَقُلْ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِنَّهَا ستكون لكم أنماط بعدي فاتركها.

Câbir der ki: (Evlendiğimde) Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Etrafı saçaklı oda döşemeleriniz var mı?"* diye sordu. "Ey Allah'ın Resûlü! Nasıl olsun?" dediğimde: *"Ama ilerde süslü döşemeleriniz olacak!"* buyurdu. Şimdi karıma: "Şu süslü döyemeleri kaldır" dediğimde bana: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu konuda: *«İlerde süslü döşemeleriniz olacak»* buyurmadı mı?" karşılığını veriyor. Ben de onu kendi haline bırakıyorum.

قَالَ: وَأَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ حَدَّثَنَا ابْنُ حَنْبَلٍ- يَعْنِي عَبْدَ اللهِ بْنَ أَحْمَدَ- قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ مِهْرَانَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ. فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ. إِلَّا أَنَّهُ قَالَ «أَنَّى تَكُونُ لِي أَنْمَاطٌ» .

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَهْدِيٍّ .

Aynı isnâdla Süfyân mânâ olarak benzerini nakletmiş, ancak burada Câbir'in: "Nereden süslü döşeelerim olacak?" dediğini zikretmiştir.

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'de Abdurrahman b. Mehdî'den rivayet etmişlerdir.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ وَأَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُزَكِّي، وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو. قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ، حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ

---

[1] Buhârî, *cizye;* Müslim, *zühd* (6); Tirmizî, *kıyâmet;* İbn Mâce, *fiten* ve Ahmed, *Müsned* (4/137).

[2] Buhârî, *menâkib* (25) ve Müslim, *libâs* 7 (39).

عِيَاضٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ أَبِي زُهَيْرٍ النُّمَيْرِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: «تُفْتَحُ الْيَمَنُ، فَيَأْتِي قَوْمٌ فَيَبُسُّونَ فَيَتَحَمَّلُونَ بِأَهْلِيهِمْ وَمَنْ أَطَاعَهُمْ، وَالْمَدِينَةُ خَيْرٌ لَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ [ثُمَّ يُفْتَحُ الشَّامُ فَيَأْتِي قَوْمٌ فَيَبُسُّونَ فَيَتَحَمَّلُونَ بِأَهْلِيهِمْ وَمَنْ أَطَاعَهُمْ، وَالْمَدِينَةُ خَيْرٌ لَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ] [ثُمَّ تُفْتَحُ الْعِرَاقُ فَيَأْتِي قَوْمٌ فَيَبُسُّونَ فَيَتَحَمَّلُونَ بِأَهْلِيهِمْ وَمَنْ أَطَاعَهُمْ وَالْمَدِينَةُ خَيْرٌ لَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ] » .

أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ أَوْجُهٍ أُخَرَ عَنْ هِشَامٍ .

Süfyân b. Ebî Züheyr en-Numeyrî der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Yemen fethedildiğinde (Medine'den) bazıları aileleri ve kendilerine uyanlarla birlikte oraya göçmek için harekete geçerler. Oysa düşünseler Medine'de kalmalarının kendileri için daha hayırlı olduğunu anlarlardı. Sonra Şam fethedilir. Yine (Medine'den) bazıları aileleri ve kendilerine uyanlarla birlikte oraya göçmek için harekete geçerler. Oysa düşünseler Medine'de kalmalarının kendileri için daha hayırlı olduğunu anlarlardı. Sonra Irak fethedilir. Yine (Medine'den) bazıları aileleri ve kendilerine uyanlarla birlikte oraya göçmek için harekete geçerler. Oysa düşünseler Medine'de kalmalarının kendileri için daha hayırlı olduğunu anlarlardı."*

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'de farklı kanallarla Hişâm'dan rivayet etmişlerdir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأَدِيبُ. أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نَاجِيَةَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْعَلَاءِ بْنِ زَبْرٍ، سَمِعْتُ بُسْرَ بْنَ عُبَيْدِ اللهِ يُحَدِّثُ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيَّ يَقُولُ سَمِعْتُ عَوْفَ بْنَ مَالِكٍ الْأَشْجَعِيَّ يَقُولُ أَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ وَهُوَ فِي قُبَّةٍ مِنْ أَدَمٍ فَقَالَ لِي: يَا عَوْفُ اعْدُدْ سِتًّا بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ: مَوْتِي، ثُمَّ فَتْحُ بَيْتِ الْمَقْدِسِ، ثُمَّ مُوتَانٌ يَأْخُذُ فِيكُمْ كَقُعَاصِ الْغَنَمِ، ثُمَّ اسْتِفَاضَةُ الْمَالِ فِيكُمْ حَتَّى يُعْطَى الرَّجُلُ مِائَةَ دِينَارٍ فَيَظَلُّ سَاخِطًا، ثُمَّ فِتْنَةٌ لَا يَبْقَى بَيْتٌ مِنَ الْعَرَبِ

---

[1] Buhârî, *fadâil* (5) ve Müslim, *hac* 90 (496).

إِلَّا دَخَلَتْهُ، ثُمَّ هُدْنَةٌ تَكُونُ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ بَنِي الْأَصْفَرِ فَيَغْدِرُونَ فَيَأْتُونَكُمْ تَحْتَ ثَمَانِينَ غَايَةً، تَحْتَ كُلِّ غَايَةٍ اثْنَا عَشَرَ أَلْفًا.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنِ الْحُمَيْدِيِّ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ مُسْلِمٍ.

Avf b. Mâlik el-Eşcaî der ki: Tebuk savaşı sırasında deriden çadırı içinde bulunan Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldiğimde bana şöyle buyurdu: *"Ey Avf! Kıyamet kopmaya yakın altı şeyin gerçekleşmesini bekle! Birincisi benim ölümümdür. Diğeri, Beytu'l-Makdis'in fethedilmesidir. Diğeri, koyunların telef olması gibi sizi telef edecek olan vebadır. Diğeri mallarınızın çoğalmasıdır ki içinizden birine yüz dinar verilecek olsa dahi memnun kalmayacaktır. Sonra Araplardan her bir aileye bulaşacak olan bir fitnedir. Sonra Bizanslılarla aranızda gerçekleşecek bir anlaşmadır. Fakat bu anlaşmaya ihanet edip seksen sancak altında size saldırıya geçecek, her sancağın altında da on iki bin askeri olacaktır."*

Buhârî, *Sahîh*'de Humeydî kanalıyla Velîd b. Müslim'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أبو عبد الله الْحَافِظُ وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُزَكِّي وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي. قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ أَخْبَرَنِي حَرْمَلَةُ بْنُ عِمْرَانَ التُّجِيبِيُّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ شِمَاسَةَ الْمَهْرِيِّ. قَالَ سَمِعْتُ أَبَا ذَرٍّ يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِنَّكُمْ سَتَفْتَحُونَ أَرْضًا يُذْكَرُ فِيهَا الْقِيرَاطُ فَاسْتَوْصُوا بِأَهْلِهَا خَيْرًا فَإِنَّ لَهُمْ ذِمَّةً وَرَحِمًا فَإِذَا رَأَيْتُمْ رَجُلَيْنِ يَقْتَتِلَانِ عَلَى مَوْضِعِ لَبِنَةٍ فَاخْرُجْ مِنْهَا قَالَ فَمَرَّ بِرَبِيعَةَ وَعَبْدِ الرَّحْمَنِ بن شرحبيل بن حَسَنَةَ يَتَنَازَعَانِ فِي مَوْضِعِ لَبِنَةٍ فَخَرَجَ مِنْهَا.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي طَاهِرٍ وَغَيْرِهِ عَنِ ابْنِ وَهْبٍ وَرَبِيعَةُ هُوَ أَخُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ.

Ebû Zer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"(Para birimi olarak) kıratın kullanıldığı bir bölgeyi fethedeceksiniz. O bölgenin ahalisine iyi davranın, zira onlarla aramızda bir yakınlık ve hısımlık vardır. Ancak orada bir kerpiç yeri için bile kavga eden birilerini gördüğünüzde o bölgeden ayrıl."*

---

[1] Buhârî, *cizye* (15).

Müslim, *Sahîh*'de Ebu't-Tâhir ve başkası kanalıyla İbn Vehb'den rivayet etmiştir.[1] Rabîa ise Abdurrahman'ın kardeşidir.

أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ وَاللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ ابْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: إِذَا افْتَتَحْتُمْ مِصْرَ فَاسْتَوْصُوا بِالْقِبْطِ خَيْرًا فَإِنَّ لَهُمْ ذِمَّةً وَرَحِمًا.

İbn b. Ka'b b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Mısır'ı fethettiğiniz zaman Kıptilere iyi davranın. Zira onlarla aramızda bir yakınlık ve hısımlık vardır."*

وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ الْفَضْلِ وَخَلَفُ بْنُ عَمْرٍو الْعُكْبَرِيُّ قَالَا: حَدَّثَنَا مُعَافَى بْنُ سُلَيْمَانَ حَدَّثَنَا مُوسَى ابن أَعْيَنَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ أَسَدٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: «إِذَا فَتَحْتُمْ مِصْرَ فَاسْتَوْصُوا بِالْقِبْطِ خَيْرًا فَإِنَّ لَهُمْ ذِمَّةً وَرَحِمًا : يَعْنِي- أَنَّ أُمَّ إِسْمَاعِيلَ كَانَتْ مِنْهُمْ.

لَفْظُ حَدِيثِ إِسْمَاعِيلَ.

وَرُوِيَ ذَلِكَ مِنْ أَوْجُهٍ أُخَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ.

Abdurrahman b. Ka'b b. Mâlik, babasından bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Mısır'ı fethettiğiniz zaman Kıptilere iyi davranın. Zira onlarla aramızda bir yakınlık ve hısımlık vardır."*[2]

Buradaki yakınlık ve hısımlıktan kasıt, Hz. İsmail'in annesinin onlardan olmasıdır.

Lafız İsmail'in lafzıdır. Aynısı başka kanallarla da Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) rivayet edilmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُؤَمَّلِ حَدَّثَنَا الْفَضْلُ ابن مُحَمَّدٍ الشَّعْرَانِيُّ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ وَسُئِلَ عَنِ حَدِيثِ الزُّهْرِيِّ «فَإِنَّ لَهُمْ ذِمَّةً وَرَحِمًا» فَقَالَ: مِنَ

---

[1] Müslim, *fadâil* (56).

[2] Ahmed, *Müsned* (5/174).

النَّاسِ مَنْ يَقُولُ هَاجَرُ كَانَتْ قِبْطِيَّةً هِيَ أُمُّ إِسْمَاعِيلَ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ: مَارِيَةُ أُمُّ إِبْرَاهِيمَ قِبْطِيَّةٌ.

Ahmed b. Hanbel bildiriyor: Süfyân'a, Zührî'nin *"Onlarla aramızda bir yakınlık ve hısımlık vardır"* şeklinde naklettiği hadis sorulunca: "Bazıları Hz. İsmail'in annesi Hacer'in Kıpti'lerden olduğunu söylemiştir. Bazıları da Hz. İbrâhîm'in annesi Mâriye'nin Kıpti olduğunu söylemiştir" dedi.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بن يعقوب حدثنا محمد ابن إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ حَدَّثَنَا الضَّحَّاكُ بْنُ مَخْلَدٍ أَخْبَرَنَا سَعْدَانُ بْنُ بِشْرٍ حَدَّثَنَا أَبُو الْمُجَاهِدِ الطَّائِيُّ. وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ قَالَا: حَدَّثَنَا أبو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ حَدَّثَنَا سَعْدُ الطَّائِيُّ حَدَّثَنَا الْمُحِلُّ بْنُ خَلِيفَةَ حَدَّثَنَا عَدِيُّ بْنُ حَاتِمٍ. قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ فَشَكَا الْفَاقَةَ ثُمَّ جَاءَ آخَرُ فَشَكَا قَطْعَ السَّبِيلِ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: يَا عَدِيَّ بْنَ حَاتِمٍ هَلْ رَأَيْتَ الْحِيرَةَ؟ قُلْتُ: لَا! وَقَدْ أُنْبِئْتُ عَنْهَا. قَالَ: لَئِنْ طَالَتِ الْحَيَاةُ لَتَرَى الظَّعِينَةَ يَرْتَحِلُونَ مِنَ الْحِيرَةِ حَتَّى يَطُوفُوا بِالْكَعْبَةِ آمِنِينَ لَا يَخَافُونَ إِلَّا اللهَ وَلَئِنْ طَالَتْ بِكَ حَيَاةٌ لَتُفْتَحَنَّ عَلَيْنَا كُنُوزُ كِسْرَى قَالَ: قُلْتُ كِسْرَى بْنُ هُرْمُزَ؟! فَقَالَ كِسْرَى بْنُ هُرْمُزَ. وَلَئِنْ طَالَتْ بِكَ حَيَاةٌ لترى الرجل يخرج ملء كَفِّهِ ذَهَبًا أَوْ فِضَّةً يلتمس من يقبله فَلَا يَجِدُ أَحَدًا يَقْبَلُهُ وَلَيَلْقَيَنَّ اللهَ أَحَدُكُمْ يَوْمَ يَلْقَاهُ وَلَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ تَرْجُمَانٌ يُتَرْجِمُ لَهُ فَيَقُولُ أَلَمْ أُرْسِلْ إِلَيْكَ رَسُولِي فَيُبَلِّغَ فَيَقُولُ بَلَى فَيَقُولُ أَلَمْ أُعْطِكَ مَالًا فَأُغْنِيَتُكَ فَيَقُولُ بَلَى فَيَنْظُرُ عَنْ يَمِينِهِ فَلَا يَرَى إِلَّا جَهَنَّمَ وَيَنْظُرُ عَنْ يَسَارِهِ فَلَا يَرَى إِلَّا جَهَنَّمَ قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ فَإِنْ لَمْ تَجِدْهُ فَبِكَلِمَةٍ طَيِّبَةٍ» .

قَالَ عَدِيٌّ فَقَدْ رَأَيْتُ الظَّعِينَةَ يَرْتَحِلُونَ مِنَ الْحِيرَةِ حَتَّى يَطُوفُوا بِالْكَعْبَةِ آمِنِينَ لَا يَخَافُونَ إِلَّا اللهَ ﷻ. وَقَدْ كُنْتُ فِيمَنِ افْتَتَحَ كُنُوزَ كِسْرَى بْنِ هُرْمُزَ وَلَئِنْ طَالَتْ بِكَ حَيَاةٌ لَتَرَوُنَّ الثَّالِثَةَ: يُخْرِجُ الرَّجُلُ مِلْءَ كَفِّهِ ذَهَبًا أَوْ فِضَّةً فَلَا يَجِدُ أَحَدًا يَقْبَلُهُ. إِنَّهُ لَحَدِيثُ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَبُو الْقَاسِمِ حَدَّثَنِيهِ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَبْدِ اللهِ عَنْ أَبِي عَاصِمٍ وَقَدْ أَخْرَجْتُهُ عَلَى لَفْظِ أَبِي عَاصِمٍ فِي كِتَابٍ آخَرَ.

قُلْتُ: وَقَدْ صَدَّقَ اللهُ ﷻ قَوْلَ رَسُولِهِ ﷺ فِي هَذِهِ الثَّالِثَةِ في زمن عمر ابن عَبْدِ الْعَزِيزِ رضي الله عنه وَذَلِكَ يَرِدُ ذِكْرُهُ- إن شاء الله.

Adiy b. Hâtim der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanındayken adamın biri gelip ona fakirlikten yakındı. Bir başka adam gelip yol kesmelerden (eşkıyalardan) yakındı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Ey Adiy b. Hâtim! Sen Hire kentini gördün mü?"* diye sordu. "Görmedim, ama bana çokça anlatıldı" dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şayet ömrün yeterse kadınların Hîre'den çıkıp Allah'tan başka hiç kimsenin korkusunu taşımadan Kâbe'ye tavafa gelebileceklerini göreceksin. Yine ömrün yeterse Kisrâ'nın hazinelerinin de ele geçirildiğini göreceksin!"* buyurdu.

Ona: "Kisra b. Hürmüz'ün hazineleri mi?" diye sorduğumda: *"Evet, Kisra b. Hürmüz!"* karşılığını verdi ve şöyle devam etti: *"Şayet ömrün yeterse göreceksin ki kişi zekat olarak ayırdığı bir avuç dolusu altın veya gümüşü kendisinden alacak birini arayacak, ama bulamayacaktır. Sizden biriniz Yüce Allah'a kavuştuğu günde Allah'la arasında hiçbir tercüman (aracı) olmayacaktır. Yüce Allah sizden birine: «Sana emirlerimi tebliğ eden bir elçi göndermedim mi?» diye sorunca, kişi: «Evet, gönderdin» diyecek. Yüce Allah: «Sana mal verip ihsanlarda bulunmadım mı?» diye sorunca, kişi: «Evet, verdin» diyecek. Sonra kişi sağına ve soluna bakındığında cehennemden başka bir şey göremeyecektir."*

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yarım hurma ile de olsa (sadaka olarak vererek) kendinizi cehennem ateşinden koruyun! Bunu da bulamayanlar güzel bir söz söyleyerek bunu yapsın"* buyurdu.

Ben kadınların Hire'den yola çıkıp da Yüce Allah'tan başka hiç kimsenin korkusunu taşımadan Kâbe'yi tavaf için geldiklerini gördüm. Kisra b. Hürmüz'ün hazinelerini ele geçirenlerin arasında ben de vardım. Sizin de eğer ömrünüz yeterse, Allah'ın Resûlü Ebu'l-Kâsım'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bana söylediği, kişinin bir avuç dolusu altın veya gümüşle zekat olarak vermek üzere çıkışı, ancak verecek kimseyi bulamayışı sözünün gerçekleştiğini göreceksiniz.

Buhârî, *Sahîh*'de Abdullah kanalıyla Ebû Âsım'dan rivayet etmiştir.[1]

Ben de bunu başka bir eserde Ebû Âsım'ın lafzıyla zikrettim. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), altın ve gümüş konusundaki sözünü Yüce Allah Ömer b. Abdulazîz döneminde gerçekleştirmiştir. Bu da inşaallah daha sonra zikredilecektir.

أَخبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، وَأَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالُوا: أَخبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ أَخبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ، أَخبَرَنَا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ، عَنْ مُهَاجِرِ بْنِ مِسْمَارٍ عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدٍ، أَنَّهُ أَرْسَلَ إِلَى ابْنِ سَمُرَةَ الْعَدَوِيِّ- يَعْنِي: جَابِرَ بْنَ سَمُرَةَ حَدَّثَنَا مَا سَمِعْتَ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ: سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ يَقُولُ: لَا يَزَالُ الدِّينُ قَيِّمًا حَتَّى يَكُونَ اثْنَا عَشَرَ رَجُلًا خَلِيفَةً مِنْ قُرَيْشٍ، ثُمَّ يَخرُجَ كَذَّابُونَ بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ، ثُمَّ يَخْرُجَ- أَوْ قَالَ- وَيَخْرُجَ عِصَابَةٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ يَسْتَخْرِجُونَ كَنْزَ الْقَصْرِ الْأَبْيَضِ: قَصْرُ كِسْرَى وَآلِ كِسْرَى، وَإِذَا أَعْطَى اللهُ أَحَدَكُمْ خَيْرًا فَلْيَبْدَأْ بِنَفْسِهِ وَأَهْلِهِ وَأَنَا فَرَطُكُمْ عَلَى الْحَوْضِ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ عَنِ ابْنِ أَبِي فُدَيْكٍ .

Muhâcir b. Mismâr bildiriyor: Âmir b. Sa'd, Câbir b. Semure el-Adevî'ye: "Bize Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğin bir şeyler anlat" şeklinde haber yollayınca, Câbir şu karşılığı verdi: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Kureyş'ten olan on iki halife görev yapıncaya kadar bu din kâim kalacaktır. Kıyamete yakın ise yalancı peygamberler ortaya çıkar. Ondan sonra müslümanlardan bir topluluk ortaya çıkacak, Kisrâ ve hanedanlığının beyaz sarayındaki hazineleri ele geçireceklerdir. Yüce Allah birinize rızık verdiği zaman harcamaya önce kendinden ve ailesinden başlasın. Ben Havz'a (cennetteki havuza) giden öncünüz olacağım*» buyurduğunu işittim."

Müslim, *Sahîh*'de Muhammed b. Râfi' kanalıyla İbn Ebî Fudeyk'ten rivayet etmiştir.[2]

---

[1] Buhârî, *menâkib* 25 (3595).

[2] Müslim, *imâret* (3/1454).

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ، قَالَ: هَذَا مَا حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: هَلَكَ كِسْرَى ثُمَّ لَا يَكُونُ كِسْرَى بَعْدَهُ، وَقَيْصَرُ لَيَهْلِكَنَّ ثُمَّ لَا يَكُونُ قَيْصَرُ بَعْدَهُ، وَلَتُنْفِقُنَّ كُنُوزَهُمَا فِي سَبِيلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ، عَنْ عبد الرزاق .

Hemmâm b. Münebbih der ki: Ebû Hureyre'nin bize bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"(Pers hükümdarı) Kisra helak olacak ve yerine başka bir Kisrâ gelmeyecektir. (Bizans hükümdarı) Kayser de helak olacak ve yerine başka bir Kayser gelmeyecektir. Onların hazinelerini (ele geçirecek ve) Allah yolunda harcayacaksınız."*

Müslim, *Sahîh*'de Muhammed b. Râfi' kanalıyla Abdurrezzâk'tan rivayet etmiştir.[1]

وَإِنَّمَا أَرَادَ هَلَاكَ قَيْصَرَ الَّذِي كَانَ مَلِكَ الشَّامِ وَتَنْحِيَةَ مُلْكِ الْأَقَاصِرَةِ عَنْهَا فَصَدَّقَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ قَوْلَ رَسُولِهِ ﷺ وَنَحَّى عَنِ الشَّامِ مُلْكَ الْأَقَاصِرَةِ وَنَحَّى عَنِ الدُّنْيَا مُلْكَ الْأَكَاسِرَةِ وَبَقِيَ لِلْأَقَاصِرَةِ مُلْكٌ بِالرُّومِ لِقَوْلِهِ: «ثَبَتَ مُلْكُهُ» حِينَ أَكْرَمَ كِتَابَ النَّبِيِّ ﷺ إِلَى أَنْ يَقْضِيَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ فَتْحَ الْقُسْطَنْطِينِيَّةِ، وَلَمْ يَبْقَ لِلْأَكَاسِرَةِ مُلْكٌ لِقَوْلِهِ: «تَمَزَّقَ مُلْكُهُ» حِينَ مَزَّقَ كِتَابَهُ.

وَقَدْ مَضَى كَلَامُ الشَّافِعِيِّ- رَحِمَهُ اللهُ- فِي هَذَا وَفِي قَوْلِهِ: «لَتُنْفِقُنَّ كُنُوزَهُمَا فِي سَبِيلِ اللهِ» إِشَارَةٌ إِلَى صِحَّةِ خِلَافَةِ أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ رضي الله عنهما لِأَنَّ كُنُوزَهُمَا نُقِلَتْ إِلَى الْمَدِينَةِ، بَعْضُهَا فِي زَمَانِ أَبِي بَكْرٍ وَأَكْثَرُهَا فِي زَمَانِ عُمَرَ وَقَدْ أَنْفَقَاهَا فِي الْمُسْلِمِينَ فَعَلِمْنَا أَنَّ مَنْ أَنْفَقَهَا كَانَ لَهُ إنفاقها وكان وَالِيَ الْأَمْرِ فِي ذَلِكَ مُصِيبًا فِيمَا فَعَلَ مِنْ ذَلِكَ وَبِاللهِ التَّوْفِيقُ.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) helak olacak Kayser'den kastı, o zamanlar Şam hükümdarı olanıdır. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Şam bölgesinde Rumların hakimiyetinin biteceğini bildirmiş, Yüce Allah da Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu sözünü tasdik edip Şam bölgesinde onların hakimiyetini bitirmiştir. Hatta Rumlar tüm dünyada hakimiyetlerini yitirmiştir. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem),

[1] Müslim, *fiten* 18 (76), Buhârî, *îmân* 3 (6229, 6230) ve Ahmed, *Müsned* (2/312, 467, 501).

gönderdiği mektuba saygı göstermesinden dolayı Kayser hakkında: *"Onun saltanatı devam edecektir"* buyurduğu için sadece Rum (Anadolu) bölgesinde hakimiyetleri devam etmiştir. Bu hakimiyet de İstanbul'un fethine kadar sürecektir. Kisra ise Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mektubunu yırtınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun hakkında: *"Onun saltanatı da parçalanacaktır"* buyurmuş, sonradan Perslerin herhangi bir hakimiyeti kalmamıştır.

Daha önce de zikrettiğimiz gibi Şâfiî, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) *"Onun saltanatı da parçalanacaktır"* sözü ile *"Onların hazinelerini (ele geçirecek ve) Allah yolunda harcayacaksınız"* sözünün Ebû Bekr'in hilafetine işaret ettiğini söylemiştir. Zira Kisra hanedanlığının hazineleri ele geçirildikten sonra Medine'ye getirilmiştir. Bunları bir kısmı Ebû Bekr, kalan büyük kısmı da Ömer zamanında getirilmişti. Ebû Bekr ve Ömer de bu hazineleri Müslümanların ihtiyaçları için harcamıştır. Bundan da anlıyoruz ki bunları harcayacak olan kişi, harcamaya yetkili ve zamanının yöneticisi olan kişidir. Böyle yaparak da isabet etmiştir. Doğruya ulaşmak Allah'ın sayesindedir.

أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ قَالَ وَجَدْتُ فِي كِتَابِي بِخَطِّ يَدَيَّ عَنْ أَبِي دَاوُدَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ حَدَّثَنَا يُونُسُ عَنِ الْحَسَنِ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ ﷺ أُتِيَ بِفَرْوَةِ كِسْرَى فَوُضِعَتْ بَيْنَ يَدَيْهِ وَفِي الْقَوْمِ سُرَاقَةُ بْنُ مَالِكِ بْنِ جُعْشُمٍ قَالَ: فَأَلْقَى إِلَيْهِ سِوَارَيْ كِسْرَى بْنِ هُرْمُزَ فَجَعَلَهُمَا فِي يَدَيْهِ فَبَلَغَا مَنْكِبَيْهِ فَلَمَّا رَآهُمَا فِي يَدَيْ سُرَاقَةَ قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ- سِوَارَيْ كِسْرَى بْنِ هُرْمُزَ فِي يَدِ سُرَاقَةَ بْنِ مَالِكِ بْنِ جُعْشُمٍ أَعْرَابِيٍّ مِنْ بَنِي مُدْلِجٍ وَذَكَرَ الْحَدِيثَ.

Hasan bildiriyor: "Kisra'nın kürkü Ömer b. el-Hattâb'a getirildi ve önüne konuldu. Surâka b. Mâlik b. Cu'şum da orada bulunuyordu. Ömer, Kisra b. Hürmüz'ün bileziklerini Surâka'ya doğru attı. Surâka bunları takınca dirseklerine kadar geldiler. Ömer bilezikleri Surâka'nın kolunda görünce: «Allah'a hamdolsun ki Kisra b. Hürmüz'ün bilezikleri Müdlic oğullarından bir bedevi olan Surâka b. Mâlik b. Cu'şum'un elinde duruyor» dedi..." Sonrasında ravi hadisin kalanını zikreder.

قَالَ الشَّافِعِيُّ- رَحِمَهُ اللهُ: وَإِنَّمَا أَلْبَسَهُمَا سُرَاقَةَ لِأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِسُرَاقَةَ. وَنَظَرَ إِلَى ذِرَاعَيْهِ: كَأَنِّي بِكَ قَدْ لَبِسْتَ سِوَارَيْ كسرى.

قَالَ الشَّافِعِيُّ: وَقَالَ عُمَرُ ﷺ حِينَ أَعْطَاهُ سِوَارَيْ كِسْرَى: الْبَسْهُمَا فَفَعَلَ فَقَالَ: قُلِ: اللهُ أَكْبَرُ قَالَ: اللهُ أَكْبَرُ قَالَ: قُلِ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي سَلَبَهُمَا كِسْرَى بْنَ هُرْمُزَ وَأَلْبَسَهُمَا سُرَاقَةَ بْنَ جُعْشُمٍ أَعْرَابِيًّا مِنْ بَنِي مُدْلِجٍ.

Şâfiî der ki: Ömer'in bilezikleri Surâka'ya vermesinin sebebi, zamanında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Surâka'ya ve bileklerine bakıp: *"Kisra'nın bileziklerini taktığını görür gibiyim"* demesidir. Ömer, bilezikleri Surâka'ya verdiğinde ona: "Onları tak!" dedi. Surâka takınca da Ömer: "Bu bilezikleri Kisra b. Hürmüz'den alıp Müdlic oğullarından bir bedevi olan Surâka b. Cu'şum'a giydiren Allah'a hamdolsun" dedi.

أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ الدَّامَغَانِيُّ مِنْ سَاكِنِي بَيْهَقَ مِنْ أَصْلِ سَمَاعِهِ. أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْإِسْمَاعِيلِيُّ فِي الْمُعْجَمِ لِشُيُوخِهِ حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ هَارُونُ بْنُ يُوسُفَ بْنِ هَارُونَ بْنِ زِيَادٍ الْقَطِيعِيُّ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنِ ابْنِ أَبِي خَالِدٍ عَنْ قَيْسٍ عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مُثِّلَتْ إِلَيَّ الْحِيرَةُ كَأَنْيَابِ الكلاب وَإِنَّكُمْ سَتَفْتَحُونَهَا، فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ ابْنَةَ بُقَيْلَةَ قَالَ: هِيَ لَكَ فَأَعْطَوْهُ إِيَّاهَا فَجَاءَ أَبُوهَا فَقَالَ أَتَبِيعُهَا قَالَ: نَعَمْ! قَالَ: بِكَمْ. [قَالَ] احْكُمْ مَا شِئْتَ قَالَ: أَلْفُ دِرْهَمٍ؟ قَالَ: قَدْ أَخَذْتُهَا. قَالُوا لَهُ لَوْ قُلْتَ ثَلَاثِينَ أَلْفًا لَأَخَذَهَا قَالَ: وَهَلْ عَدَدٌ أَكْثَرُ مِنْ أَلْفٍ؟!

Adiy b. Hâtim der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Hîre bana köpeğin sivri dişleri gibi gösterildi ve siz orayı fethedeceksiniz"*** buyurdu. Adamın biri kalkıp: "Ey Allah'ın Resûlü! (Fethedildiğinde) Bukayle'nin kızını bana verir misin?" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Senin olsun!"*** buyurdu. Hîre fethedildiği zaman kızı bu adama verdiler. Kızın babası adama gelip: "Bu kızı bana satar mısın?" diye sordu. Müslüman adam: "Evet, satarım" dedi. Kızın babası: "Kaça satarsın? Fiyatı sen belirle" deyince, Müslüman adam: "Bin dirheme" karşılığını verdi. Kızın babası: "Tamam alıyorum" dedi. Müslümanlar kızı satan adama: "Şayet otuz bin dirhem isteseydin yine de alırdı" dediklerinde, adam: "Binden daha büyük bir rakam var mı ki?" karşılığını verdi.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الله الحافظ وأبو سعيد بن أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ أَخْبَرَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الْبَيْرُوتِيُّ، أَخْبَرَنَا عُقْبَةُ بْنُ عَلْقَمَةَ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ حَدَّثَنَا مَكْحُولٌ عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ، عَنِ الْحَوَالِيِّ، وَهُوَ عَبْدُ اللهِ بْنُ حَوَالَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِنَّكُمْ سَتُجَنَّدُونَ

أَجْنَادًا جُنْدٌ بِالشَّامِ وَجُنْدٌ بِالْعِرَاقِ وَجُنْدٌ بِالْيَمَنِ قَالَ: فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ خِرْ لِي قَالَ: عَلَيْكَ بالشام فمن أتى فَلْيَلْحَقْ بِيَمَنِهِ وَلْيَسْتَقِ مِنْ غُدُرِهِ، فَإِنَّ اللهَ قَدْ تَكَفَّلَ لِي بِالشَّامِ وَأَهْلِهِ

Abdullah b. Havâle el-Havâlî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Biri Şam'da, biri Irak'ta, biri de Yemen'de olmak üzere üç topluluk haline geleceksiniz"* buyurdu. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! (Şayet o zamana yetişirsem) hangisinde olmamı tavsiye edersin?" diye sorduğumda, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Şam'da olmaya bak! Eğer oraya gitmeyi tercih etmezseniz o zaman Yemen'e gidin! Oraya giderseniz de havuzlarından için. Yüce Allah, Şam ve Şam halkına yönelik bana teminat verdi."*[1]

حَدَّثَنَا أَبُو سَعْدٍ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عُثْمَانَ الزَّاهِدُ- رَحِمَهُ اللهُ- أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ شَدَّادِ بْنِ الْحُسَيْنِ الصُّوفِيُّ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفِرْيَابِيُّ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الدِّمَشْقِيُّ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ مَكْحُولٍ وَرَبِيعَةُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ حَوَالَةَ الْأَزْدِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِنَّكُمْ سَتُجَنَّدُونَ أَجْنَادًا جُنْدًا بِالشَّامِ وَجُنْدًا بِالْعِرَاقِ وَجُنْدًا بِالْيَمَنِ فَقُلْتُ: خِرْ لِي يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ عَلَيْكَ بِالشَّامِ فَمَنْ أَبَى فَلْيَلْحَقْ بِيَمَنِهِ وَلْيَسْقِ مِنْ غُدُرِهِ فَإِنَّ اللهَ قَدْ تَكَفَّلَ لِي بِالشَّامِ وَأَهْلِهِ. فَسَمِعْتُ أَبَا إِدْرِيسَ يَقُولُ: مَنْ تَكَفَّلَ اللهُ بِهِ فَلَا ضَيْعَةَ عَلَيْهِ.

Abdullah b. Havâle el-Ezdî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Biri Şam'da, biri Irak'ta, biri de Yemen'de olmak üzere üç topluluk haline geleceksiniz"* buyurdu. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! (Şayet o zamana yetişirsem) hangisinde olmamı tavsiye edersin?" diye sorduğumda, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Şam'da olmaya bak! Eğer oraya gitmeyi tercih etmezseniz o zaman Yemen'e gidin! Oraya giderseniz havuzlarından için. Yüce Allah, Şam ve Şam halkına yönelik bana teminat verdi."*[2]

Ebû İdrîs der ki: "Kefili Yüce Allah olan kişi yolunu şaşırmaz."

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمْزَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَلْقَمَةَ نَصْرُ بْنُ عَلْقَمَةَ. يَرُدُّ الْحَدِيثَ إِلَى جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ،

---

[1] Ahmed, *Müsned* (5/34).

[2] Ebû Dâvud, *cihâd* (2483) ve Ahmed, *Müsned* (4/110; 5/33).

قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللهِ ابن حَوَالَةَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَشَكَوْنَا إِلَيْهِ الْعُرْيَ وَالْفَقْرَ وَقِلَّةَ الشَّيْءِ، فَقَالَ: أبشروا، فو الله لَأَنَا بِكَثْرَةِ الشَّيْءِ أَخْوَفُنِي عَلَيْكُمْ مِنْ قِلَّتِهِ، وَاللهِ لَا يَزَالُ هَذَا الْأَمْرُ فِيكُمْ حَتَّى يَفْتَحَ اللهُ أَرْضَ فَارِسَ وَأَرْضَ الرُّومِ وَأَرْضَ حِمْيَرَ، وَحَتَّى تَكُونُوا أَجْنَادًا ثَلَاثَةً: جُنْدًا بِالشَّامِ، وَجُنْدًا بِالْعِرَاقِ، وَجُنْدًا بِالْيَمَنِ، وَحَتَّى يُعْطَى الرَّجُلُ الْمِائَةَ فَيَسْخَطَهَا. قَالَ ابْنُ حَوَالَةَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ! وَمَنْ يَسْتَطِيعُ الشَّامَ وَبِهِ الرُّومُ ذَوَاتِ الْقُرُونِ؟! قَالَ وَاللهِ لَيَفْتَحَنَّهَا اللهُ عَلَيْكُمْ وَلَيَسْتَخْلِفَنَّكُمْ فِيهَا حَتَّى تَظَلَّ الْعِصَابَةُ الْبِيضُ مِنْكُمْ قُمُصُهُمْ الْمُلْحَمَةُ أَقْفَاؤُهُمْ قِيَامًا عَلَى الرُّوَيْجِلِ الْأَسْوَدِ مِنْكُمُ الْمَحْلُوقِ، مَا أَمَرَهُمْ مِنْ شَيْءٍ فَعَلُوهُ. وَذَكَرَ الْحَدِيثَ .

قَالَ أَبُو عَلْقَمَةَ: فَسَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ جُبَيْرٍ، يَقُولُ: نَعْرِفُ أَصْحَابَ رَسُولِ اللهِ ﷺ نَعْتَ هَذَا الْحَدِيثِ فِي جزء بن سُهَيْلٍ السُّلَمِيِّ وَكَانَ عَلَى الْأَعَاجِمِ فِي ذَلِكَ الزَّمَانِ فكَانَ إِذَا رَاحُوا إِلَى مَسْجِدٍ نَظَرُوا إِلَيْهِ وَإِلَيْهِمْ قِيَامًا حَوْلَهُ فَعَجِبُوا لِنَعْتِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِيهِ وَفِيهِمْ.

Abdullah b. Havâle der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanındayken yiyeceğimizin, giyeceğimizin ve her türlü şeyin azlığından yana yakındık. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *«Sevinin! Vallahi ben sizin için malın azlığından değil çokluğundan endişe ediyorum. Vallahi durumunuz bu şekilde devam edecek, ancak sonunda Pers, Bizans ve Himyer topraklarını fethedeceksiniz. Yine biri Şam'da, biri Irak'ta biri de Yemen'de olmak üzere üç askeri karargâhınız olacak. Öyle ki birine yüz dinar verildiği zaman bunu çok az bulacak»* buyurdu.

«Ey Allah'ın Resûlü! Birkaç nesildir Rumların yaşadığı Şam bölgesini onların elinden kim alabilir?» diye sorduğumda: *«Vallahi Yüce Allah bölgenin fethini ve hakimiyetini sizlere ihsan edecektir. Onlardan geriye beyaz gömlekler giyen, başlarının arkası tıraşlı, binekleri dahi olmayan az sayıda kişiler kalacaktır. Sizlerden siyah tenli kısa saçlı olan kişi bile onlara ne emrederse onu yapacaklardır»* buyurdu." Sonrasında ravi hadisin gerisini zikreder.[1]

---

[1] **Ebû Dâvud, *cihâd* (2483) ve Ahmed, *Müsned* (4/110).**

Ebû Alkame der ki: Abdurrahman b. Cübeyr'in şöyle dediğini işittim: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı bu hadiste zikredilen durumu Cüz b. Süheyl es-Sülemî'nin üzerinde görmüşlerdir. Cüz o zamanlar Acemlerin başında bulunuyordu. Bir mescide gittikleri zaman cemaat hem ona hem de yanındakilere bakar, onun etrafında nasıl durduklarını gördüklerinde de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) zikrettiği durumun gerçekleşmesi karşısında hayrette kalırlardı."

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو صَالِحٍ قَالَ: حَدَّثَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ أَنَّ حَمْزَةَ بْنَ حَبِيبٍ حَدَّثَهُ عَنِ ابْنِ زُغْبٍ الْأَيَادِيِّ، قَالَ: نَزَلَ عَبْدُ اللهِ بْنُ حَوَالَةَ صَاحِبُ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَقَدْ بَلَغَنَا أَنَّهُ فَرَضَ لَهُ فِي الْمِائَتَيْنِ فَأَبَى إِلَّا مِائَةً. قَالَ: قُلْتُ لَهُ أَحَقٌّ مَا بَلَغَنَا أَنَّهُ فَرَضَ لَكَ فِي مِائَتَيْنِ فَأَبَيْتَ إِلَّا مائة؟ فو الله مَا مَنَعَهُ وَهُوَ نَازِلٌ عَلَيَّ أَنْ يَقُولَ لَا أُمَّ لَكَ أَوَ لَا يَكْفِي ابْنَ حَوَالَةَ مِائَةٌ فِي كُلِّ عَامٍ؟ ثُمَّ أَنْشَأَ يُحَدِّثُنَا عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ بَعَثَنَا عَلَى أَقْدَامِنَا حَوْلَ الْمَدِينَةِ لِنَغْنَمَ فَقَدِمْنَا وَلَمْ نَغْنَمْ شَيْئًا، فَلَمَّا رَأَى رَسُولُ اللهِ ﷺ الَّذِي بِنَا مِنَ الْجَهْدِ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: اللهُمَّ لَا تَكِلْهُمْ إِلَيَّ فَأَضْعُفَ عَنْهُمْ، وَلَا تَكِلْهُمْ إِلَى النَّاسِ فَيَهُونُوا عَلَيْهِمْ ، وَلَا تَكِلْهُمْ إِلى أنفسهم فَيَعْجَزُوا عَنْهَا. وَلَكِنْ تَوَحَّدْ بِأَرْزَاقِهِمْ.

ثُمَّ قَالَ: لَيُفْتَحَنَّ لَكُمُ الشَّامَ ثُمَّ لَتَقْتَسِمُنَّ كُنُوزَ فَارِسَ وَالرُّومِ، وَلَيَكُونَنَّ لِأَحَدِكُمْ مِنَ الْمَالِ كَذَا وَكَذَا حَتَّى إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيُعْطَى مِائَةَ دِينَارٍ فَيَسْخَطُهَا، ثُمَّ وَضَعَ يَدَهُ عَلَى رَأْسِي، وَقَالَ: يَا ابْنَ حَوَالَةَ! إِذَا رَأَيْتَ الْخِلَافَةَ قَدْ نَزَلَتِ الْأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ فَقَدْ أَتَتِ الزَّلَازِلُ وَالْبَلَايَا وَالْأُمُورُ الْعِظَامُ، وَالسَّاعَةُ أَقْرَبُ إِلَى النَّاسِ مِنْ يَدِي هَذِهِ مِنْ رَأْسِكَ . قُلْتُ أَرَادَ بِالسَّاعَةِ انْخِرَامَ ذَلِكَ الْقَرْنِ- وَاللهُ أَعْلَمُ. وَأَرَادَ بِكُنُوزِ فَارِسَ وَبِكُنُوزِ الرُّومِ مَا كَانَ مِنْهُمْ بِالشَّامِ حِينَ تُفْتَحُ الشَّامُ تُؤْخَذُ كُنُوزُهُمْ بِهَا وَقَدْ وُجِدَ ذلك.

İbn Zuğb el-İyâdî anlatıyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından Abdullah b. Havâle bana misafir oldu. Zamanında ona yıllık iki yüz (dinar) verilmek istenmiş, ancak kabul etmeyip sadece yüz (dinar) alacağını söylemişti. Ona: "Bize anlatıldığı gibi sana yıllık iki yüz (dinar) verilmek istenip de senin sadece yüzünü kabul ettiğin doğru mu?" diye sorduğumda misafirim olmasına rağmen bana: "Annesiz kalasıca! Yıllık yüz (dinar) İbn Havâle'nin neyine yetmiyor?" karşılığını verdi ve bize şunu anlattı:

"Zamanında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bizleri Medine'nin çevresinde bir yere ganimet elde etmek için yaya olarak göndermişti. Ancak ganimet elde edemeden geri döndük. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) çektiğimiz sıkıntılı durumu görünce: *«Allahım! Onları bana bırakma! Zira bu konuda yetersiz kalabilirim. Diğer insanlara da bırakma ki onları değersiz görebilirler. Onları kendi başlarına da bırakma ki aciz düşebilirler. Onların rızıklarına sen kefil ol»* diye dua etti.

Sonra: *«Şam bölgesinin fethi size ihsan edilecek, Persler ile Rumların hazinelerini aranızda paylaşacaksınız. Her birinizin o kadar çok malı olacak ki birine yüz dinar verildiği zaman bunu çok az bulacak»* buyurdu. Ardından Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) elini başıma koydu ve: *«Ey İbn Havâle! Hilafetin mukaddes topraklara kadar ulaştığını gördüğünde depremler, belalar ve büyük fitneler gelmek üzeredir, kıyamet de şu elimin başına yakınlığından daha yakın demektir»* buyurdu."[1]

Burada Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) —Allah bilir— kıyametten kastı, o neslin dağılıp yok olmasıdır. Persler ile Rumların hazinelerinden kasıt ise Şam fethedildiğinde bu iki kesimden orada olanlardır ve onların hazinelerinin ele geçirilmesidir. Zira bu durum gerçekleşmiştir.

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ فِي آخَرِينَ، قَالُوا: أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ، حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، عَنْ سُهَيْلُ بْنُ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: مَنَعَتِ الْعِرَاقُ دِرْهَمَهَا وَقَفِيزَهَا وَمَنَعَتِ الشَّامُ مُدْيَهَا وَدِينَارَهَا وَمَنَعَتْ مِصْرُ إِرْدَبَّهَا وَدِينَارَهَا، وَعُدْتُمْ مِنْ حَيْثُ بَدَأْتُمْ وَعُدْتُمْ مِنْ حَيْثُ بَدَأْتُمْ، وَعُدْتُمْ مِنْ حَيْثُ بَدَأْتُمْ. شَهِدَ عَلَى ذَلِكَ لَحْمُ أَبِي هُرَيْرَةَ وَدَمُهُ. قَالَ يَحْيَى: يُرِيدُ مِنْ هَذَا الْحَدِيثِ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ ذَكَرَ الْقَفِيزَ وَالدِّرْهَمَ قَبْلَ أَنْ يَضَعَهُ عُمَرُ عَلَى الْأَرْضِ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عُبَيْدِ بْنِ يَعِيشَ عَنْ يَحْيَى بْنِ آدَمَ .

Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Irak kafîzine, Şam müddüne ve dinarına, Mısır da irdebine engel oldu. Sonra başladığınız yere*

---

[1] Ahmed, *Müsned* (5/288).

geri döndünüz. Başladığınız yere geri döndünüz! Başladığınız yere geri döndünüz!" buyurdu. Ebû Hureyre'nin eti ve kanı da buna şahittir.

Yahya der ki: "Burada Ömer henüz söz konusu bölgelerden cizye almaya başlamadan önce Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kafîz ile dirhemin (dinarın) bu bölgelerden alınacağını bildirmiştir."

Müslim, *Sahîh*'de Ubeyd b. Yaîş kanalıyla Yahyâ b. Âdem'den rivayet etmiştir.[1]

وَقَالَ أَبُو عُبَيْدٍ الْهَرَوِيُّ - رَحِمَهُ اللهُ- فِي هَذَا الْحَدِيثِ قَدْ أَخْبَرَ النَّبِيُّ ﷺ بِمَا لَمْ يَكُنْ. وَهُوَ فِي عِلْمِ اللهِ ﷻ كَائِنٌ. فَخَرَجَ لَفْظُهُ عَلَى لفظ الْمَاضِي، لِأَنَّهُ مَاضٍ فِي عِلْمِ اللهِ ﷻ وَفِي إِعْلَامِهِ بِهَذَا قَبْلَ وقُوعِهِ مَا دَلَّ عَلَى إِثْبَاتِ نُبُوَّتِهِ وَدَلَّ عَلَى رِضَاهُ مِنْ عُمَرَ ﷺ مَا وَظَّفَهُ عَلَى الْكَفَرَةِ مِنَ الْجِزَى فِي الْأَمْصَارِ.

وَفِي تَفْسِيرِ الْمَنْعِ وَجْهَانِ: أَحَدُهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ عَلِمَ أَنَّهُمْ سَيُسْلِمُونَ وَسَيَسْقُطُ عَنْهُمْ مَا وُظِّفَ عَلَيْهِمْ. وَالدَّلِيلُ عَلَى ذَلِكَ قَوْلُهُ فِي الْحَدِيثِ: «وَعُدْتُمْ مِنْ حَيْثُ بَدَأْتُمْ» لِأَنَّهُ بَدَأَهُمْ فِي عِلْمِ اللهِ وَفِيمَا قَدَّرَ وَفِيمَا قَضَى أَنَّهُمْ سَيُسْلِمُونَ فَعَادُوا مِنْ حيث بدءوا.

وَقِيلَ فِي قَوْلِهِ: «مَنَعَتِ العراق درهما» إِنَّهُمْ يَرْجِعُونَ عَنِ الطَّاعَةِ. وَهَذَا وَجْهٌ- وَالْأَوَّلُ أَحْسَنُ.

Ebû Ubeyd el-Herevî der ki: "Bu hadiste Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) henüz olmamış olan bir şeyi haber vermiştir, ancak Allah'ın ezeli ilminde gerçekleşmiştir. Allah'ın ezeli ilminde olduğu için de lafız geçmiş zaman kalıbıyla gelmiştir. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu olayı henüz gerçekleşmeden önce haber vermesi onun peygamberliğinin bir delili, Hz. Ömer'in bu yönde farklı şehirlerdeki kafirlerden cizye almasından da razı olduğunun göstergesidir."

Bu bölgelerden kafîz, müd, dinar ve irdebin verilmemesi iki farklı şekilde açıklanmıştır. Birincisi, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu bölgelerdeki insanların Müslüman olacağını, bu şekilde de ödemenin üzerlerinden düşeceğini önceden bilmiştir. Bunun da delili hadiste Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem):

---

[1] Müslim, *fiten* 8 (33).

"Başladığınız yere geri döndünüz!" sözüdür. Zira Allah'ın ezeli ilmi ve takdirinde onların Müslüman olacağı yazılmıştır. Bu takdire göre de başladıkları yere geri dönmüşlerdir.

"Irak kafizine engel oldu" sözünden kastın onların itaatten el çekeceği olduğu da söylenmiştir. Bu da farklı bir açıklama olsa da birinci açıklama daha makuldür.

قَالَ الشَّيْخُ: وَتَفْسِيرُهُ فِيمَا أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ زِيَادٍ الْعَدْلُ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ خُزَيْمَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ وَأَبُو مُوسَى قَالَا: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ أَخْبَرَنَا سَعِيدٌ قَالَ: بُنْدَارُ بْنُ إِيَاسٍ الْجُرَيْرِيُّ وَقَالَا: عَنْ أَبِي نَضْرَةَ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: يُوشِكُ أَهْلُ الْعِرَاقِ لَا يُجْبَى إِلَيْهِمْ دِرْهَمٌ وَلَا قَفِيزٌ قَالُوا: مِمَّا ذَاكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللهِ قَالَ مِنَ الْعَجَمِ.

وَقَالَ بُنْدَارٌ: مِنْ قِبَلِ الْعَجَمِ. وَقَالَا يَمْنَعُونَ ذَاكَ، ثُمَّ سَكَتَ هُنَيْهَةً وَقَالَ هُنَيَّةً. وَقَالَا ثُمَّ قَالَ: يُوشِكُ أَهْلُ الشَّامِ أَنْ لَا يُجْبَى إِلَيْهِمْ دِينَارٌ وَلَا مُدْيٌ قَالَ: مِمَّا ذَاكَ؟ قَالَ: مِنْ قِبَلِ الرُّومِ يَمْنَعُونَ ذَاكَ.

ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: يَكُونُ فِي أُمَّتِي خَلِيفَةٌ يَحْثِي الْمَالَ [حَثْيًا] لا يَعُدُّهُ عَدًّا ، ثُمَّ قَالَ- وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَيَعُودَنَّ الْأَمْرُ كَمَا بَدَأَ لَيَعُودَنَّ كُلُّ إِيمَانٍ إِلَى الْمَدِينَةِ كما بدأ بهما حَتَّى يَكُونَ كُلُّ إِيمَانٍ بِالْمَدِينَةِ. ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: لَا يَخْرُجُ رَجُلٌ مِنَ الْمَدِينَةِ. ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: لَا يَخْرُجُ رَجُلٌ مِنَ الْمَدِينَةِ رَغْبَةً عَنْهَا إِلَّا أَبْدَلَهَا اللهُ خَيْرًا مِنْهُ وَلَيَسْمَعَنَّ نَاسٌ بِرُخْصٍ مِنْ أَسْعَارٍ وَرِزْقٍ فَيَتَّبِعُونَهُ وَالْمَدِينَةُ خَيْرٌ لَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ.

رَوَاهُ مُسْلِمُ بْنُ الْحَجَّاجِ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي مُوسَى..

Bunun farklı bir açıklamasına yönelik Ebû Nadra'dan gelen rivayette şöyle geçer: Câbir b. Abdillah: "Iraklılara dirhem ve kafizin (yiyeceğin) gitmeyeceği zaman çok uzak değildir" dedi. Ona: "Ey Ebû Abdillah! Neden?" diye sorduklarında Câbir: "Acemlerden dolayı! Onlar buna engel olacaktır" karşılığını verdi. Az bir susup bekledikten sonra da: "Şamlılara dinar ve müddün (yiyeceğin) gitmeyeceği zaman çok uzak değildir" dedi. Ona: "Neden?" diye sorduklarında Câbir: "Rumlardan dolayı! Onlar buna engel olacaktır" karşılığını verdi. Sonra Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) naklen:

"Ümmetimden öyle bir halife gelecek ki malı saymadan avuç avuç dağıtacaktır" dedi.[1]

Sonra yine Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) naklen: *"Canım elinde olana yemin olsun ki din başladığı noktaya geri dönecek, iman en başta olduğu gibi Medine'ye çekilecek, her iman sahibi Medine'de toplanacaktır"* dedi. Yine Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) naklen: *"Medine'yi beğenmeyip ondan ayrılan her bir kişinin yerine Yüce Allah ondan daha hayırlısını getirecektir. Bazıları başka yerlerde malların bol ve ucuz olduğunu duyup oraya gideceklerdir. Oysa düşünseler Medine'de kalmalarının kendileri için daha hayırlı olduğunu anlarlardı"* dedi.

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Mûsa'dan rivayet etmiştir.

حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ الْبَصْرِيُّ بِمَكَّةَ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ قَالَ عَمْرٌو سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَيَأْتِيَنَّ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ يَغْزُو فِيهِ فِئَامٌ مِنَ النَّاسِ، فَيُقَالُ: هل فيكم من صَحِبَ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَيُقَالُ: نَعَمْ! فَيَفْتَحُ اللهُ لَهُمْ. ثُمَّ يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ يَغْزُو فِيهِ فِئَامٌ مِنَ النَّاسِ فَيُقَالُ: هَلْ فِيكُمْ مَنْ صَحِبَ أَصْحَابَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَيُقَالُ: نَعَمْ! فَيَفْتَحُ اللهُ عَلَيْهِمْ، ثُمَّ يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ يَغْزُو فِيهِ فِئَامٌ مِنَ النَّاسِ فَيُقَالُ: هَلْ فِيكُمْ مَنْ صَحِبَ مَنْ صَاحَبَهُمْ، فَيُقَالُ: نَعَمْ! فَيَفْتَحُ اللهُ لَهُمْ» .

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَلِيٍّ وَغَيْرِهِ. وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ زُهَيْرِ بْنِ حَرْبٍ. كُلُّهُمْ عَنْ سُفْيَانَ بن عيينة .

Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İnsanlara öyle bir zaman gelecek ki bir topluluk savaşa çıktığı zaman onlara: «İçinizde Resûlullah'ın ashâbından kimse var mı?» diye sorulur. Onlar: «Evet var!» deyince Yüce Allah bundan dolayı onlara fethi nasip eder. Sonra insanlara öyle bir zaman gelir ki bir topluluk savaşa çıktığı zaman onlara: «İçinizde, Resûlullah'ın ashâbından birinin arkadaşı olan var mı?» diye sorulur. Onlar: «Evet var!» deyince Yüce Allah bundan dolayı onlara fethi ihsan eder. Sonra insanlara öyle bir*

---

[1] Müslim, *fiten* (4/2234).

zaman gelir ki bir topluluk savaşa çıktığı zaman onlara: «İçinizde Resûlullah'ın ashâbından birinin arkadaşıyla arkadaşlık eden var mı?» diye sorulur. Onlar: «Evet var!» deyince Yüce Allah bundan dolayı onlara fethi ihsan eder."

Buhârî, *Sahîh*'de Ali ve başkası kanalıyla Süfyân b. Uyeyne'den ve Müslim ise Züheyr b. Harb kanalıyla Süfyân b. Uyeyne'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ الْمَرْوَزِيُّ، حَدَّثَنَا أَوْسُ بْنِ عَبْدِ اللهِ ابْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَخِيهِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: سَتُبْعَثُ بُعُوثٌ فَكُنْ فِي بَعْثٍ يَأْتِي خُرَاسَانَ ثُمَّ اسْكُنْ مَدِينَةَ مَرْوَ فَإِنَّهُ بَنَاهَا ذُو الْقَرْنَيْنِ وَدَعَا لَهَا بِالْبَرَكَةِ وَقَالَ لَا يُصِيبُ أَهْلَهَا سُوءٌ .

Evs b. Abdillah b. Bureyde, kardeşi kanalıyla babasından, o da babasından bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"İleride ordular gönderilecek! Sen de Horasan'a gidecek ordunun içinde olmaya çalış. Sonra Merv şehrinde ikamet et, zira bu şehri Zü'l-Karneyn inşa etmiş ve bereketli olması için dua etmiştir. Bu şehrin ahalisine kötülük dokunmaz."*[2]

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو عُمَرَ بْنُ مَطَرٍ، حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ مُوسَى الْخُوَارِيُّ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ حُرَيْثٍ، حَدَّثَنَا أَوْسُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، عَنْ أَخِيهِ سَهْلِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ أَبِيهِ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُرَيْدَةَ: أن نبي الله ﷺ قَالَ إِنَّهُ سَتُبْعَثُ بَعْدِي بُعُوثٌ فَكُونُوا فِي بَعْثٍ يُقَالُ لَهُ: خُرَاسَانُ ثُمَّ انْزِلُوا كُورَةً يُقَالُ لَهَا مَرْوُ، ثُمَّ اسْكُنُوا مَدِينَتَهَا فَإِنَّ مَدِينَتَهَا بَنَاهَا ذُو الْقَرْنَيْنِ وَدَعَا لَهَا بِالْبَرَكَةِ وَلَا يُصِيبُ أَهْلَهَا سُوءٌ .

وأَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَالِينِيُّ أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدَةَ بْنِ حُرَيْثٍ الْعَبْدَانِي حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ حُرَيْثٍ- فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ.

Abdullah b. Bureyde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Benden sonra ordular gönderilecek! Siz de Horasan'a gidecek ordunun içinde olmaya çalışın. Sonra Merv denilen şehrinde ikamet edin.*

[1] Buhârî, *cihâd* (76), Müslim, *fadâil* 52 (208) ve Ahmed, *Müsned* (3/7).

[2] Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (10/64).

***Zira bu şehri Zü'l-Karneyn inşa etmiş ve bereketli olması için dua etmiştir. Bu şehrin ahalisine kötülük dokunmaz."*[1]**

Başka bir ravi zinciriyle bir öncekinin aynısını aktarılmıştır.

قَالَ أَبُو أَحْمَدَ حَدَّثَنَاهُ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ بِسْطَامٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلِ بْنِ أَوْسِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُرَيْدَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي سَهْلٌ قَالَ: حَدَّثَنَا: أَبِي أَوْسٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَخِي سَهْلٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَا بُرَيْدَةُ إِنَّهُ سَتُبْعَثُ بَعْدِي بُعُوثٌ فَكُنْ فِي بَعْثِ أَهْلِ المشرق ثم تبعث بَيْنَهُمْ بُعُوثٌ فَكُنْ فِي بَعْثِ أَرْضٍ يُقَالُ لَهَا خُرَاسَانُ ثُمَّ تُبْعَثُ بَيْنَهُمْ بُعُوثٌ فَانْزِلُوا فِي كُورَةٍ يُقَالُ لَهَا مَرْوُ. فَذَكَرَ نَحْوَهُ.

هَذَا حَدِيثٌ تَفَرَّدَ بِهِ أَوْسُ بْنُ عَبْدِ اللهِ لَمْ يَرْوِهِ غَيْرُهُ - فَاللهُ أَعْلَمُ.

وَقَدْ رُوِيَ فِي فَتْحِ فَارِسَ أَحَادِيثُ صَحِيحَةٌ وَزَعَمَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ أَنَّ ذَلِكَ إِشَارَةٌ إِلَى جَمِيعِ مَنْ يَتَكَلَّمُ بِالْفَارِسِيَّةِ إِلَى أَقْصَى خُرَاسَانَ وَفِي بَعْضِهَا غُنَيْمَةٌ عَنْ حَدِيثِ أَوْسِ بْنِ عَبْدِ اللهِ- وَبِاللهِ التَّوْفِيقُ.

Abdullah b. Bureyde, babasından bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana şöyle buyurdu: *"Ey Bureyde! Benden sonra ordular gönderilecek! Sen de doğuya doğru gidecek ordunun içinde olmaya çalış. Sonrasında yine ordular gönderilecek; sen de Horasan denilen yere gönderilen ordunun içinde olmaya çalış. Sonra bu bölgenin değişik yerlerine de ordular gönderilecek; sen Merv denilen şehre gönderilen ordunun içinde olmaya çalış..."* Devamında ravi öncekinin aynısını zikreder.

Evs b. Abdillah'ın rivayette tek kaldığı bir hadistir ve bunu kendisinden başka rivayet eden yoktur. Doğrusunu da Allah bilir.

İran'ın fethi konusunda da sahih hadisler rivayet edilmiştir. Alimlerden bazıları bunun Horasan'a kadar Farsça konuşan tüm bölgeler hakkında olduğunu söylemiştir. Bunu diyenlerden bazılan da bunda Evs b. Abdillah'ın bu rivayetine dayanmıştır. Doğruya ulaşmak Allah'ın sayesindedir.

---

[1] **Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (10/64).**

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ. وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا الْأَسْفَاطِيُّ وَهُوَ عَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، عَنْ أَخِيهِ سُلَيْمَانَ، عَنْ ثَوْرٍ، عَنْ أَبِي الْغَيْثِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ. قَالَ: «كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَأُنْزِلَتْ عَلَيْهِ سُورَةُ الْجُمُعَةِ: ﴿وَآخَرِينَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ﴾ قَالَ رَجُلٌ مِنْ هَؤُلَاءِ فَلَمْ يَزَلْ يُرَاجِعُهُ حَتَّى سَأَلَهُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ وَفِيهِمْ سَلْمَانُ الْفَارِسِيُّ فَوَضَعَ النَّبِيُّ ﷺ يَدَهُ عَلَى سَلْمَانَ، وَقَالَ: لَوْ كَانَ الْإِيمَانُ عِنْدَ الثُّرَيَّا لَنَالَهُ رِجَالٌ مِنْ هَؤُلَاءِ» .

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عَبْدِ اللهِ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ، وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ ثَوْرٍ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ أَيْضًا مِنْ حَدِيثِ يَزِيدَ بْنِ الْأَصَمِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ مُخْتَصَرًا .

Ebû Hureyre der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında oturmuşken Cuma Sûresi nazil oldu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sûreyi okurken **"(Allah, o peygamberi) onlardan henüz kendilerine katılmayan başkalarına da göndermiştir"**[1] âyetine yetişince orada bulunanlardan bir adam bunların kimler olduğunu sordu. Adam aynı şeyi üç defa sorunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) elini orada bulunan Selmân el-Fârisî'nin üzerine koydu ve: *"İman Süreyya yıldızının yanında olsa bile bunun kavminden birileri onu elde edecektir"* buyurdu.

Buhârî, *Sahîh*'de Abdulazîz b. Abdillah kanalıyla Süleyman b. Bilâl'dan ve Buhârî ile Müslim, Abdulazîz b. Muhammed b. Sevr'den rivayet etmiştir. Müslim de Yezîd b. el-Asam kanalıyla Ebû Hureyre'den kısa bir şekilde aktarmıştır.[2]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بن محمد المقري، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بن إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: كَانَ سَلْمَانُ إِلَى جَنْبِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ نَاسٌ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ ﷺ مَنْ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ ذَكَرَ اللهُ- ﷻ- فِي الْقُرْآنِ إِذَا تَوَلَّيْنَا اسْتُبْدِلُوا ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَالَنَا - قَالَ: فَضَرَبَ رَسُولُ اللهِ

---

[1] Cuma Sur. 3

[2] Buhârî, *tefsir* ve Müslim, *fadâil* 59 (231).

ﷺ فَخِذَ سَلْمَانَ وَقَالَ: هَذَا وَقَوْمُهُ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ كَانَ الْإِيمَانُ مُنَاطًا بِالثُّرَيَّا لَتَنَاوَلَهُ رِجَالٌ مِنْ فَارِسَ .

Ebû Hureyre der ki: Selmân, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanındayken ashâbdan bazıları: "Yüce Allah'ın Kur'ân'da zikrettiği[1] ve yüz çevirmemiz halinde bizim yerimize getireceği, bizim gibi olmayacak olanlar kimler?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Selmân'ın ayağına dokundu ve: *"Bu ve bunun kavmi! Canım elinde olana yemin olsun ki iman Süreyya yıldızında olsa dahi Fârisilerden bazıları onu elde edeceklerdir"* buyurdu.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو عُثْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْمَعْرُوفُ بِابْنِ السَّمَّاكِ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ الْبَزَّارُ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ ابن كَثِيرِ بْنِ دِينَارٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عِرْقٍ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُسْرٍ، قَالَ: أُهْدِيَ لِلنَّبِيِّ ﷺ شَاةٌ وَالطَّعَامُ يَوْمَئِذٍ قَلِيلٌ. فَقَالَ لِأَهْلِهِ: أَصْلِحُوا هَذِهِ الشَّاةَ وَانْظُرُوا إِلَى هَذَا الْخُبْزِ فَأَثْرِدُوا وَاغْرِفُوا عَلَيْهِ وَكَانَتْ لِلنَّبِيِّ ﷺ قَصْعَةٌ يُقَالُ لَهَا: الْغَرَّاءُ يَحْمِلُهَا أَرْبَعَةُ رِجَالٍ فَلَمَّا أَصْبَحُوا وَسَجَدُوا الضُّحَى أُتِيَ بِتِلْكَ الْقَصْعَةِ فَالْتَفُّوا عَلَيْهَا فَلَمَّا كَثُرُوا جَثَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ أَعْرَابِيٌّ مَا هَذِهِ الْجِلْسَةُ؟ قَالَ: إِنَّ اللهَ ﷻ جَعَلَنِي عَبْدًا كَرِيمًا وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا عَنِيدًا كُلُوا مِنْ جَوَانِبِهَا وَدَعُوا ذُرْوَتَهَا يُبَارَكْ فِيهَا، ثُمَّ قَالَ: خُذُوا كُلُوا فو الَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَتُفْتَحَنَّ عَلَيْكُمْ فَارِسُ وَالرُّومُ حَتَّى يَكْثُرَ الطَّعَامُ فَلَا يُذْكَرُ عَلَيْهِ اسْمُ اللهِ- ﷻ- .

Abdullah b. Busr der ki: Yiyeceğin az olduğu bir zamanda Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bir koyun hediye edildi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ailesine: *"Şu koyundan yemek yapın, ekmek de doğrayıp içine katın"* buyurdu. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), dört kişinin taşıyabildiği Ğarrâ denilen bir sinisi vardı. Diğer gün kuşluk namazını kıldıktan sonra yemek sinisi getirildi ve yemek için etrafında oturuldu. Yemeğe oturanlar fazla olunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) dizleri üzerine çöküp oturdu. Bedevinin biri: "Bu oturuş da ne oluyor?" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah beni büyüklenen kibirli biri değil, mütevazı biri kıldı. Sininin ortasından değil*

---

[1] Muhammed Sur. 38

[2] Tirmizî (3260).

kenarlarından yiyin ki bereketli olsun" karşılığını verdi. Sonra şöyle buyurdu: *"Alıp yiyin! Canım elinde olana yemin olsun ki Pers ve Rum topraklarını fethedeceksiniz! Yiyecekler o kadar çok olacak ki Allah'ın ismi zikredilmeden yenilecektir."*[1]

أخبرنا أبو عبد الله الحافظ وأبو سعيد بن أبي عمرو قالا حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا أَبُو زَكَرِيَّا السَّالَحِينِيُّ، أَخْبَرَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ الْمُسْتَوْرِدَ صَاحِبَ النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ عِنْدَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، وَهُوَ يَقُولُ: وَسَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: إِنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَلَيْكُمُ الرُّومُ إِنَّمَا هَلَكَتُهُمْ مَعَ السَّاعَةِ.

فَقَالَ لَهُ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ أَلَمْ أَزْجُرْكَ عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ . قُلْتُ: لَعَلَّهُ إِذْ كَانَ صَحِيحًا إِنَّمَا زَجَرَهُ عَنْ رِوَايَتِهِ لِئَلَّا يَعْرِضَ الْمُسْلِمُونَ عَنْ قِتَالِهِمْ فَإِنَّ الَّذِي تَدُلُّ عَلَيْهِ الْأَحَادِيثُ إِنَّمَا أَرَادَ الْقُسْطَنْطِينِيَّةَ- وَاللهُ أَعْلَمُ.

Abdurrahman b. Cübeyr der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından olan Müstevrid'in, Amr b. el-Âs'ın yanındayken: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«Size karşı en sert tavrı Rumlardan görürsünüz! Helak olmaları da kıyamete yakın olacaktır»* buyurduğunu işittim" dediğini duydum. Bunun üzerine Amr b. el-Âs ona: "Bu hadisi rivayet etmemen konusunda seni uyarmamış mıydım?" diye çıkıştı.[2]

Şayet rivayet sahih ise, Amr'ın ona bu şekilde çıkışmasının sebebi Müslümanların onlara karşı savaşmaktan geri durmalarının önüne geçmek içindir. Diğer hadislerinden de anladığımız burada Rumların helakinden kasıt, Kostantiniyye'nin fethedilmesidir. Doğrusunu da Allah bilir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذٍ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَلِيٍّ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: كَانَ يُقَالُ فَتْحُ الْقُسْطَنْطِينِيَّةِ مَعَ السَّاعَةِ.

Enes b. Mâlik der ki: "Kostantiniyye'nin fethedilmesinin kıyamete yakın olacağı söylenirdi."

---

[1] İbn Mâce, *at'ime* (3263).

[2] Müslim (4/2222).

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ، قَالَ: هَذَا مَا حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُقَاتِلُوا خُوزًا وَكِرْمَانَ قَوْمًا مِنَ الْأَعَاجِمِ حُمْرَ الْوُجُوهِ فُطْسَ الْأُنُوفِ، صِغَارَ الْأَعْيُنِ كَأَنَّ وُجُوهَهُمُ الْمَجَانُّ الْمُطْرَقَةُ» . قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُقَاتِلُوا قَوْمًا نِعَالُهُمُ الشَّعْرُ» .

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ يَحْيَى عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ .

Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Sizler Acemlerden kırmızı benizli, yassı burunlu, küçük gözlü, yüzleri deri kaplı kalkanları andıran Hûzistanlılar ve Kirmânlılarla savaşmadan kıyamet kopmayacaktır."*

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"Kıldan nalınlar giyen topluluklarla savaşmadıkça kıyamet kopmayacaktır"* buyurdu.

Buhârî, *Sahîh*'de Yahya kanalıyla Abdurrezzâk'tan rivayet etmiştir.[1]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو الْأَدِيبُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، حَدَّثَنَا الْمَنِيعِيُّ، قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللهِ يَعْنِي: مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ: بَلَغَنِي أَنَّ أَصْحَابَ بَابِلَ كَانَتْ نِعَالُهُمُ الشَّعَرَ.

قُلْتُ: هُمْ قَوْمٌ مِنَ الْخَوَارِجِ خَرَجُوا فِي نَاحِيَةِ الرَّيِّ فَأَكْثَرُوا الْفَسَادَ وَالْقَتْلَ فِي الْمُسْلِمِينَ حَتَّى قُوتِلُوا وَأَهْلَكَهُمُ اللهُ ﷻ.

Ebû Abdillah Muhammed b. Abbâd der ki: "Bana bildirilene göre Bâbil ahalisi kıldan nalınlar giyerlermiş."

Kıldan nalınlar giyen bu topluluk da Rey bölgesinde isyan eden ve Müslümanlar arasında geniş çaplı bir fesada ve ölümlere sebep olan Haricilerdir. Daha sonra ise bunlarla savaşılmış ve Yüce Allah'ın inayetiyle de helak olmuşlardır.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَبِي عَلِيٍّ السَّقَّاءُ، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، عَنْ سَيَّارٍ أَبِي الْحَكَمِ عَنْ جَبْرِ بْنِ عُبَيْدَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ،

---

[1] Buhârî, *menâkıb* (25)

قَالَ: وَعَدَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ غَزْوَةَ الْهِنْدِ فَإِنْ أَدْرَكْتُهَا أُنْفِقْ فِيهَا مَالِي وَنَفْسِي فَإِنِ اسْتُشْهِدْتُ كُنْتُ مِنْ أَفْضَلِ الشُّهَدَاءِ وَإِنْ رَجَعْتُ فَأَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ الْمُحَرَّرُ.

Ebû Hureyre der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bizlere Hind bölgesine yapılacak bir gazvenin sözünü verdi. Şayet o zamana yetişirsem malımı ve canımı ortaya koyacağım. Şehit olursam en üstün şehitlerden, geri dönersem de (cehennemden) azat edilmiş Ebû Hureyre olacağım."

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْقَاسِمُ بْنُ القاسم السَّيَّاري بِمَرْوَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الْبَاشَانِيُّ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ شَقِيقٍ حَدَّثَنَا أَبُو حَمْزَةَ السُّكَّرِيُّ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي عمارة عَنْ عَمْرِو بْنِ شُرَحْبِيلَ قال: قَالَ رسول الله ﷺ: إِنِّي رَأَيْتُ اللَّيْلَةَ كَأَنَّمَا تَتْبَعُنِي غَنَمٌ سوء ثُمَّ أَرْدَفَتْهَا غَنَمٌ بِيضٌ حَتَّى لَمْ تُرَ السُّودُ فِيهَا فَقَصَّهَا عَلَى أَبِي بَكْرٍ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ هِيَ الْعَرَبُ تَبِعَتْكَ ثُمَّ أَرْدَفَتْهَا الْعَجَمُ حَتَّى لَمْ يُرَوْا فِيهَا. قَالَ: أَجَلْ كَذَلِكَ عَبَرَهَا الْمَلَكُ سَحَرًا.

هَذَا مُرْسَلٌ. وَرَوَى أَيْضًا حُصَيْنٌ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مُرْسَلًا بَعْضَ مَعْنَاهُ.

Amr b. Şurahbîl der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Rüyamda peşimden siyah koyunların geldiğini, onların da peşinden beyaz koyunların geldiğini gördüm. Beyazlar siyahların arasına girince siyahlar görünmez oldular"* buyurdu. Bu rüyasını Ebû Bekr'e anlatınca, Ebû Bekr: "Ey Allah'ın Resûlü! Siyah koyunlar sana tabi olan Araplardır. Onların da peşinden Acem olanlar gelir ve o kadar kalabalık olurlar ki Araplar görünmez olurlar" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Doğrudur! Seher vakti melek de rüyayı bana bu şekilde yorumlamıştı"* buyurdu.

Mürsel bir hadistir. Husayn da Abdurrahman b. Ebî Leylâ kanalıyla mânâ olarak bir kısmının aynısını Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) mürsel olarak rivayet etmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ ابن سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ الْقَعْنَبِيُّ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: رَأَيْتُ ذَاتَ لَيْلَةٍ فِيمَا يَرَى النَّائِمُ كَأَنَّا فِي دَارِ عُقْبَةَ بْنِ رَافِعٍ، فَأُتِينَا بِرُطَبٍ مِنْ رُطَبِ ابْنِ طَابٍ، فَأَوَّلْتِ الرِّفْعَةَ لَنَا فِي الدُّنْيَا، وَالْعَاقِبَةَ، فِي الْآخِرَةِ، وَإِنَّ دِينَنَا قَدْ طَابَ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عن القعبني .

Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Rüyamda kendimi Ukbe b. Râfi'nin evinde gördüm. Orada bize İbn Tâb'ın hurmalarından hurma getirildi. Ben bunu dünyadayken yükselmeye, âhirette de iyi bir akıbete, dinimizin de kemâle erdiğine yordum."*

Müslim, *Sahîh*'de Ka'nebî'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أَخْبَرَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَامِرٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ سَعْدٍ مَوْلَى أَبِي بَكْرٍ وَكَانَ يَخْدُمُ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَكَانَ تُعْجِبُهُ خِدْمَتُهُ، فَقَالَ: يَا أَبَا بَكْرٍ أَعْتِقْ سَعْدًا قَالَ يَا رَسُولَ اللهِ مالنا ما هن غَيْرُهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: أَتَتْكَ الرِّجَالُ. يَعْنِي: السَّبْيُ.

Hasan bildiriyor: Ebû Bekr'in Sa'd adında bir kölesi vardı ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hizmetinde bulunurdu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onun hizmetinden memnun kaldığı için Ebû Bekr'e: *"Ey Ebû Bekr! Sa'd'ı azat et"* buyurdu. Ebû Bekr: "Ey Allah'ın Resûlü! Ondan başka hizmetimizi görecek biri yok" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sana esirler geliyor"* buyurdu.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ عَنْ خُلَفَاءَ يَكُونُونَ بَعْدَهُ فَكَانُوا

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Kendisinden Sonra Gelecek Halifeleri Önceden Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ: مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ فُرَاتٍ يَعْنِي الْقَزَّازَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا حَازِمٍ يُحَدِّثُ، قَالَ: قَاعَدْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ خَمْسَ سِنِينَ فَسَمِعْتُهُ يُحَدِّثُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: كَانَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ تَسُوسُهُمُ الْأَنْبِيَاءُ كُلَّمَا هَلَكَ نَبِيٌّ خَلَفَ نَبِيٌّ وَإِنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي،

[1] Müslim, *rüyâ* 4 (18) ve Ebû Dâvud (5025).

وَسَتَكُونُ خُلَفَاءُ فَتَكْثُرُ. قَالُوا: فَمَا تَأْمُرُنَا؟ قَالَ: فُوا بِبَيْعَةِ الْأَوَّلِ فَالْأَوَّلِ وَأَعْطُوهُمْ حَقَّهُمْ فَإِنَّ اللهَ ﷻ سَائِلُهُمْ عَمَّا اسْتَرْعَاهُمْ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ بَشَّارٍ .

Ebû Hâzım der ki: Ebû Hureyre'yle beş yıl boyunca oturup kalktım. Bana bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İsrail oğullarına peygamberler önderlik ederdi. Bundan dolayı ölen her bir peygamberin ardından başka bir peygamber gönderilirdi. Benden sonra ise peygamber gelmeyecektir, fakat birçok halifeniz olacaktır"* buyurdu. Ashâb: "Böylesi bir durumda ne yapmamızı emredersin?" diye sorunca da Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sırayla onlara edeceğiniz biatlara sadık kalın ve Yüce Allah'ın onlara tanıdığı hakları siz de onlara tanıyın. Zira Yüce Allah yönettikleri kişilerden dolayı onları hesaba çekecektir"* buyurdu.

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'de Muhammed b. Beşşâr'dan rivayet etmişlerdir.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ عَنْ مُلُوكٍ يَكُونُونَ بَعْدَ الْخُلَفَاءِ فَكَانُوا كَمَا أَخْبَرَ ﷺ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Halifelerden Sonra Gelecek Kralları Önceden Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو صَالِحِ بْنُ أَبِي طَاهِرٍ الْعَنْبَرِيُّ، أَخْبَرَنَا جَدِّي يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ، أَخْبَرَنَا ابْنُ الدَّرَاوَرْدِيُّ، حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ فُضَيْلٍ الْخَطْمِيُّ، عَنْ جَعْفَرِ ابْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْحَكَمِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ مَوْلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ، قَالَ: «مَا كَانَ نَبِيٌّ إِلَّا كَانَ لَهُ حَوَارِيُّونَ يَهْدُونَ بِهَدْيِهِ وَيَسْتَنُّونَ بِسُنَّتِهِ، ثُمَّ يَكُونُ مِنْ بَعْدِهِ خُلُوفٌ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ وَيَعْمَلُونَ مَا تُنْكِرُونَ» .

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنِ الصَّغَانِيِّ، عَنِ ابْنِ أَبِي مَرْيَمَ .

---

[1] Buhârî, *enbiyâ* (50), Müslim, *imâret* 10 (44) ve Ahmed, *Müsned* (2/297).

Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Her bir peygamberin mutlaka yolundan giden ve sünnetlerini devam ettiren havarileri olur. Onlardan sonra ise yapmadıklarını söyleyen, garipseyeceğiniz şeyleri yapan yöneticiler gelir."*

Müslim, *Sahîh*'de Sağanî kanalıyla İbn Ebî Meryem'den rivayet etmiştir.[1]

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، وأبو سعيد بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْبُرُلُّسِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ السُّلَمِيُّ، أَبُو ثَابِتٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْحَارِثِ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ كَامِلٍ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْمَاعِيلَ السُّلَمِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو ثَابِتٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْحَارِثِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ حَاطِبٍ الْجُمَحِيُّ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «يَكُونُ بَعْدَ الْأَنْبِيَاءِ خُلَفَاءُ يَعْمَلُونَ بِكِتَابِ اللهِ، وَيَعْدِلُونَ فِي عِبَادِ اللهِ، ثُمَّ يَكُونُ بَعْدَ الْخُلَفَاءِ مُلُوكٌ يَأْخُذُونَ بِالثَّأْرِ، وَيَقْتُلُونَ الرِّجَالَ وَيَصْطَفُونَ الْأَمْوَالَ، فَمُغَيِّرٌ بِيَدِهِ، وَمُغَيِّرٌ بِلِسَانِهِ، وَمُغَيِّرٌ بِقَلْبِهِ، لَيْسَ وَرَاءَ ذَلِكَ مِنَ الْإِيمَانِ شَيْءٌ».

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Her bir peygamberden sonra Allah'ın Kitab'ıyla amel eden ve Allah'ın kullarını adaletle yöneten halifeler gelir. Bu halifelerden sonra ise intikam peşinde koşan, haksız yere insanları öldüren, malları zimmetlerine geçiren krallar gelir. Müminlerden bazıları bunu eliyle, bazıları diliyle değiştirmeye çalışırken, bazıları da kalbiyle buğzeder. Bunlardan hiç birini yapmayan kişinin ise imanı yok demektir."*[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ -رَحِمَهُ اللهُ-، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَابِطٍ، عَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ الْخُشَنِيِّ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ الْجَرَّاحِ، ومعاذ ابن جَبَلٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «إِنَّ اللهَ بَدَأَ هَذِهِ الْأُمَّةَ نُبُوَّةً وَرَحْمَةً، وَكَائِنًا خِلَافَةً وَرَحْمَةً، وَكَائِنًا مُلْكًا عضوضا، وكائنا عِزَّةً وَجَبْرِيَّةً وَفَسَادًا فِي الْأُمَّةِ: يَسْتَحِلُّونَ الْفُرُوجَ وَالْخُمُورَ وَالْحَرِيرَ وَيُنْصَرُونَ عَلَى ذَلِكَ، وَيُرْزَقُونَ أَبَدًا حَتَّى يَلْقَوُا اللهَ ﷻ».

---

[1] Müslim, *İmân* (1/70) ve Ahmed, *Müsned* (1/458, 461).

[2] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/197).

Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh ile Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah bu işi (idareciliği) peygamberlik ve rahmetle başlattı. Hilafet ve rahmetle de devam edecektir. Ondan sonra da zulmeden saltanata dönüşecektir. Ondan sonra güce dayalı zorbalığa dönüşüp ümmet içinde fesada yol açacaktır. Bu zamanda idareciler zina, içki ve ipek giyimini helal sayacaklardır. Yine de Allah'a kavuşuncaya kadar yardım görecek ve rızıklandırılacaklardır."*[1]

بَابُ فِي إِخْبَارِهِ ﷺ عَنْ مُدَّةِ الْخِلَافَةِ بَعْدَهُ، ثُمَّ تَكُونُ مُلْكًا فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Kendisinden Sonraki Hilafetin Süresini ve Hilafetten Sonra da Saltanatın Geleceğini Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِبَغْدَادَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ دَرَسْتَوَيْهِ النَّحْوِيُّ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا قَيْسُ بْنُ حَفْصٍ، وَسَوَّارُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، قَالَا: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُمْهَانَ، عَنْ سَفِينَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: خِلَافَةُ النُّبُوَّةِ ثَلَاثُونَ سَنَةً، ثُمَّ يُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ يَشَاءُ- أَوْ قَالَ- مُلْكَهُ مَنْ يَشَاءُ. قَالَ سَعِيدٌ: قَالَ لِي سَفِينَةُ أَمْسِكْ أَبَا بَكْرٍ سَنَتَيْنِ وَعُمَرُ عَشْرًا، وَعُثْمَانُ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ، وَعَلِيٌّ سِتًّا، قَالَ: قُلْتُ لِسَفِينَةَ: إِنَّ هَؤُلَاءِ يَزْعُمُونَ أَنَّ عَلِيًّا لَمْ يَكُنْ بِخَلِيفَةٍ، قَالَ: كَذَبَتْ أَسْتَاهُ بَنِي الزَّرْقَاءِ. وَاللَّفْظُ لِسَوَّارٍ .

Saîd b. Cumhân bildiriyor: Sefîne: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Halifelik otuz yıl sürer. Sonrasında Yüce Allah mülkü —veya mülkünü— dilediğine verir"* buyurdu" dedi. Sonra bana: "Hesaplarsan Ebû Bekr'in hilafeti iki yıl, Ömer'in on yıl, Osmân'ın on iki yıl, Ali'nin de altı yıl (toplam otuz yıl) sürmüştür" dedi. Ona: "Ey Sefîne! Ama şunlar (Mervân oğulları) Hz. Ali'nin halife olmadığını söylüyorlar" dediğimde, Sefîne: "Zerkâ oğulları (Mervân oğulları) kıçlarından uyduruyor!" karşılığını verdi.

Lafız Sevvâr'ın lafzıdır.[2]

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/197-198).

[2] Ebû Dâvud, *sünnet* (4646) ve Ahmed, *Müsned* (5/44).

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا سَوَّارُ بْنُ عَبْدِ اللهِ فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ زَادَ- يَعْنِي: سَوَّارٌ وَقَالَ: وَعَلِيٌّ كَذَا، وَهَذَا لِأَنَّ خِلَافَتَهُ كَانَتْ خَمْسَ سِنِينَ إِلَّا شَهْرَيْنِ، وَالزِّيَادَةُ فِي خِلَافَةِ أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ، فَإِنَّ خِلَافَةَ أَبِي بَكْرٍ كَانَتْ سَنَتَيْنِ وَأَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ إِلَّا عَشْرَ لَيَالٍ، وَخِلَافَةَ عُمَرَ عَشْرُ سِنِينَ وَسِتَّةُ أَشْهُرٍ وَأَرْبَعَةُ أَيَّامٍ، وَخِلَافَةَ عُثْمَانَ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ سَنَةً إِلَّا اثْنَيْ عَشَرَ يَوْمًا.

Aynı isnâdla Sevvâr'dan rivayet edilirken Sefîne'den naklen: "Ali'nin hilafeti de şu kadar sürmüştür" eklemesi yapılır. Zira Hz. Ali'nin hilafeti dört yıl on ay sürmüştür. Aradaki fark ise Ebû Bekr ve Ömer'in hilafetleriyle tamamlanmıştır. Ebû Bekr'in hilafeti iki yıl üç ay yirmi gün, Ömer'in hilafeti on yıl altı ay dört gün, Osmân'ın hilafeti de on iki yıldan on iki gün eksik sürmüştür.

وَفِيمَا أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ الْمُؤَمَّلِ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عِيسَى عَنْ أَبِي مَعْشَرٍ. إِلَّا أَنَّهُ قَالَ فِي عَلِيٍّ ﵁ خَمْسَ سِنِينَ إِلَّا ثَلَاثَةَ أَشْهُرٍ.

Ebû Ma'şer'den gelen rivayette ise Hz. Ali'nin hilafeti konusunda: "Beş yıldan birkaç ay az sürmüştür" denilir.

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا حَشْرَجُ بْنُ نُبَاتَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ جُمْهَانَ، عَنْ سَفِينَةَ مَوْلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «الْخِلَافَةُ فِي أُمَّتِي ثَلَاثُونَ سَنَةً ثُمَّ مُلْكٌ بَعْدَ ذَلِكَ» . قَالَ لِي سَفِينَةُ أَمْسِكْ خِلَافَةَ أَبِي بَكْرٍ وَخِلَافَةَ عُمَرَ وَخِلَافَةَ عُثْمَانَ وَخِلَافَةَ عَلِيٍّ ﵁ فَنَظَرْنَا فَوَجَدْنَاهَا ثَلَاثِينَ سَنَةً.

Saîd b. Cumhân bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısı Sefîne, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benden sonra ümmetimde hilafet otuz yıl sürecek, sonra da saltanat başlayacaktır"* buyurduğunu bildirdi ve bana: "Ebû Bekr'in, Ömer'in, Osmân'ın ve Ali'nin hilafet sürelerini hesapla" dedi. Hesapladığımızda dördünün hilafet süresi otuz yıl çıktı.

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ حَدَّثَنَا مُؤَمَّلٌ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ، عَنْ أَبِيهِ،

قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ، يقول: «خلافة نبوة ثَلَاثِينَ عَامًا ثُمَّ يُؤْتِي اللهُ الْمُلْكَ مَنْ يَشَاءُ» ، فَقَالَ مُعَاوِيَةُ: قَدْ رَضِينَا بالملك .

Abdurrahman b. Ebî Bekre, babasından bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"(Benden sonra) nübüvvete bağlı halifelik otuz yıl sürecek, sonra da Yüce Allah mülkü (idareyi) dilediğine verecektir."*

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu sözü konusunda Muâviye: "Biz de bu mülke razıyız" dedi.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِأَنَّ اللهَ ﷻ يَأْبَى ثُمَّ الْمُؤْمِنُونَ أَنْ يَكُونَ بَعْدَهُ الْخَلِيفَةُ إِلَّا أَبَا بَكْرٍ وَإِنْ لَمْ يَسْتَخْلِفْهُ فِي غَيْرِ الصَّلَاةِ نَصًّا فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekr'i Namaz Kıldırma Dışında Kendine Halife Olarak Seçmemiş Olsa da Yüce Allah ve Müminlerin Ebû Bekr Dışında Birini Halife Olarak Kabul Etmeyeceklerini Bildirmesi ve Bunun Dediği Gibi Çıkması

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَخْبَرَنَا إبراهيم بن سعد، عن صالح ابن كَيْسَانَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي الْيَوْمِ الَّذِي بُدِئَ فِيهِ فَقُلْتُ: وَارَأْسَاهُ! فَقَالَ: وَدِدْتُ أَنَّ ذَلِكَ كَانَ وَأَنَا حَيٌّ فَهَيَّأْتُكِ وَدَفَنْتُكِ. قُلْتُ- غَيْرَى- كَأَنِّي بِكَ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ عَرُوسًا فِيهِ بِبَعْضِ نِسَائِكَ، فَقَالَ: بَلْ أَنَا وَارَأْسَاهْ ادْعِي لِي أَبَاكِ وَأَخَاكِ حَتَّى أَكْتُبَ لِأَبِي بَكْرٍ كِتَابًا فَإِنِّي أَخَافُ أَنْ يَقُولَ قَائِلٌ وَيَتَمَنَّى [وَيَقُولُ] : أَنَا أَوْلَى، وَيَأْبَى اللهُ وَالْمُؤْمِنُونَ إِلَّا أَبَا بَكْرٍ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ يَزِيدَ [بْنِ هَارُونَ] ، وَقَالَ فِي الْحَدِيثِ فَإِنِّي أَخَافُ أَنْ يَتَمَنَّى مُتَمَنٍّ وَيَقُولُ قَائِلٌ: أَنَا أَوْلَى وَيَأْبَى اللهُ وَالْمُؤْمِنُونَ إِلَّا أَبَا بكر.

---

[1] Ebû Dâvud, *sünnet* (4/211), Tirmizî, *fiten* (4/503) ve Ahmed, *Müsned* (4/273).

Hz. Âişe der ki: Hastalığının başladığı gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanıma girdiğinde: "Ah başım!" deyip inlemeye başladım. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ölümünün ben hayattayken olmasını ve seni hazırlayıp defnetmeyi isterdim"* buyurdu. Kıskançlık içinde ona: "Sanırım benim öldüğüm günün gecesinde hanımlarından biriyle birlikte olursun" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Asıl baş ağrısı bende! Baban ile kardeşini çağır da Ebû Bekr konusunda bir yazı yazayım. Zira birilerinin çıkıp da (idare konusunda): «Ben bu işe daha layığım» demesinden korkarım. Oysa Allah ve müminler Ebû Bekr'den başkasını kabul etmez"* buyurdu.

Müslim, *Sahîh*'de Ubeydullah b. Saîd kanalıyla Yezîd b. Hârun'dan, *"Birilerinin bu işi arzu edip «Ben bu işe daha layığım» demesinden korkarım. Oysa Allah ve müminler Ebû Bekr'den başkasını kabul etmez"* lafzıyla rivayet etmiştir.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ عَنْ رُؤْيَاهُ- وَرُؤْيَا الْأَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ وَحْيٌ- بِقَصْرِ مُدَّةِ أَبِي بَكْرٍ بَعْدَهُ وَزِيَادَةِ مُدَّةِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ بَعْدَ أَبِي بَكْرٍ فَكَانَا كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Gördüğü Rüyayla Ebû Bekr'in Hilafetinin Kısa, Ömer b. el-Hattâb'ın Hilafetinin Uzun Süreceğini Bildirmesi ve Dediği Gibi Olması

أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُزَكِّي فِي آخَرِينَ قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرٍ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ أَنَّ سَعِيدًا أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: «بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ رَأَيْتُنِي عَلَى قَلِيبٍ عَلَيْهَا دَلْوٌ فَنَزَعْتُهُ، فَنَزَعْتُ مِنْهَا مَا شَاءَ اللهُ، ثُمَّ أَخَذَهَا ابْنُ أَبِي قُحَافَةَ فَنَزَعَ مِنْهَا ذَنُوبًا أَوْ ذَنُوبَيْنِ وَفِي نَزْعِهِ ضَعْفٌ- وَاللهُ يَغْفِرُ لَهُ- ثُمَّ اسْتَحَالَتْ غَرْبًا فَأَخَذَهَا ابْنُ الْخَطَّابِ فَلَمْ أَرَ عَبْقَرِيًّا مِنَ النَّاسِ يَنْزِعُ نَزْعَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ حَتَّى ضَرَبَ النَّاسُ بِعَطَنٍ.

Ebû Hureyre der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Rüyamda kendimi üzerinde kovası da bulunan bir su kuyusunun yanında gördüm. Kovayı alıp kuyudan Yüce Allah'ın dilediği kadar su çektim.*

---

[1] Müslim, *fadâil* 1 (11), İbn Mâce, *cenâiz* (1465) ve Ahmed, *Müsned* (6/228).

Sonra kovayı —Allah onu bağışlasın— İbn Ebî Kuhâfe alıp zorlanarak bir veya iki kova su çekti. Sonra kova daha da büyüdü ve onu İbnu'l-Hattâb aldı. İnsanlar arasında Ömer b. el-Hattâb gibi ustalıkla suyu çeken başka birini görmüş değilim. Sonunda develer de içip alırlarına sürüldüler."

وأخبرنا أبو عبد الله الحافظ، أخبرنا أبو بكر بن أبي نصر الداربردي بمرو، حدثنا أبو الموجه محمد بن عمرو إملاء، حدثنا عبدان بن عثمان، أخبرنا عبد الله بن يونس، عن الزهري، أن سعيد بن المسيب- فذكره بإسناده نحوه إلا أنه لم يقل: فنزعته. وقال: فنزع بها ذنوبا أو ذنوبين.

رواه البخاري في الصحيح، عن عبدان، ورواه مسلم عن حرملة عن ابن وهب. وأخرجاه أيضا من حديث ابن عمر عن النبي ﷺ .

Saîd b. el-Müseyyeb de aynı isnâdla bir öncekinin aynısını nakleder, ancak burada Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Su çektim"* demesini zikretmez. Ebû Bekr için de: *"Bir veya iki kova çekti"* denilir.

Buhârî, *Sahîh*'de Abdân'dan ve Müslim ise Harmele kanalıyla İbn Vehb'den rivayet etmiştir. Buhârî ve Müslim, İbn Ömer kanalıyla Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) rivayet etmişlerdir.[1]

أخبرنا أبو الحسين بن بشران العدل، أخبرنا أبو جعفر محمد بن عمرو الرزاز، حدثنا عبد الله بن روح، حدثنا شبابة بن سوار، حدثنا المغيرة بن مسلم، عن مطر الوراق، وهشام كلاهما عن محمد بن سيرين، عن أبي هريرة عن النبي ﷺ قال: رأيت كأني أسقي غنما سودا إذا خالطتهم غنم عفر إذ جاء أبو بكر فنزع ذنوبا أو ذنوبين وفيه ضعف ويغفر الله له، إذ جاء عمر فأخذ الدلو فاستحالت غربا فأروى الناس وصدر الشاء، فلم أر عبقريا يفري فري عمر. قال رسول الله ﷺ فأولت أن الغنم السود العرب وأن العفر إخوانكم من هذه الأعاجم .

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Rüyamda siyah koyunları suladığımı gördüm. Sonra beyaz koyunlar gelip onların arasına karıştı. Sonra Ebû Bekr geldi. Allah onu bağışlasın zorlanarak bir veya iki kova su çekti. Sonra Ömer geldi. Ömer kovayı eline alınca büyük bir kaba dönüştü. Çektiği suyla hem insanları,*

---

[1] Buhârî, *fadâil* 5, 6 (3676, 3682), Müslim, *fadâil* 2 (17), Tirmizî, *rüyâ* (2289) ve Ahmed, *Müsned* (2/28, 29, 5/455).

hem de koyunları suya doyurdu. Ömer gibi ustalıkla suyu çeken başka birini görmüş değilim. Siyah koyunları Araplara, beyaz koyunları ise Acemlerden olan kardeşlerinize yordum."[1]

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْحَافِظُ حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ أَخْبَرَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ قَالَ الشَّافِعِيُّ- رَحِمَهُ اللهُ: رُؤْيَا الأَنْبِيَاءِ وَحْيٌ، وَقَوْلُهُ: وَفِي نَزْعِهِ ضَعْفٌ قِصَرُ مُدَّتِهِ وَعَجَلَةُ مَوْتِهِ وَشُغْلُهُ بِالْحَرْبِ مَعَ أَهْلِ الرِّدَّةِ عَنِ الافْتِتَاحِ وَالتَّزَيُّدِ الَّذِي بَلَغَهُ عُمَرُ فِي طُولِ مُدَّتِهِ.

Şâfiî der ki: "Peygamberlerin rüyaları bir çeşit vahiydir. Ebû Bekr'in zorlanarak su çekmesi hilafetinin kısa, ölümünün yakın olacağına, fetihler yerine dinden çıkanlarla savaşmakla uğraşacağına işarettir. Ömer'in ondan daha fazla su çekmesi de hilafetinin uzun olacağına işarettir."

بَابُ مَا جَاءَ فِي الإِخْبَارِ عَنِ الْوُلَاةِ بَعْدَهُ وَمَا وَقَعَ مِنَ الْفِتْنَةِ فِي آخِرِ عَهْدِ عُثْمَانَ، ثُمَّ فِي أَيَّامِ عَلِيٍّ ﷺ حَتَّى لَمْ يَسْتَقِمْ لَهُ أَمْرُ الوِلَايَةِ كَمَا اسْتَقَامَ لِأَصْحَابِهِ وَاغْتِمَامِ النَّبِيِّ ﷺ بِذَلِكَ

Resûlullah'ın (SIUUIUI AUTI WSUIII), Kendisinden Sonra Gelecek İdarecilerin Durumunu Bildirmesi, Osmân'ın Halifeliğinin Son Dönemleri ile Ali'nin Halifeliği Süresince Baş Gösteren Fitneler ve Resûlullah (SIUUIUI AUTI WSUIII) Bu duruma Üzülmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ شَرِيكٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ يُونُسَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ، أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ كَانَ يُحَدِّثُ أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي رَأَيْتُ اللَّيْلَةَ فِي الْمَنَامِ ظُلَّةً تَنْطِفُ السَّمْنَ وَالْعَسَلَ وَأَرَى النَّاسَ يَتَكَفَّفُونَ مِنْهَا بِأَيْدِيهِمْ فَالْمُسْتَكْثِرُ وَالْمُسْتَقِلُّ، وَإِذَا سَبَبٌ وَاصِلٌ مِنَ الأَرْضِ إِلَى السَّمَاءِ فَأَرَاكَ أَخَذْتَ بِهِ فَعَلَوْتَ، ثُمَّ أَخَذَ بِهِ رَجُلٌ مِنْ بَعْدِكَ فَعَلَا، ثُمَّ أَخَذَ رَجُلٌ آخَرُ فَعَلَا، ثُمَّ أَخَذَ رَجُلٌ آخَرُ فَانْقَطَعَ، ثُمَّ وُصِلَ لَهُ فَعَلَا، قَالَ أَبُو بَكْرٍ

[1] Ahmed, *Müsned* (5/455).

رضي الله عنه: يَا رَسُولَ اللهِ! بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي لَتَدَعَنِّي فَأَعْبُرَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «اعْبُرْ» ! فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَمَّا الظُّلَّةُ فَظُلَّةُ الْإِسْلَامِ، وَأَمَّا الَّذِي تَنْطِفُ مِنَ السَّمْنِ وَالْعَسَلِ فَالْقُرْآنُ حَلَاوَتُهُ وَلِينُهُ وَأَمَّا يَتَكَفَّفُ النَّاسُ مِنْ ذَلِكَ فَالْمُسْتَكْثِرُ مِنَ الْقُرْآنِ وَالْمُسْتَقِلُّ مِنْهُ وَأَمَّا السَّبَبُ الْوَاصِلُ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ فَالْحَقُّ الَّذِي أَنْتَ عَلَيْهِ فَأَخَذْتَ بِهِ فَيُعْلِيكَ اللهُ ثُمَّ يَأْخُذُ بِهِ رَجُلٌ مِنْ بَعْدِكَ فَيَعْلُو، ثُمَّ يَأْخُذُ بِهِ رَجُلٌ آخَرُ فَيَعْلُو ثُمَّ يَأْخُذُ بِهِ رَجُلٌ آخَرُ فَيَنْقَطِعُ بِهِ ثُمَّ يُوصَلُ لَهُ فَيَعْلُو بِهِ فَأَخْبِرْنِي يَا رَسُولَ اللهِ بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي أَصَبْتُ أَمْ أَخْطَأْتُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «أَصَبْتَ بَعْضًا وأخطأت بعضا» ، قال: فو اللهِ يَا رَسُولَ اللهِ لَتُخْبِرَنِّي بِالَّذِي أَخْطَأْتُ. قَالَ: «لَا تُقْسِمْ» .

İbn Abbâs bildiriyor: Adamın biri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve gördüğü rüyayı şöyle anlattı: "Ey Allah'ın Resûlü! Rüyamda bir bulut gördüm. İçinden yağ ve bal akıyordu. İnsanlar da kimi çok, kimi de az o bal ve yağdan alıyorlardı. O esnada yerden göğe doğru uzanan bir ip göründü. Sen o ipten tutup yukarıya doğru çıktın. Sonra başka bir adam ipe tutunup yukarıya tırmandı. Onun ardından bir adam daha ipe tutunup tırmandı. Sonra bir adam gelip ipi tuttu, ancak ip koptu. Daha sonra ip tekrar bağlandı ve adam ipten tırmandı."

Ebû Bekr: "Ey Allah'ın Resûlü! Anam babam sana feda olsun! İzin ver de bu rüyayı yorumlayayım" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yorumla!"* buyurdu. Ebû Bekr adamın rüyasını şöyle yorumladı: "Gördüğü bulut İslam dinidir. Akan yağ ve bal Kur'ân'ın tatlılığı ile yumuşaklığıdır. Çok veya az alanlar ise Kur'ân'dan nasibini az veya çok almış kimselerdir. Gökten yere doğru uzatılan ip ise üzerinde bulunduğun hak olan İslam'dır. Sen ona tutununca Yüce Allah seni yükseltiyor. Senden sonra senin yolundan giden birisi gelip tırmanınca Yüce Allah onu da yükseltiyor. İkinizin ardından yolunuzdan giden birisi gelip ona tutunuyor ve Yüce Allah onu da yükseltiyor. Üçünüzden sonra, yolunuzdan giden birisi gelip ipe tutununca ip kopuyor. Sonra onun için ip tekrar bağlanıp tırmanıyor, Yüce Allah onu da yükseltiyor."

Ebû Bekr daha sonra: "Ey Allah'ın Resûlü! Anam babam sana feda olsun! Söyle bakalım! Doğru mu, yanlış mı yorumladım?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bazı yerlerde doğru bazı yerlerde de yanlış yorumladın"*

buyurdu. Ebû Bekr: "Ey Allah'ın Resûlü! Yemin olsun ki yanıldığım yerleri bana söyleyeceksin!" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yemin etme!"* buyurdu.

وأخبرنا أبو عَبْدِ اللهِ الحَافِظُ حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بن يعقوب حدثنا بحر ابن نَصْرٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ أَخْبَرَنِي يُونُسُ فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ. إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: وَأَرَى سَبَبًا وَاصِلًا مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ يَحْيَى بْنِ بُكَيْرٍ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ حَرْمَلَةَ، عَنِ ابْنِ وَهْبٍ

Aynı isnâdla Yûnus da bunu nakleder, ancak burada adamın: "O esnada gökten yere doğru uzanmış bir ip gördüm" dediğini zikreder.

Buhârî, *Sahîh*'de Yahya b. Bukeyr'den ve Müslim ise Harmele kanalıyla İbn Vehb'den rivayet etmiştir.[1]

وَقَالَ أَبُو سُلَيْمَانَ الْخَطَّابِيُّ: اخْتَلَفَ النَّاسُ فِي تَأْوِيلِ قَوْلِهِ ﷺ: أَصَبْتَ بَعْضًا وَأَخْطَأْتَ بَعْضًا. فَقَالَ بَعْضُهُمْ: إِنَّمَا صَوَّبَهُ فِي تَأْوِيلِ الرُّؤْيَا وَخَطَّأَهُ فِي الإِنْتِيَاتِ بِالتَّعْبِيرِ بِحَضْرَةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ. وَقَالَ بَعْضُهُمْ: مَوْضِعُ الْخَطَإِ فِي ذَلِكَ أَنَّ الْمَذْكُورَ فِي الرُّؤْيَا شَيْئَانِ وَهُمَا السَّمْنُ وَالْعَسَلُ فَعَبَّرَهُمَا عَلَى شَيْءٍ وَاحِدٍ وَهُوَ الْقُرْآنُ وَكَانَ حَقُّهُ أَنْ يُعَبِّرَ كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا عَلَى انْفِرَادِهِ وَإِنَّمَا هُمَا الْكِتَابُ وَالسُّنَّةُ لِأَنَّهَا بَيَانُ الْكِتَابِ الَّذِي أُنْزِلَ عَلَيْهِ، قَالَ: وَبَلَغَنِي هَذَا الْقَوْلُ أَوْ قَرِيبٌ مِنْ مَعْنَاهُ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ الطَّحَاوِيِّ.

Ebû Süleymân el-Hattâbî der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bazı yerlerde doğru, bazı yerlerde de yanlış yorumladın"* sözünün tevili konusunda âlimler ihtilaf etmişlerdir. Bazıları: "Rüyaya yaptığı yorum doğrudur. Ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) varken bu rüyayı yorumlamak için öne atılması yanlıştır" demiştir. Bazıları ise: "Yanlış olan kısım rüyadaki yağ ile bal hakkındaki yorumudur. Bunlar iki farklı şey olmasına rağmen Ebû Bekr bunları sadece Kur'ân ile yorumlamıştır. Oysa bunlardan her birine karşılık ayrı bir şey söylemesi lazımdı. Bunların da biri Kur'ân, diğeri ise sünnettir.

---

[1] Buhârî, *rüyâ* 47 (7046), Müslim, *rüyâ* 3 (17), Tirmizî, *rüyâ* (3293), İbn Mâce, *rüyâ* (3918) ve Ahmed, *Müsned* (1/236).

Çünkü sünnet Resûlullah'a (sallallahu aleyhi ve sellem) indirilen Kur'ân'ın açıklamasıdır" demiştir. Bana bildirildiğine göre aynısını veya benzerini Ebû Câfer et-Tahâvî de söylemiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الأَنْصَارِيُّ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ ذَاتَ يَوْمٍ مَنْ رَأَى مِنْكُمْ رُؤْيَا؟ فَقَالَ رَجُلٌ: أَنَا رَأَيْتُ كَأَنَّ مِيزَانًا نَزَلَ مِنَ السَّمَاءِ فَوُزِنْتَ أَنْتَ وَأَبُو بَكْرٍ فَرَجَحْتَ أَنْتَ بِأَبِي بَكْرٍ وَوُزِنَ عُمَرُ وَأَبُو بَكْرٍ فَرَجَحَ أَبُو بَكْرٍ وَوُزِنَ عُمَرُ وَعُثْمَانُ فَرَجَحَ عُمَرُ ثُمَّ رُفِعَ الْمِيزَانُ فَرَأَيْنَا الْكَرَاهِيَةَ فِي وَجْهِ رَسُولِ اللهِ ﷺ .

Ebû Bekre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bir gün: *"Aranızda rüya gören var mı?"* diye sordu. Adamın biri: "Ben gördüm" dedi ve rüyasını şöyle anlattı: "Gökten teraziye benzer bir şeyin indiğini gördüm. Ebû Bekr ile karşılıklı tartıldınız, ama sen ondan ağır bastın. Sonra Ebû Bekr ile Ömer karşılıklı tartıldılar. Ebû Bekr, Ömer'e ağır bastı. Sonra Ömer ile Osmân karşılıklı tartıldılar. Ömer, Osmân'a ağır bastı. Sonra da terazinin geri göğe yükseltildiğini gördüm."

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) bu rüyadan memnun kalmadığını yüz ifadesinden anladık.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ زَيْدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ ذَاتَ يَوْمٍ: «أَيُّكُمْ رَأَى رُؤْيَا» فَذَكَرَ مِثْلَهُ. لَمْ يَذْكُرِ الْكَرَاهِيَةَ فَاسْتَاءَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ يَعْنِي سَاءَهُ ذَلِكَ فَقَالَ خِلَافَةُ نُبُوَّةٍ ثُمَّ يُؤْتِي اللهُ الْمُلْكَ مَنْ يَشَاءُ.

Abdurrahman b. Ebî Bekr, babasından bildiriyor: "Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem): *«Aranızda rüya gören var mı?»* diye sordu..."

Sonrasında ravi bir öncekinin aynısını zikreder. Ancak Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) memnuniyetsizliğinin yüzüne yansımasına yer vermez. Burada: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) görülen bu rüyadan memnun kalmadı ve: *«(Benden sonra) nübüvvete bağlı halifelik olacak, sonra da Yüce Allah mülkü (idareyi) dilediğine verecektir»* şeklinde yorumladı" denilir.

أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُزَكِّي، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، قَالَ: كَانَ جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ يُحَدِّثُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: «أُرِيَ اللَّيْلَةَ رَجُلٌ صَالِحٌ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقَ رضي الله عنه نِيطَ بِرَسُولِ اللهِ ﷺ وَنِيطَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ بِأَبِي بَكْرٍ وَنِيطَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ بِعُمَرَ» فَقَالَ جَابِرٌ: فَلَمَّا قُمْنَا مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ قُلْنَا: أَمَّا الرَّجُلُ الصَّالِحُ فَرَسُولُ اللهِ ﷺ وَأَمَّا مَا ذَكَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنْ نَوْطِ بَعْضِهِمْ بِبَعْضٍ فَهُمْ وُلَاةُ هَذَا الْأَمْرِ الَّذِي بَعَثَ اللهُ - جل جلاله - بِهِ نَبِيَّهُ ﷺ.

تَابَعَهُ شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ هَكَذَا.

İbn Şihâb der ki: Câbir b. Abdillah şunu anlatırdı: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu gece salih bir adama rüyasında Ebû Bekr es-Sıddik'ın Resûlullah'a, Ömer b. el-Hattâb'ın Ebû Bekr'e, Osmân b. Affân'ın da Ömer'e tutunduğu gösterildi"* buyurdu. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanından ayrıldığımızda kendi aramızda bu rüyayı şöyle yorumladık: "Bu salih adam Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kendisidir. Bunların birbirine tutunması ise Yüce Allah'ın Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) gönderdiği bu işin (yönetimin) başına sırayla geçmeleridir."

Şuayb b. Ebî Hamza da bunu Zühri'den bu şekilde rivayet ederek mutâbaât etmiştir.

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ حدثنا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ عَنِ الزُّبَيْدِيِّ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَمْرٍو ابن أَبَانَ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ أَنَّهُ كَانَ يُحَدِّثُ. فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِمِثْلِهِ.

Başka bir kanalla Câbir b. Abdillah'tan bir öncekinin aynısı rivayet edilmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ ابن دَاسَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ أَشْعَثَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي رَأَيْتُ كَأَنَّ دَلْوًا دُلِّيَ مِنَ السَّمَاءِ فَجَاءَ أَبُو بَكْرٍ فَأَخَذَ بِعَرَاقِيهَا فَشَرِبَ شُرْبًا ضَعِيفًا، ثُمَّ جَاءَ عُمَرُ فَأَخَذَ بِعَرَاقِيهَا فَشَرِبَ حَتَّى تَضَلَّعَ، ثُمَّ جَاءَ عُثْمَانُ فَأَخَذَ بِعَرَاقِيهَا فَشَرِبَ حَتَّى تَضَلَّعَ، ثُمَّ جَاءَ عَلِيٌّ فَأَخَذَ بِعَرَاقِيهَا

فَانْتَشَطَتْ فَانْتَضَحَ عَلَيْهِ مِنْهُ شَيْءٌ . قُلْتُ: ضَعْفُ شُرْبِ أَبِي بَكْرٍ: قِصَرُ مُدَّتِهِ وَالانْتِضَاحُ مِنْهُ عَلَى عَلِيٍّ مَا أَصَابَهُ مِنَ الْمُنَازَعَةِ فِي وَلَايَتِهِ- وَاللهُ أعلم.

Semure b. Cundub der ki: Adamın biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Rüyamda gökten bir kovanın sarkıtıldığını gördüm. Ebû Bekr gelip kovanın sapından tuttu ve biraz içti. Sonra Ömer gelip sapından tuttu ve karnı şişinceye kadar içti. Sonra Osmân gelip sapından tuttu ve o da karnı şişinceye kadar içti. Sonra Ali geldi. Sapından tutunca kova sallandı ve içindeki sudan üzerine sıçradı."

Ebû Bekr'in az su içmesi hilafet süresinin kısa sürmesine işarettir. Sudan Hz. Ali'nin üzerine sıçraması da halifeliği zamanında baş başa kaldığı çekişmelerdir. Doğrusunu da Allah bilir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ عَنْ صِدْقِ أَبِي بَكْرٍ فِي إِيمَانِهِ وَشَهَادَتِهِ لِعُمَرَ وَعُثْمَانَ بِالشَّهَادَةِ فَاسْتُشْهِدَا بَعْدَهُ كَمَا أَخْبَرَ، مَعَ مَا فِيهِ مِنْ أَمْرِهِ الْجَبَلَ بِالثُّبُوتِ بَعْدَ الرَّجْفَةِ وَضَرْبِهِ إِيَّاهُ بِرِجْلِهِ فَسَكَنَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Sarsılan Dağa Ayağıyla Vurup Sabit Durmasını Söylerken Ebû Bekr'in İmanında Samimiyetini, Ömer ile Osmân'ın Şahadetini Bildirmesi ve Her İkisinin de Söylendiği Gibi Şehit Olmaları

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الحافظ، وأبو سعيد بن أبي عمرو، قالا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ الضَّبِّيُّ، حَدَّثَنَا مَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبَلْخِيُّ، وَرَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ، قَالَا: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: صَعِدَ النَّبِيُّ ﷺ أُحُدًا! وَقَالَ رَوْحٌ: حِرَاءُ أَوْ أُحُدًا، وَمَعَهُ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ، فَرَجَفَ بِهِمْ. قَالَ مَكِّيٌّ: فَضَرَبَهُ النَّبِيُّ ﷺ بِرِجْلِهِ وَقَالَ: اثْبُتْ عَلَيْكَ نَبِيٌّ وَصِدِّيقٌ وَشَهِيدَانِ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ يَزِيدَ بْنِ زُرَيْعٍ وَغَيْرُهُ عَنِ ابْنِ أَبِي عَرُوبَةَ وَقَالُوا عَنْهُ أُحُدٌ كما قال مكي .

Enes der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Uhud —veya Hirâ— dağına çıktı. Yanında Ebû Bekr, Ömer ve Osmân da vardı. Onlar üzerindeyken dağ sarsılınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ayağıyla ona vurdu ve: *"Sakin ol! Zira*

üzerinde bulunanlar peygamber, sıddîk ve iki şehitten başkası değildir!" buyurdu.

Buhârî, *Sahîh*'de Yezîd b. Zurey' ve başkası kanalıyla İbn Ebî Arûbe'den rivayet etmiş ve "Uhud dağına çıktı" ibaresi geçmiştir.[1]

وأخبرنا أبو الحسين بن بشران، أخبرنا إسماعيل بن محمد الصفار حدثنا أحمد بن منصور، حدثنا عبد الرزاق أخبرنا معمر عن أبي حازم عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ أَنَّ حِرَاءَ ارْتَجَّ وَعَلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: اثْبُتْ مَا عَلَيْكَ إِلَّا نَبِيٌّ وَصِدِّيقٌ وَشَهِيدَانِ. قَالَ مَعْمَرٌ: وَسَمِعْتُ قَتَادَةَ يُحَدِّثُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مثله .

Sehl b. Sa'd bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekr, Ömer ve Osmân'la birlikte Hirâ dağı üzerindeyken dağ sarsıldı. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sakin ol! Zira üzerinde bulunanlar peygamber, sıddîk ve iki şehitten başkası değildir!"* buyurdu.

Ma'mer der ki: "Katâde'nin de aynısını Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) rivayet ettiğini işittim."[2]

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ عَنْ صِدْقِ أَبِي بَكْرٍ فِي تَصْدِيقِهِ وَشَهَادَتِهِ لِعُمَرَ وَعُثْمَانَ وَعَلِيٍّ وَطَلْحَةَ وَالزُّبَيْرِ بِالشَّهَادَةِ فَاسْتُشْهِدُوا كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekr'in Tasdikinde Samimiyetini, Ömer, Osmân, Ali, Talha ve Zübeyr'in Şahadetini Bildirmesi ve Bildirdiği Gibi Şehit Olmaları

أخبرنا أبو عبد الله الحافظ، حدثنا أبو عبد الله محمد بن يعقوب، حدثنا أحمد بن سلمة وحسين بن حسن قالا: حدثنا قتيبة بن سعيد، حدثنا عبد العزيز ابن محمد الدراوردي، عن سهيل بن أبي صالح، عن أبيه، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ على حراء هو وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعَلِيٌّ وَعُثْمَانُ

---

[1] Buhârî, *fadâil* (3675, 3686, 3699), Tirmizî, *menâkıb* (3697), Ebû Dâvud, *sünnet* (4651) ve Ahmed, *Müsned* (5/331, 346).

[2] Ebû Dâvud, *sünnet* (4648) ve Tirmizî, *menâkıb* (3757).

وَطَلْحَةُ وَالزُّبَيْرُ ﷺ فَتَحَرَّكَتِ الصَّخْرَةُ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: اهْدَأْ فَمَا عَلَيْكَ إِلَّا نَبِيٌّ، أَوْ صِدِّيقٌ، أَوْ شَهِيدٌ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ قُتَيْبَةَ بْنِ سَعِيدٍ .

Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekr, Ömer, Ali, Osmân, Talha ve Zübeyr ile birlikte Hirâ dağı üzerindeyken altlarındaki kaya parçası sarsılmaya başladı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sakin ol! Zira üzerinde bulunanlar peygamber veya sıddîk veya şehit olanlardan başkası değildir!"* buyurdu.

Müslim, *Sahîh*'de Kuteybe b. Saîd'den rivayet etmiştir.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي دُعَائِهِ لِعُكَّاشَةَ بْنِ مِحْصَنٍ وَإِدْرَاكِهِ الشَّهَادَةَ بِبَرَكَةِ دُعَائِهِ وَظُهُورِ دَلَالَاتِ الصِّدْقِ فِيمَا أَخْبَرَ عَنْ حَالِهِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ukkâşe b. Mihsan'a Duası, Ukkâşe'nin Bu Duanın Bereketiyle Şahadete Nail Olması

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ، أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي يُونُسُ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيِّبِ، أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: يَدْخُلُ مِنْ أُمَّتِي الْجَنَّةَ سَبْعُونَ أَلْفًا تُضِيءُ وُجُوهُهُمْ إِضَاءَةَ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ، قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: فَقَامَ عُكَّاشَةُ بْنُ مِحْصَنٍ الْأَسَدِيُّ يَرْفَعُ نَمِرَةً عَلَيْهِ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! ادْعُ اللهَ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُمْ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ مِنْهُمْ، ثُمَّ قَامَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ! ادْعُ اللهَ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُمْ، قَالَ: سَبَقَكَ بِهَا عُكَّاشَةُ .

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ حَرْمَلَةَ، وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ الْمُبَارَكِ عَنْ يُونُسَ وَرَوَاهُ أَيْضًا عِمْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ.

وَمَشْهُورٌ فِيمَا بَيْنَ أَهْلِ الْمَغَازِي أَنَّ عُكَّاشَةَ اسْتُشْهِدَ فِي أَيَّامِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ ﷺ.

---

[1] Müslim, *fadâil* 6 (50).

Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetimden yüzleri, mehtaplı bir gecede Ay'ın parlaması gibi parlayan yetmiş bin kişilik bir zümre cennete girecektir"* buyurduğunu işittim. Ukkâşe b. Mihsan el-Esedî, üzerindeki kaftanı kaldırıp ayağa kalktı ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Yüce Allah'a dua et de beni de onlardan biri kılsın" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Bunu da onlardan kıl"* diye dua etti. Ensâr'dan başka biri kalkıp: "Ey Allah'ın Resûlü! Beni de onlardan biri kılması için Yüce Allah'a dua et" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ukkâşe senden önce davrandı"* buyurdu.[1]

Müslim, *Sahîh*'de Harmele'den ve Buhârî ise İbnu'l-Mübârek kanalıyla Yûnus'tan rivayet etmiştir. İmrân b. Husayn da bunu Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) aktarmıştır.

Meğâzi âlimleri arasında meşhur olan görüş, Ukkâşe'nin Ebû Bekr'in hilafeti zamanında şehit olduğudur.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ عَنْ حَالِ ثَابِتِ بْنِ قَيْسِ بْنِ شَمَّاسٍ ﷺ وَشَهَادَتِهِ لَهُ بِالشَّهَادَةِ وَالْجَنَّةِ فَقُتِلَ شَهِيدًا يَوْمَ مُسَيْلِمَةَ فِي عَهْدِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ ﷺ وَمَا ظَهَرَ فِي رُؤْيَا مَنْ رَآهُ مِنَ الْآثَارِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Sâbit b. Kays b. Şemmâs'ın Durumunu ve Şehit Olup Cennete Gireceğini Bildirmesi, Sâbit'in Ebû Bekr Döneminde Müseylime İle Yapılan Savaşta Şehit Olması ve Onun Hakkında Görülen Rüya

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ: أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ﴾ . وَكَانَ ثَابِتُ بْنُ قَيْسِ بْنِ الشَّمَّاسِ رَفِيعَ الصَّوْتِ، فَقَالَ: أَنَا الَّذِي كُنْتُ أَرْفَعُ

---

[1] Müslim, *îmân* 94 (367) ve Buhârî, *rikâk* 50 (6541).

صَوْتِي عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ حَبِطَ عَمَلِي وَأَنَا مِنْ أَهْلِ النَّارِ، فَجَلَسَ فِي أَهْلِهِ حَزِينًا، قَالَ: فَفَقَدَهُ النَّبِيُّ ﷺ فَانْطَلَقَ بَعْضُ الْقَوْمِ إِلَيْهِ، فَقَالُوا لَهُ: تَفَقَّدَكَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَا لَكَ؟ قَالَ: أَنَا الَّذِي كُنْتُ أَرْفَعُ صَوْتِي فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ ﷺ وَأَجْهَرُ لَهُ بِالْقَوْلِ، حَبِطَ عَمَلِي وَأَنَا مِنْ أَهْلِ النَّارِ، فَأَتَوُا النَّبِيَّ ﷺ فَأَخْبَرُوهُ بِمَا قَالَ، فَقَالَ: لَا! بَلْ هُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ. قَالَ أَنَسٌ: فَكُنَّا نَرَاهُ يَمْشِي بَيْنَ أَظْهُرِنَا وَنَحْنُ نَعْلَمُ أَنَّهُ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ.

فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ الْيَمَامَةِ قَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ فَأَنَا فِيهِمْ، قَالَ: فَكَانَ فينا بعض الْكِشَافِ فَجَاءَ ثَابِتُ بْنُ قَيْسٍ قَدْ تَحَنَّطَ وَلَبِسَ كَفَنَهُ فَقَالَ: بِئْسَ مَا تُعَوِّدُونَ أَقْرَانَكُمْ فَقَاتَلَهُمْ حَتَّى قُتِلَ.

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ الْمُغِيرَةِ .

Enes der ki: **"Ey iman edenler! Seslerinizi Peygamber'in sesinin üstüne yükseltmeyin. Birbirinize bağırdığınız gibi Peygamber'e yüksek sesle bağırmayın. Yoksa siz farkına varmadan amelleriniz boşa gidiverir"**[1] âyeti nazil olduğu zaman sesi gür çıkanlardan biri olan Sâbit b. Kays b. Şemmâs: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) karşı sesini yükselten kişi bendim! Amellerim boşa gidip heba oldu!" dedi ve üzgün bir şekilde evine kapandı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir süre onu göremeyip sorunca Müslümanlardan bazıları yanına gittiler ve: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) seni soruyor? Neyin var?" dediler. Sâbit: "Sesini Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sesinin üstüne yükselten ve onunla bağırarak konuşan bendim. Amellerim boşa gitti! Cehennemliklerden biri oldum" karşılığını verdi. Bu müslümanlar Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip durumu anlattıklarında Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayır! O cennetliklerden biridir"* buyurdu.

Bu olay sonrasında aramızda dolaşırken onun cennet ahalisinden biri olduğunu bilirdik. Yemâme savaşında ben de vardım. Savaş sırasında Müslümanlardan geri çekilme görülünce Sâbit b. Kays kokularını sürünüp kefenini giydi ve: "Silahlarınızı ne kötü alıştırmışsınız!" diyerek saldırıya geçti. Öldürülene kadar da savaştı.

---

[1] Hucurât Sur. 2

Müslim, *Sahîh*'de başka bir kanalla Süleymân b. el-Muğîre'den rivayet etmiştir.[1]

وأخبرنا أبو الحسين بن بشران العدل ببغداد أخبرنا إسماعيل بن محمد الصفار حدثنا أحمد بن منصور حدثنا عبد الرزاق أخبرنا معمر عن الزهري أن ثابت بن قيس بن شماس قال يا رسول الله قد خشيت أن أكون قد هلكت؟! نهى الله المرء أن يحب أن يحمد بما لم يفعل وأجدني أحب الحمد، ونهى الله ﷻ عن الخيلاء وأجدني أحب الجمال، ونهى أن نرفع أصواتنا فوق صوتك وأنا امرؤ جهير الصوت فقال النبي ﷺ: يا ثابت أو ما ترضى أن تعيش حميدا وتقتل شهيدا وتدخل الجنة؟ قال فعاش حميدا وقتل شهيدا يوم مسيلمة.

Zührî bildiriyor: Sâbit b. Kays b. Şemmâs: "Ey Allah'ın Resûlü! Helak olmuş olmaktan korkuyorum! Yüce Allah kişinin yapmadığı bir şeyden dolayı övülmesini istemiyor. Oysa ben övülmeyi seven birisiyim. Yüce Allah kişinin kendini beğenmesini yasaklar. Oysa ben süslenmeyi seven birisiyim. Yine Yüce Allah sesimizi senin sesinin üstüne yükseltmemizi yasaklıyor. Oysa ben gür sesli birisiyim" dedi. Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Ey Sâbit! Övgüye layık bir şekilde yaşamaya ve şehit olarak ölüp cennete girmeye razı olmaz mısın?"* buyurdu. Sâbit övülen biri olarak yaşadı ve Müseylime ile yapılan savaşta şehit oldu.

وحدثنا أبو عبد الله الحافظ قال: أخبرنا محمد بن عيسى العطار بمرو حدثنا عبدان بن محمد الحافظ حدثنا الفضل بن سهل البغدادي وكان يقال له الأعرج، حدثنا يعقوب بن إبراهيم بن سعد، قال: حدثنا أبي، عن ابن شهاب، قال: حدثنا إسماعيل بن محمد بن ثابت الأنصاري، عن أبيه أن ثابت ابن قيس قال: يا رسول الله! لقد خشيت أن أكون قد هلكت قال رسول الله ﷺ: ولم؟ قال: نهانا الله أن نحب أن نحمد بما لم نفعل وأجدني أحب الحمد. ونهانا عن الخيلاء وأجدني أحب الجمال ونهانا أن نرفع أصواتنا فوق صوتك وأنا جهير الصوت فقال رسول الله ﷺ: يا ثابت ألا ترضى أن تعيش حميدا وتقتل شهيدا وتدخل الجنة؟ قال: بلى يا رسول الله! وقال: فعاش حميدا وقتل شهيدا يوم مسيلمة الكذاب .

İsmâil b. Muhammed b. Sâbit el-Ensârî, babasından bildiriyor: Sâbit b. Kays: "Ey Allah'ın Resûlü! Helak olmuş olmaktan korkuyorum" dedi. Allah

---

[1] Müslim, *îmân* 52 (187).

Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Neden?"* diye sorunca, Sâbit: "Yüce Allah kişinin yapmadığı bir şeyden dolayı övülmesini istemiyor. Oysa ben övülmeyi seven birisiyim. Yüce Allah kişinin kendini beğenmesini yasaklar. Oysa ben süslenmeyi seven birisiyim. Yine Yüce Allah sesimizi senin sesinin üstüne yükseltmemizi yasaklıyor. Oysa ben gür sesli birisiyim" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Ey Sâbit! Övgüye layık bir şekilde yaşamaya ve şehit olarak ölüp cennete girmeye razı olmaz mısın?"* buyurunca, Sâbit: "Ey Allah'ın Resûlü! Tabi ki olurum" dedi. Sâbit övülen biri olarak yaşadı ve Müseylimetü'l-Kezzâb ile yapılan savaşta şehit oldu.

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ، حَدَّثَنَا السَّرِيُّ بْنُ خُزَيْمَةَ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ، حَدَّثَنَا ثَابِتٌ، عَنْ أَنَسٍ: أَنَّ ثَابِتَ بْنَ قَيْسٍ جَاءَ يَوْمَ الْيَمَامَةِ، وَقَدْ تَحَنَّطَ وَلَبِسَ أَكْفَانَهُ وَقَدِ انْهَزَمَ أَصْحَابُهُ فَقَالَ: اللهُمَّ إِنِّي أَبْرَأُ إِلَيْكَ مِمَّا جَاءَ بِهِ هَؤُلَاءِ، وَأَعْتَذِرُ إِلَيْكَ مِمَّا صَنَعَ هَؤُلَاءِ بِئْسَ مَا عَوَّدْتُمْ أَقْرَانَكُمْ مُنْذُ الْيَوْمِ خَلُّوا بَيْنَنَا وَبَيْنَ أَقْرَانِنَا سَاعَةً ثُمَّ حَمَلَ فَقَاتَلَ سَاعَةً فَقُتِلَ وَكَانَتْ لَهُ دِرْعٌ قَدْ سُرِقَتْ فَرَآهُ رَجُلٌ فِيمَا يَرَى النَّائِمُ فَقَالَ: إِنَّ دِرْعِي فِي قِدْرٍ تَحْتَ إِكَافٍ بِمَكَانِ كَذَا وَكَذَا وَأَوْصَى بِوَصَايَا فَطُلِبَ الدِّرْعُ فَوُجِدَ حَيْثُ قَالَ فَأَنْفَذُوا وَصِيَّتَهُ .

Enes der ki: Yemâme savaşında Müslümanlar hezimete uğramışken Sâbit b. Kays kokularını sürmüş, kefenini giymiş şekilde geldi ve: "Allahım! Şunların (kafirlerin) yaptıklarından beri olduğumu sana arz ediyor, bunların (Müslümanların) yaptıklarından yana da mazeretlerimi sunuyorum. Silahlarınızı ne kötü alıştırmışsınız! Bizleri silahlarınızla biraz baş başa bırakın!" dedi ve saldırıya geçti. Bir süre çarpıştıktan sonra da öldürüldü. Savaş esnasında da zırhı çalındı. Adamın biri rüyasında Sâbit'i gördü. Sâbit ona: "Zırhım filan yerdeki kapının eşiğinin altındadır" dedi ve bazı vasiyetlerde bulundu. Zırh aranıp da dediği yerde bulununca adam: "Vasiyetini de yerine getirin" dedi.[1]

وأَخبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ أَخبَرَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ بْنِ مَزْيَدٍ الْبَيْرُوتِيُّ قَالَ أَخبَرَنَا أَبِي حَدَّثَنَا ابْنُ جَابِرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَطَاءٌ الْخُرَاسَانِيُّ قَالَ: قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ فَلَقِيتُ رَجُلًا

[1] Hâkim, *Müstedrek* (3/234) ve Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (9/322).

مِنَ الْأَنْصَارِ فَقُلْتُ حَدِّثْنِي حَدِيثَ ثَابِتِ بْنِ قَيْسِ بْنِ الشَّمَّاسِ فَقَالَ قُمْ مَعِي فَانْطَلَقْتُ حَتَّى دَفَعْنَا إِلَى دَارٍ فَأَدْخَلَنِي عَلَى امْرَأَةٍ فَقَالَ هَذِهِ ابْنَةُ ثَابِتِ بْنِ قَيْسٍ فَسَلْهَا فَقُلْتُ حَدِّثِينِي عَنْهُ رَحِمَكِ اللهُ. قَالَتْ إِنَّهُ لَمَّا أَنْزَلَ اللهُ ﷻ عَلَى رَسُولِهِ ﷺ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَنْ تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ﴾. فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِمَعْنَى مَا رَوَيْنَا فِي الْأَخْبَارِ قَبْلَهُ إِلَى قَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ: «لَسْتَ مِنْهُمْ بَلْ تَعِيشُ حَمِيدًا وَتُقْتَلُ شَهِيدًا وَيُدْخِلُكَ اللهُ الْجَنَّةَ» . فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ الْيَمَامَةِ أَتَى مُسَيْلِمَةُ فَلَمَّا لَقِيَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللهِ ﷺ حَمَلَ عَلَيْهِمْ فَانْكَشَفُوا فَقَالَ ثَابِتٌ وَسَالِمٌ مَوْلَى أَبِي حُذَيْفَةَ مَا هَكَذَا كُنَّا نُقَاتِلُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ ثُمَّ احْتَفَرَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا لِنَفْسِهِ حُفْرَةً وَحَمَلَ عَلَيْهِمُ الْقَوْمُ فَثَبَتَا وَقَاتَلَا حَتَّى قُتِلَا. وَعَلَى ثَابِتٍ يَوْمَئِذٍ دِرْعٌ لَهُ نَفِيسَةٌ فَمَرَّ بِهِ رَجُلٌ مِنَ فَأَخَذَهَا فَبَيْنَا رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ نَائِمٌ فَأَتَاهُ ثَابِتُ بْنُ قَيْسٍ فِي مَنَامِهِ فَقَالَ لَهُ: أُوصِيكَ بِوَصِيَّةٍ إِيَّاكَ أَنْ تَقُولَ: هَذَا حُلْمٌ فَتُضَيِّعَهُ إِنِّي لَمَّا قتلت مربي رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ فَأَخَذَ دِرْعِي وَمَنْزِلُهُ فِي أَقْصَى النَّاسِ وَعِنْدَ خِبَائِهِ فَرَسٌ يَسْتَنُّ فِي طِوَلِهِ وَقَدْ كَفَأَ عَلَى دِرْعِي بُرْمَةً وَجَعَلَ فَوْقَ الْبُرْمَةِ رَحْلًا. فائت خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ فَمُرْهُ أَنْ يَبْعَثَ إِلَى دِرْعِي فَيَأْخُذَهُ وَإِذَا قَدِمْتَ عَلَى خَلِيفَةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقُلْ لَهُ: إِنَّ عَلَيَّ مِنَ الدَّيْنِ كَذَا وَكَذَا وَلِي مِنَ الدَّيْنِ كَذَا وَكَذَا. وَفُلَانٌ مِنْ رَقِيقِي عَتِيقٌ فَإِيَّاكَ أَنْ تَقُولَ: هَذَا حُلْمٌ فَتُضَيِّعَهُ فَأَتَى الرَّجُلُ خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ فَأَخْبَرَهُ فَبَعَثَ إِلَى الدِّرْعِ فَنَظَرَ إِلَى خِبَاءٍ فِي أَقْصَى النَّاسِ وَإِذَا عِنْدَهُ فَرَسٌ يَسْتَنُّ فِي طِوَلِهِ فَنَظَرَ فِي الْخِبَاءِ فَإِذَا لَيْسَ فِيهِ أَحَدٌ فَدَخَلُوا فَرَفَعُوا الرَّحْلَ فَإِذَا تَحْتَهُ بُرْمَةٌ ثُمَّ رَفَعُوا الْبُرْمَةَ فَإِذَا الدِّرْعُ تَحْتَهَا فَأَتَوْا بِهَا خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ فَلَمَّا قَدِمُوا الْمَدِينَةَ حَدَّثَ الرَّجُلُ أَبَا بَكْرٍ بِالرُّؤْيَا فَأَجَازَ وَصِيَّتَهُ. وَلَا نَعْلَمُ أَحَدًا أُجِيزَتْ وَصِيَّتُهُ بَعْدَ مَوْتِهِ إِلَّا ثابت .

Atâ el-Horasânî anlatıyor: Medine'ye geldiğimde Ensâr'dan bir adamla karşılaştım. Ona: "Bana Sâbit b. Kays b. Şemmâs'ın olayını anlat" dediğimde, adam: "Benimle gel" karşılığını verdi. Onunla birlikte gidip bir kadının yanına girdik. Adam: "Bu kadın Sâbit b. Kays b. Şemmâs'ın kızıdır. Ona istediğin şeyi sorabilirsin" dedi. Kadına: "Allah rahmetini senden esirgemesin! Bana babanın olayını anlat" dediğimde kadın şöyle anlattı: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): «**Ey iman edenler! Seslerinizi Peygamber'in sesinin üstüne yükseltmeyin. Birbirinize bağırdığınız gibi Peygamber'e**

yüksek sesle bağırmayın. Yoksa siz farkına varmadan amelleriniz boşa gidiverir»[1] âyeti nazil olduğu zaman..."

Sonrasında ravi gerisini bir önceki hadisin aynısıyla Resûlullah'ın (sallallâhu aleyhi vesellem): ***"Sen onlardan biri değilsin! Sen övgüye layık bir şekilde yaşayıp şehit olarak öleceksin ve Yüce Allah seni cennete sokacak"*** buyurmasına kadar zikredip şöyle devam eder:

Yemâme savaşında Müseylimetu'l-Kezzâb gelip de Resûlullah'ın (sallallâhu aleyhi vesellem) ashâbıyla karşılaşınca saldırıya geçti. Müslümanların geri çekilir gibi olduklarını gören Sâbit ve Ebû Huzeyfe'nin azatlısı olan Sâlim: "Resûlullah (sallallâhu aleyhi vesellem) ile birlikteyken bu şekilde savaşmazdık!" dediler. Ardından her biri kendine (mezar olarak) bir çukur açtı. Şehit düşene kadar yerlerinden ayrılmayıp savaştılar. O savaşta Sâbit'in üzerinde çok güzel bir zırh vardı. Müslümanlardan biri yanından geçince bu zırhı aldı.

Müslümanlardan biri rüyasında Sâbit'i gördü. Sâbit ona: "Sana bir vasiyette bulunacağım. Ama sakın bunun bir rüya olduğunu düşünüp yerine getirmemezlik etme. Dün ben öldürüldüğümde yanımdan geçen bir Müslüman üzerimdeki zırhı aldı. Çadırı karargâhın en uç noktasında bulunuyor. Atı da çadırının önünde uzunca bir iple bağlı kendi başına dolanıyor. Zırhın üzerini bir çömlekle kapatmış, çömleğin üzerine de eyerini koymuş. Hâlid b. el-Velîd'e git, birini gönderip o zırhı aldırmasını söyle. Resûlullah'ın (sallallâhu aleyhi vesellem) halifesinin yanına döndüğün zaman da şu şu kadar borcum, şu şu kadar da alacağım olduğunu söyle. Ayrıca kölelerimden filanı azat ettiğimi de ilet. Ama sakın bu bir rüyadır diye düşünüp bu dediklerimi yapmamazlık etme!" dedi.

Rüyayı gören adam Hâlid b. el-Velîd'in yanına gelip olanları anlattı. Hâlid söz konusu çadıra birilerini gönderdi. Denildiği gibi adamın çadırı askeri karargâhın en uç yerindeydi. Çadırın önünde uzunca bir iple bağlı ve kendi halinde dolaşan bir at vardı. Gönderilen kişiler çadırın içine baktılar, ancak kimseleri göremediler. İçeri girip denilen eyeri kaldırdıklarında altında bir çömlek, çömleğin altında da zırhı gördüler. Zırhı alıp Hâlid b. el-Velîd'e getirdiler. Medine'ye döndüklerinde ise adam gördüğü bu rüyayı Ebû Bekr'e anlattı. Ebû Bekr de Sâbit'in vasiyetini ölümünden sonra da olsa geçerli

---

[1] Hucurât Sur. 2

saydı. Sâbit dışında da ölümünden sonra bu şekilde vasiyeti geçerli sayılmış birini bilmiyoruz.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ ﷺ بِكِفَايَةِ اللهِ ﷻ عِبَادَهُ شَرَّ الْأَسْوَدِ الْعَنْسِيِّ وَمُسَيْلِمَةَ الْكَذَّابَيْنِ فَقُتِلَا جَمِيعًا

Yüce Allah'ın, Kullarını İki Yalancı Olan Esved el-Ansî ile Müseylime'nin Kötülüğünden Koruyacağını Resûlullah'ın (Sallallahu Aleyhi Vesellem) Bildirmesi ve Bu İki Yalancının Öldürülmesi

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ سَيْفٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ، عَنِ ابْنِ عُبَيْدَةَ بْنِ نَشِيطٍ، وَيُقَالُ: اسْمُهُ عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ اللهِ أَنَّ عُبَيْدَ اللهِ بْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ، قَالَ: بَلَغَنَا أَنَّ مُسَيْلِمَةَ الْكَذَّابَ قَدِمَ الْمَدِينَةَ فَنَزَلَ فِي دَارِ ابْنَةِ الْحَارِثِ، وَكَانَتْ تَحْتَهُ بِنْتُ الْحَارِثِ بْنِ كُرَيْزٍ وَهِيَ أُمُّ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَامِرٍ، فَأَتَاهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَمَعَهُ ثَابِتُ بْنُ قَيْسِ بْنِ الشَّمَّاسِ وَهُوَ الَّذِي يُقَالُ لَهُ خَطِيبُ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَفِي يَدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَضِيبٌ فَوَقَفَ عَلَيْهِ فَكَلَّمَهُ، فَقَالَ لَهُ مُسَيْلِمَةُ: إِنْ شِئْتَ خَلَّيْتَ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْأَمْرِ ثُمَّ جَعَلْتَهُ لَنَا بَعْدَكَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَوْ سَأَلْتَنِي هَذَا الْقَضِيبَ مَا أَعْطَيْتُكَهُ وَإِنِّي لَأَرَاكَ الَّذِي أُرِيتُ فِيهِ مَا رَأَيْتُ. وَهَذَا ثَابِتُ بْنُ قَيْسٍ وَسَيُجِيبُكَ عَنِّي فَانْصَرَفَ النَّبِيُّ ﷺ. قَالَ عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ اللهِ سَأَلْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَبَّاسٍ عَنْ رُؤْيَا رَسُولِ اللهِ ﷺ الَّتِي ذَكَرَ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ ذُكِرَ لِي أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ أُرِيتُ أَنَّهُ وُضِعَ فِي يَدَيَّ سِوَارَيْنِ مِنْ ذَهَبٍ فَفُظِعْتُهُمَا وَكَرِهْتُهُمَا فَأُذِنَ لِي فَنَفَخْتُهُمَا فَطَارَا، فَأَوَّلْتُهُمَا كَذَّابَيْنِ فَقَالَ عُبَيْدُ اللهِ أَحَدُهُمَا الْعَنْسِيُّ الَّذِي قَتَلَهُ فَيْرُوزُ بِالْيَمَنِ وَالْآخَرُ مُسَيْلِمَةُ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْجَرْمِيِّ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ .

وَقَدْ مَضَى فِي هَذَا حَدِيثُ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ وَهَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عِنْدَ ذِكْرِ الْوُفُودِ.

---

[1] Hâkim, *Müstedrek* (3/235) ve Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (9/322).

Ubeydullah b. Abdillah b. Utbe anlatıyor: Bize bildirildiğine göre Müseylimetu'l-Kezzâb, Medine'ye geldiği zaman Abdullah b. Âmir'in annesi Bintu'l-Hâris'in ailesine misafir oldu. Zira o sıralar Hâris b. Kureyz'in kızı ile evliydi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun yanına Sâbit b. Kays b. Şemmâs ile birlikte geldi. Sâbit'e Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hatibi denilirdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), elinde değnekle Müseylime'nin yanında durup onunla konuştu. Müseylime: "İstiyorsan şimdilik bizimle peygamberlik arasından çekil, öldükten sonra da bu işi bize bırakırsın" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Şayet benden şu değneği isteseydin onu bile sana vermezdim. Rüyamda bana gösterildiğin gibi olduğunu görüyorum! İşte Sâbit b. Kays! Benim yerime sana gereken cevabı verecektir"*** karşılığını verdi.

Abdullah b. Abbâs'a Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) zikrettiği söz konusu rüyayı sorduğumda şöyle dedi: "Bana bildirildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***«Rüyamda kollarıma altından iki bilezik takıldığını gördüm. Beğenmediğim gibi onlardan dolayı endişelendim. Bana verilen izinle onlara üfleyince yok oldular. Bu bilezikleri de çıkacak iki yalancıya (yalancı peygambere) yordum»*** buyurmuştur."

Bunlardan biri Yemen'de Feyrûz tarafından öldürülen Ansî (Esved el-Ansî), diğeri de Müseylime'dir.

Buhârî, Saîd b. Muhammed el-Cermî kanalıyla Yâkûb b. İbrâhîm'den rivayet etmiştir.[1]

Heyetler konusu içinde bu konuda Nâfi' b. Cübeyr'in İbn Abbâs'tan, Hemmâm b. Münebbih'in de Ebû Hureyre'den olan rivayetleri zikredilmişti.

أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ: مُحَمَّدُ ابن يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، أَخْبَرَنَا مِسْعَرٌ، عَنْ أَبِي عَوْنٍ، عَنْ رَجُلٍ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ ﷺ لَمَّا أَتَاهُ فَتْحُ الْيَمَامَةِ سَجَدَ.

Ebû Avn, bir adamdan bildiriyor: "Hz. Ebû Bekr, Yemâme'nin fetih haberini alınca secdeye kapandı."

---

[1] Buhârî, *rüyâ*; Müslim, *rüyâ* (21); İbn Mâce, *rüyâ* ve Ahmed, *Müsned* (1/263).

وأَخبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ يَعْقُوبَ الثَّقَفِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَيَّانَ الأَنْصَارِيُّ، حَدَّثَنَا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخَ، حَدَّثَنَا مُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: لَقِيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مُسَيْلِمَةَ فَقَالَ لَهُ مُسَيْلِمَةُ: تَشْهَدُ أَنِّي رَسُولَ اللهِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: آمَنْتُ بِاللهِ وَرُسُلِهِ. ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: أَن هَذَا رَجُلٌ أُخِّرَ لِهَلَكَةِ قومه.

Enes der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Müseylime ile karşılaştı. Müseylime ona: "Benim Allah'ın elçisi olduğuma şahadet ediyor musun?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben Allah'a ve Resûlüne iman ediyorum"* karşılığını verdi. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu adam kavmiyle birlikte helak olması için hayatta bırakılıyor"* buyurdu.

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَحْذِيرِهِ الرُّجُوعَ إِلَى الْكُفْرِ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَإِخْبَارِهِ بِالتَّبْدِيلِ الَّذِي وُجِدَ بَعْدَ وَفَاتِهِ حَتَّى قَاتَلَهُمْ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ ﷺ بِمَنْ ثَبَتَ عَلَى دِينِهِ مِنْ أَهْلِ الْإِسْلَامِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), İmandan Sonra Küfre Dönüleceğini ve Vefatından Sonra Değişenleri Bildirmesi, Ebû Bekr'in Müslümanlarla Birlikte Bunlarla Savaşması

أَخبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَخبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ وَاقِدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ: أَخبَرَنِي عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ عُمَرَ يُحَدِّثُ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي الْوَلِيدِ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ شُعْبَةَ .

İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benden sonra birbirlerinin boyunlarını vuran kafirlere dönmeyin"* buyurmuştur.

Buhârî, *Sahîh*'de Ebu'l-Velîd'den ve Müslim ise başka bir kanalla Şu'be'den rivayet etmiştir.[1]

---

[1] Buhârî, *hudûd* (9), Müslim, *îmân* (118) ve Ahmed, *Müsned* (1/230).

وَبَلَغَنِي عَنْ مُوسَى بْنِ هَارُونَ وَكَانَ مِنَ الْحُفَّاظِ أَنَّهُ سُئِلَ عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ فَقَالَ هَؤُلَاءِ أَهْلُ الرِّدَّةِ قَتَلَهُمْ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ ﷺ. وَقَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: مَعْنَاهُ لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا أَيْ فرقا مختلفين يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ فَتَكُونُوا فِي ذَلِكَ مُضَاهِينَ لِلْكُفَّارِ، فَإِنَّ الْكُفَّارَ مُتَعَادُونَ يَضْرِبُ بَعْضُهُمْ رقاب بعض. وَالْمُسْلِمُونَ مُتَآخُونَ يَحْقُنُ بَعْضُهُمْ رِقَابَ بَعْضٍ.

وَقِيلَ مَعْنَاهُ: لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا أَيْ مُتَكَفِّرِينَ بِالسِّلَاحِ.

Bana bildirildiğine göre hadis hafızlardan biri olan Mûsa b. Hârun'a bu hadis sorulunca: "Hadiste zikredilen kişiler, Ebû Bekr'in kendileriyle savaştığı, dinden dönen kişilerdir" demiştir.

Âlimlerden biri bu hadisi açıklarken şöyle demiştir: "Benden sonra fırkalara bölünüp de birbirlerinizin boyunlarını vurmayın. Bunu yaparsanız kafirlere benzemiş olursunuz. Zira kafirler düşman oldukları için birbirlerinin boyunlarını vururlar.. Müslümanlar ise kardeş oldukları için birbirlerinin kanlarının dökülmesine engel olurlar."

Bazıları ise buradaki küfr'den kastın birbirlerine silah çekme (tekeffür) olduğunu söylemiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ حَسَنِ بْنِ مُهَاجِرٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ نُعَيْمٍ، وَأَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالُوا: حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ سَهْلًا يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: «أَنَا فَرَطُكُمْ عَلَى الْحَوْضِ مَنْ وَرَدَ شَرِبَ وَمَنْ شَرِبَ لَمْ يَظْمَأْ أَبَدًا.. وَلَيَرِدَنَّ عَلَيَّ أَقْوَامٌ أَعْرِفُهُمْ وَيَعْرِفُونِي ثُمَّ يُحَالُ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ» .

قَالَ أَبُو حَازِمٍ: فَسَمِعَ النُّعْمَانُ بْنُ أَبِي عَيَّاشٍ وَأَنَا أُحَدِّثُهُمْ بِهَذَا الْحَدِيثِ فَقَالَ: هَكَذَا سَمِعْتَ سَهْلًا يَقُولُ؟ قُلْتُ: نَعَمْ! قَالَ فَأَنَا أَشْهَدُ عَلَى أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ لَسَمِعْتُهُ يَزِيدُ فِيهِ «فَأَقُولُ: إِنَّهُمْ مِنِّي!! فَيُقَالُ إِنَّكَ لَا تَدْرِي مَا عَمِلُوا بَعْدَكَ! فَأَقُولُ: سُحْقًا سُحْقًا لِمَنْ بَدَّلَ بَعْدِي» .

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ قُتَيْبَةَ .

Ebû Hâzım der ki: Sehl'in: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«Ben Havz'a (cennetteki havuza) giden öncünüz olacağım. Bu Havz'da gelen içer. Ondan içen de bir daha asla susuzluk çekmez... Sonra Havz'ın yanına benim tanıdığım, beni de tanıyan kişiler gelir, ancak yanımdan uzaklaştırılırlar»* buyurduğunu işittim" dediğini duydum.

Ben bu hadisi aktarırken Nu'mân b. Ebî Ayyâş duyunca bana: "Sehl'in bu şekilde dediğini mi işittin?" diye sordu. "Evet!" karşılığını verdiğimde şöyle dedi: "Şahadet ederim ki ben de bunu Ebû Saîd el-Hudrî'den işittim. Ancak o rivayet ederken Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) devamında: *"Bunlar bendendir!" dediğimde bana: «Senden sonra neler yaptıklarını bilmiyorsun» denilir. Bunun üzerine «Uzak olsun! Benden sonra değişenler benden uzak olsun!» derim"* buyurduğunu zikretti."

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'de Kuteybe'den rivayet etmişlerdir.[1]

وَقَالَ فِي حَدِيثِ ثَوْبَانَ: «.. وَلَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَلْحَقَ قَبَائِلُ مِنْ أُمَّتِي بِالْمُشْرِكِينَ وَحَتَّى تَعْبُدَ قَبَائِلُ مِنْ أُمَّتِي الْأَوْثَانَ.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ أَخْبَرَنَا أَبُو مُسْلِمٍ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ، عَنْ ثَوْبَانَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي حَدِيثٍ طَوِيلٍ أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ.

Sevbân'ın hadisinde ise Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"...Ümmetimden bazı kabileler müşriklere katılıp bazı kabileler de putlara tapmadıkça kıyamet kopmaz"* buyurduğu da zikredilir.

Müslim, *Sahîh*'de rivayet etmiştir.

وَقَدْ قَالَ اللهُ ﷻ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾ الْآيَةَ فَارْتَدَّ مَنِ ارْتَدَّ بَعْدَ وَفَاةِ النَّبِيِّ ﷺ فَقَاتَلَهُمْ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ ﷺ بِمَنْ أَطَاعَهُ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَبِمَنْ ثَبَتَ

[1] Buhârî, *fiten;* Müslim, *tahâret* (39) ve Ahmed, *Müsned* (1/257).

عَلَى الْإِسْلَامِ مِنْ سَائِرِ الْقَبَائِلِ وَلَمْ تَأْخُذْهُمْ فِي اللهِ لَوْمَةُ لَائِمٍ حَتَّى قَهَرُوهُمْ وَرَجَعَ مَنْ بَقِيَ مِنْهُمْ إِلَى الْإِسْلَامِ وَلِذَلِكَ قَالَ الْحَسَنُ الْبَصْرِيُّ! رَحِمَهُ اللهُ- فِي تَفْسِيرِ الْآيَةِ: مَا أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَاتِمٍ الدُّورِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ صَالِحٍ عَنْ أَبِي بِشْرٍ عَنِ الْحَسَنِ: ﴿فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ﴾ قَالَ: أَبُو بَكْرٍ وَأَصْحَابُهُ. تَابَعَهُ السَّرِيُّ بْنُ يَحْيَى عَنِ الْحَسَنِ.

Yüce Allah: **"Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse, (bilin ki) Allah onların yerine öyle bir topluluk getirir ki, Allah onları sever, onlar da Allah'ı severler. Onlar müminlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı güçlü ve onurludurlar. Allah yolunda cihad ederler. (Bu yolda) hiçbir kınayıcının kınamasından da korkmazlar. İşte bu, Allah'ın bir lütfudur. Onu dilediğine verir. Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir"**[1] buyurmuştur.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından sonra bazıları dinden çıktı. Ebû Bekr yanında yer alan Ensâr, Muhacir ve diğer kabilelerden Müslüman olarak kalanlarla birlikte bunlara karşı savaşmış ve bu uğurda kimsenin kınamasından çekinmemişlerdir. Dinden dönenlerin büyük bir kısmı öldürülürken geriye kalanlar tekrar Müslüman olmuştur.

Bundan dolayı Hasan el-Basrî, **"Allah onları sever, onlar da Allah'ı severler"**[2] âyetini açıklarken: "Bu kişi Ebû Bekr ve yanında duranlardır" demiştir. Seriy b. Yahya da bunu Hasan'dan rivayet ederek mutâbaât etmiştir.

وَهَذَا لَا يُخَالِفُ مَا رُوِّينَا فِي ذَلِكَ- فِي أَهْلِ الْيَمَنِ- فَمَنْ بَقِيَ مِنْ مُهَاجِرِي الْيَمَنِ كَانَ مِنْ جُمْلَةِ أَصْحَابِ أَبِي بَكْرٍ حِينَ قَاتَلُوا أَهْلَ الرِّدَّةِ فَوُجِدَ- بِحَمْدِ اللهِ وَنِعْمَتِهِ- تَصْدِيقُ الْخَبَرِ فِي جَمِيعِ ذَلِكَ- وبالله التوفيق.

Bu da Yemen ahalisi konusunda rivayet ettiğimize ters düşmez. Zira Yemen ahalisinden geriye kalanlar da Ebû Bekr'in yanında yer almışlar ve dinden çıkan bu kesimlerle savaşmışlardır. Sonuç olarak Resûlullah'ın (sallallahu

---

[1] Mâide Sur. 54

[2] Mâide Sur. 54

aleyhi vesellem) bu yönde önceden verdiği haberin doğruluğu ortaya çıkmıştır. Doğruya ulaşmak Allah'ın sayesindedir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ ﷺ بِأَنَّ الْمُسْلِمِينَ لَا يَعْبُدُونَ الشَّيْطَانَ فِي جَزِيرَةِ الْعَرَبِ- يُرِيدُ أَصْحَابَهُ فَمَنْ بَعْدَهُمْ فَكَانَ كَمَا قَالَ. ثُمَّ كَانَ مَا أَخْبَرَ بِهِ مِنَ التَّحْرِيشِ بَيْنَهُمْ فِي آخِرِ أَيَّامِهِ

Son Günlerinde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Arap Yarımadasında Artık Müslümanlardan Hiç Kimsenin Şeytana Tapmayacağını, Ancak Aralarını Bozmak İçin Onları Kışkırtıp Duracağını Bildirmesi ve Dediği Gibi Olması

وأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللهِ التَّوْقَانِيُّ بِهَا، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأَصْبَهَانِيُّ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِصَامٍ، حدثنا مؤمل ابن إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ أَيِسَ أَنْ يَعْبُدَهُ الْمُصَلُّونَ، وَلَكِنْ فِي التَّحْرِيشِ بَيْنَهُمْ.

Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Şeytan, namaz kılanların kendisine kulluk etmesinden ümidini kesmiştir, ancak yine de aralarını bozmak için kışkırtıp durur."*

أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ زَيْدُ بْنُ أَبِي هَاشِمٍ الْعَلَوِيُّ بِالْكُوفَةِ، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، أَخْبَرَنَا وَكِيعٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «إِنَّ الشَّيْطَانَ أَيِسَ أَنْ يَعْبُدَهُ الْمُصَلُّونَ فِي جَزِيرَةِ الْعَرَبِ وَلَكِنِ التَّحْرِيشَ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ عَنْ وَكِيعٍ .

Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Şeytan, Arap yarımadasında namaz kılanların kendisine kulluk etmesinden ümidini kesmiştir, ancak yine de aralarını bozmak için kışkırtıp durur."*

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Bekr b. Ebî Şeybe kanalıyla Vekî'den rivayet etmiştir.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ ابْنَتَهُ بِوَفَاتِهِ وَبِأَنَّهَا أَوَّلُ أَهْلِ بَيْتِهِ لُحُوقًا بِهِ فَكَانَا كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Kızına Vefat Haberini Vermesi ve Kendisinden Sonra Ailesi İçinde Ona Kavuşacak İlk Kişinin O Olduğunu Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ: أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ فِرَاسٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: «أَقْبَلَتْ فَاطِمَةُ - ﷺ- تَمْشِي كَأَنَّ مِشْيَتَهَا مِشْيَةَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ: مَرْحَبًا بِابْنَتِي ثُمَّ أَجْلَسَهَا عَنْ يَمِينِهِ أَوْ عَنْ شِمَالِهِ، ثُمَّ أَسَرَّ إِلَيْهَا حَدِيثًا فَبَكَتْ فَقُلْتُ: اسْتَخَصَّكِ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِحَدِيثٍ لِمَ تَبْكِينَ؟ ثُمَّ أَسَرَّ إِلَيْهَا حَدِيثًا فَضَحِكَتْ. فَقُلْتُ: مَا رَأَيْتُ كَالْيَوْمِ فَرَحًا أَقْرَبَ مِنْ حَزَنٍ؟! فَسَأَلْتُهَا عَمَّا قَالَ لَهَا، فَقَالَتْ: مَا كُنْتُ لِأُفْشِيَ سِرَّ رَسُولِ اللهِ ﷺ، حَتَّى إِذَا قُبِضَ سَأَلْتُهَا، فَقَالَتْ: إِنَّهُ أَسَرَّ إِلَيَّ أَنَّ جِبْرِيلَ عليه السلام كَانَ يُعَارِضُنِي بِالْقُرْآنِ كل سنة مرة، وأنه عَارَضَنِي بِهِ الْعَامَ مَرَّتَيْنِ، وَلَا أُرَاهُ إِلَّا حَضَرَ أَجَلِي، وَإِنَّكِ أَوَّلُ أَهْلِ بَيْتِي لُحُوقًا بِي، وَنِعْمَ السَّلَفُ أَنَا لَكِ، فَبَكَيْتُ لِذَلِكَ ثُمَّ قَالَ: أَلَا تَرْضَيْنَ أَنْ تَكُونِي سَيِّدَةَ نِسَاءِ هَذِهِ الْأُمَّةِ أَوْ نِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ؟ فَضَحِكْتُ» .

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي نُعَيْمٍ. وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخر عن زكريا .

Hz. Âişe der ki: Hz. Fâtıma'nın yürüyüşü aynen Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yürüyüşüne benzerdi. Bir gün yürüyerek karşıdan gelirken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu görünce: *"Hoş geldin kızım!"* diyerek karşıladı ve sağ veya sol tarafına oturttu. Sonra gizlice ona bir şey söyleyince Fâtıma ağlamaya başladı. Ona: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) seninle bir sırrı paylaştı. Buna rağmen neden ağlıyorsun?" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona bir daha gizlice bir şey söyleyince bu sefer Fâtıma gülmeye başladı. Fâtıma'ya: "Bugünkü gibi üzüntü ile sevincin bu kadar yakın olduğunu görmüş değilim"

---

[1] Müslim, *münâfikûn* 16 (65), Tirmizî, *birr* (1937) ve Ahmed, *Müsned* (3/313).

dedim ve Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ona ne söylediğini sordum. Fâtıma: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sırrını ifşa edecek değilim!" karşılığını verdi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettikten sonra Fâtıma'ya aynı şeyi sordum. Fâtıma şöyle dedi: "Birinci defa bana, Cebrâîl'in her sene bir veya iki defa kendisine Kur'ân'ı arz ettiğini, fakat bu yıl iki defa arz ettiğini söyleyip: *«Bunu ecelimin geldiğine yoruyorum. Ailem içinde bana kavuşacak ilk kişi de sen olacaksın. Ben senin için (âhirete giden) en iyi selefim»* buyurdu. Bundan dolayı ağladım. Sonra bana: *«Bu ümmetin kadınlarının —veya mümin kadınların— efendisi olmak istemez misin?»* buyurdu. Bunun üzerine de güldüm."

Buhârî, *Sahîh*'de Ebû Nuaym'dan ve Müslim ise başka bir kanalla Zekeriyyâ'dan rivayet etmiştir.[1]

وَاخْتَلَفُوا فِي مُكْثِ فَاطِمَةَ ﷺ بَعْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ حَتَّى مَاتَتْ فَقِيلَ مَكَثَتْ شَهْرَيْنِ وَقِيلَ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ وَقِيلَ سِتَّةَ أَشْهُرٍ وَقِيلَ ثَمَانِيَةُ أَشْهُرٍ. وَأَصَحُّ الرِّوَايَاتِ رِوَايَةُ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: مَكَثَتْ فَاطِمَةُ بَعْدَ وَفَاةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ سِتَّةَ أَشْهُرٍ، أَخْبَرَنَاهُ أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ، قَالَ: وَأَخْبَرَنَا الْحَجَّاجُ بْنُ أَبِي مَنِيعٍ، حَدَّثَنَا جَدِّي جَمِيعًا عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُرْوَةُ، أَنَّ عَائِشَةَ أَخْبَرَتْهُ، قَالَتْ: عَاشَتْ فَاطِمَةُ بِنْتُ رَسُولِ اللهِ ﷺ بَعْدَ وَفَاةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ سِتَّةَ أَشْهُرٍ.

أَخْرَجَاهُ فِي الصحيح .

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından sonra Hz. Fâtıma'nın ne kadar yaşadığı konusunda ihtilaf edilmiştir. Bazıları iki ay, bazıları üç ay, bazıları altı ay, bazıları da sekiz ay demiştir. Ancak bu konuda en sahih rivayet, Zührî'nin Urve kanalıyla Hz. Âişe'den rivayet ettiği ve bu sürenin altı ay olduğunu söyleyen rivayettir. Urve'nin bildirdiğine göre Hz. Âişe: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kızı Fâtıma, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından sonra altı ay yaşamıştır" dedi

---

[1] Buhârî, *istizân* (43), Müslim, *fadâil* 15 (99), Ahmed, *Müsned* (6/282) ve İbn Sa'd, *et-Tabakâtu'l-Kübrâ* (2/247).

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'de rivayet etmişlerdir.[1]

بَابُ إِخْبَارِهِ بِمَا يَرْجِعُ إِلَيْهِ مَقَالُ سُهَيْلِ بْنِ عَمْرِو بْنِ
عَبْدِ شمس وَرُجُوعِهِ إِلَى ذَلِكَ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Süheyl b. Amr b. Abdi Şems'in Söyleyeceği Güzel Bir Sözü Önceden Bildirmesi ve Zamanı Gelince Süheyl'in Bu Sözü Söylemesi

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عِيسَى قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرٍو، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ، قَالَ: قَالَ عُمَرُ ﷺ لِلنَّبِيِّ ﷺ: يَا رَسُولَ اللهِ! دَعْنِي أَنْزِعُ ثَنِيَّةَ سُهَيْلِ بْنِ عَمْرٍو فَلَا يَقُومُ خَطِيبًا فِي قَوْمِهِ أَبَدًا! فَقَالَ: دَعْهَا، فَلَعَلَّهَا أَنْ تَسُرَّكَ يَوْمًا. قَالَ سُفْيَانُ فَلَمَّا مَاتَ النَّبِيُّ ﷺ نَفَرَ مِنْهُ أَهْلُ مَكَّةَ فَقَامَ سُهَيْلُ بْنُ عَمْرٍو عِنْدَ الْكَعْبَةِ فَقَالَ: مَنْ كَانَ مُحَمَّدٌ إِلَهُهُ فَإِنَّ مُحَمَّدًا قَدْ مَاتَ، وَاللهُ حَيٌّ لَا يَمُوتُ .

قُلْتُ: ثُمَّ لَحِقَ سُهَيْلٌ فِي أَيَّامِ عُمَرَ ﷺ بِالشَّامِ مُرَابِطًا فِي سَبِيلِ اللهِ ﷻ حَتَّى مَاتَ بِهَا فِي طاعون عمواس.

Hasan b. Muhammed bildiriyor: Hz. Ömer, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! İzin ver de Süheyl b. Amr'ın dişlerini sökeyim! Bir daha kavmi içinde kalkıp konuşma yapamasın!" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Bırak! Belki bir gün seni sevindirir"*** karşılığını verdi.

Süfyân der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiği zaman Mekkeliler ayaklandı. Ancak Süheyl b. Amr, Kâbe'nin yanında durdu ve: "Muhammed'i (sallallahu aleyhi vesellem) ilah edinenler bilsin ki Muhammed öldü! Allah ise diridir ve ölmez" dedi.[2]

Ömer'in hilafeti zamanında Süheyl, Allah yolunda cihad için Şam'a gitti. Amavâs vebasında ölene kadar da orada kaldı.

---

[1] Buhârî, *meğâzî* (38) ve Müslim, *cihâd* 16 (52).

[2] İbn Hacer, *el-İsâbe*'de Süheyl'in biyografisinde zikretmiştir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ عَنْ حَالِ الْبَرَاءِ بْنِ مَالِكٍ الْأَنْصَارِيِّ بِأَنَّهُ مِمَّنْ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللهِ لَأَبَرَّهُ وَتَصْدِيقِ اللهِ جَلَّ ثَنَاؤُهُ قَوْلَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِيهِ رضي الله عنه

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Berâ b. Mâlik el-Ensârî Hakkında "Allah adına yemin edecek olsa Allah onun yeminini boşa çıkarmaz" Buyurması ve Yüce Allah'ın Bu Sözü Doğru Çıkarması

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِبَغْدَادَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ النَّحْوِيُّ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا محمد بن عزير الأيلي عن سلامة ابن رَوْحٍ عَنْ عُقَيْلٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: كَمْ مِنْ ضَعِيفٍ مُتَضَعَّفٍ ذِي طِمْرَيْنِ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللهِ لَأَبَرَّهُ، مِنْهُمُ الْبَرَاءُ بْنُ مَالِكٍ وَإِنَّ الْبَرَاءَ لَقِيَ زَحْفًا مِنَ الْمُشْرِكِينَ فَقَالُوا: يَا بَرَاءُ! أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: لَوْ أَقْسَمْتَ عَلَى اللهِ لَأَبَرَّكَ فَأَقْسِمْ عَلَى رَبِّكَ. قَالَ: أُقْسِمُ عليك يا رب لَمَا مَنَحْتَنَا أَكْتَافَهُمْ، فَمُنِحُوا أَكْتَافَهُمْ، ثُمَّ الْتَقَوْا عَلَى قَنْطَرَةِ السُّوسِ، فَأَوْجَعُوا فِي الْمُسْلِمِينَ، فَقَالُوا: أَقْسِمْ يَا بَرَاءُ عَلَى رَبِّكَ قَالَ: أُقْسِمُ عليك يا رب لما مَنَحْتَنَا أَكْتَافَهُمْ وَقُتِلَ الْبَرَاءُ شَهِيدًا .

قُلْتُ: قُتِلَ الْبَرَاءُ بْنُ مَالِكٍ يَوْمَ تُسْتَرَ في عهد عمر.

Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Zayıf olup güçsüz görülen ve eskimiş giysiler giyen nice kişiler var ki bunlar Allah adına yemin (ile dua) edecek olsalar Yüce Allah onların bu yeminlerini boşa çıkarmaz. Berâ b. Mâlik de onlardan biridir"* buyurdu.

Müşriklere karşı katıldığı bir savaşta Berâ'ya: "Ey Berâ! Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), senin Allah adına ettiğin duaları boşa çıkarmayacağını söylemişti. Rabbin adına yeminle dua et!" dediler. Berâ: "Rabbim! Adına yemin ederek müşriklerin başlarını önümüzde eğdirmeni istiyorum" deyince, müşrikler hezimete uğradı. Sûs köprüsünün yanında bir daha düşmanla karşı karşıya geldiler. Ağır saldırılar sonucu müslümanlar yine dağılır gibi olunca bir daha: "Ey Berâ! Rabbin adına yeminle dua et!" dediler. Berâ: "Rabbim! Adına

yemin ederek müşriklerin başlarını önümüzde eğdirmeni istiyorum" diye dua etti. Bu savaşta da Berâ şehit oldu.[1]

Berâ b. Mâlik, Ömer'in döneminde Tüster savaşında öldürüldü.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ بِمُحَدَّثِينَ كَانُوا فِي الْأُمَمِ وَأَنَّهُ إِنْ يَكُنْ فِي أُمَّتِهِ مِنْهُمْ أَحَدٌ فَعُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Geçmiş Ümmetlerde İlham Alan Kişilerin Bulunduğunu, Bu Ümmette de Öyle Biri Varsa Bu Kişinin Ömer b. el-Hattâb Olacağını Bildirmesi

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنَا بِشْرُ ابن مُوسَى، حَدَّثَنِيهِ الْحُمَيْدِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَجْلَانَ، أَنَّهُ سَمِعَ سَعْدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ: «قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِنَّهُ كَانَ فِي الْأُمَمِ مُحَدَّثُونَ فَإِنْ يَكُنْ فِي هَذِهِ الْأُمَّةِ فَهُوَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَمْرٍو النَّاقِدِ، عَنْ سُفْيَانَ . وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ عَنْ أَبِيهِ .

Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden önceki ümmetlerde kendisine ilham verilen kişiler bulunurdu. Şayet bu ümmetin içinde de öyle biri varsa bu Ömer b. el-Hattâb'tır"* buyurmuştur.

Müslim, *Sahîh*'de Amr en-Nâkid kanalıyla Süfyân'dan rivayet etmiştir.[2]

Buhârî ve Müslim, İbrâhim b. Sa'd kanalıyla, babası Sa'd'dan rivayet etmişlerdir.[3]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْرَائِيلَ- كُوفِيٌّ- عَنِ الوليد بن القيزار، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ عَلِيٍّ رضي الله عنه،

---

[1] Hâkim, *Müstedrek* (3/292).

[2] Müslim, *fadâil* 2 (23).

[3] Buhârî, *fadâil* 6 (3689) ve Müslim, *fadâil* 2 (23).

قَالَ: مَا كُنَّا نُنْكِرُ وَنَحْنُ مُتَوَافِرُونَ أَصْحَابَ مُحَمَّدٍ ﷺ أَنَّ السَّكِينَةَ تَنْطِقُ عَلَى لِسَانِ عُمَرَ ﷺ.

تَابَعَهُ زِرُّ بْنُ حُبَيْشٍ وَالشَّعْبِيُّ عَنْ عَلِيٍّ ﷺ

Hz. Ali der ki: "Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından olan bizler sayımızın çokluğuna rağmen sekînetin (ilahi huzurun) Ömer'in diliyle sağlanmasını garipsemezdik."

Zir b. Hubeyş ve Şa'bî bunu Ali'den rivayet ederek mutâbaât etmişlerdir.

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ ابن سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَيْسِ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ، قَالَ: كُنَّا نُحَدِّثُ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ يَنْطِقُ عَلَى لِسَانِ مَلَكٍ.

Târık b. Şihâb der ki: "Ömer b. el-Hattâb'ın meleğin diliyle konuştuğunu söylerdik."

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ أَخْبَرَنَا حَمْزَةُ بْنُ الْعَبَّاسِ الْعَقَبِيُّ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْكَرِيمِ بْنُ الهيثم الدّير عاقولِيّ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ. (ح) وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ السُّلَمِيُّ أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ الْحَجَّاجِيُّ الْحَافِظ أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ بْنِ جَرِيرٍ الْعَسَّالُ بِمِصْرَ، حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ مِسْكِينٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُوب عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عمران عُمَرَ بَعَثَ جَيْشًا وَأَمَّرَ عَلَيْهِمْ رَجُلًا يُدْعَى سَارِيَةَ فَبَيْنَمَا عُمَرُ ﷺ يَخْطُبُ فَجَعَلَ يَصِيحُ يَا سَارِيَ الْجَبَلَ، فَقَدِمَ رَسُولٌ مِنَ الْجَيْشِ فَقَالَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ لَقِينَا عَدُوَّنَا فَهَزَمُونَا فَإِذَا صَائِحٌ يَصِيحُ يَا سَارِيَ الْجَبَلَ فَأَسْنَدْنَا ظُهُورَنَا إِلَى الْجَبَلِ فَهَزَمَهُمُ اللهُ فَقُلْنَا لِعُمَرَ: كُنْتَ تَصِيحُ بِذَلِكَ.

قَالَ ابْنُ عَجْلَانَ وَحَدَّثَنَا إِيَاسُ بْنُ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ بِذَلِكَ [وَاللهُ ﷻ أَعْلَمُ] .

İbn Ömer bildiriyor: Hz. Ömer, Sâriye adında bir adamın komutasında bir ordu gönderdi. Bir ara Ömer hutbe verirken: "Ey Sâriye! Dağa doğru!" diye seslendi. Ordunun habercisi gelince Ömer'e: "Ey müminlerin emiri! Düşmanla karşılaştığımızda hezimete uğradık. Ancak «Ey Sâriye! Dağa doğru!» diye bir ses işittik ve sırtımızı dağa verdik. Sonrasında Yüce Allah müşrikleri hezimete uğrattı" dedi. Biz de Ömer'e: "Sen böyle seslenmiştin" dedik.

İbn Aclân der ki: "İyâs b. Muâviye b. Kurra da bizlere aynısını anlattı."

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ بِمَنْ يَكُونُ
أَسْرَعَ لُحُوقًا بِهِ زَوْجَاتِهِ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Eşleri Arasında Kendisine İlk Kavuşacak Olanı Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَسَنُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ شَاذَانَ أَخْبَرَنَا حَمْزَةُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا عَبَّاسٌ الدُّورِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ: فِرَاسٍ، عَنْ عَامِرٍ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتِ: اجْتَمَعْنَ أَزْوَاجُ النَّبِيِّ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ، فَقُلْنَ: يَا رَسُولَ اللهِ! أَيُّنَا أَسْرَعُ لُحُوقًا بِكَ قَالَ: أَطْوَلُكُنَّ يَدًا، قَالَتْ: فَأَخَذْنَا قَصَبَةً نَذْرَعُهَا وَكَانَتْ سَوْدَةُ بِنْتُ زَمْعَةَ أَطْوَلَنَا ذِرَاعًا قَالَتْ: فَتُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَكَانَتْ سَوْدَةُ بِنْتُ زَمْعَةَ أَسْرَعَنَا لُحُوقًا بِهِ، فَعَرَفْنَا أَنَّهُ كَانَ طُولُ يَدِهَا الصَّدَقَةُ. وَكَانَتِ امْرَأَةً تُحِبُّ الصَّدَقَةَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُوسَى بْنِ إِسْمَاعِيلَ. كَذَا فِي هَذِهِ الرِّوَايَةِ أَنَّ أَسْرَعَهُنَّ لُحُوقًا بِهِ كَانَتْ سَوْدَةَ.

وَالَّذِي يَدُلُّ عَلَيْهِ غَيْرُ هَذَا الْحَدِيثِ أَنَّ زَيْنَبَ كَانَتْ أَطْوَلَ يَدًا بِالصَّدَقَةِ وَكَانَتْ هِيَ أَسْرَعُ لحوقا به .

Hz. Âişe der ki: Bir gün hanımları Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında toplanıp: "Ey Allah'ın Resûlü! Vefatından sonra içimizden ilk hangimiz sana kavuşacak?" diye sordular. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"İçinizden kolu en uzun olanınız!"*** buyurdu. Bunun üzerine bir kamış alıp kol uzunluklarımızı ölçmeye başladık. İçimizde en uzun kollu da Sevde binti Zem'a çıktı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettikten sonra da içimizde ilk ona kavuşan (vefat eden) Sevde binti Zem'a oldu. Uzun koldan kastın da en çok sadaka veren olduğunu anladık. Zira Sevde sadaka vermeyi çok severdi.

Buhârî, *Sahîh*'de Mûsa b. İsmâil'den rivayet etmiştir.[1] Bu rivayette Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) ilk kavuşacak olan kişinin Sevde olduğu

---

[1] Buhârî, *zekât* (12).

söylenmiştir. Başka bir rivayette ise en çok sadaka veren eşinin Zeyneb olduğu ve vefatından sonra da Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) ilk kavuşan kişinin o olduğu zikredilmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا طَلْحَةُ بْنُ يَحْيَى بْنِ طَلْحَةَ عَنْ عَائِشَةَ بِنْتِ طَلْحَةَ، عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: أَسْرَعُكُنَّ لُحُوقًا بِي أَطْوَلُكُنَّ يَدًا قَالَتْ: فَكُنَّ يَتَطَاوَلْنَ أَيُّهُنَّ أَطْوَلُ يَدًا قَالَتْ: فَكَانَتْ زَيْنَبُ أَطْوَلَنَا يَدًا لِأَنَّهَا كَانَتْ تَعْمَلُ بِيَدِهَا وَتَصَدَّقُ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مَحْمُودِ بْنِ غَيْلَانَ . وَكَذَلِكَ رَوَاهُ زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ عَنْ عَامِرٍ الشَّعْبِيِّ إِلَّا أَنَّهُ أَرْسَلَهُ.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) eşi Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Ölümümden sonra) bana içinizden ilk kavuşacak olan kolu en uzun olanınızdır"* buyurdu. Bunun üzerine hangimizin kolu daha uzun diye ölçmeye başladık. Ancak kolu en uzun olanımız Zeyneb'di, zira kendi eliyle çalışıp sadaka verirdi.

Müslim, *Sahîh*'de Mahmûd b. Ğaylân'dan rivayet etmiştir.[1] Zekeriyyâ b. Ebî Zâide bunu Âmir eş-Şa'bî'den bu şekilde ancak mürsel olarak aktarmıştır.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يعقوب حدثنا أحمد ابن عَبْدِ الْجَبَّارِ حَدَّثَنَا يُونُسُ عَنْ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ عَنْ عَامِرٍ الشَّعْبِيِّ قَالَ: قُلْنَ النِّسْوَةُ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ أَيُّنَا أَسْرَعُ لُحُوقًا بك قال أطولكن يدا فَأَخَذْنَ يَتَذَارَعْنَ أَيَّتُهُنَّ أَطْوَلُ يَدًا فَلَمَّا تُوُفِّيَتْ زَيْنَبُ عَلِمْنَ أَنَّهَا كَانَتْ أَطْوَلَهُنَّ يَدًا فِي الْخَيْرِ وَالصَّدَقَةِ.

Âmir eş-Şa'bî der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) eşleri ona: "Vefatından sonra içimizden ilk hangimiz sana kavuşacak?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İçinizden kolu en uzun olanınız!"* buyurdu. Bunun üzerine kollarının uzunluğunu ölçmeye başladılar. İlk olarak Zeyneb vefat edince hayır yapma ve sadaka verme konusunda kendilerinden daha önde olduğunu anladılar.

---

[1] Müslim, *fadâil* 17 (101).

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ بأن خير التَّابِعِينَ أُوَيْسٌ الْقَرَنِيُّ وَوَصْفِهِ إِيَّاهُ وَقُدُومِهِ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ﷺ عَلَى الصِّفَةِ الَّتِي ذَكَرَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ وما ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Tâbiûnun En Hayırlısı Olan Uveys el-Karanî ve Vasıfları Hakkında Bilgi Vermesi, Ömer b. el-Hattâb'a Gelen Uveys'in Vasıflarının Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Söylediği Şekilde Olduğunun Görülmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ: أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَنَزِيُّ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ السَّلَامِ بْنُ مُطَهَّرٍ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، عَنِ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أُسَيْرِ بْنِ جَابِرٍ. فَذَكَرَ حَدِيثًا طَوِيلًا قَالَ فِيهِ: وَقُضِيَ لِأَهْلِ الْكُوفَةِ أَنْ وَفَدُوا إِلَى عُمَرَ ﷺ وَوَفَدَ فِيهِمْ رَجُلٌ كَانَ يُؤْذِيهِ- يَعْنِي: يُؤْذِي أُوَيْسًا- قَالَ: فَقَالَ عُمَرُ: اما ها هنا مِنَ الْقَرَنِيِّينَ أَحَدٌ؟ قَالَ: فَدُعِيَ ذَلِكَ الرَّجُلُ، فَقَالَ عُمَرُ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ حَدَّثَنَا أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ الْيَمَنِ يَقْدَمُ عَلَيْكُمْ وَلَا يَدَعُ بِهَا إِلَّا أُمًّا لَهُ قَدْ كَانَ بِهِ بَيَاضٌ فَدَعَا اللهُ أَنْ يَذْهَبَ عَنْهُ فَأَذْهِبَ عَنْهُ إِلَّا مِثْلُ مَوْضِعِ الدِّينَارِ أَوِ الدِّرْهَمِ يُقَالُ لَهُ: أُوَيْسٌ فَمَنْ لَقِيَهُ مِنْكُمْ فَلْيَأْمُرْهُ فَلْيَسْتَغْفِرِ اللهَ لَكُمْ- وَذَكَرَ الْحَدِيثَ.

هَذَا الْقَدْرُ أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ هَاشِمِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ سُلَيْمَانَ .

Ebû Nadra, Useyr b. Câbir'den naklettiği uzunca hadiste şöyle der: "Gün geldi Kufelilerden bir heyet Ömer'e geldi. Heyetin içinde de Uveys el-Karanî'yi rahatsız eden bir adam da vardı. Ömer: «Karanlılardan burada kimse var mı?» diye sorunca, o adam çağırıldı. Ömer ona: «Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bize anlattığına göre Yemen ahalisinden Uveys adında bir adam yanınıza gelecek ve geride annesinden başka kimsesi de olmayacak. Bu adam alaca hastasıydı, Yüce Allah'a dua edince bir dinarlık kadar yer dışında hastalığı gitti. İçinizden bu adamla karşılaşanlar kendileri için Allah'tan bağışlama dilemesini istesinler» dedi..." Sonrasında ravi hadisin devamını zikreder.

Bu kadarlık kısmını Müslim, *Sahîh*'de Hâşim b. el-Kâsım kanalıyla Süleymân'dan rivayet etmiştir.[1]

وأخبَرنَا أبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذٍ حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَضْلِ الْبَجَلِيُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ الضَّبِّيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ سَعِيدٍ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أُسَيْرِ بْنِ جَابِرٍ، قَالَ: «لَمَّا أَقْبَلَ أَهْلُ الْيَمَنِ جَعَلَ عُمَرُ ﷺ يَسْتَقْرِئُ الرِّفَاقَ فَيَقُولُ: هَلْ فِيكُمْ أَحَدٌ مِنْ قَرَنٍ حَتَّى أَتَى عَلَى قَرَنٍ فَقَالَ: مَنْ أَنْتُمْ؟ قَالُوا: قَرَنٌ فَوَقَعَ زِمَامُ عُمَرَ أَوْ زِمَامُ أُوَيْسٍ، فَنَاوَلَهُ عُمَرُ فَعَرَفَهُ بِالنَّعْتِ فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: مَا اسْمُكَ؟ قَالَ: أُوَيْسٌ. قَالَ: هَلْ كَانَتْ لَكَ وَالِدَةٌ؟ قَالَ: نَعَمْ! قَالَ: هَلْ بِكَ مِنَ الْبَيَاضِ شَيْءٌ؟ قَالَ: نَعَمْ! دَعَوْتُ اللهَ فَأَذْهَبَهُ عَنِّي إِلَّا مَوْضِعَ الدِّرْهَمِ مِنْ سُرَّتِي لِأَذْكُرَ بِهِ رَبِّي. فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: اسْتَغْفِرْ لِي. قَالَ: أَنْتَ أَحَقُّ أَنْ تَسْتَغْفِرَ لِي، أَنْتَ صَاحِبُ رَسُولِ اللهِ ﷺ. فَقَالَ عُمَرُ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: إِنَّ خَيْرَ التَّابِعِينَ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ أُوَيْسٌ الْقَرَنِيُّ، وَلَهُ وَالِدَةٌ وَكَانَ بِهِ بَيَاضٌ فَدَعَا رَبَّهُ فَأَذْهَبَهُ عَنْهُ إِلَّا مَوْضِعَ الدِّرْهَمِ فِي سُرَّتِهِ. قَالَ: فَاسْتَغْفَرَ لَهُ وَذَكَرَ الْحَدِيثَ.

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ عَفَّانَ مُخْتَصَرًا لَمْ يَذْكُرِ الْقِصَّةَ فِي أَوَّلِهِ .

Useyr b. Câbir anlatıyor: Yemen ahalisinden insanlar gelince Ömer onları tek tek dolaşıp: "İçinizden Karanlı kimse var mı?" diye sormaya başladı. Sonunda Karanlıların yanına geldi ve: "Siz kimlerdensiniz?" diye sordu. "Karanlıyız" dediklerinde Ömer'in veya Uveys'in kuşağı düştü. Ömer kuşağı alıp ona verirken onu vasıflarından tanıdı ve: "Adın nedir?" diye sordu. Uveys: "Uveys" dedi. Ömer: "Annen var mı?" diye sorunca, Uveys: "Evet, var" dedi. Ömer: "Sende alaca hastalığı var mı?" diye sorunca, Uveys: "Evet, vardı. Ancak dua edince göbeğimde bir dirhemlik kadar yer dışında Yüce Allah gerisini giderdi. Bu kalan yer de bana Rabbimi hatırlatmakta" dedi.

Ömer ona: "Bana bağışlanma dile!" deyince, Uveys: "Asıl senin bana bağışlanma dilemen gerek! Zira Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından birisin" karşılığını verdi. Ömer: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«Tâbiûnun en hayırlısı Uveys el-Karanî denilen adamdır. Bu adamın annesi vardır. Alaca hastasıdır. Ancak Rabbine dua edince göbeğindeki bir dirhemlik*

---

[1] Müslim, *fadâil* 55 (223).

kadar yer dışında Yüce Allah gerisini gidermiştir» buyurduğunu işittim" deyince, Uveys ona bağışlanma diledi...

Sonrasında ravi hadisin kalan kısmını zikreder.

Müslim, *Sahîh*'de girişteki olayı anlatmadan kısa bir şekilde Affân'dan rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بن محمد المقري، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ. وَأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الشَّيْبَانِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، قَالَا: حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ زُرَارَةَ بْنِ أَوْفَى، عَنْ أُسَيْرِ بْنِ جَابِرٍ، قَالَ: كَانَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ﷺ إِذَا أَتَتْ عَلَيْهِ- وَفِي المقري- إِذَا قَدِمَ عَلَيْهِ أَمْدَادُ أَهْلِ الْيَمَنِ سَأَلَهُمْ أَفِيكُمْ أُوَيْسُ بْنُ عَامِرٍ حَتَّى أَتَى عَلَى أُوَيْسٍ فَقَالَ: أَنْتَ أُوَيْسُ بْنُ عَامِرٍ؟ قَالَ: نَعَمْ! قَالَ: مِنْ مُرَادٍ ثُمَّ مِنْ قَرَنٍ؟ قَالَ: نَعَمْ! قَالَ: كَانَ بِكَ برص فبرأت مِنْهُ إِلَّا مَوْضِعَ دِرْهَمٍ؟ قَالَ: نَعَمْ! قَالَ: أَلَكَ وَالِدَةٌ؟ قَالَ: نَعَمْ! فَقَالَ عُمَرُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: «يَأْتِي عَلَيْكُمْ أُوَيْسُ بْنُ عَامِرٍ مَعَ أَمْدَادِ أَهْلِ الْيَمَنِ مِنْ مُرَادٍ ثُمَّ مِنْ قَرَنٍ كَانَ بِهِ بَرَصٌ فَبَرَأَ مِنْهُ إِلَّا مَوْضِعَ دِرْهَمٍ، لَهُ وَالِدَةٌ هُوَ بِهَا بَرٌّ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللهِ لَأَبَرَّهُ فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ يستغفر لك فافعل» - فاستغفره لِي، فَاسْتَغْفَرَ لَهُ ثُمَّ قَالَ لَهُ عُمَرُ: أَيْنَ تُرِيدُ؟ قَالَ: الْكُوفَةَ. قَالَ: أَلَا أَكْتُبُ لَكَ إِلَى عمالها- وفي رواية المقري أَلَا أَكْتُبُ إِلَى عَامِلِهَا- فَيَسْتَوْصُوا بِكَ خَيْرًا؟ فَقَالَ: لَأَنْ أَكُونَ فِي غَمْرِ الناس- وفي رواية المقري فِي غِمَارِ النَّاسِ أَحَبُّ إِلَيَّ. فَلَمَّا كَانَ فِي الْعَامِ الْمُقْبِلِ حَجَّ رَجُلٌ مِنْ أَشْرَافِهِمْ فَسَأَلَ عُمَرَ عَنْ أُوَيْسٍ كَيْفَ تَرَكْتَهُ قَالَ: تَرَكْتُهُ رَثَّ الْبَيْتِ- وفي رواية المقري- رَثَّ الثِّيَابِ قَلِيلَ الْمَتَاعِ. قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: «يَأْتِي عَلَيْكُمْ أُوَيْسُ بْنُ عَامِرٍ مَعَ أَمْدَادِ أَهْلِ الْيَمَنِ مِنْ مُرَادٍ ثُمَّ مِنْ قَرَنٍ كَانَ بِهِ بَرَصٌ فَبَرَأَ مِنْهُ إِلَّا مَوْضِعَ دِرْهَمٍ لَهُ وَالِدَةٌ هُوَ بِهَا بَرٌّ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللهِ لأبراه فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ يَسْتَغْفِرَ لَكَ فَافْعَلْ» . فَلَمَّا قَدِمَ الرَّجُلُ أَتَى أُوَيْسًا فَقَالَ: اسْتَغْفِرْ لِي قَالَ: أَنْتَ أَحْدَثُ عَهْدًا بِسَفَرٍ صَالِحٍ فَاسْتَغْفَرَ لِي وَقَالَ: لَقِيتَ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ؟ فَقَالَ: نَعَمْ! قَالَ: فَاسْتَغْفَرَ لَهُ. قَالَ: فَفَطِنَ لَهُ النَّاسُ فَانْطَلَقَ عَلَى وَجْهِهِ، قَالَ أُسَيْرٌ: فَكَسَوْتُهُ بُرْدًا فَكَانَ إِذَا رَآهُ إِنْسَانٌ قَالَ: مِنْ أَيْنَ لِأُوَيْسٍ هَذَا؟

---

[1] Müslim, *fadâil* 55 (224).

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ بِطُولِهِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ وَمُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى وَمُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ عَنْ مُعَاذٍ عن هشام .

Useyr b. Câbir anlatıyor: Müminlerin emiri Ömer b. el-Hattâb ne zaman Yemenlilerden askeri destek gelse onlara: "Uveys b. Âmir aranızda mı?" diye sorardı. Sonunda Uveys ile karşılaştı. Ona: "Uveys b. Âmir sen misin?" diye sorunca, Uveys: "Evet!" karşılığını verdi. Ömer: "Murâd kabilesinin Karan kasabasından mısın?" diye sorunca, Uveys: "Evet!" karşılığını verdi. Ömer: "Sende alaca hastalığı vardı. Bir dirhemlik kadar yer dışında da iyileşti, doğru mu?" diye sorunca, Uveys: "Evet!" karşılığını verdi. Ömer: "Annen var mı?" diye sorunca, Uveys: "Evet!" karşılığını verdi. Ömer: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): ***«Size destek olarak Yemen'den gelen askerlerin içinde Murâd kabilesinin Karan kasabasından Uveys b. Âmir adında biri olacaktır. Bu adamda alaca hastalığı vardı, ancak bir dirhemlik kadar yer dışında bu hastalıktan iyileşmiştir. Bu adamın bir annesi bulunur. O kadar iyi birisidir ki Allah adına yemin edecek olsa Allah bu yeminini boşa çıkarmaz. Elinden geliyorsa senin için bağışlanma dilemesini iste»*** buyurduğunu işittim. Benim için bağışlanma dile" deyince, Uveys ona bağışlanma diledi.

Sonrasında Ömer ona: "Nereye gideceksin?" diye sordu. Uveys: "Kufe'ye" karşılığını verdi. Ömer: "Kufe valisine sana yardımcı olması için mektup yazayım mı?" diye sorunca, Uveys: "İnsanlardan herhangi biri gibi olmak benim için daha iyidir" karşılığını verdi.

Diğer yıl hac mevsiminde Kufe eşrafından bir adam hacca geldi. Ömer bu adama: "Uveys'in durumu nasıl?" diye sorunca, adam: "Evi ve giysileri perişan, eşyası da çok az" karşılığını verdi. Ömer adama: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): ***«Size destek olarak Yemen'den gelen askerlerin içinde Murâd kabilesinin Karan kasabasından Uveys b. Âmir adında biri olacaktır. Bu adamda alaca hastalığı vardı, ancak bir dirhemlik kadar yer dışında bu hastalıktan iyileşmiştir. Bu adamın bir annesi bulunur. O kadar iyi birisidir ki Allah adına yemin edecek olsa Allah bu yeminini boşa çıkarmaz. Elinden geliyorsa senin için bağışlanma dilemesini iste»*** buyurduğunu işittim" dedi.

Adam Kufe'ye geri dönünce Uveys'in yanına gitti ve: "Bana bağışlanma dile" dedi. Uveys: "Hayırlı bir yolculuktan yeni gelmişsin, sen bana bağışlanma dile" karşılığını verdi ve: "Ömer'le mi karşılaştın?" diye sordu. Adam: "Evet!" deyince Uveys adama bağışlanma diledi. Kim olduğu ortaya çıkınca da Uveys Kufe'den ayrıldı. Ona bir hırka vermiştim. Üzerindeki hırkayı gören herkes: "Uveys bu hırkayı nereden bulmuş?" diyordu.

Tam metniyle Müslim, *Sahîh*'de İshâk b. İbrâhîm + Muhammed b. el-Müsennâ ve Muhammed b. Beşşâr kanalıyla Muâz'dan, o da Hişâm'dan rivayet etmiştir.[1]

وأخبرَنا أبو عبْدِ اللهِ الْحَافِظُ حَدَّثَنَا أبو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ حَدَّثَنَا هُدْبَةُ حَدَّثَنَا مُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ، حَدَّثَنَا أبو الأَصْفَرِ عَنْ صَعْصَعَةَ بْنِ مُعَاوِيَةَ، وَهُوَ عَمُّ الأَحْنَفِ، أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنَّهُ سَيَكُونُ فِي التَّابِعِينَ رَجُلٌ مِنْ قَرَنٍ يُقَالُ لَهُ أُوَيْسُ بْنُ عَامِرٍ يَخْرُجُ بِهِ وَضَحٌ فَيَدْعُو اللهَ أَنْ يُذْهِبَهُ عَنْهُ فَيُذْهِبَهُ فَيَقُولُ: اللَّهُمَّ دَعْ لِي فِي جَسَدِي مِنْهُ مَا أَذْكُرُ بِهِ نِعْمَتَكَ عَلَيَّ فَيَدَعُ لَهُ فِي جَسَدِهِ مَا يَذْكُرُ بِهِ نِعْمَةُ عَلَيْهِ فَمَنْ أَدْرَكَهُ مِنْكُمْ فَاسْتَطَاعَ أَنْ يَسْتَغْفِرَ لَهُ فَلْيَسْتَغْفِرْ .

Ömer b. el-Hattâb der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bizlere şöyle buyurdu: *"Tâbiûnun içinde Karan kasabasından Uveys b. Âmir adında adam çıkacaktır. Bu adam alaca hastalığına yakalanınca iyileşmesi için dua edecek, Yüce Allah da onu iyileştirecektir. «Allahım! Bu hastalıktan bedenimde bana olan nimetini hatırlatacak bir miktar bırak» deyince Yüce Allah nimetini hatırlatmak için bedeninde bir kısmını bırakır. İçinizden bu adama yetişenler ellerinden geliyorsa kendileri için bağışlanma dilemesini istesinler."*[2]

حَدَّثَنَا أبو عبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أبو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، حَدَّثَنَا أبو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا شَرِيكٌ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، قَالَ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ صِفِّينَ نَادَى مُنَادٍ مِنْ أَصْحَابِ مُعَاوِيَةَ أَصْحَابَ عَلِيٍّ: فِيكُمْ أُوَيْسٌ الْقَرَنِيُّ؟ قَالُوا: نَعَمْ،

---

[1] Müslim, *fadâil* 55 (225).

[2] Müslim, *fadâil* 55 (224).

فَضَرَبَ دَابَّتَهُ حَتَّى دَخَلَ مَعَهُمْ، ثُمَّ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: «خَيْرُ التَّابِعِينَ أُوَيْسٌ الْقَرَنِيُّ».

Abdurrahman b. Ebî Leylâ der ki: Sıffîn savaşında Muaviye'nin adamlarından biri Hz. Ali'nin adamlarına: "Uveys el-Karanî aranızda mı?" diye seslenince: "Evet" cevabını verdiler. Bunun üzerine adam bineğini sürüp onlara katıldı ve: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«Tabiûnun en hayırlısı Uveys el-Karanî'dir»* buyurduğunu işittim" dedi.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو زَكَرِيَّا: يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَنْبَرِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ السَّلَامِ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ، حَدَّثَنَا خَالِدٌ الْحَذَّاءُ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ شَقِيقٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي الْجَدْعَاءِ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: يَدْخُلُ الْجَنَّةَ بِشَفَاعَةِ رَجُلٍ مِنْ أُمَّتِي أَكْثَرُ مِنْ بَنِي تَمِيمٍ.

قَالَ الثَّقَفِيُّ: وَقَالَ هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ: كَانَ الْحَسَنُ يَقُولُ: إِنَّهُ أويس القرني.

Abdullah b. Ebi'l-Ced'â der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetimden bir adamın şefaatiyle Temîm oğullarından daha fazla kişi cennete girer"* buyurduğunu işittim.[2]

Sekafî der ki: Hişâm b. Hassân'ın bildirdiğine göre Hasan: "(Şefaat edecek olan) bu kişi Uveys el-Karanî'dir" derdi.

---

[1] Hâkim, *Müstedrek* (3/402).

[2] Tirmizî, *sifatu'l-kıyâme* (2438) ve Ahmed, *Müsned* (5/366).

بَابُ مَا رُوِيَ فِي إِخْبَارِهِ بِأَنَّهُ يَكُونُ فِي أُمَّتِهِ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ صِلَةُ بْنُ أَشْيَمَ فَكَانَ بَعْدَ وَفَاتِهِ عَلَى صِفَتِهِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ümmetinden Sıla b. Eşyem Adında Bir Adamın Çıkacağını Bildirmesi ve Böylesi Bir Adamın Çıkması

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُثْمَانَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ هُوَ ابْنُ الْمُبَارَكِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ، قَالَ: بَلَغَنَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَقُولُ: «يَكُونُ فِي أُمَّتِي رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ: صِلَةُ بْنُ أَشْيَمَ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ بِشَفَاعَتِهِ كَذَا وَكَذَا» .

Abdurrahman b. Yezîd b. Câbir der ki: Bize bildirilene göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetimden Sıla b. Eşyem adında bir adam çıkacak, onun şefaatiyle cennete şu kadar kişi girecektir"* buyurmuştur.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَسَدٍ حَدَّثَنَا ضَمْرَةُ عَنِ ابْنِ شَوْذَبٍ قَالَ: قَالَتْ مُعَاذَةُ الْعَدَوِيَّةُ: مَا كَانَ صِلَةُ يَجِيءُ مِنْ مَسْجِدِ بَيْتِهِ إِلَى فِرَاشِهِ إِلَّا حَبْوًا يَقُومُ حَتَّى يَفْتُرَ فِي الصَّلَاةِ. قُلْتُ: وَصِلَةُ بْنُ أَشْيَمَ صَاحِبُ كَرَامَاتٍ وَفِي ذكرها هنا تطويل

Muâze el-Adeviyye der ki: "Sıla, namazgâhından yatağına emekleyerek gelirdi. Zira bitkin düşünceye kadar namaz kılardı."[2]

Sıla b. Eşyem'in pek çok kerameti vardır ve hepsini burada zikretmek konuyu uzatacaktır.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِوِلَادَةِ غُلَامٍ بَعْدَهُ لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ﵁ وَإِذْنِهِ إِيَّاهُ فِي أَنْ يُسَمِّيَهُ بِاسْمِهِ وَيُكَنِّيَهُ بِكُنْيَتِهِ فَكَانَ ذَلِكَ فِي مُحَمَّدٍ ابْنِ الْحَنَفِيَّةِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ali b. Ebî Tâlib'e İsmi de Künyesi de Kendisiyle Aynı Olan bir Çocuğunun Olacağını

---

[1] Ebû Nuaym, *Hilye* (2/241).

[2] Ebû Nuaym, *Hilye* (2/241).

Bildirmesi ve Bunun Muhammed b. el-Hanefiyye'de Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ ومُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى. قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ الْكَلْبِيُّ حَدَّثَنَا عَوْنُ بْنُ سَلَّامٍ، حَدَّثَنَا قَيْسٌ عَنْ لَيْثٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ بِشْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ الْحَنَفِيَّةِ عَنْ عَلِيٍّ ﷺ قَالَ، قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «سَيُولَدُ لَكَ بَعْدِي غُلَامٌ قَدْ نَحَلْتُهُ اسْمِي وَكُنْيَتِي» .

Hz. Ali der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Benden sonra adı benim adım, künyesi de benim künyem gibi olan bir çocuğun olacaktır"* buyurdu.[1]

بَابٌ فِي إِخْبَارِهِ أُمَّ وَرَقَةَ بِأَنَّهَا تُدْرِكُ الشَّهَادَةَ فَاسْتُشْهِدَتْ فِي عَهْدِ عُمَرَ ابنِ الْخَطَّابِ ﷺ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ümmü Varaka'ya Şehit Olacağını Müjdelemesi, Ümmü Varaka'nın Ömer b. el-Hattâb Zamanında Şehit Olması

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بن أحمد المقري: ابْنُ الْحَمَامِيِّ- بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَاكِرٍ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ جُمَيْعٍ، قَالَ: حَدَّثَتْنِي جَدَّتِي، عَنْ أُمِّ وَرَقَةَ بِنْتِ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْحَارِثِ، وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَزُورُهَا وَيُسَمِّيهَا الشَّهِيدَةَ وَكَانَتْ قَدْ جَمَعَتِ الْقُرْآنَ وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حِينَ غَزَا بَدْرًا قَالَتْ تَأْذَنُ لِي فَأَخْرُجُ مَعَكَ أُدَاوِي جَرْحَاكُمْ وَأُمَرِّضُ مَرْضَاكُمْ لَعَلَّ اللهَ ﷻ يُهْدِي لِي شَهَادَةً، قَالَ: إِنَّ اللهَ ﷻ مُهْدٍ لَكِ شَهَادَةً فَكَانَ يُسَمِّيهَا الشَّهِيدَةَ وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ قَدْ أَمَرَهَا أَنْ تَؤُمَّ أَهْلَ دَارِهَا. وَأَنَّهَا غَمَّتْهَا جَارِيَةٌ لَهَا وَغُلَامٌ كَانَتْ قَدْ دَبَّرَتْهُمَا فَقَتَلَاهَا فِي إِمَارَةِ عُمَرَ فَقِيلَ إِنَّ أُمَّ وَرَقَةَ قَتَلَتْهَا جَارِيَتُهَا وَغُلَامُهَا وَأَنَّهُمَا هَرَبَا فَأُتِيَ بِهِمَا فَصَلَبَهُمَا فَكَانَا أَوَّلَ مَصْلُوبَيْنِ بِالْمَدِينَةِ. فَقَالَ عُمَرُ ﷺ صَدَقَ رَسُولُ اللهِ ﷺ كَانَ يَقُولُ: «انْطَلِقُوا نَزُورُ الشهيدة» .

Velîd b. Cumey', ninesinden bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ümmü Varaka binti Abdillah b. el-Hâris'i ziyaret eder, ona "Şehit kadın" derdi.

---

[1] İbn Sa'd, *Tabakât* (5/91).

Ümmü Varaka Kur'ân'ı ezberlemiş biriydi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Bedir savaşına çıkacağı sırada Ümmü Varaka: "Ey Allah'ın Resûlü! Seninle savaşa çıkmama izin ver. Hastalarınıza bakar, yaralılarınızı tedavi ederim. Belki Yüce Allah bana şehitliği nasip eder" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Allah sana şehitliği nasip edecektir"*** buyurdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu "Şehit kadın" şeklinde anardı ve mahallesinin kadınlarına imamlık yapmasını söylemişti.

Ümmü Varaka bir köle ile bir cariyesini (ölümünden sonra özgür kalacak şekilde) müdebber yapmıştı. Ömer'in hilafeti döneminde bu köle ile cariye onu boğup öldürdüler. Ömer'e: "Ümmü Varaka'yı cariyesi ile kölesi öldürüp kaçtılar" denilince peşlerinden adam gönderdi. Yakalanıp getirildiklerinde asılarak öldürüldüler ki Medine'de ilk asılanlar da onlar olmuştu. Ümmü Varaka öldürüldükten sonra Ömer: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize: «*Haydi, şehit kadını ziyarete gidelim*» buyururdu. Ne kadar doğru söylemiş" dedi.[1]

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا وَكِيعُ بْنُ الْجَرَّاحِ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ جُمَيْعٍ حَدَّثَتْنِي جَدَّتِي وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ خَلَّادٍ الْأَنْصَارِيُّ عَنْ أُمِّ وَرَقَةَ بِنْتِ نَوْفَلٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمَّا غَزَا بَدْرًا قَالَتْ لَهُ: يَا رَسُولَ اللهِ ائْذَنْ لِي فِي الْغَزْوِ مَعَكَ: أُمَرِّضْ مَرْضَاكُمْ لَعَلَّ اللهَ أَنْ يَرْزُقَنِي شَهَادَةً، قَالَ: «قَرِّي فِي بَيْتِكِ فَإِنَّ اللهَ يَرْزُقُكِ الشَّهَادَةَ» ، قَالَ: فَكَانَتْ تُسَمَّى الشَّهِيدَةُ وَكَانَتْ قَدْ قَرَأَتِ الْقُرْآنَ فَاسْتَأْذَنَتِ النَّبِيَّ ﷺأَنْ تَتَّخِذَ فِي دَارِهَا مُؤَذِّنًا فَأَذِنَ لَهَا قَالَ وَكَانَتْ دَبَّرَتْ غُلَامًا لَهَا وَجَارِيَةً فَقَامَا إِلَيْهَا بِاللَّيْلِ فَغَمَّاهَا بِقَطِيفَةٍ لَهَا حَتَّى مَاتَتْ وَدَفَنَاهَا فَأَصْبَحَ عُمَرُ رضي الله عنه، فَقَامَ فِي النَّاسِ فَقَالَ: مَنْ عِنْدَهُ مِنْ هَذَيْنِ مِنْ عِلْمٍ أَوْ مَنْ رَآهُمَا فَلْيَجِئْ بِهِمَا: يَعْنِي فَجِيءَ بِهِمَا فَأَمَرَ بِهِمَا فَصُلِبَا فَكَانَا أَوَّلَ مَصْلُوبٍ بِالْمَدِينَةِ .

Velîd b. Cumey', ninesinden ve Abdurrahman b. Hallâd el-Ensârî'den bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Bedir savaşına çıkacağı sırada Ümmü Varaka binti Nevfel: "Ey Allah'ın Resûlü! Seninle savaşa çıkmama izin ver. Yaralılarınızı tedavi ederim. Belki Yüce Allah bana şehitliği nasip eder"

---

[1] Ahmed, *Müsned* (6/405).

deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sen evinde kal, Allah sana şehitliği nasip edecektir"* buyurdu.

Bundan dolayı Ümmü Varaka'ya "Şehit kadın" denilirdi. Ümmü Varaka Kur'ân'ı öğrenmişti. Mahallesinde müezzin edinmek için Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) izin isteyince de kendisine izin vermiştir.

Ümmü Varaka bir köle ile bir cariyesini (ölümünden sonra özgür kalacak şekilde) müdebber yapmıştı. Köle ile cariye bir gece bir bez parçasıyla onu boğup öldürdüler ve gömdüler. Sabah olunca Ömer bu konuda bir konuşma yapmak üzere kalktı ve: "Bunlar hakkında bilgisi olan veya bunları gören kişiler bize haber versin" dedi. Yakalanıp getirildiklerinde de asılarak öldürüldüler ki Medine'de ilk asılanlar da onlar olmuştu.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ بِالطَّاعُونِ الَّذِي وَقَعَ بِالشَّامِ فِي أَصْحَابِهِ فِي عَهْدِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضي الله عنه

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ömer b. el-Hattâb Zamanında Şam'da Baş Gösterecek ve Ashâbının Maruz Kalacağı Vebayı Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ عُمَرَ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عَامِرٍ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْعَلَاءِ بْنِ زَبْرٍ، أَنَّهُ سَمِعَ بُسْرَ بْنَ عُبَيْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيَّ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيِّ، عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ، قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ وَهُوَ فِي خِبَاءٍ مِنْ أَدَمٍ فَجَلَسْتُ بِفِنَاءِ الْخِبَاءِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ وَقَالَ: ادْخُلْ يَا عَوْفُ! فَقُلْتُ: أَكُلِّي أَمْ بَعْضِي؟ قَالَ: كُلُّكَ فَدَخَلْتُ فَوَافَيْتُهُ يَتَوَضَّأُ وُضُوءًا مَكِيثًا ثُمَّ قَالَ، يَا عَوْفُ احْفَظْ خِلَالًا سِتًّا بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ إِحْدَاهُنَّ مَوْتِي، قَالَ عَوْفٌ: فَوَجِمْتُ عِنْدَهَا وَجْمَةً شَدِيدَةً فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ قُلْ: إِحْدَى، فَقُلْتُ: إِحْدَى. ثُمَّ قَالَ فَتْحُ بَيْتِ الْمَقْدِسِ. أَظُنُّهُ قَالَ ثُمَّ مُوتَانٌ يَظْهَرُ فِيكُمْ يَسْتَشْهِدُ اللهُ بِهِ ذَرَارِيَّكُمْ وَأَنْفُسَكُمْ وَيُزَكِّي بِهِ أَمْوَالَكُمْ ثُمَّ اسْتِفَاضَةُ الْمَالِ بَيْنَكُمْ ... » وَذَكَرَ الْحَدِيثَ.

---

[1] Bakın: İbn Hacer, *el-İsâbe* (4/505).

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنِ الْحُمَيْدِيِّ عَنِ الْوَلِيدِ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: ثُمَّ مُوتَانٌ يَأْخُذُ فيكم كقعاص الغنم

Avf b. Mâlik el-Eşcaî der ki: Tebûk savaşı sırasında deriden çadırı içinde bulunan Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip çadırın önünde oturdum. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Ey Avf! İçeri gir!"*** buyurunca, ben: "Başımı mı sokayım, yoksa tümden mi gireyim?" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Tümden gir"*** buyurdu. İçeriye girdiğimde acele etmeden abdest alıyordu. Abdest sonrasında da bana: ***"Ey Avf! Kıyamet kopmaya yakın altı şeyin gerçekleşmesini bekle! Birincisi benim ölümümdür"*** buyurdu. Bunu duyunca donup kaldım. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Bu bir, de"*** buyurunca: "Bir!" dedim. Sonra şöyle devam etti: ***"Diğeri, Beytu'l-Makdis'in fethedilmesidir. Diğeri, baş gösteren bir vebadır ki Yüce Allah bununla hem sizleri ,hem de çoluk çocuğunuzu şehit kılıp sizleri temizleyecektir. Bir diğeri, mallarınızın çoğalmasıdır..."*** Sonrasında ravi hadisin kalan kısmını zikreder.

Buhârî, ***Sahîh'***de Humeydî kanalıyla Velîd'den rivayet etmiş, ancak: ***"Diğeri, koyunların telef olması gibi sizi telef edecek olan vebadır"*** lafzını kullanmıştır.[1]

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْمَحْبُوبِيُّ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَسْعُودٍ، حَدَّثَنَا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ خُمَيْرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ شُرَحْبِيلَ بْنَ شُفْعَةَ، قَالَ: وَقَعَ الطَّاعُونُ بِالشَّامِ فَقَالَ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ إِنَّهُ رِجْسٌ، فَتَفَرَّقُوا عَنْهُ فَقَالَ ابْنُ حَسَنَةَ: أَنَا صَحِبْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَأَنَّ عَمْرَو بْنَ الْعَاصِ لَأَضَلُّ مِنْ بَعِيرِ أَهْلِهِ، وَإِنَّهُ رَحْمَةُ رَبِّكُمْ وَدَعْوَةُ نَبِيِّكُمْ وَوَفَاةُ الصَّالِحِينَ قَبْلَكُمْ فَاجْتَمِعُوا لَهُ وَلَا تَفَرَّقُوا عَنْهُ، فَبَلَغَ ذَلِكَ عَمْرَو بْنَ الْعَاصِ، فَقَالَ: صَدَقَ.

Şurahbîl b. Şuf'a der ki: Şam'da veba baş gösterince Amr b. el-Âs: "Bu bir pisliktir! Kaçıp uzaklaşın!" dedi. İbn Hasene: "Amr ailesinden devesinden daha şaşkın bir haldeyken ben Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında bulunuyordum. Söylediğinin aksine veba Rabbinizden bir rahmet, Peygamberinizin (sallallahu aleyhi vesellem) duası ve sizden önceki salih kişilerin ölüm şeklidir. Dağılmayın, bir araya toplanın" karşılığını verdi. Amr b. el-Âs, onun bu sözlerini duyunca: "Doğru söylüyor" dedi.

---

[1] **Buhârî, *cizye* 15 (3176) ve İbn Mâce, *fiten* (4042).**

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وأبو سعيد بن أبي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ كَثِيرٍ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ النَّهْشَلِيُّ، حَدَّثَنَا زِيَادُ بْنُ عِلَاقَةَ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ شَرِيكٍ، قَالَ: خَرَجْنَا فِي اثْنَيْ عَشَرَ مِنْ بَنِي ثَعْلَبَةَ فَبَلَغَنَا أَنَّ أَبَا مُوسَى نَزَلَ مَنْزِلًا فَأَتَيْنَاهُ فَسَمِعْنَاهُ يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: اللهُمَّ اجْعَلْ فَنَاءَ أُمَّتِي بِالطَّعْنِ وَالطَّاعُونِ، قُلْنَا: هَذَا الطَّعْنُ قَدْ عَرَفْنَاهُ فَمَا الطَّاعُونُ قَالَ وَخْزُ أَعْدَائِكُمْ مِنَ الْجِنِّ وَفِي كُلٍّ شُهَدَاءُ .

Usâme b. Şerîk der ki: Sa'lebe oğullarından on iki kişi olarak yola çıktığımızda Ebû Mûsa'nın bir yerde konakladığını duyduk ve yanına gittik. Vardığımızda Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) naklen: *"Allahım! Ümmetimin yok olmasını ta'n (yaralanma) ile tâûndan kıl"* dediğini işittik. Ona: "Ta'n'ı anladık ta tâûn ne oluyor?" dediğimizde Ebû Mûsa: "Cinlerden olan düşmanlarınızın sizi yaralamasıdır. Ancak her iki durumda da şehit sayılırsınız" dedi.[1]

وأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ: مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ السَّرَّاجُ، حَدَّثَنَا مُطَيَّنٌ، حَدَّثَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، عَنْ عَاصِمٍ الْأَحْوَلِ، عَنْ كُرَيْبِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ أَبِي مُوسَى، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ بْنِ قَيْسٍ أَخِي أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: «اللهُمَّ اجْعَلْ فَنَاءَ أُمَّتِي فِي سَبِيلِكَ بالطعن والطاعون .

Ebû Mûsa el-Eş'arî'nin kardeşi Ebû Burde b. Kays'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Ümmetimin senin yolunda yok olmasını ta'n (yaralanma) ile tâûndan (vebadan) kıl"* buyurmuştur.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ حَيَّانَ، أَنَّهُ سَمِعَ سُلَيْمَانَ بْنَ مُوسَى يَذْكُرُ أَنَّ الطَّاعُونَ وَقَعَ بِالنَّاسِ يَوْمَ جِسْرِ عَمُوسَةَ فَقَامَ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ فَقَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا هَذَا الْوَجَعُ رِجْسٌ فَتَنَحَّوْا مِنْهُ فَقَالَ شُرَحْبِيلُ، فَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي قَدْ سَمِعْتُ قَوْلَ صَاحِبِكُمْ وَإِنِّي وَاللهِ لَقَدْ أَسْلَمْتُ وَصَلَّيْتُ وَإِنَّ عَمْرًا لَأَضَلُّ مِنْ بَعِيرِ أَهْلِهِ وَإِنَّمَا هُوَ بَلَاءٌ أَنْزَلَهُ اللهُ فَاصْبِرُوا فَقَامَ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ فَقَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي قَدْ سَمِعْتُ قَوْلَ صَاحِبَيْكُمْ هَذَيْنِ، وَإِنَّ هَذَا

---

[1] Ahmed, *Müsned* (4/395, 413).

[2] Ahmed, *Müsned* (3/437; 4/238, 395, 417).

الطَّاعُونَ رَحْمَةُ رَبِّكُمْ وَدَعْوَةُ نَبِيِّكُمْ وإنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: «إِنَّكُمْ سَتَقْدَمُونَ الشَّامَ فَتَنْزِلُونَ أَرْضًا يُقَالُ لَهَا جِسْرُ عَمُوسَةَ يَخْرُجُ بِكُمْ فِيهَا خُرْجَانٌ لَهَا ذُبَابٌ كَذُبَابِ الدُّمَّلِ يَسْتَشْهِدُ اللهُ بِهِ أَنْفُسَكُمْ وَذَرَارِيَّكُمْ وَيُزَكِّي بِهِ أَمْوَالَكُمْ» . اللهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمَ أَنِّي سَمِعْتُ هَذَا مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَارْزُقْ مُعَاذًا وَآلَ مُعَاذٍ مِنْ ذَلِكَ الْحَظَّ الْأَوْفَى وَلَا تُعَافِهِ مِنْهُ، قَالَ: فَطُعِنَ فِي السَّبَّابَةِ، فَجَعَلَ يَنْظُرُ إِلَيْهَا، وَيَقُولُ: اللهُمَّ بَارِكْ فِيهَا فَإِنَّكَ إِذَا بَارَكْتَ فِي الصَّغِيرِ كَانَ كَبِيرًا، ثُمَّ طُعِنَ ابْنُهُ، فَدَخَلَ عَلَيْهِ، فَقَالَ: ﴿الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ﴾ . قَالَ: ﴿سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ﴾ .

Süleymân b. Mûsa bildiriyor: Cisr Amûsa savaşı sırasında veba baş gösterince Amr b. el-Âs bir konuşma yaptı ve: "Ey insanlar! Bu bir pisliktir! Bu bölgeden uzaklaşın!" dedi. Şurahbîl ise kalkıp: "Ey insanlar! Arkadaşınızın söylediklerini duydum! Vallahi Amr henüz ailesinin devesinden bile daha şaşkın bir haldeyken ben Müslüman olup namaz kılıyordum. Bu, Yüce Allah'ın indirmiş olduğu bir beladır ve buna sabredin" dedi.

Muâz b. Cebel de kalkıp şöyle dedi: "Ey insanlar! İki arkadaşınızın da söylediklerini duydum. Bu hastalık Rabbinizden bir rahmet ve Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) duasının sonucudur. Zira Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«Şam'a gidecek ve Cisr Amûsa denilen bir yerde konaklayacaksınız. Orada vücutlarınızda kara sinekleri andıran çıbanlar çıkacak. Yüce Allah bunlarla sizleri ve çoluk çocuğunuzu şehit kılacak, mallarınızı temizleyecektir»* buyurduğunu işittim.[1] Allahım! Bu sözü Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğimi biliyorsan Muâz'a ve ailesine bu hastalıktan en büyük payı ver ve onları iyileştirme!"

Sonrasında Muâz'ın işaret parmağında bu çıbanlardan biri çıktı. Muâz ona bakıp: "Allahım! Bunu bereketli kıl! Zira sen az olan bir şeyi bereketli kıldığın zaman onu çoğaltırsın" demeye başladı. Ardından oğlu da vebaya yakalandı. Muâz oğlunun yanına girince ona: **«Gerçek olan Rabbinden gelendir. O halde sakın şüphe edenlerden olma»**[2] dedi. Oğlu da: **"İnşâallah sabredenlerden olduğumu göreceksin"**[1] karşılığını verdi.

---

[1] Ahmed, *Müsned* (4/195-196).

[2] Bakara Sur. 147

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ بِالْفِتْنَةِ الَّتِي تَمُوجُ مَوْجَ الْبَحْرِ وَأَنَّهَا لَا تَكُونُ فِي أَيَّامِ أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ رضي الله عنه مَا حَتَّى يُكْسَرَ بَابُهَا وَكَسْرُ بَابِهَا قَتْلُ عُمَرَ رضي الله عنه

Hz. Peygamber'in (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM) Denizin Dalgaları Gibi Bir Fitnenin Olacağını Bildirmesi ile Bunun Hz. Ebû Bekr ile Ömer'in Dönemine Dek Zuhur Etmememesi ve Hz. Ömer'in Katledilmesi ile Bu Fitnenin Kapısının Kırılması

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ بِشْرَانَ بِبَغْدَادَ، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ الْبَخْتَرِيِّ الرَّزَّازُ، حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، حَدَّثَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ حُذَيْفَةَ، قَالَ: كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ عُمَرَ فَقَالَ: أَيُّكُمْ يَحْفَظُ حَدِيثَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي الْفِتْنَةِ؟ قَالَ: قُلْتُ: أَنَا! قَالَ: هَاتِ! إِنَّكَ لَجَرِيءٌ، فَقُلْتُ: فِتْنَةُ الرَّجُلِ فِي أَهْلِهِ، وَمَالِهِ، وَوَلَدِهِ، وَجَارِهِ، تُكَفِّرُهَا: الصَّلَاةُ، وَالصَّدَقَةُ، وَالْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ، قَالَ: لَيْسَ هَذَا أَعْنِي، إِنَّمَا أَعْنِي الَّتِي تَمُوجُ مَوْجَ الْبَحْرِ، قُلْتُ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ! لَيْسَ يَنَالُكَ مِنْ تِلْكَ شَيْءٌ، إِنَّ بَيْنَكَ وَبَيْنَهَا بَابًا مُغْلَقًا، قَالَ: أَرَأَيْتَ الْبَابَ يُفْتَحُ أَوْ يُكْسَرُ؟ قُلْتُ: لَا بَلْ يُكْسَرُ، قَالَ: إِذًا لَا يُغْلَقُ أَبَدًا. قَالَ: قُلْتُ أَجَلْ. فَقُلْنَا لِحُذَيْفَةَ أَكَانَ عُمَرُ يَعْلَمُ مَنِ الْبَابُ؟ قَالَ: نَعَمْ كَمَا يَعْلَمُ أَنَّ غَدًا دُونَهُ لَيْلَةٌ. وَذَلِكَ أَنِّي حَدَّثْتُهُ حَدِيثًا لَيْسَ بِالْأَغَالِيطِ، قَالَ فَهِبْنَا حُذَيْفَةَ أَنْ نَسْأَلَهُ مَنِ الْبَابُ، فَقُلْنَا لِمَسْرُوقٍ فَسَأَلَهُ، فَقَالَ: عُمَرُ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ أَوْجُهٍ عَنِ الْأَعْمَشِ وَمِنْ حَدِيثِ جَامِعِ بْنِ أَبِي رَاشِدٍ عَنْ شَقِيقٍ .

Huzeyfe der ki: Ömer b. el-Hattâb: "İçinizde, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) fitne hakkındaki hadislerinden ezberinde olan var mı?" diye sorunca, Huzeyfe: "Benim ezberimde var" karşılığını verdi. Ömer ona: "Pek cesursun! (Söyle bakalım)" deyince de, Huzeyfe şu karşılığı verdi: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Kişinin fitnesi, ailesi, malı ve komşusu elinden olacaktır. Namaz, sadaka, iyiliği emredip kötülükten sakındırmak da bu fitnenin kefâreti olacaktır." Ömer: "Benim kastettiğim fitne bu değil, aksine denizin dalgaları

---

[1] Sâffât Sur. 102

gibi (sarsıcı) olan fitneyi soruyorum" deyince, Huzeyfe: "Ey müminlerin emiri! O fitnenin sana bir zararı olmaz; zira seninle onun arasında kapalı bir kapı bulunmakta" karşılığını verdi. Ömer: "Peki o kapı açılacak mı, yoksa kırılacak mı?" diye sorunca, Huzeyfe: "Bilakis kırılacak" karşılığını verdi. Ömer de: "O zaman bu kapı hiç kapanamayacak" dedi. Huzeyfe dedi ki: "Ben evet" dedim. (Şakîk der ki) Biz Huzeyfe'ye: "Ömer kapının ne olduğunu anladı mı?" diye sorduğumuzda, Huzeyfe: "Evet! Gündüzden sonra gecenin olduğunu anladığı gibi bunu da anladı. Zira ben ona bir hadisi aktardım, boş bir laf (yalan yanlış bir şey) değil" dedi. Biz ona (Huzeyfe'ye) kapının kim olduğunu sormaya çekindik ve Mesrûk'un bunu sormasını istedik. Mesrûk sorunca Huzeyfe: "O kapı Ömer'dir" dedi.

Buhârî ile Müslim, bir çok kanalla A'meş'ten ve Câmi' b. Ebî Râşid kanalıyla Şakîk'ten rivayet ettiler.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ، قَالَ: كَتَبَ إِلَيَّ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ حِينَ أَلْقَى الشَّامُ بَوَانِيَهُ وَصَارَ بَثْنِيَّةً وَعَسَلًا أَنْ سِرْ إِلَى أَرْضِ الْهِنْدِ وَالْهِنْدُ يَوْمَئِذٍ فِي أَنْفُسِنَا الْبَصْرَةُ وَأَنَا لِذَاكَ كَارِهٌ فَقَالَ رَجُلٌ اتَّقِ اللهَ يَا أَبَا سُلَيْمَانَ، فَإِنَّ الْفِتَنَ قَدْ ظَهَرَتْ فَقَالَ أَمَّا وَابْنُ الْخَطَّابِ حَيٌّ فَلَا، إِنَّهَا إِنَّمَا تَكُونُ بَعْدَهُ وَالنَّاسُ «بِذِي بِلِيَّانَ» أَوْ فِي «ذِي بِلِيَّانَ» مَكَانُ كَذَا وَكَذَا، فَيَنْظُرُ الرَّجُلُ فَيَتَفَكَّرُ هَلْ يَجِدُ مَكَانًا لَمْ يَنْزِلْ بِهِ مَا نَزَلَ بِمَكَانِهِ الَّذِي هُوَ فِيهِ مِنَ الْفِتْنَةِ وَالشَّرِّ فَلَا يَجِدُ أُولَئِكَ الْأَيَّامَ الَّتِي ذَكَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ أَيَّامُ الْهَرْجِ فَنَعُوذُ بِاللهِ أَنْ تُدْرِكَنِي وَإِيَّاكُمْ أُولَئِكَ الْأَيَّامُ.

Hâlid b. el-Velîd anlatıyor: Müminlerin emiri (Ömer b. el-Hattâb) Şam'ın bolluk içinde olduğu (halkın çoğunluğunca) tereyağı ve balın tüketildiği bir zamanda bana mektup yazarak Hind üzerine yürümemi emretti. O dönemde bize göre Hind'den maksat Basra idi ve ben bu işe sıcak bakmadım. Derken bir adam ayağa kalkarak: "Allah'tan kork, ey Ebû Süleymân! Fitneler zuhur etti" deyince o da şöyle karşılık verdi: "İbnü'l-Hattâb henüz sağ iken mi? Asıl fitneler onun ölümünden sonra, insanların Zû Beliyyân'da veya Biliyyân'da bulunduğu bir sırada zuhur edecektir. -Zû Beliyyân şu şu yerdedir-. Öyle ki insan bakar, acaba bulunduğu yerde meydana gelen fitne ve şerrin

düşmediği bir yer bulabilir miyim diye düşünür. Ama bulamaz. İşte o günler, Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) kıyametten önce yaşanacağını belirttiği toplu ölüm günleridir. Allah, bizleri ve sizleri o günleri yaşamaktan muhafaza eylesin."

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ الْعَدْلُ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، حَدَّثَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا الأَعْمَشُ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ قَيْسٍ، قَالَ: خَطَبَنَا خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ فَقَالَ: إِنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عُمَرَ بَعَثَنِي إِلَى الشَّامِ وَهُوَ يَهُمُّهُ فَأَلْقَى بَوَانِيَهُ بَثْنِيَّةً وَعَسَلًا. أَرَادَ أَنْ يُؤْثِرَ بِهَا غَيْرِي وَيَبْعَثَنِي إِلَى الْهِنْدِ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ تَحْتِهِ: اصْبِرْ أَيُّهَا الأَمِيرُ فَإِنَّ الْفِتَنَ قَدْ ظَهَرَتْ، فَقَالَ وَابْنُ الْخَطَّابِ حَيٌّ؟! إِنَّمَا ذَاكَ بَعْدَهُ، إِنَّمَا ذَاكَ بَعْدَهُ، إِذَا كَانَ النَّاسُ «بِذِي بَلِيٍّ» وَذِي «بَلِيٍّ» وَيَذْكُرُ الرَّجُلُ هَلْ يَجِدُ أَرْضًا لَيْسَ بِهَا مِثْلُ الَّذِي يَفِرُّ مِنْهُ وَلَا يجده .

Urve b. Kays der ki: Hâlid b. el-Velîd bize hitab ederek dedi ki: "Müminlerin emiri (Ömer) beni Şam'a endişe ile gönderdi. Ancak şimdi tereyağı ile balın tüketildiği rahatlık içinde iken benim, yani benim dışındakileri teşvik ederek Hind üzerine yürümemi emretti." Bunun üzerine aşağıda bir yerden bir adam ayağa kalkarak: "Sabırlı ol, ey vali! Fitneler zuhur etti" deyince o da şöyle karşılık verdi: "İbnü'l-Hattâb henüz sağ iken mi zuhur etmiş? Asıl fitneler onun ölümünden sonra, onun ölümünden sonra olacaktır! İnsanların Zû Beliy'de bulunduğu bir sırada zuhur edecektir. Öyle ki insan bakar, acaba kaçtığı yerde meydana gelen fitne ve şerrin düşmediği bir yer bulabilir miyim diye düşünür. Ama bulamaz."

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ بِالْبَلْوَى الَّتِي أَصَابَتْ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ رضي الله عنه وَالْفِتْنَةِ الَّتِي ظَهَرَتْ فِي أَيَّامِهِ وَالْعَلَامَةِ الَّتِي دَلَّتْ عَلَى قَبْرِهِ وَقَبْرِ صَاحِبَيْهِ رضي الله عنهما

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Osmân b. Affân'ın Maruz Kalacağı Bela ve Fitneyi Bildirmesi; Mezarının Ebû Bekr ve Ömer'in Mezarlarına Göre Konumuna İşaret Eden Olay

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وأَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ شَرِيكِ بْنِ أَبِي نَمِرٍ،

عَنِ ابْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ قَالَ: تَوَضَّأْتُ فِي بَيْتِي ثُمَّ خَرَجْتُ فَقُلْتُ: لَأَكُونَنَّ الْيَوْمَ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَجِئْتُ الْمَسْجِدَ، فَسَأَلْتُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالُوا: خَرَجَ وتوجه ها هنا فَخَرَجْتُ فِي أَثَرِهِ حَتَّى جِئْتُ بِئْرَ أَرِيسَ وَبَابُهَا مِنْ جَرِيدٍ، فَمَكَثْتُ عِنْدَ بَابِهَا حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَدْ قَضَى حَاجَتَهُ وَجَلَسَ، فَجِئْتُهُ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ وَإِذَا هُوَ قَدْ جَلَسَ عَلَى قُفِّ بِئْرِ أَرِيسَ فَتَوَسَّطَهُ، ثُمَّ دَلَّى رِجْلَيْهِ فِي الْبِئْرِ وَكَشَفَ عَنْ سَاقَيْهِ، فَرَجَعْتُ إِلَى الْبَابِ فَقُلْتُ: لَأَكُونَنَّ بَوَّابَ رَسُولِ الله ﷺ الْيَوْمَ فَلَمْ أَنْشِبْ أَنْ دَقَّ الْبَابَ فَقُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ أَبُو بَكْرٍ قُلْتُ عَلَى رِسْلِكَ قَالَ وَذَهَبْتُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللهِ هَذَا أَبُو بَكْرٍ يَسْتَأْذِنُ فَقَالَ: ائْذَنْ لَهُ وَبَشِّرْهُ بالجنة قال فخرجت مُسْرِعًا حَتَّى قُلْتُ لِأَبِي بَكْرٍ: ادْخُلْ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ يُبَشِّرُكَ بِالْجَنَّةِ قَالَ: فَدَخَلَ حَتَّى جَلَسَ إِلَى جَنْبِ النبي ﷺ فِي الْقُفِّ عَلَى يَمِينِهِ وَدَلَّى رِجْلَيْهِ وَكَشَفَ عَنْ سَاقَيْهِ كَمَا صَنَعَ النَّبِيُّ ﷺ ثُمَّ رَجَعْتُ وَقَدْ كنت تركت أَخِي يَتَوَضَّأُ وَقَدْ كَانَ قَالَ لِي أَنَا عَلَى أَثَرِكَ فَقُلْتُ إِنْ يَرِدَ اللهُ بِفُلَانٍ خَيْرًا يَأْتِ بِهِ قَالَ فَسَمِعْتُ تَحْرِيكَ الْبَابِ فَقُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ عُمَرُ قُلْتُ عَلَى رِسْلِكَ قَالَ: وَجِئْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ وَأَخْبَرْتُهُ فَقَالَ: ائْذَنْ لَهُ وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ قَالَ: فَجِئْتُ فَأَذِنْتُ لَهُ وَقُلْتُ لَهُ، رَسُولُ اللهِ ﷺ يُبَشِّرُكَ بِالْجَنَّةِ فَدَخَلَ حَتَّى جَلَسَ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ عَلَى يَسَارِهِ وَكَشَفَ عَنْ سَاقَيْهِ وَدَلَّى رِجْلَيْهِ فِي الْبِئْرِ كَمَا صَنَعَ النَّبِيُّ ﷺ وَأَبُو بَكْرٍ. قَالَ: ثُمَّ رَجَعَ فَقُلْتُ إِنْ يَرِدَ اللهُ بِفُلَانٍ خَيْرًا يَأْتِ بِهِ. يُرِيدُ: أَخَاهُ، فَإِذَا تَحْرِيكُ الْبَابِ فَقُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ قُلْتُ عَلَى رِسْلِكَ وَذَهَبْتُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقُلْتُ هَذَا عُثْمَانُ يَسْتَأْذِنُ قَالَ: ائْذَنْ لَهُ وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ مَعَ بَلْوَى أَوْ بَلَاءٍ يُصِيبُهُ قَالَ فَجِئْتُ فَقُلْتُ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَأْذَنُ لَكَ، وَيُبَشِّرُكَ بِالْجَنَّةِ مَعَ بَلْوَى أَوْ بَلَاءٍ يُصِيبُكَ فَدَخَلَ فَلَمْ يَجِدْ فِي الْقُفِّ مَجْلِسًا فَجَلَسَ وُجَاهَهُمْ مِنْ شَقِّ الْبِئْرِ وَكَشَفَ عَنْ سَاقَيْهِ وَدَلَّاهُمَا فِي الْبِئْرِ كَمَا صَنَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، وَأَبُو بَكْرٍ، وَعُمَرُ. قَالَ شُعْبَةُ: فَأَوَّلْتُهَا قُبُورَهُمْ.

أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ .

Ebû Musa el-Eş'arî anlatıyor: Evimde abdestimi alıp çıktım. Çıkarken kendi kendime: "Bugün Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanından ayrılmayacağım" dedim. Mescid'e gelip Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) sordum. Bana: "Çıktı ve şu tarafa doğru gitti" dediler. Bunun üzerine ben de peşinden çıktım ve Erîs

kuyusunun bulunduğu bahçeye geldim. Bahçe kapısı hurma dallarından yapılmıştı. Bahçe kapısının önünde oturdum. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) içeride ihtiyacını giderip oturduğunu düşününce de yanına gittim. Varıp selam verdiğimde kuyunun ağzının kenarında oturduğunu ve baldırlarını açıp ayaklarını kuyuya sarkıttığını gördüm.

Dönüp bahçe kapısının önünde oturdum ve kendi kendime: "Bugün Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kapıcısı olacağım!" dedim. Ebû Bekr gelip kapıyı itti. "Kim o?" diye seslendiğimde: "Ebû Bekr!" dedi. Ona: "Yavaş ol!" karşılığını verdim ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gidip: "Ey Allah'ın Resûlü! Ebû Bekr gelmiş, yanına girmek için izin istiyor" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Girmesine izin ver ve onu cennetle müjdele!"* buyurdu. Gittim ve Ebû Bekr'e: "Gir! Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) seni cennetle de müjdeliyor!" dedim. Ebû Bekr girdi ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sağ tarafına oturdu. O da Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gibi baldırlarını açıp ayaklarını kuyuya sarkıttı. Dönüp yine kapının önünde oturdum.

Ben evden çıkarken kardeşim abdest alıyordu ve: "Abdest alıp peşinden geleceğim" demişti. İçimden: "Yüce Allah filana (kardeşime) hayır dilemişse onu da buraya getirir" dedim. O esnada birinin kapıyı oynattığını fark ettim. "Kim o?" diye sorduğumda: "Ömer" karşılığını verdi. Ona: "Yavaş ol!" dedim ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittim. Selam verip Ömer'in geldiğini söyledim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Girmesine izin ver ve onu cennetle müjdele!"* buyurdu. Ömer'in yanına gelip girmesine izin verdim ve: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) seni cennetle müjdeliyor!" dedim. Ömer girip Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sol tarafına oturdu. O da Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ve Ebû Bekr'in yaptığı gibi baldırlarını açıp ayaklarını kuyuya sarkıttı.

Gidip tekrar kapı önünde oturdum ve: "Yüce Allah filana (kardeşime) hayır dilemişse onu da buraya getirir" dedim. O esnada biri gelip kapıyı oynatmaya başladı. "Kim o?" diye sorduğumda: "Osmân b. Affân!" karşılığını verdi. Ona: "Yavaş ol!" dedim ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittim. "Osmân gelmiş ve girmek için izin istiyor" dediğimde Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Girmesine izin ver ve onu, uğrayacağı bir musibetle beraber cennetle müjdele!"* buyurdu. Osmân'ın yanına gelip: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) girmene izin veriyor ve seni maruz kalacağın bir musibetle birlikte cennetle müjdeliyor" dedim. Osmân girdi, ancak kuyu ağzının bir kenarının dolu olduğunu gördü. Bunun üzerine karşı taraflarında

oturdu. O da Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekr ve Ömer gibi baldırlarını açıp ayaklarını kuyuya sarkıttı.

Ravi Şu'be der ki: "Onların kuyuda bu şekilde oturmalarını mezarlarının birbirlerine olan konumuna yordum."

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'de Süleyman b. Bilâl'dan rivayet etmişlerdir.[1]

وأَخبَرَنَا أَبُو نَصرٍ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ، أَخبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ الْبَغْدَادِيّ بِهَرَاةَ أَخْبَرَنَا مُعَاذُ بْنُ نَجْدَةَ حَدَّثَنَا خَلَّادُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا عَبْدُ الأَعْلَى بْنُ أَبِي الْمُسَاوِرِ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ حَاطِبٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ بجير، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ، قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ: انْطَلِقْ حَتَّى تَأْتِيَ أَبَا بَكْرٍ فَتَجِدَهُ فِي دَارِهِ جَالِسًا مُحْتَبِيًا فَقُلْ إِنَّ النَّبِيَّ [ﷺ] يَقْرَأُ عَلَيْكَ السلام ويقول أَبْشِرْ بِالْجَنَّةِ ثُمَّ انطَلِقْ حَتَّى تَأْتِيَ الثَّنِيَّةَ فَتَلْقَى عُمَرَ رَاكِبًا عَلَى حِمَارٍ تَلُوحُ صَلْعَتُهُ فقل أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ يَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ وَيَقُولُ أَبْشِرْ بِالْجَنَّةِ ثُمَّ انْصَرِفْ حَتَّى تَأْتِيَ عُثْمَانَ فَتَجِدَهُ فِي السُّوقِ يَبِيعُ وَيَبْتَاعُ فَقُلْ إِنَّ النَّبِيَّ يَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ وَيَقُولُ أبشر بالجنة بَعْدَ بَلَاءٍ شَدِيدٍ قَالَ: فانطلقت حَتَّى أَتَيْتُ أَبَا بَكْرٍ فَوَجَدْتُهُ فِي دَارِهِ جَالِسًا مُحْتَبِيًا كَمَا قَالَ لِي رَسُولُ اللهِ صَلَّى ﷺ فَقُلْتُ إِنَّ نَبِيَّ اللهِ ﷺ يَقْرَأُ عَلَيْكَ السلام ويقول: أبشر بالجنة قَالَ: فَأَيْنَ رَسُولُ اللهِ ﷺ؟ قَالَ: قُلْتُ: فِي مَكَانِ كَذَا وَكَذَا، قَالَ: فَقَامَ فَانْطَلَقَ إِلَيْهِ قَالَ: ثُمَّ أَتَيْتُ الثَّنِيَّةَ فَإِذَا عُمَرُ رَاكِبٌ عَلَى جَمَلِهِ تَلُوحُ صَلْعَتُهُ كَمَا قَالَ لِي رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقُلْتُ: إِنَّ نَبِيَّ اللهِ ﷺ يَقْرَأُ عَلَيْكَ السلام ويقول أبشر بالجنة قَالَ فَأَيْنَ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَالَ: فَقُلْتُ: فِي مَكَانِ كَذَا وَكَذَا قَالَ: فَانْطَلَقَ إِلَيْهِ قَالَ ثُمَّ انْطَلَقْتُ إِلَى السُّوقِ فَأَجِدُ عُثْمَانَ فِيهَا يَبِيعُ وَيَبْتَاعُ كَمَا قَالَ لِي رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقُلْتُ: إِنَّ نَبِيَّ اللهِ ﷺ يَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ وَيَقُولُ: أَبْشِرْ بِالْجَنَّةِ بَعْدَ بَلَاءٍ شَدِيدٍ قَالَ فَأَيْنَ رَسُولُ الله ﷺ قَالَ: قُلْتُ: فِي مَكَانِ كَذَا وَكَذَا قَالَ فَأَخَذَ بِيَدِي وَأَقْبَلْنَا جَمِيعًا حَتَّى أَتَيْنَا رَسُولَ اللهِ ﷺ فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللهِ إِنَّ زَيْدًا أَتَانِي فَقَالَ: إِنَّ نَبِيَّ اللهِ ﷺ يَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ وَيَقُولُ أَبْشِرْ بالجنة بعد بلاء شديد وَأَيُّ بَلَاءٍ يُصِيبُنِي يَا رَسُولَ اللهِ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا تَغَنَّيْتُ وَلَا تَمَنَّيْتُ وَلَا مَسَسْتُ ذَكَرِي بِيَمِينِي مُنْذُ بَايَعْتُكَ فَأَيُّ بَلَاءٍ يُصِيبُنِي؟ فَقَالَ: هُوَ ذاك. قُلْتُ: عَبْدُ الأَعْلَى بْنُ أَبِي الْمُسَاوِرِ

[1] Buhârî, *fadâil* (5) ve Müslim, *fadâil* (3).

ضَعِيفٌ فِي الْحَدِيثِ فَإِنْ كَانَ حَفِظَ هَذَا فَيُحْتَمَلُ أَنْ يَكُونَ النَّبِيُّ ﷺ بَعَثَ زَيْدَ بْنَ أَرْقَمَ إِلَيْهِمْ وَأَبُو مُوسَى لَمْ يَعْلَمْهُ فَقَعَدَ عَلَى الْبَابِ فَلَمَّا جَاءُوا رَاسَلَهُمْ عَلَى لِسَانِ أَبِي مُوسَى بِمِثْلِ ذَلِكَ وَاللهُ أَعْلَمُ.

وَقَدْ رُوِيَ فِي إِخْبَارِهِ بِأَنَّ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ رضي الله عنه يُقْتَلُ أَحَادِيثُ كَثِيرَةٌ.

Zeyd b. Erkam der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Ebû Bekr'in yanına git. Onu evinde bağdaş kurup oturmuş halde göreceksin. Ona: «Resûlullah sana selam ediyor ve cennetle müjdeliyor» de. Sonra tepeye git. Orada Ömer'i eşeğinin üzerinde, kafasının keli parlıyorken bulacaksın. Ona: «Resûlullah sana selam ediyor ve cennetle müjdeliyor» de. Sonra Osmân'ın yanına git. Onu çarşıda alışveriş yaparken göreceksin. Ona: «Resûlullah sana selam ediyor ve büyük bir beladan sonra cennetle müjdeliyor» de"* buyurarak gönderdi.

Ebû Bekr'in yanına gittiğimde onu evde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) söylediği şekilde bağdaş kurup otururken buldum. Ona: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sana selam ediyor ve cennetle müjdeliyor" dedim. Bana: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) nerede?" diye sorunca: "Filan yerde" dedim. Ebû Bekr kalkıp Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bulunduğu yere gitti.

Sonra söz konusu tepeye gittim. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) söylediği gibi Ömer'i eşeğinin üzerinde, kafasının keli parlarken buldum. Ona: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sana selam ediyor ve cennetle müjdeliyor" dedim. Bana: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) nerede?" diye sorunca: "Filan yerde" dedim. Ömer de kalkıp Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) bulunduğu yere gitti.

Ondan sonra çarşıya gittim. Osmân'ı Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) söylediği gibi alışveriş yaparken buldum. Ona: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sana selam ediyor ve büyük bir beladan sonra cennetle müjdeliyor" dedim. Bana: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) nerede?" diye sorunca: "Filan yerde" dedim. Osmân elimden tuttu ve birlikte Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldik.

Osmân: "Ey Allah'ın Resûlü! Zeyd yanıma geldi ve: «Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sana selam ediyor ve büyük bir beladan sonra cennetle müjdeliyor» dedi. Ey Allah'ın Resûlü! Başıma nasıl bir bela gelebilir ki? Seni hakla gönderene yemin olsun ki sana biat ettiğimden beri ne gıybet, ne de dedikodu yapmış değilim! Cinsel organıma bile elimle dokunmuş değilim!

Başıma nasıl bir bela gelebilir ki?" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Gelecek!"* buyurdu.

Abdula'lâ b. Ebi'l-Musâvir hadiste zayıf biridir. Şayet bu hadisi aklında tutmuşsa Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Zeyd b. Erkam'ı onlara gönderirken Ebû Mûsa'nın bu konuda bilgisi yoktu. Ebû Mûsa bahçe kapısında oturup da onlar gelince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir de Ebû Mûsa aracılığıyla onlara aynı şeyleri söyledi. Doğrusunu da Allah bilir.

Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem), Osmân b. Affân'ın öldürüleceği konusunda da bir çok hadis rivayet edilmiştir. Bazıları şöyledir:

(مِنْهَا) ما أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عمر، وعثمان بن أحمد ابن السَّمَّاكِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَنْصُورٍ الْحَارِثِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي سَهْلَةَ مَوْلَى عُثْمَانَ، عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: ادْعُ لِي- أَوْ لَيْتَ عِنْدِي رجل مِنْ أَصْحَابِي، قَالَتْ: قُلْتُ: أَبُو بَكْرٍ؟ قَالَ: لَا! قَالَتْ: قُلْتُ: عُمَرُ؟ قَالَ: لَا! قُلْتُ: ابْنُ عَمِّكَ عَلِيٌّ؟ قَالَ: لَا! قُلْتُ: فَعُثْمَانُ؟ قَالَ: نَعَمْ! قَالَ: فَجَاءَ عُثْمَانُ فَقَالَ: قُومِي قَالَ: فَجَعَلَ النَّبِيُّ ﷺ يُسِرُّ إِلَى عُثْمَانَ وَلَوْنُ عُثْمَانَ يَتَغَيَّرُ فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ الدَّارِ قُلْنَا: أَلَا تُقَاتِلُ؟ قَالَ: لَا! إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَهِدَ إِلَيَّ أَمْرًا فَأَنَا صَابِرٌ نَفْسِي عَلَيْهِ .

Hz. Âişe bildiriyor: Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bana ashâbımdan birini çağırın"* veya: *"Keşke ashâbımdan biri yanımda olsaydı"* buyurdu. Ona: "Ebû Bekr mi?" diye sorduğumda: *"Hayır!"* karşılığını verdi. "Ömer mi?" diye sorduğumda: *"Hayır!"* karşılığını verdi. "Amcan oğlun mu Ali mi?" diye sorduğumda yine: *"Hayır!"* karşılığını verdi. "Osmân mı?" diye sorduğumda: *"Evet!"* karşılığını verdi. Osmân gelince bana: *"Sen git"* buyurdu ve onunla baş başa bir şeyler konuştular. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) konuştukça Osmân'ın rengi değişiyordu. Daha sonra halife olup da evi kuşatıldığı zaman ona: "Ey müminlerin emiri! Neden onlarla savaşmıyorsun?" diye sorduğumuzda: "Hayır! Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana bir söz söylemişti ve bu sözden dolayı sabrediyorum" dedi.[1]

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/205).

وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرٍو مَوْلَى الْمُطَّلِبِ، عَنِ الْمُطَّلِبِ- هَكَذَا قَالَ أَبُو دَاوُدَ- عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَقْتُلُوا إِمَامَكُمْ وَتَجْتَلِدُوا بِأَسْيَافِكُمْ ويرث دنياكم شراركم .

Huzeyfe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Başınızdaki lideri öldürmedikçe, birbirinize kılıç çekmedikçe ve dünyanız en kötülerinizin eline geçmedikçe kıyamet kopmaz."*[1]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بن محمد المقري أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ حُذَيْفَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ.. فَذَكَرَهُ بِمِثْلِهِ.. زَادَ: وَلَا تَقُمُ السَّاعَةُ حَتَّى يَكُونَ أَسْعَدُ النَّاسِ بِالدُّنْيَا لُكَعُ ابن لُكَعٍ.

وَرَوَاهُ سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ حُذَيْفَةَ.

Başka bir kanalla Huzeyfe, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bir öncekinin aynısını zikreder ve: *"Dünyada insanların en mutlusu, alçak oğlu alçaklar olmadıkça kıyamet kopmaz"* eklemesini yapar.

Aynısı "Süleymân b. Bilâl — Huzeyfe" kanalıyla da rivayet edilmiştir.

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ الْمِصْرِيُّ، حَدَّثَنَا أَبِي، وَشُعَيْبُ ابن اللَّيْثِ، قَالَا: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ لَقِيطٍ التُّجِيبِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ حَوَالَةَ الْأَسَدِيِّ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: مَنْ نَجَا مِنْ ثَلَاثٍ فَقَدْ نَجَا قَالُوا: مَاذَا يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: مَوْتِي وَقَتْلُ خَلِيفَةٍ مُصْطَبِرٍ بِالْحَقِّ يُعْطِيهِ، وَمِنَ الدَّجَّالِ .

Abdullah b. Havâle el-Esedî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Üç şeyden sağlam çıkan kişi kurtulmuş demektir"* buyurdu. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Bunlar nedir?" diye sorduklarında, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Biri*

---

[1] Tirmizî, *fiten* (2170), İbn Mâce, *fiten* (4043) ve Ahmed, *Müsned* (5/389).

benim ölümümdür. Diğeri, hak üzerinde olup sabreden bir halifenin öldürülmesidir. Diğeri de, Deccâl fitnesidir" buyurdu.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمِصْرِيُّ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ ابن إِسْمَاعِيلَ السُّلَمِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلَالٍ عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ سَيْفٍ أَنَّهُ حَدَّثَهُ أَنَّهُ جَلَسَ يَوْمًا مَعَ شُفَيٍّ الْأَصْبَحِيِّ، فَقَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَمْرٍو يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: سَيَكُونُ فِيكُمْ اثْنَا عَشَرَ خَلِيفَةً: أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ لَا يَلْبَثُ خَلْفِي إِلَّا قَلِيلًا وَصَاحِبُ رَحَى دَارِ الْعَرَبِ يَعِيشُ حَمِيدًا وَيَمُوتُ شَهِيدًا فقال رجل: يا رَسُولَ اللهِ! وَمَنْ هُوَ؟ قَالَ: عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ! ثُمَّ الْتَفَتَ إِلَى عُثْمَانَ فَقَالَ: وَأَنْتَ يَسْأَلُكَ النَّاسُ أَنْ تَخْلَعَ قَمِيصًا كَسَاكَهُ اللهُ- عَزَّ وَجَلَّ. وَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ لَئِنْ خَلَعْتَهُ لَا تَدْخُلُ الْجَنَّةَ حَتَّى يَدْخُلَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ .

Rabîa b. Seyf bildiriyor: Bir gün Şufey el-Asbahî'nin yanında oturmuşken Abdullah b. Amr'dan şunu nakletti: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"On iki halifeniz olacaktır. Ebû Bekr es-Sıddîk benden sonra fazla kalmayacaktır. Arapların değirmenin sahibi de övgüye layık bir şekilde yaşayıp şehit biri olacak ölecektir"* buyurdu. Adamın biri: "Ey Allah'ın Resûlü! O da kim?" diye sorunca: "Ömer b. el-Hattâb'dır" karşılığını verdi. Sonra Osmân'a doğru döndü ve: *"Sana gelince, insanlar Yüce Allah'ın sana giydirdiği bir gömleği çıkarmanı isteyecekler! Beni hakla gönderene yemin olsun ki şayet o gömleği çıkarırsan, deve iğne deliğinden girmedikçe sen de cennete giremezsin"* buyurdu.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ أَبِي حامد المقري، فِي آخَرِينَ، قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَرْزُوقٍ، حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي جَدِّي أَبُو أُمِّي: أَبُو حَبِيبَةَ أَنَّهُ دَخَلَ الدَّارَ وَعُثْمَانُ مَحْصُورٌ فِيهَا وَأَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَسْتَأْذِنُ عُثْمَانَ فِي الْكَلَامِ فَأَذِنَ لَهُ فَقَامَ فَحَمِدَ اللهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: إِنَّكُمْ سَتَلْقَوْنَ بَعْدِي فِتْنَةً وَاخْتِلَافًا أَوْ قَالَ: اخْتِلَافًا وَفِتْنَةً فَقَالَ لَهُ قَائِلٌ مِنَ

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/204).

[2] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/206).

النَّاسِ فَمَنْ لَنَا يَا رَسُولَ اللهِ أَوْ مَا تَأْمُرُنَا بِهِ؟ فَقَالَ: عَلَيْكُمْ بِالأَمِينِ وَأَصْحَابِهِ وَهُوَ يُشِيرُ إِلَى عُثْمَانَ بِذَلِكَ .

Musa b. Ukbe der ki: Annemin babası Ebû Habîbe bana şunu anlattı: Hz. Osmân'ın evi kuşatma altındayken içeriye girdim. İçeride Ebû Hureyre konuşmak için Osmân'dan izin istedi. Osmân izin verince Ebû Hureyre kalktı. Yüce Allah'a hamdü senâda bulunduktan sonra şöyle dedi: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«Benden sonra ihtilafa düşecek, fitneye maruz kalacaksınız»* buyurduğunu işittim. Biri: "Ey Allah'ın Resûlü! O zaman ne yapmamızı emredersin?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Osmân'a işaret ederek: *"Güvenilir olan kişi (Osmân) ile arkadaşlarının yanında yer alın"* karşılığını verdi."[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ دُرُسْتَوَيْهِ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ رِبْعِيٍّ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ نَاجِيَةَ الْكَاهِلِيِّ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ تَدُورُ رَحَى الْإِسْلَامِ عِنْدَ رَأْسِ خَمْسٍ أَوْ سِتٍّ وَثَلَاثِينَ أَوْ سَبْعٍ وَثَلَاثِينَ فَإِنْ يَهْلِكُوا فَسَبِيلُ مَنْ هلك وإلا تروحى عَنْهُمْ سَبْعِينَ سَنَةً. فَقَالَ عُمَرُ: يَا رَسُولَ اللهِ أَمِنْ هَذَا أَوْ مِنْ مُسْتَقْبِلِهِ قَالَ: مِنْ مُسْتَقْبِلِهِ . تَابَعَهُ الْأَعْمَشُ وَسُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ عَنْ مَنْصُورٍ.

İbn Mes'ûd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İslam dininin çarkı (düzeni) otuz beş veya otuz altı veya otuz yedi yıl boyunca dönmeye devam edecektir. Şayet bu süreden sonra Müslümanlar helak olurlarsa kendilerinden önce olan ümmetlerin yolundan onlar da yürümüş olurlar. Ancak bu süre sonunda dinleri hâlâ ayakta duruyorsa o zaman yetmiş yıl boyunca ayakta durmaya devam eder"* buyurdu. Ömer: "O (otuz beş veya otuz altı veya otuz yedi yıllık) süre yetmişe mi tamamlanır yoksa (bu yetmiş yıllık süre) yeniden mi başlar?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yeniden başlar"* buyurdu.[2]

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/206).

[2] Ebû Dâvud, *fiten* (4254), Ahmed, *Müsned* (1/390, 393, 395, 451) ve Hâkim, *Müstedrek* (4/521).

A'meş ve Süfyân bunu Mansûr'dan rivayet ederek mutâbaât etmişlerdir.

وَبَلَغَنِي أَنَّ فِي هَذَا إِشَارَةً إِلَى الْفِتْنَةِ الَّتِي كَانَ فِيهَا قَتْلُ عُثْمَانَ سَنَةَ خَمْسٍ وَثَلاثِينَ ثُمَّ إِلَى الْفِتَنِ الَّتِي كَانَتْ فِي أَيَّامِ عَلِيٍّ. وَأَرَادَ بِالسَّبْعِينَ- وَاللهُ أَعْلَمُ- مُلْكَ بَنِي أُمَيَّةَ فَإِنَّهُ بَقِيَ مَا بَيْنَ أَنِ اسْتَقَرَّ لَهُمُ الْمُلْكُ إِلَى أَنْ ظَهَرَتِ الدُّعَاةُ بِخُرَاسَانَ وَضَعُفَ أَمْرُ بَنِي أُمَيَّةَ وَدَخَلَ الْوَهَنُ فِيهِ نَحْوًا مِنْ سَبْعِينَ سَنَةً.

Bana ulaşana göre de bu hadiste hicri otuz beş yılında Hz. Osmân'ın öldürülmesine yol açan fitne ile Hz. Ali'nin zamanında çıkan fitnelere işaret vardır. Yetmiş yılla da —Allah doğrusunu bilir— Umeyye oğullarının saltanatını kastetmiştir. Zira Umeyye oğullarının saltanatlarını sağlamlaştırmaları ile Horasan'da muhalif grupların ortaya çıkıp saltanatın zayıflaması arasında yetmiş yıl vardır.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَسْوَدِ، حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنِ ابْنِ شِمَاسَةَ أَنَّ رَجُلًا حَدَّثَهُ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عُدَيْسٍ، أَنَّهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: يَخْرُجُ أُنَاسٌ يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ يُقْتَلُونَ فِي جَبَلِ لُبْنَانٍ أَوِ الْجَلِيلِ أَوْ جَبَلِ لُبْنَانٍ.

Abdurrahman b. Udeys der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: ***"Öyle bir topluluk çıkacak ki okun hedefi delip geçmesi gibi dine girip çıkacaklardır. Bunlar Lübnan dağının yanında veya Celîl'de veya Lübnân dağının yanında öldürülürler."***[1]

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ حَدَّثَنَا صَفْوَانُ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ، عَنِ ابْنِ لَهِيعَةَ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ أَنَّ مُعَاوِيَةَ بْنَ أَبِي سُفْيَانَ أَخَذَ ابْنَ عُدَيْسٍ فِي زَمَنِ أَهْلِ مِصْرَ فَجَعَلَهُ فِي بَعْلَبَكَّ فَهَرَبَ مِنْهُ فَطَلَبَهُ سُفْيَانُ بْنُ مُجِيبٍ فَأَدْرَكَهُ رَجُلٌ رَامٍ مِنْ قُرَيْشٍ فَأَشَارَ إِلَيْهِ بِنُشَّابَةٍ فَقَالَ ابْنُ عُدَيْسٍ أَنْشُدُكَ اللهَ فِي دَمِي فَإِنِّي مِمَّنْ بَايَعَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَقَالَ: إِنَّ الشَّجَرَ كَثِيرٌ فِي الْجَبَلِ أَوْ قَالَ الْجَلِيلِ فَقَتَلَهُ.

---

[1] İbn Hacer, *el-İsâbe* (2/411).

قَالَ ابْنُ لَهِيعَةَ قَالَ: كَانَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُدَيْسٍ الْبَلَوِيُّ سَارَ بِأَهْلِ مِصْرَ إِلَى عُثْمَانَ فَقَتَلُوهُ ثُمَّ قُتِلَ ابْنُ عُدَيْسٍ بَعْدَ ذَلِكَ بِعَامٍ أَوِ اثْنَيْنِ بِجَبَلِ لُبْنَانٍ أَوْ بِالْجَلِيلِ.

وَرَوَاهُ عُثْمَانُ بْنُ صَالِحٍ عَنِ ابْنِ لَهِيعَةَ عَنْ عَيَّاشِ بْنِ عَيَّاشٍ عَنْ أَبِي الْحُصَيْنِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عُدَيْسٍ بِمَعْنَى الْحَدِيثِ الْمَرْفُوعِ ثُمَّ فِي قَتْلِهِ.

وَرَوَاهُ عَمْرُو بْنِ الْحَارِثِ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بِمَعْنَى الْحَدِيثِ الْمَرْفُوعِ.

قُلْتُ: وَبَلَغَنِي عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى الذُّهْلِيِّ أَنَّهُ قَالَ: عَبْدُ الرَّحْمَنِ الْبَلَوِيُّ هُوَ رَأْسُ الْفِتْنَةِ لَا يَحِلُّ أَنْ يُحَدَّثَ عَنْهُ بِشَيْءٍ.

Yezîd b. Ebî Habîb bildiriyor: Abdurrahman b. Udeys, Mısır'a dönerken Muâviye b. Ebî Süfyân tarafından yakalanıp Baalbek'te hapsedildi. Ancak Abdurrahman oradan kaçtı. Süfyân b. Mucîb onun peşine düştü. Kureyşlilerin okçularından biri ona yetişti ve okunu ona doğru çevirdi. Abdurrahman: "Allah için kanımı akıtma! Zira (Hudeybiye'de) ağaç altında biat edenlerden biriydim" dedi. Ancak adam: "Dağda —veya Celîl'de— ağaç çok!" karşılığını verip onu öldürdü.[1]

İbn Lehîa der ki: "Abdurrahman b. Udeys el-Belevî, Mısır ahalisiyle Hz. Osmân'ın yanına gelip onu öldürmüştü. Bu olaydan bir veya iki yıl sonra Lübnân dağında veya Celîl'de öldürüldü."

Başka bir kanalla merfû olan hadisin mânâ olarak aynısı Abdurrahman b. Udeys'ten rivayet edilir, sonra da öldürülmesi zikredilir.

Umeyr b. el-Hâris ise Yezîd b. Ebî Habîb kanalıyla Abdurrahman'dan merfû olan hadisin aynısını rivayet etmiştir.

Bana bildirilene göre Muhammed b. Yahya el-Hüzelî: "Abdurrahman el-Belevî fitnenin başıdır ve ondan bir şey rivayet edilmesi doğru değildir" demiştir.

---

[1] İbn Hacer, *el-İsâbe* (2/411).

وَبَلَغَنِي عَنْ أَبِي حَامِدِ بْنِ الشَّرْقِيِّ أَنَّهُ قَالَ: حَدَّثُونَا أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ الْبَلَوِيَّ هَذَا خَطَبَ حِينَ حُصِرَ عُثْمَانُ فَقَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ مَسْعُودٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: عُثْمَانُ أَضَلُّ عَيْبَةٍ بِفَلَاةٍ عَلَيْهَا قُفْلٌ ضَلَّ مِفْتَاحُهَا فَبَلَغَ ذَلِكَ عُثْمَانُ فَقَالَ: كَذَبَ الْبَلَوِيُّ مَا سَمِعَهَا مِنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ وَلَا سَمِعَهَا مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ.

Yine bana bildirildiğine göre Ebû Hâmid b. eş-Şarkî şöyle demiştir: Bize anlattıklarına göre bu Abdurrahman el-Belevî, Hz. Osmân muhasara altındayken bir konuşma yaptı. Konuşmasında: "İbn Mes'ûd'dan işittiğime göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): «Osmân'ın doğruyu bulması, kilitli ve anahtarıyla birlikte çölde kaybolmuş sandığı bulmaktan daha zordur» buyurmuştur" dedi. Osmân bundan haberdar olunca: "el-Belevî yalan söylüyor! Bunu ne Abdullah b. Mes'ûd'dan, ne de Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işitmiş değildir" dedi.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ عَبْدَ اللهِ بْنَ مَسْعُودٍ ﷺ وَغَيْرَهُ بِأَنَّهُمْ يُدْرِكُونَ أَقْوَامًا يُصَلُّونَ الصَّلَاةَ لِغَيْرِ وَقْتِهَا وَمَا ظَهَرَ مِنْ صِدْقِهِ فِيمَا قَالَ. وَمَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ عَمَّا لِأَطْفَالِ عُقْبَةَ بْنِ أَبِي مُعَيْطٍ وَظُهُورِ آثَارِ صِدْقِهِ فِيمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Abdullah b. Mes'ûd ve Başkalarına, Namazları Vakitleri Dışında Kılan Topluluklara Yetişeceklerini Bildirmesi, Ukbe b. Ebî Muayt'ın Çocukları Konusunda Söyledikleri ve Bunların Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عبد اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ زِيَادٍ الْبَصْرِيُّ بِمَكَّةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَجَّاجِ بْنِ إِيَاسٍ الضَّبِّيُّ، حَدَّثَنَا أبو بكر ابن عَيَّاشٍ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ زِرِّ بْنِ حُبَيْشٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: لَعَلَّكُمْ سَتُدْرِكُونَ أَقْوَامًا يُصَلُّونَ الصَّلَاةَ لِغَيْرِ وَقْتِهَا فَإِنْ أَدْرَكْتُمُوهُمْ فَصَلُّوا فِي بُيُوتِكُمْ لِلْوَقْتِ الَّذِي تَعْرِفُونَ ثُمَّ صَلُّوا مَعَهُمْ وَاجْعَلُوهَا سُبْحَةً

قُلْتُ: هَذَا وَمَا رُوِيَ فِي مَعْنَاهُ فِيمَنْ لَا يَسْتَطِيعُ التَّغْيِيرَ فَإِذَا أَمْكَنَهُ فَقَدْ:

Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Belki de namazları ilk vaktinin dışında kılan topluluklara*

yetişirsiniz. Eğer onlara yetişirseniz siz bildiğiniz vakitte namazlarınızı evde kılın. Sonra da onlarla kılın ve onlarla kıldığınız namazı nafile olarak sayın."[1]

Bu ve buna benzer hadisler, kişinin mevcut durumu değiştirme imkanı olmaması halindedir. Mevcut durumu değiştirme imkanı olanlar için de sonraki rivayetler geçerlidir.

أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ أَحْمَدُ بْنُ مِهْرَانَ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ زَكَرِيَّا، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ خُثَيْمٍ، عَنْ الْقَاسِمِ ابن عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ يَعْنِي: ابْنَ مَسْعُودٍ. قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِنَّهُ سَيَلِي أَمْرَكُمْ قَوْمٌ يُطْفِئُونَ السُّنَّةَ وَيُحْدِثُونَ الْبِدْعَةَ وَيُؤَخِّرُونَ الصَّلَاةَ عَنْ مَوَاقِيتِهَا قَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ: فَكَيْفَ يَا رَسُولَ اللهِ إِنْ أَدْرَكْتُهُمْ؟ قَالَ: يَا ابْنَ أُمِّ عَبْدٍ لَا طَاعَةَ لِمَنْ عَصَى اللهَ، قَالَهَا ثَلَاثًا .

Abdullah b. Mes'ûd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Başınıza öyle yöneticiler gelecek ki sünneti yok edecek, bidatler ortaya koyacak ve namazları geciktirerek kıldıracaklardır"* buyurdu. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Öyle bir zamana yetişirsem ne yapayım?" diye sorduğumda: *"Ey İbn Ümmü Abd! Allah'a isyan edene itaat olmaz"* buyurdu ve bunu üç defa tekrarladı.[2]

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَحْمَشٍ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَارِثِ الْبَغْدَادِيُّ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَكِّيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ خُثَيْمٍ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ أَبَاهُ أَخْبَرَهُ أَنَّ الْوَلِيدَ بْنَ عُقْبَةَ أَخَّرَ الصَّلَاةَ بِالْكُوفَةِ وَأَنَا جَالِسٌ مَعَ أَبِي فِي الْمَسْجِدِ فَقَامَ عَبْدُ اللهِ بْنُ مَسْعُودٍ فَثَوَّبَ بِالصَّلَاةِ فَصَلَّى بِالنَّاسِ فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ الْوَلِيدُ مَا حَمَلَكَ عَلَى مَا صَنَعْتَ أَجَاءَكَ مِنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ أَمْرٌ فَسَمْعٌ وَطَاعَةٌ أَمِ ابْتَدَعْتَ الَّذِي صَنَعْتَ؟ قَالَ: لَمْ يَأْتِنَا مِنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ أَمْرٌ، وَمَعَاذَ اللهِ أَنْ أَكُونَ ابْتَدَعْتُ أَبَى الله عَلَيْنَا ورسله أَنْ نَنْتَظِرَكَ فِي صَلَاتِنَا وَنَتَّبِعَ حَاجَتَكَ.

---

[1] İbn Mâce, *salât* (1255).

[2] İbn Mâce, *cihâd* (2865) ve Ahmed, *Müsned* (1/400).

Kâsım b. Abdirrahman, babasından bildiriyor: Kufe'de mescidde babamla (Abdullah b. Mes'ûd'la) birlikte oturuyorduk. Velîd b. Ukbe namazı kıldırmada gecikince Abdullah b. Mes'ûd kalkıp kamet getirdi ve cemaate namazı kıldırdı. Velîd onu yanına çağırıp: "Bunu neden yaptın? Bu yönde müminlerin emirinden sana bir emir mi geldi de bu emri uyguladın? Yoksa bunu kendi keyfine göre mi yaptın?" diye sordu. İbn Mes'ûd: "Bu konuda müminlerin emirinden bana bir emir gelmiş değil! Bir şeyi kendi keyfime göre yapmaktan Allah'a sığınırım! Ancak Yüce Allah ve Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), senin işlerini bitirene kadar namazı geciktirmemizi de kabul etmez" karşılığını verdi.

أَخبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَخبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ الرَّقِّيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الرَّقِّيُّ، أَخبَرَنِي عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي أُنَيْسَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: أَرَادَ الضَّحَّاكُ بْنُ قَيْسٍ أَنْ يَسْتَعْمِلَ مَسْرُوقًا فَقَالَ لَهُ عَمَّارُ بْنُ عُقْبَةَ: أَتَسْتَعْمِلُ رَجُلًا مِنْ بَقَايَا قَتَلَةِ عُثْمَانَ؟ فَقَالَ لَهُ مَسْرُوقٌ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مسعود- وَكَانَ فِي أَنْفُسِنَا مَوْثُوقُ الْحَدِيثِ- أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمَّا أَرَادَ قَتْلَ أَبِيكَ. قَالَ: مَنْ لِلصِّبْيَةِ قَالَ: النَّارُ فَقَدْ رَضِيتُ لَكَ مَا رَضِيَ لَكَ رَسُولُ اللهِ ﷺ .

İbrâhim anlatıyor: Dahhâk b. Kays, Mesrûk'u vali olarak atamak isteyince Ammâr b. Ukbe: "Osmân'ın katillerinden arta kalan birini mi vali olarak atamak istiyorsun?" diyerek itiraz etti. Bunun üzerine Mesrûk, Ammâr'a şöyle dedi: "Bizim yanımızda sözüne güvenilir biri olan Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), babanı (Ukbe'yi) öldürmek istediği zaman baban: «Çoluk çocuğuma kim bakacak?» demiş, Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem): *«Cehennem!»* karşılığını vermiştir. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sana layık gördüğü şeyi ben de sana layık görüyorum."[1]

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حمشاد الْعَدْلُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ ابن أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا فَيَّاضُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّقِّيُّ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بُرْقَانَ، عَنْ ثَابِتِ بْنِ الْحَجَّاجِ الْكِلَابِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ الْهَمْدَانِيِّ، عَنِ الوليد بن عُقْبَةَ، قَالَ: لَمَّا فَتَحَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَكَّةَ جَعَلَ أَهْلُ مَكَّةَ يَأْتُونَ بِصِبْيَانِهِمْ فَيَمْسَحُ رَسُولُ اللهِ ﷺ على رؤوسهم وَيَدْعُو لَهُمْ فَخَرَجَتْ بِي أمي إليه وأما

---

[1] Ebû Dâvud, *cihâd* (2686)

مطيب بالخلوق فلم يَمْسَحْ رَأْسِي وَلَمْ يَمَسَّنِي وَلَمْ يَمْنَعْهُ مِنْ ذَلِكَ إِلَّا أَنَّ أُمِّي خَلَّقَتْنِي بِالْخَلُوقِ فَلَمْ يَمَسَّنِي مِنْ أَجْلِ الْخَلُوقِ.

Velîd b. Ukbe der ki: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Mekke'yi fethettiği zaman Mekkeliler çocuklarını Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) getirmeye başladılar. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) getirilen çocukların başlarını okşayıp onlara dua ediyordu. Annem de beni Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) götürdü. Ancak halûk denilen kokudan sürünmüş olduğum için Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ne başımı okşadı, ne de bana dokundu. Bunu da yapmamasının tek sebebi, annemin bana halûk sürmüş olmasıydı."

قَالَ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ: وَقَدْ رُوِيَ أَنَّهُ سَلَحَ يَوْمَئِذٍ فَتَقَذَّرَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَلَمْ يَمَسَّهُ وَلَمْ يَدْعُ لَهُ. وَالْخَلُوقُ لَا يَمْنَعُ مِنَ الدُّعَاءِ لِطِفْلٍ فِي فِعْلِ غَيْرِهِ لَكِنَّهُ مُنِعَ بَرَكَةَ رَسُولِ اللهِ ﷺ لِسَابِقِ عِلْمِ اللهِ فِيهِ- وَاللهُ أَعْلَمُ- .

Ahmed b. Hanbel der ki: "Rivayet edildiğine göre o gün Velîd altına pislediği için Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) iğrenmiş, ona dokunmamış ve dua da etmemiştir. Zira çocuğun üzerinde olan ve başkası tarafından kendisine sürülen halûk duaya engel değildir. Velîd'in böylesi bir bereketten mahrum olması Allah'ın onun hakkındaki ezeli ilminden olsa gerektir. Doğrusunu da Allah bilir."

وَرُوِّينَا عَنْ مُجَاهِدٍ فِي نُزُولِ قَوْلِهِ ﷻ ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَيَّنُوا أَن تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلَى مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ﴾ فِي الْوَلِيدِ بْنِ عُقْبَةَ.

Mücâhid'in bildirdiğine göre **"Ey iman edenler! Eğer bir fasık size bir haber getirirse onun doğruluğunu araştırın. Yoksa bilmeden bir topluluğa kötülük edersiniz de sonra yaptığınıza pişman olursunuz"**[1] âyeti, Velîd b. Ukbe hakkında nazil olmuştur.

---

[1] Hucurât Sur. 6

وَأَخْبَرَنَا أَبُو علي الروذباري، أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ شَوْذَبٍ الْوَاسِطِيُّ بِهَا، حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بْنُ أَيُّوبَ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ الدَّانَاجِ، عَنْ حُضَيْنِ بْنِ الْمُنْذِرِ، قَالَ: صَلَّى الْوَلِيدُ بْنُ عُقْبَةَ بِالنَّاسِ الْفَجْرَ أَرْبَعًا وَهُوَ سَكْرَانُ فَالْتَفَتَ إِلَيْهِمْ فَقَالَ: أَزِيدُكُمْ؟! فَرُفِعَ ذَلِكَ إِلَى عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ ﷺ فَذَكَرَ الحديث في جلده .

Husayn b. el-Münzir der ki: "Velîd b. Ukbe sabah namazını cemaate sarhoş bir şekilde dört rekat olarak kıldırdı. Bitirdikten sonra da cemaate dönüp: «Daha da arttırayım mı?» dedi. Bu olay Osmân b. Affân'a taşındı..." Sonrasında ravi Velîd'in bundan dolayı kamçılanması hakkındaki hadisi zikreder.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ عَنْ حَالِ أَبِي ذَرٍّ ﷺ عِنْدَ مَوْتِهِ وَمَا أَوْصَاهُ بِهِ مِنَ الْخُرُوجِ عَنِ الْمَدِينَةِ عِنْدَ ظُهُورِ الْفِتَنِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Zer'in Ölümü Konusunda Önceden Söyledikleri, Fitne Zamanında Onun Medine'den Ayrılmasını Tavsiye Etmesi

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ كَامِلٍ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا أَبُو قِلَابَةَ بْنُ الرَّقَاشِيِّ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ وَهُوَ صَالِحُ بْنُ رُسْتُمَ الْخَزَّازُ عَنْ حُمَيْدُ بْنُ هِلَالٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الصَّامِتِ، قَالَ: قَالَتْ أُمُّ ذَرٍّ وَاللهِ مَا سَيَّرَ عُثْمَانُ أَبَا ذَرٍّ وَلَكِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: إِذَا بَلَغَ الْبِنَاءُ سَلْعًا فَاخْرُجْ مِنْهَا، فَلَمَّا بَلَغَ الْبِنَاءُ سَلْعًا وَجَاوَزَ خَرَجَ أَبُو ذَرٍّ إِلَى الشَّامِ. وَذَكَرَ الْحَدِيثَ فِي رُجُوعِهِ ثُمَّ خُرُوجِهِ إِلَى الرَّبَذَةِ وَمَوْتَهُ بِهَا.

Abdullah b. es-Sâmit'in bildirdiğine göre Ümmü Zer şöyle demiştir: "Vallahi Ebû Zer'i Osmân sürmüş değildir! Fakat Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *«Yapılar Sel' dağına kadar ulaştığı zaman Medine'den çık!»* buyurdu. Yapılar da Sel' dağına varıp orayı da aşınca Ebû Zer, Şam'a doğru çıktı..."

Sonrasında ravi, Ebû Zer'in Medine'ye geri dönmesi, oradan Rebeze'ye gitmesi ve orada ölmesi hakkındaki söz konusu hadisi zikreder.

---

[1] Bakın: İbn Hacer, *el-İsâbe* (3/637).

وَحَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْبَغْدَادِيُّ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْمَدِينِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمٍ الطَّائِفِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ خُثَيْمٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْأَشْتَرِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أُمِّ ذَرٍّ، قَالَتْ: لَمَّا حَضَرَتْ أَبَا ذَرٍّ الْوَفَاةُ بَكَيْتُ فَقَالَ لِي: مَا يُبْكِيكِ فَقُلْتُ: وَمَالِي لَا أَبْكِي وَأَنْتَ تَمُوتُ بِفَلَاةٍ مِنَ الْأَرْضِ وَلَيْسَ عِنْدِي ثَوْبٌ يَسَعُكَ كَفَنًا لِي وَلَا لَكَ قَالَ: فَأَبْشِرِي وَلَا تَبْكِي فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ لِنَفَرٍ أَنَا فِيهِمْ: «لَيَمُوتَنَّ رَجُلٌ مِنْكُمْ بِفَلَاةٍ مِنَ الْأَرْضِ تَشْهَدُهُ عِصَابَةٌ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ» وَلَيْسَ مِنْ أُولَئِكَ النَّفَرِ أَحَدٌ إِلَّا وَقَدْ مَاتَ فِي قَرْيَةٍ وَجَمَاعَةٍ فَأَنَا ذَلِكَ الرَّجُلُ وَاللهِ مَا كَذَبْتُ وَلَا كُذِبْتُ فَأَبْصِرِي الطَّرِيقَ فَقُلْتُ أَنَّا وَقَدْ ذَهَبَ الْحَاجُّ وَتَقَطَّعَتِ الطَّرِيقُ قَالَ اذْهَبِي فَتَبَصَّرِي، قَالَتْ: فَكُنْتُ أَشْتَدُّ إِلَى الْكَثِيبِ ثُمَّ أَرْجِعُ فَأُمَرِّضُهُ فَبَيْنَمَا أَنَا وَهُوَ كَذَلِكَ إِذَا أَنَا بِرِجَالٍ عَلَى رِحَالِهِمْ كَأَنَّهُمُ الرَّخَمُ تَخُدُّ بِهِمْ رَوَاحِلُهُمْ قَالَ عَلِيٌّ قُلْتُ لِيَحْيَى بْنِ سُلَيْمٍ تَخُدُّ أَوْ تَخُبُّ قَالَ بِالدَّالِ قَالَتْ فَأَلَحْتُ بِثَوْبِي فَأَسْرَعُوا إِلَيَّ حَتَّى وَقَفُوا عَلَيَّ فَقَالُوا: مَنْ هُوَ؟ قَالَتْ: أَبُو ذَرٍّ قَالُوا: صَاحِبُ رَسُولِ اللهِ ﷺ؟ قَالَتْ: نَعَمْ! فَفَدَوْهُ بِآبَائِهِمْ وَأُمَّهَاتِهِمْ- وَأَسْرَعُوا إِلَيْهِ حَتَّى دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالَ: أَبْشِرُوا فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ لِنَفَرٍ أَنَا فِيهِمْ لَيَمُوتَنَّ رَجُلٌ مِنْكُمْ بِفَلَاةٍ مِنَ الْأَرْضِ يَشْهَدُهُ عِصَابَةٌ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فَمَا مِنْ أُولَئِكَ النَّفَرِ رَجُلٌ إِلَّا وَقَدْ هَلَكَ فِي قَرْيَةٍ وَجَمَاعَةٍ وَاللهِ مَا كَذَبْتُ وَلَا كُذِبْتُ أَنْتُمْ تَسْمَعُونَ أَنَّهُ لَوْ كَانَ عِنْدِي ثَوْبٌ يَسَعُنِي كَفَنًا لِي أَوْ لِامْرَأَتِي لَمْ أُكَفَّنْ إِلَّا فِي ثَوْبٍ هُوَ لِي أَوْ لَهَا أَنِّي أَنْشُدُكُمُ اللهَ ثُمَّ إِنِّي أَنْشُدُكُمُ اللهَ أَنْ يُكَفِّنَنِي رَجُلٌ مِنْكُمْ كَانَ أَمِيرًا أَوْ عَرِيفًا أَوْ بَرِيدًا أَوْ نَقِيبًا. وَلَيْسَ مِنْ أُولَئِكَ النَّفَرِ إِلَّا وَقَدْ قَارَفَ مَا قَالَ، إِلَّا فَتًى مِنَ الْأَنْصَارِ فَقَالَ أُكَفِّنُكَ يَا عَمِّ أُكَفِّنُكَ، فِي رِدَائِي هَذَا أَوْ فِي ثَوْبَيْنِ فِي عَيْبَتِي مِنْ غَزْلِ أُمِّي. قَالَ: أَنْتَ فَكَفِّنِّي فَكَفَّنَهُ الْأَنْصَارِيُّ مِنَ النَّفَرِ الَّذِينَ حَضَرُوهُ وَقَامُوا عَلَيْهِ وَدَفَنُوهُ فِي نَفَرٍ كُلُّهِمْ يَمَانٍ .

وَكَانَ فِي هَذَا الْحَدِيثِ عَنْ أَبِي ذَرٍّ: فَأَبْشِرِي وَلَا تَبْكِي فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: «لَا يَمُوتُ- بَيْنَ امْرَأَيْنِ مُسْلِمَيْنِ- وَلَدَانِ أَوْ ثَلَاثَةٌ فَيَصْبِرَانِ وَيَحْتَسِبَانِ فيريان النار أبدا.

Ümmü Zer anlatıyor: Ebû Zer'in ölüm anı yaklaşınca ağlamaya başladım. Ebû Zer: "Neden ağlıyorsun?" diye sorunca: "Nasıl ağlamayayım? Çölün ortasında ölüyorsun! Bana giyecek sana da kefen olmaya yetecek giysim bile

yok" karşılığını verdim. Ebû Zer şöyle dedi: "Sevin ve ağlama! Bir gün bir grupla Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) birlikteyken: *«İçinizden birisi çölde vefat edecek ve cenazesinde birkaç mümin hazır bulunacaktır»* buyurduğunu işittim. Orada bulunanların her biri de bir kasabada veya kalabalığın bulunduğu bir mekanda öldü ve içlerinde benden başka da kimse kalmadı. Çölde ölecek olan kişi de benim. Vallahi ne yalan söyledim, ne de bana yalan söylendi. Sen yolu gözle!"

Ona: "Peki nasıl olacak, zira hac zamanı da geçti ve yolcu kalmadı" dediğimde, Ebû Zer: "Sen gidip yolu gözle!" karşılığını verdi. Sonrasında kum tepelerinin üzerine çıkıp yolu gözlemeye ve arada dönüp Ebû Zer'le ilgilenmeye başladım. Bu şekilde yolu gözlerken uzaktan bir kafilenin develeri üzerinde salınarak gelmekte olduğu gördüm. Uzaktan kuş gibi görünüyorlardı. Giysimi salladığımda beni görüp hızlıca bana doğru geldiler. Yanıma gelip durduklarında durumu anlattım. "Bu adam kim?" diye sorduklarında: "Ebû Zer" dedim. "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından olan Ebû Zer mi?" diye sorduklarında: "Evet!" dedim.

Bunun üzerine kafiledekiler, "Anamız babamız ona feda olsun!" diyerek Ebû Zer'in yanına geldiler. Ebû Zer onları görünce şöyle dedi: "Size müjdeler olsun! Bir gün bir grupla Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) birlikteyken: *«İçinizden birisi çölde vefat edecek ve cenazesinde birkaç mümin hazır bulunacaktır»* buyurduğunu işittim. Orada bulunanların her biri de bir kasabada veya kalabalığın bulunduğu bir mekanda öldü. Vallahi ne yalan söyledim, ne de bana yalan söylendi. Şu an ise işte gördüğünüz gibiyim. Şayet karıma giysi bana da kefen olmaya yetecek giysim olsaydı ondan başkasıyla kefenlenmezdim. Allah aşkına içinizden yönetici ya da bilirkişi ya da postacı ya da (kabile) temsilci(si) olan kişi beni kefenlemesin."

Ancak Ensâr'dan olan bir genç hariç orada bulunanların hepsi bu sıfatlardan birini taşıyordu. Genç: "Amcacığım! Ben seni kefenlerim! Heybemde annemin bana eğirip diktiği iki giysim ile üzerimdeki elbiseler var" deyince, Ebû Zer: "Beni sen kefenle!" karşılığını verdi. Yanına gelenler arasında Ensârlı olan bu genç onu kefenledi. Namazını kıldıktan sonra hepsi de Yemenli olan kişilerle onu defnettiler.[1]

---

[1] Ahmed, *Müsned* (5/155) ve İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/207).

Yine bu hadiste Ebû Zer'in karısına şöyle dediği zikredilir: "Sevin ve ağlama! Zira Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«Herhangi iki müslümanın iki veya üç çocuğu ölür de sabredip karşılığını Yüce Allah'tan beklerlerse hiçbir zaman cehennem ateşini görmezler»* buyurduğunu işittim."

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ عَنْ حَالِ أَبِي الدَّرْدَاءِ ﷺ وَإِنَّهُ يَمُوتُ قَبْلَ وُقُوعِ الْفِتَنِ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ- وَمَا جَاءَ فِي رُؤْيَا عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ebu'd-Derdâ'nın Durumunu ve Fitneden Önce Öleceğini Bildirmesi, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Haber Verdiği Gibi de Olması; Âmir b. Rabîa'nın Rüyası

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ سَعِيدٍ الدِّمَشْقِيُّ، حدثنا سعيد ابن عَبْدِ الْعَزِيزِ التَّنُوخِيُّ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللهِ الْأَشْعَرِيِّ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ. قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ! بَلَغَنِي أَنَّكَ تَقُولُ: لَيَرْتَدَّنَّ أَقْوَامٌ بَعْدَ إِيمَانِهِمْ قَالَ أَجَلْ وَلَسْتَ مِنْهُمْ قَالَ: فَتُوُفِّيَ أَبُو الدَّرْدَاءِ قَبْلَ أَنْ يُقْتَلَ عُثْمَانُ .

Ebu'd-Derdâ der ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana ulaşana göre: *«Bazı topluluklar iman ettikten sonra dinden çıkacaklardır»* demişsin" dediğimde, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet! Ama sen onlardan değilsin"* buyurdu.

Ebu'd-Derdâ, Hz. Osmân'ın öldürülmesinden önce vefat etti.[1]

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ حَدَّثَنَا صَفْوَانُ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ- هُوَ ابْنُ مُسْلِمٍ- حَدَّثَنَا عَبْدُ الغفار ابن إِسْمَاعِيلَ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ حَدَّثَهُ عَنْ شَيْخٍ مِنَ السَّلَفِ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الدَّرْدَاءِ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِنِّي فَرَطُكُمْ عَلَى الْحَوْضِ أَنْتَظِرُ مَنْ يَرِدُ عَلَيَّ مِنْكُمْ فَلَا أُلْفِيَنَّ أُنَازَعُ أَحَدَكُمْ فَأَقُولُ إِنَّهُ مِنْ أُمَّتِي فَيُقَالُ: هَلْ تَدْرِي مَا أحدثوا بعدك قَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ فَتَخَوَّفْتُ أَنْ أَكُونَ مِنْهُمْ، فَأَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَذَكَرْتُ

[1] Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (9/367).

ذَلِكَ لَهُ فَقَالَ: إِنَّكَ لَسْتَ مِنْهُمْ! فَتُوُفِّيَ أَبُو الدَّرْدَاءِ قَبْلَ أَنْ يُقْتَلَ عُثْمَانُ وَقَبْلَ أَنْ تَقَعَ الْفِتَنُ.

تَابَعَهُ يَزِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ عَنْ أَبِي عُبَيْدِ اللهِ مُسْلِمِ بْنِ مِشْكَمٍ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ إِلَى قَوْلِهِ: لَسْتَ مِنْهُمْ.

Ebu'd-Derdâ der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Havz'a giden öncünüz ben olacak ve orada sizden yanıma gelecekleri bekleyeceğim! Ancak dikkat edin de içinizden biri konusunda benimle çekişilmesin ve: «Senden sonra neler yaptıklarını biliyor musun?» denilmesin."*[1]

Bunlardan biri olmaktan korktum. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip bu durumu söyledim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sen onlardan biri değilsin!"* buyurdu.

Ebu'd-Derdâ, Hz. Osmân'ın öldürülmesinden ve fitnelerin ortaya çıkmasından önce vefat etti.

Yezîd b. Ebî Meryem de bunu Ebû Ubeydillah Müslim b. Mişkem kanalıyla Ebû Hureyre'den *"Sen onlardan biri değilsin"* kısmına kadar rivayet ederek mutâbaât etmiştir.

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ قَالَ: سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ سَعِيدٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ- وَذَلِكَ حِينَ تَشَعَّبَ النَّاسُ فِي الطَّعْنِ عَلَى عُثْمَانَ فَصَلَّى مِنَ اللَّيْلِ ثُمَّ نَامَ فَأُتِيَ فِي الْمَنَامِ فَقِيلَ: سَلْ أَنْ يُعِيذَكَ اللهُ. مِنَ الْفِتْنَةِ الَّتِي أَعَاذَ مِنْهَا عِبَادَهُ الصَّالِحِينَ فَقَامَ فَصَلَّى ثُمَّ اشْتَكَى فَلَمْ يَخْرُجْ قَطُّ إِلَّا لِجِنَازَةٍ.

Yahya b. Saîd der ki: İnsanlar Hz. Osmân hakkında ileri geri konuşmaya başladıklarında Abdullah b. Âmir b. Rabîa gece namazına kalktı. Namazdan sonra uyuyunca rüyasında ona: "Yüce Allah'ın, salih kullarını koruduğu gibi seni de fitneden korumasını dile" denildi. Uyanınca kalkıp namaz kıldı.

---

[1] Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (9/367).

Ardından da hasta düştü. Hastalığından dolayı da cenazelere katılma dışında asla dışarıya çıkmadı.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِالْفِتَنِ الَّتِي ظَهَرَتْ فِي [آخِرِ] أَيَّامِ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ وَفِي أَيَّامِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ﷺ وَأَنَّ الْقَتْلَ لِلْمُوقِنِ مِنْهُمْ كَفَّارَةٌ، وَاخْتِيَارِهِ لِمُحَمَّدِ بْنِ مَسْلَمَةَ الْبَدْرِيِّ ﷺ وَغَيْرِهِ أَنْ يَكُفُّوا، ثُمَّ إِخْبَارِهِ بِأَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ مَسْلَمَةَ لَا تَضُرُّهُ الْفِتْنَةُ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ ...

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Osmân b. Affân ile Ali b. Ebî Tâlib'in Dönemlerinde Çıkacak Fitneleri Bildirmesi, Bu Zamanda Ölmenin Kefaret Olacağını Söylemesi, Muhammed b. Mesleme el-Bedrî ile Başkalarına Bu Fitneden Uzak Durmalarını Tavsiye Etmesi, Fitnenin Muhammed b. Mesleme'ye Zarar Veremeyeceğini Bildirmesi, Bütün Bunların da Söylediği Gibi Çıkması

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ أَشْرَفَ عَلَى أُطُمٍ مِنْ آطَامِ الْمَدِينَةِ فَقَالَ: «هَلْ تَرَوْنَ مَا أَرَى؟! إِنِّي لَأَرَى مَوَاقِعَ الْفِتَنِ»

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَلِيٍّ وَغَيْرِهِ. وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ أَبِي بَكْرِ ابْنِ أَبِي شَيْبَةَ، وَغَيْرُهُ كُلُّهُمْ عَنِ ابْنِ عُيَيْنَةَ .

Usâme b. Zeyd bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yüksek bir yerden Medine'deki taş binalara baktı ve: *"Benim gördüğümü sizler de görüyor musunuz? Fitnelerin ineceği yerleri görüyorum"* buyurdu.

Buhârî, *Sahîh*'de Ali ve başkası kanalıyla İbn Uyeyne'den ve Müslim ise Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ve başkası kanalıyla İbn Uyeyne'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَحْمَدَ الْجُرْجَانِيُّ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، عَنِ ابْنِ وَهْبٍ، أَخْبَرَنَا يُونُسُ بْنُ يَزِيدَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، أَنَّ أَبَا إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيَّ كَانَ يَقُولُ: قَالَ

---

[1] Buhârî, *fadâilu'l-Medîne* (8) ve Müslim, *fiten* (3).

حُذَيْفَةُ بن الْيَمَانِ: وَاللهِ إِنِّي لَأَعْلَمُ بِكُلِّ فِتْنَةٍ هِيَ كَائِنَةٌ فِيمَا بَيْنِي وَبَيْنَ السَّاعَةِ وَمَا بِي أَنْ يَكُونَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَسَرَّ إِلَيَّ فِي ذَلِكَ شَيْئًا لَمْ يُحَدِّثْهُ غَيْرِي وَلَكِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ وَهُوَ يُحَدِّثُ مَجْلِسًا أَنَا فِيهِ عَنِ الْفِتَنِ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَهُوَ يَعُدُّ الْفِتَنَ: مِنْهُنَّ ثلاث لا يكون يَذَرْنَ شَيْئًا، وَمِنْهُنَّ فِتَنٌ كَرِيَاحِ الصَّيْفِ. مِنْهَا صِغَارٌ وَمِنْهَا كِبَارٌ. قَالَ حُذَيْفَةُ: فَذَهَبَ أُولَئِكَ الرَّهْطُ كُلُّهُمْ غَيْرِي.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ حَرْمَلَةَ بْنِ يَحْيَى.

Huzeyfe b. el-Yemân der ki: Vallahi şu andan kıyamete dek çıkacak bütün fitneleri insanlar içinde en iyi bilen benim! Bunun sebebi de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bunları sadece bana anlatıp da başkalarına söylememesi değildir. Ancak Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), benim de içlerinde bulunduğum bir mecliste fitneden bahsedip onları sayarken: *"Üç tanesi var ki bunlar sağlam bir şey bırakmazlar. Bazı fitneler ise yaz yağmurları gibidirler. Bazıları küçük bazıları da büyüktürler"* buyurmuştu. Benim dışımda o mecliste bulunanların hepsi de öldü.

Müslim, *Sahîh*'de Harmele b. Yahya'dan rivayet etmiştir.[1]

قُلْتُ: وَمَاتَ حُذَيْفَةُ ﷺ بَعْدَ الْفِتْنَةِ الْأُولَى بِقَتْلِ عُثْمَانَ ﷺ وَقَبْلَ الْفِتْنَتَيْنِ الْأُخْرَيَيْنِ فِي أَيَّامِ عَلِيٍّ ﷺ فَهُنَّ ثَلَاثٌ لَمْ يَكَدْنَ يَذَرْنَ شَيْئًا وَهُنَّ الْمُرَادُ بِالْمَذْكُورَاتِ فِي الْخَبَرِ فِيمَا نَعْلَمُ- وَاللهُ أَعْلَمُ-

Huzeyfe, Hz. Osmân'ın öldürülmesiyle sonuçlanan ilk fitneden ve Hz. Ali döneminde çıkan iki fitneden önce vefat etti. Bu üç fitne de neredeyse bulaşmadık kimseyi bırakmamıştır. Hadiste zikredilen üç fitneden kasıt da —Allah doğrusunu bilir— bunlardır.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ الْعَدْلُ بِبَغْدَادَ، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ، حَدَّثَنَا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ حَبِيبَةَ، عَنْ أُمِّهَا أُمِّ حَبِيبَةَ، عَنْ زَيْنَبَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتِ: اسْتَيْقَظَ النَّبِيُّ ﷺ مِن نَوْمٍ مُحْمَرًّا وَجْهُهُ وَهُوَ يَقُولُ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ- ثَلَاثَ مَرَّاتٍ- وَيْلٌ لِلْعَرَبِ مِنْ شَرٍّ قَدِ اقْتَرَبَ، فُتِحَ مِنْ رَدْمِ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ

---

[1] Müslim, *fiten* 6 (22).

مِثْلُ هَذِهِ وَحَلَّقَ حَلْقَةً. قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ! أَنَهْلَكُ وَفِينَا الصَّالِحُونَ؟ قَالَ: نَعَمْ إِذَا كَثُرَ الْخَبَثُ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ ومُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عُيَيْنَةَ .

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) eşi Zeyneb der ki: Bir defasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) uykusundan uyandığında yüzü kıpkırmızıydı. Üç defa: *"Lâ ilâhe illallah"* dedikten sonra: *"Yaklaşan kötü bir şeyden dolayı Arapların vay haline! Yecûc ve Mecûc'un seddinden şu kadarlık bir delik açıldı"* buyurdu ve eliyle halka işareti yaptı. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! İçimizde salih kişiler varken helak olur muyuz?" dediğimde, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet! Çirkin şeyler çoğaldığı zaman bu da olur"* buyurdu.

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'de İbn Uyeyne'den rivayet etmişlerdir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ المقري أخبرنا الحسن بن مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ التُّسْتَرِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ الْحَسَنَ يَقُولُ: قَالَ الزُّبَيْرُ: لَمَّا نَزَلَتْ ﴿وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً﴾ مَا كُنَّا نَشْعُرُ أَنَّهَا وَقَعَتْ حَيْثُ وَقَعَتْ.

Zübeyr der ki: **"Aranızdan yalnız zalimlere erişmekle kalmayacak fitneden sakının"**[2] âyeti nazil olduğu zaman bizim de başımıza geleceğini hiç düşünmemiştik.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، حَدَّثَنَا الصَّلْتُ بْنُ دِينَارٍ، حَدَّثَنَا عُقْبَةُ بْنُ صُهْبَانَ، وَأَبُو رَجَاءٍ الْعُطَارِدِيُّ، قَالَا: سَمِعْنَا الزُّبَيْرَ وَهُوَ يَتْلُو هَذِهِ الْآيَةَ:﴿ وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً﴾ قَالَ: لَقَدْ تَلَوْتُ هَذِهِ الْآيَةَ زَمَانًا وَمَا أُرَانِي مِنْ أَهْلِهَا فَأَصْبَحْنَا مِنْ أَهْلِهَا.

Ukbe b. Suhbân ve Ebû Recâ el-Utâridî der ki: Zübeyr'in **"Aranızdan yalnız zalimlere erişmekle kalmayacak fitneden sakının"**[3] âyetini okuyup

---

[1] Buhârî, *enbiyâ* (7) ve Müslim, *fiten* 1 (1).

[2] Enfâl Sur. 25

[3] Enfâl Sur. 25

şöyle dediğini işittik: "Bu âyeti uzun bir zaman okuyup durdum, ancak bizim bu âyetin muhatapları olacağımızı hiç düşünmedim. Şimdi ise bu âyetin muhataplarından olduk."

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ: سَلَّامُ بْنُ سُلَيْمٍ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ هِلَالِ بْنِ يِسَافٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَذَكَرَ فِتْنَةً فَعَظَّمَ أَمْرَهَا فَقُلْنَا- أَوْ قَالُوا- يَا رَسُولَ اللهِ لَئِنْ أَدْرَكَتْنَا هَذِهِ لَتُهْلِكَنَّا؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: كَلَّا! إِنَّ بِحَسْبِكُمُ الْقَتْلَ. قَالَ سَعِيدٌ فَرَأَيْتُ إِخْوَانِي قُتِلُوا .

Saîd b. Zeyd der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanındayken bir fitneden bahsetti ve bunun çok şiddetli olacağını belirtti. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Şayet bize yetişirse bizi helak eder" dediğimizde veya böyle denildiğinde, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayır! Ama o anda öldürülmeniz size yeter"* buyurdu. Daha sonra kardeşlerimin öldürüldüğüne şahit oldum.[1]

قُلْتُ: يُرِيدُ عُثْمَانَ وَطَلْحَةَ وَالزُّبَيْرَ وَعَلِيًّا حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَرْزُوقٍ الْبَصْرِيُّ بِمِصْرَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَشْعَثَ بْنِ أَبِي الشَّعْثَاءِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بُرْدَةَ يُحَدِّثُ عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ ضُبَيْعَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ حُذَيْفَةَ يَقُولُ: إِنِّي لَأَعْرِفُ رَجُلًا لَا تَضُرُّهُ الْفِتْنَةُ فَأَتَيْنَا الْمَدِينَةَ فَإِذَا فُسْطَاطٌ مَضْرُوبٌ وَإِذَا مُحَمَّدُ بْنُ مَسْلَمَةَ الْأَنْصَارِيُّ فَسَأَلْتُهُ فَقَالَ: لَا أَسْتَقِرُّ بِمِصْرٍ مِنْ أَمْصَارِهِمْ حَتَّى تَنْتَهِيَ هَذِهِ الْفِتْنَةُ عَنْ جَمَاعَةِ الْمُسْلِمِينَ.

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ السِّجِسْتَانِيُّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَرْزُوقٍ، عَنْ شُعْبَةَ .

Saîd burada kardeşleriyle Osmân, Talha, Zübeyr ve Ali'yi kastetmiştir.

Sa'lebe b. Dubay'a der ki: Huzeyfe: "Kendisine fitnenin zarar vermediği bir adam tanıyorum" dedi. Medine'ye geldiğimizde bir çadırın kurulmuş olduğunu gördük. Çadırın içinde Muhammed b. Mesleme el-Ensârî vardı. Neden çadır kurduğunu sorduğumda: "Fitne yok olup gidinceye kadar Müslümanların hiçbir şehrinde daimi olarak yerleşmem" dedi.

---

[1] Ebû Dâvud, *fiten* (4277).

Ebû Dâvud, Amr b. Merzûk kanalıyla Şu'be'den rivayet etmiştir.[1] ↓

وأخبَرَنا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبارِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ أَشْعَثَ بْنِ سُلَيْمٍ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ ضبيعة ابن حُصَيْنٍ الثَّعْلَبِيِّ بِمَعْنَاهُ عَنْ حُذَيْفَةَ .

قَالَ الْبُخَارِيُّ فِي التَّارِيخِ: هَذَا عِنْدِي أَوْلَى، أَعْنِي حَدِيثَ أَبِي عَوَانَةَ.

Başka bir kanalla Huzeyfe'den bir öncekinin aynısı rivayet edilmiştir.[2]

Buhârî, *Târîh*'te: "Benim yanımda Ebû Avâne'den gelen bu rivayet diğerinden tercihe şayandır" demiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ رَوْحِ بْنِ عُبَادَةَ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ الشَّحَّامُ، حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِي بَكْرَةَ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: سَتَكُونُ فِتَنٌ ثُمَّ تَكُونُ فِتْنَةُ الْمَاشِي فِيهَا خَيْرٌ مِنَ السَّاعِي إِلَيْهَا أَلَا وَإِنَّ الْقَاعِدَ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْقَائِمِ فِيهَا أَلَا وَالْمُضْطَجِعُ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْقَاعِدِ فَإِذَا نَزَلَتْ فَمَنْ كَانَتْ لَهُ غَنَمٌ فَلْيَلْحَقْ بِغَنَمِهِ أَلَا وَمَنْ كَانَتْ لَهُ أَرْضٌ فَلْيَلْحَقْ بِأَرْضِهِ أَلَا وَمَنْ كَانَتْ لَهُ إِبِلٌ فَلْيَلْحَقْ بِإِبِلِهِ فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: يَا نَبِيَّ اللهِ- جَعَلَنِي اللهُ فِدَاكَ- أَرَأَيْتَ مَنْ لَيْسَتْ لَهُ غَنَمٌ، وَلَا أَرْضٌ، وَلَا إِبِلٌ كَيْفَ يَصْنَعُ؟ قَالَ: فَلْيَأْخُذْ حَدَّ سَيْفِهِ لِيَعْمِدْ بِهِ إِلَى صَخْرَةٍ ثُمَّ لِيَدُقَّ عَلَى حَدِّهِ بِحَجَرٍ ثُمَّ لِيَنْجُ إِنِ اسْتَطَاعَ النَّجَاةَ. اللهُمَّ هَلْ بَلَّغْتُ، إِذْ قَالَ رَجُلٌ: يَا نَبِيَّ اللهِ-! جَعَلَنِي اللهُ فِدَاكَ- أَرَأَيْتَ إِنْ أُخِذَ بِيَدِي حَتَّى يَكُونَ يُنْطَلَقَ بِي إِلَى أَحَدِ الصَّفَّيْنِ، أَوْ أَحَدِ الْفَرِيقَيْنِ- شَكَّ عُثْمَانُ- فَيَحْذِفَنِي رَجُلٌ بِسَيْفِهِ فَيَقْتُلَنِي فَمَاذَا يَكُونُ مِنْ شَأْنِي؟ قَالَ: «يَبُوءُ بِإِثْمِكَ وَإِثْمِهِ فَيَكُونُ مِنْ أَصْحَابِ النار» .

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عن عُثْمَانَ الشَّحَّامِ .

Ebû Bekre bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İleride bir takım fitneler olacaktır. Bunların ardından da öyle bir fitne gelecek ki bu fitnede yürüyen koşandan, oturan ayakta durandan, uzanan da oturmuş olandan daha hayırlı olacaktır. Böylesi bir fitneye yetişen kişi şayet koyunları varsa koyunlarıyla ilgilensin, tarlası varsa tarlasıyla ilgilensin, develeri olan da*

---

[1] Ebû Dâvud, *sünnet* (4664).

[2] Hâkim, *Müstedrek* (3/433).

develeriyle ilgilensin" buyurdu. Oradakilerden bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Canım sana feda olsun! Koyunları veya tarlası ve develeri olmayan kişi ne yapsın?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kılıcını alıp bir kayanın üzerinde ağzını taşla köreltsin. Sonra da gücü yetiyorsa kendini bu fitneden kurtarsın"* buyurdu ve: *"Allahım! Tebliğ ettim mi?"* dedi.

Adamın biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Canım sana feda olsun! İstemediğim halde biri elimden tutup savaşan taraflardan birinin içine katsa ve birinin salladığı bir kılıçla ölsem durumum ne olur?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hem onun, hem de kendinin günahını yüklenir ve cehennem ahalisinden biri olur"* buyurdu.

Müslim, *Sahîh*'de başka bir kanalla Osmân eş-Şahhâm'dan rivayet etmiştir.[1]

وَالْأَحَادِيثُ فِي ذَلِكَ كَثِيرَةٌ. وَمَنْ أَبَاحَ قِتَالَ أَهْلِ الْفِئَةِ الْبَاغِيَةِ زَعَمَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ عَلِمَ مِنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ أَنَّهُ لَا يَهْتَدِي إِلَى كَيْفِيَّةِ قِتَالِهِمْ فَإِنَّهُمْ إِنَّمَا كَانُوا تَعَوَّدُوا قِتَالَ الْكُفَّارِ وَذَلِكَ يُخَالِفُ قِتَالَ أَهْلِ الْفِئَةِ الْبَاغِيَةِ فَأَشَارَ عَلَيْهِمْ بِالْكَفِّ صِيَانَةً لَهُمْ- وَبِاللهِ التَّوْفِيقُ.

Bu konudaki hadisler çoktur. İsyancı bir toplulukla savaşı mubah görenlerin iddiasına göre ise Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), ashâbından bazılarına fitne zamanlarında savaşmaktan uzak durmalarını söylemesi, hangi kesiminin doğru yolda olacağını ayırt edemeyeceklerini bilmesinden dolayıdır. Zira sahabiler kafirlerle savaşmaya alışmıştır ve isyancı topluluklar onlara benzememektedir. Doğruya ulaşmak Allah'ın sayesindedir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِأَنَّ وَاحِدَةً مِنْ أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ تَنْبَحُ عَلَيْهَا كِلَابُ الْحَوْأَبِ
وَمَا رُوِيَ فِي إِشَارَتِهِ عَلَى عَلِيٍّ ﷺ بِأَنْ يَرْفُقَ بِهَا وَمَا رُوِيَ فِي تَوْبَتِهَا مِنْ خُرُوجِهَا
وَتَلَهُّفِهَا عَلَى مَا خَفِيَ عَلَيْهَا مِنْ ذَلِكَ وَكَوْنِهَا مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ مَعَ زَوْجِهَا

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM), Eşlerinden Birine Hav'eb Köpeklerinin Havlayacağını Bildirmesi, Hz. Ali'den Ona Yumuşak Davranmasını İstemesi, Âişe'nin Çıkışından Dolayı

[1] Müslim, *fiten* 3 (13).

Daha Sonra Pişman Olması, Kocasıyla Birlikte Cennet Ahalisinden Olması Hakkında Rivayetler

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللهِ الزُّبَيْرَ بْنَ عَبْدِ الْوَاحِدِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَانَ الْأَهْوَازِيَّ يَقُولُ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسٍ أَنَّ عَائِشَةَ لَمَّا أَتَتْ عَلَى الْحَوْأَبِ سَمِعَتْ نُبَاحَ الْكِلَابِ فَقَالَتْ: مَا أَظُنُّنِي إِلَّا رَاجِعَةً إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ لَنَا: «أَيَّتُكُنَّ تَنْبَحُ عَلَيْهَا كِلَابُ الْحَوْأَبِ» ؟ فَقَالَ الزُّبَيْرُ: تَرْجِعِينَ لَعَلَّ اللهَ أَنْ يُصْلِحَ بِكِ بَيْنَ النَّاسِ .

Kays bildiriyor: Hz. Âişe, Hav'eb suyunun başına geldiğinde köpeklerin havlamasını işitti. "Sanıyorum buradan geri döneceğim! Zira Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), biz hanımlarına: *«Hav'eb'in köpekleri içinizden hanginize havlayacak?»* buyurmuştu" deyince, Zübeyr: "Geri mi döneceksin? Ama belki Yüce Allah senin sayende müslümanların arasını bulur" karşılığını verdi.[1]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ عَالِيًا، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الشَّيْبَانِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ الْعَبْدِيُّ، حَدَّثَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، قَالَ: لَمَّا بَلَغَتْ عَائِشَةُ بَعْضَ دِيَارِ بَنِي عَامِرٍ نَبَحَتْ عَلَيْهَا كِلَابُ الْحَوْأَبِ، فَقَالَتْ: أَيُّ مَاءٍ هَذَا؟ قَالُوا: الْحَوْأَبِ، قَالَتْ: مَا أَظُنُّنِي إِلَّا رَاجِعَةً سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: «كَيْفَ بِإِحْدَاكُنَّ إِذَا نَبَحَتْهَا كِلَابُ الْحَوْأَبِ» ؟ فَقَالَ الزُّبَيْرُ: لَا بَعْدُ تَقَدَّمِي وَيَرَاكِ النَّاسُ وَيُصْلِحُ اللهُ ذَاتَ بَيْنِهِمْ .

Kays b. Ebî Hâzım der ki: Âişe (Basra'ya gidişinde) Âmir oğullannın suyuna varınca Hav'eb köpekleri havlamaya başladı. Âişe: "Bu suyun adı ne?" diye sorunca: "Hav'eb suyu" karşılığını verdiler. Bunun üzerine Âişe: "Sanıyorum buradan geri döneceğim! Zira Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«Nasıl olur da içinizden birine Hav'eb'in köpekleri havlayabilir?»* buyurduğunu

---

[1] Ahmed, *Müsned* (6/52, 97) ve İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/211, 212).

işittim" dedi. Zübeyr ise: "Aksine yoluna devam et ki müslümanlar seni görsün. Belki Yüce Allah bununla müslümanların arasını bulur" dedi.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْجُنَيْدُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَصْرٍ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْوَرْدِ، عَنْ عَمَّارٍ الدُّهْنِيِّ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ: ذكر النبي ﷺ خُرُوجَ بَعْضِ نِسَائِهِ: أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ فَضَحِكَتْ عَائِشَةُ فَقَالَ انْظُرِي يَا حُمَيْرَاءُ أَنْ لَا تَكُونِي أَنْتِ ثُمَّ الْتَفَتَ إِلَى عَلِيٍّ فَقَالَ: يَا عَلِيُّ وُلِّيتَ مِنْ أَمْرِهَا شَيْئًا فَارْفُقْ بِهَا

قُلْتُ: وَحُذَيْفَةُ بْنُ الْيَمَانِ تُوُفِّيَ قَبْلَ مَسِيرِهَا.

Ümmü Seleme der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) müminlerin annelerinden birinin (Ali'ye karşı) çıkacağını zikredince Hz. Âişe güldü. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Humeyrâ! Dikkat et de o kişi sen olmayasın"* buyurdu. Sonra Ali'ye doğru dönerek: *"Herhangi bir işte bunun (Âişe'nin) velisi olursan ona yumuşak davran"* buyurdu.[2]

Huzeyfe b. el-Yemân, Hz. Âişe'nin çıkışından önce vefat etti. Tufeyl ve Amr b. Dulay' da müminlerin annelerinden birinin bir birlikle çıktığını bildirmiştir ki bunlar da bunu birinden bizzat duyarak söylemişlerdir.

وَكَانَ قَدْ أَخْبَرَنَا الطُّفَيْلُ وَعَمْرُو بْنُ ضَلِيعٍ بِمَسِيرِ إِحْدَى أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ فِي كَتِيبَةٍ وَلَا يَقُولُهُ إِلَّا عَنْ سَمَاعٍ. أَخْبَرَنَاهُ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ رَجَاءٍ، أَخْبَرَنَا هَمَّامُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا قَتَادَةُ، عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ، قَالَ: انْطَلَقْتُ أَنَا وَعَمْرٌو إِلَى حُذَيْفَةَ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ وَقَالَ فِيهِ: لَوْ حَدَّثْتُكُمْ أَنَّ أُمَّ أَحَدِكُمْ تَغْزُوهُ فِي كَتِيبَةٍ تَضْرِبُهُ بِالسَّيْفِ مَا صَدَّقْتُمُونِي.

رَوَاهُ أَيْضًا أَبُو الزَّاهِرِيَّةِ عَنْ حُذَيْفَةَ.

Ebu't-Tufeyl der ki: "Amr ile birlikte Huzeyfe'nin yanına gittik..." Sonrasında ravi söz konusu hadisi nakleder. Bu hadiste Huzeyfe'nin: "Şayet annelerinizden (Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) eşlerinden) birinin ona (Ali'ye)

---

[1] Bakın: Ahmed, *Müsned* (6/52, 97) ve İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/211, 212).

[2] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/212).

karşı bir ordu içinde kılıçla savaşmak üzere çıkacağını söylesem inanmazdınız" dediğini zikreder.

Aynısını Ebu'z-Zâhiriyye de Huzeyfe'den rivayet etmiştir.

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ يَعْقُوبَ الْعَدْلُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ الْعَبْدِيُّ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ ابْنُ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: وَدِدْتُ أني ثكلت عَشَرَةً مِثْلَ وَلَدِ الْحَارِثِ بْنِ هِشَامٍ وَأَنِّي لَمْ أَسِرْ مَسِيرِيَ الَّذِي سِرْتُ.

Hz. Âişe der ki: "Böylesi bir yolculuğa çıkacağıma Hâris b. Hişâm gibi on kişiyi kaybetmiş olmayı isterdim."

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، قَالَ: ذَكَرَ سُفْيَانُ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: لوددت إذا مِتُّ وَكُنْتُ نَسْيًا مَنْسِيًّا

Hz. Âişe der ki: "(Böylesi bir yolculuğa çıkacağıma) ölen ve unutulup giden biri olmayı isterdim."[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْقَطِيعِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْحَكَمِ، قَالَ: سَمِعْتُ وَائِلًا، قَالَ: لَمَّا بَعَثَ عَلِيٌّ عَمَّارًا وَالْحَسَنَ إِلَى الْكُوفَةِ يَسْتَنْفِرُهُمْ خَطَبَ عَمَّارٌ، فَقَالَ: إِنِّي لَأَعْلَمُ أَنَّهَا زَوْجَتُهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَلَكِنَّ اللهَ- ﷻ- ابْتَلَاكُمْ لِتَتَّبِعُوهُ أَوْ إِيَّاهَا.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ بُنْدَارٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ.

Vâil der ki: Hz. Ali, Kufelileri (Cemel'deki) savaşa çağırmak üzere Ammâr ile Hasan'ı gönderdiğinde Ammâr bir hutbe verip şöyle dedi: "Onun (Âişe'nin) Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) dünya ve âhirette hanımı olduğunu biliyorum. Ancak Yüce Allah kendisine mi, yoksa Âişe'ye mi itaat edeceğinizi görmek için sizleri öylesi bir şeye (imtihana) maruz bıraktı."

Buhârî, *Sahîh*'de Bundâr kanalıyla Muhammed b. Câfer'den rivayet etmiştir.[2]

---

[1] Buhârî, *tefsîr* (6) ve Ahmed, *Müsned* (1/276, 349).

[2] Buhârî, *fadâil* 30 (3772), *fiten* 18 (7100) ve Ahmed, *Müsned* (4/265).

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْعَبَّاسِ الشِّبَامِيُّ عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْهُجَنَّعِ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ، قَالَ: قِيلَ لَهُ مَا يَمْنَعُكَ أَلَّا تَكُونَ قَاتَلْتَ عَلَى بَصِيرَتِكَ يَوْمَ الْجَمَلِ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ يَخْرُجُ قَوْمٌ هَلْكَى لَا يُفْلِحُونَ قَائِدُهُمُ امْرَأَةٌ قَائِدُهُمْ فِي الْجَنَّةِ

Ömer b. el-Hucenna' bildiriyor: Ebû Bekre'ye: "Cemel savaşında neden basiretine göre bir taraf seçip savaşmadın?" diye sorulunca şöyle dedi: "Çünkü Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Bir topluluk başkaldırıp ölecek, iflah olmayacaklardır. Başlarında cennetlik olan bir kadın bulunacaktır*» buyurduğunu işittim."[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ عَنْ قِتَالِ الزُّبَيْرِ مَعَ عَلِيٍّ ﷺ وَتَرْكِ الزُّبَيْرِ قِتَالَهُ حِينَ ذَكَّرَهُ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Zübeyr'in Ali'ye Karşı Savaşacağını Bildirmesi, Hz. Ali Bunu Ona Hatırlatınca Zübeyr'in Savaştan Çekilmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ بِبَغْدَادَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: لَمَّا وَلَّى زُبَيْرٌ يَوْمَ الْجَمَلِ بَلَغَ عَلِيًّا ﷺ فَقَالَ: لَوْ أَنَّ ابْنَ صَفِيَّةَ يَعْلَمُ أَنَّهُ عَلَى حَقٍّ مَا وَلَّى وَذَاكَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَقِيَهُمَا فِي سَقِيفَةِ بَنِي سَاعِدَةَ فَقَالَ: «أَتُحِبُّهُ يَا زُبَيْرُ» ؟ فَقَالَ: وَمَا يَمْنَعُنِي؟ فَقَالَ: «فَكَيْفَ بِكَ إِذَا قَاتَلْتَهُ وَأَنْتَ ظَالِمٌ لَهُ» ؟ قَالَ: فَيَرَوْنَ أَنَّهُ إِنَّمَا وَلَّى لِذَلِكَ.

هَذَا مُرْسَلٌ . وَقَدْ رُوِيَ مَوْصُولًا مِنْ وَجْهٍ آخَرَ.

Katâde der ki: Cemel savaşında Hz. Ali, Zübeyr'in çekip gittiği haberini alınca: "İbn Safiyye haklı olduğunu bilseydi çekip gitmezdi" dedi.

Zira zamanında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Sâide oğullarının çardağında ikisiyle karşılaşınca Ali için Zübeyr'e: *"Ey Zübeyr! Onu seviyor musun?"* diye sordu. Zübeyr: "Neden sevmeyeyim ki?" karşılığını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/212): "Tamamen münker bir hadistir" demiştir.

vesellem): *"Peki haksız olduğun halde onunla savaşacağın konusunda ne dersin?"* buyurdu. Zübeyr'in de bundan dolayı çekip gittiği söylenir.

Mürsel bir rivayettir.[1]

Bir sonraki hadiste başka bir kanalla mevsûl olarak rivayet edilmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَوَّارٍ الْهَاشِمِيُّ الْكُوفِيُّ، حَدَّثَنَا منجاب ابن الْحَارِثِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْأَجْلَحِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ يَزِيدَ الْفَقِيرِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: وَسَمِعْتُ الْفَضْلَ بْنَ فَضَالَةَ يُحَدِّثُ أَبِي عَنِ أَبِي حَرْبِ بن الأسود الدّئليّ عَنْ أَبِيهِ، دَخَلَ حَدِيثُ أَحَدِهِمَا فِي حَدِيثِ صَاحِبِهِ، قَالَ: لَمَّا دَنَا عَلِيٌّ وَأَصْحَابُهُ مِنْ طَلْحَةَ، وَالزُّبَيْرِ، وَدَنَتِ الصُّفُوفُ بَعْضُهَا مِنْ بَعْضٍ، خَرَجَ عَلِيٌّ وَهُوَ عَلَى بَغْلَةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَنَادَى: ادْعُوا لِيَ الزُّبَيْرَ بْنَ الْعَوَّامِ فَإِنِّي عَلِيٌّ فَدُعِيَ لَهُ الزُّبَيْرُ فَأَقْبَلَ حَتَّى اخْتَلَفَتْ أَعْنَاقُ دَوَابِّهِمَا، فَقَالَ عَلِيٌّ: يَا زُبَيْرُ نَشَدْتُكَ بِاللهِ أَتَذْكُرُ يَوْمَ مَرَّ بِكَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَنَحْنُ فِي مَكَانِ كَذَا وَكَذَا؟ فَقَالَ: يَا زُبَيْرُ تُحِبُّ عَلِيًّا؟ فَقُلْتُ: أَلَا أُحِبُّ ابْنَ خَالِي وَابْنَ عَمِّي وَعَلَى دِينِي، فَقَالَ: يَا عَلِيُّ أَتُحِبُّهُ؟ فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللهِ أَلَا أُحِبُّ ابْنَ عَمَّتِي وَعَلَى دِينِي، فَقَالَ: يَا زُبَيْرُ أَمَا وَاللهِ لَتُقَاتِلَنَّهُ وَأَنْتَ لَهُ ظَالِمٌ، قَالَ: بَلَى وَاللهِ لَقَدْ نَسِيتُهُ مُنْذُ سَمِعْتُهُ مِنْ قَوْلِ رَسُولِ اللهِ ﷺ ثُمَّ ذَكَرْتُهُ الْآنَ وَاللهِ لَا أُقَاتِلُكَ فَرَجَعَ الزُّبَيْرُ عَلَى دَابَّتِهِ يَشُقُّ الصُّفُوفَ فَعَرَضَ لَهُ ابْنُهُ عَبْدُ اللهِ بْنُ الزُّبَيْرِ، فَقَالَ: مَا لَكَ؟ فَقَالَ: ذَكَّرَنِي عَلِيٌّ حَدِيثًا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ سَمِعْتُهُ يَقُولُ لَتُقَاتِلَنَّهُ وَأَنْتَ لَهُ ظَالِمٌ فَلَا أُقَاتِلُهُ. قَالَ: وَلِلْقِتَالِ جِئْتَ إِنَّمَا جِئْتَ تُصْلِحُ بَيْنَ النَّاسِ وَيُصْلِحُ اللهُ هَذَا الْأَمْرَ، قَالَ: قَدْ حَلَفْتُ أَلَّا أُقَاتِلَهُ، قَالَ: فَأَعْتِقْ غُلَامَكَ جِرْجِسَ وَقِفْ حَتَّى تُصْلِحَ بَيْنَ النَّاسِ فَأَعْتَقَ غُلَامَهُ وَوَقَفَ فَلَمَّا اخْتَلَفَ أَمْرُ النَّاسِ ذَهَبَ عَلَى فَرَسِهِ .

Yezîd el-Fakîr, babasından; Ebû Harb b. Esved ed-Duelî de babasından —ikisinin rivayeti birbirine karışmıştır— bildiriyor: Hz. Ali ve askerleri Talha ve Zübeyr'in askerlerinin karşısına geçip her iki taraf birbirine yaklaşınca Hz. Ali, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) katırının üzerinde öne çıktı ve: "Ben Ali'yim! Bana Zübeyr b. el-Avvâm'ı çağırın!" diye seslendi. Zübeyr çağrılınca da geldi. Binekleri birbirine değecek şekilde yaklaştıklarında Hz. Ali ona şöyle dedi: "Ey

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/213).

Zübeyr! Allah aşkına söyle! Filan yerde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bize uğradığı günü hatırlıyor musun? Hani sana: *«Ey Zübeyr! Ali'yi seviyor musun?»* diye sormuştu. Sen: «Dayımın oğlunu, amcamın oğlunu ve dinimden olan birini neden sevmeyeyim ki?» deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *«Ey Ali! Sen onu seviyor musun?»* diye sormuştu. Ben de: «Ey Allah'ın Resûlü! Halamın oğlunu ve dinimden olan birini neden sevmeyeyim?» demiştim. Bunun üzerine sana: «Ey Zübeyr! *Vallahi onunla savaşacak ve bu savaşta zalim taraf sen olacaksın»* buyurmuştu."

Zübeyr: "Evet! Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) duyduğum günden bu yana aklımdan çıkmıştı ve şimdi hatırladım. Vallahi sana karşı savaşmayacağım" dedi. Konuşmanın ardından Zübeyr bineğine bindi ve safları yararak oradan ayrılmak istedi. Karşısına oğlu Abdullah b. ez-Zübeyr çıktı ve: "Neyin var?" diye sordu. Zübeyr: "Ali bana Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğim bir hadisi hatırlattı. Zira Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *«Onunla savaşacak ve bu savaşta zalim taraf sen olacaksın»* buyurmuştu. Bundan dolayı onunla savaşmayacağım" karşılığını verdi. Abdullah: "Sen savaşmaya mı geldin ki? Sen insanların arasını bulmaya, Yüce Allah'ın da inayetiyle bozulan bu durumu düzeltmeye geldin" deyince, Zübeyr: "Onunla savaşmayacağıma dair yemin ettim" karşılığını verdi. Abdullah: "O zaman (yemin kefareti olarak) kölen Circis'i azat et ve insanların arasını bulmaya çalış" deyince, Zübeyr kölesi Circis'i azat etti ve savaştan el çekti. Ancak insanlar yine de anlaşamayınca atına binip oradan ayrıldı.[1]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْإِمَامُ أَبُو الْوَلِيدِ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا قَطَنُ بْنُ بشير، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّقَاشِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَدِّي وَهُوَ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنِ مُسْلِم ، عَنْ أَبِي جَرْوٍ الْمَازِنِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيًّا وَالزُّبَيْرَ، وَعَلِيٌّ يَقُولُ لَهُ: نَشَدْتُكَ بِاللهِ يَا زُبَيْرُ أَمَا سَمِعْتَ رَسُولَ اللهِ ﷺ، يَقُولُ: «إِنَّكَ تُقَاتِلُنِي وَأَنْتَ لِي ظَالِمٌ» ، قَالَ: بَلَى، وَلَكِنِّي نسيت .

Ebû Cerv el-Mâzinî der ki: Hz. Ali ile Zübeyr'in konuşmalarına şahit oldum. Hz. Ali ona: "Ey Zübeyr! Allah aşkına söyle! Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sana, bana karşı savaşacağını ve bu savaşta zalim tarafın sen olacağını

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/213).

söylediğini işittin değil mi?" deyince, Zübeyr: "Evet, işittim! Ama unutmuşum" karşılığını verdi.[1]

بَابُ مَا رُوِيَ فِي إِخْبَارِهِ ﷺ عَنْ قَتْلِ زَيْدِ بْنِ صُوحَانَ شَهِيدًا فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ قُتِلَ يَوْمَ الْجَمَلِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Zeyd b. Sûhân'ın Şehit Olacağını Bildirmesi ve Zeyd'in Cemel Savaşında Öldürülmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ، حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنِ الْهُذَيْلِ بْنِ بِلَالٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَسْعُودٍ الْعَبْدِيِّ، عَنْ عَلِيٍّ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ يَسْبِقُهُ بَعْضُ أَعْضَائِهِ إِلَى الْجَنَّةِ فَلْيَنْظُرْ إِلَى زَيْدِ بْنِ صُوحَانَ» .

هُذَيْلُ بْنُ بِلَالٍ غَيْرُ قَوِيٍّ فَاللهُ أَعْلَمُ.

Hz. Ali'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bazı organları kendisinden önce cennete girecek olan bir adamı görmek isteyenler Zeyd b. Sûhân'a baksınlar."*[2]

Hüzeyl b. Bilâl rivayeten güçlü biri değildir. Doğrusunu da Allah bilir.

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ- رَحِمَهُ اللهُ- أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْأَعْرَابِيُّ، حَدَّثَنَا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ- يَعْنِي الْأَزْرَقَ- حَدَّثَنَا عَوْفٌ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، قَالَ: قَالَ خَالِدُ بْنُ الْوَاشِمَةِ: لَمَّا فُرِغَ مِنْ أَصْحَابِ الْجَمَلِ وَنَزَلَتْ عَائِشَةُ مَنْزِلَهَا دَخَلْتُ عَلَيْهَا فَقُلْتُ: السَّلَامُ عَلَيْكِ يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ فَقَالَتْ: مَنْ هَذَا؟ قُلْتُ: خَالِدُ بْنُ الْوَاشِمَةِ! قَالَتْ: مَا فَعَلَ طَلْحَةُ؟ قُلْتُ: أُصِيبَ! قَالَتْ: إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ- يَرْحَمُهُ اللهُ- قَالَتْ: مَا فَعَلَ الزُّبَيْرُ؟ قُلْتُ: أُصِيبَ! قَالَتْ: إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ- يَرْحَمُهُ اللهُ- قُلْتُ: بَلْ نَحْنُ لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ فِي زَيْدِ بْنِ

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/213).

[2] İbn Hacer, *el-İsâbe* (1/582).

صُوحَانَ، قَالَتْ: وَأُصِيبَ؟ قُلْتُ: نَعَمْ! قَالَتْ: إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ- يَرْحَمُهُ اللهُ- فَقُلْتُ: يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ ذَكَرْتِ طَلْحَةَ فَقُلْتِ: يَرْحَمُهُ اللهُ وَذَكَرْتِ الزُّبَيْرَ فَقُلْتِ يَرْحَمُهُ اللهُ وَذَكَرْتِ زَيْدًا فَقُلْتِ يَرْحَمُهُ اللهُ وَقَدْ قَتَلَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا وَاللهِ لَا يَجْمَعُهُنَّ اللهُ فِي الْجَنَّةِ أَبَدًا قَالَتْ: أَوَ لا تَدْرِي أَنَّ رَحْمَةَ اللهِ وَاسِعَةٌ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ؟

وَبِإِسْنَادِهِ عَنْ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا ابْنُ عَوْنٍ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ خَالِدِ بْنِ الْوَاشِمَةِ بِنَحْوِهِ.

Hâlid b. el-Vâşime anlatıyor: Cemel olayından sonra Hz. Âişe konakladığı yere yerleşince yanına girdim ve: "Ey müminlerin annesi! Allah'ın selamı üzerine olsun" dedim. Âişe: "Sen kimsin?" diye sorunca: "Hâlid b. el-Vâşime'yim" dedim. Bana: "Talha'ya ne oldu?" diye sorunca: "Öldü" karşılığını verdim. Bunun üzerine: "İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn! Allah ona rahmet etsin" dedi ve: "Zübeyr'e ne oldu?" diye sordu. "O da öldü" karşılığını verdiğimde yine: "İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn! Allah ona rahmet etsin" dedi.

Ona: "Asıl Zeyd b. Sûhân için bizim «İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn» dememiz gerek" dediğimde, Âişe: "Niye o da mı öldü?" diye sordu. "Evet!" karşılığını verdiğimde: "İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn! Allah ona rahmet etsin" dedi. Ona: "Ey müminlerin annesi! Talha'yı zikredince ona rahmet diledin. Zübeyr'i zikredince ona rahmet diledin. Zeyd'i zikredince de rahmet diledin. Oysa bunlar birbirlerini öldürdü. Vallahi Yüce Allah bunları cennette bir araya asla getirecek değildir" dediğimde, Âişe: "Yüce Allah'ın rahmetinin geniş olduğunu ve gücünün her şeye yettiğini bilmiyor musun?" karşılığını verdi.[1]

Aynı isnâdla İshâk, İbn Avn'dan, o da İbn Sîrîn'den, o da Hâlid b. el-Vâşime'den aynısını rivayet etmiştir.

---

[1] İbn Hacer, *el-İsâbe* (1/583).

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ ﷺ بِاقْتِتَالِ فِئَتَيْنِ عَظِيمَتَيْنِ تَكُونُ بَيْنَهُمَا مَقْتَلَةٌ عَظِيمَةٌ وَدَعْوَاهُمَا وَاحِدَةٌ يُرِيدُ- وَاللهُ أَعْلَمُ- دَعْوَى الْإِسْلَامِ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ فِي حَرْبِ صِفِّينَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Davaları Bir —İslam Davası— Olan İki Büyük Topluluğun Savaşacağını ve Çok Sayıda Kişinin Öleceğini Bildirmesi, Bunun Sıffîn Savaşında Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ وَأَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ السُّلَمِيُّ فِي آخَرِينَ قَالُوا: أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدِ بْنِ خَلِيٍّ حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَقْتَتِلَ فِئَتَانِ عَظِيمَتَانِ تَكُونُ بَيْنَهُمَا مَقْتَلَةٌ عَظِيمَةٌ دَعْوَاهُمَا وَاحِدَةٌ» .

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي الْيَمَانِ عَنْ شُعَيْبٍ وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ .

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Davaları bir olmasına rağmen iki büyük fırka birbirleriyle savaşıp büyük katliamlar olmadıkça kıyamet kopmaz."*

Buhârî, *Sahîh*'de Ebu'l-Yemân kanalıyla Şuayb'dan ve Buhârî ile Müslim, Hemmâm b. Münebbih kanalıyla Ebû Hureyre'den rivayet etmişlerdir.[1]

وَأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ أَخْبَرَنِي أَبُو مُحَمَّدٍ الْمُزَنِيُّ، أَخْبَرَنَا علي ابن مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى، حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَقْتَتِلَ فِئَتَانِ دَعْوَاهُمَا واحدة» .

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي الْيَمَانِ .

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Davaları bir olmasına rağmen iki büyük fırka birbirleriyle savaşmadıkça kıyamet kopmaz"* buyurmuştur.

---

[1] Buhârî, *menâkib* (25), *fiten* (8); Müslim, *fiten* 4 (17) ve Ahmed, *Müsned* (2/313).

Buhârî, *Sahîh*'de Ebu'l-Yemân'dan rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ ابْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، حَدَّثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عَمْرٍو، قَالَ: كَانَ أَهْلُ الشَّامِ سِتِّينَ أَلْفًا فَقُتِلَ مِنْهُمْ عِشْرُونَ أَلْفًا وَكَانَ أَهْلُ الْعِرَاقِ مِائَةً وَعِشْرِينَ أَلْفًا فَقُتِلَ مِنْهُمْ أَرْبَعُونَ أَلْفًا.

Safvân b. Amr der ki: "(Sıffîn savaşında) Şam ordusu altmış bin kişiydi ve onlardan yirmi bin kişi öldü. Irak ordusu ise yüz yirmi bin kişiydi ve onlardan da kırk bin kişi öldü."

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ عَنِ الْفِئَةِ الْبَاغِيَةِ مِنْهُمَا بِمَا جَعَلَهُ عَلَامَةً لِمَعْرِفَتِهِمْ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), İsyancı Tarafı Bildirmesi ve İsyancı Olan Tarafın Bununla Bilinmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَلِيِّ بْنِ مُكْرَمٍ الْبَزَّازُ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَاكِرٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَجَّاجِ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، حَدَّثَنَا أَبُو مَسْلَمَةَ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنِّي، يَعْنِي: أَبَا قَتَادَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِعَمَّارٍ: «تَقْتُلُكَ الْفِئَةُ الْبَاغِيَةُ» .

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنَ حَدِيثِ خَالِدِ بْنِ الْحَارِثِ وَالنَّضْرِ بْنِ شُمَيْلٍ عَنْ شُعْبَةَ .

Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Benden daha hayırlı olan birinin —Ebû Katâde'nin— bana bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ammâr'a: *"Seni asi olan bir topluluk öldürecektir"* buyurmuştur.

Müslim, *Sahîh*'de Hâlid b. el-Hâris ve Nadr b. Şumeyl kanalıyla Şu'be'den rivayet etmiştir.[2]

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ كَامِلٍ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَعْدٍ الْعَوْفِيُّ، حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ عَوْنٍ. وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ الصَّفَّارِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبِ بْنِ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ الْهَيْثَمِ، مُؤَذِّنُ الْبَصْرَةِ، حَدَّثَنَا ابْنُ عَوْنٍ، عَنِ

---

[1] Bakın: Buhârî, *menâkib* (25), *fiten* (8); Müslim, *fiten* 4 (17) ve Ahmed, *Müsned* (2/313).

[2] Müslim, *fiten* 18 (72).

الْحَسَنِ، عَنْ أُمِّهِ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ. قَالَتْ. قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «تَقْتُلُ عَمَّارًا الْفِئَةُ الْبَاغِيَةُ وَقَاتِلُهُ فِي النَّارِ».

لَفْظُ حَدِيثِ ابْنِ عَبْدَانَ أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عُلَيَّةَ عَنِ ابْنِ عَوْنٍ كَمَا مَضَى.

Ümmü Seleme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ammâr'ı asi olan bir topluluk öldürecektir. Onu öldüren kişi de cehennemde olacaktır"* buyurmuştur.

Lafız İbn Abdân'ın lafzıdır. Müslim, *Sahîh*'de İbn Uleyye kanalıyla İbn Avn'dan rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الأَسْفَاطِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو مُصْعَبٍ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ الْمَاجِشُونُ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ، عَنْ مَوْلَاةٍ لِعَمَّارٍ، قَالَتِ: اشْتَكَى عَمَّارٌ شَكْوَى أَرِقَ مِنْهَا فَغُشِيَ عَلَيْهِ فَأَفَاقَ وَنَحْنُ نَبْكِي حَوْلَهُ فَقَالَ: مَا تَبْكُونَ أَتَخْشَوْنَ أَنْ أَمُوتَ عَلَى فِرَاشِي؟ أَخْبَرَنِي حَبِيبِي ﷺ أَنَّهُ تَقْتُلُنِي الْفِئَةُ الْبَاغِيَةُ وَأَنَّ آخِرَ أُدْمِي مِنَ الدُّنْيَا مَذْقَةٌ مِنْ لَبَنٍ.

Ebû Ubeyde b. Muhammed b. Ammâr b. Yâsir, Ammâr'ın azatlısı olan bir cariyeden bildiriyor: Ammâr ağır bir hastalığa yakalandı ve bir ara kendinden geçti. Kendine geldiğinde biz etrafında ağlıyorduk. Bize: "Neden ağlıyorsunuz? Yatağımda ölmemden mi korkuyorsunuz? Oysa sevdiğim kişi (Resûlullah), beni asi bir topluluğun öldüreceğini, dünyada son içeceğim şeyin de süt olacağını söylemişti" dedi.[2]

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى الْقَاضِي، حَدَّثَنَا أَبُو نعيم، ومحمد ابن كَثِيرٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي الْبَخْتَرِيِّ، أَنَّ عَمَّارَ بْنَ يَاسِرٍ أُتِيَ بِشَرْبَةٍ مِنْ لَبَنٍ فَضَحِكَ، فَقِيلَ لَهُ: مَا يُضْحِكُكَ؟ فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: آخِرُ شَرَابٍ أَشْرَبُهُ حَتَّى أَمُوتَ.

---

[1] Müslim, *fiten* 18 (73).

[2] Ahmed, *Müsned* (4/319) ve Hâkim, *Müstedrek* (3/389).

Ebu'l-Bahterî bildiriyor: (Sıffîn savaşı sırasında) Ammâr b. Yâsir'e bir kap süt getirilince gülmeye başladı. Ona: "Neden gülüyorsun?" diye sorulunca: "Zamanında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ölmeden önce son içeceğim şeyin süt olacağını söylemişti" dedi.[1]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ الْفَضْلُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي الْبَخْتَرِيِّ، قَالَ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ صِفِّينَ وَاشْتَدَّ الحرب قال عمار: ايتوني بِشَرَابٍ أَشْرَبُهُ ثُمَّ قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: آخِرُ شَرَابٍ تَشْرَبُهَا مِنَ الدُّنْيَا شَرْبَةُ لَبَنٍ ثُمَّ تَقَدَّمَ فَقُتِلَ.

Ebu'l-Bahterî bildiriyor: Sıffîn savaşı sırasında savaş kızışınca Ammâr b. Yâsir: "Bana içecek bir şeyler getirin! Zira Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *«Dünyada son içeceğin şey süt olacak»* buyurmuştu" dedi ve içtikten sonra ileriye atılıp ölene kadar savaştı.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الله الحافظ، وأبو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ القاضي، قالا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْجَوَّابِ، حَدَّثَنَا عَمَّارٌ- يَعْنِي ابْنَ رُزَيْقٍ-، عَنْ عَمَّارٍ الدُّهْنِيِّ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، فَقَالَ لَهُ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ! إِنَّ الله ﷻ قد أَمَّنَنَا مِنْ أَنْ يَظْلِمَنَا وَلَمْ يُؤَمِّنَّا مِنْ أَنْ يَفْتِنَّا أَرَأَيْتَ إِنْ أَدْرَكْتُ فِتْنَةً؟! قَالَ: عَلَيْكَ بِكِتَابِ اللهِ قَالَ: أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ كُلُّهُمْ يَدْعُونَ إِلَى كِتَابِ اللهِ؟ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: إِذَا اخْتَلَفَ النَّاسُ كَانَ ابْنُ سُمَيَّةَ مَعَ الْحَقِّ .

Sâlim b. Ebi'l-Ca'd der ki: Adamın biri Abdullah b. Mes'ûd'a geldi ve: "Ey Ebû Abdirrahman! Yüce Allah, bizlere zulmetmeyeceği konusunda güvence verdi, ama fitneye maruz bırakmayacağı konusunda güvence vermedi. Şayet bir fitneye maruz kalırsak ne yapmamı tavsiye edersin?" diye sordu. Abdullah: "Allah'ın Kitâb'ına göre hareket et" dedi. Adam: "Her bir taraf Allah'ın Kitâb'ına davet ediyorsa?" diye sorunca, Abdullah: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«İnsanlar ihtilafa düştüğü zaman İbn Sumeyye (Ammâr) hakkın yanında olur»* buyurduğunu işittim" dedi.[2]

---

[1] Ahmed, *Müsned* (4/319) ve Hâkim, *Müstedrek* (3/389).

[2] Hâkim, *Müstedrek* (3/391).

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ السُّكَّرِيُّ بِبَغْدَادَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنِ الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ، قَالَ: قَالَ عُمَرُ لِعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ: أَمَا عَلِمْتَ أَنَّا كُنَّا نَقْرَأُ:.. جَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ فِي آخِرِ الزَّمَانِ كَمَا جَاهَدْتُمْ فِي أَوَّلِهِ قَالَ: فَقَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ: وَمَتَى ذَلِكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ؟ قَالَ: إِذَا كَانَ بَنُو أُمَيَّةَ الْأُمَرَاءَ وَبَنُو المغيرة الوزراء.

Misver b. Mahreme der ki: Ömer, Abdurrahman b. Avf'a: "Daha önce Kur'ân'da okuduklarımız içinde: « وجاهِدوا فِي اللهِ حقَّ جهادِه فِي آخرِ الزمانِ كما جاهدتم فِي أوله (=Başta yaptığınız gibi daha sonra da Allah uğrunda hakkıyla cihad edin)» buyruğu yok muydu?" dedi. Abdurrahman: "Peki, bu ne zaman olacak ey müminlerin emiri?" diye sorunca, Ömer: "Umeyye oğulları emîr, Muğîre oğulları ise vezir olduğu zaman" karşılığını verdi.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ عَنِ الْحَكَمَيْنِ اللَّذَيْنِ بُعِثَا فِي زَمَانِ عَلِيٍّ ﷺ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Hz. Ali Döneminde Görevlendirilecek Olan İki Hakemi Bildirmesi

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ زَكَرِيَّا بْنِ يَحْيَى ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ يَزِيدَ، وَحَبِيبِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ سُوَيْدِ بْنِ غَفَلَةَ قَالَ إِنِّي لَأَمْشِي مَعَ عَلِيٍّ بِشَطِّ الْفُرَاتِ فَقَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ اخْتَلَفُوا فَلَمْ يَزَلِ اخْتِلَافُهُمْ بَيْنَهُمْ حَتَّى بَعَثُوا حَكَمَيْنِ فَضَلَّا وَأَضَلَّا، وَإِنَّ هَذِهِ الْأُمَّةَ سَتَخْتَلِفُ فَلَا يَزَالُ اخْتِلَافُهُمْ بَيْنَهُمْ حَتَّى يَبْعَثُوا حَكَمَيْنِ ضَلَّا وضلّ من اتّبعهما .

Süveyd b. Ğafele der ki: Hz. Ali'yle birlikte Fırat kenarında yürürken Ali: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«İsrail oğulları ihtilafa düştüler. Aralarında iki hakem tayin edene kadar da bu ihtilafları sürdü. Ancak tayin ettikleri hakemler hem kendileri saptı, hem de başkalarını saptırdı. Bu ümmet de ihtilafa düşecek, aralarında iki hakem tayin edene kadar da ihtilafları*

sürecektir. Ancak tayin edecekleri hakemler de sapacak ve başkalarını saptıracaklardır» buyurdu" dedi.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِأَنَّ مَارِقَةً تَمْرُقُ بَيْنَ هَاتَيْنِ الطَّائِفَتَيْنِ تَقْتُلُهُمْ أَوْلَى الطَّائِفَتَيْنِ بِالْحَقِّ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ. خَرَجَ أَهْلُ النَّهْرَوَانِ وَقَتَلَهُمْ أَوْلَى الطَّائِفَتَيْنِ بِالْحَقِّ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Müslümanların İki Fırkaya Ayrılacağını, Dinden Uzaklaşan Fırkayı Hakka Daha Yakın Olan Fırkanın Öldüreceğini Bildirmesi, Nehrevân Savaşında da Dediğinin Gerçekleşmesi

أَخبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذبَارِيُّ، أَخبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ الْفَضْلِ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: تَمْرُقُ مَارِقَةٌ عِنْدَ فُرْقَةِ الْمُسْلِمِينَ تَقْتُلُهَا أَوْلَى الطَّائِفَتَيْنِ بِالْحَقِّ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ شَيْبَانَ بْنِ فَرُّوخَ، عَنْ الْقَاسِمِ ، وَأَخْرَجَهُ أَيْضًا مِنْ حَدِيثِ قَتَادَةَ وَدَاوُدَ بن أبي هند عن أَبِي نَضْرَةَ .

Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Müslümanların ayrılığa düştüğü zamanda bir fırka dinden uzaklaşacak, bu fırkanın öldürülmesini de iki fırka arasından hakka en yakın olanı yerine gerçekleştirecektir."*

Müslim, *Sahîh*'de Şeybân b. Ferrûh kanalıyla Kâsım'dan rivayet etmiştir.[2] Yine Katâde ve Ebû Dâvud b. Ebî Hind kanalıyla Ebû Nadra'dan aktarmıştır.[3]

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو المقري، أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنِ الضَّحَّاكِ الْمِشْرَقِيِّ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنِ النَّبِيِّ

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/215-216).

[2] Müslim, *zekât* 47 (150).

[3] Müslim, *zekât* 47 (151).

ﷺ قَالَ فِي حَدِيثٍ ذَكَرَ فِيهِ قَوْمًا يَخْرُجُونَ عَلَى فُرْقَةٍ مِنَ النَّاسِ مُخْتَلِفَةٍ تَقْتُلُهُمْ أَقْرَبُ الطَّائِفَتَيْنِ مِنَ الْحَقِّ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عُبَيْدِ اللهِ الْقَوَارِيرِيِّ، عَنْ أَبِي أَحْمَدَ .

Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: ***"Ümmetimin fırkalara ayrıldığı zamanda bir topluluk diğerine baş kaldıracak, baş kaldıran fırkayı da iki topluluk arasından hakka daha yakın olanı öldürecektir."***

Müslim, ***Sahîh***'de Ubeydullah el-Kavârîrî kanalıyla Ebû Ahmed'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِبَغْدَادَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُعَاذٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبِي، عن عمران بن حدير، عن لاحق، قَالَ: كَانَ الَّذِينَ خَرَجُوا عَلَى عَلِيٍّ ﷺ بِالنَّهْرَوَانِ أَرْبَعَةَ آلَافٍ فِي الْحَدِيدِ فَرَكِبَهُمُ الْمُسْلِمُونَ فَقَتَلُوهُمْ وَلَمْ يُقْتَلْ مِنَ الْمُسْلِمِينَ إِلَّا تِسْعَةُ رَهْطٍ فَإِنْ شِئْتَ فَاذْهَبْ إِلَى أَبِي بَرْزَةَ الْأَسْلَمِيِّ فَسَلْهُ فَإِنَّهُ قَدْ شَهِدَ ذَلِكَ .

İmrân b. Hudeyr bildiriyor: Lâhik der ki: Nehrevân'da Hz. Ali'ye baş kaldıranların sayısı tam olarak dört bin kişiydi. Müslümanlar onlara saldırıp öldürdüler. Müslümanlardan sadece dokuz kişi öldü. İstersen bunu gidip Ebû Berze'ye sorabilirsin! Zira o da bu savaşta bulunmuştu."[2]

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِخُرُوجِهِمْ وَسِيمَاهُمْ وَالْمُخْدَجِ الَّذِي فِيهِمْ [وَأَجْرِ مَنْ قَتَلَهُمْ] وَاسْمِ مَنْ قَتَلَ الْمُخْدَجَ مِنْهُمْ وَإِشَارَتِهِ عَلَى علي ﷺ بِقِتَالِهِمْ وَمَا ظَهَرَ بِوُجُودِ الصِّدْقِ فِي إِخْبَارِهِ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Haricilerin Başkaldırmasını, Vasıflarını, İçlerindeki Eli Sakat Adamı, Onları Öldürenlerin Sevabını ve Eli Sakat Adamı Öldüren Kişiyi Bildirmesi, Hz.

---

[1] Müslim, *zekât* 47 (153).

[2] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/217-218).

Ali'nin Onlarla Savaşacağına Dair İması ve Bu Olaylarda Peygamberliğe Dair İşaretler

أخبرَنا أبو بكرٍ مُحَمَّدُ بنُ الحَسَنِ بنِ فُورَكٍ- رَحِمَهُ اللهُ- أخبرَنا عَبْدُ اللهِ بنُ جَعْفَرٍ الأَصْبَهانِيُّ حَدَّثَنا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنا أبو داوُدَ، حَدَّثَنا سَلامُ بْنُ سُلَيمٍ- يَعْنِي: أبا الأَحْوَصِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أبي نُعمٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، أَنَّ عَلِيًّا ﵁ بَعَثَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، يَعْنِي وَهُوَ بِالْيَمَنِ بِذَهَبَةٍ فِي تُرْبَتِهَا، فَقَسَمَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ يَوْمَئِذٍ بَيْنَ أَرْبَعَةٍ: بَيْنَ عُيَيْنَةَ ابن بَدْرٍ الْفَزَارِيِّ، وَعَلْقَمَةَ بْنِ عُلَاثَةَ الْكِلَابِيِّ، وَالْأَقْرَعُ بْنُ حَابِسٍ الْحَنْظَلِيُّ وَزَيْدِ الْخَيْلِ الطَّائِيِّ، ثُمَّ أَحَدِ بَنِي- أَظُنُّهُ قَالَ-: نَبْهَانَ فَغَضِبَتْ قُرَيْشٌ وَالْأَنْصَارُ قَالُوا يُعْطِي صَنَادِيدَ أَهْلِ نَجْدٍ وَيَدَعُنَا فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِنَّمَا أَعْطَيْتُهُمْ أَتَأَلَّفُهُمْ فَقَامَ رَجُلٌ غَائِرُ الْعَيْنَيْنِ، مَحْلُوقُ الرَّأْسِ، مُشْرِفُ الْوَجْنَتَيْنِ ، نَاتِئُ الْجَبِينِ ، فَقَالَ: اتَّقِ اللهَ! فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَمَنْ يُطِعِ اللهَ إِنْ عَصَيْتُهُ أَنَا. يَأْمَنُنِي أَهْلُ السَّمَاءِ وَلَا تَأْمَنُونَنِي؟ فَاسْتَأْذَنَهُ رَجُلٌ فِي قَتْلِهِ فَأَبَى ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: يَخْرُجُ مِنْ ضِئْضِيءِ هذا قوم يقرأون الْقُرْآنَ يَمْرُقُونَ مِنَ الْإِسْلَامِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ يَقْتُلُونَ أَهْلَ الْإِسْلَامِ وَيَدَعُونَ أَهْلَ الْأَوْثَانِ وَاللهِ لَئِنْ أَدْرَكْتُهُمْ لَأَقْتُلَنَّهُمْ قَتْلَ عَادٍ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ هَنَّادِ بْنِ السَّرِيِّ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ. وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ حَدِيثِ سُفْيَانَ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِيهِ .

Ebû Saîd bildiriyor: Hz. Ali, Yemen'deyken Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) henüz toprağı üzerinde olan bir altın külçesi gönderdi. Allah Resûlü de (sallallahu aleyhi vesellem) bu altını Uyeyne b. Bedr el-Fezârî, Alkame b. Ulâse el-Kulâî, Akra' b. Hâbis el-Hanzalî ve Nebhân oğullarından Zeydu'l-Hayl et-Tâî olmak üzere dört kişi arasında paylaştırdı. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu altını dört kişi arasında paylaştırması Kureyş'ten ve Ensâr'dan bazılarını kızdırdı ve: "Bizi bırakıp Necd ahalisinin ileri gelenlerine veriyor" diye söylenmeye başladılar. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onları bize ısındırmak istediğim için verdim"* karşılığını verdi.

O esnada gözleri çukur, saçları kazınmış, elmacık kemikleri ve alnı çıkık bir adam kalktı ve Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Allah'tan kork!" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'a ben isyan edeceksem o zaman kim itaat etsin? Allah yeryüzü ahalisi için bana güveniyorken siz bana güvenmiyor musunuz?"* karşılığını verdi. Adamın biri bu adamı öldürmek için izin istedi,

ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona engel oldu. Sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Bunun soyundan öyle bir nesil çıkacak ki Kur'ân'ı okuyacak, ancak okun hedefi delip geçmesi gibi dine girip çıkacaklardır. Putperestleri bırakıp Müslümanları öldüreceklerdir. Vallahi onların zamanına yetişirsem Âd kavminin öldürülmesi gibi onları öldürürüm."*

Müslim, *Sahîh*'de Hennâd b. es-Seriy kanalıyla Ebu'l-Ahvas'tan ve Buhârî ise Süfyân b. Saîd kanalıyla, babası Saîd'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ بْنِ يَعْقُوبَ السُّوسِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ بْنِ مَزْيَدٍ، أَخْبَرَنِي أَبِي، حَدَّثَنِي الْأَوْزَاعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عوف، وَالضَّحَّاكِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: بَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ يُقْسِمُ ذَاتَ يَوْمٍ قَسْمًا، فَقَالَ ذُو الْخُوَيْصِرَةِ- رَجُلٌ مِنْ بَنِي تَمِيمٍ: يَا رَسُولَ اللهِ اعْدِلْ قَالَ [وَيْحَكَ] وَمَنْ يَعْدِلُ إِذَا لَمْ أَعْدِلْ فَقَامَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ ائْذَنْ لِي فَأَضْرِبَ عُنُقَهُ فَقَالَ: لَا.. أَلَا إِنَّ لَهُ أَصْحَابًا يَحْقِرُ أَحَدُكُمْ صَلَاتَهُ مَعَ صَلَاتِهِمْ وَصِيَامَهُ مَعَ صِيَامِهِمْ يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ مُرُوقَ السَّهْمِ مِنَ الرَّمِيَّةِ يُنْظَرُ إِلَى نَصْلِهِ فَلَا يُوجَدُ فِيهِ شَيْءٌ، ثُمَّ يُنْظَرُ إِلَى رِصَافِهِ فَلَا يُوجَدُ فِيهِ شَيْءٌ، ثُمَّ يُنْظَرُ إِلَى نَضِيِّهِ فَلَا يُوجَدُ فِيهِ شَيْءٌ، ثُمَّ يُنْظَرُ إِلَى قُذَذِهِ فَلَا يُوجَدُ فِيهِ شَيْءٌ، سَبَقَ الْفَرْثَ وَالدَّمَ يَخْرُجُونَ عَلَى حِينِ فُرْقَةٍ مِنَ النَّاسِ آيَتُهُمْ رجل أَدْعَجُ إِحْدَى يَدَيْهِ مِثْلُ ثَدْيِ الْمَرْأَةِ، أَوْ مِثْلُ الْبَضْعَةِ تَدَرْدَرُ .

قَالَ أَبُو سَعِيدٍ أَشْهَدُ لَسَمِعْتُ هَذَا مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَأَشْهَدُ أَنِّي كُنْتُ مَعَ عَلِيٍّ ﷺ حِينَ قَتَلَهُمْ فَالْتُمِسَ فِي الْقَتْلَى، وَأُتِيَ بِهِ عَلَى النَّعْتِ الَّذِي نَعَتَ رَسُولُ اللهِ ﷺ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عن الْأَوْزَاعِيِّ، وَأَخْرَجَاهُ مِنْ أَوْجُهٍ آخَرَ .

Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir şeyi taksim ederken Temîm oğullarından Zu'l-Huvaysira adında bir adam geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Adilâne bir şekilde paylaştır" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yazık sana! Ben adil olmayacaksam kim olacak!"* karşılığını verince, Ömer b. el-Hattâb kalktı ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana izin ver de şunun boynunu vurayım!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ise şöyle buyurdu:

---

[1] Buhârî, *enbiyâ* (6) ve Müslim, *zekât* 47 (143).

"Olmaz! Bunun öyle arkadaşları var ki biriniz onlardan birinin namazını gördüğü zaman kendi namazını değersiz bulur. Onun orucunu gördüğü zaman kendi orucunu değersiz bulur. Okun hedefin bir yanından girip diğer yanından çıkması gibi bunlar da dine öyle girip çıkarlar. Ok hedefe öyle hızlı girip çıkmıştır ki oku atan kişi okun tüyüne bakar, kandan bir şey bulamaz. Yontulmamış kısımlarına bakar, bir şey bulamaz. Demirine bakar, bir şey bulamaz. Gövdesine bakar, bir şey bulamaz. Müslümanların ayrılığa düştükleri bir zamanda ortaya çıkarlar. Bunların başındaki kişi, kolunun ucu kadın göğsü gibi veya sallanan bir et parçası gibi duran siyah bir adamdır."

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) böyle dediğine şahidim! Hz. Ali onlarla savaşırken ben de onunla birlikteydim. Bu adamın aranıp bulunmasını istediğinde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vasfettiği gibi bir adam yanına getirildi.

Buhârî, *Sahîh*'de başka bir kanalla Evzaî'den aktarmıştır. Buhârî ve Müslim de farklı bir kanalla rivayet etmişlerdir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا يَحْيَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى الْمُزَكِّي، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الشَّيْبَانِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ قُتَيْبَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ عَنِ الشَّيْبَانِيِّ عَنْ يُسَيْرِ بْنِ عَمْرٍو قال: سألت سهل ابن حُنَيْفٍ: هَلْ سَمِعْتَ النَّبِيَّ ﷺ يَذْكُرُ هَؤُلَاءِ الْخَوَارِجَ؟ قَالَ: سَمِعْتُهُ وَأَشَارَ بِيَدِهِ نَحْوَ المشرق: يخرج قوم يقرأون الْقُرْآنَ بِأَلْسِنَتِهِمْ لَا يَعْدُو تَرَاقِيَهُمْ. يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ .

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ. وَرَوَاهُ مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الْوَاحِدِ بْنِ زِيَادٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الشَّيْبَانِيِّ. وَقَالَ: وَأَهْوَى بِيَدِهِ إِلَى الْعِرَاقِ. وَهُوَ الْمُرَادُ بِقَوْلِهِ: «نَحْوَ الْمَشْرِقِ» .

Yüseyr b. Amr der ki: Sehl b. Huneyf'e: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Hariciler hakkında bir şey dediğini işittin mi?" diye sorduğumda Sehl şöyle dedi: "İşittim! Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) eliyle doğu taraflarını göstererek: *«Şu taraflardan bir topluluk çıkacak. Kur'ân okuyacak, ancak okudukları*

---

[1] Buhârî, *menâkib* (25) ve Müslim, *zekât* 47 (148).

boğazlarından öteye gitmeyecektir. Okun hedefi delip geçmesi gibi dine girip çıkacaklardır» buyurdu."

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Bekr b. Ebî Şeybe'den rivayet etmiştir.[1]

Ayrıca Abdulvâhid b. Ziyâd kanalıyla Ebû İshâk eş-Şeybânî'den rivayet etmiş, ancak burada: "Eliyle Irak tarafına işaret ederek" ibaresi geçmektedir. Doğu tarafından da kasıt burasıdır.[2]

وأَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَخْبَرَنَا الْعَوَّامُ بْنُ حَوْشَبٍ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ الشَّيْبَانِيُّ، عَنْ يُسَيْرِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: يَتِيهُ قَوْمٌ مِنْ قِبَلِ الْمَشْرِقِ مُحَلَّقَةٌ رُءُوسُهُمْ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ وَغَيْرِهِ عَنْ يَزِيدَ بْنِ هَارُونَ . وَأَخْرَجَهُ أَيْضًا مِنْ حَدِيثِ أَبِي ذَرٍّ، وَرَافِعِ بْنِ عَمْرٍو الْغِفَارِيِّ .

Sehl b. Huneyf'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Doğu tarafından saçları kazınmış ve haktan sapmış bir topluluk çıkacaktır"*** buyurmuştur.

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ve başkası kanalıyla Yezîd b. Hârun'dan rivayet etmiştir.[3]

Buhârî ve Müslim, Ebû Zer ve Râfi' b. Amr el-Ğifârî'den rivayet etmişlerdir.[4]↓

أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ الشَّيْبَانِيُّ، حَدَّثَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، وَشَيْبَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَا: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلَالٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الصَّامِتِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِنَّ بَعْدِي قَوْمًا مِنْ أُمَّتِي

---

[1] Müslim, *zekât* 49 (159).

[2] Bakın: Müslim, *zekât* 49 (159).

[3] Müslim, *zekât* 49 (160).

[4] Müslim, *zekât* 49 (158).

يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ حَلَاقِيمَهُمْ يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ هُمْ شَرُّ الْخَلْقِ وَالْخَلِيقَةِ.

قَالَ شَيْبَانُ: ثُمَّ لَا يَعُودُونَ فِيهِ. قَالَ سُلَيْمَانُ: أُرَاهُ قَالَ- سِيمَاهُمُ التَّحْلِيقُ.

قَالَ ابْنُ الصَّامِتِ فَلَقِيتُ رَافِعَ بْنَ عَمْرٍو أَخَا الْحَكَمِ بْنِ عَمْرٍو الْغِفَارِيِّ فَقَالَ: وَأَنَا أَيْضًا قَدْ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عن شيبان .

Abdullah b. es-Sâmit der ki: Ebû Zer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benden sonra ümmetimden Kur'ân okuyan, ancak okudukları boğazlarından öteye gitmeyen bir topluluk çıkacaktır. Okun hedefi delip geçmesi gibi dine girip çıkacaklardır. Bunlar mahlûkatın en kötü insanlarıdır"* buyurmuştur. Hakem b. Amr el-Ğifârî'nin kardeşi Râfi' b. Amr ile karşılaştığımda bu hadisi ona aktardım. "Ben de bunu Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittim" dedi.

Şeybân rivayetinde: *"Okun hedefi delip geçmesi gibi dine girip çıkacaklar ve bir daha ona dönmeyeceklerdir"* ibaresi geçmektedir.

Süleymân rivayetinde ise: *"Alametleri saçlarını kazıtma olan bir topluluk"* ifadesi eklenmiştir.

Müslim, *Sahîh*'de Şeybân'dan rivayet etmiştir.[1]

أخبرنا أبو محمد عبد اللهِ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ اللهِ التَّرْقُفِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ الْمِصِّيصِيُّ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: سَيَكُونُ فِي أُمَّتِي اخْتِلَافٌ وَفُرْقَةٌ يُحْسِنُونَ الْقَوْلَ وَيُسِيئُونَ الْفِعْلَ- أَوِ الْعَمَلَ- يَدْعُونَ إِلَى كِتَابِ اللهِ ﷻ وَلَيْسُوا مِنْهُ فِي شَيْءٍ، يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ تَرَاقِيَهُمْ يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ، ثُمَّ لَا يَرْجِعُونَ إِلَيْهِ حَتَّى يَرْتَدَّ عَلَى فُوقِهِ هُمْ شَرُّ الْخَلْقِ وَالْخَلِيقَةِ لِمَنْ قَتَلَهُمْ طُوبَى لِمَنْ قَتَلَهُمْ وَمَنْ قَتَلَهُمْ كَانَ أَوْلَى بِاللهِ مِنْهُمْ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ فَمَا سِيمَاهُمْ؟ قَالَ: التَّحْلِيقُ

---

[1] Bakın: Müslim, *zekât* 49 (158).

Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetimde ihtilaflar ve tefrikalar olacaktır. Böylesi bir ortamda güzel söyler söyleyip kötü şeyler yapan bir topluluk çıkacaktır. Bunlar Kur'ân okuyacak, ancak okudukları boğazlarını aşmayacaktır. Okun hedefi delip geçmesi gibi dine girip çıkacaklar ve ok yaya geri dönmedikçe de dine geri dönmeyeceklerdir. Bunlar insanların ve mahlukatın en kötüleridir. Onları öldüren kişilere ne mutlu! Onları öldüren kişilere ne mutlu! Onları öldüren de Yüce Allah'a daha yakın olanlardır"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Bunların alametleri nedir?" diye sorunca: *"Saçlarını kazıtmalarıdır"* buyurdu.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ خَيْثَمَةَ عَنْ سُوَيْدِ بْنِ غَفَلَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ﷺ قَالَ: إِذَا حَدَّثْتُكُمْ أُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ حَدِيثًا فَلَأَنْ أَخِرَّ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَكْذِبَ عَلَيْهِ. وَإِذَا حَدَّثْتُكُمْ عَنْ غَيْرِهِ فَإِنَّمَا أَنَا رَجُلٌ مُحَارِبٌ وَالْحَرْبُ خُدْعَةٌ. سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: يَخْرُجُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ قَوْمٌ أَحْدَاثُ الْأَسْنَانِ سُفَهَاءُ الْأَحْلَامِ يَقُولُونَ مِنْ خَيْرِ قَوْلِ الْبَرِيَّةِ لَا يُجَاوِزُ إِيمَانُهُمْ حَنَاجِرَهُمْ. فَأَيْنَمَا لَقِيتُمُوهُمْ فَاقْتُلُوهُمْ فَإِنَّ قَتْلَهُمْ أَجْرٌ لِمَنْ قَتَلَهُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ» .

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي كُرَيْبٍ عَنْ أَبِي مُعَاوِيَةَ وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ وَجْهَيْنِ آخَرَيْنِ عَنْ الأعمش .

Ali b. Ebî Tâlib der ki: Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bir hadis aktardığımı işittiğiniz zaman gökten düşmemin benim için onun adına yalan söylemekten daha iyi olacağını bilin. Size başka birinden bir şey aktardığım zaman ise bilin ki savaş halindeyim ve savaşta hile de olur. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Âhir zamanda yaşları genç, akılları kıt bir topluluk çıkacaktır. Sözleri en iyi insanların sözleri gibi olacak, ancak imanları boğazlarından aşağıya (kalplerine) geçmeyecektir. Onları karşılaştığınız yerde öldürün. Çünkü onları öldürmek, kıyamet gününde öldüren kişinin mükâfatlandırılmasına sebep olacaktır."*

---

[1] **Ebû Dâvud,** ***sünnet*** **(4765).**

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Kureyb kanalıyla Ebû Muâviye'den ve Buhârî ise başka iki kanalla A'meş'ten rivayet etmiştir.[1]

أخبرنا أبو زكريا بن أبي إسحاق المزكي، حدثنا أبو عبد الله محمد بن يعقوب، حدثنا أبو عمرو المستملي، وإبراهيم بن محمد، ومحمد بن شاذان، قالوا: حدثنا قتيبة بن سعيد، حدثنا حماد عن أيوب عن محمد عن عَبِيدَةَ قَالَ ذَكَرَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ﷺ أَهْلَ النَّهْرَوَانِ. فَقَالَ: فِيهِمْ رَجُلٌ مُودَنُ الْيَدِ مَثْدُونُ الْيَدِ أَوْ مُخْدَجُ الْيَدِ لَوْلَا أَنْ تَبْطَرُوا لَنَبَّأْتُكُمْ مَا وَعَدَ اللهُ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَهُمْ عَلَى لِسَانِ مُحَمَّدٍ ﷺ. قَالَ: قُلْتُ: أَنْتَ سَمِعْتَ هَذَا قَالَ: إِي وَرَبِّ الْكَعْبَةِ .

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ قُتَيْبَةَ .

Abîde der ki: Ali b. Ebî Tâlib, Nehrevân'dakileri (Haricileri) zikretti ve: "İçlerinde kolu sakat veya küçük veya kesik olan bir adam vardır. Şayet şımarıp azmayacağınızı bilseydim bu toplulukla savaşan orduya Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) diliyle Yüce Allah'ın vaad ettiği şeyleri haber verirdim" dedi. Ali'ye: "Sen bunu bizzat Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) mi işittin?" diye sorduğumda: "Kâbe'nin Rabbine andolsun ki evet!" dedi.

Müslim, *Sahîh*'de Kuteybe'den rivayet etmiştir.[2]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو زَكَرِيَّا الْمُزَكِّي قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ ابن يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، أَخْبَرَنَا أَشْهَلُ بْنُ حَاتِمٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ عَوْنٍ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ عَبِيْدَةَ، قَالَ: قَالَ عَلِيٌّ ﷺ لَوْلَا أَنْ تَبْطَرُوا لَنَبَّأْتُكُمْ بِالَّذِي وَعَدَ اللهُ الَّذِينَ يَقْتُلُونَهُمْ عَلَى لِسَانِ مُحَمَّدٍ ﷺ فَذَكَرَهُ بِنَحْوِهِ مَرْفُوعًا.

Abîde der ki: "Hz. Ali: «Şayet şımarıp azmayacağınızı bilseydim bu toplulukla savaşan orduya Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) diliyle Yüce Allah'ın vaad ettiği şeyleri haber verirdim» dedi..." Sonrasında ravi söz konusu hadisi merfû olarak zikreder.

وأخبرنا أبو بكر أحمد بن الحسن القاضي، أخبرنا أبو سهل بن زياد القطان، حدثنا الحسن بن مكرم، حدثنا عثمان بن عمر، عن ابن عون، حدثنا محمد بن سيرين، عن عَبِيدَةَ، عَنْ عَلِيٍّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: لَا

[1] Buhârî, *menâkib* (25) ve Müslim, *zekât* 48 (154).

[2] Müslim, *zekât* 48 (155).

أُحَدِّثُكُمْ إِلَّا مَا سَمِعْتُ مِنْهُ- يَعْنِي: النَّبِيَّ ﷺقلت: أَنْتَ سَمِعْتَهُ مِنْهُ؟ قَالَ: إِي وَرَبِّ الْكَعْبَةِ، فِيهِمْ رَجُلٌ مُودَنُ الْيَدِ أَوْ مُخْدَجُ الْيَدِ، أَوْ مَثْدُونُ الْيَدِ. قَالَ: فَوَجَدُوا رَجُلًا يَدُهُ الْيُمْنَى أَوِ الْيُسْرَى مِثْلُ ثَدْيِ الْمَرْأَةِ وَعَلَيْهِ شَعَرَاتٌ.

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ ابن عون .

Abîde bildiriyor: Hz. Ali: "Size sadece Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğimi aktarıyorum" dedi. Ona: "Sen bunu bizzat Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) mi işittin?" diye sorduğumda: "Kâbe'nin Rabbine andolsun ki evet! İçlerinde kolu sakat veya küçük veya kopuk olan bir adam vardır" dedi. Savaş bittiğinde ölülerin arasında sağ veya sol kolunun ucunda kadının meme ucuna benzeyen bir yumru, yumrunun üzerinde de birkaç kıl olan bir adam bulundu.

Müslim, İbn Ebî Adiy kanalıyla İbn Avn'dan rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ بِشْرَانَ الْعَدْلُ بِبَغْدَادَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ أَبِي سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ كُهَيْلٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا زَيْدُ بْنُ وَهْبٍ الْجُهَنِيُّ، أَنَّهُ كَانَ فِي الْجَيْشِ الَّذِينَ كَانُوا مَعَ عَلِيٍّ ﷺ الَّذِينَ سَارُوا إِلَى الْخَوَارِجِ فَقَالَ عَلِيٌّ: أَيُّهَا النَّاسُ! إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: يَخْرُجُ مِنْ أُمَّتِي قَوْمٌ يَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ لَيْسَتْ قِرَاءَتُكُمْ إِلَى قِرَاءَتِهِمْ بِشَيْءٍ وَلَا صَلَاتُكُمْ إِلَى صَلَاتِهِمْ بِشَيْءٍ وَلَا صِيَامُكُمْ إِلَى صِيَامِهِمْ بِشَيْءٍ، يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ لَا تُجَاوِزُ صَلَاتُهُمْ تَرَاقِيَهُمْ، يَمْرُقُونَ مِنَ الْإِسْلَامِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ لَوْ يَعْلَمُ الْجَيْشُ الَّذِينَ يُصِيبُونَهُمْ مَا قُضِيَ لَهُمْ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِمْ ﷺ لَاتَّكَلُوا عَنِ الْعَمَلِ وَآيَةُ ذَلِكَ أَنَّ فِيهِمْ رَجُلًا لَهُ عَضُدٌ وَلَيْسَ لَهُ ذِرَاعٌ عَلَى عَضُدِهِ مِثْلُ حَلَمَةِ الْمَرْأَةِ عَلَيْهَا شَعَرَاتٌ بِيضٌ فَتَذْهَبُونَ إِلَى مُعَاوِيَةَ وَأَهْلِ الشَّامِ وَتَتْرُكُونَ هَؤُلَاءِ يَخْلُفُونَكُمْ فِي دِيَارِكُمْ وَأَمْوَالِكُمْ. وَاللهِ إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ يَكُونُوا هَؤُلَاءِ الْقَوْمَ. فَإِنَّهُمْ قَدْ سَفَكُوا الدَّمَ وَأَغَارُوا فِي سَرْحِ النَّاسِ فَسِيرُوا عَلَى اسْمِ اللهِ [قَالَ سَلَمَةُ] فَنَزَّلَنِي زَيْدُ بْنُ وَهْبٍ مَنْزِلًا مَنْزِلًا حَتَّى قَالَ: مَرَرْنَا عَلَى قَنْطَرَةٍ قَالَ: فَلَمَّا الْتَقَيْنَا وَعَلَى الْخَوَارِجِ يَوْمَئِذٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ الرَّاسِبِيُّ فَقَالَ لَهُمْ: أَلْقُوا الرِّمَاحَ، وَسُلُّوا سُيُوفَكُمْ مِنَ

---

[1] Müslim (2/748).

جُفُونِهَا فَإِنِّي أَخَافُ أَنْ يُنَاشِدُوكُمْ كَمَا نَاشَدُوكُمْ يَوْمَ حَرُورَاءَ فَرَجَعْتُمْ قَالَ: فَوَحَشُوا بِرِمَاحِهِمْ وَسَلُّوا السُّيُوفَ وَشَجَرَهُمُ النَّاسُ بِرِمَاحِهِمْ قَالَ: فَقُتِلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَمَا أُصِيبَ مِنَ النَّاسِ يَوْمَئِذٍ إِلَّا رَجُلَانِ فَقَالَ عَلِيٌّ ﷺ: الْتَمِسُوا فِيهِمُ الْمُخْدَجَ. فلم يجروه، فَقَامَ عَلِيٌّ بِنَفْسِهِ فَالْتَمَسَهُ، فَقَالَ: صَدَقَ اللهُ وَبَلَّغَ رَسُولُهُ فَقَامَ إِلَيْهِ عَبِيدَةُ السَّلْمَانِيُّ فَقَالَ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ آللَّهِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَسَمِعْتَ هَذَا الْحَدِيثَ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ؟ قَالَ: إِي وَاللهِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ حَتَّى اسْتَحْلَفَهُ ثَلَاثًا وَهُوَ يَحْلِفُ لَهُ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَبْدِ بْنِ حُمَيْدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ، وَأَخْرَجَ حَدِيثَ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ رَافِعٍ، عَنْ عَلِيٍّ فِي هَذَا الْمَعْنَى.

Zeyd b. Vehb el-Cühenî bildiriyor: Haricilerin üzerine giden Hz. Ali'nin ordusunun içinde ben de vardım. Hz. Ali bizlere şöyle bir konuşma yapmıştı: "Ey insanlar! Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«Ümmetimden öyle bir topluluk çıkacak ki sizin Kur'ân'ı okuyuşunuz onların okuması yanında bir hiç kalacaktır. Sizin namazınız onların namazının yanında bir hiç kalacaktır. Sizin orucunuz onların oruçlarının yanında bir hiç kalacaktır. Kur'ân'ı okuyacaklar, ama kıldıkları namazlar köprücük kemiklerinden öte gitmeyecek. Okun hedefi delip geçmesi gibi İslam'a girip çıkacaklardır»* buyurduğunu işittim. Şayet onlarla savaşan ordu, Peygamberlerinin (sallallahu aleyhi vesellem) diliyle onlara vaad edilen mükafatı bilse ameli bırakıp buna bel bağlarlardı. Bunun işaretleri de içlerinde kolu dirsekten kesik olan bir adamın bulunmasıdır. Kolunun ucunda kadının meme ucuna benzeyen bir yumru, yumrunun üzerinde de beyaz kıllar vardır. Sizler şimdi Muâviye ile Şamlıların üzerine gidecek, bunlar da ardınızdan çoluk çocuğunuz ve mallarınızla baş başa kalacaklar. Vallahi ben bunların, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bahsettiği o topluluk olduklarını düşünüyorum. Zira haram olan kanı döktüler ve insanların sürülerine saldırdılar. Siz de Yüce Allah'ın adıyla üzerlerine yürüyün!"

Ravi Seleme der ki: Zeyd b. Vehb konakladıkları yerleri tek tek anlatıp şöyle devam etti:

Bir köprüden geçtik. Haricilerle karşılaştığımız o günde başlarında Abdullah b. Vehb er-Râsibî bulunuyordu. Hz. Ali kendi ordusuna: "Mızraklarınızı bırakıp kılıçlarınızı kınlarından çıkarın. Zira Harûrâ gününde

olduğu gibi size yine Allah adına çağrı yapıp geri döndürmelerinden korkuyorum" deyince, askerler mızraklarını atıp kılıçlarını çektiler. Karşı tarafı kendi mızraklarıyla delik deşik ettiler. Üst üste düşüp öldüler. O günü bizden sadece iki kişi öldürüldü. Ali: "İçlerindeki o sakat adamı arayıp bulun" dedi. O adam arandı, ancak bulunamadı. Bunun üzerine Ali kalkıp kendisi aramaya koyuldu. Onu bulunca da: "Yüce Allah doğru söyledi ve Resûlü de doğru olanı bildirdi" dedi.

Abîde es-Selmânî kalkıp: "Ey müminlerin emiri! Kendisinden başka ilah olmayan Allah adına söyle! Sen bu hadisi Resûlullah'tan mı (sallallahu aleyhi vesellem) işittin?" diye sorunca, Ali: "Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a yemin olsun ki evet!" karşılığını verdi. Abîde, ondan bu şekilde üç defa yemin istedi, Ali de yemin ederek cevap verdi.

Müslim, *Sahîh*'de Abd b. Humeyd kanalıyla Abdurrezzâk'tan rivayet etmiştir. Ubeydullah b. Râfi'nin Hz. Ali'den olan hadisini de bu manada zikretmiştir.[1]

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ- رَحِمَهُ اللهُ- أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْفَهَانِيُّ حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنِ ابْنِ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ مُرَّةَ عَنْ أَبِي الْوَضِيِّ السُّحَيْمِيِّ، قَالَ: كُنَّا مَعَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ﷺ بِالنَّهْرَوَانِ قَالَ: الْتَمِسُوا الْمُخْدَجَ فَالْتَمَسُوهُ فَلَمْ يَجِدُوهُ، فَأَتَوْهُ، قَالَ: ارْجِعُوا فَالْتَمِسُوا الْمُخْدَجَ فو الله مَا كَذَبْتُ وَلَا كُذِبْتُ حَتَّى قَالَ لِي ذَلِكَ مِرَارًا فَرَجَعُوا فَقَالَ قَدْ وَجَدْنَاهُ تَحْتَ الْقَتْلَى فِي الطِّينِ فَكَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهِ حَبَشِيًّا لَهُ ثَدْيٌ كَثَدْيِ الْمَرْأَةِ عَلَيْهِ شُعَيْرَاتٌ كَشُعَيْرَاتِ الَّتِي عَلَى ذَنَبِ الْيَرْبُوعِ فَسُرَّ بِذَلِكَ عَلِيٌّ ﷺ أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ مُحَمَّدٍ الرُّوذْبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو محمد عبد الله بن شوذب المقري الْوَاسِطِيُّ بِهَا، حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بْنُ أَيُّوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ الْفَضْلُ ابن دُكَيْنٍ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ أَبِي مُوسَى. رَجُلٍ مِنْ قَوْمِهِ، قَالَ: كُنْتُ مَعَ عَلِيٍّ ﷺ فَجَعَلَ يَقُولُ: الْتَمِسُوا الْمُخْدَجَ فَلَمْ يَجِدُوهُ فَأَخَذَ يَعْرَقُ وَيَقُولُ: وَاللهِ مَا كَذَبْتُ وَلَا كُذِبْتُ فَوَجَدُوهُ فِي نَهْرٍ أَوْ دَالِيَةٍ. فَسَجَدَ.

Ebu'l-Vahiy es-Suhaymî der ki: Nehrevân savaşı sonrası Hz. Ali: "Şu kolu sakat olan adamı arayıp bulun" dedi. Askerler aradılar, ancak bulamadılar.

---

[1] Müslim, *zekât* 48 (156).

Döndüklerinde onlara: "Gidip eli sakat adamı bir daha arayın! Vallahi ne yalan söyledim, ne de bana yalan söylendi" dedi. Ali bu sözü bana birkaç defa tekrarladı. Asker dönünce: "Onu ölülerin altında çamur içinde bulduk" dediler. Adamı şu an bile görür gibiyim. Habeşli, kolunun ucunda kadının meme ucuna benzeyen bir yumru, yumrunun üzerinde de tarla faresinin kuyruk kıllarına benzer kıllar vardı. Hz. Ali bu adamın bulunmasına çok sevindi.

Ebû Mûsa, kabilesinden bir adamdan bildiriyor: Nehrevân savaşında Hz. Ali'yle birlikteydim. Savaş sonrası: "Şu kolu sakat olan adamı arayıp bulun" dedi. Askerler arayıp da bulamadıklarında Hz. Ali terlemeye ve: "Vallahi ne yalan söyledim, ne de bana yalan söylendi" demeye başladı. Bir ırmağın ya da havuzun içinde bulununca da secdeye kapandı.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ دُرُسْتَوَيْهِ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، حَدَّثَنَا الْعَلَاءُ بْنُ أَبِي عَبَّاسٍ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا الطُّفَيْلِ يُحَدِّثُ، عَنْ بَكْرِ بْنِ قِرْوَاشٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، قَالَ: ذَكَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ذَا الثُّدَيَّةِ فَقَالَ: شَيْطَانُ الرَّدْهَةِ رَاعِي الْخَيْلِ- أَوْ لِلْخَيْلِ- يَحْتَدِرُهُ رَجُلٌ مِنْ بَجِيلَةَ يُقَالُ لَهُ: الْأَشْهَبُ- أَوِ ابْنُ الْأَشْهَبِ عَلَامَةٌ فِي قَوْمٍ ظَلَمَةٍ.

قَالَ سُفْيَانُ فَأَخْبَرَنِي عَمَّارٌ الدُّهْنِيُّ أَنَّهُ جَاءَ بِهِ رَجُلٌ مِنْهُمْ يُقَالُ لَهُ: الْأَشْهَبُ- أَوِ ابْنُ الْأَشْهَبِ-

Sa'd b. Ebî Vakkâs der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), kolu sakat olan adamı zikretti ve: ***"At çobanı olan Redhe şeytanını zalim bir topluluk içinde parmakla gösterilen ve Eşheb —veya İbnu'l-Eşheb— adında bir adam geri püskürtecektir"*** buyurdu.

Süfyân der ki: "Ammâr ed-Dühnî'nin bana bildirdiğine göre kolu sakat olan bu adamı Eşheb —veya İbnu'l-Eşheb— adında bir adam getirmiştir."

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ ابْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُعَاذٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ حَامِدٍ الْهَمْدَانِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ سَعْدَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ قَتَلَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ﷺ شَيْطَانَ الرَّدْهَةِ يَعْنِي: الْمُخْدَجَ- يُرِيدُ بِهِ- وَاللهِ أَعْلَمُ قَتَلَهُ أَصْحَابُ عَلِيٍّ بِأَمْرِهِ.

Sa'd b. Mâlik der ki: "Redhe şeytanı —kolu sakat adam— Ali b. Ebî Tâlib tarafından öldürüldü. Onun emriyle arkadaşları onu öldürdü."

أَخْبَرَنَا أَبُو عبد الله الحافظ وأبو سعيد بن أَبِي عَمْرٍو قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا السَّرِيُّ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ حَبِيبٍ، عَنْ سَلَمَةَ قَالَ: قَالَ عَلِيٌّ: لَقَدْ عَلِمَتْ عَائِشَةُ أَنَّ جَيْشَ الْمَرْوَةِ وَأَهْلَ النَّهرِ مَلْعُونُونَ عَلَى لِسَانِ مُحَمَّدٍ ﷺ. قَالَ ابْنُ عَيَّاشٍ: جَيْشُ الْمَرْوَةِ قَتَلَةُ عُثْمَانَ ﷺ.

Hz. Ali der ki: "(Mısırlıların) Merv ordusu ile Nehrevân savaşına katılanların, Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) diliyle lanetlenmiş olduğunu Âişe de bilmektedir."

İbn Ayyâş der ki: "Merve ordusu, Osmân'ı öldürenlerdir."

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَامِرٍ الْكِنْدِيُّ بِالْكُوفَةِ مِنْ أَصْلِ سَمَاعِهِ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ صَدَقَةَ الْكَاتِبُ قَالَ: حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبَانَ بْنِ صَالِحٍ قَالَ: هَذَا كِتَابُ جَدِّي: مُحَمَّدَ بْنَ أَبَانَ فَقَرَأْتُ فِيهِ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْحُرِّ قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ عُتَيْبَةَ وَعَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي السَّفَرِ، عَنْ عَامِرٍ الشَّعْبِيِّ، عَنْ مَسْرُوقٍ، قَالَ: قَالَتْ عَائِشَةُ: عِنْدَكَ عِلْمٌ مِنْ ذِي الثُّدَيَّةِ الَّذِي أَصَابَهُ عَلِيٌّ ﷺ فِي الْحَرُورِيَّةِ؟ قُلْتُ: لَا. قَالَتْ: فَاكْتُبْ لِي. بِشَهَادَةِ مَنْ شَهِدَهُمْ فَرَجَعْتُ إِلَى الْكُوفَةِ وَبِهَا يَوْمَئِذٍ أَسْبَاعٌ فَكَتَبْتُ شَهَادَةَ عَشَرَةٍ مِنْ كُلِّ سَبْعٍ ثُمَّ أَتَيْتُهَا بِشَهَادَتِهِمْ فَقَرَأْتُهَا عَلَيْهَا. قَالَتْ: أَكُلُّ هَؤُلَاءِ عَايَنُوهُ؟ قُلْتُ: لَقَدْ سَأَلْتُهُمْ فَأَخْبَرُونِي أَنَّ كُلَّهُمْ قَدْ عَايَنَهُ. قَالَتْ: لَعَنَ اللهُ فُلَانًا فَإِنَّهُ كَتَبَ إِلَيَّ أَنَّهُ أَصَابَهُمْ بِنِيلِ مِصْرَ ثُمَّ أَرْخَتْ عَيْنَيْهَا فَبَكَتْ فَلَمَّا سَكَتَتْ عَبْرَتُهَا. قَالَتْ: رَحِمَ اللهُ عَلِيًّا لَقَدْ كَانَ عَلَى الْحَقِّ وَمَا كَانَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ إِلَّا كَمَا يَكُونُ بَيْنَ الْمَرْأَةِ وَأَحْمَائِهَا.

Mesrûk der ki: Hz. Âişe bana: "Harûriyye savaşında Ali'nin öldürdüğü eli sakat adam hakkında bilgin var mı?" diye sorunca,: "Hayır!" karşılığını verdim. "O zaman bu savaşa katılanların gördükleri konusunda bana yaz" deyince Kufe'ye döndüm. O sıralarda Kufe'de topluluklar vardı. Her topluluktan on adamın bu konudaki tanıklığını yazıp Âişe'ye getirdim ve bunları ona okudum. Âişe bana: "Bunların hepsi de bu adamı gördüler mi?" diye sorunca: "Onlara sorduğumda hepsi de o adamı gördüklerini söyledi" karşılığını verdim. Bunun üzerine Âişe: "Allah falan kişiye (Amr b. el-Âs'a) lanet etsin! Çünkü Mısır'ın Nil nehrinde bu adamları öldürdüğünü bana

yazdı" dedi ve ağlamaya başladı. Ağlaması kesilince: "Allah, Ali'ye merhamet etsin! O hak yoldaydı ve benimle onu arasında olan sorun da dünürler arasında olan sorundan öte değil" dedi.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ الْجُرْفِيُّ بِبَغْدَادَ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الشَّافِعِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا فِطْرٌ يَعْنِي: ابْنَ خَلِيفَةَ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ رَجَاءٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ قَالَ: كُنَّا جُلُوسًا نَنْتَظِرُ رَسُولَ اللهِ- ﷺ- فَخَرَجَ عَلَيْنَا مِنْ بعض بيوت نسائه فَقُمْنَا مَعَهُ غَشَى فَانْقَطَعَ شسع نَعْلِهِ فَأَخَذَهَا عَلِيٌّ رضي الله عنه فَتَخَلَّفَ عَلَيْهَا لِيُصْلِحَهَا فَقَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقُمْنَا مَعَهُ نَنْتَظِرُهُ وَنَحْنُ قِيَامٌ، وَفِي الْقَوْمِ يَوْمَئِذٍ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ، فَقَالَ: إِنَّ مِنْكُمْ مَنْ يُقَاتِلُ عَلَى تَأْوِيلِ الْقُرْآنِ كَمَا قَاتَلْتُ عَلَى تَنْزِيلِهِ، فَاسْتَشْرَفَ لَهَا أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ رضي الله عنهما فَقَالَ: لَا وَلَكِنَّهُ صَاحِبُ النَّعْلِ، فَأَتَيْتُهُ لِأُبَشِّرَهُ قَبْلُ بِهَا فَكَأَنَّهُ لَمْ يَرْفَعْ بِهِ رَأْسًا، كَأَنَّهُ شَيْءٌ قَدْ سمعه .

Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Oturmuş, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) çıkmasını bekliyorduk. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) zevcelerinden birinin evinden çıkınca kalkıp yanına gittik. Yürürken ayakkabısının bağı kopunca Hz. Ali onu aldı ve tamir etmek için biraz geride kaldı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) durunca biz de durup onu beklemeye başladık. Aramızda Ebû Bekr ve Ömer de vardı. O arada Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İçinizden, Kur'ân'ın indirilişi konusunda benim savaştığım gibi yorumu konusunda da savaşacaklar var"* buyurunca Ebû Bekr ve Ömer öne çıkmak istediler. Ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayır! Bunu ayakkabıyı tamir eden yapacak"* buyurdu. Bu müjdeyi Ali'yi vermek için yanında gittim. Ancak sanki bunu biliyormuş gibi başını bile kaldırıp bakmadı.[1]

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حدثنا أبو معاوية، عن الْأَعْمَشِ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ رَجَاءٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: إِنَّ مِنْكُمْ مَنْ يُقَاتِلُ عَلَى تَأْوِيلِ الْقُرْآنِ كَمَا قَاتَلْتُ عَلَى تَنْزِيلِهِ. قَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَنَا هُوَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: لَا. قَالَ عُمَرُ: أَنَا هُوَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: لَا وَلَكِنْ خَاصِفُ النَّعْلِ. قَالَ: وَكَانَ أَعْطَى عَلِيًّا رضي الله عنه نَعْلَهُ يَخْصِفُهَا.

---

[1] Ahmed, *Müsned* (3/82).

وَرُوِيَ أَيْضًا عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي غَنِيَّةَ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ رَجَاءٍ.

Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İçinizden, Kur'ân'ın indirilişi konusunda benim savaştığım gibi yorumu konusunda da savaşacaklar var"* buyurdu. Ebû Bekr: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu kişi ben miyim?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayır!"* karşılığını verdi. Ömer: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben miyim?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayır! Bu kişi ayakkabıyı tamir eden kişidir"* karşılığını verdi. Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem) tamir etmesi için ayakkabısını Hz. Ali'ye vermişti.

Aynısı Abdulmelik b. Ebî Ğaniyye kanalıyla İsmâil b. Recâ'dan da rivayet edilmiştir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ زَوْجَتَهُ مَيْمُونَةَ بِنْتَ الْحَارِثِ
أَنَّهَا لَا تَمُوتُ بِمَكَّةَ فَمَاتَتْ بِسَرِفَ سَنَةَ ثَمَانٍ وَثَلَاثِينَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Eşi Meymûne binti'l-Hâris'in Mekke Dışında Öleceğini Bildirmesi, Meymûne'nin Serif'te Hicri 38 Yılında Vefat Etmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَارِسِيُّ، أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ فَارِسٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، أَخْبَرَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْأَصَمِّ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ الْأَصَمِّ، قَالَ: ثَقُلَتْ مَيْمُونَةُ بِمَكَّةَ، وَلَيْسَ عِنْدَهَا مِنْ بَنِي أَخِيهَا أَحَدٌ، فَقَالَتْ أَخْرِجُونِي مِنْ مَكَّةَ فَإِنِّي لَا أَمُوتُ بِهَا. إِنَّ رسول الله ﷺ أَخْبَرَنِي أَنْ لَا أَمُوتُ بِمَكَّةَ فَحَمَلُوهَا حَتَّى أَتَوْا بِهَا سَرِفَ إِلَى الشَّجَرَةِ الَّتِي بَنَى بِهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ تَحْتَهَا فِي مَوْضِعِ الْقُبَّةِ فَمَاتَتْ.

Yezîd b. el-Asam der ki: Meymûne, Mekke'de hastalandığında, yanında erkek kardeşinin çocuklarından hiç kimse yoktu. "Beni Mekke'den çıkarın! Mekke'de ölmeyeceğim! Zira Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) benim Mekke'de ölmeyeceğimi bildirmişti" deyince onu Mekke'den çıkardılar. Serif'te

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kendisiyle gerdeğe girdiği ağacın altına, çadırın kurulduğu yere ulaştığında da vefat etti.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا تَمْتَامٌ، حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ سَوَاءً.

وَزَادَ قَالَ: فَمَاتَتْ فَلَمَّا وَضَعْتُهَا فِي لَحْدِهَا أَخَذْتُ رِدَائِي فَوَضَعْتُهُ تَحْتَ خَدِّهَا فِي اللَّحْدِ. قَالَ: فَأَخَذَهُ ابْنُ عباس فرمى به.

Abdulvâhid b. Ziyâd aynı isnâdla bir öncekinin aynısını zikredip şu eklemeyi yapar: "Orada vefat etti. Onu lahdine yerleştirirken üstlüğümü çıkarıp yanağının altına koydum. Ancak İbn Abbâs üstlüğü yanağının altından çekip attı."

بَابُ مَا رُوِيَ فِي إِخْبَارِهِ بِتَأْمِيرِ عَلِيٍّ ﷺ وَقَتْلِهِ فَكَانَا كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Hz. Ali'nin Halife Olduktan Sonra Öldürüleceğini Bildirmesi ve Her İkisinin de Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ، حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَاشِدٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ، عَنْ فَضَالَةَ بْنِ أَبِي فَضَالَةَ الْأَنْصَارِيِّ وَكَانَ أَبُو فَضَالَةَ مِنْ أَهْلِ بَدْرٍ قَالَ: خَرَجْتُ مَعَ أَبِي عَائِدًا لِعَلِيِّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ﷺ مِنَ مَرَضٍ أَصَابَهُ ثَقُلَ مِنْهُ، قال: فقال له أبي: وَمَا يُقِيمُكَ بِمَنْزِلِكَ هَذَا لَوْ أَصَابَكَ أَجَلُكَ لَمْ ويلك إِلَّا أَعْرَابُ جُهَيْنَةَ تُحْمَلُ إِلَى الْمَدِينَةِ فَإِنْ أَصَابَكَ أجلك ولتك أَصْحَابُكَ وَصَلَّوْا عَلَيْكَ فَقَالَ عَلِيٌّ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَهِدَ إِلَيَّ أَنْ لَا أَمُوتَ حَتَّى أُؤَمَّرَ ثُمَّ تُخْضَبُ هَذِهِ- لِحْيَتُهُ- مِنْ دَمِ هَذِهِ يَعْنِي: هَامَتَهُ فَقُتِلَ وَقُتِلَ أَبُو فَضَالَةَ مَعَ عَلِيٍّ يَوْمَ صِفِّينَ .

وَلِهَذَا الْحَدِيثِ شَوَاهِدُ يَقْوَى بِشَوَاهِدَ.

Bedir savaşına katılanlardan biri olan Fadâle b. Ebî Fadâle el-Ensârî der ki: Babamla birlikte hastalığı ağırlaşan Ali b. Ebî Tâlib'i ziyarete gittik. Babam

---

[1] Suyûtî, *el-Hasâisu'l-kübrâ* (2/148) ve İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/225).

ona: "Hâlâ neden burada duruyorsun? Şayet ecelin gelirse cenaze işlerini ancak Cüheyneli bedeviler yapacaktır. Bunun yerine seni Medine'ye götürsünler. Orada ecelinin gelmesi durumunda cenaze işlerini arkadaşların yerine getirir, namazını onlar kıldırırlar" deyince, Ali: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) halife olmadan ölmeyeceğimi, şuramın (başımın) kanıyla şuramın (sakallarımın) kana bulanacağını söylemişti" karşılığını verdi. Sonrasında da Hz. Ali öldürüldü. Babam Ebû Fadâle de Sıffîn savaşında Ali'nin yanında savaşırken öldürüldü.[1]

Bu hadisin şahitleri vardır ve şahitleriyle daha da kuvvetlenmiştir.↓

مِنْهَا مَا حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ- رَحِمَهُ اللهُ- أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ الْمُغِيرَةِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ، قَالَ: جَاءَ رَأْسُ الْخَوَارِجِ إِلَى عَلِيٍّ ﷺ قَالَ لَهُ: اتَّقِ اللهَ فَإِنَّكَ مَيِّتٌ فَقَالَ: لَا وَالَّذِي فَلَقَ الْحَبَّةَ وَبَرَأَ النَّسَمَةَ وَلَكِنْ مَقْتُولٌ مِنْ ضَرْبَةٍ عَلَى هَذِهِ تَخْضِبُ هَذِهِ وَأَشَارَ بِيَدِهِ إِلَى لِحْيَتِهِ عَهْدٌ مَعْهُودٌ وَقَضَاءٌ مَقْضِيٌّ، وَقَدْ خَابَ مَنِ افْتَرَى .

Zeyd b. Vehb der ki: Haricilerin başı Hz. Ali'nin yanına geldi ve: "Allah'tan kork! Sen de öleceksin!" dedi. Hz. Ali: "Aksine öldürüleceğim! Dâneyi yaran ve canlıları yaratana andolsun ki şuramın (başımın) kanı şuramı kana bulayacaktır" karşılığını verdi ve sakallarına işaret etti. Sonra da: "Bu, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) tarafından bana verilmiş bir sözdür ve Allah tarafından bir takdirdir. Onun adına yalan söyleyen de hüsrana uğramıştır" dedi.[2]

وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو حَصِينٍ الْوَادِعِيُّ الْكُوفِيُّ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَكِيمٍ الْأَوْدِيُّ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي زُرْعَةَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ، قَالَ: جَاءَ قَوْمٌ مِنَ الْبَصْرَةِ مِنَ الْخَوَارِجِ إِلَى عَلِيٍّ فِيهِمْ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ: الْجَعْدُ، فَقَالَ: اتَّقِ اللهَ فَإِنَّكَ مَيِّتٌ. فَقَالَ عَلِيٌّ ﷺ: لَا وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ. بَلْ مَقْتُولٌ قَتْلًا. فَذَكَرَهُ .

---

[1] İbn Sa'd, *Tabakât* (3/34) ve Ahmed, *Müsned* (1/102). Bakın: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (9/136-137) ve İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/218)

[2] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/218).

Zeyd b. Vehb der ki: Basra ahalisi Haricilerinden bir grup Hz. Ali'nin yanına geldi. İçlerinde Ca'd adında bir adam da vardı. Ca'd: "Allah'tan kork! Sen de öleceksin!" deyince, Ali: "Hayır! Canım elinde olana yemin olsun ki öldürüleceğim..." dedi.

Sonrasında ravi hadisin gerisini zikreder.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْجَوَّابِ الْأَحْوَصُ بْنُ جَوَّابٍ، حَدَّثَنَا عَمَّارُ بْنُ رُزَيْقٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ يَزِيدَ قَالَ: قَالَ عَلِيٌّ ﷺ: وَالَّذِي فَلَقَ الْحَبَّةَ وَبَرَأَ النَّسَمَةَ لَتُخْضَبَنَّ هَذِهِ مِنْ هَذِهِ: لِلِحْيَتِهِ مِنْ رَأْسِهِ فَمَا يَحْبِسُ أَشْقَاهَا؟ فَقَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ سَبُعٍ: وَاللهِ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ لَوْ أَنَّ رَجُلًا فَعَلَ ذَلِكَ لَأَبَرْنَا عِتْرَتَهُ فَقَالَ: أَنْشُدُ أَنْ يُقْتَلَ بِي غَيْرُ قَاتِلِي. قَالُوا: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ: أَلَا تَسْتَخْلِفُ؟ قَالَ: لَا! وَلَكِنِّي أَتْرُكُكُمْ كَمَا تَرَكَكُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَالَ: فَمَا تَقُولُ لِرَبِّكَ إِذَا لَقِيتَهُ وَقَدْ تَرَكْتَنَا هَمَلًا؟ قَالَ: أَقُولُ اللهُمَّ اسْتَخْلَفْتَنِي فِيهِمْ مَا بَدَا لَكَ ثُمَّ قَبَضْتَنِي وَتَرَكْتُكَ فِيهِمْ فَإِنْ شِئْتَ أَصْلَحْتَهُمْ وَإِنْ شِئْتَ أَفْسَدْتَهُمْ .

Sa'lebe b. Yezîd der ki: Hz. Ali başı ile sakallarına işaret ederek: "Dâneyi yaran ve canlıları yaratana andolsun ki şuramın kanıyla şuram kana bulanacak! (Beni öldürecek) şakî adam hâlâ ne diye bekliyor?" dedi. Abdullah b. Sebu' ona: "Ey müminlerin emiri! Vallahi öyle bir şeyi yapacak adamı ailesiyle birlikte yok ederiz!" deyince, Hz. Ali: "O zaman vallahi benim katilim olmayan kişileri öldürmüş olursunuz!" karşılığını verdi. Ona: "Ey müminlerin emiri! O zaman bizim için yerine bir halife seç" dediklerinde, Hz. Ali: "Hayır! (Hilafet konusunda) Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sizi nasıl bıraktıysa ben de sizleri öyle bırakacağım" karşılığını verdi. Ona: "Bizi başıboş bırakırsan Rabbinin huzuruna çıktığında ne diyeceksin?" diye sorduklarında: "Allahım! Beni dilediğin kadar aralarında bıraktın, sonra da katına aldın. Sen ise onlarla birlikte kalacaksın ve dilersen onları ıslah eder, dilersen de bozarsın, diyeceğim" karşılığını verdi.[2]

---

[1] Hâkim, *Müstedrek* (3/143).

[2] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/218-219).

وَرَوَيْنَاهُ فِي كِتَابِ السُّنَنِ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عن أبي سِنَانٍ الدُّؤَلِيِّ، عَنْ عَلِيٍّ فِي إِخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ بِقَتْلِهِ.

es-Sünen(ü'l-Kübrâ) eserinde "Zeyd b. Eslem — EbûSinân ed-Dûelî — Ali" kanalıyla Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) onun öldürülmesini bildirmesi konusunda aynısını rivayet etmiştik.

وأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرِ بْنُ دُحَيْمٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي غَرَزَةَ، أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللهِ، وَأَبُو نُعَيْمٍ، وَثَابِتُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ فِطْرِ بْنِ خَلِيفَةَ، قَالَ: وحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمٍ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ سِيَاهٍ، قَالَا جَمِيعًا، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ ثَعْلَبَةَ الْحِمَّانِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيًّا ﷺ عَلَى الْمِنْبَرِ وَهُوَ يَقُولُ: وَاللهِ إِنَّهُ لَعَهْدُ النَّبِيِّ ﷺ إِلَيَّ أَنَّ الْأُمَّةَ سَتَغْدِرُ بِكَ بَعْدِي. لَفْظُ حَدِيثِ فِطْرٍ.

قَالَ الْبُخَارِيُّ: ثَعْلَبَةُ بْنُ يَزِيدَ الْحِمَّانِيُّ فِيهِ نَظَرٌ لَا يُتَابَعُ عَلَيْهِ فِي حَدِيثِهِ هَذَا قُلْتُ: كَذَا قَالَ الْبُخَارِيُّ.

وَقَدْ رُوِّينَاهُ بِإِسْنَادٍ آخَرَ عَنْ عَلِيٍّ إِنْ كَانَ مَحْفُوظًا.

Ebû Sa'lebe el-Himmânî der ki: Minber üzerinde Hz. Ali'nin: "Kendisinden sonra ümmetinin bana vefasızlık edeceği Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bana söylemiş olduğu sözlerden biridir" dediğini işittim.

Lafız Fıtr'ın lafzıdır.

Buhârî der ki: "Sa'lebe b. Yezîd el-Himmânî hakkında tenkitler vardır. Bu hadisinin mutâbaâtı yoktur."

Şayet mahfûz bir hadis ise başka bir kanalla da bunu Ali'den rivayet ettik.↓

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ شَوْذَبٍ الْوَاسِطِيُّ، بِهَا، حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بْنُ أَيُّوبَ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ، عَنْ هُشَيْمٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَالِمٍ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْأَزْدِيِّ، عَنْ عَلِيٍّ، قَالَ: إِنَّ مِمَّا عَهِدَ إِلَيَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنَّ الْأُمَّةَ سَتَغْدِرُ بِكَ بَعْدِي . فَإِنْ صَحَّ هَذَا فَيُحْتَمَلُ أَنْ يَكُونَ الْمُرَادُ بِهِ- وَاللهُ أَعْلَمُ- فِي خُرُوجِ مَنْ خَرَجَ عَلَيْهِ فِي إِمَارَتِهِ ثُمَّ فِي قَتْلِهِ.

Hz. Ali der ki: "Kendisinden sonra ümmetinin bana vefasızlık edeceği Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bana söylemiş olduğu sözlerden biridir."

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ غُفَيْرٍ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عِمْرَانَ بْنِ الْوَشَاحِ، عَنِ السَّرِيِّ بْنِ يَحْيَى، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ: قَدِمْتُ دِمَشْقَ وَأَنَا أُرِيدُ الغزو فأتيت عَبْدَ الْمَلِكِ لِأُسَلِّمَ عَلَيْهِ فَوَجَدْتُهُ فِي قُبَّةٍ عَلَى فُرُشٍ يَفُوقُ الْقَائِمَ وَالنَّاسَ. تَحْتَهُ سِمَاطَانِ فَسَلَّمْتُ وَجَلَسْتُ فَقَالَ: يَا ابْنَ شِهَابٍ أَتَعْلَمُ مَا كَانَ فِي بَيْتِ الْمَقْدِسِ صَبَاحَ قُتِلَ ابْنُ أَبِي طَالِبٍ؟ قُلْتُ: نَعَمْ! قَالَ: هَلُمَّ، فَقُمْتُ مِنْ وَرَاءِ النَّاسِ حَتَّى أَتَيْتُ خَلْفَ الْقُبَّةِ وَحَوَّلَ وَجْهَهُ فَأَحْنَى عَلَيَّ فَقَالَ: مَا كَانَ؟ قَالَ: فَقُلْتُ: لَمْ يُرْفَعْ حَجَرٌ فِي بَيْتِ الْمَقْدِسِ إِلَّا وُجِدَ تَحْتَهُ دَمٌ قَالَ: فَقَالَ لَمْ يَبْقَ أَحَدٌ يَعْلَمُ هَذَا غَيْرِي وَغَيْرُكَ وَلَا يَسْمَعَنَّ مِنْكَ. قَالَ: فَمَا تَحَدَّثْتُ بِهِ حَتَّى تُوُفِّيَ.

هكذا رُوِيَ هَذَا فِي مَقْتَلِ عَلِيٍّ ﷺ بِهَذَا الْإِسْنَادِ. وَرُوِيَ بِإِسْنَادٍ أَصَحَّ مِنْ هَذَا عَنِ الزُّهْرِيِّ أَنَّ ذَلِكَ كَانَ مِنْ قَتْلِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ ﷺ.

İbn Şihâb der ki: Savaşa katılmak niyetiyle Dımaşk'a geldiğimde selam vermek için Abdulmelik'e uğradım. Onu bir çadırda adam boyunda olan minderler üzerinde otururken buldum. Önünde de iki sıra insan vardı. Selam verip oturdum. Bana: "Ey İbn Şihâb! Ali b. Ebî Tâlib'in öldürüldüğü günün sabahında Beytu'l-Makdis'te neler olduğunu biliyor musun?" diye sorunca: "Evet!" karşılığını verdim. Bana: "Benimle gel!" deyince oradakilerin arkasından geçip çadırın arka tarafına gittik. Arka tarafına geçtiğimizde yüzünü bana dönüp kibarca: "Ne oldu?" diye sordu. Ona: "Beytu'l-Makdis'te hangi taş kaldırılsa altından kan çıkıyordu" karşılığını verdiğimde: "İkimizden başka bunu bilen kimseler kalmadı. Sen de bunu kimseye anlatma" dedi. Abdulmelik ölene kadar da bunu kimselere söylemedim.

Hz. Ali'nin öldürülmesi konusunda bu isnâdla bu şekilde rivayet edilmiştir. Bundan daha sahih bir isnâdla Zührî'den nakledildiğine göre kan görülmesi olayı Hz. Hüseyin b. Ali'nin öldürülmesi üzerine gerçekleşmiştir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِسِيَادَةِ ابْنِ ابْنَتِهِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ وَإِصْلَاحِهِ بَيْنَ فِئَتَيْنِ عَظِيمَتَيْنِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Torunu Hasan b. Ali b. Ebî Tâlib'in Seyyid Olduğunu ve Müslümanlardan İki Büyük Fırkanın Arasını Bulacağını Bildirmesi; Bunun Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ أَبُو مُوسَى، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرَةَ يَقُولُ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَلَى الْمِنْبَرِ وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ ﷺ إِلَى جَنْبِهِ وَهُوَ يَلْتَفِتُ إِلَى النَّاسِ مَرَّةً وَإِلَيْهِ مَرَّةً وَيَقُولُ: ابْنِي هَذَا سَيِّدٌ وَلَعَلَّ اللهَ أَنْ يُصْلِحَ بِهِ بَيْنَ فِئَتَيْنِ عَظِيمَتَيْنِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْمَدِينِيِّ، وَغَيْرِهِ. عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ .

Ebû Bekre der ki: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem), Hasan b. Ali ile birlikte minberin üzerinde gördüm. Bir Hasan'a, bir cemaate bakıyor ve: *"Bu oğlum efendi biridir. Yüce Allah'ın onunla, Müslümanlardan iki büyük topluluğun arasını bulacağını umuyorum"* diyordu.

Buhârî, *Sahîh*'de Ali b. el-Medînî ve başkaları kanalıyla Süfyân b. Uyeyne'den rivayet etmiştir.[1]

وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي قُمَاشٍ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ الْوَلِيدِ، حَدَّثَنَا مُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ، عَنِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ، قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ ضَمَّ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ إِلَيْهِ وَقَالَ: إِنَّ ابْنِي هَذَا سَيِّدٌ وَلَعَلَّ اللهَ أَنْ يُصْلِحَ بِهِ بَيْنَ فِئَتَيْنِ مِنَ المسلمين .

قَالَ: وَأَخْبَرَنَا أَحْمَدُ، حَدَّثَنَا تَمْتَامٌ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ، حَدَّثَنَا الْمُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ، فَذَكَرَهُ بِنَحْوِهِ وَزَادَ: «عَظِيمَتَيْنِ» وَلَمْ يَذْكُرْ «ضَمَّهُ إِلَيْهِ» .

[1] Buhârî, *sulh* (53).

Ebû Bekre der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Hasan b. Ali'yi kucakladığını ve: *"Bu oğlum efendi biridir. Yüce Allah'ın onunla, Müslümanlardan iki topluluğun arasını bulacağını umuyorum"* buyurduğunu gördüm.[1]

Mübârek b. Fadâle aynısını rivayet ederken *"İki büyük topluluk"* eklemesini yapar, ancak Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) onu kucakladığını zikretmez.

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ ابْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ وَآدَمُ قَالَا حَدَّثَنَا مُبَارَكٌ فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ، زَادَ آدَمُ: قَالَ الْحَسَنُ فَلَمَّا وَلِيَ مَا أُهَرِيقَ فِي سَبَبِهِ مِحْجَمَةٌ مِنْ دَمٍ .

Mübârek aynı isnâdla bu hadisin aynısını rivayet ederken: "Hasan'ın hilafeti döneminde hacamatçının kabı kadar bile kan akmış değildir" eklemesini yapar.[2]

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ. أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ، وَمُسَدَّدٌ- وَاللَّفْظُ لِأَبِي الرَّبِيعِ- حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ زَيْدٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ، قَالَ: بَيْنَمَا رَسُولُ اللهِ ﷺ يَخْطُبُ أَصْحَابَهُ يَوْمًا إِذْ جَاءَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ فَصَعِدَ إِلَيْهِ الْمِنْبَرَ فَضَمَّهُ إِلَيْهِ وَقَالَ أَلَا إِنَّ ابْنِي هَذَا سَيِّدٌ وَإِنَّ اللهَ ﷻ لَعَلَّهُ أَنْ يُصْلِحَ بِهِ بَيْنَ فِئَتَيْنِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ عَظِيمَتَيْنِ .

Ebû Bekre der ki: Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbına hutbe verirken Hasan b. Ali geldi ve yanına minbere çıktı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu kucağına alıp saçlarını okşadı ve: *"Bu oğlum efendi biridir. Yüce Allah'ın onunla, Müslümanlardan iki büyük topluluğun arasını bulacağını umuyorum"* buyurdu.[3]

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَلِيُّ بْنُ الْمُؤَمَّلِ الْمَاسَرْجِسِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ الْقُرَشِيُّ، حَدَّثَنَا الْأَنْصَارِيُّ، حَدَّثَنَا أَشْعَثُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ

---

[1] Ahmed, *Müsned* (5/49).

[2] Ahmed, *Müsned* (5/44).

[3] Ahmed, *Müsned* (5/49).

قَالَ: «إِنَّ ابْنِي هَذَا سَيِّدٌ- يَعْنِي: الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ- وَإِنِّي أَرْجُو أَنْ يُصْلِحَ اللهُ بِهِ بَيْنَ فِئَتَيْنِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ» .

Ebû Bekre bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hasan b. Ali için: *"Bu oğlum efendi biridir. Yüce Allah'ın onunla, Müslümanlardan iki topluluğun arasını bulacağını umuyorum"* buyurdu.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَامِدٍ الْعَطَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْأُمَوِيُّ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رسول الله ﷺ لِلْحَسَنِ: «إِنَّ ابْنِي هَذَا سَيِّدٌ يُصْلِحُ اللهُ بِهِ بَيْنَ فِئَتَيْنِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ» .

Câbir der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hasan için: *"Bu oğlum efendi biridir. Yüce Allah onunla, Müslümanlardan iki topluluğun arasını bulacaktır"* buyurdu.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ دُرُسْتَوَيْهِ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا سَلَمَةُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، أَنَّ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ ﷺ قَالَ: لَوْ نَظَرْتُمْ مَا بَيْنَ جَابَرْسَ إِلَى جَابَلْقَ مَا وَجَدْتُمْ رَجُلًا جَدُّهُ نَبِيٌّ غَيْرِي وَغَيْرَ أَخِي وَإِنِّي أَرَى أَنْ تَجْتَمِعُوا عَلَى مُعَاوِيَةَ وَإِنْ أَدْرِي لَعَلَّهُ فِتْنَةٌ لَكُمْ ومتاع إلى حين.

قَالَ مَعْمَرٌ: جَابَرْسُ وَجَابَلْقُ الْمَغْرِبُ وَالْمَشْرِقُ.

İbn Sîrîn'in bildirdiğine göre Hasan b. Ali şöyle demiştir: "Câbars ile Câbalk arasına baksanız ben ve kardeşim gibi dedeleri peygamber olan başka birilerini bulamazsınız. Muâviye'nin hilafeti etrafında da bir araya gelmenizi uygun görüyorum. Bilmiyorum, belki de bu sizi denemek ve bir zamana kadar sizi imkânlardan faydalandırmak içindir."

Ma'mer der ki: "Câbars ve Câbalk, doğu ile batıdır."

---

[1] Bakın: Ahmed, *Müsned* (5/49).

[2] Buhârî (9/71).

وأخبرنا أبو الحسين، أخبرنا عبد الله، حدثنا يعقوب، قال: حدثنا الحميدي، قال: حدثنا سفيان، حدثنا مجالد، عن الشعبي. قال يعقوب: وحدثنا سعيد بن منصور، حدثنا هشيم، حدثنا مجالد عن الشعبي، قال: لما صالح الحسن بن علي رضي الله عنه وقال هشيم: لما سلم الحسن بن علي الأمر إلى معاوية قال له معاوية بالنخيلة: قم فتكلم فحمد الله وأثنى عليه، ثم قال: أما بعد فإن أكيس الكيس التقى. وإن أعجز العجز الفجور ألا وإن هذا الأمر الذي اختلفت فيه أنا ومعاوية حق لامرئ كان أحق به أو حق لي تركته لمعاوية إرادة إصلاح المسلمين وحقن دمائهم، ﴿وإن أدري لعله فتنة لكم ومتاع إلى حين﴾ ثم استغفر ونزل .

Şa'bî der ki: Hasan b. Ali hilafet işini Muâviye'ye teslim edince, Nahîle'de Muâviye ona: "Kalk ve bu yönde bir konuşma yap" dedi. Bunun üzerine Hz. Hasan kalktı. Allah'a hamdu senâda bulunduktan sonra: "Sonrasına gelince; en güzel şey takva, en kötü şey de günaha bulaşmaktır. Muâviye ile ihtilaf ettiğimiz bu hilafet işi buna benden daha layık olan birinin hakkıdır veya benim hakkımdır. Ama Müslümanların ıslahı ve kan dökülmesini önlemek amacıyla bu işi Muâviye'ye bıraktım. **"Bilmem; belki bu gecikme sizi denemek ve bir süreye kadar geçindirmek içindir"**[1] dedi. Daha sonra istiğfar edip minberden indi.

وأخبرنا أبو الحسين، أخبرنا عبد الله، حدثنا يعقوب، حدثنا الحجاج بن أبي منيع، حدثنا جدي، عن الزهري، فذكر قصة في خطبة معاوية، قال: ثم قال: قم يا حسن فكلم الناس. فقام حسن فتشهد في بديهة أمر لم يروّ فيه ثم قال: أما بعد أيها الناس إن الله هداكم بأولنا وحقن دماءكم بآخرنا وإن لهذا الأمر مدة والدنيا دول وإن الله عز وجل قال لنبيه عليه السلام ﴿قل إن أدري أقريب أم بعيد ما توعدون. إنه يعلم الجهر من القول ويعلم ما تكتمون وإن أدري لعله فتنة لكم ومتاع إلى حين﴾.

Zührî de bu olayı rivayet ederken Muâviye'nin yaptığı konuşmayı zikrettikten sonra şöyle devam eder: Sonra Muâviye: "Ey Hasan! Kalk ve bu yönde insanlara bir konuşma yap" dedi. Bunun üzerine Hz. Hasan kalktı. Kısa bir teşehhüd getirdikten sonra: "Sonrasına gelince; ey insanlar! Yüce Allah bizden daha önce gelenlerle sizi doğru yola erdirdi, sonradan

---

[1] Enbiyâ Sur. 111

gelenlerle de kanlarınızın dökülmesine engel oldu. Bu işin bir süresi var, dünyalık işler de el değiştirip durur. Yüce Allah, Resûlüne (sallallahu aleyhi vesellem): **«Size vaad olunan şey yakın mı uzak mı, bilmiyorum. Doğrusu O, açığa vurulan sözü de bilir, gizlediklerinizi de bilir. Bilmem; belki bu gecikme sizi denemek ve bir süreye kadar geçindirmek içindir»**[1] demesini emretmiştir."

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِمُلْكِ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ، إِنَّ صَحَّ الْحَدِيثُ فِيهِ أَوْ إِشَارَتِهِ إِلَى ذَلِكَ فِي الْأَحَادِيثِ الْمَشْهُورَةِ وَمَا ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

—Şayet Sahihse— Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Muâviye b. Ebî Süfyân'ın Sultanlığını Bildirmesi veya Buna İşaret Etmesi, Bu Konuda Peygamberliğe Dair İşaretler

أَخْبَرَنَا أَبُو عبد الله الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَابِقٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُهَاجِرٍ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: قَالَ مُعَاوِيَةُ: وَاللهِ مَا حَمَلَنِي عَلَى الْخِلَافَةِ إِلَّا قَوْلُ النَّبِيِّ ﷺ لِي: «يَا مُعَاوِيَةُ إِنْ مَلَكْتَ فَأَحْسِنْ».

Muâviye der ki: Vallahi hilafete soyunmamın nedeni Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Ey Muâviye! Başa geçersen insanlara iyi davran"* demesinden başkası değildir.

İsmâil b. İbrâhîm zayıf biridir. Hadis âlimlerinin yanında da bu rivayet zayıftır, ancak şahitleri vardır.

إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ هَذَا ضَعِيفٌ عِنْدَ أَهْلِ الْمَعْرِفَةِ بِالْحَدِيثِ غَيْرَ أَنَّ لِهَذَا الْحَدِيثِ شَوَاهِدُ: مِنْهَا: حَدِيثُ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى بْنِ سَعِيدِ بْنِ الْعَاصِ، عَنْ جَدِّهِ سَعِيدٍ: أَنَّ مُعَاوِيَةَ أَخَذَ الْإِدَاوَةَ فَتَبِعَ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَنَظَرَ إِلَيْهِ فَقَالَ لَهُ: يَا مُعَاوِيَةُ إِنْ وُلِّيتَ أَمْرًا فَاتَّقِ اللهَ وَاعْدِلْ. قَالَ: فَمَا زِلْتُ أَظُنُّ أَنِّي مُبْتَلًى بِعَمَلٍ لِقَوْلِ رَسُولِ اللهِ ﷺ.

Amr b. Yahya b. Saîd b. el-Âs, dedesi Saîd'den bildiriyor: Muâviye su kabını alıp Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) peşinden gitti. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi

---

[1] Enbiyâ Sur. 109-111

(sallallahu aleyhi vesellem) ona baktı ve: *"Ey Muâviye! Olur da yönetici olursan Allah'a karşı takvalı, insanlara karşı adil ol"* buyurdu. Bundan dolayı Muâviye: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu sözünden dolayı yönetim işine maruz kalacağım günü bekleyip durdum" derdi.[1]

وَمِنْهَا حَدِيثُ رَاشِدِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: «إِنَّكَ إِنِ اتَّبَعْتَ عَوْرَاتِ النَّاسِ أَوْ عَثَرَاتِ النَّاسِ أَفْسَدْتَهُمْ- أَوْ كِدْتَ أَنْ تُفْسِدَهُمْ-» . يَقُولُ أَبُو الدَّرْدَاءِ: كَلِمَةٌ سَمِعَهَا مُعَاوِيَةُ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَنَفَعَهُ اللهُ بِهَا.

Muâviye der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnsanların kusurlarının peşine düşersen onları bozarsın"* veya: *"Bozulmayla yüz yüze bırakırsın"* buyurduğunu işittim.[2]

Ebu'd-Derdâ der ki: "Bu, Muâviye'nin Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittiği ve Yüce Allah'ın, faydasına kıldığı bir sözdür."

وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَحْمَوَيْهِ الْعَسْكَرِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ. (ح) وَأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ وَكَتَبَهُ لِي بِخَطِّهِ، حَدَّثَنَا السَّرِيُّ بْنُ خُزَيْمَةَ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ، حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، عَنِ الْعَوَّامِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِي سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الْخِلَافَةُ بِالْمَدِينَةِ وَالْمُلْكُ بِالشَّامِ .

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hilafet Medine'de, saltanat ise Şam'da olacaktır"* buyurmuştur.

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِبَغْدَادَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ النَّحْوِيُّ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمْزَةَ عَنْ زَيْدِ بْنِ وَاقِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا بُسْرُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو إِدْرِيسَ: عَائِذُ اللهِ الْخَوْلَانِيُّ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: بَيْنَمَا أَنَا نَائِمٌ رَأَيْتُ عَمُودَ الْكِتَابِ احْتُمِلَ مِنْ تَحْتِ رَأْسِي، فَظَنَنْتُ أَنَّهُ مَذْهُوبٌ بِهِ، فَأَتْبَعْتُهُ بَصَرِي فَعُمِدَ بِهِ إِلَى الشَّامِ، وَإِنَّ الْإِيمَانَ حِينَ تَقَعُ الْفِتْنَةُ بِالشَّامِ .

---

[1] Ahmed, *Müsned* (4/101) ve İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (8/123).

[2] Ebû Dâvud, *edeb* (4888).

هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ. وَرُوِيَ مِن وجه آخر.

Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Ben uyurken Kitâb'ın direğinin (Kur'ân'ın hükümlerini ayakta tutan yönetimin) başımın altından alındığını gördüm. Tümden alınacağını düşünüp gözlerimle onu takip ettim. Ancak onu Şam'a götürdüklerini gördüm. Şunu bilin ki fitne anında iman Şam'da olacaktır."*[1]

Isnâdı sahihtir. Bir sonraki rivayette başka bir kanalla zikredilmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، أَخْبَرَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ بْنِ مَزْيَدٍ، أَخْبَرَنَا عُقْبَةُ بْنُ عَلْقَمَةَ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ عَطِيَّةَ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «إِنِّي رَأَيْتُ أَنَّ عَمُودَ الْكِتَابِ انْتُزِعَ مِنْ تَحْتِ وِسَادَتِي فَنَظَرْتُ فَإِذَا هُوَ نُورٌ سَاطِعٌ عُمِدَ بِهِ إِلَى الشَّامِ أَلَا إِنَّ الْإِيمَانَ إِذَا وَقَعَتِ الْفِتَنُ بِالشَّامِ» .

Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Ben uyurken Kitâb'ın direğinin (Kur'ân'ın hükümlerini ayakta tutan yönetimin) yastığımın altından alındığını gördüm. Bakınca, parlak bir nur olduğunu ve onu Şam'a götürdüklerini gördüm. Şunu bilin ki fitne anında iman Şam'da olacaktır."*[2]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ ابْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ وَصَفْوَانُ بْنُ صَالِحٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ عَنْ يُونُسَ بْنِ مَيْسَرَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَذَكَرَهُ بِنَحْوِهِ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: «فَأَتْبَعْتُهُ بَصَرِي» . وَزَادَ صَفْوَانُ: «حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ مَذْهُوبٌ بِهِ» . وَقَالَ: إِنِّي أَوَّلْتُ أَنَّ الْفِتَنَ إِذَا وَقَعَتْ أَنَّ الْإِيمَانَ بِالشَّامِ .

قَالَ: وَحَدَّثَنَا صَفْوَانُ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ حَدَّثَنَا عُفَيْرُ بْنُ مَعْدَانَ أَنَّهُ سمع سليم ابن عَامِرٍ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ مِثْلُ ذَلِكَ.

---

[1] Ahmed, *Musned* (5/199)

[2] Ahmed, *Musned* (4/198)

Başka bir kanalla Abdullah b. Amr'dan aynısı rivayet edilirken: *"Gözlerimle onu takip ettim"* ibaresi geçmektedir. Safvân da: *"Tümden alınacağını düşündüm"* eklemesini yapıp sonunda: *"Bunu fitneler baş gösterdiğinde imanın Şam'da olacağına yordum"* der.[1]

Başka bir kanalla Ebû Umâme de Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) aynısını rivayet etmiştir.

وأَخبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَخبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ ابْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ الْحِمْصِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو ضَمْرَةَ مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ السُّلَمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي قَيْسٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ ﷺ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «رَأَيْتُ عَمُودًا مِنْ نُورٍ خَرَجَ مِنْ تَحْتِ رَأْسِي سَاطِعًا حَتَّى اسْتَقَرَّ بِالشَّامِ» .

Ömer b. el-Hattâb'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Uyurken) başımın altından, nur gibi parlayan bir direğin alınıp Şam'da dikildiğini gördüm"* buyurmuştur.[2]

أَخبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ الْعَدْلُ بِبَغْدَادَ، أَخبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ صَفْوَانَ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ يَوْمَ صِفِّينَ: اللهُمَّ الْعَنْ أَهْلَ الشَّامِ، قَالَ: فَقَالَ عَلِيٌّ ﷺ: لَا تَسُبَّ أَهْلَ الشَّامِ جَمًّا غَفِيرًا فَإِنَّ بِهَا الْأَبْدَالَ فَإِنَّ بِهَا الْأَبْدَالَ فَإِنَّ بِهَا الْأَبْدَالَ .

Abdullah b. Safvân der ki: Sıffîn savaşı sırasında adamın biri: "Allahım! Şam ahalisine lanet et!" deyince, Hz. Ali adama: "Şamlıların tümüne toptan sövme! Zira Şam'da abdallar da var! Abdallar da var! Abdallar da var!" diye çıkıştı.[3]

---

[1] Bakın: Ahmed, *Müsned* (4/198).

[2] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/221).

[3] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/221).

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ بِنَاسٍ مِنْ أُمَّتِهِ يَرْكَبُونَ الْبَحْرَ غُزَاةً فِي سَبِيلِ اللهِ كَالْمُلُوكِ عَلَى الْأَسِرَّةِ وَشَهَادَتِهِ بِأَنَّ أم حرام بنت ملحان مِنْهُمْ- وَتَصْدِيقِ اللهِ ﷻ قَوْلَهُ فِي زَمَنِ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ ...

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ümmetinden Bazılarının Tahtlarına Kurulmuş Krallar Gibi Allah Yolunda Cihada Çıkacaklarını Bildirmesi ve Ümmü Harâm'ın Onlardan Biri Olduğunu Söylemesi, Yüce Allah'ın da Bunu Muâviye b. Ebî Süfyân Zamanında Gerçekleştirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِبَغْدَادَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ دُرُسْتَوَيْهِ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا ابْنُ بُكَيْرٍ، وَابْنُ قَعْنَبٍ قَالَا: حَدَّثَنَا مَالِكٌ. (ح) وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: وحَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ ابن عَبْدِ السَّلَامِ الْوَرَّاقُ. (ح) قَالَ: وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عِيسَى، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الْحَرَشِيُّ، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ، وَمُوسَى بْنُ مُحَمَّدٍ الذُّهْلِيَّانِ، قَالُوا: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَدْخُلُ عَلَى أُمِّ حَرَامٍ بِنْتِ مِلْحَانَ فَتُطْعِمُهُ وَكَانَتْ أُمُّ حَرَامٍ تَحْتَ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ فَدَخَلَ عَلَيْهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ يَوْمًا فَأَطْعَمَتْهُ ثُمَّ جَلَسَتْ تَفْلِي رَأْسَهُ فَنَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ثُمَّ اسْتَيْقَظَ وَهُوَ يضحك قَالَتْ: فَقُلْتُ: مَا يُضْحِكُكَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: نَاسٌ مِنْ أُمَّتِي عُرِضُوا عَلَيَّ غُزَاةً فِي سَبِيلِ اللهِ يَرْكَبُونَ ثَبَجَ هَذَا الْبَحْرِ مُلُوكًا عَلَى الْأَسِرَّةِ- أَوْ مِثْلَ الْمُلُوكِ عَلَى الْأَسِرَّةِ- يَشُكُّ أَيُّهُمَا قَالَ: قَالَتْ: فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ! ادْعُ اللهَ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُمْ فَدَعَا لَهَا ثُمَّ وَضَعَ رَأْسَهُ فَنَامَ ثُمَّ اسْتَيْقَظَ وَهُوَ يَضْحَكُ قَالَتْ: فَقُلْتُ: مَا يُضْحِكُكَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: «نَاسٌ مِنْ أُمَّتِي عُرِضُوا عَلَيَّ غُزَاةً فِي سَبِيلِ اللهِ» - كَمَا قَالَ فِي الْأُولَى- قَالَتْ: فَقُلْتُ، يَا رَسُولَ اللهِ ادْعُ اللهَ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُمْ، قَالَ: «أَنْتِ مِنَ الْأَوَّلِينَ» فَرَكِبَتْ أُمُّ حَرَامٍ بِنْتُ مِلْحَانَ الْبَحْرَ فِي زَمَانِ مُعَاوِيَةَ فَصُرِعَتْ عَنْ دَابَّتِهَا حِينَ خَرَجَتْ مِنَ الْبَحْرِ فَهَلَكَتْ.

لَفْظُ حَدِيثِ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ يُوسُفَ، عَنْ مَالِكٍ. ورَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى.

Enes b. Mâlik bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ubâde b. es-Sâmit'le evli olan Ümmü Harâm binti Milhân'ın yanına girer, Ümmü Milhân da yemek ikramında bulunurdu. Bir defasında Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girince Ümmü Milhân ona yemek koydu. Yemekten sonra da oturup saçlarını temizlemeye başladı. Sonrasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) uyudu. Bir süre sonra gülerek uyandı. Ümmü Milhân ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Neden gülüyorsun?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Çünkü rüyamda, ümmetimden bazı insanların tahtlarına oturan krallar gibi Allah yolunda savaş için gemilere bindiklerini gördüm"*** buyurdu. Ümmü Milhân: "Ey Allah'ın Resûlü! Yüce Allah'a dua et de beni onlardan kılsın" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu yönde ona dua etti.

Sonra başını koyup tekrar uyudu. Bir süre sonra yine gülerek uyanınca Ümmü Milhân: "Ey Allah'ın Resûlü! Neden gülüyorsun?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Rüyamda, ümmetimden bazı insanların Allah yolunda savaş için çıktıklarını gördüm"*** diyerek bir önceki sözün aynısını söyledi. Ümmü Milhân: "Ey Allah'ın Resûlü! Yüce Allah'a dua et de beni onlardan kılsın" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Sen bir öncekilerden olacaksın!"*** buyurdu.

Muâviye zamanında Ümmü Harâm deniz savaşına çıktı. Ancak karaya çıktıktan sonra üzerine bindiği hayvandan düşüp öldü.

Lafız Yahya b. Yahya'nın lafzıdır. Buhârî, ***Sahîh***'de Abdullah b. Yûsuf kanalıyla Mâlik'ten ve Müslim ise Yahya b. Yahya'dan rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ أَخْبَرَنَا أحمد بن عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا ابْنُ مِلْحَانَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ ابن يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ خَالَتِهِ أُمِّ حَرَامٍ بِنْتِ مِلْحَانَ أَنَّهَا قَالَتْ: نَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَرِيبًا مِنِّي ثُمَّ اسْتَيْقَظَ تَبَسَّمَ، قَالَتْ: فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ! مَا أَضْحَكَكَ؟ قَالَ: «نَاسٌ مِنْ أُمَّتِي عُرِضُوا عَلَيَّ يَرْكَبُونَ ظَهْرَ هَذَا الْبَحْرِ الْأَخْضَرِ كَالْمُلُوكِ عَلَى الْأَسِرَّةِ» ، قَالَتْ: فَادْعُ اللهَ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُمْ فَدَعَا لَهَا ثُمَّ نَامَ الثَّانِيَةَ، فَقَعَدَ مِثْلَ ذَلِكَ، فَقَالَتْ مِثْلَ قَوْلِهَا، فَأَجَابَهَا بِمِثْلِ جَوَابِهِ الْأَوَّلِ، قَالَتْ: فَادْعُ اللهَ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُمْ، قَالَ: «أَنْتِ مِنَ الْأَوَّلِينَ» . فَخَرَجَتْ مَعَ زَوْجِهَا عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ

---

[1] **Buhârî, *cihâd* (3) ve Müslim, *imâret* (49).**

غَازِيَةً أَوَّلَ مَا رَكِبَ الْمُسْلِمُونَ الْبَحْرَ مَعَ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ فَلَمَّا انْصَرَفُوا مِنْ غَزَاتِهِمْ قَافِلِينَ فَنَزَلُوا الشَّامَ فَقُرِّبَتْ إِلَيْهَا دَابَّةٌ لتركبها فَصَرَعَتْهَا فَمَاتَتْ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ يُوسُفَ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ محمد ابن رُمْحٍ كِلَاهُمَا عَنِ اللَّيْثِ .

Enes b. Mâlik, teyzesi Ümmü Harâm binti Milhân'dan bildiriyor: Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımda uyudu. Bir ara gülerek uyandı. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Neden gülüyorsun?" diye sorduğumda: ***"Rüyamda, ümmetimden bazı insanların tahtlarına oturan krallar gibi (Allah yolunda savaş için) şu yeşil denizde gemilere bindiklerini gördüm"*** buyurdu. Ona: "Yüce Allah'a dua et de beni onlardan kılsın" dediğimde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunun için dua etti ve başını koyup tekrar uyudu.

Bir süre sonra yine aynı şekilde kalktı. Ona sebebini sorduğumda aynı şeyi söyledi. Ona: "Yüce Allah'a dua et de beni onlardan kılsın" dediğimde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Sen bir öncekilerden olacaksın!"*** buyurdu.

Enes b. Mâlik der ki: Daha sonraları Muâviye b. Ebî Süfyân zamanında, Müslümanların ilk deniz savaşına çıktıkları sırada Ümmü Milhân da kocası Ubâde b. es-Sâmit ile birlikte bu sefere katıldı. Savaş sonrası dönüşte Şam'a uğradılar. Ümmü Milhân binmesi için getirilen deveden düşüp öldü.

Buhârî, *Sahîh*'de Abdullah b. Yûsuf kanalıyla Leys'ten ve Müslim de Muhammed b. Rumh kanalıyla Leys'ten rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمْزَةَ، حَدَّثَنَا ثَوْرُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ عُمَيْرِ بْنِ الْأَسْوَدِ الْعَنْسِيِّ، أَنَّهُ حَدَّثَهُ أَنَّهُ أَتَى عُبَادَةَ بْنَ الصَّامِتِ، وَهُوَ بِسَاحِلِ حِمْصَ وَهُوَ فِي بِنَاءٍ لَهُ وَمَعَهُ امْرَأَتُهُ أُمُّ حَرَامٍ.

قَالَ عمير: فحدثنا أُمُّ حَرَامٍ أَنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: «أَوَّلُ جَيْشٍ مِنْ أُمَّتِي يَغْزُونَ الْبَحْرَ قَدْ أَوْجَبُوا» . قَالَتْ أُمُّ حَرَامٍ: يَا رَسُولَ اللهِ أَنَا فِيهِمْ؟ قَالَ: «أَنْتِ فِيهِمْ» ،

[1] Buhârî, *cihâd* (3) ve Müslim, *imâret* (162).

قَالَتْ: ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «أَوَّلُ جَيْشٍ مِنْ أُمَّتِي يَغْزُونَ مَدِينَةَ قَيْصَرَ مَغْفُورٌ لَهُمْ»، قَالَتْ أُمُّ حَرَامٍ: أَنَا فِيهِمْ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: لَا! قَالَ ثَوْرٌ: سَمِعْتُهُ يُحَدِّثُ بِهِ وَهُوَ فِي الْبَحْرِ. قَالَ هِشَامٌ رَأَيْتُ قَبْرَهَا وَوَقَفْتُ عَلَيْهِ بِالسَّاحِلِ بِقَاقِيسَ سَنَةَ إِحْدَى وتسعين. وقال غير: بِقَرْقِيسَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ يَزِيدَ الدِّمَشْقِيِّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ حَمْزَةَ.

Umeyr b. el-Esved el-Ansî bildiriyor: Humus sahilinde bulunan Ubâde b. es-Sâmit'in yanına geldim. Orada kendine ait bir binadaydı ve yanında karısı Ümmü Harâm vardı. Ümmü Harâm bize şunu anlattı: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«Ümmetimden deniz savaşına çıkacak ilk ordunun içindekilere (cennet) vacip olmuştur»* buyurduğunu işittim. «Ey Allah'ın Resûlü! Ben onlardan biri miyim?» diye sorduğumda, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Sen de onlardan birisin»* karşılığını verdi ve: *«Ümmetimden Kaysar şehrine savaşa çıkacak ilk ordunun içinde bulunanlar bağışlanmıştır»* buyurdu. «Ey Allah'ın Resûlü! Ben onlardan biri miyim?» diye sorduğumda, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Hayır»* karşılığını verdi."

Ravi Sevr der ki: "Hâlid'in bunu denizdeyken naklettiğini işittim."

Ravi Hişâm der ki: "Hicri doksan bir yılında Kâkîs'deki sahilde Ümmü Haram'ın mezarını gördüm ve yanında durdum."

Başkası ise yer adını "Karkîs" olarak zikretmiştir.

Buhârî, *Sahîh*'de İshâk b. Yezîd es-Sekafî kanalıyla Yahya b. Hamza'dan rivayet etmiştir.[1]

---

[1] Buhârî, *cihâd* 93 (2924).

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِتَكَلُّمِ رَجُلٍ مِنْ أُمَّتِهِ بَعْدَ مَوْتِهِ مِنْ خَيْرِ التَّابِعِينَ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Tâbiûnun En Hayırlılarından Olan Ümmetinden Bir Adamın Öldükten Sonra Konuşacağını Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِبَغْدَادَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْوَرَّاقُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ رِبْعِيِّ بْنِ حِرَاشٍ، قَالَ: أَتَيْتُ فَقِيلَ لِي: إِنَّ أَخَاكَ قَدْ مَاتَ فَجِئْتُ فَوَجَدْتُ أَخِي مُسَجًّى عَلَيْهِ ثَوْبٌ فَأَنَا عِنْدَ رَأْسِهِ أَسْتَغْفِرُ لَهُ وَأَتَرَحَّمُ عَلَيْهِ إِذْ كَشَفَ الثَّوْبَ عَنْ وَجْهِهِ، فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكَ، فَقُلْتُ: وَعَلَيْكَ فَقُلْنَا سُبْحَانَ اللهِ أَبَعْدَ الْمَوْتِ؟! قَالَ: بَعْدَ الْمَوْتِ. إِنِّي قَدِمْتُ عَلَى اللهِ -عَزَّ وَجَلَّ- بَعْدَكُمْ فَتَلَقَّيتُ بِرَوْحٍ وَرَيْحَانٍ وَرَبٍّ غَيْرِ غَضْبَانَ وَكَسَانِي ثِيَابًا خُضْرًا مِنْ سُنْدُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ وَوَجَدْتُ الْأَمْرَ أَيْسَرَ مِمَّا تَظُنُّونَ وَلَا تَتَّكِلُوا إِنِّي اسْتَأْذَنْتُ رَبِّي -عَزَّ وَجَلَّ- أَنْ أُخْبِرَكُمْ وَأُبَشِّرَكُمْ فَاحْمِلُونِي إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَدْ عَهِدَ إِلَيَّ أَنْ لَا أَبْرَحَ حَتَّى أَلْقَاهُ، ثُمَّ طَفِيَ كَمَا هُوَ.

هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ لَا يَشُكُّ حَدِيثِيٌّ فِي صِحَّتِهِ.

Rib'î b. Hirâş der ki: Yanıma gelip: "Kardeşin öldü!" dediklerinde hemen yanına gittim. Vardığımda üzerini bir örtüyle örtmüşlerdi. Başucunda oturup ona bağışlanma ve rahmet dilerken kardeşim yüzünden örtüyü çekti ve: "es-Selâmu aleyke" dedi. Ben: "Ve aleyke!" karşılığını verdim. Şaşkınlık içinde: "Sübhânallah! Öldükten sonra mı konuşuyorsun?" dediğimizde, kardeşim: "Evet, öldükten sonra! Sizden ayrılıp Yüce Allah'ın huzuruna çıktığımda kokularla, çiçeklerle ve bana öfkeli olmayan bir Rab ile karşılaştım. Rabbim bana ince ve kalın ipek kumaştan yeşil giysiler giydirdi. Ölümün sizin düşündüğünüzden daha kolay olduğunu gördüm, ancak tümden buna güvenmeyin. Size bunun müjdesi ile haberini vermek için Rabbimden izin almıştım. Beni hemen gömüp Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) ulaştırın! Zira onunla görüşünceye kadar yerinden ayrılmayacağını söylemişti" dedi ve ruhunu teslim etti.

İsnâdı hiçbir hadisçinin şüphe etmeyeceği şekilde sahihtir.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حَدَّثَنَا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ يُوسُفَ الْأَزْرَقُ، عَنِ الْمَسْعُودِيِّ، عَنْ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عُمَيْرٍ، عَنْ رِبْعِيِّ بْنِ حِرَاشٍ. قَالَ: تُوُفِّيَ أَخِي وَكَانَ أَصْوَمَنَا فِي الْيَوْمِ الْحَارِّ وَأَقْوَمَنَا فِي اللَّيْلَةِ الْبَارِدَةِ، قَالَ: فَجِئْتُهُ وَخَرَجْتُ فِي شِرَاءِ كَفَنِهِ، فَرَجَعْتُ إِلَيْهِ- أَوْ قَالَ: الْبَيْتِ- وَقَدْ كَشَفَ الثَّوْبَ عَنْ وَجْهِهِ، وَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ. فَقُلْنَا: أَبَعْدَ الْمَوْتِ؟! قَالَ: نَعَمْ إِنِّي قَدِمْتُ عَلَى رَبِّي بَعْدَكُمْ فَتَلَقَّانِي بِرَوْحٍ وَرَيْحَانٍ وَرَبٍّ غَيْرِ غَضْبَانَ وَكَسَانِي ثِيَابًا خُضْرًا مِنْ سُنْدُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ وَإِنِّي لَقِيتُ مُحَمَّدًا ﷺ وَقَدْ أَقْسَمَ أَنْ لَا يَبْرَحَ حَتَّى آتِيَهُ فَعَجِّلُوا بِي وَلَا تَحْبِسُونِي وَالْأَمْرُ أَيْسَرُ مِمَّا فِي أَنْفُسِكُمْ وَلَا تَغْتَرُّوا. قَالَ: فَمَا شَبَّهْتُ نَفْسَهُ عِنْدَ ذَلِكَ إِلَّا حَصَاةً أَلْقَيْتُهَا فِي مَاءٍ فَرَسَبَتْ.

قَالَ: فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِعَائِشَةَ، فَقَالَتْ: قَدْ بَلَغَنَا أَنَّهُ سَيَكُونُ فِي هَذِهِ الْأُمَّةِ رَجُلٌ يَتَكَلَّمُ بَعْدَ مَوْتِهِ.

Rib'î b. Hirâş der ki: Aşırı sıcak günlerde hepimizden fazla oruç tutan, soğuk gecelerde hepimizden fazla gece namazına kalkan kardeşim öldü. Yanına geldikten sonra ona kefen satın almak için çıktım. Yanına eve döndüğümde yüzündeki örtüyü kaldırdı ve: "es-Selâmu aleykum" diye bizlere selam verdi. Şaşkınlık içinde: "Öldükten sonra mı konuşuyorsun!" dediğimizde şu karşılığı verdi: "Evet! Sizden ayrılıp Yüce Allah'ın huzuruna çıktığımda kokularla, çiçeklerle ve bana öfkeli olmayan bir Rab ile karşılaştım. Rabbim bana ince ve kalın ipek kumaştan yeşil giysiler giydirdi. Muhammed'le de (sallallahu aleyhi vesellem) karşılaştım. Yanına dönene kadar da yerinden ayrılmayacağına dair yemin etti. Onun için beni bekletmeden defnedin. Ölümün de sizin düşündüğünüzden daha kolay olduğunu gördüm, ancak bu durum sizi aldatmasın."

Bunun dedikten sonra ruhunun çıkışını çakıl taşının suya atılıp batmasına benzettim. Bu olayı Hz. Âişe'ye anlattığımda: "Bu ümmetten birinin öldükten sonra konuşacağı bize bildirilmişti" dedi.[1]

---

[1] Ebû Nuaym, *Hilye* (4/367).

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا حَدَّثَنَا سريج ابن يُونُس حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ نَافِعٍ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ الْغَطَفَانِيُّ وَحَفْصُ بْنُ يَزِيدَ قَالَا بَلَغَنَا ابْنَ حِرَاشٍ كَانَ حَلَفَ أَنْ لَا يَضْحَكَ أَبَدًا حَتَّى يَعْلَمَ هُوَ فِي الْجَنَّةِ أَوْ فِي النَّارِ فَمَكَثَ كَذَلِكَ لَا يَرَاهُ أَحَدٌ يَضْحَكُ حَتَّى مَاتَ. فَذَكَرَ نَحْوَ حَدِيثِ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: فَبَلَغَ ذَلِكَ عَائِشَةَ ﵂. فَقَالَتْ: صَدَقَ أَخُو بَنِي عَبْسٍ- رَحِمَهُ اللهُ- سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: يَتَكَلَّمُ رَجُلٌ مِنْ أُمَّتِي بَعْدَ الْمَوْتِ مِنْ خَيْرِ التَّابِعِينَ.

Ali b. Ubeydillah el-Ğatafânî ve Hafs b. Yezîd derler ki: "Bize bildirilene göre İbn Hirâş, cennetlik mi yoksa cehennemlik mi olduğunu öğrenmeden gülmeyeceğine dair yemin etmişti. Bu şekilde ölene kadar da güldüğünü kimseler görmedi...."

Sonrasında ravi, Abdulmelik b. Umeyr'in rivayetinin aynısını zikreder. Ancak sonunda şöyle geçer: Hz. Âişe bundan haberdar olunca şöyle dedi: "Abs oğullarından olan adam doğru söylemiş! Zira Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«Ümmetimden, tâbiûnun en hayırlılarından olan bir adam ölümünden sonra konuşur»* buyurduğunu işittim."

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ السَّرَّاجُ، حَدَّثَنَا مُطَيَّنٌ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَسَنِ التَّغْلِبِيُّ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ رِبْعِيٍّ، قَالَ: مَاتَ الرَّبِيعُ فَسَجَّيْتُهُ فَضَحِكَ فَقُلْتُ: يَا أَخِي أَحَيَاةٌ بَعْدَ الْمَوْتِ؟! قَالَ: لَا وَلَكِنِّي لَقِيتُ رَبِّي- ﷻ- فَلَقِيَنِي بِرَوْحٍ وَرَيْحَانٍ وَوَجْهٍ غَيْرِ غَضْبَانَ فَقُلْتُ: كَيْفَ رَأَيْتَ الْأَمْرَ؟ قَالَ: يَسِيرٌ وَلَا تَغْتَرُّوا. قَالَ فَذَكَرَ لِعَائِشَةَ قَالَتْ: صَدَقَ رِبْعِيٌّ. سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: مِنْ أُمَّتِي مَنْ يَتَكَلَّمُ بَعْدَ الْمَوْتِ .

Rib'î der ki: (Kardeşim) Rabî' öldüğünde üzerini örttüm. Ancak gülünce: "Kardeşim! Öldükten sonra geri mi dirildin?" dedim. "Hayır! Ama Rabbim beni hoş kokular, çiçekler ve güler bir yüzle karşıladı" karşılığını verdi. Ona: "Ölüm sonrasını nasıl gördün?" diye sorduğumda: "Kolay, ama bu durum sizi aldatmasın" dedi.

Ravi der ki: Bu olay Hz. Âişe'ye zikredilince: "Rib'î doğru söylemiş! Zira Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«Ümmetimden öldükten sonra konuşacaklar vardır»* buyurduğunu işittim" dedi.[1]

بَابُ مَا رُوِيَ فِي إِخْبَارِهِ بِقَتْلِ نَفَرٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ
ظُلْمًا بِعَذْرَاءَ مِنْ أَرْضِ الشَّامِ فَكَانَ كَمَا أخبر

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Şam'ın Azrâ Bölgesinde Müslümanlardan Bir Grubun Haksız Yere Öldürüleceğini Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا ابْنُ بُكَيْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ زُرَيْرٍ الْغَافِقِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ يَقُولُ: يَا أَهْلَ الْعِرَاقِ سَيُقْتَلُ مِنْكُمْ سَبْعَةُ نَفَرٍ بِعَذْرَاءَ مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ أَصْحَابِ الْأُخْدُودِ فَقُتِلَ حُجْرٌ وَأَصْحَابُهُ . قَالَ يَعْقُوبُ قَالَ أَبُو نُعَيْمٍ: ذَكَرَ زِيَادُ بن سُمَيَّةَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ ﷺ عَلَى الْمِنْبَرِ فَقَبَضَ حُجْرٌ عَلَى الْحَصْبَاءِ ثُمَّ أَرْسَلَهَا وَحَصَبَتْ مَنْ حَوْلَهُ زِيَادًا فَكَتَبَ إِلَى مُعَاوِيَةَ أَنَّ حُجْرًا حَصَبَنِي وَأَنَا عَلَى الْمِنْبَرِ فَكَتَبَ إِلَيْهِ مُعَاوِيَةُ أَنْ يَحْمِلَ إِلَيْهِ حُجْرًا فَلَمَّا قَرُبَ مِنْ دِمَشْقَ بَعَثَ مَنْ يَتَلَقَّاهُمْ فَالْتَقَى معم بِعَذْرَاءَ فَقَتَلَهُمْ.

قُلْتُ: عَلِيٌّ ﷺ لَا يَقُولُ مِثْلَ هَذَا إِلَّا بِأَنْ يَكُونَ سَمِعَهُ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ. وَقَدْ روي عَنْ عَائِشَةَ بِإِسْنَادٍ مُرْسَلٍ مرفوعا .

Abdullah b. Zureyr el-Ğâfikî der ki: Ali b. Ebî Tâlib'in: "Ey Irak ahalisi! Sizden yedi kişi Azrâ'da öldürülecektir. Durumları da (ateşe atılarak öldürülen) Ashâb-ı Uhdûd'a benzemektedir" dediğini işittim. Hz. Ali'nin dediği gibi söz konusu yerde Hucr ve arkadaşları öldürüldü.[2]

Ebû Nuaym der ki: Ziyâd b. Sumeyye minberde Ali b. Ebî Tâlib aleyhinde konuşunca Hucr yerden bir avuç taş aldı, ancak atmadan geri yerine bıraktı. Yanındakiler ise avuçlarıyla yerden aldıkları taşları Ziyâd'a attılar. Ziyâd,

---

[1] Bakın: Ebû Nuaym, *Hilye* (4/367).

[2] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/225-226) ve Fesevî, *el-Ma'rife ve't-târîh* (3/321).

Muâviye'ye: "Minberin üzerindeyken Hucr beni taşladı" şeklinde bir mektup yazınca, Muâviye, Hucr'u yakalayıp yanına göndermesini söyledi. Onu getirenler Şam'a yaklaştıklarında Muâviye onları karşılamak için birilerini gönderdi. Azrâ denen yerde karşılaştıklarında ise Hucr ve arkadaşlarını öldürdüler.

Hz. Ali bu konuda Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bir şey duymamış olsaydı Hucr ve arkadaşları hakkında böylesi bir sözü söylemezdi. Bu olay Hz. Âişe'den mürsel bir isnâdla merfû olarak da rivayet edilmiştir.↓

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ، أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ، قَالَ: دَخَلَ مُعَاوِيَةُ عَلَى عَائِشَةَ فَقَالَتْ: مَا حَمَلَكَ عَلَى قَتْلِ أَهْلِ عَذْرَاءَ: حُجْرٍ وَأَصْحَابِهِ فَقَالَ: يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ إِنِّي رَأَيْتُ قَتْلَهُمْ صَلَاحًا لِلْأُمَّةِ، وَإِنَّ بَقَاءَهُمْ فَسَادٌ لِلْأُمَّةِ فَقَالَتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: سَيُقْتَلُ بِعَذْرَاءَ نَاسٌ يَغْضَبُ اللهُ لَهُمْ، وَأَهْلُ السَّمَاءِ .

Ebu'l-Esved der ki: Hz. Âişe yanına giren Muâviye'ye: "Azrâ ahalisi olan Hucr ve arkadaşlarını neden öldürdün?" dedi. Muâviye: "Ey müminlerin annesi! Öldürülmelerinin ümmetin maslahatına olacağını, hayatta kalmalarının ise ümmetin fesadına yol açacağını düşündüm" karşılığını verince, Âişe: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): ***«Azrâ'da öyle kişiler öldürülecek ki Allah ve semadakiler onlar için öfkelenecektir»*** buyurduğunu işittim" dedi.

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ ابن سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَاصِمٍ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ مَرْوَانَ بْنِ الْحَكَمِ، قَالَ: دَخَلْتُ مَعَ مُعَاوِيَةَ عَلَى أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ عَائِشَةَ، فَقَالَتْ: يَا مُعَاوِيَةُ قَتَلْتَ حُجْرًا وَأَصْحَابَهُ وَفَعَلْتَ الَّذِي فَعَلْتَ أَمَا خَشِيتَ أَنِ اخْتَبَأَ لَكَ رَجُلًا فَيَقْتُلَكَ؟ فَقَالَ: لَا. إِنِّي فِي بَيْتِ أَمَانٍ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ الْإِيمَانُ قَيَّدَ الْفَتْكَ لَا يَفْتِكُ مُؤْمِنٌ يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ. كَيْفَ أَنَا فِيمَنْ سِوَى ذَلِكَ مِنْ حَاجَاتِكِ وَأَمْرِكِ؟ قَالَتْ: صَالِحٌ. قَالَ: فَدَعِينِي وَحُجْرًا حَتَّى نَلْتَقِيَ عِنْدَ ربنا .

Mervân b. el-Hakem der ki: Muâviye ile birlikte müminlerin annesi Âişe'nin yanına girdik. Hz. Âişe: "Ey Muâviye! Hucr ve arkadaşlarını öldürdün! Malum şeyleri yaptın! Seni öldürmek için bir adamı pusuya

yatırmamdan korkmuyor musun?" deyince, Muâviye: "Hayır! Zira emanın olduğu bir evdeyiz. Ey müminlerin annesi! Resûlullah'ın da (sallallahu aleyhi vesellem): *«İman haksız yere öldürmeye engeldir. Mümin biri (haksız yere) öldürülemez»* buyurduğunu işittim" karşılığını verdi ve: "Bunun dışında ihtiyaçların ve diğer işlerin konusunda nasılım?" diye sordu. Âişe: "İyisin!" karşılığını verince, Muâviye: "O zaman Hucr ile aramda olanları Rabbimizin huzuruna çıkacağımız zamana bırak" dedi.[1]

بَابُ مَا رُوِيَ فِي إِخْبَارِهِ نَفَرًا مِنْ أَصْحَابِهِ بِأَنَّ آخِرَهُمْ مَوْتًا فِي النَّارِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ashâbından Bir Gruba İçlerinden En Son Ölecek Kişinin Cehennemde (veya Ateşte) Olacağını Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِبَغْدَادَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُعَاذٍ، حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي مَسْلَمَةَ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِعَشَرَةٍ فِي بَيْتٍ مِنْ أَصْحَابِهِ: آخِرُكُمْ مَوْتًا فِي النَّارِ. فِيهِمْ: سَمُرَةُ بْنُ جُنْدُبٍ.

قَالَ أَبُو نَضْرَةَ: فَكَانَ سَمُرَةُ آخِرُهُمْ مَوْتًا. رُوَاتُهُ ثِقَاتٌ إِلَّا أَنَّ أَبَا نَضْرَةَ الْعَبْدِيَّ لَمْ يَثْبُتْ لَهُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ سَمَاعٌ- فَاللهُ أَعْلَمُ وَرُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ مَوْصُولًا عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ.

Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir evde bulunan ashâbından on kişiye: *"İçinizden en son ölecek kişi ateşte (veya cehennemde)dir"* buyurdu. Bu on kişinin içinde Semure b. Cundub de vardı.

Ebû Nadra der ki: "Bu on kişinin içinden en son Semure b. Cundub öldü."

Ravileri güvenilirdir. Ancak Ebû Nadra el-Abdî'nin Ebû Hureyre'den bir şey işitmişliği sabit değildir. Başka bir kanalla Ebû Hureyre'den mevsûl olarak ta rivayet edilmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ حَكِيمٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ عُبَيْدٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/226).

حَكِيمٍ الضَّبِّيِّ. قَالَ: كُنْتُ أَمُرُّ بِالْمَدِينَةِ فَأَلْقَى أَبَا هُرَيْرَةَ فَلَا يَبْدَأُ بِشَيْءٍ يَسْأَلُنِي حَتَّى يَسْأَلَنِي عَنْ سَمُرَةَ فَإِذَا أَخْبَرْتُهُ بِحَيَاتِهِ وَصِحَّتِهِ فَرِحَ فَقَالَ: إِنَّا كُنَّا عَشَرَةً فِي بَيْتٍ وَأَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَامَ فِينَا فَنَظَرَ فِي وُجُوهِنَا وَأَخَذَ بِعِضَادَتَيِ الْبَابِ ثُمَّ قَالَ آخِرُكُمْ مَوْتًا فِي النَّارِ فَقَدْ مَاتَ مِنَّا ثَمَانِيَةٌ وَلَمْ يَبْقَ غَيْرِي وَغَيْرُهُ فَلَيْسَ شَيْءٌ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَكُونَ ذُقْتُ الْمَوْتَ

Enes b. Hakîm ed-Dabbî der ki: Medine'ye uğrayıp da Ebû Hureyre ile karşılaştığımda her şeyden önce bana Semure b. Cundub'u sorardı. Hayatta ve sağlığının yerinde olduğunu söylediğimde sevinir ve şöyle derdi: "Bir evde on kişiydik. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kalkıp yüzümüze baktı, sonra kapı kanadından tuttu ve: *«İçinizden en son ölecek kişi ateşte (veya cehennemde)dir»* buyurdu. Orada bulunan on kişiden sekizi öldü. Geriye benden ve Semure'den başka kimse kalmadı. Şu an en çok istediğim şey de ondan önce ölmemdir."

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا الْحَجَّاجُ بْنُ الْمِنْهَالِ، حَدَّثَنَا حماد بْنُ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ ، عَنْ أَوْسِ بْنِ خَالِدٍ قَالَ: كُنْتُ إِذَا قَدِمْتُ عَلَى أَبِي مَحْذُورَةَ سَأَلَنِي عَنْ سَمُرَةَ وَإِذَا قَدِمْتُ عَلَى سَمُرَةَ سَأَلَنِي عَنْ أَبِي مَحْذُورَةَ فَقُلْتُ لِأَبِي محذورة مالك إِذَا قَدِمْتُ عَلَيْكَ سَأَلْتَنِي عَنْ سَمُرَةَ وَإِذَا قَدِمْتُ عَلَى سَمُرَةَ سَأَلَنِي عَنْكَ فَقَالَ: إِنِّي كُنْتُ أَنَا وَسَمُرَةُ وَأَبُو هُرَيْرَةَ فِي بَيْتٍ فَجَاءَ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ: آخِرُكُمْ مَوْتًا فِي النَّارِ، فَمَاتَ أَبُو هُرَيْرَةَ ثُمَّ مَاتَ أَبُو مَحْذُورَةَ ثُمَّ سَمُرَةُ.

وَرُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ ذُكِرَ فِيهِ عَبْدُ اللهِ بْنُ عَمْرٍو بَدَلَ أَبِي مَحْذُورَةَ. وَالْأَوَّلُ أَصَحُّ.

Evs b. Hâlid der ki: Ebû Mahzûre'nin yanına gittiğimde bana Semure'yi, Semure'nin yanına gittiğimde ise bana Ebû Mahzûre'yi sorardı. Ebû Mahzûre'ye: "Neden yanına geldiğimde bana Semure'yi soruyorsun? Zira Semure'nin yanına gittiğimde o da bana seni soruyor?" dediğimde: "Ben, Semûre ve Ebû Hureyre bir evdeydik. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: *«İçinizden en son ölecek kişi ateşte (veya cehennemde)dir»* buyurdu" karşılığını verdi. İçlerinden önce Ebû Hureyre öldü. Sonra Ebû Mahzûre, sonra da Semure öldü.

Başka bir kanalla rivayet edilirken Ebû Mahzûre'nin yerine Abdullah b. Amr zikredilmiştir, ancak ilk rivayet daha sahihtir.

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ قال: سمعت ابن طاووس وَغَيْرَهُ يَقُولُونَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِأَبِي هُرَيْرَةَ وَلِسَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ وَلِرَجُلٍ آخَرَ: آخِرُكُمْ مَوْتًا، فِي النَّارِ فَمَاتَ الرَّجُلُ قَبْلَهُمْ وَبَقِيَ أَبُو هُرَيْرَةَ بِالْمَدِينَةِ فَكَانَ إِذَا أَرَادَ الرَّجُلُ أَنْ يَغِيظَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: مَاتَ سَمُرَةُ بْنُ جُنْدُبٍ يَعْنِي فَإِذَا سَمِعَهُ غُشِيَ عَلَيْهِ، وَصَعِقَ وَمَاتَ أَبُو هُرَيْرَةَ قَبْلَ سَمُرَةَ فَقَتَلَ سَمُرَةُ بَشَرًا كثيرا.

هَذَا مُرْسَلٌ وَهُوَ يُؤَكِّدُ مَا قَبْلَهُ.

Ma'mer der ki: İbn Tâvus ve başkasının şöyle dediğini işittim: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Hureyre, Semure b. Cundub ve başka bir adama: *"İçinizden en son ölecek kişi ateşte (veya cehennemde)dir"* buyurdu. Adam Ebû Hureyre ve Semure'den önce öldü. Bundan dolayı Medine'de bulunan Ebû Hureyre'yi biri kızdırmak istediği zaman ona: "Semure b. Cundub öldü!" derdi. Ebû Hureyre bunu duyunca da düşüp bayılırdı. Ebû Hureyre, Semure'den önce vefat etti. Semure ise çok kişiyi öldürdü.

Mürsel bir rivayettir ve önceki rivayetleri desteklemektedir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا عَامِرُ بْنُ أَبِي عَامِرٍ قَالَ كُنَّا فِي مَجْلِسِ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ فِي أَصْحَابِ الْخَزِّ فَقَالُوا مَا فِي الْأَرْضِ بُقْعَةٌ نَشِفَتْ مِنَ الدَّمِ مَا نَشِفَتْ هَذِهِ يَعْنُونَ دَارَ الْإِمَارَةِ قُتِلَ فِيهَا سَبْعُونَ أَلْفًا فَجَاءَ يُونُسُ فَقُلْتُ لَهُ يَا أَبَا عَبْدِ اللهِ يَقُولُونَ كَذَا وَكَذَا قَالَ نَعَمْ مِنْ بَيْنِ قَتِيلٍ وَقَطِيعٍ قِيلَ لَهُ وَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللهِ قَالَ: زِيَادٌ وَابْنُ زِيَادٍ وَسَمُرَةُ قِيلَ: لِمَ؟ قَالَ: كَانَ وَاللهِ قَدَرًا لَمْ يَكُنْ عَنْهَا مُرَحَّلٌ.

Âmir b. Ebî Âmir der ki: Yûnus b. Ubeyd'in meclisinde ipek tacirleriyle birlikteydik. Oradakiler (Kufe'nin) hükümet konağını kast ederek: "Burada dökülen kan kadar başka bir yerde kan dökülmüş değil! Zira burada yetmiş bin kişi öldürüldü" dediler. Yûnus gelince ona: "Ey Ebû Abdillah! Şöyle şöyle diyorlar" dedim. Yûnus: "Evet! Bunlardan kimi öldürüldü, kimi de kesildi" karşılığını verdi. Ona: "Ey Ebû Abdillah! Bunu kim yaptı?" diye sorulunca:

"Zıyâd, Ibn Zıyâd ve Semure" karşılığını verdı. "Neden?" diye sorulunca da "Vallahı kaderdı ve kaçınılması mümkün değıldı" dedı.

أخبرنا أبو الحسين بن بشران، أخبرنا أبو عمرو بن السماك، حدثنا حنبل بن إسحاق، قال: حدّثنا أبو عبد الله يريد: أحمد بن حنبل حدّثنا عبد الصمد ابن عبد الوارث، حدّثنا أبو هلال، حدّثنا عبدُ الله بن صُبيح، عَنْ مُحمَّد بن سيرين. قالَ: كانَ سَمُرَةُ- ما علِمْتُ- عَظيمَ الأمانة صَدُوق الْحَديث يُحبُّ الإسْلامَ وأهْلَهُ. قُلْتُ: بهذا وبصُحْبَة رَسُولِ الله ﷺ نَرْجُو لهُ بَعْد تَحْقيق قوْلِ رَسُول الله ﷺ.

وقدْ قالَ بَعْضُ أهْلِ الْعِلْمِ: إنَّ سَمُرَةَ مَاتَ في الْحَرِيقِ فَصَدَقَ بِذَلِكَ قَوْلُ رَسُولِ الله ﷺ. وَيُحْتَمَلُ أَنْ يُورَدَ النَّارَ بِذُنُوبِهِ ثُمَّ يَنْجُو بإيمانه فَيَخْرُجَ مِنْهَا بِشفاعَةِ الشَّافِعِينَ- والله أَعْلَمُ-.

وَبَلَغَنِي عَنْ هِلَالِ بْنِ الْعَلَاءِ الرَّقِّيِّ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ مُعَاوِيَةَ حَدَّثَهُمْ عَنْ رَجُلٍ قَدْ سَمَّاهُ: أَنَّ سَمُرَةَ اسْتَجْمَرَ فَغَفَلَ عَنْهُ أَهْلُهُ حتى أخذته النار .

Muhammed b. Sîrîn der ki: "Bildiğim kadarıyla Semure emanete sadık, doğru sözlü, İslam'ı ve Müslümanları seven biriydi."

İbn Sîrîn'in bahsettiği şeyler ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından biri olması dolayısıyla Semure'nin, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) söz ettiği sondan kurtulmasını umut ediyoruz.

Bazı âlimlerin dediğine göre Semure yangında (ateşte) ölmüştür. Bununla da Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sözü doğrulanmış olur. Belki de günahlarından dolayı cehennem ateşine girecek, sonra da imanı ve şefaatçilerin şefaatiyle de oradan çıkacaktır. Doğrusunu Allah bilir."

Hilâl b. el-Alâ er-Rakî'den bana bildirildiğine göre Abdullah b. Muâviye, ismini de verdiği bir adamdan naklen, Semure'nin ısınmak için ateş yaktığını, bir süre sonra daldığını, ailesi de ondan habersiz kaldığı için de sıçrayan ateşle yanıp öldüğünü söylemiştir

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِبَقَاءِ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَلَامٍ عَلَى الْإِسْلَامِ حَتَّى يَمُوتَ وَأَنَّهُ لَا يَنَالُ الشَّهَادَةَ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ- تُوُفِّيَ عَلَى الْإِسْلَامِ فِي أَوَّلِ أَيَّامِ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ سَنَةَ ثَلَاثٍ وَأَرْبَعِينَ-

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Abdullah b. Selâm'ın Ölene Kadar Müslüman Kalacağını ve Şahadete Nail Olamayacağını Bildirmesi; Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Dediği Gibi Abdullah'ın Hicri 43 Yılında Muâviye b. Ebî Süfyân Döneminin İlk Zamanlarında Vefat Etmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ الْعَدْلُ بِبَغْدَادَ. [أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، أَخْبَرَنَا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ] حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ يُوسُفَ الْأَزْرَقُ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَوْنٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ قَيْسِ بْنِ عُبَادٍ قَالَ: كُنْتُ فِي مَسْجِدِ الْمَدِينَةِ فَجَاءَ رَجُلٌ بِوَجْهِهِ أَثَرٌ مِنْ خُشُوعٍ فَقَالَ الْقَوْمُ: هَذَا رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِ الْجَنَّةِ قَالَ: فَدَخَلَ الْمَسْجِدَ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ فَأَوْجَزَ فِيهِمَا. قَالَ: فَلَمَّا خَرَجَ اتَّبَعْتُهُ حَتَّى دَخَلَ مَنْزِلَهُ فَدَخَلْتُ مَعَهُ فَحَدَّثْتُهُ فَلَمَّا اسْتَأْنَسَ قُلْتُ لَهُ إِنَّ الْقَوْمَ- لَمَّا دَخَلْتَ الْمَسْجِدَ- قَالُوا كَذَا وَكَذَا فَقَالَ: سُبْحَانَ اللهِ! مَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ أَنْ يَقُولَ مَا لَا يَعْلَمُهُ وَسَأُحَدِّثُكَ: إِنِّي رَأَيْتُ رُؤْيَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَصَصْتُهَا عَلَيْهِ رَأَيْتُ كَأَنِّي فِي رَوْضَةٍ خَضْرَاءَ- قَالَ ابْنُ عَوْنٍ: فَذَكَرَ مِنْ خُضْرَتِهَا وَسَعَتِهَا- وَسَطَهَا عَمُودُ حَدِيدٍ، أَسْفَلُهُ فِي الْأَرْضِ وَأَعْلَاهُ فِي السَّمَاءِ. فِي أَعْلَاهُ عُرْوَةٌ، فَقِيلَ لِيَ: اصْعَدْ عَلَيْهِ فَقُلْتُ لَا أَسْتَطِيعُ قَالَ: فَخَرَجَ مِنْصَفٌ- قَالَ ابْنُ عَوْنٍ- الْمِنْصَفُ الْوَصِيفُ. قَالَ: فَرَفَعَ ثِيَابِي مِنْ خَلْفِي فَقَالَ لِيَ اصْعَدْ عَلَيْهِ قَالَ فَصَعِدْتُ حَتَّى أَخَذْتُ فِي الْعُرْوَةِ فَقَالَ: اسْتَمْسِكْ بِالْعُرْوَةِ فَاسْتَيْقَظْتُ وَإِنَّهَا لَفِي يَدَيَّ قَالَ فَلَمَّا أَصْبَحْتُ أَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَقَصَصْتُهَا فَقَالَ أَمَّا الرَّوْضَةُ الْإِسْلَامِ وَأَمَّا الْعَمُودُ فَعَمُودُ الْإِسْلَامِ وَأَمَّا الْعُرْوَةُ فَهِيَ الْعُرْوَةُ الْوُثْقَى. أَنْتَ عَلَى الْإِسْلَامِ حَتَّى تَمُوتَ. قَالَ: وَهُوَ عَبْدُ اللهِ بْنُ سَلَامٍ رضي الله عنه.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عَوْنٍ .

Kays b. Ubâd anlatıyor: Medine Mescid'inde iken, yüzünde huşû izleri bulunan bir adam içeriye girdi. İçerdekiler onu görünce: "Bu, cennet ahalisinden bir adam" dediler. Adam girince kısa iki rekat namaz kıldı.

Çıkınca da onu evine kadar takip ettim. Onunla birlikte eve girip sohbet ettim. Sohbetten sonra ona: "Sen Mescid'e girince oradaki cemaat senin için şöyle şöyle demeye başladı" dediğimde şöyle karşılık verdi: "Sübhânallah! Hiç kimsenin, bilmediği bir konuda bir şey söylemesi doğru değil, ancak bunun neden olduğunu sana anlatayım. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında bir rüya gördüm ve bunu ona anlattım. Rüyamda kendimi yemyeşil bir bahçede gördüm. —Ravi İbn Avn der ki: Abdullah burada bahçenin yeşilliğinden ve genişliğinden bahsetti— Bahçenin orta yerinde demirden bir direk vardı. Dibi yerde, baş tarafı ise göğe kadar uzanıyordu. Baş tarafında da bir kulp vardı. Bana: «Tırman!» denilince, ben: «Tırmanamam!» karşılığını verdim. Bunun üzerine bir hizmetçi gelip giysilerimi arkamda topladı ve beni yukarıya doğru kaldırıp: «Tırman!» dedi. En üste çıkıncaya kadar tırmandım ve kulpu tuttum. Bana: «İyice tutun!» denildi. Kulp elimdeyken de uyandım. Sabah olunca Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip rüyamı anlattım Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***«O bahçe İslam bahçesiydi. O direk İslam'ın direğidir. Kulp da (Kur'ân'da sağlam kulp olarak zikredilen) Urvetu'l-Vuskâ'dır. Sen ölene kadar İslam dini üzerinde kalacaksın»*** buyurdu." Bu kişi de Abdullah b. Selâm'dı.

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'de İbn Avn'dan rivayet etmişlerdir.

وَفِي حَدِيثِ خَرَشَةَ بْنِ الْحُرِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَلَامٍ فِي هَذِهِ الْقِصَّةِ، قَالَ: فَأُتِيَ بِي حَتَّى أُتِيَ بِي جَبَلًا فَقَالَ لِيَ: اصْعَدْ فَجَعَلْتُ إِذَا أَرَدْتُ أَنْ أَصْعَدَ خَرَرْتُ عَلَى اسْتِي حَتَّى فَعَلْتُ ذَلِكَ مِرَارًا وَأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ حِينَ ذَكَرَ لَهُ رُؤْيَاهُ: وَأَمَّا الْحَبْلُ فَهُوَ مَنْزِلُ الشُّهَدَاءِ وَلَنْ تَنَالَهُ.

وَهُوَ فِيمَا أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا جَرِيرٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مُسْهِرٍ، عَنْ خَرَشَةَ بْنِ الْحُرِّ فِي حَدِيثٍ طَوِيلٍ ذَكَرَهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ.

وَفِيهِ مُعْجِزَةٌ أُخْرَى حَيْثُ أَخْبَرَ بِأَنَّهُ لَا يَنَالُ الشَّهَادَةَ ثُمَّ مَاتَ بَعْدَ وَفَاةِ النَّبِيِّ ﷺ ولم ينلها.

Hareşe b. el-Hur ise bunu Abdullah b. Selâm'dan naklederken şöyle der: "Adam beni bir dağın yanına getirdi ve: «Tırman!» dedi. Tırmanmaya

çalıştım, ancak her denememde kalçamın üzerine geri düşüyordum. Bunu da birkaç defa tekrarladım."

Rüyasını Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) anlattığında ise Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Dağ, şehitlerin yeridir ve sen o konuma ulaşamayacaksın"* buyurduğunu zikreder.

Müslim, *Sahîh*'de İshâk b. İbrâhîm'den rivayet etmiştir.

Bu da Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) başka bir mucizesidir. Zira Abdullah b. Selâm'ın şehit olamayacağını bildirmiş, Abdullah da Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından sonra ölmüş ve şehitliğe nail olamamıştır.

بَابُ مَا جَاءَ فِي شَهَادَةٍ لِرَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ بِالشَّهَادَةِ
وَظُهُورِ صِدْقِهِ فِي ذَلِكَ زَمَنَ مُعَاوِيَةَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Râfi' b. Hadîc'in Şehit Olacağını Bildirmesi, Râfi'nin Muâviye Zamanında Şehit Olması

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبِرْتِيُّ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ الْوَاشِجِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ. - يَعْنِي: ابْنَ رَافِعٍ- عَنْ جَدَّتِهِ أَنَّ رَافِعَ بْنَ خَدِيجٍ رُمِيَ قَالَ عَمْرَةُ: لَا أَدْرِي أَيُّهُمَا قَالَ- يَوْمَ أُحُدٍ أَوْ يَوْمَ حُنَيْنٍ- بِسَهْمٍ فِي ثُنْدُوَتِهِ فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ أَنْزِعِ السَّهْمَ؟ فَقَالَ لَهُ: يَا رَافِعُ إِنْ شِئْتَ نَزَعْتُ السَّهْمَ وَالْقُطْبَةَ جَمِيعًا، وَإِنْ شِئْتَ نَزَعْتُ السَّهْمَ وَتَرَكْتُ الْقُطْبَةَ وَشَهِدْتُ لَكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنَّكَ شَهِيدٌ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ: انْزِعِ السَّهْمَ وَدَعِ الْقُطْبَةَ، وَاشْهَدْ لِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنِّي شَهِيدٌ قَالَ: فَعَاشَ بَعْدَ ذَلِكَ حَيَاةَ النَّبِيِّ ﷺ حَتَّى إِذَا كَانَ خِلَافَةُ مُعَاوِيَةَ انْتَقَضَ ذَلِكَ الْجُرْحُ فمات بعد العصر .

Yahya b. Abdilhamîd b. Râfi, ninesinden bildiriyor: Râfi', Uhud veya Hayber savaşında —ki ravi Amr, hangi savaş olduğu konusunda tereddüt etmiştir— Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) birlikte savaşırken göğsünden bir ok darbesi aldı. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Şu oku çekip çıkarayım mı?" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Râfi'! İstersen oku ucuyla beraber hepsini çekip çıkarayım, istersen de okun ucunu bırakıp kalanını çekip çıkarayım. Kıyamet gününde de şehid*

olduğuna şahitlik ederim!" buyurdu. Râfi': "Ey Allah'ın Resûlü! Okun ucunu bırakıp kalanını çıkar. Kıyamet gününde de şehid olduğuma dair şahitlik et!" deyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) okun ucunu göğsünde bırakıp kalanını çekip çıkardı. Sonrasında Râfi', Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatına kadar yaşadı. Muâviye zamanında bu yarası azdı ve bir ikindi sonrası bundan dolayı öldü.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ بِالْفِتَنِ الَّتِي ظَهَرَتْ بَعْدَ السِّتِّينَ مِنْ أُغَيْلِمَةٍ مِنْ قُرَيْشٍ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Kendisinden 60 Yıl Sonra Kureyşli Bazı Gençlerden Dolayı Ortaya Çıkacak Fitneleri Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الأَدِيبُ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الإِسْمَاعِيلِيُّ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. (ح) قَالَ وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي التَّيَّاحِ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ بْنِ عَمْرِو بْنِ جَرِيرٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: يَكُونُ هلاك أمتي على رؤوس أُغَيْلِمَةٍ مِنْ قُرَيْشٍ، قُلْنَا: فَمَا تَأْمُرُنَا؟ قَالَ: لَوْ أَنَّ النَّاسَ اعْتَزَلُوهُمْ.

هَذَا حَدِيثُ أَبِي مَعْمَرٍ إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ. وَقَالَ أَبُو بَكْرٍ يُهْلِكُ أُمَّتِي هَذَا الْحَيُّ مِنْ قُرَيْشٍ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحِيمِ عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ . وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ .

Ebû Hureyre bildiriyor: *"Ümmetimin helakı, Kureyşli birkaç çocuk yöneticinin eliyle olacaktır"* buyurdu. Ona: "Böylesi bir durumda ne yapılmasını tavsiye edersin?" dediğimizde: *"Keşke insanlar onlardan uzak dursalar"* buyurdu.

Ebû Ma'mer İsmâil b. İbrâhîm'in hadisidir.

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/227).

Ebû Bekr'in rivayetinde: *"Ümmetimi Kureyşli şu aile helak edecektir"* ibaresi geçmektedir.

Buhârî, *Sahîh*'de Muhammed b. Abdirrahîm kanalıyla Ebû Ma'mer'den[1] ve Müslim ise Ebû Bekr b. Ebî Şeybe'den rivayet etmiştir.[2]

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا رَوْحٌ، حَدَّثَنَا أَبُو أُمَيَّةَ، عَنْ عمرو ابْنُ يَحْيَى بن سَعِيدِ بْنِ الْعَاصِ، عَنْ جَدِّهِ قَالَ: كُنْتُ مَعَ مَرْوَانَ وَأَبِي هُرَيْرَةَ فَسَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: هَلَاكُ أُمَّتِي عَلَى يَدَيْ غِلْمَةٍ مِنْ قُرَيْشٍ. قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: إِنْ شِئْتَ سَمَّيْتُهُمْ: بَنِي فُلَانٍ وَبَنِي فُلَانٍ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْمَكِّيِّ عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى .

Ebû Hureyre der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetimin helakı, Kureyşli birkaç gencin elinden olacaktır"* buyurduğunu işittim. İsterseniz bunların hangi aileler olduklarını tek tek sayarım.

Buhârî, *Sahîh*'de Ahmed b. Muhammed el-Mekkî kanalıyla Amr b. Yahya'dan rivayet etmiştir.[3]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِبَغْدَادَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ دُرُسْتَوَيْهِ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمُقْرِئُ، عَنْ حَيْوَةَ. وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ إِسْحَاقَ الْخُزَاعِيُّ بِمَكَّةَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي مَسَرَّةَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُقْرِئُ، حَدَّثَنَا حَيْوَةُ، أَخْبَرَنِي بَشِيرُ بْنُ أَبِي عَمْرٍو الْخَوْلَانِيُّ: أَنَّ الْوَلِيدَ بْنَ قَيْسٍ التُّجِيبِيَّ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَتَلَا هَذِهِ الْآيَةَ ﴿فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ﴾ فَقَالَ: يَكُونُ خَلْفٌ مِنْ بَعْدِ سِتِّينَ سَنَةً أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غَيًّا، ثُمَّ يَكُونُ خَلْفٌ يقرؤون الْقُرْآنَ لَا يَعْدُو تَرَاقِيَهُمْ. وَيَقْرَأُ الْقُرْآنَ ثَلَاثَةٌ: مُؤْمِنٌ وَمُنَافِقٌ وَفَاجِرٌ.

---

[1] Buhârî, *menâkib* 25 (3604).

[2] Müslim, *fiten* 18 (74).

[3] Buhârî, *menâkib* 25 (3605).

قَالَ بَشِيرٌ: فَقُلْتُ لِلْوَلِيدِ: مَا هَؤُلَاءِ الثَّلَاثَةُ؟ فَقَالَ: الْمُنَافِقُ كَافِرٌ بِهِ وَالْفَاجِرُ يَتَأَكَّلُ بِهِ، والمؤمن يؤمن به.

هَذَا لَفْظُ حَدِيثِ أَبِي عَبْدِ اللهِ. وَحَدِيثُ الْقَطَّانِ مُخْتَصَرٌ إِلَى قَوْلِهِ يَلْقَوْنَ غَيًّا .

وَقَدْ رُوِيَ عَنْ عَلِيٍّ ﷺ ثُمَّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ مَا يُؤَكِّدُ هَذَا التَّارِيخَ.

Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): **"Onların ardından namazı heba eden, şehvetlerine uyan bir nesil geldi"**[1] âyetini okuduktan sonra şöyle buyurduğunu işittim: *"Benden altmış yıl sonra namazı heba eden ve şehvetlerinin peşinde giden bir nesil gelecektir. Bunlar bu azgınlıklarının karşılığını göreceklerdir. Bunların da ardından Kur'ân'ı okuyan, ancak okudukları boğazlarından aşağı inmeyen bir nesil gelecektir. Kur'ân'ı da mümin, münafık ve günahkâr olmak üzere üç kişi okur."*

Ravi Beşîr der ki: Velîd'e: "Bu üç kişiden kasıt nedir?" diye sorduğumda: "Münafık okuduğu Kur'ân'ı inkar eder. Günahkar Kur'ân'dan dünyalık elde etmeye çalışır. Mümin ise Kur'ân'a iman eder" dedi.

Lafız Ebû Abdillah'ın lafzıdır. Kattân'ın rivayeti ise: *"Bunlar bu azgınlıklarının karşılığını göreceklerdir"* sözüne kadardır.[2]

Hadiste zikredilen tarihi destekler mahiyette Hz. Ali ve Ebû Hureyre'den de rivayetler gelmiştir.↓

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ مُجَالِدٍ عَنْ عَامِرٍ قَالَ: لَمَّا رَجَعَ عَلِيٌّ ﷺ مِنْ صِفِّينَ، قَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ لَا تَكْرَهُوا إِمَارَةَ مُعَاوِيَةَ فَإِنَّهُ لَوْ فَقَدْتُمُوهُ لَقَدْ رَأَيْتُمُ الرؤوس تَنْزُو مِنْ كَوَاهِلِهَا كَالْحَنْظَلِ.

Âmir (eş-Şa'bî) der ki: Hz. Ali, Sıffîn savaşından döndükten sonra: "Ey insanlar! Muâviye'nin yönetiminden nefret etmeyin! Zira onu da kaybederseniz başların omuzlardan Ebu Cehil karpuzu gibi düştüğünü göreceksiniz" dedi.

---

[1] Meryem Sur. 59

[2] Ahmed, *Müsned* (3/38-39) ve İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/228).

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، أَخْبَرَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ بْنِ مَزْيَدٍ الْبَيْرُوتِيُّ قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ جَابِرٍ، عَنْ عُمَيْرِ بن هانِي، أَنَّهُ حَدَّثَهُ قَالَ: كَانَ أَبُو هُرَيْرَةَ عَشِيَ فِي سُوقِ الْمَدِينَةِ وَهُوَ يَقُولُ: اللَّهُمَّ لَا تُدْرِكْنِي سَنَةُ السِّتِّينَ وَيْحَكُمْ تَمَسَّكُوا بِصُدْغَيْ مُعَاوِيَةَ. اللَّهُمَّ لَا تُدْرِكْنِي إِمَارَةُ الصِّبْيَانِ .

وَهُمَا إِنَّمَا يَقُولَانِ مِثْلَ هَذَا الشَّيْءِ سَمِعَاهُ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ.

Umeyr b. Hâni bildiriyor: Ebû Hureyre, Medine çarşılarında: "Allahım! Altmışıncı yıla beni ulaştırma! Siz siz olun ve Muâviye'nin şakaklarına tutunun! Allahım! Çocukların yönetici olduğu zamanı bana gösterme!" diyerek dolaşırdı.

Hz. Ali ve Ebû Hureyre ancak bu yönde Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bir şey işitmişlerse böylesi bir şey diyebilirler.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ الْمُؤَدِّبُ، حَدَّثَنَا هَوْذَةُ بْنُ خَلِيفَةَ حَدَّثَنَا عَوْفٌ عَنْ أَبِي خَلْدَةَ عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ قَالَ لَمَّا كَانَ يَزِيدُ بْنُ أَبِي سُفْيَانَ أَمِيرًا بِالشَّامِ غَزَا النَّاسُ فَغَنِمُوا وَسَلِمُوا فَكَانَ فِي غَنِيمَتِهِمْ جَارِيَةٌ نَفِيسَةٌ فَصَارَتْ لِرَجُلٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ فِي سَهْمِهِ فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ يَزِيدُ فَانْتَزَعَهَا مِنْهُ وَأَبُو ذَرٍّ يومئذ بالشام قال: فَاسْتَغَاثَ الرَّجُلُ بِأَبِي ذَرٍّ عَلَى يَزِيدَ فَانْطَلَقَ مَعَهُ فَقَالَ لِيَزِيدَ: رُدَّ عَلَى الرَّجُلِ جَارِيَتَهُ- ثَلَاثَ مَرَّاتٍ- قَالَ أَبُو ذَرٍّ: أَمَا وَاللهِ لَئِنْ فَعَلْتَ، لَقَدْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: إِنَّ أَوَّلَ مَنْ يُبَدِّلُ سُنَّتِي رَجُلٌ مِنْ بَنِي أُمَيَّةَ ثُمَّ وَلَّى عَنْهُ فَلَحِقَهُ يَزِيدُ فَقَالَ أُذَكِّرُكَ بِاللهِ: أَنَا هُوَ قَالَ: اللَّهُمَّ لَا وَرَدَّ عَلَى الرَّجُلِ جَارِيَتَهُ .

قُلْتُ: يَزِيدُ بْنُ أَبِي سُفْيَانَ كَانَ مِنْ أُمَرَاءِ الْأَجْنَادِ بِالشَّامِ فِي أَيَّامِ أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ. لَكِنْ سَمِيُّهُ يَزِيدُ بْنُ مُعَاوِيَةَ يُشْبِهُ أَنْ يَكُونَ هُوَ- وَاللهُ أَعْلَمُ- .

وَفِي هَذَا الْإِسْنَادِ إِرْسَالٌ بَيْنَ أَبِي الْعَالِيَةِ وَأَبِي ذَرٍّ.:

Ebu'l-Âliye anlatıyor: Yezîd b. Ebî Süfyân, Şam valisi iken Müslümanlar bir savaşa çıktılar. Bu savaşta ganimet elde edip sağ salim de döndüler. Ganimetten Müslümanlardan bir adama çok güzel bir cariye düştü. Yezîd birilerini gönderip bu cariyeyi elinden aldı. O sıralarda da Ebû Zer, Şam'da bulunuyordu. Cariyesi elinden alınan adam Yezîd'e karşı Ebû Zer'den yardım

istedi. Ebû Zer adamla birlikte Yezîd'in yanına gitti ve: "Adama cariyesini geri ver!" dedi. Bu sözü üç defa tekrarladıktan sonra: "Öyle yaptın, ama ben Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«Sünnetimi ilk değiştirecek kişi Umeyye oğullarından biri olacaktır»* buyurduğunu işittim" dedi ve yanından çıktı. Yezîd hemen peşinden gitti ve: "Allah için söyle! Bu kişi ben miyim?" diye sordu. Ebû Zer: "Allah için söylemek gerekirse hayır, sen değilsin" deyince Yezîd cariyeyi adama geri verdi.[1]

Yezîd b. Ebî Süfyân, Ebû Bekr ve Ömer zamanlarında Şam'da ordu komutanlarından biriydi. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bahsettiği kişi ise adaşı Yezîd b. Muâviye olsa gerektir. Doğrusunu da Allah bilir.[2]

Bu hadisin isnâdında Ebu'l-Âliye ile Ebû Zer arasında irsâl vardır.

وَقَدْ رُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ كَمَا أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ ابن جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَمْرٍو الْحَرَّانِيُّ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنِ ابْنِ عُنَيْمٍ الْبَعْلَبَكِّيِّ عَنْ هِشَامِ بْنِ الْغَازِ عَنْ مَكْحُولٍ عَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ الْخُشَنِيِّ عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ الْجَرَّاحِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لَا يَزَالُ هَذَا الْأَمْرُ مُعْتَدِلًا قَائِمًا بِالْقِسْطِ حَتَّى يَثْلِمَهُ رَجُلٌ من بني أمية .

Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Umeyye oğullarından bir adam kırıp parçalayana kadar din sağlam bir şekilde adaletle ayakta duracaktır."*[3]

بَابُ مَا رُوِيَ فِي إِخْبَارِهِ بِقَتْلِ ابْنِ ابْنَتِهِ أَبِي عَبْدِ اللهِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ﷺ فَكَانَ كما أخبر ﷺ وَمَا ظَهَرَ عِنْدَ ذَلِكَ مِنَ الْكَرَامَاتِ الَّتِي هِيَ دَالَّةٌ عَلَى صِحَّةِ نُبُوَّةِ جَدِّهِ عليه السلام

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM), Torunu Hüseyin b. Ali b. Ebî Tâlib'in Öldürüleceği Haberini Vermesi, Bu Olay

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/229).

[2] Bakın: İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/229).

[3] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/229).

Gerçekleşirken Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Peygamberliğine İşaret Eden Kerametlerin Görülmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عبد الله الحافظ وأبو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، وَأَبُو محمد ابن أبي حامد المقري، قَالُوا: أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ يَعْقُوبَ، عَنْ هَاشِمِ بْنِ هَاشِمِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ وَهْبِ بْنِ زَمْعَةَ، قَالَ: أَخْبَرَتْنِي أُمُّ سَلَمَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ اضْطَجَعَ ذَاتَ يَوْمٍ لِلنَّوْمِ فَاسْتَيْقَظَ وَهُوَ حَائِرٌ ثُمَّ اضْطَجَعَ فَرَقَدَ ثُمَّ اسْتَيْقَظَ وَهُوَ حَائِرٌ دُونَ مَا رَأَيْتُ مِنْهُ فِي الْمَرَّةِ الْأُولَى ثُمَّ اضْطَجَعَ وَاسْتَيْقَظَ وَفِي يَدِهِ تُرْبَةٌ حَمْرَاءُ يُقَلِّبُهَا فَقُلْتُ: مَا هَذِهِ التُّرْبَةُ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: أَخْبَرَنِي جِبْرِيلُ عليه السلام أَنَّ هَذَا يُقْتَلُ بِأَرْضِ الْعِرَاقِ- لِلْحُسَيْنِ- فَقُلْتُ: يَا جِبْرِيلُ أَرِنِي تُرْبَةَ الْأَرْضِ الَّتِي يُقْتَلُ بِهَا فَهَذِهِ تُرْبَتُهَا .

تَابَعَهُ مُوسَى الْجُهَنِيُّ عَنْ صَالِحِ بْنِ زَيْدٍ النَّخَعِيِّ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، وَأَبَانَ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ.

Ümmü Seleme bildiriyor: Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) uyumak için uzandı ve bir ara telaşlı bir şekilde uyandı. Sonra tekrar uzanıp uyudu ve bir öncekinden daha az telaşlı bir şekilde uyandı. Sonra tekrar uzanıp uyudu. Uyandığında elinde kırmızı toprak vardı ve onu öpüyordu. "Ey Allah'ın Resûlü! Bu toprak da nedir?" diye sorduğumda: *"Cebrâil bana bunun —Hüseyin'in— Irak'ta öldürüleceğini haber verdi. Cebrâil'e: «Bana öldürüleceği yerin toprağını göster» dedim. İşte bu, o yerin toprağıdır"* karşılığını verdi.[1]

Musa el-Cuhenî bunu Sâlih b. Zeyd en-Nehaî kanalıyla Ümmü Seleme'den, Ebân da Şehr b. Havşeb kanalıyla Ümmü Seleme'den rivayet ederek mutâbaât etmişlerdir.

حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَوْهَرِيُّ بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ مُحَمَّدُ بْنُ الْهَيْثَمِ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا محمد بن مُصْعَبٍ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ عَنْ أَبِي عَمَّارٍ شَدَّادُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، عَنْ أُمِّ الْفَضْلِ بِنْتِ الْحَارِثِ أَنَّهَا دَخَلَتْ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي رَأَيْتُ حُلْمًا مُنْكَرًا اللَّيْلَةَ قَالَ: وَمَا هُوَ؟ قَالَتْ: إِنَّهُ شَدِيدٌ قَالَ: وَمَا هُوَ؟ قَالَتْ: رَأَيْتُ

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/230).

كَأَنَّ قِطْعَةً مِنْ جَسَدِكِ قُطِعَتْ وَوُضِعَتْ فِي حِجْرِي فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: رَأَيْتِ خَيْرًا تَلِدُ فَاطِمَةُ- إِنْ شَاءَ اللهُ غُلَامًا فَيَكُونُ فِي حِجْرِكِ فَوَلَدَتْ فَاطِمَةُ الْحُسَيْنَ فَكَانَ فِي حِجْرِي كَمَا قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَدَخَلْتُ يَوْمًا عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَوَضَعْتُهُ فِي حِجْرِهِ ثُمَّ حَانَتْ مِنِّي الْتِفَاتَةٌ فَإِذَا عَيْنَا رَسُولِ اللهِ ﷺ تُهْرِيقَانِ الدُّمُوعَ قَالَتْ: فَقُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللهِ بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي مَا لَكَ؟ قَالَ: أَتَانِي جِبْرِيلُ عليه السلام فَأَخْبَرَنِي أَنَّ أُمَّتِي سَتَقْتُلُ ابْنِي هَذَا فَقُلْتُ: هَذَا؟! قَالَ: نَعَمْ! وَأَتَانِي بِتُرْبَةٍ مِنْ تُرْبَتِهِ حَمْرَاءَ .

Ümmü'l-Fadl binti'l-Hâris bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girdim ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Dün gece çok kötü bir rüya gördüm" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ne gördün?"* diye sorunca, ona: "Ama çok kötü" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"Ne gördün?"* diye sorunca, ona: "Bedeninden bir parçanın kesilip kucağıma konulduğunu gördüm" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayırlı bir şey görmüşsün! İnşâallah Fâtıma bir erkek çocuğu doğuracak ve bu çocuk kucağına konulacaktır"* buyurdu.

Daha sonra Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) dediği gibi Hz. Fâtıma, Hüseyin'i doğurdu ve onu kucağıma verdiler. Bir gün Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girdim ve Hüseyin'i kucağına koydum. Bir ara baktığımda Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) gözlerinden yaşlar aktığını gördüm. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Anam babam sana feda olsun! Ne oldu?" diye sorduğumda: *"Cebrâil yanıma geldi ve ümmetimin bu çocuğumu öldüreceğini söyledi"* karşılığını verdi. Ona: "Bu çocuğu mu?" diye sorduğumda, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet! Öldürüldüğü yerden de bir parça kırmızı toprak getirdi"* karşılığını verdi.[1]

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أحمد بن عبيد الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ- يَعْنِي: ابْنَ حَسَّانَ- حَدَّثَنَا عُمَارَةُ- يَعْنِي: ابْنَ زَاذَانَ-، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: اسْتَأْذَنَ مَلَكُ الْمَطَرِ أَنْ يَأْتِيَ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَأَذِنَ لَهُ فَقَالَ لِأُمِّ سَلَمَةَ: احْفَظِي عَلَيْنَا الْبَابَ لَا يَدْخُلَنَّ أَحَدٌ قَالَ: فَجَاءَ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ فَوَثَبَ حَتَّى دَخَلَ فَجَعَلَ يَقَعُ عَلَى

---

[1] Bakın: İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/230).

مَنْكِبِ النبي ﷺ فَقَالَ الْمَلَكُ: أَتُحِبُّهُ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: نَعَمْ! قَالَ: فَإِنَّ أُمَّتَكَ تَقْتُلُهُ وَإِنْ شِئْتَ أَرَيْتُكَ الْمَكَانَ الَّذِي يُقْتَلُ فِيهِ قَالَ: فَضَرَبَ بِيَدِهِ فَأَرَاهُ تُرَابًا أَحْمَرَ فَأَخَذَتْهُ أُمُّ سَلَمَةَ فَصَرَّتْهُ فِي طَرَفِ ثَوْبِهَا فَكُنَّا نَسْمَعُ أَنْ يُقْتَلَ بِكَرْبَلَاءَ .

وَكَذَلِكَ رَوَاهُ شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخَ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ زَاذَانَ.

Enes b. Mâlik der ki: Yağmur meleği Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelmek üzere (Rabbinden) izin isteyince izin verildi. Hz. Peygamber de (sallallahu aleyhi vesellem) Ümmü Seleme'ye: *"Kapıda dur da kimsenin yanımıza girmesine izin verme"* buyurdu. Hüseyin b. Ali gelip sıçrayarak içeriye girdi. Girince Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) omuzlarına çıkmaya başladı. Melek, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Onu seviyor musun?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet!"* karşılığını verdi. Melek: "Ancak ümmetin onu öldürecek; istersen öldürüleceği yeri de sana gösterebilirim" dedi ve elini uzatıp bir avuç kırmızı toprak gösterdi. Ümmü Seleme bu toprağı aldı ve giysinin bir kenarına sarıp kaldırdı. Biz onun Kerbela'da öldürüleceğinin söylendiğini işitirdik.[1]

Şeybân b. Ferrûh da bunu Umâra b. Zâzân'dan bu şekilde rivayet etmiştir.

وَأَنْبَأَنِي أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، إِجَازَةً، أَنَّ أَبَا الْحُسَيْنِ أَحْمَدُ بْنُ عُثْمَانَ بن يَحْيَى أَخْبَرَهُ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْمَاعِيلَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ السُّلَمِيُّ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ وَأَنْبَأَنِي أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ أَنَّ أَبَا مُحَمَّدِ بْنَ زِيَادٍ السَّمْذِيَّ أَخْبَرَهُمْ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ خُزَيْمَةَ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحِيمِ الْبَرْقِيُّ، حَدَّثَنَا سَعِيدٌ هُوَ: ابْنُ الْحَكَمِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ، قَالَ: حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، قَالَ: حَدَّثَنِي ابْنُ غَزِيَّةَ، وَهُوَ: عُمَارَةُ- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: كَانَ لِعَائِشَةَ مَشْرُبَةٌ فَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا أَرَادَ لَقِيَّ جِبْرِيلَ لَقِيَهُ فِيهَا فَرَقِيَهَا مَرَّةً مِنْ ذَلِكَ وَأَمَرَ عَائِشَةَ أَنْ لَا يَطْلُعَ إِلَيْهِمْ أَحَدٌ قَالَ: وَكَانَ رَأْسُ الدَّرَجَةِ فِي حُجْرَةِ عَائِشَةَ فَدَخَلَ حُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ فَرَقِيَ وَلَمْ تَعْلَمْ حَتَّى غَشِيَهَا فَقَالَ جِبْرِيلُ: مَنْ هَذَا؟ قَالَ: ابْنِي، فَأَخَذَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَجَعَلَهُ عَلَى فَخِذِهِ قَالَ جِبْرِيلُ عليه السلام سَيُقْتَلُ، تَقْتُلُهُ أُمَّتُكَ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: أُمَّتِي؟! قَالَ: نَعَمْ. وَإِنْ شِئْتَ أَخْبَرْتُكَ بِالْأَرْضِ الَّتِي يُقْتَلُ فِيهَا. فَأَشَارَ جِبْرِيلُ عليه السلام إِلَى: الطَّفِّ بِالْعِرَاقِ فَأَخَذَ تُرْبَةً حَمْرَاءَ فَأَرَاهُ إِيَّاهَا .

---

[1] Ahmed, *Müsned* (3/242, 265).

هَكَذَا رَوَاهُ يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ عَنْ عُمَارَةَ بْنِ غَزِيَّةَ مُرْسَلًا. وَرَوَاهُ إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي يَحْيَى عَنْ عُمَارَةَ مَوْصُولًا، فَقَالَ: عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَائِشَةَ.

Ebû Seleme b. Abdirrahman der ki: Hz. Âişe'nin biraz yüksekçe bir odası vardı ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Cebrâil ile görüşmek istediği zaman bu odaya çekilirdi. Bir gün Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bunun için bu odaya çıktı ve Âişe'ye yanına kimseyi bırakmamasını tembih etti. Odaya çıkan merdivenler de Âişe'nin odasının yanından başlıyordu. Hüseyin b. Ali eve girdi ve odaya çıktı. Âişe yukarı çıkana kadar da bunun farkına varamadı. Cebrâil: "Bu kim?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Torunum!"* karşılığını verdi ve Hüseyin'i alıp dizine oturttu. Cebrâil: "Öldürülecek! Ümmetin onu öldürecek!" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetim mi?"* diye sordu. Cebrâil: "Evet! İstersen hangi bölgede öldürüleceğini de söyleyeyim!" dedi ve Irak'taki Taf bölgesine doğru işaret etti. Sonra oradan bir avuç kırmızı toprak alıp Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gösterdi.[1]

Yahya b. Eyyûb bunu Umâra b. Ğaziyye'den bu şekilde mürsel olarak rivayet etmiştir. İbrâhîm b. Ebî Yahya ise bunu Umâra'dan naklederken "Muhammed b. İbrâhîm, Ebû Seleme'den, o da Âişe'den" diyerek mevsûl olarak aktarmıştır.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بن محمد بن إسحاق الاسفرايني حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ زَنْجُوَيْهِ أَخْبَرَنَا شَبَابَةُ بْنُ سَوَّارٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَالِمٍ الأَسَدِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ الشَّعْبِيَّ يَقُولُ: كَانَ ابْنُ عُمَرَ قَدِمَ الْمَدِينَةَ فَأُخْبِرَ أَنَّ الْحُسَيْنَ بْنَ عَلِيٍّ قَدْ تَوَجَّهَ إِلَى الْعِرَاقِ فَلَحِقَهُ عَلَى مَسِيرَةِ لَيْلَتَيْنِ أَوْ ثَلَاثٍ مِنَ الْمَدِينَةِ فَقَالَ: أَيْنَ تُرِيدُ؟ قَالَ: الْعِرَاقَ- وَمَعَهُ طُومَيْرٌ وَكُتُبٌ. فَقَالَ: لَا تَأْتِهِمْ. فَقَالَ: هَذِهِ كُتُبُهُمْ وَبَيْعَتُهُمْ. فَقَالَ: إِنَّ اللهَ ﷻ خَيَّرَ نَبِيَّهُ بَيْنَ الدُّنْيَا وَبَيْنَ الْآخِرَةِ فَاخْتَارَ الْآخِرَةَ وَلَمْ يُرِدِ الدُّنْيَا، وَإِنَّكُمْ بَضْعَةٌ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَاللهِ لَا يَلِيهَا أَحَدٌ مِنْكُمْ أَبَدًا وَمَا صَرَفَهَا اللهُ ﷻ عَنْكُمْ إِلَّا لِلَّذِي هُوَ خَيْرٌ لَكُمْ، فَارْجِعُوا فَأَبَى وَقَالَ: هَذِهِ كُتُبُهُمْ وَبَيْعَتُهُمْ. قَالَ: فَاعْتَنَقَهُ ابْنُ عمر وقال: أَسْتَوْدِعُكَ اللهَ مِنْ قَتِيلٍ.

---

[1] **Ahmed, *Müsned* (6/294).**

Şa'bî der ki: İbn Ömer, Medine'ye geldiği zaman ona Hüseyin b. Ali'nin Irak'a doğru yola çıktığı söylendi. İbn Ömer hemen peşinden çıktı ve Medine'ye iki üç günlük bir yol mesafesinde ona yetişti. Ona: "Nereye gidiyorsun?" diye sorunca, Hz. Hüseyin: "Irak'a" karşılığını verdi. Yanında da bir tomar mektup vardı. İbn Ömer: "Onların yanına gitme!" deyince, Hz. Hüseyin: "Bunlar beni davet eden mektupları ve bana ettikleri biatın belgeleri" karşılığını verdi. İbn Ömer: "Yüce Allah, Peygamberinin (sallallahu aleyhi vesellem) dünya ile âhiret arasında tercih yapmasını isteyince dünyayı istemeyip âhireti tercih etti. Siz de Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bir parçasınız! Vallahi sizden hiç kimse dünyaya sahip olamayacaktır. Yüce Allah da daha hayırlı olan bir şey için dünyayı sizden uzak tutmuştur. Geri dönün!" deyince, Hz. Hüseyin yine: "Bunlar beni davet eden mektuplar ve bana ettikleri biatın belgeleri" karşılığını verdi. Bunun üzerine İbn Ömer ona sarıldı ve: "Öldürülmekten koruması için seni Allah'a emanet ediyorum" dedi.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بن محمد المقري، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ حَدَّثَنَا عَمَّارُ بْنُ أَبِي عَمَّارٍ أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فِيمَا يَرَى النَّائِمُ ذَاتَ يَوْمٍ بِنِصْفِ النَّهَارِ أَشْعَثَ أَغْبَرَ بِيَدِهِ قَارُورَةٌ فِيهَا دَمٌ فَقُلْتُ: بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي يَا رَسُولَ اللهِ مَا هَذِهِ؟ قَالَ: هَذَا دَمُ الْحُسَيْنِ وَأَصْحَابِهِ لَمْ أَزَلْ أَلْتَقِطُهُ مُنْذُ الْيَوْمِ فَأُحْصِيَ ذَلِكَ الْوَقْتُ فَوُجِدَ قَدْ قُتِلَ ذَلِكَ الْيَوْمَ .

İbn Abbâs der ki: "Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) rüyamda gördüm. Gün ortasıydı, saçı başı dağınıktı. Elinde de içi kanla dolu bir şişe vardı. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Anam babam sana feda olsun! Bu ne?" diye sorduğumda: ***"Hüseyin ile arkadaşlarının kanı! Bu kanı bugüne kadar arayıp duruyordum"*** karşılığını verdi.

Ravi der ki: "(İbn Abbâs'ın bahsettiği) söz konusu o gün akıllarda tutuldu. Hüseyin'in de aynı günde öldürüldüğü anlaşıldı."[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَتْنَا أُمُّ شَوْقٍ الْعَبْدِيَّةُ قَالَتْ: حَدَّثَتْنِي نَضْرَةُ الْأَزْدِيَّةِ قَالَتْ: لَمَّا قُتِلَ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ مَطَرَتِ السَّمَاءُ دَمًا فَأَصْبَحْتُ وَكُلُّ شَيْءٍ مَلْآنُ دَمًا.

---

[1] Ahmed, *Müsned* (1/243, 283) ve İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/231).

Nadra el-Ezdiyye der ki: "Hüseyin b. Ali öldürüldüğü gün gökten kan yağdı ve her yer kanla doldu."

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ مَعْمَرٍ قَالَ أَوَّلُ مَا عُرِفَ الزُّهْرِيُّ تَكَلَّمَ فِي مَجْلِسِ الْوَلِيدِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ فَقَالَ الْوَلِيدُ أَيُّكُمْ يَعْلَمُ مَا فَعَلَتْ أَحْجَارُ بَيْتِ الْمَقْدِسِ يَوْمَ قُتِلَ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ فَقَالَ الزُّهْرِيُّ بَلَغَنِي أَنَّهُ لَمْ يُقْلَبْ حَجَرٌ إِلَّا وُجِدَ تَحْتَهُ دَمٌ عَبِيطٌ.

Ma'mer der ki: Velîd b. Abdilmelik'in meclisinde Zühri'nin ilk konuşmasında, Abdulmelik: "Hüseyin b. Ali'nin öldürüldüğü gün Beytu'l-Makdis'teki taşların durumunu içinizden kim biliyor?" diye sormuştu. Zührî de: "Bana bildirilene göre o günü kaldırılan her bir taşın altında taze kan görüldü" demişti.

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ ابن سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ الْخَلِيلِ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ. قَالَ: حَدَّثَتْنِي جَدَّتِي. قَالَتْ: كُنْتُ أَيَّامَ الْحُسَيْنِ جَارِيَةً شَابَّةً فَكَانَتِ السَّمَاءُ أَيَّامًا عَلَقَةً.

Ali b. Müshir, ninesinden bildiriyor: "Hz. Hüseyin'in öldürüldüğü günlerde henüz genç bir kızdım ve birkaç gün gökyüzü kan rengine bürünmüştü."

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الْحُمَيْدِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ: حَدَّثَتْنِي جَدَّتِي قَالَتْ: لَقَدْ رَأَيْتُ الْوَرْسَ عَادَ رَمَادًا وَلَقَدْ رَأَيْتُ اللَّحْمَ كَأَنَّ فِيهِ النَّارَ حِينَ قُتِلَ الْحُسَيْنُ.

Süfyân, ninesinden bildiriyor: "Hüseyin'in öldürüldüğü gün safranın küle döndüğünü, kesilen etlerin içinden sanki ateşlerin çıktığını gördüm."

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ قَالَ: حَدَّثَنِي حُمَيْدُ بْنُ مُرَّةَ قَالَ: أَصَابُوا إِبِلًا فِي عَسْكَرِ الْحُسَيْنِ يَوْمَ قُتِلَ فَنَحَرُوهَا وَطَبَخُوهَا قَالَ فَصَارَتْ مِثْلَ الْعَلْقَمِ فَمَا اسْتَطَاعُوا أَنْ يَسِيغُوا مِنْهَا شَيْئًا.

Humeyd b. Murra der ki: "Hz. Hüseyin'in öldürüldüğü gün onun askeri karargâhında buldukları develeri kesip pişirdiler. Ancak tadı çok acı olduğu için ondan bir şey yiyemediler."

بَابُ مَا رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي إِخْبَارِهِ بِقَتْلِ أَهْلِ الْحَرَّةِ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Harre Ahalisinin Öldürüleceğini Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ. قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ، قَالَ: حَدَّثَنِي ابْنُ فُلَيْحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عن أيوب بن بشير المعافري أن رسول الله ﷺ خَرَجَ فِي سَفَرٍ مِنْ أَسْفَارِهِ فَلَمَّا مَرَّ بِحَرَّةِ زُهْرَةَ وَقَفَ فَاسْتَرْجَعَ فَسَاءَ ذَلِكَ مَنْ مَعَهُ وَظَنُّوا أَنَّ ذَلِكَ مِنْ أَمْرِ سَفَرِهِمْ، فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ: يَا رَسُولَ اللهِ مَا الَّذِي رَأَيْتُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: أَمَا إِنَّ ذَلِكَ لَيْسَ مِنْ سَفَرِكُمْ هَذَا. قَالُوا فَمَا هُوَ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ يُقْتَلُ بِهَذِهِ الْحَرَّةِ خِيَارُ أُمَّتِي بَعْدَ أَصْحَابِي.

هَذَا مُرْسَلٌ . وَقَدْ رُوِيَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ فِي تَأْوِيلِ آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللهِ ﷻ مَا يُؤَكِّدُهُ.

Eyyûb b. Beşîr el-Meâfirî bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yolculuklarından birinde Zühre oğullarının taşlığına ulaşınca durdu ve "İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn" dedi. Yanındakiler bu yolculukta kötü bir durumla karşılaşacaklarını düşünüp üzüldüler. Ömer b. el-Hattâb: "Ey Allah'ın Resûlü! Ne gördün?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Sizin bu yolculuğunuzla ilgili değil"*** karşılığını verdi. Ömer: "Ey Allah'ın Resûlü! Peki nedir?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Bu taşlıkta ashâbımdan sonra ümmetimin en hayırlı kişileri öldürülecektir"*** buyurdu.

Mürsel bir rivayettir. Allah'ın Kitâb'ı Kur'ân'ın bir âyetinin açıklamasında İbn Abbâs'tan bu yönde gelen rivayet de bunu desteklemektedir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ. قَالَ: قَالَ وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ قَالَ جُوَيْرِيَةُ حَدَّثَنَا ثَوْرُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ جَاءَ تَأْوِيلُ هَذِهِ الْآيَةِ عَلَى رَأْسِ سِتِّينَ سَنَةً ﴿وَلَوْ دُخِلَتْ عَلَيْهِم مِّنْ أَقْطَارِهَا ثُمَّ سُئِلُوا الْفِتْنَةَ لَآتَوْهَا وَمَا تَلَبَّثُوا بِهَا إِلَّا يَسِيرًا﴾ قَالَ: لَأَعْطَوْهَا يَعْنِي: إِدْخَالَ بَنِي حَارِثَةَ أَهْلَ الشَّامِ عَلَى أَهْلِ الْمَدِينَةِ .

İbn Abbâs, **"Eğer Medine'nin her tarafından üzerlerine gelinse ve orada karışıklık çıkarmaları istenseydi, onu mutlaka yaparlardı; o konuda**

fazla gecikmezlerdi"[1] âyetini açıklarken şöyle demiştir: "Bu âyet hicretin altmışıncı yılında gerçekleşmiş, Hârise oğulları Şamlıları Medine'ye sokmuşlardır."[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ ابن سُفْيَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عُفَيْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ فُلَيْحٍ أَنَّ أَبَا عَمْرِو بْنِ حَفْصِ بْنِ الْمُغِيرَةِ وَفَدَ عَلَى يَزِيدَ فَأَكْرَمَهُ وَأَحْسَنَ جَائِزَتَهُ، فَلَمَّا قَدِمَ الْمَدِينَةَ قَامَ إِلَى جَنْبِ الْمِنْبَرِ- وَكَانَ مَرْضِيًّا صَالِحًا- فَقَالَ أَلَمْ أُحِبَّ أَنْ أُكْرَمَ وَاللهِ لَرَأَيْتُ يَزِيدَ ابْنَ مُعَاوِيَةَ يَتْرُكُ الصَّلَاةَ سُكْرًا فَأَجْمَعَ النَّاسُ عَلَى خُلْعَانِهِ بِالْمَدِينَةِ فَخَلَعُوهُ .

İbn Fuleyh bildiriyor: Ebû Amr b. Hafs b. el-Muğîre, Yezîd'in yanına gitti. Yezîd gerekli ikramda bulunup mükafat olarak da bir şeyler verdi. Ebû Amr, Medine'ye döndüğünde Mescid'de minberin yanında durdu —ki herkesin sevdiği salih bir kişiydi— ve: "Ondan böylesi bir ikram görmeyi istemezdim! Vallahi Yezîd b. Muâviye'nin sarhoş olup namazı terk ettiğini gördüm" dedi. Bunun üzerine Medineliler Yezîd'i halifelikten azletme kararı alıp azlettiler.[3]

قَالَ يَعْقُوبُ: سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ كَثِيرِ بْنِ عُفَيْرٍ الْأَنْصَارِيَّ يَقُولُ: قُتِلَ يَوْمَ الْحَرَّةِ: عَبْدُ اللهِ بْنِ زَيْدٍ الْمَازِنِيُّ، وَمَعْقِلُ بْنُ سِنَانٍ الْأَشْجَعِيُّ، وَقُتِلَ مُعَاذُ بْنُ الْحَارِثِ الْقَارِيُّ . وَقُتِلَ عَبْدُ اللهِ بْنُ حَنْظَلَةَ بْنِ أَبِي عَامِرٍ.

Yâkub der ki: Saîd b. Kesîr b. Ufeyr el-Ensârî'den işittiğime göre Harre vakasında öldürülenler arasında Abdullah b. Ziyâd el-Mâzinî, Ma'kil b. Sinân el-Eşcaî, Muâz b. Hâris el-Kârî ve Abdullah b. Hanzala b. Ebî Âmir de vardı."

قَالَ يَعْقُوبُ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدَ بْنَ يَحْيَى بْنِ إِسْمَاعِيلَ أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ قَالَ مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ: قُتِلَ يَوْمَ الْحَرَّةِ سَبْعُمِائَةِ رَجُلٍ مِنْ حَمَلَةِ الْقُرْآنِ. حَسِبْتُ أَنَّهُ قَالَ: وَكَانَ فِيهِمْ ثَلَاثَةٌ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ وَذَلِكَ فِي خِلَافَةِ يَزِيدَ .

---

[1] Ahzâb Sur. 14

[2] Yakub b. Süfyân, *el-Ma'rife ve't-Târîh* (3/327) ve İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/233).

[3] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/234).

Yâkub der ki: Muhammed b. Yahya b. İsmâil'in İbn Vehb'den bildirdiğine göre Enes b. Mâlik: "Yezîd'in hilafeti zamanında gerçekleşen Harre vakasında Kur'ân hafızlarından yedi yüz kişi öldürüldü. İçlerinde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından üç kişi de vardı" demiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ أَخْبَرَنَا يَعْقُوبُ حَدَّثَنَا ابْنُ عُثْمَانَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ: هُوَ ابْنُ الْمُبَارَكِ، أَخْبَرَنَا جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ قَالَ: سَمِعْتُ الْحَسَنَ يَقُولُ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ الْحَرَّةِ قُتِلَ أَهْلُ الْمَدِينَةِ حَتَّى كَادَ لَا يَنْفَلِتُ أَحَدٌ. وَكَانَ فِيمَنْ قُتِلَ ابْنَا زَيْنَبَ رَبِيبَةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ. قَالَ جَرِيرٌ: وَهُمَا ابْنَا عَبْدِ اللهِ بْنِ زَمْعَةَ بْنِ الْأَسْوَدِ.

Hasan der ki: "Harre vakasında Medine ahalisinden o kadar çok kişi öldürüldü ki neredeyse kurtulan yok gibiydi. Öldürülenler arasında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) üvey kızı Zeyneb'in iki oğlu da vardı."

Cerîr: "Bunlar Abdullah b. Zem'a b. el-Esved'in iki oğluydu" demiştir.[1]

قَالَ يَعْقُوبُ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُكَيْرٍ عَنِ اللَّيْثِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: كَانَتْ وَقْعَةُ الْحَرَّةِ يَوْمَ الْأَرْبِعَاءِ لِثَلَاثٍ بَقِينَ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ سَنَةَ ثَلَاثٍ وَسِتِّينَ.

Yâkub der ki: "Yahya b. Abdillah b. Bukeyr'in Leys b. Sa'd'dan bildirdiğine göre Harre vakası hicri altmış üç yılında, Zilhicce ayının bitimine üç gün kala Çarşamba günü gerçekleşmiştir."

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مُغِيرَةَ قَالَ: أَنْهَبَ مُسْرِفُ بْنُ عُقْبَةَ الْمَدِينَةَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ فَزَعَمَ الْمُغِيرَةُ أَنَّهُ افْتُضَّ فِيهَا أَلْفُ عَذْرَاءَ. مُسْرِفُ بْنُ عُقْبَةَ هُوَ الَّذِي يُقَالُ لَهُ: مُسْلِمُ بْنُ عُقْبَةَ الَّذِي جَاءَ فِي قِتَالِ أَهْلِ الْحَرَّةِ وَإِنَّمَا سَمَّاهُ مُسْرِفًا لِإِسْرَافِهِ فِي الْقَتْلِ والظلم .

Muğîre der ki: "Musrif b. Ukbe, Medine'yi üç gün boyunca talan etti. Bu sürede bin bakire kızın ırzına geçildi."

Müsrif b. Ukbe, Müslim b. Ukbe denilen kişidir. Harre vakasının başında bulunan kişidir. Öldürme ve zulümde aşırılığından dolayı "Müsrif" ismiyle anılmıştır.[1]

---

[1] Yakub b. Süfyân, *el-Ma'rife ve't-Târîh* (3/326) ve İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/234).

بَابُ مَا رُوِيَ فِي إِخْبَارِهِ قَيْسَ بْنَ خَرَشَةَ حِينَ قَالَ: وَاللهِ لَا أُبَايِعُكَ عَلَى شَيْءٍ إِلَّا وَفَيْتُ بِهِ بِأَنَّهُ لَا يَضُرُّهُ إِذًا بَشَرٌ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), "Sana biat ettiğim her konuda vefa göstereceğim" Diyen Kays b. Hareşe'ye Hiç Kimsenin Zarar Vermeyeceğini Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْحَاقَ: إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَاتِمٍ الزَّاهِدُ، حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَيْهَقِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو صَالِحٍ. وهو: عبد الله ابْنُ صَالِحٍ قَالَ: حَدَّثَنِي حَرْمَلَةُ بْنُ عِمْرَانَ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ أَنَّهُ سَمِعَهُ يُحَدِّثُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ الثَّقَفِيِّ قَالَ: اصْطَحَبَ قَيْسُ بْنُ خَرَشَةَ وَكَعْبٌ حَتَّى إِذَا بَلَغَا صِفِّينَ وَقَفَ ثُمَّ نَظَرَ سَاعَةً ثُمَّ قَالَ: لَيُهْرَاقَنَّ بِهَذِهِ الْبُقْعَةِ مِنْ دِمَاءِ الْمُسْلِمِينَ شَيْءٌ لَا يُهْرَاقُ بِبُقْعَةٍ مِنَ الْأَرْضِ مِثْلُهُ فَغَضِبَ قَيْسٌ وَقَالَ مَا يُدْرِيكَ يَا أَبَا إِسْحَاقَ مَا هَذَا؟ فَإِنَّ هَذَا مِنَ الْغَيْبِ الَّذِي اسْتَأْثَرَ اللهُ بِهِ! فَقَالَ كَعْبٌ: مَا مِنَ الْأَرْضِ شِبْرٌ إِلَّا مَكْتُوبٌ فِي التَّوْرَاةِ الَّذِي أَنْزَلَ اللهُ عَلَى مُوسَى مَا يَكُونُ عَلَيْهِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ فَقَالَ لِمُحَمَّدِ بْنِ يَزِيدَ وَمَنْ قَيْسُ بْنُ خَرَشَةَ قَالَ: رَجُلٌ مِنْ قَيْسٍ وَمَا تَعْرِفُهُ وَهُوَ مِنْ أَهْلِ بِلَادِكَ!! قَالَ: وَاللهِ مَا أَعْرِفُهُ. قَالَ: إِنَّ قَيْسَ بْنَ خَرَشَةَ قَدِمَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ أُبَايِعُكَ عَلَى مَا جَاءَ مِنَ اللهِ وَعَلَى أَنْ أَقُولَ بِالْحَقِّ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: يَا قَيْسُ عَسَى أَنْ يُمَدَّ بِكَ الدَّهْرُ أَنْ يَلِيَكَ بَعْدِي مَنْ لَا تَسْتَطِيعُ أَنْ تَقُولَ بِالْحَقِّ مَعَهُمْ. قَالَ قَيْسٌ وَاللهِ لَا أُبَايِعُكَ عَلَى شَيْءٍ إِلَّا وَفَيْتُ لَكَ بِهِ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِذا لَا يَضُرُّكَ بَشَرٌ.

وَكَانَ قَيْسٌ يَعِيبُ زِيَادَ بْنَ أَبِي سُفْيَانَ وَابْنَهُ عُبَيْدَ اللهِ بْنَ زِيَادٍ فَبَلَغَ ذَلِكَ عُبَيْدَ اللهِ، فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ أَنْتَ الَّذِي تَفْتَرِي عَلَى اللهِ وَعَلَى رَسُولِهِ؟ قَالَ: لَا وَلَكِنْ إِنْ شِئْتَ أَخْبَرْتُكَ بِمَنْ يَفْتَرِي عَلَى اللهِ وَعَلَى رَسُولِهِ مَنْ تَرَكَ الْعَمَلَ بِكِتَابِ اللهِ وَسُنَّةِ رَسُولِهِ. قَالَ: وَمَنْ ذَاكَ؟ قَالَ: أَنْتَ وَأَبُوكَ، وَالَّذِي أَمَّرَكُمَا. قَالَ قَيْسٌ: وَمَا الَّذِي افْتَرَيْتُ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ. قَالَ: تَزْعُمُ أَنَّهُ لَنْ يَضُرَّكَ بَشَرٌ. قَالَ: نَعَمْ! قَالَ: لَتَعْلَمَنَّ الْيَوْمَ أَنَّكَ قَدْ كَذَبْتَ ائْتُونِي بِصَاحِبِ الْعَذَابِ وَبِالْعَذَابِ. قَالَ: فَمَالَ قَيْسٌ عِنْدَ ذَلِكَ فَمَاتَ .

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/234).

Muhammed b. Yezîd b. Ebî Ziyâd es-Sekafî anlatıyor: Kays b. Hareşe ile Ka'b, Sıffîn'e ulaşana kadar birbirlerine arkadaşlık ettiler. Sıffîn'e ulaştıklarında Ka'b bir süre durdu ve: "Bu bölgede Müslümanların öyle çok kanı dökülecek ki yeryüzünün başka hiçbir yerinde benzeri dökülmeyecektir" dedi. Kays onun bu sözüne kızdı ve: "Ey Ebû İshâk! Bunu nereden biliyorsun? Böylesi bir şey sadece Yüce Allah'ın bilebileceği gaybî bir şeydir" diye çıkıştı. Ka'b: "Çünkü Yüce Allah, Hz. Mûsa'ya indirdiği Tevrat'ta yeryüzündeki her bir karış toprakta neler olacağını ve oradan neler çıkacağını yazmıştır" dedi.

Ravi Yezîd b. Ebî Hâbîb der ki: Muhammed b. Yezîd'e: "Kays b. Hareşe kim?" diye sorduğumda: "Kays oğullarından bir adamdır! Kendi memleketinden biri olmasına rağmen onu tanımıyor musun?" dedi. Ona: "Vallahi tanımıyorum" karşılığını verdiğimde Muhammed şöyle dedi: "Zamanında Kays b. Hareşe, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi ve: «Yüce Allah'tan gelen her şeyi kabul etme ve sadece hakkı söyleme üzerine sana biat ediyorum!» dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Ey Kays! Belki de benden sonra zaman gelir karşısında hakkı söyleyemeyeceğin yöneticilerin olur»* buyurunca, Kays: «Vallahi sana biat ettiğim her konuda vefa göstereceğim!» dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *«O zaman hiç kimse sana zarar veremeyecektir»* buyurdu."

Kays, Ziyâd b. Ebî Süfyân ve oğlu Ubeydullah b. Ziyâd'ı tenkit edip eleştirirdi. Ubeydullah bundan haberdar olunca onu yanına çağırdı ve: "Allah ve Resûlü adına iftira atan sen misin?" diye sordu. Kays: "Hayır! Ama istiyorsan Allah ve Resûlü adına kimin iftira attığını, Allah'ın Kitâb'ı ile Resûlü'nün sünnetiyle amel etmeyi kimin bıraktığını sana söyleyeyim!" deyince, Ubeydullah: "Kimmiş?" diye sordu. Kays: "Sen, baban ve seni yönetici yapan!" dedi ve: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) adına hangi iftirayı atmışım?" diye sordu. Ubeydullah: "Hiç kimsenin sana zarar veremeyeceğini iddia ediyorsun" deyince, Kays: "Doğrudur!" karşılığını verdi. Ubeydullah: "O halde bugün yalan söylediğini anlayacaksın!" dedi ve adamlarına: "İşkenceciyi ve işkence aletlerini getirin!" emrini verdi. Ancak Kays adam gelmeden düşüp öldü.[1]

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/235).

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَسَدٍ حَدَّثَنَا ضَمْرَةُ عَنِ ابْنِ شَوْذَبٍ قَالَ، بَلَغَ ابْنُ عُمَرَ أَنَّ زِيَادًا كَتَبَ إِلَى مُعَاوِيَةَ: أَنِّي قَدْ ضَبَطْتُ الْعِرَاقَ بِشِمَالِي، وَيَمِينِي فَارِغَةٌ. يَسْأَلُهُ أَنْ يُوَلِّيَهُ الْحِجَازَ وَالْعَرْضَ. يَعْنِي بِالْعَرْضِ: الْيَمَامَةَ وَالْبَحْرَيْنِ، فَكَرِهَ ابْنُ عُمَرَ أَنْ يَكُونَ فِي سُلْطَانِهِ فَقَالَ: اللهُمَّ إِنَّكَ تَجْعَلُ فِي الْقَتْلِ كَفَّارَةً لِمَنْ شِئْتَ مِنْ خَلْقِكَ. فَمَوْتًا لِابْنِ سُمَيَّةَ لَا قَتْلَ. قَالَ: فَخَرَجَ فِي إِبْهَامِهِ طَاعُونَةٌ فَمَا أَتَتْ عَلَيْهِ إِلَّا جُمُعَةٌ حَتَّى مَاتَ فَبَلَغَ ابْنَ عُمَرَ مَوْتُهُ، فَقَالَ: إِلَيْكَ يَا ابْنَ سُمَيَّةَ لَا الدُّنْيَا بَقِيَتْ لَكَ ولا الآخرة أدركت.

İbn Şevzeb der ki: Ziyâd, Muâviye'ye: "Irak'ı sol elimle tutuyorum, sağ elim boşta kaldı" şeklinde bir mektup yazdı ve Hicâz ile Ard bölgelerinin de yönetimini kendisine vermesini istedi. Ard bölgesi de Yemâme ile Bahreyn'i içine alan bölgedir. İbn Ömer bundan haberdar olunca onun yönetimi altında olmak istemedi ve: "Allahım! Kullarından dilediğine ölümü kefaret kılarsın! İbn Sümeyye'yi de öldürülerek değil vebayla al" diye dua etti. Çok geçmeden Ziyâd'ın parmağında bir çıban çıktı ve bir hafta geçmeden de öldü. İbn Ömer onun ölüm haberini alınca: "Git ey İbn Sümeyye! Ne dünya sana kalabildi, ne de âhireti elde edebildin" dedi.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِأَنَّ عَبْدَ اللهِ ابْنِ عَبَّاسٍ ﷺ يَذْهَبُ بَصَرُهُ فِي آخِرِ عُمْرِهِ وَأَنَّهُ يُؤْتَى عِلْمًا فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), İbn Abbâs'ın Yaşlılığında Gözlerini Kaybedeceğini, Âlim Biri Olacağını Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَمْزَةَ الزُّبَيْرِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّرَاوَرْدِيُّ، عَنْ ثَوْرِ بْنِ زَيْدٍ الدِّيلِيِّ، عَنْ مُوسَى بْنِ مَيْسَرَةَ، أَنَّ بَعْضَ بَنِي عَبْدِ اللهِ سَايَرَهُ فِي طَرِيقِ مَكَّةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ أَنَّهُ بَعَثَ ابْنَهُ عَبْدَ اللهِ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي حَاجَةٍ فَوَجَدَ عِنْدَهُ رَجُلًا فَرَجَعَ وَلَمْ يُكَلِّمْهُ مِنْ أَجْلِ مَكَانِ الرَّجُلِ مَعَهُ فَلَقِيَ رَسُولَ اللهِ ﷺ الْعَبَّاسُ بَعْدَ ذَلِكَ فَقَالَ الْعَبَّاسُ أَرْسَلْتَ إِلَيْكَ

ابْنِي فَوَجَدَ عِنْدَكَ رَجُلًا فَلَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يُكَلِّمَكَ فَرَجَعَ. قَالَ: وَرَآهُ؟ قَالَ: نَعَمْ! قَالَ: أَتَدْرِي مَنْ ذَلِكَ الرَّجُلُ؟ ذَاكَ الرَّجُلُ جِبْرِيلُ عليه السلام وَلَنْ يَمُوتَ حَتَّى يَذْهَبَ بصره ويؤتى علما .

Abbâs b. Abdilmuttalib bildiriyor: Bir konuda oğlum Abdullah'ı Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gönderdim. Abdullah gittiğinde yanında bir adamın bulunduğunu gördü. Bu adam var diye de gönderildiği konu hakkında konuşmadan geri döndü. Daha sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) benimle karşılaştığında: "Oğlumu sana göndermiştim, ancak yanında bir adamın bulunduğunu görünce konuşmadan geri döndü" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yanımdaki adamı gördü mü?"* diye sorunca: "Evet!" dedim. *"O adamın kim olduğunu biliyor musun?"* diye sorunca: "Hayır!" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yanımdaki Cebrâil'di. Oğlun da gözlerini kaybetmeden ve âlim biri olmadan ölmeyecek"* buyurdu.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِأَنَّ زَيْدَ بْنَ أَرْقَمَ يَبْرَأُ مِنْ مَرَضِهِ ثُمَّ يَعْمَى بَعْدَهُ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Zeyd b. Erkam'ın Hastalığında İyileşeceğini Daha Sonra da Kör Olacağını Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ السَّرَّاجُ أَخْبَرَنَا الْقَاسِمُ بْنُ غَانِمٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ حَمُّوَيْهِ الطَّوِيلُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبُوشَنْجِيُّ، حَدَّثَنَا أُمَيَّةُ بْنُ بِسْطَامٍ، حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ، حدثنا نباتة بن بِنْتِ بُرَيْدِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ حَمَّادَةَ ، عَنْ أُنَيْسَةَ بِنْتِ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ، عَنْ أَبِيهَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ عَلَى زَيْدٍ يَعُودُهُ مِنْ مَرَضٍ كَانَ بِهِ. قَالَ: لَيْسَ عَلَيْكَ مِنْ مَرَضِكَ بَأْسٌ، وَلَكِنْ كَيْفَ بِكَ عُمِّرْتَ بَعْدِي فَعَمِيتَ؟! قَالَ: إِذًا أَحْتَسِبُ وَأَصْبِرُ. قَالَ: إِذًا تَدْخُلَ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ. قَالَ، فَعَمِيَ بعد ما مَاتَ النَّبِيُّ ﷺ ثُمَّ رَدَّ اللهُ عَلَيْهِ بَصَرَهُ ثُمَّ مَاتَ .

كَذَا وَجَدْتُهُ فِي كِتَابِي. وإنما هي بناتة بِنْتُ بُرَيْدٍ عَنْ حَمَّادَةَ.

Uneyse binti Zeyd b. Erkam bildiriyor: Babam hastalandığında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ziyaretine geldi. Ona: *"Bu hastalığın sana bir zararı*

---

[1] Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (9/276).

olmayacak! Ancak benden sonra uzun bir süre yaşayıp da kör kalınca ne yapacaksın?" buyurdu. Babam: "Sabreder ve karşılığını Allah'tan beklerim" dediğinde, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bunu yaparsan hesapsız cennete girersin"* buyurdu. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından sonra babam kör oldu. Daha sonra Allah onun gözlerini geri açtı ve gözleri sağlamken vefat etti.

Kitabımda isnâdın "Nubâte binti Yezîd b. Yezîd, Hammâde'den bildiriyor" şeklinde geçtiğini gördüm. Doğrusu "Bunâte binti Yezîd, Hammâde'den bildiriyor" olmalıdır.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِمَنْ يَكُونُ بَعْدَهُ مِنَ الْكَذَّابِينَ وَإِشَارَتِهِ
إِلَى مَنْ يَكُونُ مِنْهُمْ مِنْ ثَقِيفٍ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Kendisinden Sonra Gelecek Yalancıları, Bazılarının Sakîf Kabilesinden Olacağını Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْغَضَائِرِيُّ، بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ، حَدَّثَنَا أَبُو قِلَابَةَ، حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «إِنَّ بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ ثَلَاثِينَ كَذَّابًا دَجَّالًا، كُلُّهُمْ يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ».

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ . وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ.

Câbir b. Semure'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kıyamet öncesi hepsi de peygamber olduğunu iddia eden otuz tane yalancı deccal çıkacaktır"* buyurmuştur.

Müslim, *Sahîh*'de Şu'be'den aktarmıştır.[1]

Buhârî ve Müslim, Ebû Hureyre hadisiyle Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) rivayet etmişlerdir.

---

[1] Müslim, *fiten* 18 (83).

أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ: أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَالِينِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى الْمَوْصِلِيُّ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ ابنِ الْحَسَنِ الأَسَدِيُّ حَدَّثَنَا شَرِيكٌ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَخْرُجَ ثَلَاثُونَ كَذَّابًا مِنْهُمْ مُسَيْلِمَةُ وَالْعَنْسِيُّ وَالْمُخْتَارُ. وَشَرُّ قَبَائِلِ الْعَرَبِ: بَنُو أُمَيَّةَ وَبَنُو حَنِيفَةَ وَثَقِيفٌ» .

قَالَ أَبُو أَحْمَدَ: وَهَذَا لَا أَعْلَمُ رَوَاهُ عَنْ شَرِيكٍ إِلَّا مُحَمَّدَ بْنَ الْحَسَنِ الْأَسَدِيَّ وَلَهُ إِفْرَادَاتٌ، وَحَدَّثَ عَنْهُ الثِّقَاتُ مِنَ النَّاسِ، وَلَمْ أَرَ بِحَدِيثِهِ بَأْسًا.

قُلْتُ: وَلِحَدِيثِهِ هَذَا فِي الْمُخْتَارِ بْنِ أَبِي عُبَيْدٍ الثَّقَفِيِّ شَوَاهِدُ صَحِيحَةٌ.

Abdullah b. ez-Zübeyr'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Otuz yalancı (peygamber) çıkmadan kıyamet kopmaz. Müseylime, el-Ansî ve Muhtâr bunlardandır. Arapların en kötü kabileleri Umeyye oğulları, Hanîfe oğulları ve Sakîflilerdir."*

Ebû Ahmed der ki: "Bu hadisi Şerîk'ten başka Muhammed b. Hasan el-Esedî'den rivayet edenini bilmiyorum. Güvenilir kişiler de ondan rivayetlerde bulunmuştur. Hadislerinde bir sakınca görmüyorum."

Muhtâr b. Ebî Ubeyd es-Sekafî konusunda da bu hadisin şahidi sayılacak sahih rivayetler gelmiştir.

مِنْهَا: مَا حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ- رَحِمَهُ اللهُ- أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، حَدَّثَنَا الأَسْوَدُ بْنُ شَيْبَانَ، عَنْ أَبِي نَوْفَلِ بْنِ أَبِي عَقْرَبٍ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ، أَنَّهَا قَالَتْ لِلْحَجَّاجِ بْنِ يُوسُفَ: أَمَا إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ حَدَّثَنَا أَنَّ فِي ثَقِيفٍ كَذَّابًا وَمُبِيرًا ، فَأَمَّا الْكَذَّابُ فَقَدْ رَأَيْنَاهُ، وَأَمَّا الْمُبِيرُ فَلَا إِخَالُكَ إِلَّا إِيَّاهُ.

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ شَيْبَانَ .

Ebû Nevfel b. Ebî Akreb bildiriyor: Esmâ binti Ebî Bekr, Haccâc b. Yûsuf'a şöyle dedi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize Sakîf kabilesinden bir yalancı (peygamber) bir de insanları helake sürükleyen birinin çıkacağını söylemişti. Yalancının kim olduğunu gördük. İnsanları helake sürükleyen kişinin de senden başka biri olacağını zannetmiyorum!"

Müslim, *Sahîh*'de başka bir kanalla Esved b. Şeybân'dan rivayet etmiştir.[1]

وأخبرنا أبو عبد الله الحافظ، وأبو سعيد بن أبي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ الزبير الحميري الْمَكِّيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ هُوَ ابْنُ عُيَيْنَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْمُحَيَّا، عَنْ أُمِّهِ، قَالَتْ: لَمَّا قَتَلَ الْحَجَّاجُ بْنُ يُوسُفَ عَبْدَ اللهِ بْنَ الزُّبَيْرِ دَخَلَ الْحَجَّاجُ عَلَى أسماء بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ، فَقَالَ لَهَا: يَا أُمَّهْ إِنَّ أمير المؤمنين أوماني بِكِ، فَهَلْ لَكِ مِنْ حَاجَةٍ؟ فَقَالَتْ: لَسْتُ لَكَ بِأُمٍّ وَلَكِنِّي أُمُّ الْمَصْلُوبِ عَلَى رَأْسِ الثَّنِيَّةِ، وَمَا لِي مِنْ حَاجَةٍ وَلَكِنِ انْتَظِرْ حَتَّى أُحَدِّثَكَ بِمَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ الله سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: «يَخْرُجُ مِنْ ثَقِيفٍ كَذَّابٌ وَمُبِيرٌ، فَأَمَّا الْكَذَّابُ فَقَدْ رَأَيْنَاهُ وَأَمَّا الْمُبِيرُ فَأَنْتَ» . فَقَالَ الْحَجَّاجُ: مُبِيرُ الْمُنَافِقِينَ !!

Ebu'l-Muhayyâ, annesinden bildiriyor: (Zalim lakaplı) Haccâc b. Yûsuf, Abdullah b. ez-Zübeyr'i öldürdüğü zamanlarda Esmâ binti Ebî Bekr'in yanına girdi ve: "Anneciğim! Müminlerin emiri seninle ilgilenmemi söyledi. Bir ihtiyacın var mı?" dedi. Esmâ: "Ben senin annen değilim! Şu tepenin başında asılan kişinin annesiyim! Bir ihtiyacım da yok! Ama az bekle de Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğim bir şeyi sana anlatayım. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem): *«Sakîf kabilesinden biri yalancı (peygamber) bir de insanları helake sürükleyen biri çıkacaktır»* buyurduğunu işittim. Yalancının kim olduğunu gördük. İnsanları helake sürükleyen kişinin de senden başka biri olacağını zannetmiyorum!" karşılığını verince, Haccâc: "Aksine münafıkları helak eden kişiyim" dedi.[2]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ عَنْ أَبِي عُلْوَانَ: عَبْدِ اللهِ بْنِ عِصْمَةَ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: إِنَّ فِي ثَقِيفٍ كَذَّابًا وَمُبِيرًا

---

[1] Müslim, *fadâil* 58 (229).

[2] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/236).

وَقَدْ شَهِدَ جَمَاعَةٌ مِنْ أكابِرِ التَّابِعِينَ عَلَى الْمُخْتَارِ بْنِ أَبِي عُبَيْدٍ بِمَا كَانَ يَسْتَبْطِنُ . وَأَخْبَرَ بَعْضُهُمْ بِأَنَّهُ مِنْ جُمْلَةِ الْكَذَّابِيْنِ الَّذِينَ أَخْبَرَ النبي ﷺ بِخُرُوجِهِمْ بَعْدَهُ.

İbn Ömer der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sakîf kabilesinden bir yalancı (peygamber) bir de insanları helake sürükleyen biri çıkacaktır"* buyurduğunu işittim.[1]

Tabiûnun büyüklerinden bir topluluk, Muhtâr b. Ebî Ubeyd'in niyetini açığa vurmasına şahit olmuştur. Bunlardan bazıları Muhtâr'ın, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kendisinden sonra çıkacaklarını bildirdiği yalancılardan biri olduğunu söylemiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ- رَحِمَهُ اللهُ- أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا قُرَّةُ بْنُ خَالِدٍ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ رِفَاعَةَ بْنِ شَدَّادٍ، قَالَ: كُنْتُ أَبْطَنَ شَيْءٍ بِالْمُخْتَارِ- يَعْنِي: الْكَذَّابَ- قَالَ: فَدَخَلْتُ عَلَيْهِ ذَاتَ يَوْمٍ، فَقَالَ: دَخَلْتَ وَقَدْ قَامَ جِبْرِيلُ قَبْلُ مِنْ هَذَا الْكُرْسِيِّ!! قَالَ: فَأَهْدَيْتُ إِلَى قَائِمِ السَّيْفِ- يَعْنِي: لِأَضْرِبَهُ-، حَتَّى ذَكَرْتُ حديثا حدثته عَمْرُو بْنُ الْحَمِقِ الْخُزَاعِيُّ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: «إِذَا أَمَّنَ الرَّجُلُ الرَّجُلَ عَلَى دَمِهِ ثُمَّ قَتَلَهُ رُفِعَ لَهُ لِوَاءُ الْغَدْرِ يَوْمَ القيامة» . فكففت عنه .

Rifâa b. Şeddâd der ki: Yalancı Muhtâr'a çok yakın birisiydim. Bir gün yanına girdiğimde bana: "Sen girdiğinde Cebrâil şu kürsüden henüz yeni kalkıp gitmişti" deyince ona vurmak için elimi kılıcımın kabzasına götürdüm. Ancak Amr b. el-Hamik el-Huzâî'nin bana naklettiği bir hadis aklıma geldi. Amr'ın bana bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişi canından yana güvence verdiği birini öldürdüğü zaman kıyamet gününde kendisi için ihanet bayrağı çekilir"* buyurmuştu. Bu aklıma gelince onu öldürmekten vazgeçtim.[2]

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا زَائِدَةُ، عَنِ السُّدِّيِّ عَنْ رِفَاعَةَ الْقِتْبَانِيِّ، قَالَ: كُنْتُ أَقُومُ بِالسَّيْفِ عَلَى رَأْسِ الْمُخْتَارِ بْنِ أَبِي عُبَيْدٍ فَسَمِعْتُهُ يَوْمًا، يَقُولُ: قَامَ جِبْرِيلُ مِنْ هَذِهِ النُّمْرُقَةِ!! فَأَرَدْتُ

[1] Bakın: İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/236).

[2] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/237).

أَنْ أَسُلَّ سَيْفِي فَأَضْرِبَ عُنُقَهُ فَذَكَرْتُ حَدِيثًا حَدَّثَنِيهِ عَمْرُو بْنُ حَمِقٍ الْخُزَاعِيُّ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ أَمَّنَ رَجُلًا عَلَى نَفْسِهِ فَقَتَلَهُ فَأَنَا مِنَ الْقَاتِلِ بَرِيءٌ وَإِنْ كَانَ الْمَقْتُولُ كَافِرًا» . قَالَ: فَتَرَكْتُهُ .

وَكَذَلِكَ رَوَاهُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، وَأَسْبَاطُ بْنُ نَصْرٍ وَغَيْرُهُمَا عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّدِّيِّ.

Rifâa el-Kıtbânî der ki: Bir gün Muhtâr b. Ebî Ubeyd'in yanında kılıcımla duruyordum. Onun: "Cebrâil şu minderin üzerinden kalkıp gitti" dediğini işittiğimde kılıcımı çekip boynunu vurmak istedim. Ancak Amr b. el-Hamik el-Huzâî'nin bana naklettiği bir hadis aklıma geldi. Amr'ın bana bildirdiğine göre Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Kişi canından yana güvence verdiği birini öldürdüğü zaman, öldürülen kişi kafir de olsa öldüren kişiden beriyim"*** buyurduğunu işitmişti. Bu aklıma gelince onu öldürmedim.[1]

Süfyân es-Sevrî, Esbât b. Nasr ve başkaları da bunu İsmâil b. Abdirrahman es-Süddî'den bu şekilde rivayet etmişlerdir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِبَغْدَادَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ دُرُسْتَوَيْهِ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الْحُمَيْدِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ مُجَالِدٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: فَاخَرْتُ أَهْلَ الْبَصْرَةِ فَغَلَبْتُهُمْ بِأَهْلِ الْكُوفَةِ وَالْأَحْنَفُ سَاكِتٌ لَا يَتَكَلَّمُ، فَلَمَّا رَآنِي غَلَبْتُهُمْ أَرْسَلَ غُلَامًا لَهُ فَجَاءَ بِكِتَابٍ فَقَالَ لِي: هَاكَ اقْرَأْ فَقَرَأْتُهُ فَإِذَا فِيهِ مِنَ الْمُخْتَارِ إِلَيْهِ يَذْكُرُ أَنَّهُ نَبِيٌّ. فَقَالَ يَقُولُ الْأَحْنَفُ أَنَّى فِينَا مِثْلُ هَذَا ؟! وَقَدْ رُوِّينَا عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ مُجَالِدٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ قِصَّةَ مَا كَانَ فِي الْكِتَابِ مِنْ مَوْضُوعِهِ الَّذِي كَانَ يُعَارِضُ بِهِ الْقُرْآنَ- وَبِاللهِ الْعِصْمَةُ.

Şa'bî der ki: Basralılara karşı Kufelilerle övündüm ve onlara üstün çıktım. Ahnef de oturmuş hiç sesini çıkarmıyordu. Basralılara üstün geldiğimi görünce kölesini eve gönderdi. Köle bir mektupla geri döndü. Bana: "Şu mektubu alıp oku" deyince alıp okumaya başladım. Mektubu Muhtâr, Ahnef'e yollamıştı ve mektupta peygamber olduğunu söylüyordu. Ahnef bununla bana: "Bizde öyle biri var mı?" demek istiyordu.[2]

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/237).

[2] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/237).

Şa'bî'den de Muhtâr'ın Kur'ân'a karşı kendisine indirildiğini iddia ettiği "Mavdû" adlı kitabı konusunda bir rivayet gelmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْعَدْلُ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ معاد، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، سمع مرّة يعني الهمذاني، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللهِ- يَعْنِي ابْنَ مَسْعُودٍ- الْقُرْآنُ مَا مِنْهُ حَرْفٌ أَوْ قَالَ آيَةٌ- شَكَّ عَمْرٌو- إِلَّا وَقَدْ عَمِلَ بِهِ قَوْمٌ أَوْ قَالَ- بِهَا قَوْمٌ أو سيعلمون بِهَا. قَالَ مُرَّةُ: فَقَرَأْتُ ﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افترى عَلَى اللَّهِ كَذِباً أَوْ قالَ أُوحِيَ إِلَيَّ وَلَمْ يُوحَ إِلَيْهِ شَيْءٌ وَمَنْ قالَ سَأُنْزِلُ مِثْلَ مَا أَنزَلَ اللَّهُ﴾ فَقُلْتُ مَنْ عَمِلَ بِهَذِهِ حَتَّى كَانَ الْمُخْتَارُ بْنُ أَبِي عُبَيْدٍ وَلِعِكْرِمَةَ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ فِيمَا سُئِلَ عَنِ الْوَحْيِ وَالْمَوْضُوعِ يُرِيدُونَ مَا كَانَ الْمُخْتَارُ يَدَّعِيهِ مِنْ أَنَّهُ يُوحَى إِلَيْهِ وَأَنَّ عِنْدَهُ كِتَابًا يُسَمَّى الْمَوْضُوعُ قِصَّةٌ طَوِيلَةٌ لَا تَحْتَمِلُ هَذَا الْمَوْضُوعَ.

Murre el-Hemdânî der ki: Abdullah b. Mes'ûd: "Kur'ân'da bulunan her bir kelime ve her bir âyet ile mutlaka bir topluluk amel etmiştir veya edecektir" dedi. Ben de: **"Allah'a karşı yalan uydurandan veya kendisine bir şey vahyedilmemişken «Bana vahyolundu, Allah'ın indirdiği gibi ben de indireceğim» diyenden daha zalim kim olabilir?"**[1] âyetini okudum ve: "Muhtâr b. Ebî Ubeyd ortaya çıkana kadar bu âyetle kim amel etti?" dedim.

İbn Abbâs'ın azatlısı İkrime'den de, kendisine Muhtâr'a vahiy gelmesi ve yanında "Mavdû" adında bir kitabın bulunmasına yönelik soru sorulması konusunda uzunca bir kıssa vardır. Kıssayı burada zikretmek konuyu gereksiz yere uzatacaktır.

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْجَرَّاحِ عَنْ جَرِيرٍ، عَنْ مُغِيرَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: قَالَ عَبِيدَةُ السَّلْمَانِيُّ يَعْنِي عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي خُرُوجِ الْكَذَّابِينَ قَالَ إِبْرَاهِيمُ: فَقُلْتُ لَهُ: أَتَرَى هَذَا مِنْهُمْ- يَعْنِي الْمُخْتَارَ-؟ قَالَ عَبِيدَةُ: أَمَا إنه من الرؤوس.

İbrâhîm der ki: Abîde es-Selmânî, yalancı peygamberlerin çıkması konusunda Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) bir hadis nakletti. Abîde'ye:

---

[1] En'âm Sur. 93

"Sence Muhtâr onlardan biri mi?" diye sorduğumda: "Liderlerinden olan biriydi" dedi.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِالْمُبِيرِ الَّذِي يَخْرُجُ مِنْ ثَقِيفٍ وَتَصْدِيقِ اللهِ ﷺ قَوْلَهُ فِي الْحَجَّاجِ بْنِ يُوسُفَ الثَّقَفِيِّ غَفَرَ اللهُ لَنَا وَلِجَمِيعِ الْمُسْلِمِينَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Sakîf Kabilesinden İnsanları Helake Sürükleyen Birinin Çıkacağını Bildirmesi, Yüce Allah'ın Bunu Haccâc b. Yusuf es-Sekafî'de Gerçekleştirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ يَعْقُوبَ وَأَبُو عَمْرِو بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا عُقْبَةُ بْنُ مُكْرَمٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ ابن إِسْحَاقَ الْحَضْرَمِيُّ، حَدَّثَنَا الْأَسْوَدُ بْنُ شَيْبَانَ، عَنْ أَبِي نَوْفَلٍ، قَالَ: رَأَيْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ الزُّبَيْرِ عَلَى عَقَبَةِ الْمَدِينَةِ ، قَالَ: فَجَعَلَتْ قُرَيْشٌ تَمُرُّ عَلَيْهِ وَالنَّاسُ حَتَّى مَرَّ عَلَيْهِ عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ، فَوَقَفَ عَلَيْهِ، فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكَ أَبَا خُبَيْبٍ ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَبَا خُبَيْبٍ، أَمَا وَاللهِ لَقَدْ كُنْتُ أَنْهَاكَ عَنْ هَذَا، أَمَا وَاللهِ لَقَدْ كُنْتُ أَنْهَاكَ عَنْ هَذَا، أَمَا وَاللهِ لَقَدْ كُنْتُ أَنْهَاكَ عَنْ هَذَا، أَمَا وَاللهِ إِنْ كُنْتَ مَا عَلِمْتُ صَوَّامًا قَوَّامًا وَصُولًا لِلرَّحِمِ، أَمَا وَاللهِ لَأُمَّةٌ أنت أشرّها للأمّة خير.

ثُمَّ نَفَذَ عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ فَبَلَغَ الْحَجَّاجَ مَوْقِفُ عَبْدِ اللهِ وَقَوْلُهُ، فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ فَأُنْزِلَ عَنْ جِذْعِهِ وَأُلْقِيَ فِي قُبُورِ الْيَهُودِ، ثُمَّ أَرْسَلَ إِلَى أُمِّهِ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ فَأَبَتْ أَنْ تَأْتِيَهُ، فَأَعَادَ عَلَيْهَا الرَّسُولَ لَتَأْتِيَنِّي أَوْ لَأَبْعَثَنَّ إِلَيْكِ من يسحبك بِقُرُونِكِ ، قَالَ: فَأَبَتْ وَقَالَتْ: وَاللهِ لَا آتِيكَ حَتَّى تَبْعَثَ إِلَيَّ مَنْ يَسْحَبُنِي بِقُرُونِي.

قَالَ: فَقَالَ: أَرُونِي سِبْتَيَّ فَأَخَذَ نَعْلَيْهِ ثُمَّ انطلق يَتَوَذَّفُ حَتَّى دَخَلَ عَلَيْهَا، فَقَالَ: كَيْفَ رَأَيْتِنِي صَنَعْتُ بِعَدُوِّ اللهِ؟ قَالَتْ: رَأَيْتُكَ أَفْسَدْتَ عَلَيْهِ دُنْيَاهُ، وَأَفْسَدَ عَلَيْكَ آخِرَتَكَ بَلَغَنِي أَنَّكَ تَقُولُ لَهُ يَا ابْنَ ذَاتِ النِّطَاقَيْنِ، أَنَا وَاللهِ ذَاتُ النِّطَاقَيْنِ، أَنَا وَاللهِ ذَاتُ النِّطَاقَيْنِ. أَمَّا أَحَدُهُمَا فَكُنْتُ أَرْفَعُ بِهِ طعام رسول الله ﷺ وَطَعَامَ أَبِي مِنَ الدَّوَابِّ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَنِطَاقُ الْمَرْأَةِ الَّتِي لَا تَسْتَغْنِي عَنْهُ، أَمَا إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ حَدَّثَنَا أن في ثقيف كذابا وَمُبِيرًا. فَأَمَّا الْكَذَّابُ فَرَأَيْنَاهُ، وَأَمَّا الْمُبِيرُ فَلَا إِخَالُكَ إِلَّا إِيَّاهُ. قَالَ: فَقَامَ عَنْهَا وَلَمْ يُرَاجِعْهَا.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ مُكْرَمٍ . وَهَذَا الْحَدِيثُ لَهُ طُرُقٌ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أبي بكر.

Ebû Nevfel der ki: Medine'nin dağ yolunda Abdullah b. ez-Zübeyr'i (asılmış bir şekilde) gördüm. Kureyşliler ve diğer insanlar yanına uğramaya başladı. Nihayet Abdullah b. Ömer de yanına geldi. Başında durdu ve: "Selam sana ey Ebû Hubeyb! es-Selâmu aleyke ey Ebû Hubeyb! es-Selâmu aleyke ey Ebû Hubeyb! Vallahi öylesi bir şey yapmaman için seni uyarıyordum! Vallahi öylesi bir şey yapmaman için seni uyarıyordum! Vallahi öylesi bir şey yapmaman için seni uyarıyordum! Vallahi çok oruç tutan, çok namaz kılan, çokça akrabaya yardım eden biriydin. Vallahi en kötüsü senin gibi biri olan bir ümmet en hayırlı ümmettir" dedi ve yoluna devam etti.

Abdullah b. Ömer'in, onun yanında bu duruşu ve söyledikleri Haccâc'a ulaşınca birilerini gönderdi. İbnu'z-Zübeyr'i asılı olduğu daldan indirip Yahudilerin gömüldüğü yere gömdürdü. Sonra annesi Esmâ binti Bekr'e gelmesi için haber yolladı. Ancak Esmâ yanına gitmeyi kabul etmedi. Haccâc, elçisini bir daha ona gönderdi ve: "Ya gelirsin ya da seni saçlarından sürükleyip getirecek birini göndereceğim" dedi. Esmâ yine kabul etmedi ve: "Beni saçlarımdan tutup yanına götürecek bir kişi göndermedikçe ben senin yanına gitmeyeceğim!" karşılığını verdi.

Bunun üzerine Haccâc: "Bana ayakkabılarımı getirin!" dedi ve onları giydiği gibi hızlıca Esmâ'nın yanına gitti. Yanına vardığı zaman ona: "Allah'ın düşmanına (oğlun Abdullah'a) yaptığımı nasıl buldun?" diye sordu. Esmâ şöyle karşılık verdi: "Sen onun dünyasını berbat ettin, ancak o senin âhiretini mahvetti! Duyduğuma göre ona: «Ey iki kuşaklının (zâtu'n-nitâkeyn) oğlu!» diyormuşsun. Vallahi iki kuşaklı olan benim! Biriyle Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ve Ebû Bekr'in azıklarını hayvanlardan kaldırır ve bağlardım. Diğeri ise her kadının kullandığı ve onsuz yapamadığı kuşaktır. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize, Sakîf'te bir yalancının bir de insanları helake sürükleyen birinin çıkacağından bahsetmişti. Yalancının kim olduğunu gördük. İnsanları helake sürükleyen kişiye gelince, senden başka biri olacağını zannetmiyorum!"

Bunun üzerine Haccâc yanından ayrıldı ve bir daha da ona bulaşmadı.

Müslim, *Sahîh*'de Ukbe b. Mukrem'den rivayet etmiştir.[1]

Farklı kanallarla Esmâ binti Ebî Bekr'den rivayet edilmiştir.

وَرُوِيَ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النبي ﷺ وَقَدْ حَذَّرَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ثُمَّ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ﷺ أُمَّةَ مُحَمَّدٍ ﷺ شَأْنَ الْحَجَّاجِ بْنِ يُوسُفَ وَأَخْبَرَا بِخُرُوجِهِ وَلَا يَقُولَانِ ذَلِكَ إِلَّا تَوْقِيفًا.

İbn Ömer'in de rivayet ettiğine göre müminlerin emiri Ömer b. el-Hattâb, ondan sonra müminlerin emiri Ali b. Ebî Tâlib, Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) ümmetini Haccâc b. Yûsuf'a karşı uyarmış, çıkışını bildirmişlerdir. Hem Ömer, hem Ali böylesi bir şeyi ancak bu konuda Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bir şey duymuşlarsa söyleyebilirler.↓

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِبَغْدَادَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ دُرُسْتَوَيْهِ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ حَدَّثَنَا أَبُو اليمان حدثنا جرير. (ح) وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ أَخْبَرَنَا أَبُو النَّضْرِ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بن يُوسُفَ الْفَقِيهُ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى أَبِي الْيَمَانِ أن جرير بْنَ عُثْمَانَ حَدَّثَهُ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَيْسَرَةَ بْنِ أَزْهَرَ عَنْ أَبِي عَذْبَةَ الْحِمْصِيِّ، قَالَ: قَدِمْتُ عَلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ﷺ رَابِعَ أَرْبَعَةٍ مِنَ الشَّامِ وَنَحْنُ حُجَّاجٌ، فَبَيْنَا نَحْنُ عِنْدَهُ أَتَاهُ آتٍ مِنْ قِبَلِ الْعِرَاقِ فَأَخْبَرَهُ أَنَّهُمْ قَدْ حَصَبُوا إِمَامَهُمْ وَقَدْ كَانَ عَوَّضَهُمْ بِهِ مَكَانَ إِمَامٍ كَانَ قَبْلَهُ فَحَصَبُوهُ فَخَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ مُغْضَبًا فَسَهَا فِي صَلَاتِهِ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ: مَنْ ها هنا مِنْ أَهْلِ الشَّامِ؟ فَقُمْتُ أَنَا وَأَصْحَابِي، فَقَالَ: يَا أَهْلَ الشَّامِ تَجَهَّزُوا لِأَهْلِ الْعِرَاقِ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ بَاضَ فِيهِمْ وَفَرَّخَ. ثُمَّ قَالَ: اللهُمَّ إِنَّهُمْ قَدْ لَبَّسُوا عَلَيَّ فَأَلْبِسْ عَلَيْهِمْ، اللهُمَّ عَجِّلْ لَهُمُ الْغُلَامَ الثَّقَفِيَّ الَّذِي يَحْكُمُ فِيهِمْ بِحُكْمِ الْجَاهِلِيَّةِ لَا يَقْبَلُ مِنْ مُحْسِنِهِمْ وَلَا يَتَجَاوَزُ عَنْ مُسِيئِهِمْ .

زَادَ الدَّارِمِيُّ فِي رِوَايَتِهِ: قَالَ أَبُو الْيَمَانِ: عَلِمَ عُمَرُ ﷺ أَنَّ الْحَجَّاجَ خَارِجٌ لَا مَحَالَةَ. فَلَمَّا أَغْضَبُوهُ اسْتَعْجَلَ لَهُمُ الْعُقُوبَةَ الَّتِي لَا بُدَّ لَهُمْ مِنْهَا. قَالَ عُثْمَانُ: وَقُلْتُ لَهُ إِنَّ هَذَا أَحَدُ الْبَرَاهِينِ فِي أَمْرِ الْحَجَّاجِ قَالَ: صَدَقْتَ.

Ebû Azebe el-Hımsî anlatıyor: Hac için Şam'dan dört kişilik bir grubun içinde Ömer b. el-Hattâb'ın yanına geldim. Ömer'in yanındayken Irak

---

[1] **Müslim, *fadâil* (58 (229).**

taraflarından biri geldi ve valilerini taşladıklarını söyledi. Ömer eski valinin yerine bu valiyi onlara göndermiş, onlar da bu yeni valiyi taşlamışlardı. Ömer öfke içinde namazı kıldırmaya kalktı. Öfkesinden dolayı da namazda yanıldı. Namaz sonrası cemaate döndü ve: "Burada Şam ahalisinden birileri var mı?" diye sordu. Arkadaşlarımla birlikte kalktık. Ömer: "Ey Şamlılar! Iraklılara karşı hazırlıklı olun! Zira şeytan onların arasında yumurtlayıp yavrulamıştır" dedi. Sonra şöyle devam etti: "Allahım! Onlar beni şaşırttılar, sen de onları şaşırt! Allahım! Onları Cahiliye adetleriyle yöneten, iyilerine gerekli önemi vermeyip kötülerini hoş gören Sakîfli genci tez gönder!"[1]

Osmân b. Saîd ed-Dârimî bunu rivayet ederken şu eklemeyi yapar: İbnu'l-Yemân: "Ömer, Haccâc'ın çıkacağını kesin bir şekilde biliyordu. Onu kızdırdıklarında hak ettikleri cezanın tez elden verilmesini diledi" dedi. Ebu'l-Yemân'a: "Bu rivayet Haccâc'ın çıkışı konusundaki kanıtlardan biridir" dediğimde: "Doğru söyledin!" karşılığını verdi.

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو صَالِحٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي معاوية ابن صَالِحٍ. (ح) وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو النَّضْرِ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ. قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ الْمِصْرِيُّ: إِنَّ مُعَاوِيَةَ بْنَ صَالِحٍ حدثه عن شريح ابن عُبَيْدٍ عَنْ أَبِي عَذَبَةَ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فَأَخْبَرَهُ أَنَّ أَهْلَ الْعِرَاقِ قَدْ حَصَبُوا أَمِيرَهُمْ فَخَرَجَ غَضْبَانَ فَصَلَّى لَنَا الصَّلَاةَ فَسَهَا فِيهَا حَتَّى جَعَلَ النَّاسُ يَقُولُونَ سُبْحَانَ اللهِ سُبْحَانَ اللهِ فَلَمَّا سَلَّمَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ: من ها هنا مِنْ أَهْلِ الشَّامِ فَقَامَ رَجُلٌ ثُمَّ قَامَ آخَرُ ثُمَّ قُمْتُ أَنَا ثَالِثًا أَوْ رَابِعًا فَقَالَ: يَا أَهْلَ الشَّامِ اسْتَعِدُّوا لِأَهْلِ الْعِرَاقِ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ بَاضَ فِيهِمْ وَفَرَّخَ اللهُمَّ إِنَّهُمْ قَدْ لَبَّسُوا عَلَيَّ فَأَلْبِسْ عَلَيْهِمْ وَعَجِّلْ عَلَيْهِمْ بِالْغُلَامِ الثَّقَفِيِّ يَحْكُمُ فِيهِمْ بِحُكْمِ الْجَاهِلِيَّةِ لَا يَقْبَلُ مِنْ مُحْسِنِهِمْ وَلَا يَتَجَاوَزُ عَنْ مُسِيئِهِمْ .

زَادَ عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ فِي رِوَايَتِهِ- قَالَ عَبْدُ اللهِ: وَحَدَّثَنِي ابْنُ لَهِيعَةَ بِمِثْلِهِ. قَالَ: وَمَا وُلِدَ الْحَجَّاجُ يَوْمَئِذٍ.

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/237).

Ebû Azebe anlatıyor: Adamın biri Ömer b. el-Hattâb'a geldi ve Iraklıların valilerini taşladıklarını söyledi. Ömer öfke içinde bize namazı kıldırmaya kalktı. Öfkesinden dolayı da namazda yanıldı. Öyle ki cemaat: "Sübhânallah! Sübhânallah!" diyerek onu uyardı. Selam verip namazı bitirince cemaate döndü ve: "Burada Şam ahalisinden birileri var mı?" diye sordu. Bizden bir adam ayağa kalktı. Ardından bir kişi daha kalktı. Üçüncü veya dördüncü kişi olarak da ben kalktım. Ömer: "Ey Şamlılar! Iraklılara karşı hazırlıklı olun! Zira şeytan onların arasında yumurtlayıp yavrulamıştır. Allahım! Onlar beni şaşırttılar, sen de onları şaşırt! Allahım! Onları Cahiliye adetleriyle yöneten, iyilerine gerekli önemi vermeyip kötülerini hoş gören Sakîfli genci tez gönder!" dedi.[1]

Osmân b. Saîd ed-Dârimî rivayet erken şu eklemeyi yapar: Abdullah: "İbn Lehîa bana aynısını nakletti" dedi. Haccâc o zamanlarda henüz doğmamıştı.

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّنْعَانِيُّ بِمَكَّةَ حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبَّادٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا جعفر ابن سُلَيْمَانَ عَنْ مَالِكِ بْنِ دِينَارٍ عَنِ الْحَسَنِ. قَالَ: قَالَ عَلِيٌّ ﷺ لِأَهْلِ الْكُوفَةِ! اللهُمَّ كَمَا ائْتَمَنْتُهُمْ فَخَانُونِي وَنَصَحْتُ لَهُمْ فَغَشُّونِي فَسَلِّطْ عَلَيْهِمْ فَتَى ثَقِيفٍ الذَّيَّالِ الْمَيَّالِ يَأْكُلُ، خُضْرَتَهَا وَيَلْبَسُ فَرْوَتَهَا وَيَحْكُمُ فِيهَا بِحُكْمِ الْجَاهِلِيَّةِ.

قال: وتوفي الْحَسَنُ وَمَا خُلِقَ الْحَجَّاجُ يَوْمَئِذٍ .

Hasan der ki: Hz. Ali, Kufe ahalisi için şöyle dedi: "Allahım! Ben onlara güvendim, oysa onlar bana ihanet etti. Ben onlara karşı samimi oldum, onlar ise beni kandırdılar. Sen onlara zalim, kibirli, mahsullerini ve giyeceklerini ellerinden alan, onları Cahiliye adetleriyle yöneten Sakifli genci musallat et!"

Ravi der ki: "Hasan vefat ettiğinde Haccâc henüz doğmamıştı."[2]

وأَخْبَرَنَا أَبُو صَالِحِ بْنُ أَبِي طَاهِرٍ الْعَنْبَرِيُّ أَخْبَرَنَا جَدِّي: يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ الْقَاضِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الْجَارُودِيُّ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّوْرَقِيُّ حَدَّثَنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ مَالِكِ بْنِ أَوْسِ بْنِ

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/237).

[2] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/238).

الْحَدَثَانِ عَنْ عَلِيٍّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: الشَّابُّ الذَّيَّالُ أَمِيرُ الْمِصْرَيْنِ يَلْبَسُ فَرْوَتَهَا وَيَأْكُلُ خُضْرَتَهَا وَيَقْتُلُ أَشْرَافَ أَهْلِهَا يَشْتَدُّ مِنْهُ الْفَرَقُ وَيَكْثُرُ مِنْهُ الْأَرَقُ يُسَلِّطُهُ اللهُ على شيعته .

Hz. Ali der ki: "Zalim genç Mısırlıların valisidir! Bölgenin en iyi giyeceklerine ve en iyi mahsullerine el koyar. İnsanların ileri gelenlerini öldürür. Herkes onun korkusuyla yaşar, çok kişi ona esir düşer. Allah onu kendi yandaşlarına musallat eder."[1]

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْمَحْبُوبِيُّ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَسْعُودٍ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ أَخْبَرَنَا الْعَوَّامُ بْنُ حَوْشَبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي حَبِيبُ بْنُ أَبِي ثَابِتٍ، قَالَ: قَالَ عَلِيٌّ ﷺ لِرَجُلٍ: لَا مُتَّ حَتَّى تُدْرِكَ فَتَى ثَقِيفٍ. قِيلَ لَهُ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ مَا فَتَى ثَقِيفٍ؟ قَالَ: لَيُقَالَنَّ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ اكْفِنَا زَاوِيَةً مِنْ زَوَايَا جَهَنَّمَ، رَجُلٌ يَمْلِكُ عِشْرِينَ أَوْ بِضْعًا وَعِشْرِينَ سَنَةً لَا يَدَعُ لِلَّهِ مَعْصِيَةً إِلَّا ارْتَكَبَهَا حَتَّى لَوْ لَمْ تَبْقَ إِلَّا مَعْصِيَةٌ وَاحِدَةٌ وَكَانَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا بَابٌ مُغْلَقٌ لَكَسَرَهُ حَتَّى يَرْتَكِبَهُ يَقْتُلُ بِمَنْ أَطَاعَهُ مَنْ عَصَاهُ .

قُلْتُ: قَدِمَ الْحَجَّاجُ مَكَّةَ سَنَةَ إِحْدَى وَسَبْعِينَ وَحَاصَرَ ابْنَ الزُّبَيْرِ ثُمَّ قَتَلَ ابْنَ الزُّبَيْرِ سَنَةَ ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ وَتُوُفِّيَ سَنَةَ خَمْسٍ وَتِسْعِينَ.

Habîb b. Ebî Sâbit der ki: Hz. Ali adamın birine: "Sakifli genci görene kadar ölmeyesin!" dedi. Ona: "Ey müminlerin emiri! Sakifli genç kim?" diye sorulunca da şöyle dedi: "Kıyamet gününde buna: «Cehennem köşelerinden birini bizim yerimize doldur!» denilir. Yirmi veya yirmi küsur yıl boyunca hüküm sürer ve bu süre zarfında Allah'a karşı işlenmedik tek bir günah bile bırakmaz. Öyle ki işlemediği bir günah ile arasıda kilitli bir kapı bulunsa kapıyı kırıp o günahı da işler. Kendi yandaşlarıyla kendisine karşı gelenleri öldürür."[2]

Haccâc, Mekke'ye hicri yetmiş bir yılında gelip İbnu'z-Zübeyr'i muhasara altına aldı. İbnu'z-Zübeyr hicri yetmiş üç yılında öldürüldü. Haccâc da hicri doksan beş yılında öldü.

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/238).

[2] Bakın: İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/238).

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَيُّوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ الرَّازِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ بْنِ التِّنِّيسِيُّ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ يَحْيَى ابْنِ يَحْيَى الْغَسَّانِيُّ قَالَ: قَالَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ: لَوْ جَاءَتْ كُلُّ أُمَّةٍ بِخَبِيثِهَا وَجِئْنَا بِالْحَجَّاجِ لَغَلَبْنَاهُمْ.

Ömer b. Abdilazîz der ki: "Diğer tüm topluluklar kendi içlerindeki en rezil adamı getirseler, biz de Haccâc'ı getirsek bizimki onlarınkine ağır basar."

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَعْقُوبَ الثَّقَفِيُّ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِمْرَانَ الْأَخْنَسِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ عَاصِمِ بْنِ أَبِي النَّجُودِ قَالَ: مَا بَقِيَتْ لِلَّهِ حُرْمَةٌ إِلَّا وَقَدِ انْتَهَكَهَا الْحَجَّاجُ.

Âsım b. Ebi'n-Nücûd der ki: "Haccâc'ın işlemediği tek bir günah bile kalmamıştır."

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السُّلَمِيُّ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ ابْنِ طَاوُوسٍ قَالَ: دَخَلَ رَجُلٌ عَلَى أَبِي فَقَالَ: مَاتَ الْحَجَّاجُ بْنُ يُوسُفَ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ! قَالَ: فَقَالَ أَبِي: ارْبَعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ حَبَسَ رَجُلٌ عَلَيْهِ لِسَانَهُ وَعَلِمَ مَا يَقُولُ فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ بَرِحَ الْخَفَاءُ هَذَا نِسَاءُ وَافِدِ بْنِ سَلَمَةَ قَدْ نَشَرْنَ أَشْعَارَهُنَّ وَخَرَّقْنَ ثِيَابَهُنَّ يَنُحْنَ عَلَيْهِ. قَالَ: أَفَعَلُوا؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: ﴿فَقُطِعَ دَابِرُ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ .

İbn Tâvus der ki: Adamın biri babamın yanına girdi ve: "Ey Ebû Abdirrahman! Haccâc b. Yûsuf öldü!" dedi. Babam: "Ortalığı velveleye vermeyin! Dilinize sahip çıkın ve sözlerinize dikkat edin" karşılığını verdi. Adam: "Ey Ebû Abdirrahman! Artık gizlemeye gerek yok! İşte Vâfid b. Seleme ailesinin kadınları onun için başlarını açtılar, giysilerini parçaladılar! Onun için feryat figan ağlıyorlar" deyince, Babam: "Bunu yaptılar mı?" diye sordu. "Adam: "Evet!" deyince, babam: **"Zulmeden milletin kökü böylece kesildi. Hamd, Âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur"**[1] dedi.

---

[1] En'âm Sur. 45

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ ﷺ بِالشَّرِّ الَّذِي يَكُونُ بَعْدَ الْخَيْرِ الَّذِي جَاءَ بِهِ، ثُمَّ بِالْخَيْرِ الَّذِي يَكُونُ بَعْدَ ذَلِكَ، ثُمَّ بِالشَّرِّ الَّذِي يَكُونُ بَعْدَهُ وَمَا يُسْتَدَلُّ بِهِ عَلَى إِخْبَارِهِ بِعُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ ﷺ وَإِشَارَتِهِ إِلَى مَا ظَهَرَ مِنْ عَدْلِهِ وإِنْصَافِهِ فِي وَلَايَتِهِ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM), Hayırdan Sonra Şerrin Geleceğini, Ondan Sonra Hayrın Geleceğini, Ondan Sonra Şerrin Geleceğini Bildirmesi, Ömer b. Abdilazîz ve Adaletine İşaret Eden Rivayetler

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَهْلٍ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ رُشَيْدٍ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ابن يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ، عَنْ بُسْرِ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيِّ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيِّ أَنَّهُ سَمِعَ حُذَيْفَةَ بْنَ الْيَمَانِ يَقُولُ: كَانَ النَّاسُ يَسْأَلُونَ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَنِ الْخَيْرِ وَكُنْتُ أَسْأَلُهُ عَنِ الشَّرِّ مَخَافَةَ أَنْ يُدْرِكَنِي فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ! إِنَّا كُنَّا فِي جَاهِلِيَّةٍ وَشَرٍّ فَجَاءَنَا اللهُ بِهَذَا الْخَيْرِ فَهَلْ بَعْدَ هَذَا الْخَيْرِ مِنْ شَرٍّ؟ قَالَ: نَعَمْ! قُلْتُ: فَهَلْ بَعْدَ ذَلِكَ الشَّرِّ مِنْ خَيْرٍ؟ قَالَ: نَعَمْ! وَفِيهِ دَخَنٌ . قُلْتُ: وَمَا دَخَنُهُ؟ قَالَ: قَوْمٌ يَسْتَنُّونَ بِغَيْرِ سُنَّتِي وَيَهْدُونَ بِغَيْرِ هَدْيِي تَعْرِفُ مِنْهُمْ وَتُنْكِرُ قَالَ: فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ! فَهَلْ بَعْدَ ذَلِكَ الْخَيْرِ مِنْ شَرٍّ؟ قَالَ: نَعَمْ! دُعَاةٌ عَلَى أَبْوَابِ جَهَنَّمَ مَنْ أَجَابَهُمْ إِلَيْهَا قَذَفُوهُ فِيهَا. قَالَ: قُلْتُ: صِفْهُمْ لِي يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: نَعَمْ هُمْ قَوْمٌ مِنْ جِلْدَتِنَا وَيَتَكَلَّمُونَ بِأَلْسِنَتِنَا قَالَ: قُلْتُ: فَمَا تَأْمُرُنِي يَا رَسُولَ اللهِ إِنْ أَدْرَكَنِي ذَلِكَ؟ قَالَ: تَلْزَمُ جَمَاعَةَ الْمُسْلِمِينَ وَإِمَامَهُمْ قَالَ: قُلْتُ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ لَهُمْ جَمَاعَةٌ وَلَا إِمَامٌ قَالَ فَاعْتَزِلْ تِلْكَ الْفِرَقَ كُلَّهَا وَلَوْ أَنْ تَعَضَّ بِأَصْلِ شَجَرَةٍ حَتَّى يُدْرِكَكَ الْمَوْتُ وأنت كذلك.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ ومُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ الْوَلِيدِ بْنِ مُسْلِمٍ .

Huzeyfe b. el-Yemân der ki: İnsanlar, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) hayır hakkında soru sorarlardı. Ben de başıma gelir çekincesiyle ona şerri soruyordum. Yine bir defasında ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Bizler cehalet ve kötülükler içindeyken Yüce Allah bize bu hayırlı olan dini gönderdi. Acaba bu hayırdan sonra bir daha bir kötülük dönemi olacak mı?" diye sordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet"* karşılığını verdi. Kendisine: "Peki o kötü dönemden sonra bir daha hayır gelecek mi?" diye sorduğumda: *"Evet!*

Ancak dumanı da olacaktır" buyurdu. Ona: "Peki onun dumanı ne?" diye sorduğumda: *"İnsanları, benim yolum dışında bir yola çağıran, bazı şeylerini kabul edeceğin bazı şeylerini de reddedeceğin bir topluluk"* buyurdu.

Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Peki bu hayırdan sonra bir kötülük dönemi daha olacak mı?" diye sorduğumda: *"Evet! Cehennem kapılarına davet edenler olacaktır. Onların davetini kabul edenleri ise cehenneme atacaklardır"* buyurdu. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Bize onları tarif etsene" dediğimde: *"Onlar bizim soyumuzdan olacaklar ve bizim dilimizi konuşacaklar"* buyurdu. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Şayet ben de o zamana yetişirsem ne yapmamı tavsiye edersin?" dediğimde: *"Müslümanların cemaatinden ve onların liderinden ayrı durma"* buyurdu. Ona: "Peki ya Müslümanların bir cemaati ve bir liderleri yoksa?" diye sorduğumda: *"Bir ağacın kütüğüne tutunmuş bir şekilde ecelin gelecek olsa dahi o zamanki fırkaların hepsinden uzak dur!"* buyurdu.

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'de Velîd b. Müslim'den rivayet etmişlerdir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ أَخْبَرَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ بن مزيد قال: أَخْبَرَنِي أَبِي قَالَ: وَسُئِلَ الْأَوْزَاعِيُّ عَنْ تَفْسِيرِ حَدِيثِ حُذَيْفَةَ حِينَ سَأَلَ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَنِ الشَّرِّ الَّذِي يَكُونُ بَعْدَ ذَلِكَ الْخَيْرِ قَالَ الْأَوْزَاعِيُّ: هِيَ الرِّدَّةُ الَّتِي كَانَتْ بَعْدَ وَفَاةِ رسول الله ﷺ.

قَالَ الْأَوْزَاعِيُّ: وَفِي مَسْأَلَةِ حُذَيْفَةَ فَهَلْ بَعْدَ ذَلِكَ الشَّرِّ مِنْ خَيْرٍ قَالَ: نَعَمْ، وَفِيهِ دخن قال الأوزاعي: قَالَ الْأَوْزَاعِيُّ فَالْخَيْرُ: الْجَمَاعَةُ وَفِي وُلَاتِهِمْ مَنْ تُعْرَفُ سِيرَتُهُ وَفِيهِمْ مَنْ تُنْكَرُ سِيرَتُهُ. قَالَ: فَلَمْ يَأْذَنْ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي قِتَالِهِمْ مَا صَلَّوا الصَّلَاةَ .

Abbâs b. el-Velîd b. Mezyed, babasından bildiriyor: Evzaî'ye, Huzeyfe'nin "Bu hayırdan sonra bir daha bir kötülük dönemi olacak mı?" sözünün ne anlama geldiği sorulunca: "Bu kötülük dönemi Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından sonra baş gösteren Ridde (dinden dönme) olaylarıdır" dedi.

---

[1] Buhârî, *menâkib* (25) ve Müslim, *imâret* 13 (51).

Huzeyfe'nin: "Peki o kötü dönemden sonra bir daha hayır gelecek mi?" şeklindeki sorusu ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet! Ancak dumanı da olacaktır"* cevabı sorulunca da Evzaî şöyle demiştir: "Söz konusu bu hayır cemaattir. Bu cemaat dönemindeki yöneticilerden bazılarının yaşam şekli kabul görürken, bazılarınınki ise kabul edilemezdir. Ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) böylesi yöneticilerle, namazı kıldıkları sürece savaşılmasına izin vermemiştir."[1]

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ- رَحِمَهُ اللهُ- أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ الْوَاسِطِيُّ قَالَ: - وَكَانَ ثِقَةً- قَالَ: سَمِعْتُ حَبِيبَ بْنَ سَالِمٍ قَالَ: سَمِعْتُ النُّعْمَانَ بْنَ بَشِيرِ بْنِ سَعْدٍ فِي حَدِيثٍ ذَكَرَهُ قَالَ: فَجَاءَ أَبُو ثَعْلَبَةَ فَقَالَ: يا بشير ابن سَعْدٍ أَتَحْفَظُ حَدِيثَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي الْأُمَرَاءِ. وَكَانَ حُذَيْفَةُ قَاعِدًا مَعَ بَشِيرٍ فَقَالَ حُذَيْفَةُ، أَنَا أَحْفَظُ خُطْبَتَهُ فَجَلَسَ أَبُو ثَعْلَبَةَ فَقَالَ حُذَيْفَةُ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ! إِنَّكُمْ فِي النُّبُوَّةِ مَا شَاءَ اللهُ أَنْ تَكُونَ ثُمَّ يَرْفَعُهَا إِذَا شَاءَ ثُمَّ يَكُونُ خِلَافَةٌ عَلَى مِنْهَاجِ النُّبُوَّةِ تَكُونُ مَا شَاءَ اللهُ أَنْ تَكُونَ ثُمَّ يَرْفَعُهَا إِذَا شَاءَ ثُمَّ تَكُونُ جَبْرِيَّةٌ تَكُونُ مَا شَاءَ اللهُ أَنْ تَكُونَ ثُمَّ يَرْفَعُهَا إِذَا شَاءَ أَنْ يَرْفَعَهَا ثُمَّ تَكُونُ خِلَافَةٌ عَلَى مِنْهَاجِ النُّبُوَّةِ .

قَالَ: فَقَدِمَ عُمَرُ- يَعْنِي: ابْنَ عَبْدِ الْعَزِيزِ- وَمَعَهُ يَزِيدُ بْنُ النُّعْمَانِ فَكَتَبْتُ إِلَيْهِ أُذَكِّرُهُ الْحَدِيثَ وَكَتَبْتُ إِلَيْهِ إِنِّي أَرْجُو أَنْ يَكُونَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ بَعْدَ الْجَبْرِيَّةِ، قَالَ فَأَخَذَ يَزِيدُ الْكِتَابَ فَأَدْخَلَهُ عَلَى عُمَرَ فَسُرَّ بِهِ وأعجبه .

Habîb b. Sâlim der ki: Nu'mân b. Beşîr b. Sa'd'ın bir hadisi aktarırken şöyle dediğini işittim: Ebû Sa'lebe geldi ve: "Ey Beşîr b. Sa'd! Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yöneticiler hakkındaki hadisi aklında mı?" diye sordu. Huzeyfe de Beşîr'in yanında oturuyordu. Huzeyfe: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu yöndeki hutbesini ben aklımda tutuyorum" dedi. Ebû Sa'lebe oturunca Huzeyfe şöyle dedi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***«Nübüvvet aranızda Yüce Allah'ın dilediği kadar kaldıktan sonra yine dilediği zaman onu kaldıracaktır. Ondan sonra nübüvvetin yolunu izleyen hilafet olacaktır. Bu hilafet Yüce Allah'ın dilediği kadar kaldıktan sonra yine dilediği zaman onu kaldıracaktır. Ondan sonra da diktatörlük olacaktır. Bu diktatörlük de***

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/238).

Yüce Allah'ın dilediği kadar kaldıktan sonra yine dilediği zaman onu kaldıracaktır. Bunun da ardından nübüvvetin yolunu izleyen hilafet olacaktır» buyurdu."[1]

Habîb der ki: Ömer b. Abdilazîz yanında Yezîd b. en-Nu'mân'la geldiğinde hatırlatma babında bu hadisi yazdım ve: "Müminlerin emirinin (Ömer b. Abdilaziz'in) diktatörlükten sonra gelmiş olmasını temenni ediyorum" dedim. Yezîd bu mektubu alıp Ömer b. Abdilazîz'e verdi. Ömer buna çok sevindi ve hoşuna gitti.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ، حَدَّثَنَا أَبُو عِيسَى التِّرْمِذِيُّ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ لَاحِقٍ عَنْ جُوَيْرِيَةَ بْنِ أَسْمَاءَ عَنْ نَافِعٍ قَالَ: بَلَغَنَا أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ قَالَ: إِنَّ مِنْ وَلَدِي رَجُلًا بِوَجْهِهِ شَيْنٌ يَلِي، فَيَمْلَأُ الْأَرْضَ عَدْلًا. قَالَ نَافِعٌ مِنْ قِبَلِهِ: وَلَا أَحْسَبُهُ إِلَّا عُمَرَ بْنَ عَبْدِ الْعَزِيزِ .

Nâfi' der ki: Bize bildirildiğine göre Ömer b. el-Hattâb: "Benim soyumdan yüzünde yara izi bulunan bir adam yönetici olacak ve yeryüzünü adaletle dolduracaktır" demiştir. Gördüğüm kadarıyla bu kişi de Ömer b. Abdilazîz'dir.[3]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرُّوذْبَارِيُّ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مَهْرَوَيْهِ بْنِ عَبَّاسِ بْنِ سِنَانٍ الرَّازِيُّ، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ أَيُّوبَ، قُلْتُ: أَخْبَرَكُمْ عُثْمَانُ بْنُ طَالُوتَ، أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا مُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ قَالَ كَانَ ابْنُ عُمَرَ يَقُولُ كَثِيرًا: لَيْتَ شَعْرِي هَذَا الَّذِي مِنْ وَلَدِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فِي وَجْهِهِ عَلَامَةٌ يَمْلَأُ الْأَرْضَ عَدْلًا فَأَمَرَ ابْنُ أَيُّوبَ بِالْحَدِيثِ .

Nâfi' der ki: İbn Ömer sık sık: "Ömer b. el-Hattâb'ın soyundan olan, yüzünde yara izi bulunan ve yeryüzünü adaletle dolduran kişi keşke ben olsaydım" derdi.[4]

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/238).

[2] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/238).

[3] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/239).

[4] Bakın: İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/239).

وأَخبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ أَخبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ، حَدَّثَنَا أَبُو عِيسَى التِّرْمِذِيُّ- فِي التَّارِيخِ-، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّوْرَقِيُّ، حَدَّثَنِي أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ دِينَارٍ، قَالَ: قَالَ ابْنُ عُمَرَ: يَا عَجَبًا يَزْعُمُ النَّاسُ أَنَّ الدُّنْيَا لَنْ تَنْقَضِيَ حَتَّى يَلِيَ رَجُلٌ مِنْ آلِ عُمَرَ يَعْمَلُ بِمِثْلِ عَمَلِ عُمَرَ. قَالَ: فَكَانُوا يَرَوْنَهُ بِلَالَ بْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، قَالَ: وَكَانَ بِوَجْهِهِ أَثَرٌ، قَالَ: فَلَمْ يَكُنْ هُوَ وَإِذَا هُوَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ وَأُمُّهُ ابْنَةُ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ﷺ.

Abdullah b. Dînar der ki: İbn Ömer: "Hayret! İnsanlar, Ömer'in soyundan bir adamın çıkıp Ömer'in yaptığını yapmadan (insanları adaletle yönetmeden) kıyametin kopmayacağını söylüyorlar" dedi.

Ravi der ki: "İnsanlar bu kişinin Bilâl b. Abdillah b. Ömer olduğunu düşünüyordu. Zira onun da yüzünde yara izi vardı. Ancak bu kişi Ömer b. Abdilazîz'den başkası değildi. Annesi de Âsım b. Ömer b. el-Hattâb'ın kızıdır."

أَخبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ أَخبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَصْبَغَ بْنِ الْفَرَجِ الْمِصْرِيُّ أَخبَرَنَا أَبِي قَالَ: أَخبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ ابن الْقَاسِمِ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ أَنَّهُ وَجَدَ نَشْطَةً فَقَالَ لِرَجُلٍ: مَنِ الْخُلَفَاءُ؟ فَقَالَ الرَّجُلُ: أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ. فَقَالَ سَعِيدٌ: الْخُلَفَاءُ أَبُو بَكْرٍ وَالْعُمَرَانِ. فَقَالَ: أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ قَدْ عَرَفْنَاهُمَا. فَمَنْ عُمَرُ الْآخَرُ؟! قَالَ: يُوشِكُ إِنْ عِشْتَ أَنْ تَعْرِفَهُ. يُرِيدُ: عُمَرَ بْنَ عَبْدِ الْعَزِيزِ. قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ أَصْبَغَ: قَالَ أَبِي: الرَّجُلُ- عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ حَرْمَلَةَ-.

Mâlik bildiriyor: Saîd b. el-Müseyyeb bir grubun bir konuda tartıştığını görünce onlardan bir adama: "Halifeler kimdir?" diye sordu. Adam: "Ebû Bekr, Ömer ve Osmân'dır" karşılığını verdi. Saîd: "Halifeler Ebû Bekr ve iki Ömer'dir" dedi. Adam: "Ebû Bekr ile Ömer'i biliyoruz. Peki diğer Ömer kim?" diye sorunca, Saîd: "Yaşarsan kim olduğunu öğreneceksin" dedi. Saîd bunu Ömer'le Ömer b. Abdilazîz'i kastetmiştir.

Muhammed b. Asbağ der ki: "Babam, Saîd'le muhatap olan bu adamın Abdurrahman b. Harmele olduğunu söyledi."

وَرُوِيَ عَنِ الْحَارِثِ بْنِ مِسْكِينٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ القاسم عن ملك عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَرْمَلَةَ عَنِ ابْنِ الْمُسَيِّبِ وَابْنُ الْمُسَيِّبِ مَاتَ قَبْلَ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ بِسَنَتَيْنِ- وَلا يَقُولُهُ إِلَّا تَوْقِيفًا.

Aynısı Abdurrahman b. Harmele kanalıyla Saîd b. el-Müseyyeb'den rivayet edilmiştir. İbnu'l-Müseyyeb de Ömer b. Abdilazîz'in doğumundan iki yıl önce vefat etmiştir. Bundan dolayı böylesi bir sözü ancak bu konuda bir dayanağı varsa söyleyebilir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ بِشْرٍ، أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ، حَدَّثَنِي أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ أُسَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زَيْدِ بْنِ الْخَطَّابِ، قَالَ: إِنَّمَا وَلِيَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ سَنَتَيْنِ وَنِصْفًا: ثَلَاثِينَ شَهْرًا لَا وَاللهِ مَا مَاتَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ حَتَّى جَعَلَ الرَّجُلُ يَأْتِينَا بِالْمَالِ الْعَظِيمِ فَيَقُولُونَ اجْعَلُوا هَذَا حَيْثُ تَرَوْنَ فِي الْفُقَرَاءِ فَمَا يَبْرَحُ حَتَّى يَرْجِعَ بِمَالِهِ يَتَذَكَّرُ مَنْ يَضَعُهُ فِيهِمْ فَلَا يَجِدُهُ فَيَرْجِعُ بِمَالِهِ. قَدْ أَغْنَى عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ النَّاسَ.

قُلْتُ: وَفِي هَذِهِ الْحِكَايَةِ تَصْدِيقُ مَا رُوِّينَا فِي حَدِيثِ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مِنْ قَوْلِهِ: « ... وَلَئِنْ طَالَتْ بِكَ حَيَاةٌ لَتَرَى الرَّجُلَ يخرج ملء كفه ذهبا أَوْ فِضَّةً يَلْتَمِسُ مَنْ يقبله فَلَا يَجِدُ أَحَدًا يَقْبَلُهُ» .

Ömer b. Useyd b. Abdirrahman b. Zeyd b. el-Hattâb der ki: "Ömer b. Abdilazîz'in hilafeti iki buçuk yıl, yani otuz ay sürdü. Vallahi Ömer b. Abdilazîz döneminde biri büyük meblağda bir mal getirip bize: «Bunu fakirlerden dilediğiniz kişilere verin» diyordu. Ancak verilecek ihtiyaç sahibi kimse olmadığı için bu mal dönüp dolaşıp tekrar kendisine dönüyordu. Ömer b. Abdilazîz vefat ettiğinde insanların durumu böyleydi ve ihtiyaç sahibi kimse kalmamıştı."

Bu rivayette anlatılan da Adiy b. Hâtim'in Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) rivayet ettiği: *"...Şayet ömrün yeterse kişinin bir avuç dolusu altını veya gümüşü ayırıp vermek için birilerini arayacağını, ancak verecek kimseyi bulamayacağını göreceksin"* hadisini doğrulamaktadır.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرٍ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ أَيُّوبَ الضُّبَعِيُّ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو مَعْنٍ الْأَنْصَارِيُّ أَسْنَدَهُ. قَالَ: بينا عمر ابن عَبْدِ الْعَزِيزِ يَمْشِي إِلَى مَكَّةَ بِفَلَاةٍ مِنَ الْأَرْضِ إذ رَأَى حَيَّةً مَيْتَةً، فَقَالَ: عَلَيَّ بِمِحْفَارٍ فقَالُوا: نَكْفِيكَ- أَصْلَحَكَ اللهُ- قَالَ: لَا، ثُمَّ أَخَذَهُ فَحَفَرَ لَهُ ثُمَّ لَفَّهُ فِي خِرْقَةٍ وَدَفَنَهُ فَإِذَا هَاتِفٌ يَهْتِفُ لَا يَرَوْنَهُ- رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْكَ يَا سُرَّقُ- فَأَشْهَدُ لَسَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ: «تَمُوتُ يَا سُرَّقُ فِي فَلَاةٍ مِنَ الْأَرْضِ يَدْفِنُكَ خَيْرُ أُمَّتِي» فَقَالَ لَهُ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ مَنْ أَنْتَ- يَرْحَمُكَ اللهُ- قَالَ أَنَا رَجُلٌ مِنَ الْجِنِّ وَهَذَا سُرَّقُ وَلَمْ يَكُنْ مِمَّنْ بَايَعَ رَسُولَ اللهِ ﷺ مِنَ الْجِنِّ أَحَدٌ غَيْرِي وَغَيْرُهُ وَأَشْهَدُ لَسَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: تَمُوتُ يَا سُرَّقُ بِفَلَاةٍ مِنَ الْأَرْضِ وَيَدْفِنُكَ خَيْرُ أُمَّتِي .

Ebû Ma'n el-Ensârî der ki: Ömer b. Abdilazîz Mekke'ye yürüyerek giderken yolda ölü bir yılana rastladı. "Bana kazma getirin!" deyince, yanındakiler: "Allah seni ıslah etsin! Bu işi biz senin yerine yaparız" karşılığını verdiler. Ömer: "Olmaz!" dedi ve kazmayı alıp bir çukur kazdı. Sonra yılanı bir beze sardı ve gömdü. O esnada sahibini görmedikleri: "Ey Surrak! Allah sana merhamet etsin! Şahadet ederim ki Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«Ey Surrak! Bir çölde öleceksin ve seni ümmetimin en hayırlı adamı defnedecektir»* buyurduğunu işittim" şeklinde bir ses duydular.

Ömer b. Abdilazîz sesin sahibine: "Allah sana merhamet etsin! Sen kimsin?" diye sorunca, sesin sahibi şöyle dedi: "Ben cinlerden bir adamım! Gömdüğün de Surrak'tır. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) biat eden cinlerden hayatta sadece ikimiz kalmıştık. Şahadet ederim ki Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«Ey Surrak! Bir çölde öleceksin ve seni ümmetimin en hayırlı adamı defnedecektir»* buyurduğunu işittim."[1]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يَحْيَى السُّكَّرِيُّ بِبَغْدَادَ أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ اللهِ التَّرْقُفِيُّ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ- وَلَيْسَ بِابْنِ غَزْوَانَ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ أَبِي رَاشِدٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: نَزَلَ بِنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ فَلَمَّا رَحَلَ قَالَ لِي مَوْلَايَ: ارْكَبْ مَعَهُ فَشَيِّعْهُ قَالَ: فَرَكِبْتُ فَمَرَرْنَا بِوَادٍ فَإِذَا نَحْنُ بِحَيَّةٍ مَيِّتَةٍ مَطْرُوحَةٍ عَلَى الطَّرِيقِ فَنَزَلَ عُمَرُ فَنَحَّاهَا وَوَارَاهَا ثُمَّ

---

1 İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/239, 240).

رَكِبَ فَبَيْنَا نَحْنُ نَسِيرُ إِذَا هَاتِفٌ يَهْتِفُ وَهُوَ يَقُولُ يَا خَرْقَاءُ يَا خَرْقَاءُ. قَالَ فَالْتَفَتْنَا يَمِينًا وَشِمَالًا فَلَمْ نَرَ أَحَدًا فَقَالَ لَهُ عُمَرُ أَسْأَلُكَ بِاللهِ أَيُّهَا الْهَاتِفُ إِنْ كُنْتَ مِمَّنْ يَظْهَرُ إِلَّا ظَهَرْتَ وَإِنْ كُنْتَ مِمَّنْ لَا يَظْهَرُ أَخْبِرْنَا مَا الْخَرْقَاءُ؟ قَالَ: الْحَيَّةُ الَّتِي دَفَنْتُمْ بِمَكَانِ كَذَا وَكَذَا فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ لَهَا يَوْمًا: يَا خَرْقَاءُ تَمُوتِينَ بِفَلَاةٍ مِنَ الْأَرْضِ يَدْفِنُكِ خَيْرُ مُؤْمِنٍ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ يَوْمَئِذٍ فَقَالَ لَهُ عُمَرُ وَمَنْ أَنْتَ يَرْحَمُكَ اللهُ قَالَ: أَنَا مِنَ التِّسْعَةِ أَوِ السَّبْعَةِ- شَكَّ التَّرْقُفِيُّ- الَّذِينَ بَايَعُوا رَسُولَ اللهِ ﷺ فِي هَذَا الْمَكَانِ أَوْ قَالَ: فِي هَذَا الْوَادِي- شَكَّ التَّرْقُفِيُّ أَيْضًا- فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: اللهِ أَنْتَ سَمِعْتَ هَذَا مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ؟ قَالَ: اللهِ إِنِّي سمعت هَذَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فَدَمَعَتْ عَيْنَا عُمَرُ وَانْصَرَفْنَا.

قُلْتُ: إِسْنَادُ هَذَا الْحَدِيثِ إِذَا انْضَمَّ إِلَى الْأَوَّلِ قَوِيًا فِيمَا اجْتَمَعَا فِيهِ- وَاللهُ أَعْلَمُ.

Abbâs b. Ebî Râşid, babasından bildiriyor: Ömer b. Abdilazîz bizlere misafir oldu. Gidecekken efendim bana: "Onunla gidip yoldaşlık et" dedi. Bineğime binip yola çıktık. Bir vadide yol ortasında ölü bir yılan gördük. Ömer indi, yılanı yoldan kaldırıp gömdü. Sonra bineğine binip yoluna devam etti. Yolda giderken: "Ey Herkâ! Ey Herkâ!" diye bir ses işittik. Sağımıza solumuza bakındık, ama kimseleri göremedik. Ömer sesin sahibine: "Ey sesin sahibi! Allah aşkına görünenlerdensen ortaya çıkmanı, görünmeyenlerdensen de Herkâ'nın ne olduğunu bize söylemeni istiyorum" deyince, sesin sahibi: "Herkâ filan yerde gömdüğünüz yılandır. Bir gün Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ona: «*Ey Herkâ! Bir çölde öleceksin ve seni o günün müminlerinin en hayırlısı defnedecektir*» buyurduğunu işittim" karşılığını verdi.

Ömer: "Allah sana merhamet etsin! Sen kimsin?" diye sorunca, sesin sahibi: "Bu mekanda —veya vadide— Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) biat eden dokuz —veya yedi— cinden biriyim" karşılığını verdi. Ömer: "Sen bunu Resûlullah'tan mı (sallallahu aleyhi vesellem) işittin?" diye sorunca, sesin sahibi: "Vallahi bunu Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittim" dedi. Ömer bunu duyunca gözlerinden yaşlar aktı. Sonra da oradan ayrıldık.[1]

Bu rivayetin isnâdı bir öncekine eklendiği zaman daha da sağlamlaşır. Doğrusunu da Allah bilir.

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/240).

بَابُ مَا رُوِيَ مِنْ إِخْبَارِهِ بِحَالِ وَهْبِ بْنِ مُنَبِّهٍ وَغَيْلَانَ الْقَدَرِيِّ إِنْ صَحَّ هَذَا الْحَدِيثُ وَلَا أَرَاهُ يَصِحُّ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Vehb b. Münebbih ve Ğaylân el-Kaderî'nin Çıkışını Bildirmesi

Beyhakî ekledi: Tabi bu yöndeki hadisler sahih ise ki sahih olduklarını düşünmüyorum.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ بْنُ حَبِيبٍ الْمُفَسِّرُ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ، حَدَّثَنَا عَبْدَانُ الْمَرْوَزِيُّ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. (ح) وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْمَالِينِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى الْمَوْصِلِيُّ، حَدَّثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ خَارِجَةَ، قَالَا: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ مَرْوَانَ بْنِ سَالِمٍ الْقَرْقَسَانِيِّ حَدَّثَنَا الْأَحْوَصُ بْنُ حَكِيمٍ عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: يَكُونُ فِي أُمَّتِي رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ وَهْبٌ يَهَبُ اللهُ لَهُ الْحِكْمَةَ وَرَجُلٌ يُقَالُ لَهُ غَيْلَانُ هُوَ أَضَرُّ عَلَى أُمَّتِي مِنْ إِبْلِيسَ.

تَفَرَّدَ بِهِ مَرْوَانُ بْنُ سَالِمٍ الْجَزَرِيُّ وَكَانَ ضَعِيفًا فِي الْحَدِيثِ . وَرُوِيَ ذَلِكَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ أَضْعَفَ مِنْ هَذَا.

Ubâde b. es-Sâmit'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Ümmetimden Vehb adında, Yüce Allah tarafından kendisine hikmetin ihsan edildiği bir adam çıkacaktır. Yine Ğaylân adında bir adam çıkacaktır ki bu adamın ümmetime zararı İblis'in zararından daha çok olur."*

Mervân b. Sâlim el-Cezerî bunu rivayette tek kalmıştır. Mervân hadis konusunda zayıf biriydi. Daha zayıf olan başka bir kanalla da rivayet edilmiştir.↓

وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ هُوَ ابْنُ مسلم، حدثنا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ مُوسَى بْنِ وَرْدَانَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَنْعِقُ الشَّيْطَانُ بِالشَّامِ نَعْقَةً يُكَذِّبُ ثُلُثَاهُمْ بِالْقَدَرِ.

وَفِي هَذَا- إِنْ صَحَّ- إِشَارَةٌ إِلَى غَيْلَانَ الْقَدَرِيِّ وَمَا ظَهَرَ بِالشَّامِ بِسَبَبِهِ مِنَ التَّكْذِيبِ بِالْقَدَرِ حَتَّى قتل .

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şeytan Şam'da öyle bir haykırır ki bu haykırmasıyla Şam'ın üçte ikisi kaderi inkar etmeye başlar"* buyurmuştur.

Bu rivayet de —eğer sahih ise— Ğaylân el-Kaderî'ye ve onun sebebiyle Şam'da baş gösteren kaderi inkar etme olgusuna işaret etmektedir. Bunun sonucunda da Ğaylân öldürülmüştür.[1]

بَابُ مَا رُوِيَ فِي إِشَارَتِهِ إِلَى مَنْ يَكُونُ بَعْدَهُ مِنْ قُرَيْظَةَ يَدْرُسُ الْقُرْآنَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Kendisinden Sonra Kurayza Kabilesinden Kur'ân'ı Öğretecek Bir Adamın Çıkışını Bildirmesi

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أحمد بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَبُو حَكِيمٍ الْأَنْصَارِيُّ، حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو صَخْرٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُغِيثِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ الظَّفَرِيِّ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: يَخْرُجُ فِي أَحَدِ الْكَاهِنَيْنِ رَجُلٌ يَدْرُسُ الْقُرْآنَ دِرَاسَةً لَا يَدْرُسُهَا أَحَدٌ يَكُونُ مِنْ بَعْدِهِ.

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ ابن سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، حَدَّثَنَا نَافِعُ بْنُ يَزِيدَ، حَدَّثَنَا أَبُو صَخْرٍ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُعَتِّبٍ أَنَّ مُعَتِّبَ بْنَ بُرْدَةَ.. فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ.

Abdullah b. Muğîs b. Ebî Burde ez-Zafarî'nin babası kanalıyla dedesinden bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İki kahin (Kurayza ile Nadîr oğulları kahinleri) arasından öyle bir adam çıkar ve Kur'ân'ı öyle bir öğretir ki ondan sonra hiç kimse Kur'ân'ı onun gibi öğretemez."*

Bu hadis başka bir kanalla "Muattab b. Burde" ibaresiyle rivayet edilmiştir.

وأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي حَدَّثَنَا أَبُو ثَابِتٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ عُمَرَ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَكُونُ فِي أَحَدِ الْكَاهِنَيْنِ رَجُلٌ يَدْرُسُ الْقُرْآنَ دِرَاسَةً لَا

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/240).

يَدْرُسُهَا أَحَدٌ غَيْرُهُ قَالَ: فَكَانَ يَرَوْنَ أَنَّهُ: مُحَمَّدُ بْنُ كَعْبٍ الْقُرَظِيُّ. قَالَ أَبُو ثَابِتٍ: الْكَاهِنَانِ قُرَيْظَةُ وَالنَّضِيرُ.

هَذَا مُرْسَلٌ وَرُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ مُرْسَلًا.

Rabîa b. Ebî Abdirrahman der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İki kahin arasından öyle bir adam çıkar ve Kur'ân'ı öyle bir öğretir ki ondan başka hiç kimse Kur'ân'ı onun gibi öğretemez"* buyurdu. Bu kişinin Muhammed b. Ka'b el-Kurazî olduğu düşünülürdü.

Ebû Sâbit der ki: "Kahinlerden kasıt, Kurayza ve Nadîr oğulları kahinleridir."

Mürsel bir rivayettir ve başka bir kanalla yine mürsel olarak rivayet edilmiştir.

أَخْبَرَنَاهُ أَبُو مُحَمَّدٍ السُّكَّرِيُّ بِبَغْدَادَ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الشَّافِعِيُّ حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْأَزْهَرِ، حَدَّثَنَا الْمُفَضَّلُ بْنُ غَسَّانَ الْغَلَابِيُّ، حَدَّثَنَا مُصْعَبٌ- يَعْنِي ابْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُصْعَبِ بْنِ ثَابِتٍ الزُّبَيْرِيَّ- قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ قَالَ: بَلَغَنِي أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: يَخْرُجُ مِنَ الْكَاهِنَيْنِ رَجُلٌ أَعْلَمُ النَّاسِ بِكِتَابِ اللهِ.

قَالَ سُفْيَانُ: يَرَوْنَ أَنَّهُ مُحَمَّدُ بْنُ كَعْبٍ الْقُرَظِيُّ.

Mûsa b. Ukbe der ki: Bana bildirildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İki kahin (Kurayza ile Nadîr oğulları kahinleri) arasından Allah'ın Kitâb'ını herkesten daha iyi bilen bir adam çıkacaktır"* buyurmuştur.

Süfyân der ki: "Bu kişinin Muhammed b. Ka'b el-Kurazî olduğu düşünülürdü."

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنِ مَحْمَوَيْهِ الْعَسْكَرِيُّ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقَلَانِسِيُّ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ: سَمِعْتُ عَوْنَ بْنَ عَبْدِ اللهِ يَقُولُ: مَا رَأَيْتُ أَحَدًا أَعْلَمَ بِتَأْوِيلِ الْقُرْآنِ مِنَ القرظي.

Avn b. Abdillah der ki: "Kur'ân'ın açıklamasını Kurazî'den daha iyi yapan birini görmedim."[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِانْخِرَامِ قَرْنِهِ الَّذِي كَانَ فِيهِ عَلَى رَأْسِ مِائَةِ سَنَةٍ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), 100 Yıl Sonra İçinde Yaşadığı Neslin Yok Olacağını Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الحافظ، وأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدِ بْنِ خَلِيِّ بْنِ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ شُعَيْبِ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ: حَدَّثَنِي سالم ابن عَبْدِ اللهِ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِي حَثْمَةَ، أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ، قَالَ: صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ صَلَاةَ الْعِشَاءِ لَيْلَةً فِي آخِرِ حَيَاتِهِ، فَلَمَّا سَلَّمَ قَامَ، فَقَالَ: أَرَأَيْتَكُمْ لَيْلَتَكُمْ هَذِهِ فَإِنَّ رَأْسَ مِائَةِ سَنَةٍ مِنْهَا لَا يَبْقَى مِمَّنْ هُوَ الْيَوْمَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ أَحَدٌ. قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ: فَوَهِلَ النَّاسُ فِي مَقَالَةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِلَى مَا يُحَدِّثُونِي مِنْ هَذِهِ الْأَحَادِيثِ عَنْ مِائَةِ سَنَةٍ. وَإِنَّمَا قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: لَا يَبْقَى مِمَّنْ هُوَ الْيَوْمَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ أَحَدٌ. يُرِيدُ بِذَلِكَ أَنَّهَا تَخَرَّمُ ذَلِكَ الْقَرْنِ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ أَبِي الْيَمَانِ عَنْ شُعَيْبٍ .

Abdullah b. Ömer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hayatının son günlerinde bir gün bize yatsı namazını kıldırdı. Selam verdikten sonra da: *"Bu geceyi görüyor musunuz? Bu geceden bir yüz yıl sonra bugün yaşayanlardan yeryüzünde hayatta kalan hiç kimse olmayacaktır"* buyurdu. Oysa bugün insanlar Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu yüz yıl konusundaki sözünü yanlış yorumlayıp yanlış şeyler söylüyorlar. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) o sözüyle o gün yaşayan neslin yüz yıl sonrasında sona ereceğini kastetmişti.

Buhârî ve Müslim, Ebu'l-Yemân kanalıyla Şuayb'dan rivayet etmişlerdir.[2]

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/240).

[2] Müslim, *fadâil* 53 (217) ve Buhârî, *salât*.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بن يعقوب حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ حدثنا حجاج هُوَ ابْنُ مُحَمَّدٍ- قَالَ: قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ: أَخْبَرَنِي أَبُو الزُّبَيْرِ، أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ قَبْلَ مَوْتِهِ: بِشَهْرٍ: تَسْأَلُونَ عَنِ السَّاعَةِ وانما عليها عِنْدَ اللهِ. فَأُقْسِمُ بِاللهِ مَا عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ مِنْ نَفْسٍ مَنْفُوسَةٍ الْيَوْمَ تأتي علمها مِائَةُ سَنَةٍ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ هَارُونَ الْجَمَّالِ وَغَيْرِهِ عَنْ حَجَّاجِ بْنِ مُحَمَّدٍ .

Câbir b. Abdillah der ki: Vefatından bir ay önce Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bana kıyametin ne zaman kopacağını soruyorsunuz. Onun bilgisi sadece Allah'ın katındadır. Allah'a yemin ederim ki yüz yıl geçtikten sonra bugün yaşayanlardan hayatta olan hiç kimse kalmayacaktır"* buyurduğunu işittim.

Müslim, *Sahîh*'de Hârun el-Cemmâl ile başkası kanalıyla Haccâc b. Muhammed'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ السَّعْدِيُّ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، حَدَّثَنَا الْجُرَيْرِيُّ. قَالَ: كُنْتُ أَطُوفُ مَعَ أَبِي الطُّفَيْلِ فَقَالَ لِي: لَمْ يَبْقَ أَحَدٌ مِمَّنْ لقي رسول الله ﷺ غَيْرِي قُلْتُ: كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ؟ قَالَ: كَانَ أَبْيَضَ مَلِيحًا مُقَصَّدًا.

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ سَعِيدٍ الْجُرَيْرِيِّ كَمَا مَضَى .

Cureyrî der ki: Ebu't-Tufeyl ile tavaf yaparken bana: "Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) görenler içinde hayatta benden başkası kalmadı" dedi. Ona: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) nasıl biriydi?" diye sorduğumda ise: "Beyaz tenli, güzel yüzlü ve orta boyda birisiydi" dedi.

Müslim, *Sahîh*'de daha önce de geçtiği gibi Saîd el-Cureyrî'den rivayet etmiştir.

وَأَبُو الطُّفَيْلِ وُلِدَ عَامَ أُحُدٍ، وَمَاتَ بَعْدَ الْمِائَةِ مِنَ الْهِجْرَةِ وَقِيلَ الْمِائَةُ مِنْ وَفَاةِ النَّبِيِّ ﷺ فَيَكُونُ مَوْتُهُ عَلَى رَأْسِ الْمِائَةِ مِنْ وَقْتِ إِخْبَارُ النَّبِيِّ ﷺ بِمَا أَخْبَرَ وَاللهُ أَعْلَمُ.

---

[1] Müslim, *fadâil* 53 (221).

Ebu't-Tufeyl, Uhud savaşının yapıldığı yıl doğdu. Hicretten yüz yıl sonra da vefat etti. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından yüz yıl sonra vefat ettiği de söylenmiştir. Bu şekilde ölümü Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu haberi vermesinden yüz yıl sonra gerçekleşmiş demektir. Doğrusunu da Allah bilir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، حَدَّثَنَا حَنْبَلُ ابْنِ إِسْحَاقَ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ اللهِ وَهُوَ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنَا ثَابِتُ بْنُ الْوَلِيدِ ابْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ جُمَيْعٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: قَالَ لِي أَبُو الطُّفَيْلِ: أَدْرَكْتُ ثَمَانِ سِنِينَ مِنْ حَيَاةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَوُلِدْتُ عَامَ أُحُدٍ.

Sâbit b. el-Velîd b. Abdillah b. Cumey', babasından bildiriyor: Ebu't-Tufeyl bana: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hayatının sekiz yılına yetiştim. Uhud savaşının olduğu yıl doğdum" dedi.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدٍ الْمُقْرِئُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عِيسَى التِّرْمِذِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ الْحُلْوَانِيَّ يَقُولُ: آخِرُ مَنْ مَاتَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ أَبُو الطُّفَيْلِ مَاتَ بَعْدَ الْمِائَةِ يُرِيدُ بَعْدَ الْمِائَةِ مِنَ الْهِجْرَةِ.

Hasan b. Ali el-Hulvânî der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı içinde en son vefat eden kişi Ebu't-Tufeyl'dir. Hicretten yüz yıl sonra vefat etmiştir."

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِعُمْرِ مَنْ سَمَّاهُ فَعَاشَ إِلَيْهِ وَبِهَلَاكِ مَنْ ذَكَرَهُ فَهَلَكَ سَرِيعًا كَمَا قَالَ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM), Uzun Yaşayacağını Söylediği Kişilerin Uzun, Kısa Yaşayacağını Söylediği Kişilerin Kısa Yaşaması

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَارِسِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ فَارِسٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْبُخَارِيُّ، قَالَ: قَالَ دَاوُدُ بْنُ رُشَيْدٍ: حَدَّثَنَا أَبُو حَيْوَةَ شُرَيْحُ بْنُ يَزِيدَ الْحَضْرَمِيُّ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُسْرٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَهُ: يَعِيشُ هَذَا الْغُلَامُ قَرْنًا قَالَ فَعَاشَ مِائَةَ سَنَةٍ.

زَادَ فِيهِ غَيْرُهُ: وَكَانَ فِي وجهه ثألول. قَالَ: لَا يَمُوتُ هَذَا حتى يذهب الثألول مِنْ وَجْهِهِ فَلَمْ يَمُتْ حتى ذهب الثألول مِنْ وَجْهِهِ.

أَنْبَأَنِيهِ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ إِجَازَةً أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ أَيُّوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ الرَّازِيُّ حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ رُشَيْدٍ فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ وَزِيَادَتِهِ.

Abdullah b. Busr der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) benim için: "*Bu çocuk bir asır yaşar*" buyurdu.

Ravi der ki: "Abdullah b. Busr de yüz yıl yaşadı."

Başkası ise rivayet ederken şu eklemeyi yapar: "Abdullah b. Busr'un da yüzünde siğiller vardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Bu çocuk, yüzündeki siğiller gitmeden ölmez»* buyurdu. Abdullah b. Busr da yüzündeki siğiller gittikten sonra öldü."

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ بُطَّةَ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْجَهْمِ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَرَجِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ الْوَاقِدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي شُرَيْحُ بْنُ يَزِيدَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُسْرٍ، قَالَ: وَضَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَدَهُ عَلَى رَأْسِي فَقَالَ: هَذَا الْغُلَامُ يَعِيشُ قَرْنًا: قَالَ: فَعَاشَ مِائَةَ سَنَةٍ.

Abdullah b. Busr der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) elini başıma koydu ve: *«Bu çocuk bir asır yaşar»* buyurdu."

Ravi der ki: "Abdullah b. Busr da yüz yıl yaşadı."[1]

قَالَ الْوَاقِدِيُّ: يَقُولُ اللهُ ﷻ ﴿وَقُرُوناً بَيْنَ ذَلِكَ كَثِيراً﴾ فَكَانَ بَيْنَ نُوحٍ وَآدَمَ عَشَرَةُ قُرُونٍ وَبَيْنَ إِبْرَاهِيمَ وَنُوحٍ عَشَرَةُ قُرُونٍ فَوُلِدَ إِبْرَاهِيمُ خَلِيلُ الرَّحْمَنِ عَلَى رَأْسِ أَلْفَيْ سَنَةٍ مِنْ خَلْقِ آدَمَ.

Vâkıdî der ki: Yüce Allah: **"Bunların arasında birçok nesilleri de yerle bir ettik"**[2] buyurmuştur. Hz. Nûh ile Hz. Âdem arasında on asır vardı. Hz. İbrâhim ile Hz. Nûh arasında on asır vardı. İbrâhim Halîlurrahmân Hz. Âdem'in yaratılmasından iki bin yıl sonra doğmuştur.

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرٍ أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُؤَمَّلِ، حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ عَبْدِ الْحَلِيمِ الْبَيْهَقِيُّ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَبُو إِسْحَاقَ الشَّافِعِيُّ. وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/241).

[2] Furkân Sur. 38

الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَزَّازُ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْعَبَّاسِ الشَّافِعِيُّ، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى دَاوُدَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْعَطَّارِ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ مَسْلَمَةَ الْفِهْرِيِّ أَنَّهُ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ وَهُوَ بِالْمَدِينَةِ لِيَرَاهُ، فَأَدْرَكَهُ أَبُوهُ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، يَدَيَّ وَرِجْلَيَّ فَقَالَ لَهُ: ارْجِعْ مَعَهُ فَإِنَّهُ يُوشِكُ أَنْ يَهْلِكَ فَهَلَكَ في تلك السنة.

İbn Ebî Muleyke bildiriyor: Habîb b. Mesleme el-Fihrî, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) görmek için Medine'ye geldi. Babası da peşinden geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Oğlum benim elim ayağımdır!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Habîb'e: ***"Babanla geri dön! Zira ölmesi uzak değildir"*** buyurdu. Aynı yıl içinde de Habîb'in babası vefat etti.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِرَجُلٍ يَكُونُ فِي أُمَّتِهِ يُقَالُ لَهُ: الْوَلِيدُ صَاحِبُ ضَرَرٍ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ümmetinden Velîd Adında Zararı Dokunacak Bir Adamın Çıkacağını Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو عَبْدِ اللهِ إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ السُّوسِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُثْمَانَ التَّنُوخِيُّ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ بَكْرٍ قَالَ: حَدَّثَنِي الْأَوْزَاعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي الزُّهْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ قَالَ: وُلِدَ لِأَخِي أُمِّ سَلَمَةَ مِنْ أُمِّهَا غُلَامٌ فَسَمَّوْهُ الْوَلِيدَ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: تُسَمُّونَ بِأَسْمَاءِ فَرَاعِنَتِكُمْ غَيِّرُوا اسْمَهُ فَسَمُّوهُ عَبْدَ اللهِ فَإِنَّهُ سَيَكُونُ فِي هَذِهِ الْأُمَّةِ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ الْوَلِيدُ هُوَ شَرٌّ لِأُمَّتِي مِنْ فِرْعَوْنَ لِقَوْمِهِ.

هَذَا مُرْسَلٌ حَسَنٌ.

Saîd b. el-Müseyyeb der ki: Ümmü Seleme'nin anne bir erkek kardeşinin bir oğlu olunca adını Velîd koydular. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Ona firavunlarınızdan birinin adını vermişsiniz. Adını Abdullah olarak değiştirin. Zira bu ümmet içinde Velîd adında bir adam çıkacak ve bu ümmete, Firavun'un kendi kavmine yaptığı kötülüklerden daha fazla kötülüğü dokunacaktır"*** buyurdu.

Mürsel hasen bir hadistir.

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدِ بْنِ الْعَبَّاسِ السَّكْسَكِيُّ، حَدَّثَنَا الوليد ابن مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرٍو الْأَوْزَاعِيُّ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، قَالَ: وُلِدَ لِأَخِي أُمِّ سَلَمَةَ- زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ غُلَامٌ فَسَمَّوْهُ الْوَلِيدَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَدْ جَعَلْتُمْ تُسَمُّونَ بِأَسْمَاءِ فَرَاعِنَتِكُمْ. إِنَّهُ سَيَكُونُ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ الْوَلِيدُ هُوَ أَضَرُّ عَلَى أُمَّتِي مِنْ فِرْعَوْنَ عَلَى قومه . قَالَ أَبُو عَمْرٍو: فَكَانَ النَّاسُ يَرَوْنَ أَنَّهُ الْوَلِيدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ. ثُمَّ رَأَيْنَا أَنَّهُ الْوَلِيدُ بْنُ يَزِيدَ لِفِتْنَةِ النَّاسِ بِهِ حِينَ خَرَجُوا عَلَيْهِ فَقَتَلُوهُ فَانْفَتَحَتِ الْفِتَنُ عَلَى الْأُمَّةِ وَالْهَرْجُ.

Saîd b. el-Müseyyeb der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) eşi Ümmü Seleme'nin erkek kardeşinin bir oğlu olunca adını Velîd koydular. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Firavunlarınızın isimlerini kullanmaya başlamışsınız! Bu ümmet içinde Velîd adında bir adam çıkacak ve bu ümmete, Firavun'un kendi kavmine yaptığı kötülüklerden daha fazla kötülüğü dokunacaktır"*** buyurdu.[1]

Ebû Amr el-Evzaî der ki: "İnsanlar bu kişinin Velîd b. Abdilmelik olduğunu düşünürdü. Daha sonra ise insanları sürüklediği fitneden dolayı bu kişinin Velîd b. Yezîd olduğunu gördük. Zira insanlar isyan edip onu öldürmüş ve ümmete fitne ile kargaşa kapıları açılmıştır."

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِصِفَةِ بَنِي عَبْدِ الْحَكَمِ بْنِ أَبِي الْعَاصِ إِذَا كَثُرُوا فَكَانُوا كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Abdulhakem b. Ebi'l-Âs Oğullarının Çoğalmaları Durumunda Yapacakları Şeyleri Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الْخَالِقِ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْخَالِقِ الْمُؤَذِّنُ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ خَنْبٍ بِبُخَارَى أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْمَاعِيلَ التِّرْمِذِيُّ، حَدَّثَنَا أيوب ابن سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: إِذَا بَلَغَ بَنُو أَبِي الْعَاصِ أَرْبَعِينَ رَجُلًا اتَّخَذُوا دِينَ اللهِ دَغَلًا وَعِبَادَ اللهِ خَوَلًا، وَمَالَ اللهِ دُوَلًا

1 İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/241-242).

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Ebu'l-Âs oğulları (idarede) kırk kişiye ulaştığı zaman Allah'ın dinine olmayan şeyleri katar, insanları kendilerine kul eder, Allah'ın mallarını ellerinde tutarlar.*"[1]

حَدَّثَنَا أَبُو مَنْصُورٍ الظَّفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَلَوِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو زَكَرِيَّا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَنْبَرِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عطية عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا بَلَغَ بَنُو أَبِي الْعَاصِ ثَلَاثِينَ رَجُلًا اتَّخَذُوا دِينَ اللهِ دَغَلًا، وَمَالَ اللهِ دُوَلًا، وَعِبَادَ اللهِ خَوَلًا .

Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Ebu'l-Âs oğulları (idarede) otuz kişiye ulaştığı zaman Allah'ın dinine olmayan şeyleri katar, Allah'ın mallarını ellerinde tutar, insanları kendilerine kul ederler.*"

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أحمد بن عبيد الصفار حَدَّثَنَا تَمْتَامٌ- وَهُوَ مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ حَدَّثَنَا كَامِلُ بْنُ طَلْحَةَ، حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ أَبِي قَبِيلٍ أَنَّ ابْنَ مَوْهَبٍ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ كَانَ عِنْدَ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ، فَدَخَلَ عَلَيْهِ مَرْوَانُ فَكَلَّمَهُ فِي حَاجَتِهِ فَقَالَ: اقْضِ حَاجَتِي يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ فو الله إِنَّ مُؤْنَتِي لَعَظِيمَةٌ وَإِنِّي أَبُو عَشَرَةٍ وَعَمُّ عَشَرَةٍ وَأَخُو عَشَرَةٍ فَلَمَّا أَدْبَرَ مَرْوَانُ وَابْنُ عَبَّاسٍ جَالِسٌ مَعَ مُعَاوِيَةَ عَلَى السَّرِيرِ فَقَالَ مُعَاوِيَةُ: أَشْهَدُ بِاللهِ يَا ابْنَ عَبَّاسٍ أَمَا تَعْلَمُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: إِذَا بَلَغَ بَنُو الْحَكَمِ ثَلَاثِينَ رَجُلًا اتَّخَذُوا مَالَ اللهِ بَيْنَهُمْ دُوَلًا وَعِبَادَ اللهِ خَوَلًا وَكِتَابَ اللهِ دَغَلًا فَإِذَا بَلَغُوا تِسْعَةً وَتِسْعِينَ وَأَرْبَعَمِائَةٍ كَانَ هَلَاكُهُمْ أَسْرَعَ مِنْ لَوْكِ تَمْرَةٍ. فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: اللَّهُمَّ نَعَمْ ! وَذَكَرَ مَرْوَانُ حَاجَةً لَهُ فَرَدَّ مَرْوَانُ عَبْدَ الْمَلِكِ إِلَى مُعَاوِيَةَ فَكَلَّمَهُ فِيهَا فَلَمَّا أَدْبَرَ عَبْدُ الْمَلِكِ قَالَ مُعَاوِيَةُ: أَنْشُدُكَ اللهَ يَا ابْنَ عَبَّاسٍ أَمَا تَعْلَمُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ ذَكَرَ هَذَا فَقَالَ أَبُو الْجَبَابِرَةِ الْأَرْبَعَةِ، فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: اللَّهُمَّ نَعَمْ! (وَاللهُ ﷻ أَعْلَمُ)

İbn Mevheb bildiriyor: Muâviye b. Ebî Süfyân'ın yanındayken Mervân (b. el-Hakem) geldi. Bir ihtiyacı konusunda Muâviye ile konuştu ve: "Ey müminlerin emiri! İhtiyacımı gider! Vallahi yüküm ağırdır! On kişinin babası, on kişinin amcası ve on kişinin de kardeşiyim" dedi. Mervân çekip gittikten

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/242).

sonra Muâviye, kendisiyle aynı divanda oturan İbn Abbâs'a: "Ey İbn Abbâs! Allah için söyle! Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«Hakem oğulları (idarede) otuz kişiye ulaştığı zaman Allah'ın mallarını ellerinde tutar, Allah'ın kullarını kendilerine kul edinir ve Allah'ın Kitâb'ına olmayan şeyleri katarlar. Dört yüz doksan dokuz kişiye ulaştıkları zaman da helak olmaları hurmanın çiğnenmesinden daha çabuk olur»* buyurduğunu işitmedin mi?" diye sordu. İbn Abbâs: "Allah için söylemek gerekirse evet, işittim" dedi.[1]

Mervân başka bir ihtiyacından dolayı Abdulmelik'i Muâviye'ye gönderdi. Abdulmelik söz konusu ihtiyaç hakkında konuşup çıktıktan sonra Muâviye, İbn Abbâs'a: "Ey İbn Abbâs! Allah için söyle! Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu adamı zikredip: *«Dört zorbanın babası»* buyurduğunu işitmedin mi?" diye sordu. İbn Abbâs: "Allah için söylemek gerekirse evet, işittim" dedi. (Doğrusunu Allah bilir.)

بَابُ مَا جَاءَ فِي رُؤْيَاهُ فِي مُلْكِ بَنِي أُمَيَّةَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Umeyye Oğullarının Saltanatını Rüyasında Görmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عُثْمَانَ الْبَصْرِيُّ وَالْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ قُوهِيَارَ، قَالَا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، أَخْبَرَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدِ بْنِ جُدْعَانَ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ قَالَ: رَأَى النَّبِيُّ ﷺ بَنِي أُمَيَّةَ عَلَى مِنْبَرِهِ فَسَاءَهُ ذَلِكَ فَأُوحِيَ إِلَيْهِ أَنَّمَا هِيَ دُنْيَا أُعْطُوهَا، فَقَرَّتْ عَيْنُهُ. وَهِيَ قَوْلُهُ ﷻ: ﴿وَمَا جَعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ﴾ يَعْنِي بَلَاءً لِلنَّاسِ .

Saîd b. el-Müseyyeb der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) rüyasında Umeyye oğullarının minberine çıktıklarını gördü ve buna çok canı sıkıldı. Ancak Yüce Allah bunun onlara verilmiş dünyalık şeyler olduğunu vahyedince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) rahatladı. İnsanların sınanmasına yönelik olan **"Sana gösterdiğimiz o rüyayı da, Kur'ân'da lânetlenmiş bulunan o ağacı**

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/242).

da sırf insanları sınamak için vesile yaptık"[1] âyetinde de ifade edilen budur.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بن عَمْرَوَيْهِ الصَّفَّارُ بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ زُهَيْرِ بْنِ حَرْبٍ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ الْفَضْلِ الْحَرَّانِيُّ. (ح) قَالَ: وَأَخْبَرَنِي أَبُو الْحَسَنِ الْعُمَرِيُّ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْإِمَامُ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ أَخْزَمَ أَبُو طَالِبٍ الطَّائِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ الْفَضْلِ حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مَازِنٍ الرَّاسِبِيُّ، قَالَ: قَامَ رَجُلٌ إِلَى الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ ﷺ فَقَالَ: يَا مُسَوِّدَ وَجْهِ الْمُؤْمِنِينَ. فَقَالَ الْحَسَنُ: لَا تُؤَنِّبْنِي- رَحِمَكَ اللهُ- فَإِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَدْ رَأَى بَنِي أُمَيَّةَ يَخْطُبُونَ عَلَى مِنْبَرِهِ رَجُلًا فَرَجُلًا فَسَاءَهُ ذَلِكَ فَنَزَلَتْ: إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ نَهْرٌ فِي الْجَنَّةِ وَنَزَلَتْ: ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ. وَما أَدْراكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ. لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ﴾ تَمْلِكُهُ بَنُو أُمَيَّةَ فَحَسَبْنَا ذَلِكَ فَإِذَا هُوَ لَا يزيد، ولا ينقص .

Yûsuf b. Mâzin er-Râsibî der ki: Adamın biri kalkıp Hasan b. Ali'ye: "Müslümanlann yüzünü kara çıkardın!" dedi. Hz. Hasan adama şu karşılığı verdi: "Allah merhametini üzerinden eksik etmesin, ama beni bu konuda kınama! Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem) rüyasında Umeyye oğullarının peş peşe minberine çıkıp hutbe verdiklerini görünce canı sıkılmıştı. Bunun üzerine Yüce Allah ona Kevser Sûresini indirdi ki Kevser cennette bir ırmaktır. Aynı şekilde: **«Biz onu Kadir gecesinde indirdik. Kadir gecesinin ne olduğunu sen bilir misin? Kadir gecesi bin aydan daha hayırlıdır»**[3] âyetlerini indirdi ve Kadir gecesinin Umeyye oğullarının hükmedeceği bin aydan daha hayırlı olduğu kendisine bildirildi."

Ravi Kâsım der ki: "Umeyye oğullarının hükümdarlık süresini saydığımızda ne bir gün fazla ne de bir gün eksik, tam bin ay çıktığını gördük."[4]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيِّ بْنُ شَاذَانَ الْبَغْدَادِيُّ- بِهَا- أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَبُو مُحَمَّدٍ الزُّرَقِيُّ حَدَّثَنَا الزَّنْجِيُّ عَنِ الْعَلَاءِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ

---

[1] İsrâ Sur. 60

[2] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/243).

[3] Kadir Sur. 1-3

[4] Tirmizî, *tefsîr* (3350) ve İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/243).

ﷺ قَالَ: «رَأَيْتُ فِي النَّوْمِ بَنِي الْحَكَمِ أَوْ بَنِي أَبِي الْعَاصِ يَنْزُونَ عَلَى مِنْبَرِي كَمَا تَنْزُو القردة» ، قال: فما رؤِيَ النبي ﷺ مُسْتَجْمِعًا ضَاحِكًا حَتَّى تُوُفِّيَ ﷺ.

Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Rüyamda Hakem —veya Ebu'l-Âs— oğullarının maymunlar gibi minberime sıçrayıp tırmandıklarını gördüm"* buyurdu. Sonrasında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edene kadar ağız dolusu güldüğü görülmedi.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ فِي صَفَرٍ سَنَةَ إِحْدَى وَخَمْسِينَ [وَثَلَاثِمِائَةٍ] حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذٍ الْعَدْلُ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نُعَيْمِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّمَرْقَنْدِيُّ- الشَّيْخُ الْفَاضِلُ- حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ زَيْدٍ أَخُو حَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ الْبُنَانِيِّ، عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عَنْ عمرو ابن مُرَّةَ- وَكَانَتْ لَهُ صُحْبَةٌ- قَالَ: جَاءَ الْحَكَمُ بْنُ أَبِي الْعَاصِ يَسْتَأْذِنُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَعَرَفَ كَلَامَهُ، فَقَالَ: ائْذَنُوا لَهُ فِيهِ أَوَ وَلَدَ حَيَّةٍ عَلَيْهِ لَعْنَةُ اللهِ، وَعَلَى مَنْ يَخْرُجُ من صلبه إلا المؤمنون وَقَلِيلٌ مَا هُمْ يُشَرَّفُونَ فِي الدُّنْيَا وَيُوضَعُونَ فِي الآخرة، ذو ومكر وَخَدِيعَةٍ يُعَظَّمُونَ فِي الدُّنْيَا وَمَا لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ.

قَالَ الدَّارِمِيُّ: عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَبُو الْحَسَنِ هَذَا حِمْصِيٌّ.

Ashâbdan Amr b. Murre der ki: Hakem b. Ebi'l-Âs geldi ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girmek için izin istedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kapıda onun sesini duyunca şöyle buyurdu: *"Girmesine izin verin! O bir yılandır veya yılanın oğludur! Allah ona ve mümin olanları hariç onun soyundan gelecek olanlara lanet etsin! Soyundan çıkacak müminler de pek az olacaktır. Soyundan gelenler dünyada yükselecek, âhirette ise alçalacaklardır. Kindar ve hilekârdırlar! Dünyada saygı görecek, ama âhiretten bir nasipleri olmayacaktır."*

Dârimî der ki: "Ravi Abdullah b. Abdirrahmân Ebu'l-Hasan, Humusludur."

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْإِخْبَارِ عَنْ مُلْكِ بَنِي الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ رضي الله عنه

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Abbâs b. Abdilmuttalib Oğullarının Hakimiyetini Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِبَغْدَادَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ دُرُسْتَوَيْهِ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ حَدَّثَنَا الْحَجَّاجُ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ الْعَلَاءِ الْحَضْرَمِيَّ، قَالَ: حَدَّثَنِي مَنْ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: إِنَّهُ سَيَكُونُ فِي آخِرِ هَذِهِ الْأُمَّةِ قَوْمٌ لَهُمْ مِثْلُ أَجْرِ أَوَّلِهِمْ، يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَيُقَاتِلُونَ أَهْلَ الْفِتَنِ.

Abdurrahman b. el-Alâ el-Hadramî der ki: İşiten birinin bana bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bu ümmetin son nesillerinde ilk nesli gibi sevap alacak bir topluluk çıkacaktır. Bunlar iyiliği emredip kötülükten alıkoyacak, fitnecilerle de savaşacaklardır."*

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، قَالَ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدِ بْنِ الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ هُوَ ابْنُ مُسْلِمٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ اللهِ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ هِشَامٍ الْمُعَيْطِيِّ، عَنْ أَبَانَ بْنِ الْوَلِيدِ بْنِ عُقْبَةَ بْنِ أَبِي مُعَيْطٍ، قَالَ: قَدِمَ عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبَّاسٍ، عَلَى مُعَاوِيَةَ، وَأَنَا حَاضِرٌ فَأَجَازَهُ فَأَحْسَنَ جَائِزَتَهُ ثُمَّ قَالَ: يَا أَبَا الْعَبَّاسِ هَلْ تَكُونُ لَكُمْ دَوْلَةٌ؟ قَالَ: أَعْفِنِي يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ قَالَ: لَتُخْبِرَنِّي. قَالَ: نَعَمْ! قَالَ: فَمَنْ أَنْصَارُكُمْ؟ قَالَ: أَهْلُ خُرَاسَانَ وَلِبَنِي أُمَيَّةَ مِنْ بَنِي هَاشِمٍ بَطَحَاتٌ.

Ebân b. Velîd b. Ukbe b. Ebî Muayt der ki: Abdullah b. Abbâs, Muâviye'nin yanına geldi. Orada ben de vardım. Muâviye, İbn Abbâs'a güzel hediyeler verdi. Sonra ona: "Ey İbn Abbâs! Sizin de bir devletiniz olacak mı?" diye sordu. İbn Abbâs: "Ey müminlerin emiri! Böylesi bir konuda benden cevap isteme!" karşılığını verdi. Muâviye: "Cevap vermelisin!" diye ısrar edince, İbn Abbâs: "Evet, olacak!" dedi. Muâviye: "Yardımcılarınız kimler olacak?" diye sorunca, İbn Abbâs: "Horasanlılar! Umeyye oğullarının Hâşim oğullarından çekeceği var!" dedi.[1]

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/245).

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، قال حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَيُّوبَ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ أَبِي غَنِيَّةَ، عَنِ الْمِنْهَالِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ. قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَبَّاسٍ- وَنَحْنُ نَقُولُ: اثْنَيْ عَشَرَ أَمِيرًا ثُمَّ لَا أَمِيرَ وَاثْنَيْ عَشَرَ أَمِيرًا ثُمَّ هِيَ السَّاعَةُ- فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ مَا أَحْمَقَكُمْ!! إِنَّ مِنَّا أَهْلَ الْبَيْتِ بَعْدَ ذَلِكَ الْمَنْصُورَ وَالسَّفَّاحَ وَالْمَهْدِيُّ يَدْفَعُهَا إِلَى عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ .

Saîd b. Cübeyr der ki: Biz: "On iki emirden sonra başka da emir gelmeyecektir. Bu on iki emirden sonra da kıyamet kopacaktır" derken İbn Abbâs bizi duydu ve şöyle dedi: "Ne kadar da akılsızsınızl Oysa onlardan sonra biz Ehl-i Beyt'ten Mansûr, Seffâh ve Mehdî çıkacaktır. Mehdî de yönetimi İsa b. Meryem'e devredecektir."[1]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الله الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ، حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ حَدَّثَنَا مَيْسَرَةُ، عَنِ الْمِنْهَالِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ ابْنِ عَبَّاسٍ فَتَذَاكَرُوا الْمَهْدِيَّ فَقَالَ يَكُونُ مِنَّا ثَلَاثَةٌ أَهْلَ الْبَيْتِ سَفَّاحٌ وَمَنْصُورٌ وَمَهْدِيٌّ .

Saîd b. Cübeyr der ki: İbn Abbâs'ın yanındayken Mehdî konusu açılıp konuşuldu. İbn Abbâs: "Biz Ehl-i Beyt'ten Seffâh, Mansûr ve Mehdî çıkacaktır" dedi.

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَرَجِ الْأَزْرَقُ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ غَيْلَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ عَنِ الضَّحَّاكِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ. يَرْوِيهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ. قَالَ: مِنَّا السَّفَّاحُ، وَالْمَنْصُورُ، وَالْمَهْدِيُّ .

İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bizden Seffâh, Mansûr ve Mehdî çıkacaktır"* buyurmuştur.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الله الحافظ، وأبو سعيد بن أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ عَطِيَّةَ الْعَوْفِيِّ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ:

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/246).

قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «يَخْرُجُ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي عِنْدَ انْقِطَاعٍ مِنَ الزَّمَانِ وَظُهُورٍ مِنَ الْفِتَنِ يُقَالُ لَهُ السَّفَّاحُ يَكُونُ عَطَاؤُهُ حثيا» .

Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir çağın sonlarında ve fitnelerin baş gösterdiği bir dönemde Ehl-i Beyt'imden «Seffâh» adında bir adam çıkacak, yardımlarını avuç avuç dağıtacaktır"* buyurmuştur.[1]

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الطَّبَرَانِيُّ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سُوَيْدٍ الشِّبَامِيُّ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. (ح) وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عبد الله بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَخْلَدِ ابن أَبَانَ الْجَوْهَرِيُّ بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الدَّوْرَقِيُّ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا الثَّوْرِيُّ عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «يَقْتَتِلُ عِنْدَ كَنْزِكُمْ هَذِهِ ثَلَاثَةٌ كُلُّهُمْ وَلَدُ خَلِيفَةٍ لَا تَصِيرُ إِلَى وَاحِدٍ مِنْهُمْ ثُمَّ تُقْبِلُ الرَّايَاتُ السُّودُ مِنْ خُرَاسَانَ فَيَقْتُلُونَكُمْ مَقْتَلَةً لَمْ تَرَوْا مِثْلَهَا» ثُمَّ ذَكَرَ شَيْئًا: «فَإِذَا كَانَ ذَلِكَ فَأْتُوهُ وَلَوْ حَبْوًا عَلَى الثَّلْجِ فَإِنَّهُ خَلِيفَةُ اللهِ» .

Sevbân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yönetiminiz döneminde hepsi de halife çocuğu olan üç kişi savaşacak, ancak hilafet hiçbirinin olmayacaktır. Sonrasında Horasan taraflarından siyah sancaklar altında bir ordu size yönelecek ve benzeri görülmemiş bir şekilde sizleri öldüreceklerdir."*

Ravi der ki: Sonrasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir söz daha söyledi ve şöyle devam etti: *"Bu gerçekleştiği zaman kar üzerinde sürünerek olsa dahi yanına gelin! Zira o (Mehdî) Allah'ın halifesidir."*

وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ عَبْدَانَ ثُمَّ تَجِيءُ الرَّايَاتُ السُّودُ فَيَقْتُلُونَكُمْ قَتْلًا لَمْ يَقْتُلْهُ قَوْمٌ ثُمَّ يَجِيءُ خَلِيفَةُ اللهِ الْمَهْدِيُّ فَإِذَا سَمِعْتُمْ بِهِ فَأْتُوهُ فَبَايِعُوهُ فَإِنَّهُ خَلِيفَةُ اللهِ الْمَهْدِيُّ .

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ الخسرو جرديّ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عَبْدِ الْمُؤْمِنِ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مَسْعُودٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ.

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/247).

وَقَالَ: فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُمْ فَبَايِعُوهُمْ وَلَوْ حَبْوًا عَلَى الثَّلْجِ فَإِنَّهُ خَلِيفَةُ اللهِ الْمَهْدِيُّ. تَفَرَّدَ بِهِ عَبْدُ الرزاق عن الثوري.

وَرُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ وَلَيْسَ بِالْقَوِيِّ.

İbn Abdân'ın rivayeti ise şöyledir: *"Sonrasında siyah sancaklar altında bir ordu size yönelecek ve hiçbir topluluğun görmediği bir şekilde sizleri öldüreceklerdir. Daha sonra Allah'ın halifesi Mehdi gelecektir. Mehdi'nin geldiğini duyduğunuz zaman yanına gelip biat edin. Zira Allah'ın, sizleri doğru yolda tutacak olan halifesidir."*[1]

Abdurrezzâk aynı isnâdla mânâ olarak aynısını: *"Onu gördüğünüz zaman kar üstünde sürünerek te olsa yanına gelip ona biat edin. Zira Allah'ın, sizleri doğru yolda tutacak olan halifesidir"* lafzıyla rivayet etmiştir.

Abdurrezzâk bunu Sevrî'den rivayette tek kalmıştır.

Başka bir kanalla da Ebû Kılâbe'den rivayet edilmiştir, ancak rivayeten güçlü değildir.

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ ابن غَالِبٍ، حَدَّثَنَا كَثِيرُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «إِذَا أَقْبَلُوا بِرَايَاتِ السُّودِ مِنْ عَقِبِ خُرَاسَانَ فَأْتُوهَا وَلَوْ حَبْوًا فَإِنَّ فِيهَا خَلِيفَةَ اللهِ الْمَهْدِيَّ» .

Sevbân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: ***"Horasân'ın içlerinden siyah sancakların size yöneldiğini gördüğünüz zaman sürünerek de olsa oraya gidin! Zira orada Allah'ın halifesi Mehdî olacaktır."***[2]

وَرَوَاهُ عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ، عَنْ ثَوْبَانَ مَوْقُوفًا، قَالَ:» إِذَا رَأَيْتُمُ الرَّايَاتِ السُّودَ خَرَجَتْ مِنْ قِبَلِ خُرَاسَانَ فَأْتُوهَا فَإِنَّ فِيهَا خَلِيفَةَ اللهِ

---

[1] İbn Mâce (2/1367).

[2] İbn Mâce (2/1367).

الْمَهْدِيِّ. أَنْبَأَنِيهِ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ إِجَازَةً أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ يَعْقُوبَ بْنِ يُوسُفَ الْعَدْلُ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ. فَذَكَرَهُ.

Başka bir kanalla aynısı Sevbân'dan mevkûf (onun sözü) olarak: "Horasan taraflarından siyah sancakların çıktığını gördüğünüz zaman oraya gidin! Zira orada Allah'ın halifesi Mehdî olacaktır" şeklinde rivayet edilmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الله الحافظ، وَأَبُو صَادِقٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْفَوَارِسِ الْعَطَّارُ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا رِشْدِينُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَزِيدَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ قَبِيصَةَ بْنِ ذُؤَيْبٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «تَخْرُجُ رَايَاتٌ سُودٌ مِنْ خُرَاسَانَ لَا يَرُدُّهَا شَيْءٌ حَتَّى تنصبَ بإيلياء» . تَفَرَّدَ بِهِ رِشْدِينُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَزِيدَ.

وَيُرْوَى قَرِيبٌ مِنْ هَذَا اللَّفْظِ عَنْ كَعْبِ الْأَحْبَارِ وَلَعَلَّهُ أَشْبَهُ- وَاللهُ أَعْلَمُ.

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Horasan'dan siyah sancaklar (altında ordular) çıkacak ve bu sancaklar Îliyâ'da (Kudüs'te) dikilene kadar hiçbir güç onları durduramayacaktır"* buyurmuştur.[1]

Rişdîn b. Sa'd bunu Yûnus b. Yezîd'den rivayette tek kalmıştır.

Buna yakın bir lafızla da Ka'b b. el-Ahbâr'dan benzeri rivayet edilmiştir. Doğrusunu da Allah bilir.

أَخْبَرَنَاهُ أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ عَنْ أَبِي الْمُغِيرَةِ عَبْدِ الْقُدُّوسِ عَنِ ابْنِ عَيَّاشٍ عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنْ كَعْبٍ، قَالَ: تَظْهَرُ رَايَاتٌ سُودٌ لِبَنِي الْعَبَّاسِ حَتَّى يَنْزِلُوا الشَّامَ وَيَقْتُلُ اللهُ عَلَى أَيْدِيهِمْ كُلَّ جَبَّارٍ وَعَدُوٍّ لَهُمْ .

وَرُوِيَ فِي ذَلِكَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ مِنْ قَوْلِهِ بِإِسْنَادٍ ضَعِيفٍ .

---

[1] Tirmizî, *fiten* (4/531).

Ka'b der ki: "Abbâs oğulları siyah sancaklar altında ortaya çıkıp Şam'a girecekler, Yüce Allah onların eliyle bütün zorbaları ve kendilerine düşman olanları yok edecektir."[1]

Aynısı İbn Abbâs'ın sözü olarak zayıf bir isnâdla rivayet edilmiştir.[2]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْخَلِيلُ بْنُ أَحْمَدَ الْقَاضِي الْبُسْتِيُّ أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ أحمد ابن الْمُظَفَّرُ الْبَكْرِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي خَيْثَمَةَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ أَبِي مَعْبَدٍ، قَالَ: قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: كَمَا فَتَحَ اللهُ فِي أَوَّلِنَا فَأَرْجُو أَنْ يَخْتِمَهُ بِنَا .

İbn Abbâs der ki: "Yüce Allah nasıl bu işi bizden ilk gelenlerle başlattıysa umarım bizimle de sona erdirir."[3]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرُّوذْبَارِيُّ أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ الْقَاسِمُ بْنُ أَبِي صَالِحٍ الْهَمَذَانِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ بن ديزيل، حدثنا إسماعيل ابن أبي أُوَيْسٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ دِينَارٍ أَبِي فُدَيْكٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْعَامِرِيِّ عَنْ سُهَيْلُ بْنُ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ لِلْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ: فِيكُمُ النُّبُوَّةُ وَالْمَمْلَكَةُ .

تَفَرَّدَ بِهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْعَامِرِيُّ عن سُهَيْلٍ وَلَيْسَ بِالْقَوِيِّ.

Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Abbâs b. Abdilmuttalib'e: *"Peygamberlik te, yöneticilik te sizde olur"* buyurdu.[4]

Muhammed b. Abdirrahman el-Âmirî bunu Süheyl'den rivayette tek kalmıştır ve rivayeten güçlü biri değildir.

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، وأَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ بَالَوَيْهِ فِي آخَرِينَ، قَالُوا: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ قَالَ: حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ أَبِي قُرَّةَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ أَبِي قَبِيلٍ، عَنْ أَبِي مَيْسَرَةَ، مَوْلَى الْعَبَّاسِ، قَالَ: سَمِعْتُ الْعَبَّاسَ يَقُولُ: كُنْتُ عِنْدَ

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/247).

[2] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/247).

[3] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/246).

[4] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/245).

النَّبِيِّ ﷺ ذَاتَ لَيْلَةٍ فَقَالَ: «انظُرْ هَلْ تَرَى فِي السَّمَاءِ مِنْ شَيْءٍ» ، قُلْتُ: نَعَمْ! قَالَ: «مَا تَرَى» ، قُلْتُ: الثُّرَيَّا، فَقَالَ: «إِنَّهُ يَمْلِكُ هَذِهِ الْأُمَّةَ بِعَدَدِهَا مِنْ صُلْبِكَ» .

Abbâs der ki: Bir gece Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanındaydım. Bir ara bana: *"Gökyüzüne bak bir şey görüyor musun?"* diye sordu. "Evet, görüyorum" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ne görüyorsun?"* diye sorunca: "Yıldızları" dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu ümmetin başına senin soyundan şu yıldızlar sayısınca kişi geçecektir"* buyurdu.[1]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْمَالِينِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ حَمَّادٍ يَقُولُ: قَالَ الْبُخَارِيُّ: عُبَيْدُ بْنُ أَبِي قُرَّةَ سَمِعَ اللَّيْثَ بْنَ سَعْدٍ بَغْدَادِيٌّ لَا يُتَابَعُ فِي حَدِيثِهِ فِي قِصَّةِ الْعَبَّاسِ.

Buhârî der ki: "Ubeyd b. Ebî Kurra, Leys b. Sa'd'dan Bağdat'ta hadis işitmiştir. Abbâs'ın bu kıssasında da mutâbaâtı yoktur."

أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ ابن عَبْدَةَ بْنِ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ تَمِيمٍ، عَنْ ميمون ابن مِهْرَانَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: مَرَرْتُ بِالنَّبِيِّ ﷺ وَإِذَا مَعَهُ جِبْرِيلُ وَأَنَا أَظُنُّهُ دِحْيَةَ الْكَلْبِيَّ، فَقَالَ جِبْرِيلُ لِلنَّبِيِّ ﷺ: إِنَّهُ لَوَسِخُ الثِّيَابِ وَسَيَلْبَسُ وَلَدُهُ مِنْ بَعْدِهِ السَّوَادَ فَقُلْتُ لِلنَّبِيِّ ﷺ: مَرَرْتُ وَكَانَ مَعَكَ دِحْيَةُ، قَالَ: فَذَكَرَهُ وَذَكَرَ قِصَّةَ ذَهَابِ بَصَرِهِ وَرَدَّهَا عَلَيْهِ عِنْدَ مَوْتِهِ.

تَفَرَّدَ بِهِ حَجَّاجُ بْنُ تَمِيمٍ، وَلَيْسَ بِالْقَوِيِّ .

İbn Abbâs der ki: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) uğradığımda yanında Cebrâil vardı. Ben onu Dihyetu'l-Kelbî sanmıştım. Cebrâil (beni göstererek) ona: «Giysileri pek kirliymiş, ancak ondan sonra soyundan gelenler siyah giyeceklerdir» dedi. Daha sonra Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): «Sana uğradığımda yanında Dihye vardı» dedim..."

Sonrasında İbn Abbâs hadisin, gözlerini kaybedeceği, ölümüne yakın da gözlerinin tekrar açılacağı yönündeki kısmını zikreder.

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/245).

Haccâc b. Temîm bunu rivayette tek kalmıştır ve rivayeten güçlü biri değildir.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِاثْنَيْ عَشَرَ أَمِيرًا وَبَيَانِ ذَلِكَ بِالِاسْتِدْلَالِ بِالْإِخْبَارِ ثُمَّ إِخْبَارِهِ بِجَوْرِ بَعْضِ الْوُلَاةِ وَظُهُورِ الْمُنْكَرَاتِ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM), 12 Halifenin Geleceğini, Yöneticilerden Bazılarının Zulmedip Kötü Şeyler Yapacağını Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ الْحَافِظُ أَخْبَرَنَا أَبُو عَرُوبَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ سَمُرَةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: «يَكُونُ اثْنَا عَشَرَ أَمِيرًا» فَقَالَ كَلِمَةً لَمْ أَسْمَعْهَا فَقَالَ أَبِي: إِنَّهُ قَالَ: «كُلُّهُمْ مِنْ قُرَيْشٍ» .

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُثَنَّى وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عُيَيْنَةَ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ وَهُوَ مَا رُوِيَ فِي هَذَا الْبَابِ .

وَلَيْسَ فِي إِثْبَاتِهِ هَذَا الْعَدَدُ نَفْيُ الزِّيَادَةِ عَلَيْهِ وَقَدْ قِيلَ أَرَادَ اثْنَيْ عَشَرَ أَمِيرًا كُلُّهُمْ تَجْتَمِعُ عَلَيْهِمُ الْأُمَّةُ ثُمَّ يَكُونُ الْهَرْجُ.

Câbir b. Semure der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Benden sonra) on iki halife gelecek..."* buyurduğunu işittim. Devamında ne olduğunu tam olarak işitemediğim bir söz söyledi. Babama ne olduğunu sorduğumda, babam: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Bunların hepsi de Kureyşli olacak»* buyurdu" dedi.

Buhârî, *Sahîh*'de Muhammed b. el-Müsennâ'dan rivayet etmiştir. Müslim de İbn Uyeyne kanalıyla Abdulmelik'ten aktarmıştır ki o da bu hadistir.[2]

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/245).

[2] Buhârî, *ahkâm* (51) ve Müslim, *imâret* (1).

Hadis bunlardan başka halife çıkmayacağı anlamında gelmemektedir. Bundan kasıt, ümmeti bir arada tutacak on iki halifenin gelmesi, onlardan sonra da karışıklığın başlamasıdır.

وَذَلِكَ لِمَا أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ، حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: «لَا يَزَالُ هَذَا الدِّينُ قَائِمًا حَتَّى يَكُونَ عَلَيْكُمُ اثْنَا عَشَرَ خَلِيفَةً كُلُّهُمْ تَجْتَمِعُ عَلَيْهِمُ الْأُمَّةُ» فَسَمِعْتُ كَلَامًا مِنَ النَّبِيِّ ﷺ لَمْ أَفْهَمْهُ فَقُلْتُ لِأَبِي: مَا يَقُولُ؟ قَالَ: «كُلُّهُمْ مِنْ قُرَيْشٍ» .

Câbir b. Semure der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hepsi de ümmeti bir arada tutacak on iki halife başınıza geçip görev yapıncaya kadar bu din kâim kalacaktır"* buyurduğunu işittim. Sonra tam olarak anlayamadığım bir şeyler daha söyledi. Babama: "Ne dedi?" diye sorduğumda, babam: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Bunların hepsi de Kureyşli olacak»* buyurdu" dedi.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا ابْنُ نُفَيْلٍ. وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، قَالَا، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو الزِّنْبَاعِ، رَوْحُ بْنُ الْفَرَجِ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ، قَالَا، حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا زِيَادُ بْنُ خَيْثَمَةَ، حَدَّثَنَا الْأَسْوَدُ بْنُ سَعِيدٍ الْهَمْدَانِيُّ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «لَا تَزَالُ هَذِهِ الْأُمَّةُ مستقيم أَمْرُهَا ظَاهِرَةً عَلَى عَدُوِّهَا- أَوْ عَلَى غَيْرِهَا- حَتَّى يَمْضِيَ مِنْهُمُ اثْنَا عَشَرَ خَلِيفَةً كُلُّهُمْ مِنْ قُرَيْشٍ» ، قَالَ: فَلَمَّا رَجَعَ إِلَى مَنْزِلِهِ أَتَتْهُ قُرَيْشٌ فَقَالُوا: ثُمَّ يَكُونُ مَاذَا؟ قَالَ: يَكُونُ الْهَرْجُ .

فَفِي الرِّوَايَةِ الْأُولَى بَيَانُ الْعَدَدِ، وَفِي الرِّوَايَةِ الثَّانِيَةِ، بَيَانُ الْمُرَادِ بِالْعَدَدِ، وَفِي الرِّوَايَةِ الثَّالِثَةِ بَيَانُ وُقُوعِ الْهَرْجِ وَهُوَ الْقَتْلُ بَعْدَهُمْ.

Câbir b. Semure der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hepsi de Kureyşli olan on iki halife gelinceye kadar bu ümmet doğru yolda olacak ve düşmanlarına —veya başkalarına— karşı baskın kalacaktır"* buyurdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) evine döndüğünde Kureyşliler yanına geldi ve:

"Sonra ne olacak?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sonrasında kargaşa olacak"* buyurdu.[1]

İlk rivayette sayı belirtilmiştir. İkinci rivayette ise bu sayıdan kastın ne olduğu açıklanmıştır. Üçüncü rivayette ise onlardan sonra kargaşanın yani öldürmelerin ortaya çıkacağını bildirilmiştir.

وَقَدْ وُجِدَ هَذَا الْعَدَدُ بِالصِّفَةِ الْمَذْكُورَةِ إِلَى وَقْتِ الْوَلِيدِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ، ثُمَّ وَقَعَ الْهَرْجُ وَالْفِتْنَةُ الْعَظِيمَةُ كَمَا أَخْبَرَ فِي هَذِهِ الرِّوَايَةِ، ثُمَّ ظَهَرَ مُلْكُ الْعَبَّاسِيَّةِ، كَمَا أَشَارَ إِلَيْهِ فِي الْبَابِ قَبْلَهُ، وَإِنَّمَا يَزِيدُونَ عَلَى الْعَدَدِ الْمَذْكُورِ فِي الْخَبَرِ، إِذَا تَرَكْتَ الصِّفَةَ الْمَذْكُورَةَ فِيهِ أَوْ عُدَّ مَعَهُمْ مَنْ كَانَ بَعْدَ الْهَرْجِ الْمَذْكُورِ فِيهِ.

وَقَدْ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «لَا يَزَالُ هَذَا الْأَمْرُ فِي قُرَيْشٍ مَا بَقِيَ مِنَ النَّاسِ اثْنَانِ» .

وَأَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ أَخْبَرَنِي أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ الدَّارِمِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ بِذَلِكَ.

Velîd b. Yezîd b. Abdilmelik zamanına kadar zikredilen bu sayı görülmüştür. Sonrasında ise bu rivayette de belirtildiği gibi kargaşalar ve büyük fitneler baş göstermiştir. Ondan sonra da daha önceki başlıkta zikredildiği gibi Abbâsilerin yönetimi başlamıştır. Başa geçen halife sayısı, bu sayıyla kastedilen şey göz ardı edildiği veya kargaşalardan sonra da başa geçen halifeler göz önünde bulundurulduğu zaman hadiste zikredilen sayıdan daha fazla çıkabilir. Ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: ***"Müslümanlardan iki kişi bulunduğu sürece yönetim işi Kureyşlilerde kalır"*** buyurmuştur.

Âsım b. Muhammed der ki: "Babamın da İbn Ömer kanalıyla bunu Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) rivayet ettiğini işittim."

وَفِي رِوَايَةِ مُعَاوِيَةَ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «إِنَّ هَذَا الْأَمْرَ فِي قُرَيْشٍ لَا يُعَادِيهِمْ أَحَدٌ إِلَّا كَبَّهُ اللهُ عَلَى وَجْهِهِ مَا أَقَامُوا الدِّينَ» .

---

[1] Ebû Dâvud (4281) ve Ahmed, *Müsned* (5/92).

أَخْبَرَنَاهُ أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، أَخْبَرَنَا أَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْكَرِيمِ بْنُ الْهَيْثَمِ، حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، أَخْبَرَنِي شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ بِذَلِكَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي الْيَمَانِ .

وَالْمُرَادُ بِإِقَامَةِ الدِّينِ- وَاللهُ أَعْلَمُ- إِقَامَةُ مَعَالِمِهِ وَإِنْ كَانَ بَعْضُهُمْ يَتَعَاطَى بَعْدَ ذَلِكَ مَا لَا يَحِلُّ.

Muâviye ise rivayet ederken Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu iş (yönetim) dini ayakta tuttukları sürece Kureyşlilerde kalır. Onlara düşman olanları da Yüce Allah yüz üstü yere çalar"* buyurduğunu zikreder.

Buhârî, *Sahîh*'de Ebu'l-Yemân'dan rivayet etmiştir.[1]

Dini ayakta tutmaktan kasıt da —Allah doğrusun bilir— içlerinden bazıları günahlara bulaşmış olsa da dini esasların ayakta tutulmasıdır.

فَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ إِسْحَاقَ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ السُّوسِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ، مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَوْفٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «سَيَكُونُ بَعْدِي خُلَفَاءُ يَعْمَلُونَ مَا يَعْلَمُونَ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ. وَسَيَكُونُ بَعْدَهُمْ خُلَفَاءُ يَعْمَلُونَ بِمَا لَا يَعْلَمُونَ وَيَفْعَلُونَ مَا لَا يُؤْمَرُونَ فَمَنْ أَنْكَرَ عَلَيْهِمْ بَرِئَ وَمَنْ أَمْسَكَ يَدَهُ سَلِمَ. وَلَكِنْ مَنْ رَضِيَ وَتَابَعَ» .

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Benden sonra bildikleriyle amel eden ve kendilerine emredilen şeyleri yapan halifeler gelecektir. Onlardan sonra ise bilmedikleriyle amel eden ve kendilerinden istenmeyen şeyleri yapan halifeler gelecektir. Onların kötülüklerini (diliyle) reddeden kişi yapılanın günahından berî olmuş, (kalben) hoşlanmayan kişi ise selamete ermiş olur. Asıl vebal yapılana razı olup göz yumanların olacaktır."*

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ [اللهِ] مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ الصَّنْعَانِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّبَرِيُّ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. (ح) وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ

---

[1] **Buhârî, *ahkâm* 2 (7139).**

الْقَطِيعِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ ابْنِ خُثَيْمٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَابِطٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِكَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ: «أَعَاذَكَ اللهُ يَا كَعْبُ بْنَ عُجْرَةَ مِنْ إِمَارَةِ السُّفَهَاءِ» . قَالَ وَمَا إِمَارَةُ السُّفَهَاءِ؟ قَالَ: «أُمَرَاءُ يَكُونُونَ بَعْدِي وَلَا يَهْتَدُونَ بِهَدْيِي» .

Câbir b. Abdillah der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ka'b b. Ucre'ye: *"Ey Ka'b b. Ucre! Sefihlerin yönetiminden Allah seni korusun!"* buyurdu. Ka'b: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu sefihler kimlerdir?" diye sorunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benden sonra gelen ve benim yolumdan gitmeyen (sefih) yöneticilerdir"* karşılığını verdi.[1]

وَفِي رِوَايَةِ الدَّبَرِيِّ: «وَلَا يَهْدُونَ بِهِدَايَتِي وَلَا يَسْتَنُّونَ بِسُنَّتِي فَمَنْ صَدَّقَهُمْ بِكَذِبِهِمْ وَأَعَانَهُمْ عَلَى ظُلْمِهِمْ فَأُولَئِكَ لَيْسَ مِنِّي وَلَسْتُ مِنْهُمْ، وَلَا يَرِدُونَ عَلَيَّ حَوْضِي وَمَنْ لَمْ يُصَدِّقْهُمْ بِكَذِبِهِمْ وَلَمْ يُعِنْهُمْ عَلَى ظُلْمِهِمْ فَأُولَئِكَ مِنِّي وَأَنَا مِنْهُمْ وَسَيَرِدُونَ عَلَيَّ حَوْضِي. يَا كَعْبُ بْنَ عُجْرَةَ إِنَّهُ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ لَحْمٌ نَبَتَ مِنْ سُحْتٍ النَّارُ أَوْلَى بِهِ. يَا كَعْبُ بْنَ عُجْرَةَ: الصَّوْمُ جُنَّةٌ وَالصَّدَقَةُ تُطْفِئُ الْخَطِيئَةَ وَالصَّلَاةُ قُرْبَانٌ أَوْ قَالَ: بُرْهَانٌ» .

Deberî'nin rivayetinde ise şöyle geçer: *"Bunlar benim yolumdan gitmez, sünnetime uymazlar. Onların yalanlarını onaylayan ve zulümlerine yardımcı olan kişiler benden (dinimden) değildir, ben de onlardan değilim. Onların yalanlarını onaylamayan ve zulümlerine yardımcı olmayan kişiler ise bendendir, ben de onlardanım! Bunlar da (cennetteki) Havz'a, yanıma geleceklerdir. Ey Ka'b b. Ucre! Oruç kişiyi (günahlardan koruyan) bir kalkandır. Sadaka günahları giderir. Namaz da imanın kanıtıdır."*

أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الطَّهْمَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الشَّيْبَانِيُّ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ الْفَرَّاءُ، حَدَّثَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «أَنَّهَا سَتَكُونُ أُثْرَةٌ وَأُمُورٌ تُنْكِرُونَهَا» ، قَالُوا: فَمَا يَصْنَعُ مَنْ أَدْرَكَ ذَلِكَ مِنَّا يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: «أَدُّوا الْحَقَّ الَّذِي عَلَيْكُمْ، وَسَلُوا اللهَ الَّذِي لَكُمْ» .

أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ الْأَعْمَشِ .

---

[1] Tirmizî, *fiten* (4/525).

وَقَدْ قِيلَ: إِنَّهُ أَرَادَ اثْنَيْ عَشَرَ خَلِيفَةً كُلُّهُمْ يَعْمَلُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ، ثُمَّ يَكُونُونَ مُتَفَرِّقِينَ فِي الأُمَرَاءِ، فَمَنْ عَدَلَ مِنْهُمْ وَعَمِلَ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ فَهُوَ مِنْ جُمْلَةِ الاثْنَيْ عَشَرَ.

Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benden sonra başkalarının sizlere tercih edildiğini ve kabul edemeyeceğiniz şeylerin yapıldığını göreceksiniz"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Bizden böylesi bir zamana yetişen kişinin ne yapmasını tavsiye edersin?" diye sorduklarında: *"Üzerindeki hakları ifa edin, kendi haklarınızı da Allah'tan isteyin"* buyurdu.

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'de A'meş'ten rivayet etmişlerdir.[1]

Bu konuda bazıları şöyle demiştir: "On iki halife sözünden kasıt, bunların doğru yolda gidip hak dinle amel etmeleridir. Bu halifeler peş peşe gelmeyebilir. İçlerinden doğru yolda gidip hak dinle amel edenler bu on iki halifeden biri sayılır."

وَقَدْ قَالَ أَبُو الْجَلْدِ- وَكَانَ يَنْظُرُ فِي الْكُتُبِ- مَا أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ بَكْرٍ السَّهْمِيُّ، حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ أَبِي صَغِيرَةَ، عَنْ أَبِي بَحْرٍ. قَالَ: كَانَ أَبُو الْجَلْدِ جَارًا لِي، قَالَ: فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ- يَحْلِفُ عَلَيْهِ-: إِنَّ هَذِهِ الأُمَّةَ لَنْ تَهْلَكَ حَتَّى يَكُونَ فِيهَا اثْنَا عَشَرَ خَلِيفَةً كُلُّهُمْ يَعْمَلُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ، مِنْهُمْ رَجُلَانِ مِنْ أَهْلِ بَيْتِ النَّبِيِّ ﷺ أَحَدُهُمَا يَعِيشُ فِي أَرْبَعِينَ وَالآخَرُ ثَلَاثِينَ سَنَةً.

قُلْتُ: وَمَعْقُولٌ لِكُلِّ مَنْ خُوطِبَ بِمَا رُوِّينَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي اثْنَيْ عَشَرَ خَلِيفَةً- وَفِي بَعْضِ الرِّوَايَاتِ اثْنَيْ عَشَرَ أَمِيرًا، أَنَّهُ أَرَادَ خُلَفَاءَ أَوْ أُمَرَاءَ تَكُونُ لَهُمْ وِلَايَةٌ وَعُدَّةٌ وَقُوَّةٌ وَسُلْطَةٌ، وَالنَّاسُ يُطِيعُونَهُمْ وَيَجْرِي حُكْمُهُمْ عَلَيْهِمْ. فَأَمَّا أُنَاسٌ لَمْ تَقُمْ لَهُمْ رَايَةٌ وَلَمْ تَجُزْ لَهُمْ عَلَى النَّاسِ وِلَايَةٌ وَإِنْ كَانُوا يَسْتَحِقُّونَ الإِمَارَةَ بِمَا كَانَ لَهُمْ مِنْ حَقِّ الْقَرَابَةِ وَالْكِفَايَةِ، فَلَا يَتَنَاوَلُهُمُ الْخَبَرُ، إِذْ لَا يَجُوزُ أَنْ يَكُونَ الْمُخْبَرُ بِخِلَافِ الخبر- والله أعلم.

Ebû Bahr der ki: Ebu'l-Celd —eski kutsal kitapları da okuyan biriydi— benim komşumdu. Onun yeminle şöyle dediğini işittim: "İçlerinden hepsi de

---

[1] Buhârî, *menâkib* (8) ve Müslim, *imâret* 11 (48).

doğru yolda giden ve hak dinle amel eden on iki halife çıkmadıkça bu ümmet yok olmaz. Bu halifelerden ikisi, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Ehl-i Beyt'indendir. Biri kırk, biri de otuz yıl yaşar."

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) on iki halife veya bazı rivayetlerde geçtiği gibi on iki emîr sözünden kasıt devlette bir makamı, gücü olan, kendisine itaat eden ve emirlerini dinleyen insanları bulunan kişiler de olabilir. Ancak devlette herhangi bir makamı ve görevi olmayan kişiler böylesi bir görevi hak etseler de, buna ehil olsalar da Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu sözünün muhatabı değildirler. Zira kendilerinden haber verilen kişiler verilen habere aykırı kişiler olamazlar. Doğrusunu da Allah bilir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِاتِّسَاعِ الدُّنْيَا عَلَى أُمَّتِهِ حَتَّى يَلْبَسُوا أَمْثَالَ أَسْتَارِ الْكَعْبَةِ وَيُغْدَا وَيُرَاحُ عَلَيْهِمْ بِالْجِفَانِ وَيَتَنَافَسُوا فِيهَا حَتَّى يَضْرِبَ بَعْضُهُمْ رِقَابَ بَعْضٍ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM), Ümmetinin Kâbe'nin Süslü Örtüleri Gibi Renk Renk Giysiler Giyecekleri, Çeşit Çeşit Yemekler Yiyecekleri, Bu Hususlarda Yarışacakları ve Birbirlerinin Boyunlarını Vuracak Hale Geleceklerini Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَيَّانَ حدثنا داود ابن أَبِي هِنْدَ عَنْ أَبِي حَرْبِ بْنِ أَبِي الْأَسْوَدِ الدئلي، عَنْ طَلْحَةَ الْبَصْرِيِّ قَالَ: قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ مُهَاجِرًا وَكَانَ الرَّجُلُ إِذَا قَدِمَ الْمَدِينَةَ فَإِنْ كَانَ لَهُ عَرِيفٌ نَزَلَ عَلَيْهِ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ عَرِيفٌ نَزَلَ الصُّفَّةَ فَقَدِمْتُهَا وَلَيْسَ لِي بِهَا عَرِيفٌ فَنَزَلْتُ الصُّفَّةَ وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُرَافِقُ بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ وَيَقْسِمُ بَيْنَهُمَا مُدًّا مِنْ تَمْرٍ فَبَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ فِي صلاته إذا نَادَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ أَحْرَقَ بُطُونَنَا التَّمْرُ وَتَخَرَّقَتْ عَنَّا الْخُنُفُ قَالَ: وَأَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ حَمِدَ اللهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ وَذَكَرَ مَا لَقِيَ مِنْ قَوْمِهِ ثُمَّ قَالَ: لَقَدْ رَأَيْتُنِي وَصَاحِبِي مَكَثْنَا بِضْعَ عشرة ليلة مالنا طَعَامٌ غَيْرُ الْبَرِيرِ- وَالْبَرِيرُ تَمْرُ الْأَرَاكِ- حَتَّى أَتَيْنَا إِخْوَانَنَا مِنَ الْأَنْصَارِ فَآسَوْنَا مِنْ طَعَامِهِمْ وَكَانَ جُلُّ طَعَامِهِمُ التَّمْرَ- وَالَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَوْ قَدَرْتُ لَكُمْ عَلَى الْخُبْزِ وَاللَّحْمِ لَأَطْعَمْتُكُمُوهُ سَيَأْتِي عَلَيْكُمْ زَمَانٌ- أَوْ مَنْ أَدْرَكَهُ مِنْكُمْ

يَلْبَسُونَ مِثْلَ أَسْتَارِ الكعبة ويغدا وَيُرَاحُ عَلَيْكُمْ بِالْجِفَانِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ أَنَحْنُ يَوْمَئِذٍ خَيْرٌ أَوِ الْيَوْمَ قَالَ بَلْ أَنْتُمُ الْيَوْمَ خَيْرٌ أَنْتُمُ الْيَوْمَ إِخْوَانٌ وَأَنْتُمْ يَوْمَئِذٍ يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ

Talha el-Basrî anlatıyor: Medine'ye hicret ettim. Biri Medine'ye geldiği zaman da tanıdığı varsa onun misafiri olur, tanıdığı yoksa da Suffa'da kalırdı. Ben de Medine'ye geldiğimde tanıdığım hiç kimse yaktu. Bundan dolayı Suffa'da kaldım. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Suffa'da kalanlardan her iki kişiye bir müd hurma verirdi. Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namaz için çıkmışken Suffa'da kalanlardan biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Hurma yemekten midelerimiz yandı ve giysilerimiz eskiyip yırtıldı" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Allah'a hamdü senâ etti, kendi kavminden çektiklerini anlattı ve şöyle buyurdu: *"Arkadaşımla birlikte adi hurmadan başka bir yiyeceğimiz olmadan gecesi ve gündüzüyle on küsur gün geçirdiğimizi bilirim. Daha sonra Ensârlı kardeşlerimizin yanına geldik. Onlar yiyeceklerini bizimle paylaştılar. Yiyecekleri de genelde hurma idi. Kendisinden başka ilah olmayana yemin olsun ki şayet elimde ekmek ya da et bulunsaydı yemeniz için verirdim. Ancak öyle bir zaman gelecek —veya bazılarınız öyle bir zamana yetişecek— ki Kâbe'nin örtüleri gibi güzel giysiler giyecek, sabah akşam aranızda yemek dolu tepsiler gezdirelecek (çeşit çeşit yemekler yiyeceksiniz)."*

"Ey Allah'ın Resûlü! O zamanki durumumuz mu daha iyidir, yoksa şimdiki mi?" diye sorduklarında, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bugün sizin durumunuz daha iyi! Şimdi sizler kardeş gibisiniz, oysa o zaman birbirlerinizin boynunu vuracak hale geleceksiniz"* buyurdu.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ: ذَكَرَ سُفْيَانُ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي مُوسَى يُحَنَّسَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إذا مَشَتْ أُمَّتِي الْمُطَيْطَاءَ وَخَدَمَتْهُمْ فَارِسُ وَالرُّومُ سُلِّطَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ .

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الحسن المقري، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُبَيْدَةَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ- بِمِثْلِهِ

---

[1] Ahmed, *Müsned* (3/487) ve İbn Hacer, *el-İsâbe* (2/231).

Ebû Musa Yuhannes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Ümmetimden olanlar kibir içinde yürümeye, Pers ve Rumlar onlara hizmet etmeye başladığı zaman bazıları diğerlerinin başına musallat edilecektir."*[1]

İbn Ömer de Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bir öncekinin aynısını rivayet etmiştir. Doğrusunu da Allah bilir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِمَا دَعَا لِأُمَّتِهِ وَبِمَا أُجِيبَ فِيهِ وَبِمَا لَمْ يُجَبْ وَبِمَا كَانَ يَخَافُ عَلَيْهِمْ مِنْهُ وَبِأَنَّ السَّيْفَ إِذَا وُضِعَ فِيهِمْ لَمْ يُرْفَعْ عَنْهُمْ وَبِمَا وَقَعَ مِنَ الرِّدَّةِ وَالْكَذَّابِينَ وَبِطَائِفَةٍ مِنْ أُمَّتِهِ لَا يَزَالُونَ عَلَى الْحَقِّ ظَاهِرِينَ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللهِ وَصِدْقِهِ فِي جَمِيعِ مَا أَخْبَرَ بِهِ ﷺ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ümmetine Dua Ettiğini, Bunlardan Bazılarının Kabul Görüp Bazılarının Kabul Görmediğini, Aralarına Kılıç Girdikten Sonra Bir Daha Çıkmayacağını, Dinden Dönenler ile Yalancıların Zuhur Edeceğini, Kıyamete Dek Ümmetinden Hak Üzerinde Bulunan ve Zafer Elde Eden Bir Topluluğun Hep Bulunacağını Bildirmesi ve Bunların Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بن علي ابن دُحَيْمٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي غَرَزَةَ، أَخْبَرَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ الطَّنَافِسِيُّ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ حَكِيمٍ، عَنْ عَامِرِ بْنَ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: أَقْبَلْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ حَتَّى مَرَرْنَا عَلَى مَسْجِدِ بَنِي مُعَاوِيَةَ، فَدَخَلَ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ وَصَلَّيْنَا مَعَهُ فَنَاجَى رَبَّهُ طَوِيلًا ثُمَّ قَالَ: سَأَلْتُ رَبِّي- عَزَّ وَجَلَّ- ثَلَاثَةً: سَأَلْتُهُ أَلَا يُهْلِكَ أُمَّتِي بِالْغَرَقِ فَأَعْطَانِيهَا، وَسَأَلْتُهُ أَنْ لَا يُهْلِكَ أُمَّتِي بِالسَّنَةِ فَأَعْطَانِيهَا وَسَأَلْتُهُ أَنْ لَا يَجْعَلَ بَأْسَهُمْ بَيْنَهُمْ فَمَنَعَنِيهَا.

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ وَجْهَيْنِ آخَرَيْنِ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ حَكِيمٍ .

---

[1] Tirmizî, *fiten* (4/526-527).

وَإِنَّمَا أَرَادَ وَاللهُ أَعْلَمُ: لَا يُهْلِكُ جَمَاعَتَهُمْ بِالْغَرَقِ كَمَا أَهْلَكَ قَوْمَ نُوحٍ وَلَا يُهْلِكُ جَمَاعَتَهُمْ بِالسَّنَةِ كَمَا أَهْلَكَ بَعْضَ الْأُمَمِ بِمَا شَاءَ مِنَ الْبَلَايَا.

Âmir b. Sa'd b. Ebî Vakkâs, babasından bildiriyor: Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) birlikte giderken Muâviye oğullarının mescidine uğradık. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) girip iki rekat namaz kılınca biz de onunla birlikte kıldık. Namaz sonrası Yüce Allah'a uzunca dua etti. Sonra da şöyle buyurdu: ***"Rabbimden üç şey istedim. Rabbimden ümmetimi suda boğarak helak etmemesini istediğimde bu isteğimi kabul etti. Rabbimden ümmetimi kıtlıkla helak etmemesini istediğimde bu isteğimi de kabul etti. Ancak ümmetimi birbirine düşürmemesini istediğimde bunu kabul etmedi."***

Müslim, ***Sahîh***'de farklı iki kanalla Osmân b. Hakîm'den rivayet etmiştir.[1]

—Allah doğrusunu bilir— bundan kasıt ümmetinin, Hz. Nûh'un kavmi gibi toptan bir boğulmaya maruz kalmayacağıdır. Aynı şekilde daha önce bazı kavimlerin maruz kaldığı gibi kıtlıkla helak edilmemeleridir.

أَخْبَرَنَا أَبُو ذَرٍّ مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْقَاسِمِ المذكر حدثنا أبو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْكَارِزِيُّ إِمْلَاءً حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْبَغَوِيُّ، حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ الْأَنْمَاطِيُّ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ الرَّحَبِيِّ عَنْ ثَوْبَانَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِنَّ اللهَ ﷻ زَوَى لِيَ الْأَرْضَ فَرَأَيْتُ مَشَارِقَهَا وَمَغَارِبَهَا، وَإِنَّ أُمَّتِي سَيَبْلُغُ مُلْكُهَا مَا زُوِيَ لِي مِنْهَا وَأُعْطِيتُ الْكَنْزَيْنِ الْأَحْمَرَ وَالْأَبْيَضَ وَإِنِّي سَأَلْتُ رَبِّي ﷻ لِأُمَّتِي أَلَّا يُهْلِكَهَا بِسَنَةٍ عَامَّةٍ وَلَا يُسَلِّطَ عَلَيْهِمْ عَدُوًّا مِنْ سِوَى أَنْفُسِهِمْ، فَيَسْتَبِيحَ بَيْضَتَهُمْ وَإِنَّ رَبِّي ﷻ قَالَ لِي: يَا مُحَمَّدُ إِنِّي إِذَا قَضَيْتُ قَضَاءً لَا يُرَدُّ وَإِنِّي أَعْطَيْتُكَ لِأُمَّتِكَ أَنْ لَا أُهْلِكَهُمْ بِسَنَةٍ بِعَامَّةٍ وَأَنْ لَا أُسَلِّطَ عَلَيْهِمْ عَدُوًّا مِنْ سِوَى أَنْفُسِهِمْ فَيَسْتَبِيحَ بَيْضَتَهُمْ وَإِنَّ رَبِّي ﷻ قَالَ وَلَوِ اجْتَمَعَ عَلَيْهِمْ بَيْنَ أَقْطَارِهَا حَتَّى يَكُونَ بَعْضُهُمْ يَسْبِي بَعْضًا أَوْ بَعْضُهُمْ يَقْتُلُ بَعْضًا.

قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِنَّمَا أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي الْأَئِمَّةَ الْمُضِلِّينَ.

---

[1] Müslim, *fiten* 5 (20).

قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِذَا وُضِعَ السَّيْفُ فِي أُمَّتِي لَمْ يُرْفَعْ عَنْهُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ. وَلَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَلْحَقَ قَبَائِلُ مِنْ أُمَّتِي بِالْمُشْرِكِينَ حَتَّى يَعْبُدُوا الْأَوْثَانَ وَإِنَّهُ سَيَكُونُ فِي أُمَّتِي كَذَّابُونَ ثَلَاثُونَ كُلُّهُمْ يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ وَأَنِّي خَاتَمُ النَّبِيِّينَ لَا نَبِيَّ بَعْدِي.

قَالَ: وَقَالَ لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي عَلَى الْحَقِّ ظَاهِرِينَ لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَذَلَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي الرَّبِيعِ، وَقُتَيْبَةَ عَنْ حَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ .

Sevbân der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Yüce Allah yeryüzünü doğusu ve batısıyla benim için dürüp katladı. Ümmetimin hakimiyeti de bana dürülüp gösterilen yerlere kadar uzanacaktır. Altından ve gümüşten hazineler de bana verildi. Ümmetim için Rabbimden, onları genel bir kıtlıkla helak etmemesini istedim. Yine onlara kendilerinden olmayan, köklerini kurutacak bir düşmanı musallat etmemesini diledim. Rabbim bana: «Ey Muhammed! Ben bir şeyi takdir ettiğim zaman artık bu takdir değiştirilemez. Ümmetini genel bir kıtlıkla helak etmeme isteğini kabul ettim. Yine dünyanın dört bir bucağı bir araya gelse dahi onlara kendilerinden olmayan, köklerini kurutacak, birbirlerini esir almalarına veya öldürmelerine sebep olacak bir düşmanı musallat etmeme isteğini de kabul ettim» karşılığını verdi."*

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"Ancak ben ümmetim için asıl kendilerini yoldan çıkaracak olan yöneticilerden endişe ediyorum"* buyurdu.

Yine şöyle buyurdu: *"Ümmetimin arasına kılıç (iç kavgalar) girdi mi artık bu kılıç kıyamet gününe kadar bir daha aradan çıkmaz. Ümmetimden bazı kabileler müşriklere katılmadıkça, yine ümmetimden bazı kabileler putlara tapmadıkça da kıyamet kopmayacaktır. Ümmetimin içinde her biri de peygamber olduğunu iddia eden otuz yalancı çıkacaktır. Ancak son peygamber benim ve benden sonra artık peygamber gelmeyecektir."*

Yine şöyle buyurdu: *"Ümmetimden, Yüce Allah'ın (kıyamet) emri gelene dek hak yolda zaferler elde eden ve muhalif olanların zarar veremeyeceği bir topluluk hep var olacaktır."*

Müslim, *Sahîh*'de Ebu'r-Rabî' ve Kuteybe kanalıyla Hammâd b. Zeyd'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، قَالَ: قُرِئَ عَلَى عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ مُحَمَّدٍ وَأَنَا أَسْمَعُ- قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ أَبِي عَبْدِ اللهِ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ هِلَالِ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: جَلَسَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى الْمِنْبَرِ ذَاتَ يَوْمٍ فَقَالَ: إِنَّ مِمَّا أَتَخَوَّفُ عَلَيْكُمْ مَا يَفْتَحُ اللهُ عَلَيْكُمْ مِنْ زَهْرَةِ الدُّنْيَا وَزِينَتِهَا، فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللهِ وَيَأْتِي الْخَيْرُ بِالشَّرِّ؟ فَلَمْ يرد عليه. قلنا يا فلان! مَا شَأْنُكَ سَأَلْتَ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْكَ، فَرَأَيْتُ أَنَّهُ يُنَزَّلُ عَلَيْهِ الْوَحْيُ قَالَ: فَمَسَحَ الرُّحَضَاءَ عَنْ ظَهْرِهِ فَقَالَ: أَيْنَ السَّائِلُ؟ كَأَنَّهُ حَمِدَهُ- وَقَالَ إِنَّهُ لَا يَأْتِي الْخَيْرُ بِالشَّرِّ وَإِنَّهُ مِمَّا يُنْبِتُ الرَّبِيعُ مَا يَقْتُلُ أَوْ يُلِمُّ إِلَّا آكِلَةَ الْخَضِرِ أَكَلَتْ حَتَّى إِذَا امْتَلَأَتْ خَاصِرَتُهَا اسْتَقْبَلَتْ مَطْلَعَ الشَّمْسِ فَثَلَطَتْ وَبَالَتْ وَرَتَعَتْ وَإِنَّ هَذَا الْمَالَ حُلْوٌ خَضِرٌ فَمَنْ أَخَذَهُ بِحَقِّهِ بُورِكَ لَهُ فِيهِ وَنِعْمَ صَاحِبُ الْمَالِ مَنْ أَعْطَى مِنْهُ الْمِسْكِينَ وَالْيَتِيمَ وَابْنَ السَّبِيلِ- أَوْ كَمَا قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: وَالَّذِي يَأْخُذُ بِإِشْرَافِ نَفْسٍ كَانَ كَالَّذِي يَأْكُلُ وَلَا يَشْبَعُ فَيَكُونُ عَلَيْهِ حَسْرَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَرُبَّ مُتَخَوِّضٍ فِي مَالِ اللهِ وَمَالِ رَسُولِهِ لَهُ النَّارُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُعَاذِ بْنِ فَضَالَةَ. وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ هِشَامٍ .

Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) minberin üzerinde oturdu ve: *"Benden sonra en çok Yüce Allah'ın size bahşedeceği dünya nimetleri ile güzelliklerinden yana endişe ediyorum"* buyurdu. Adamın biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Hayır olan bir şey başımıza kötülükler getirir mi ki?" diye sorunca, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) susup cevap vermedi. Biz adama: "Ey filan! Neden Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sorduğun soruya cevap vermedi? Ne yaptın?" demeye başladık. Ancak Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) vahiy nazil olduğu için susup cevap vermediğini gördüm. Sonrasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) terini sildi ve: *"Soruyu soran kişi nerede?"* diye sordu ki sanki adama müteşekkir gibiydi.

Sonra: *"Hayırlı olan bir şey, hayırdan başka bir şey getirmez"* buyurdu ve şöyle devam etti: *"Bazen baharla birlikte yetişip yeşeren ölüme de yol*

---

[1] Müslim, *fiten* 5 (19).

açar, bazen öldürmese de ölüme yaklaştırır. Ancak otla beslenenler bunun dışındadır. Zira onlar doyana kadar yer, doyunca da yemeyi bırakıp güneşe döner, dışkısını ve idrarını yapar. Ardından bir daha yemeye başlar. Dünya malı tatlı ve çekicidir. Bu malı harama bulaşmadan alan kişi bereketini görür. En iyi mal sahibi malından yoksula, yetime ve yolda kalmışa veren kişidir. Bir malı gözünü dikerek ve hırsla elde eden kişi de yiyip de doymayan kişi gibidir. Aldığı bu mal da kıyamet gününde pişmanlığına sebep olacaktır. Allah'ın malları ile Resûlü'nün mallarına canının çektiği gibi dalan nice kişi vardır ki kıyamet gününde kendisi için (cehennemdeki) ateşten başka bir şey olmayacaktır."

Buhârî, *Sahîh*'de Muâz b. Fadâle'den ve Müslim ise başka bir kanalla Hişâm'dan rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو قَالَا حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدوري حدثنا يونس بن مُحَمَّدٍ الْمُؤَدِّبُ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ يُونُسَ وَثَابِتٍ وَحُمَيْدٍ وَحَبِيبٍ عَنْ خطان بْنِ عَبْدِ اللهِ عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ الْهَرْجُ قَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ وَمَا الْهَرْجُ قَالَ الْقَتْلُ، قَالُوا أَكْثَرُ مِمَّا نَقْتُلُ إِنَّا لَنَقْتُلُ فِي الْعَامِ الْوَاحِدِ أَكْثَرَ مِنْ كَذَا أَلْفًا قَالَ إِنَّهُ لَيْسَ بِقَتْلِكُمُ الْمُشْرِكِينَ، وَلَكِنْ قَتْلُ بَعْضِكُمْ بَعْضًا قَالُوا وَمَعَنَا يَوْمَئِذٍ عُقُولُنَا قَالَ: إِنَّهُ يُنْتَزَعُ عُقُولُ أَكْثَرِ ذَلِكَ الزَّمَانِ وَيُخَلَّفُ لَهُ هَبَاءٌ مِنَ النَّاسِ يَحْسَبُ أَكْثَرُهُمْ أَنَّهُ عَلَى شَيْءٍ وَلَيْسُوا عَلَى شَيْءٍ.

قَالَ أَبُو مُوسَى وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا أَجِدُ لِي وَلَكُمْ إِنْ أَدْرَكَتْنَاهَا.

وَقَالَ يُونُسُ: إِنْ أَدْرَكَتْنَا إِلَّا أَنْ نَخْرُجَ مِنْهَا كَمَا دَخَلْنَاهَا لَمْ نُصِبْ فِيهَا دَمًا وَلَا مَالًا.

Ebû Mûsa el-Eş'arî bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kıyamet kopmadan önce mutlaka herc baş gösterir"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Herc nedir?" diye sorulunca, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Öldürmelerdir"* buyurdu. "Bu öldürdüğümüzden daha fazlası mı? Zira her yıl şu kadar bin kişiden fazla kişiyi öldürmekteyiz" dediklerinde, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ama bu müşrikleri öldürmeniz değil, birbirinizi öldürmenizdir"* buyurdu. Müslümanlar: "O zamanlar aklımız başımızda olacak mı?" dediklerinde,

---

[1] Buhârî, *zekât* (48) ve Müslim, *zekât* 41 (122).

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zamanda yaşayanlarının çoğunun aklı başında alınmış olacaktır. İnsanlar içinde kıt akıllılar idareyi ele alacaktır. Çoğu kendini doğru yolda zanneder, oysa gittiği yolun bir değeri yoktur"* buyurdu.[1]

Ebû Mûsa der ki: "Canım elinde olana yemin olsun ki şayet öylesi bir fitneye yetişirsek tek çıkış yolu..." —Yûnus rivayetinde ise — "Böylesi bir zamana yetişirsek tek çıkış yolumuz, kimsenin kanına ve malına dokunmadan fitneye girdiğimiz gibi çıkmamızdır."

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الله الْحَافِظُ وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ ابن يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ أَخْبَرَنَا بِشْرُ بْنُ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ كُرْزَ بْنَ عَلْقَمَةَ الْخُزَاعِيَّ قَالَ بَيْنَا أَنَا جَالِسٌ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ جَاءَهُ رَجُلٌ مِنْ أَعْرَابِ نَجْدٍ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! هَلْ لِلْإِسْلَامِ مِنْ مُنْتَهًى؟ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: نَعَمْ أَيُّمَا أَهْلِ بَيْتٍ مِنَ الْعَرَبِ أَوِ الْعَجَمِ أَرَادَ اللهُ بِهِمْ خَيْرًا أَدْخَلَ عَلَيْهِمُ السلام. قَالَ الْأَعْرَابِيُّ ثُمَّ مَاذَا يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: ثُمَّ تَقَعُ الفتن كأنها الظّل. قَالَ الْأَعْرَابِيُّ: كَلَّا يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ تَعُودُونَ فِيهَا أَسَاوِدَ صُبًّا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ .

Kurz b. Alkame el-Huzâî der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında oturmuşken Necd bedevilerinden bir adam geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! İslam'ın varacağı nihai bir yer olacak mı?" diye sordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Evet! Yüce Allah diledikten sonra Araplardan olsun, Arap olmayanlardan olsun hayır dilediği her bir haneye İslam dinini sokacaktır"*** karşılığını verdi. Adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Sonra ne olacak?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Sonra karanlıkları andıran fitneler baş gösterecektir"*** karşılığını verdi. Adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Olamaz!" deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Muhammed'in canı elinde olana yemin olsun ki kuyruğu üzerinde duran yılanlar gibi birbirinizin boyunlarını vurmaya başlayacaksınız"*** buyurdu.[2]

---

[1] Ahmed, *Müsned* (2/492; 4/391).

[2] Ahmed, *Müsned* (3/477).

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِكَوْنِ الْمَعَادِنِ وَأَنَّهُ يَكُونُ فِيهَا مِنْ شِرَارِ خَلْقِ اللهِ ﷻ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Bazı Madenlerin İnsanların En Kötüleri Tarafından Çıkarılacağını Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ إِمْلَاءً حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ زُهَيْرِ بْنِ حَرْبٍ حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ يُوسُفَ الْيَرْبُوعِيُّ. (ح) وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو أسامة عَبْدُ اللهِ بْنُ أُسَامَةَ الْكَلْبِيُّ حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا سُعَيْرُ بْنُ الْخِمْسِ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ أُتِيَ النَّبِيُّ ﷺ بِقِطْعَةٍ مِنْ ذَهَبٍ وَكَانَتْ أَوَّلَ صَدَقَةٍ جَاءَتْ بِهِ بَنُو سُلَيْمٍ مِنْ مَعْدَنٍ لَهُمْ فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ هَذِهِ مِنْ مَعْدَنٍ لَنَا فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: تَكُونُ مَعَادِنُ وَيَكُونُ فِيهَا شِرَارُ خَلْقِ اللهِ .

لَفْظُ حَدِيثِ أَبِي أُسَامَةَ. وَفِي حَدِيثِ أَحْمَدَ أَمَا إِنَّهُ سَتَكُونُ مَعَادِنُ يَكُونُ فِيهَا شِرَارُ الْخَلْقِ أَوْ مِنْ شِرَارِ الْخَلْقِ كَذَا.

İbn Ömer der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bir külçe altın getirildi. Süleym oğullarının kendi madenlerinden çıkardığı ve zekat olarak ilk verdiği mallardandı. "Ey Allah'ın Resûlü! Bunu bizim madenden çıkardık" dediklerinde, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Öyle madenler olacak ki başlarında mahlukatın en kötüleri bulunacaktır"* buyurdu.[1]

Lafız Ebû Usâme'nin lafzıdır. Ahmed'in rivayetinde: *"Öyle madenler olacak ki başlarında mahlukatın en kötüleri veya mahlukatın en kötülerinden olanlar bulunacaktır"* şeklinde zikredilmiştir.

رَوَاهُ عَاصِمُ بْنُ يُوسُفَ عَنْ سُعَيْرِ بْنِ الْخِمْسِ وَأَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ مِنْ أَصْلِ سَمَاعِهِ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السُّلَمِيُّ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ قَالَ ذَكَرَ سُفْيَانُ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عن رَجُلٍ مِنْ بَنِي سُلَيْمٍ عَنْ جَدِّهِ قَالَ أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ بِشَيْءٍ مِنْ فِضَّةٍ مِنْ مَعْدِنٍ لَنَا فَقَالَ أَمَا إِنَّهُ سَتَظْهَرُ مَعَادِنُ وَسَيَحْضُرُهَا شِرَارُ النَّاسِ.

---

[1] Ahmed, *Müsned* (5/430).

وَهَكَذَا رَوَاهُ قَبِيصَةُ بْنُ عُقْبَةَ عَنْ سُفْيَانَ.

Zeyd b. Eslem, Süleym oğullarından bir adamdan, o da dedesinden bildiriyor: Bize ait madenden çıkardığımız gümüşten bir miktar Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) getirdiğimde: *"İleride öyle madenler çıkacak ki, onları insanların en kötüleri sahiplenecektir"* buyurdu.

Kabîsa b. Ukbe, Süfyân'dan bu şekilde rivayet etmiştir.

وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الطَّبَرَانِيُّ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ غَنَّامٍ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا ابْنُ مَهْدِيٍّ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ رَجُلٍ مِنْ بَنِي سُلَيْمٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ بِفِضَّةٍ فَقَالَ هَذَا مِنْ مَعْدِنٍ لَنَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّهَا سَتَكُونُ مَعَادِنُ يَحْضُرُهَا شِرَارُ النَّاسِ.

هَذَا هُوَ الْمَحْفُوظُ مِنْ حَدِيثِ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ.

Zeyd b. Eslem, Süleym oğullarından bir adamdan, o da babasından bildiriyor: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gümüş getirdim ve: "Bunu bizim madenden çıkardık" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İleride öyle madenler çıkacak ki onları insanların en kötüleri sahiplenecektir"* buyurdu.[1]

Zeyd b. Eslem'den mahfûz olan rivayet budur.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِقَوْمٍ فِي أَيْدِيهِمْ مِثْلُ أَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ ونساء كَاسِيَاتٍ عَارِيَاتٍ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM), Bir Topluluğun Ellerinde Kamçılarla İnsanlara Vuracağını ve Giyinik Çıplak Kadınların Olacağını Bildirmesi

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ اللهِ أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ نُمَيْرٍ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ حَدَّثَنَا أَفْلَحُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ رَافِعٍ مَوْلَى أُمِّ سَلَمَةَ قَالَ

---

[1] Ahmed, *Müsned* (5/430).

سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: يُوشِكُ إِنْ طَالَتْ بِكَ مُدَّةٌ أَنْ تَرَى قَوْمًا فِي أَيْدِيهِمْ مِثْلُ أَذْنَابِ الْبَقَرِ، يَغْدُونَ فِي غَضِبِ اللهِ، وَيَرُوحُونَ فِي سَخَطِهِ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ نُمَيْرٍ .

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Şayet ömrün yeterse bazılarının ellerinde sığır kuyruklarını andıran şeylerle (kamçılarla) dolaştıklarını göreceksin. Bunlar sabah akşam Allah'ın öfkesine maruz kalırlar."*

Müslim, *Sahîh*'de Muhammed b. Abdillah b. Numeyr'den rivayet etmiştir.[1]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو النَّضْرِ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ الْفَقِيهُ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ سُهَيْلٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ الله ﷺ: صِنْفَانِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ لَمْ أَرَهُمَا: قَوْمٌ مَعَهُمْ سِيَاطٌ كَأَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ ونساء كَاسِيَاتٌ عَارِيَاتٌ مُمِيلَاتٌ مَائِلَاتٌ رؤوسهن كَأَسْنِمَةِ الْبُخْتِ الْمَائِلَةِ لَا يدخلن الجنة ولا يَجِدْنَ رِيحَهَا. وَإِنَّ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ كَذَا وَكَذَا.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ زُهَيْرٍ عَنْ جرير .

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İki zümre var ki bunlar cehennem ahalisindendir, ama ben henüz onları görmüş değilim. Bunlardan biri, ellerinde sığır kuyruklarını andıran şeylerle (kamçılarla) insanlara vuranlardır. Diğeri ise giyinik, olmalarına rağmen çıplak gibi görünen, yoldan çıkmış ve yoldan çıkaran, başları yana düşmüş deve hörgücü gibi olan kadınlardır. Bunlar cennete giremeyecekleri gibi kokusunu dahi alamazlar. Oysa cennetin kokusu şu kadarlık bir mesafeden dahi alınır."*

Müslim, *Sahîh*'de Züheyr kanalıyla Cerîr'den rivayet etmiştir.[2]

---

[1] Müslim, *cennet* 13 (53) ve Ahmed, *Müsned* (2/308).

[2] Müslim, *cennet* 13 (52).

بَابُ إِخْبَارِهِ بِتَدَاعِي الْأُمَمِ عَلَى مَنْ شَاءَ اللهُ مِنْ أُمَّتِهِ إِذَا ضَعُفَتْ نِيَّتُهُمْ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Diğer Toplulukların Samimiyetleri Azalan Müslümanlara Karşı Birbirlerini Savaşa Davet Edeceğini Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ بَكْرٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ جَابِرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ السَّلَامِ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: تُوشِكُ الْأُمَمُ أَنْ تَدَاعَى عَلَيْكُمْ كَمَا تَدَاعَى الْأَكَلَةُ إِلَى قَصْعَتِهَا فَقَالَ قَائِلٌ وَمِنْ قِلَّةٍ نَحْنُ يَوْمَئِذٍ؟ قَالَ بَلْ أَنْتُمْ يَوْمَئِذٍ كثير ولكنكم غُثَاءٌ كَغُثَاءِ السَّيْلِ وَلَيَنْزِعَنَّ اللهُ مِنْ صُدُورِ عَدُوِّكُمُ الْمَهَابَةَ مِنْكُمْ وَلَيَقْذِفَنَّ فِي قُلُوبِكُمُ الْوَهْنَ فَقَالَ قَائِلٌ يَا رَسُولَ اللهِ وَمَا الْوَهْنُ قَالَ حُبُّ الدُّنْيَا وكراهية الموت .

Sevbân der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yakın bir zamanda, topluluklar, insanların yemeğe davet edilmesi gibi birbirlerini size karşı savaş için davet edecekler"* buyurdu. Birisi: "Bizim sayımız o zaman az mı olacak?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Aksine o zaman sayınız çok olacak, ancak selin önündeki çöpler gibi zayıf olacaksınız. Yüce Allah, düşmanlarınızın içinden, sizden yana olan korkularını söküp alacak, sizin kalplerinize de vehn'i yerleştirecektir"* buyurdu. Birisi: "Ey Allah'ın Resûlü! Vehn de ne?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dünya sevgisi ve ölüm korkusu"* buyurdu.[1]

---

[1] Ebû Dâvud, *melâhim* (4297) ve Ahmed, *Müsned* (5/287).

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِزَمَانٍ يُخَيَّرُ الرَّجُلُ فِيهِ بَيْنَ الْعَجْزِ وَالْفُجُورِ وَبِزَمَانٍ لَا يُبَالِي الْمَرْءُ بِمَا أَخَذَ الْمَالَ بِحَلَالٍ أَوْ بِحَرَامٍ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Kişiden Acziyet ile Günah İşleme Arasında Tercih Yapmasının İsteneceği, Malı Helal veya Haram Yoldan mı Elde Ettiğine Aldırmayacağı Bir Zamanın Geleceğini Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ عَاصِمٍ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدَ، قَالَ: نَزَلْتُ الْجَدِيلَةَ جَدِيلَةَ قَيْسٍ فَسَمِعْتُ شَيْخًا أَعْمَى يُقَالُ لَهُ: أَبُو عُمَرَ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: لَيَأْتِيَنَّ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ يُخَيَّرُ الرَّجُلُ فِيهِ بَيْنَ الْعَجْزِ أَوِ الْفُجُورِ فَمَنْ أَدْرَكَ ذَلِكَ الزَّمَانَ مِنْكُمْ فَلْيَخْتَرِ الْعَجْزَ عَلَى الْفُجُورِ .

Ebû Hureyre der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Öyle bir zaman gelecek ki kişiden aciz biri olmak ile günah işlemek arasında tercih yapması istenecektir. İçinizden böylesi bir zamana yetişenler günah işlemek yerine aciz biri olarak görülmeyi seçsin."*[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ وَأَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بن الشاذياخي، فِي آخَرِينَ قَالُوا: أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ، أَخْبَرَنَا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: «لَيَأْتِيَنَّ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ لَا يُبَالِي المرأة بِمَا أَخَذَ الْمَالَ بِحَلَالٍ أَمْ بِحَرَامٍ» .

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ آدَمَ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ .

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Öyle bir zaman gelecek ki insanlar bir malı helal yoldan mı, haram yoldan mı elde ettiklerine aldırmayacaklardır."*

Buhârî, *Sahîh*'de Âdem kanalıyla İbn Ebî Zi'b'den rivayet etmiştir.[2]

---

[1] Ahmed, *Müsned* (2/278, 447).

[2] Buhârî, *büyû'* 23 (2083) ve Nesâî, *büyû'* (2).

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِحَالِ أُمَّتِهِ بَعْدَهُ فِي تَمَنِّيهِمْ رُؤْيَتَهُ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Kendisinden Sonra Ümmetinin Onu Görmeyi Temenni Edeceklerini Bildirmesi ve Buyurduğu Gibi Olması

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ- رَحِمَهُ اللهُ- أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السُّلَمِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ قَالَ: هَذَا مَا حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: وَالَّذِي نَفْسِي فِي يَدِهِ لَيَأْتِيَنَّ عَلَى أَحَدِكُمْ يَوْمٌ لَا يَرَانِي ثُمَّ لَأَنْ يَرَانِي أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ مِثْلِ أَهْلِهِ وَمَالِهِ مَعَهُمْ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ. وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ حَدِيثِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ .

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Canım elinde olana yemin olsun ki bir gün gelecek ve içinizden kimse artık beni göremeyecektir. Ancak kişinin beni görmesi kendi ailesi ve malını görmesinden daha sevimli olacaktır."*

Müslim, *Sahîh*'de Muhammed b. Râfi' kanalıyla Abdurrezzâk'tan ve Buhârî ise A'rec kanalıyla Ebû Hureyre'den rivayet etmiştir.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِقَوْمٍ لَمْ يَرَوْهُ فَيُؤْمِنُونَ بِهِ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Kendisini Görmedikleri Halde İman Eden Toplulukları Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi

قَدْ مَضَى الْحَدِيثُ الثَّابِتُ فِي قَوْلِهِ ﷻ: ﴿وَآخَرِينَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ﴾ فِي بَابِ الْفُتُوحِ.

Fetihler konusu içinde Yüce Allah'ın: **"(Peygamberi) müminlerden henüz kendilerine katılmamış bulunan diğer insanlara da göndermiştir"**[1] buyruğu hakkındaki hadis zikredilmişti.

---

[1] Müslim, *fadâil* 39 (142) ve Buhârî, *menâkib* (25).

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو النَّضْرِ الفقيه، حدثنا صالح ابن مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ الْمَقَابِرِيُّ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ أَخْبَرَنَا الْعَلَاءُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَتَى الْمَقْبَرَةَ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ دَارَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللهُ بِكُمْ لَاحِقُونَ وَدِدْتُ أَنَّا قَدْ رَأَيْنَا إِخْوَانَنَا قَالُوا: أَوَلَسْنَا إِخْوَانَكَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: بَلْ أَنْتُمْ أَصْحَابِي وَإِخْوَانِي الَّذِينَ لَمْ يَأْتُوا بَعْدُ قَالُوا: كَيْفَ تَعْرِفُ مَنْ لَمْ يَأْتِ بَعْدُ مِنْ أُمَّتِكَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: أَرَأَيْتَ لَوْ أَنَّ رَجُلًا لَهُ خَيْلٌ غُرٌّ مُحَجَّلُونَ بَيْنَ ظَهْرَيْ خَيْلٍ دُهْمٍ بُهْمٍ أَلَا يَعْرِفُ خَيْلَهُ قَالُوا بَلَى يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ فَإِنَّهُمْ يَأْتُونَ غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنَ الْوُضُوءِ وَأَنَا فَرَطُهُمْ عَلَى الْحَوْضِ أَلَا لَيُذَادَنَّ رِجَالٌ عَنْ حَوْضِي كَمَا يُذَادُ الْبَعِيرُ الضَّالُّ أُنَادِيهِمْ أَلَا هَلُمَّ فَيُقَالُ إِنَّهُمْ قَدْ بَدَّلُوا فَأَقُولُ سُحْقًا سُحْقًا.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَيُّوبَ.

Ebû Hureyre bildiriyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) mezarlığa çıktı. Onları: *"Selâm size ey müminlerin diyarı! İnşaallah biz de size katılacağız"* diyerek selamladı ve: *"Kardeşlerimi görmeyi isterdim"* diye ekledi. "Ey Allah'ın Resûlü! Biz senin kardeşlerin değil miyiz?" diye sorulunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Siz benim ashâbımsınız. Benim kardeşlerim henüz gelmediler"* buyurdu.

"Ey Allah'ın Resûlü! Ümmetinden henüz gelmeyenleri nasıl tanıyacaksın?" dediklerinde, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişinin siyah atlar arasında alnı beyaz, ayağı sekili bir atı olsa bu kişi atını tanımaz mı?"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Tabi ki tanır" dediklerinde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"İşte onlar (benden sonra gelecek kardeşlerim) abdest sebebiyle, kıyamet gününde yüzleri ile el ve ayakları parlayarak gelecekler. Onlardan önce de Havz'a ben gitmiş olacağım. Ancak bazıları yabancı devenin dışlanıp kovulması gibi Havz'dan uzaklaştırılınca ben onlara: «Buraya gelin!» diye sesleneceğim. Bana: «Ama senden sonra çok şeyi değiştirdiler» denilince, ben de: «O zaman uzak dursunlar! Uzak dursunlar!» diyeceğim."*

---

1 Cuma Sur. 3

Müslim, *Sahîh*'de Yahya b. Eyyûb'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ عَنْ مَالِكِ بْنِ مِغْوَلٍ عَنْ طَلْحَةَ عَنْ أَبِي صَالِحٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: مَتَى أَلْقَى إِخْوَانِي؟ فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللهِ لَسْنَا إِخْوَانَكَ؟ قَالَ: أَنْتُمْ أَصْحَابِي، وَإِخْوَانِي قَوْمٌ مِنْ أُمَّتِي لَمْ يَرَوْنِي يُؤْمِنُونَ بِي وَيُصَدِّقُونَنِي ثُمَّ قَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ: أَيُّ الْخَلْقِ أَعْجَبُ إِيمَانًا؟ قَالُوا مَلَائِكَةُ اللهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، وَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ وَهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ؟ قَالُوا: فَالنَّبِيُّونَ قَالَ: وَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ وَهُمْ يُوحَى إِلَيْهِمْ؟ قَالُوا: فَأَصْحَابُ النَّبِيِّينَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: وَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ وَأَنْبِيَاءُ اللهِ فِيهِمْ؟! وَلَكِنَّهُمْ قَوْمٌ مِنْ أُمَّتِي لَمْ يُدْرِكُونِي يُؤْتَوْنَ بِكِتَابٍ مِنْ رَبِّهِمْ فَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيُصَدِّقُونَهُ.

هَذَا مُرْسَلٌ.

Ebû Sâlih bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kardeşlerime ne zaman kavuşacağım?"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Biz senin kardeşlerin değil miyiz ki?" diye sorulunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizler benim ashâbımsınız. Kardeşlerim ise ümmetimden, beni görmeden bana iman edip tasdik eden kişilerdir"* buyurdu. Sonra: *"Mahlukat içinde en güzel imana sahip olan kimlerdir?"* diye sordu. "Allah'ın melekleri" denilince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Rablerinin katında olmalarına rağmen iman etmesinler mi ki?"* karşılığını verdi. "Peygamberler" denilince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kendilerine vahiy inmesine rağmen iman etmesinler mi ki?"* karşılığını verdi. "Resûlullah'ın ashâbı" dediklerinde, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'ın elçileri aralarında olmasına rağmen iman etmesinler mi ki? Oysa bunlar, ümmetimden bana yetişmedikleri halde Rablerinden gelen Kitâb'a iman edip onu tasdik edenlerdir"* buyurdu.

Mürsel bir hadistir.

وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحُسَيْنُ بْنُ عُمَرَ بْنِ بُرْهَانَ الْغَزَّالُ وَأَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ وَأَبُو مُحَمَّدٍ السُّكَّرِيُّ قَالُوا: أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ قَيْسٍ التَّمِيمِيِّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ

---

[1] Müslim, *tahâret* 12 (39) ve Mâlik, *Muvattâ* (1/29-30).

ﷺ: أَيُّ الْخَلْقِ أَعْجَبُ إِلَيْكُمْ إِيمَانًا؟ قَالُوا: الْمَلَائِكَةُ، قَالَ وَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ وَهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ؟ قَالُوا: فَالنَّبِيُّونَ قَالَ وَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ وَالْوَحْيُ يَنْزِلُ عَلَيْهِمْ؟ قَالُوا: فَنَحْنُ قَالَ: وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُونَ وَأَنَا بَيْنَ أَظْهُرِكُمْ؟ قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِنَّ أَعْجَبَ الْخَلْقِ إِلَيَّ إِيمَانًا لَقَوْمٌ يَكُونُونَ بَعْدَكُمْ يَجِدُونَ صُحُفًا فِيهَا كِتَابٌ يُؤْمِنُونَ بِمَا فِيهَا.

وَرُوِيَ أَيْضًا عَنْ سَعِيدِ بْنِ بَشِيرٍ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسٍ مَوْصُولًا.

Amr b. Şuayb, babası kanalıyla dedesinden bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizce en güzel imana sahip olanlar kimlerdir?"* diye sorunca, ashâb: "Melekler" dediler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Rablerinin katında olmalarına rağmen iman etmesinler mi?"* buyurdu. "Peygamberler" dediklerinde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kendilerine vahiy inmesine rağmen iman etmesinler mi?"* karşılığını verdi. "Bizler" dediklerinde, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben aranızda olmama rağmen iman etmeyecek miydiniz?"* buyurdu ve şöyle devam etti: *"Benim için mahlukat içinde en güzel imana sahip olanlar, sizlerden sonra gelen ve kendilerine getirilen Kitâb'ın içindekilere iman edenlerdir."*

"Saîd b. Beşîr — Enes" kanalıyla mevsûl olarak da rivayet edilmiştir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِسَمَاعِ أَصْحَابِهِ حَدِيثَهُ ثُمَّ بِسَمَاعِ مَنْ تَبِعَهُمْ مَا سَمِعُوهُ ثُمَّ بِسَمَاعِ مَنْ تَبِعَ التَّابِعِينَ مَا سَمِعُوهُ وَأَنَّ بَعْضَ مَنْ يَبْلُغُهُ حَدِيثُهُ قَدْ يَكُونُ أَوْعَى لَهُ مِنْ بَعْضِ مَنْ سَمِعَهُ وَإِخْبَارِهِ بِمَنْ يَأْتِيهِمْ مِنَ الْآفَاقِ يَتَفَقَّهُونَ وَوُجُودِ جَمِيعِ مَا أَخْبَرَ بِهِ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ashâbının Kendisinden Duyduğu Bir Sözü Başkalarının da Kendilerinden Duyacağını, Onlardan Sonra Gelenlerin de Bu Sözü Onlardan Duyacağını, Kişinin Bir Hadisi Kendisinden Daha İyi İdrak Edebilecek Birine Aktarabileceğini, Bazı Toplulukların Dini Öğrenmek İçin Uzak Diyarlardan Geleceğini Bildirmesi ve Bunların Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ مُحَمَّدٍ الرُّوذْبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ، وَعُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَا: حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: تَسْمَعُونَ وَيُسْمَعُ مِنْكُمْ وَيُسْمَعُ مِمَّنْ يَسْمَعُ مِنْكُمْ.

İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Sizler (bir sözü) benden işitirsiniz, başkaları sizden (bu sözü) işitir, başkaları da (bu sözü) sizden işitenlerden işitirler."*[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ عَنِ ابْنِ أَبِي بَكْرَةَ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِنَّ الزَّمَانَ قَدِ اسْتَدَارَ كَهَيْئَتِهِ يَوْمَ خَلَقَ اللهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ.

وَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطُولِهِ فِي خُطْبَتِهِ.

قَالَ فِي آخِرِهِ أَلَا لِيُبَلِّغِ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ، فَلَعَلَّ بَعْضَ مَنْ يَبْلُغُهُ أَنْ يَكُونَ أَوْعَى لَهُ مِنْ بَعْضِ مَنْ سَمِعَهُ. فَكَانَ مُحَمَّدٌ إِذَا ذَكَرَهُ قَالَ صَدَقَ النَّبِيُّ ﷺ قَدْ كَانَ ذَاكَ. ثُمَّ قَالَ أَلَا هَلْ بَلَّغْتُ أَلَا هَلْ بَلَّغْتُ؟

---

[1] Ebû Dâvud, *İlm* (3659).

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُثَنَّى. وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنِ ابْنِ أَبِي شَيْبَةَ وَغَيْرِهِ عَنْ عَبْدِ الْوَهَّابِ .

Ebû Bekre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bilin ki zaman Yüce Allah'ın gökleri ve yeri yarattığı gündeki durumuna geri dönmüştür..."*

Sonrasında ravi, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hutbesini zikredip sonunda Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) naklen şöyle der: *"Bunları burada olanlar olmayanlara bildirsin. Zira hazır bulunan kişi, bu sözleri kendisinden daha iyi idrak edebilecek birine ulaştırabilir."*

Ravi Muhammed hadisin bu kısmına ulaştığı zaman: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) doğru söylemiş, zira buyurduğu gibi de oldu" derdi.

En sonunda da Ebû Bekre, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Gereği gibi tebliğ ettim mi? Gereği gibi tebliğ ettim mi?"* buyurduğunu zikreder.

Buhârî, Muhammed b. el-Müsennâ'dan ve Müslim ise İbn Ebî Şeybe ve başkası kanalıyla Abdulvehhâb'dan rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ حَدَّثَنَا سِمَاكُ بْنُ حَرْبٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ يَعْنِي ابْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: نَضَّرَ اللهُ رَجُلًا سَمِعَ مِنَّا كَلِمَةً فَبَلَّغَهَا كَمَا سَمِعَ فَإِنَّهُ رُبَّ مُبَلَّغٍ أَوْعَى مِنْ سَامِعٍ .

Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bizden bir söz işitip te başkalarına aynen işittiği gibi aktaran kişinin Yüce Allah yüzünü aydınlatsın. Zira kendisine aktarılan nice kişi var ki bu söze, bizzat duyan kişiden daha fazla sahip çıkabilir."*[2]

حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ إِمْلَاءً أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ ابن مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ الْبَصْرِيُّ بِمَكَّةَ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرُ بْنُ رَاشِدٍ عَنْ أَبِي هَارُونَ الْعَبْدِيِّ

---

[1] Veda Haccı konusu içinde bu hadis zikredilmişti.

[2] Ebû Dâvud, *ilm* (3/322), Tirmizî, *ilm* (2656) ve Ahmed, *Müsned* (1/437).

قَالَ كُنَّا نَدْخُلُ عَلَى أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ فَيَقُولُ: مَرْحَبًا بِوَصِيَّةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ. أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ حَدَّثَنَا أَنَّهُ سَيَأْتِيكُمْ قَوْمٌ مِنَ الْآفَاقِ يَتَفَقَّهُونَ فَاسْتَوْصُوا بِهِمْ خَيْرًا.

Ebû Hârun el-Abdî der ki: Ebû Saîd el-Hudrî'nin yanına girdiğimiz zaman bizi: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bizlere tavsiye ettiği kişilere merhaba! Zira Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) uzak diyarlardan bazılarının dini öğrenmek için yanımıza geleceğini bildirmiş ve onlarla ilgilenmemizi tavsiye etmişti" diyerek karşılardı.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ النَّحْوِيُّ بِبَغْدَادَ حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ الْمُغِيرَةِ الْجَوْهَرِيُّ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْوَاسِطِيُّ حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ الْعَوَّامِ عَنِ الْجُرَيْرِيِّ عَنْ أَبِي نَضْرَةَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّهُ قَالَ: مَرْحَبًا بِوَصِيَّةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يوصينا بكم.

Ebû Nadra'nın bildirdiğine göre Ebû Saîd el-Hudrî: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bizlere tavsiye ettiği kişilere merhaba! Zira Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sizlerle ilgilenmemizi tavsiye etmişti" demiştir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِظُهُورِ الِاخْتِلَافِ فِي أُمَّتِهِ وَإِشَارَتِهِ عَلَيْهِمْ بِمُلَازَمَةِ سُنَّتِهِ وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ مِنْ أُمَّتِهِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ümmetinde İhtilafların Çıkacağını Bildirmesi, Böylesi Bir Durumda Kendi Sünneti ile Ümmetinden Râşid Halifelerin Sünnetine Tutunmayı Tavsiye Etmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الحافظ، وأبو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي وَأَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُزَاحِمٍ الصَّفَّارُ الْأَدِيبُ. - لَفظًا- قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا أَبُو عُتْبَةَ حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ عَنْ بَحِيرِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَمْرٍو السُّلَمِيِّ عَنِ الْعِرْبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَعَظَهُمْ يَوْمًا بَعْدَ صَلَاةِ الْغَدَاةِ مَوْعِظَةً بَلِيغَةً ذَرَفَتْ مِنْهَا الْعُيُونُ وَوَجِلَتْ مِنْهَا الْقُلُوبُ، فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللهِ! هَذِهِ مَوْعِظَةُ مُوَدِّعٍ فَمَا تَعْهَدُ إِلَيْنَا، فَقَالَ: أُوصِيكُمْ بِتَقْوَى اللهِ وَالسَّمْعِ وَالطَّاعَةِ وَإِنْ كَانَ عَبْدًا حَبَشِيًّا فَإِنَّهُ مَنْ يَعِشْ مِنْكُمْ بَعْدِي فَسَيَرَى اخْتِلَافًا كَثِيرًا وَإِيَّاكُمْ وَمُحْدَثَاتِ الْأُمُورِ فَإِنَّهَا ضَلَالَةٌ فَمَنْ أَدْرَكَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَعَلَيْهِ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الْمَهْدِيِّينَ الرَّاشِدِينَ، عَضُّوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِذِ.

تَابَعَهُ ثَوْرُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ .

İrbâd b. Sâriye bildiriyor: Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazını kıldırdıktan sonra çok duygusal bir konuşma yaptı. Konuşmasıyla gözlerimiz yaşarıp kalplerimiz titredi. Adamın biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu vedalaşan birinin konuşmasına benziyor. (Senden sonra) bize ne yapmamızı tavsiye edersin?" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Sizlere Allah'a karşı takva sahibi olmanızı, başınızda Habeşli bir köle olsa dahi emirlerini dinleyip itaat etmenizi öğütlüyorum. İçinizden ömrü yetecek olanlar benden sonra pek çok ihtilaflara şahit olacaklardır. Dinde olmayıp da sonradan dine sokulan şeylerden sakının. Zira bu tür şeyler dalâlettir. İçinizden böylesi bir zamana yetişenler benim sünnetim ile doğru yolda olan Raşid halifelerin sünnetlerine sarılsınlar. Bu sünnetlere sıkıca tutunun."*

Sevr b. Yezîd bunu Hâlid b. Ma'dân'dan rivayet ederek mutâbaât etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ النَّحْوِيُّ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ حَدَّثَنَا صَفْوَانُ عَنِ الْأَزْهَرِ عَبْدِ اللهِ عَنْ أَبِي عَامِرٍ عَبْدِ اللهِ بْنِ لُحَيٍّ قَالَ: حَجَجْنَا مَعَ مُعَاوِيَةَ فَلَمَّا قَدِمْنَا مَكَّةَ قَامَ حِينَ صَلَّى الظُّهْرَ بِمَكَّةَ فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: إِنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ افْتَرَقُوا فِي دِينِهِمْ عَلَى اثْنَتَيْنِ وَسَبْعِينَ مِلَّةً وَإِنَّ هَذِهِ الْأُمَّةَ سَتَفْتَرِقُ عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ مِلَّةً- يَعْنِي الْأَهْوَاءَ- كُلُّهَا فِي النَّارِ إِلَّا وَاحِدَةً وَهِيَ الْجَمَاعَةُ. وَقَالَ: إِنَّهُ سَيَخْرُجُ فِي أُمَّتِي أَقْوَامٌ تَتَجَارَى بِهِمْ تِلْكَ الْأَهْوَاءُ كَمَا يَتَجَارَى الْكَلْبُ بِصَاحِبِهِ فَلَا يَبْقَى مِنْهُ عِرْقٌ وَلَا مَفْصِلٌ إِلَّا دَخَلَهُ.

Ebû Âmir Abdullah b. Luhay der ki: Muâviye ile birlikte hacca çıktık. Mekke'ye vardığımızda Muâviye öğle namazını kıldırdıktan sonra bir konuşma yapmak üzere kalktı ve şöyle dedi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Ehl-i Kitab'dan olanlar dinlerinde yetmiş iki fırkaya ayrıldılar. Bu ümmet te hevalarına göre yetmiş üç fırkaya ayrılacaktır. Bunlardan biri hariç diğerleri cehennemde olacaktır. Bu bir tanesi de cemaattir»* buyurdu.

---

[1] Tirmizî, *ilm* (2676), Ebû Dâvud, *sünnet* (4607), İbn Mâce, *mukaddime* (6) ve Ahmed, *Müsned* (4/126-127).

Yine: *«Ümmetimin içinden hevalarının (sapkın fikirlerin) peşinden giden öyle topluluklar çıkacak ki kuduzluğun bedende girmedik damar ve organ bırakmaması gibi hevaları her taraflarına sirayet edecektir»* buyurdu."

وأخبرنا أبو علي الرُّوذْبَارِيُّ أخبرنا أبو بكر بن داسة حدثنا أبو داود حدثنا محمد بن يحيى حدثنا أبو المغيرة حدثنا صفوان قال أبو داود: وحدثنا عمرو بن عثمان حدثنا بقية قال: حدثنا صفوان، قال: حدثنا أزهر بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَرَازِيُّ، عَنْ أَبِي عَامِرٍ الْهَوْزَنِيِّ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ أَنَّهُ قَامَ فَقَالَ: أَلَا إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَامَ فِينَا فَذَكَرَهُ بِنَحْوِهِ إِلَّا أَنَّهُ لَمْ يَقُلْ يَعْنِي الْأَهْوَاءَ وَإِنَّمَا قَالَ عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ ثِنْتَانِ وَسَبْعُونَ فِي النَّارِ وَوَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ وَهِيَ الْجَمَاعَةُ ثُمَّ ذَكَرَ مَا بَعْدَهُ.

Ebû Âmir el-Hevzenî bildiriyor: Muâviye b. Ebî Süfyân kalkıp şöyle dedi: "Zamanında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de bizlere bir konuşma yapmak üzere kalkmıştı..."

Sonrasında ravi bir öncekinin aynısını nakleder, ancak burada *"Hevalarına göre"* lafzını zikretmez, sadece: *"(Bu ümmet te) yetmiş üçe ayrılacaktır. Bunlardan yetmiş iki fırkası cehennemde, biri cennette olacaktır. (Cennette olanı da) cemaattir"* der ve gerisini aynen zikreder.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِذَهَابِ الْعِلْمِ وَظُهُورِ الْجَهْلِ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM), İlmin Yok Olup Cehaletin Yayılacağını Bildirmesi

فَذَهَبَ ذَلِكَ فِي زَمَانِنَا هَذَا مِنْ أَكْثَرِ الْبُلْدَانِ وَاسْتَوْلَى عَلَى أَهْلِيهَا الْجَهْلُ وَظَهَرَ سَائِرُ مَا رَوَى فِي ذَلِكَ الْخَبَرِ أخبرنا أبو عبد الله الحافظ حدثنا أبو بكر أحمد بن إسحاق الفقيه إملاء، أخبرنا أبو الْمُثَنَّى، حدثنا مسدد حدثنا عبد الوارث عَنْ أَبِي التَّيَّاحِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ- : إِنَّ مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ أَنْ يُرْفَعَ الْعِلْمُ وَيَثْبُتَ الْجَهْلُ وَتُشْرَبَ الْخَمْرُ وَيَظْهَرَ الزِّنَا.

أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الْوَارِثِ .

Bu durum zuhur etmiş ve bizim zamanımızda pek çok ülkede gerçekleşmiş ve buraların ahalisinde cehalet hüküm sürmektedir.

Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İlmin kaldırıp cehaletin ortalığı kaplaması, içkilerin bol bol içilip zinanın yayılması kıyametin alametlerindendir."*

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'de Abdulvâris'ten rivayet etmişlerdir.[1]

حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ الْبَصْرِيُّ بِمَكَّةَ. حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَمْرٍو قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِنَّ اللهَ لَا يَقْبِضُ الْعِلْمَ انْتِزَاعًا يَنْتَزِعُهُ وَلَكِنْ يَقْبِضُ الْعُلَمَاءَ فَإِذَا لَمْ يَبْقَ عَالِمٌ اتَّخَذَ النَّاسُ رُؤَسَاءَ جُهَّالًا فَسُئِلُوا فَأَفْتَوْا بِغَيْرِ عِلْمٍ فَضَلُّوا وَأَضَلُّوا.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي كُرَيْبٍ مِنْ أَبِي أُسَامَةَ وَأَخْرَجَاهُ مِنْ أَوْجُهٍ أُخَرَ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ .

Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah insanların arasından ilmi çekerek almaz. Ama âlimleri aralarından almak suretiyle ilmi de onlardan almış olur. Bu şekilde de âlim kalmayınca insanlar cahil kişilerden önderler edinirler. Onlara da soru sorulduğu zaman ilimleri olmadan fetva verirler. Bu şekilde hem kendileri sapar, hem de saptırırlar."*

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Kureyb kanalıyla Ebû Usâme'den ve Buhârî ile Müslim ise farklı kanallarla Hişâm b. Urve'den rivayet etmişlerdir.[2]

---

[1] Buhârî, *fiten* (5) ve Müslim, *ilm* (5).

[2] Buhârî, *ilm* (34) ve Müslim, *ilm* (5).

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ عَنْ رِجَالٍ سَتَرْتَفِعُ بِهِمُ الْمَسْأَلَةُ حَتَّى يَقُولُوا هَذَا اللهُ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَمَنْ خَلَقَهُ؟

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Bazılarının Soru Sormada "Her şeyi Allah yarattı, peki Allah'ı kim yarattı?" Diyecek Dereceye Geleceklerini Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الحسين القلوي، أَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ الشَّرْقِيِّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ أَبِي هُرَيْرَةَ إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ فَسَأَلَهُ عَنْ شَيْءٍ لَمْ أَفْهَمْهُ فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: اللهُ أَكْبَرُ سَأَلَ عَنْ هَذَا اثْنَانِ وَهَذَا الثَّالِثُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: إِنَّ رِجَالًا سَتَرْتَفِعُ بِهِمُ الْمَسْأَلَةُ حَتَّى يَقُولُوا: اللهُ سُبْحَانَهُ خَلَقَ الْخَلْقَ فَمَنْ خَلَقَهُ.

Muhammed b. Sîrîn der ki: Ebû Hureyre'nin yanındayken adamın biri ona ne olduğunu anlamadığım bir şey sordu. Ebû Hureyre: "Allahu Ekber!" dedikten sonra şöyle devam etti: "İki kişi bunu bana sordu, bu da üçüncüsü! Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Bazı insanlarda sorular o kadar çoğalacak ki sonunda: "Allah mahlukatı yarattı. Peki, Allah'ı kim yarattı?" demeye başlayacaklardır*» buyurduğunu işittim."

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ القلوي أَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ الشَّرْقِيِّ حَدَّثَنَا أَبُو الْأَزْهَرِ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ عَنِ ابْنِ سِيرِينَ قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ أَبِي هُرَيْرَةَ فَسَأَلَهُ رَجُلٌ عَنْ شَيْءٍ لَمْ أَفْهَمْهُ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ.

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ أَيُّوبَ ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ. وَرُوِّينَاهُ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ. قَالَ مَعْمَرٌ: وَزَادَ فِيهِ رَجُلًا آخَرَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: فَقُولُوا: اللهُ كَانَ قَبْلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَكَانَ بعد كل شيء.

İbn Sîrîn der ki: "Ebû Hureyre'nin yanındayken adamın biri ona ne olduğunu anlamadığım bir şey sordu..." Sonrasında ravi bir öncekinin aynısını zikreder.

Müslim, *Sahîh*'de Eyyûb kanalıyla İbn Sîrîn'den rivayet etmiştir.[1]

Başka bir yolla "Abdurrezzâk — Ma'mer" kanalıyla da rivayet edilmiştir. Bu rivayette ise Ma'mer şöyle der: Başka bir adam ise bunu rivayet ederken, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her şeyden önce Allah vardı. Her şeyi Allah yarattı. Her şeyden sonra da Allah olacaktır, deyin"* buyurduğunu zikretmiştir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِاتِّبَاعِ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ زَيْغٌ مُتَشَابِهَاتِ الْكِتَابِ فَلَا تَكَادُ تَرَى مُبْتَدِعًا إِلَّا قَدْ تَرَكَ الْمُحْكَمَاتِ وَأَقْبَلَ عَلَى الْمُتَشَابِهَاتِ يَسْأَلُ عَنْ تَأْوِيلِهَا وَيَفْتَتِنُ وَيَفْتِنُ مَنْ تَبِعَهُ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Kalplerinde Eğrilik Bulunanlar ile Bidat Sahiplerinin Muhkem Âyetleri Bırakıp Müteşabih Âyetlerin Peşine Düşeceğini, Bu Âyetlerin Anlamını Sorup Kendileriyle Birlikte Peşlerinde Olanları Fitneye Düşüreceğini Bildirmesi

نَسْأَلُ اللهَ التَّوْفِيقَ لِاسْتِعْمَالِ السُّنَّةِ، وَنَعُوذُ بِهِ مِنْ مُتَابَعَةِ أَهْلِ الزَّيْغِ وَالْبِدْعَةِ أَخبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرُّوذْبَارِيُّ، أَخبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَرَأَ رَسُولُ اللهِ ﷺ هَذِهِ الْآيَةَ ﴿هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ، فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ، وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ: آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُوا الْأَلْبَابِ﴾ قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: فَإِذَا رَأَيْتُمُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ سَمَّى اللهُ فَاحْذَرُوهُمْ.

وأَخبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ أَخبَرَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّئَلِيُّ بِمَكَّةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ الصَّائِغُ، حدثنا القعنبي، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ.

---

[1] Müslim, *îmân* 60 (215).

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عن القعبني .

Yüce Allah'tan bizlere Sünnet'i kullanmanın yollarını göstermek suretiyle yoldan çıkmış bidat ehline uymaktan bizi muhafaza buyurmasını dileriz.

Hz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Sana Kitâb'ı indiren O'dur. Onun (Kur'ân'ın) bazı âyetleri muhkemdir ki, bunlar Kitâb'ın esasıdır. Diğerleri de müteşâbihtir. Kalplerinde eğrilik olanlar, fitne çıkarmak ve onu tevil etmek için ondaki müteşâbih âyetlerin peşine düşerler. Halbuki Onun tevilini ancak Allah bilir. İlimde yüksek pâyeye erişenler ise: «Ona inandık; hepsi Rabbimiz tarafındandır» derler. (Bu inceliği) ancak aklıselim sahipleri düşünüp anlar"**[1] âyetini okudu ve: *"Müteşâbih âyetlerin peşine düşen kişileri gördüğünüz zaman Yüce Allah'ın âyette vasıflandırdığı kişiler olduklarını bilin ve onlardan sakının"* buyurdu.

Başka bir kanalla Ka'nebî aynı isnâdla bir öncekinin aynısını rivayet etmiştir.

Buhârî, *Sahîh*'de Ka'nebî'den rivayet etmiştir.[2]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ حَسْبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا عَارِمُ بْنُ الْفَضْلِ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، أَنَّ عَائِشَةَ، قَالَتْ: تَلَا رَسُولُ اللهِ ﷺ هَذِهِ الْآيَةَ: ﴿هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ منه آيات محكمات﴾ إِلَى آخِرِ الْآيَةِ. قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: فَإِذَا رَأَيْتُمُ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِيهِ فَهُمُ الَّذِينَ عَنَى اللهُ فَاحْذَرُوهُمْ..

قَالَ أَيُّوبُ وَلَا أَعْلَمُ مِنْ أَصْحَابِ الْأَهْوَاءِ أَحَدًا إِلَّا وَهُوَ يُجَادِلُ بِالْمُتَشَابِهِ.

Hz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Sana Kitâb'ı indiren O'dur. Onun (Kur'ân'ın) bazı âyetleri muhkemdir ki, bunlar Kitâb'ın esasıdır. Diğerleri de müteşâbihtir. Kalplerinde eğrilik olanlar, fitne çıkarmak ve onu tevil etmek için ondaki müteşâbih âyetlerin peşine düşerler..."**[3] âyetini okudu ve: *"Kur'ân âyetleri konusunda çekişen kişileri gördüğünüz*

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 7

[2] Buhârî, *tefsîr* (4547).

[3] Âl-i İmrân Sur. 7

zaman Yüce Allah'ın âyette kastettiği kişiler olduklarını bilin ve onlardan sakının" buyurdu.

Eyyûb der ki: "Hevasının peşinde olan (sapık mezhep sahibi) kişiler içinde müteşâbih âyetler üzerinde çekişmeyen kimseyi bilmiyorum."

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِظُهُورِ الرَّوَافِضِ وَالْقَدَرِيَّةِ إِنْ صَحَّ الْحَدِيثُ فِيهِ فَظَهَرُوا

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Zâhiriyye ve Kaderiyye Fırkalarının Çıkışını Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ حَدَّثَنَا الْأَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو سَهْلٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي كَثِيرٌ النَّوَّاءُ قَالَ: أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَسَنِ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: يَخْرُجُ قَبْلَ قِيَامِ السَّاعَةِ قَوْمٌ يُقَالُ لَهُمْ: الرافضة برءاء مِنَ الْإِسْلَامِ.

İbrâhîm b. el-Hasan'ın, babası kanalıyla dedesinden bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kıyamet kopmaya yakın «Rafiziler» denilen bir topluluk ortaya çıkar ki bunlar İslam'dan uzaktırlar."*

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أحمد بن عبيد قَالَ: وحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ تَمْتَامٌ وَعَبْدُ اللهِ بْنُ الْحَسَنِ أَبُو شُعَيْبٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ حَدَّثَنَا أَبُو عَقِيلٍ وَهُوَ يَحْيَى بْنُ الْمُتَوَكِّلِ عَنْ كَثِيرٍ النَّوَّاءِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: يَكُونُ فِي أُمَّتِي قَوْمٌ فِي آخِرِ الزَّمَانِ يُسَمَّوْنَ الرَّافِضَةَ يَرْفُضُونَ الْإِسْلَامَ

تَفَرَّدَ بِهِ النَّوَّاءُ وَكَانَ مِنَ الشِّيعَةِ. وَرُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ ضَعِيفٍ.

Ali b. Ebî Tâlib'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Âhir zamanda ümmetimden Râfiziler adında İslam'ı reddeden bir topluluk çıkacaktır."*[1]

Nevvâ bunu rivayette tek kalmıştır ve Şiî biridir. Zayıf olan başka bir kanalla da rivayet edilmiştir.

---

[1] Ahmed, *Müsned* (1/103).

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُؤَدِّبُ حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ زَيْدٍ عَنِ الْحَجَّاجِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: يَكُونُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ قَوْمٌ يُسَمَّوْنَ الرَّافِضَةَ يَرْفُضُونَ الْإِسْلَامَ وَيَلْفِظُونَهُ فَاقْتُلُوهُمْ فَإِنَّهُمْ مُشْرِكُونَ.

وَرُوِيَ فِي مَعْنَاهُ مِنْ أَوْجُهٍ أُخَرَ كُلُّهَا ضَعِيفَةٌ، وَاللهُ أَعْلَمُ.

İbn Abbâs der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Âhir zamanda Râfiziler adında İslam'ı inkar edip reddeden bir topluluk çıkacaktır. Bunları öldürün, zira müşriktirler."*

Hepsi de zayıf olan farklı kanallarla da rivayet edilmiştir. Doğrusunu Allah bilir.

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ حَدَّثَنَا السَّرِيُّ بْنُ خُزَيْمَةَ حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ المقري حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو صَخْرٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: إِنَّهُ سَيَكُونُ فِي أُمَّتِي أَقْوَامٌ يُكَذِّبُونَ بالقدر

İbn Ömer der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetimden kaderi inkar eden topluluklar çıkacaktır"* buyurduğunu işittim.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِشَبْعَانَ عَلَى أَرِيكَتِهِ يَحْتَالُ فِي رَدِّ سُنَّتِهِ بِالْحَوَالَةِ عَلَى مَا فِي الْقُرْآنِ مِنَ الْحَلَالِ وَالْحَرَامِ دُونَ السُّنَّةِ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ وَبِهِ ابْتَدَعَ مَنِ ابْتَدَعَ وَظَهَرَ الضَّرَرُ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Bazılarının Koltuğuna Kurularak Haram ve Helal Konularında Kur'ân'ı Esas Alıp Sünneti Reddedeceğini Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ نَجْدَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ كَثِيرِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ حَرِيزِ بْنِ عُثْمَانَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَوْفٍ، عَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِي كَرِبَ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: أَلَا إِنِّي أُوتِيتُ الْكِتَابَ وَمِثْلَهُ مَعَهُ أَلَا يُوشِكُ رَجُلٌ شَبْعَانُ

[1] Tirmizî (2153).

عَلَى أَرِيكَتِهِ يَقُولُ: عَلَيْكُمْ بِهَذَا الْقُرْآنِ فَمَا وَجَدْتُمْ فِيهِ مِنْ حَلَالٍ فَأَحِلُّوهُ وَمَا وَجَدْتُمْ فِيهِ مِنْ حَرَامٍ فَحَرِّمُوهُ أَلَا لَا يَحِلُّ لَكُمُ الْحِمَارُ الْأَهْلِيُّ وَكُلُّ ذِي نَابٍ مِنَ السَّبَاعِ..

وَذَكَرَ الْحَدِيثَ .

Mikdâm b. Ma'dî Kerib el-Kindî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bilin ki bana Kitab verildi ve beraberinde de aynı değerde olan bir şey daha verildi. Tok bir karınla koltuğuna kurulup ta: «Siz Kur'ân'a bakın. Kur'ân'da helal bulduğunuz şeyi helal, haram bulduğunuz şeyi de haram kabul edin» diyecek kişilerin çıkması uzak değildir. Bilin ki ehli eşeklerin eti ile azı dişi olan yırtıcı hayvanların eti size helal değildir..."*

Sonrasında ravi hadisin kalanını aktarır.[1]

وأَخبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ وَعَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ النُّفَيْلِيُّ قَالَا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي النَّضْرِ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ أَبِي رَافِعٍ، عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: لَا أُلْفِيَنَّ أَحَدَكُمْ مُتَّكِئًا عَلَى أَرِيكَتِهِ يَأْتِيهِ الْأَمْرُ مِنْ أَمْرِي مِمَّا أَمَرْتُ بِهِ أَوْ نَهَيْتُ عَنْهُ فَيَقُولُ لَا نَدْرِي مَا وَجَدْنَا فِي كِتَابِ اللهِ- عَزَّ وَجَلَّ- اتَّبَعْنَاهُ .

Ubeydullah b. Ebî Râfi'nin, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Dikkat edin de sizden birini, benden kendisine bir konuda bir emir veya yasak geldiği zaman koltuğuna kurulmuş bir şekilde: «Bunun ne olduğunu bilmiyoruz! Biz sadece Allah'ın Kitab'ında bulduğumuz şeye uyarız» derken bulmayayım!"*[2]

---

[1] Ebû Dâvud, *sünnet* (4604) ve Ahmed, *Müsned* (4/131).

[2] Tirmizî, *ilm* (2663), İbn Mâce, *mukaddime* (2 (3).

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ عَمَّا يَكُونُ فِي آخِرِ أُمَّتِهِ مِنَ الْكَذَّابِينَ وَالشَّيَاطِينِ الَّذِينَ يَكْذِبُونَ فِي الْحَدِيثِ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ümmetin Son Zamanlarında Hadisleri İnkar Eden Yalancıların ve Şeytanların Çıkacağını Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَنَسٍ الْقُرَشِيُّ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُقْرِئُ قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو هَانِئٍ حُمَيْدُ بْنُ هَانِئٍ عَنْ أَبِي عُثْمَانَ مُسْلِمِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: سَيَكُونُ فِي آخِرِ أُمَّتِي أُنَاسٌ يُحَدِّثُونَكُمْ بِمَا لَمْ تَسْمَعُوا أَنْتُمْ وَلَا آبَاؤُكُمْ فَإِيَّاكُمْ وَإِيَّاهُمْ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنِ ابْنِ نُمَيْرٍ، وَزُهَيْرٍ عن المقري .

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Ümmetimin son zamanlarında öyle kişiler çıkacak ki (din konusunda) ne sizin, ne de babalarınız daha önce duymadığı şeyler anlatacaklar. Böylesi kişilerden uzak durun!"*

Müslim, *Sahîh*'de İbn Nümeyr ve Züheyr kanalıyla Mukrî'den rivayet etmiştir.[1]

وَرُوِّينَا فِي الْحَدِيثِ الصَّحِيحِ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ أَنَّهُ قَالَ إِنَّ الشَّيْطَانَ لَيَتَمَثَّلُ فِي صُورَةِ الرَّجُلِ فَيَأْتِي الْقَوْمَ فَيُحَدِّثُهُمْ بِالْحَدِيثِ مِنَ الْكَذِبِ فَيَتَفَرَّقُونَ.

Sahih bir hadisle rivayet edildiğine göre Abdullah b. Mes'ûd şöyle demiştir: "Şeytan bir kişinin sûretine girip bir topluluğun yanına gelir. Onlara yalan olan öyle şeyler anlatır ki aralarına tefrika sokar."

وعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ قَالَ: إِنَّ فِي الْبَحْرِ شَيَاطِينَ مَسْجُونَةً أَوْثَقَهَا سُلَيْمَانُ يُوشِكُ أَنْ تَخْرُجَ فَتَقْرَأَ عَلَى النَّاسِ قُرْآنًا.

وَقَدْ رُوِيَ ذَلِكَ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو مرفوعا.

---

[1] Müslim, *mukaddime* 4 (6).

Abdullah b. Amr b. el-Âs der ki: "Denizde Hz. Süleyman tarafından bağlanıp hapsedilen şeytanlar vardır. Bu şeytanların oradan çıkıp insanlara Kur'ân okuması uzak değildir."

Aynısı Abdullah b. Amr tarafından merfû olarak ta rivayet edilmiştir.

وأَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا عِمْرَانُ ابن مُوسَى بْنِ مُجَاشِعٍ، حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الله بن يزيد المقري، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي أَيُّوبَ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنْ عَبْدِ الْوَاحِدِ النَّصْرِيِّ، عَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَطُوفَ إِبْلِيسُ فِي الْأَسْوَاقِ وَيَقُولُ: حَدَّثَنَا فُلَانُ ابْنُ فُلَانٍ بِكَذَا وَكَذَا.

Vâsile b. el-Eska'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İblis çarşılarda dolaşıp: «Filanın oğlu filan bizlere şunları nakletti» demeden kıyamet kopmaz."*

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَارِسِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ فَارِسٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْبُخَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّلْتِ أَبُو جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَنْ رَأَى قَاصًّا يَقُصُّ فِي مَسْجِدِ الْخَيْفِ أَوْ نَحْوِهِ قَالَ: فَطَلَبْتُهُ فَإِذَا هُوَ شَيْطَانٌ.

Süfyân der ki: "Bir adamın bana bildirdiğine göre kendisi Hayf'ta veya o bölgede bulunan bir mescidde bir kıssacının bir şeyler anlattığını duymuş, adamı daha sonra arayıp bulamayınca şeytan olduğunu anlamıştır."

وأَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ السَّرَّاجُ حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ أَبِي فَاطِمَةَ الْفَزَارِيُّ يَقُولُ: كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ شَيْخٍ فِي مَسْجِدِ الْحَرَامِ أَكْتُبُ عَنْهُ، فَقَالَ الشَّيْخُ الشَّيْبَانِيُّ فَقَالَ رَجُلٌ: حَدَّثَنِي الشَّيْبَانِيُّ فَقَالَ عَنِ الشَّعْبِيِّ فَقَالَ: حَدَّثَنِي الشَّعْبِيُّ فَقَالَ عَنِ الْحَارِثِ فَقَالَ قَدْ وَاللهِ رَأَيْتُ الْحَارِثَ وَسَمِعْتُ مِنْهُ قَالَ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: قَدْ وَاللهِ رَأَيْتُ عَلِيًّا وَشَهِدْتُ مَعَهُ صِفِّينَ فَلَمَّا رَأَيْتُ ذَلِكَ قَرَأْتُ آيَةَ الْكُرْسِيِّ فَلَمَّا قُلْتُ ﴿وَلَا يؤوده حِفْظُهُمَا﴾ الْتَفَتُّ فَلَمْ أَرَ شَيْئًا.

İsa b. Ebî Fâtıma el-Fezârî anlatıyor: Mescid-i Harâm'da oturmuş bir hocadan hadis yazıyordum. Hoca: "Şeybânî" deyince bir adam: "Şeybânî bana şöyle bildirdi" diye sözü aldı. Hoca: "Şa'bî'den" deyince, adam: "Şa'bî bana şöyle bildirdi" diye araya girdi. Hoca: "Hâris'ten" deyince, adam: "Vallahi Hâris'i gördüm ve ondan işittim" dedi. Hoca: "Ali'den" deyince,

adam: "Vallahi Ali'yi gördüm ve Sıffîn savaşında yanında bulundum" diye araya girdi. Bu durumu gördüğümde Âyete'l-Kürsî'yi okumaya başladım. Âyetin **"Onları koruyup gözetmek kendisine zor gelmez"**[1] kısmına ulaştığımda adama dönüp baktım, adam ortadan kaybolmuştu.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِمَا يَظْهَرُ فِي أُمَّتِهِ بَعْدَ خِيَارِ الْقُرُونِ مِنْ تَغَيُّرِ النَّاسِ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ümmetinin Hayırlı Nesillerinden Sonra İnsanların Değişeceğini Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi

حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دَاوُدَ الْعَلَوِيُّ- رَحِمَهُ اللهُ- إِمْلَاءً، أَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ بشر ابن الْحَكَمِ، حَدَّثَنَا بَهْزُ بْنُ أَسَدٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو جَمْرَةَ، دَخَلَ عَلَيَّ زَهْدَمٌ فَأَخْبَرَنِي أَنَّهُ سَمِعَ عِمْرَانَ بْنَ حُصَيْنٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: خَيْرُكُمْ قَرْنِي، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ يَكُونُ قَوْمٌ بَعْدَهُمْ يَخُونُونَ وَلَا يُؤْتَمَنُونَ، وَيَشْهَدُونَ وَلَا يُسْتَشْهَدُونَ وَيَنْذِرُونَ وَلَا يُوفُونَ وَيَظْهَرُ فِيهِمُ السِّمَنُ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ بِشْرٍ .

İmrân b. Husayn'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"En hayırlınız benim içinde bulunduğum nesildir. Sonra onlardan sonra gelenler, sonra da onlardan sonra gelenlerdir. Daha sonra öyle bir topluluk (nesil) gelecek ki ihanet edecekler ve kendilerine güven duyulmayacaktır. Bir şeye şahit oldukları halde (güvensiz oldukları için) şahitlikleri istenmeyecektir. Adak adayacaklar, ancak adaklarını yerine getirmeyeceklerdir. Şişmanlık da aralarında yaygın olacaktır."*

Müslim, *Sahîh*'de Abdurrahman b. Bişr'den rivayet etmiştir.[2]

---

[1] Bakara Sur. 255

[2] Müslim, *fadâil* 52 (214).

وَالْأَخْبَارُ فِي إِخْبَارِهِ بِالْكَوَائِنِ بَعْدَهُ فِي أُمَّتِهِ وَظُهُورُ أَكْثَرِهَا حَتَّى يَأْتِيَ وَعْدُ اللهِ فِيمَا بَقِيَ مِنْهَا، فَيَظْهَرُ بَاقِيهَا كَثِيرَةٌ، وَالْمَقْصُودُ بِالْكِتَابِ قَدْ حَصَلَ بِمَا ذَكَرْنَا مِنْهَا. وَالْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى الْإِسْلَامِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ بِنَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ ﷺ.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), kendisinden sonra ümmetinde olacak olan şeyleri bildirmesi hakkındaki rivayetler pek çoktur. Bunların çoğu gerçekleşmiş, kalanları da Allah takdir ettiğinde ortaya çıkacaktır. Bu kitapta şu ana kadar zikrettiklerimiz de konunun anlaşılması açısından yeterlidir. Dinimizi İslam, peygamberimizi de Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) kılan Allah'a hamdolsun.

جُمَّاعُ أَبْوَابِ مَنْ رَأَى فِي مَنَامِهِ شَيْئًا مِنْ آثَارِ نُبُوَّةِ مُحَمَّدٍ ﷺ على عَهْدِهِ وَمَا ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنَ الدَّلَالَةِ عَلَى صِدْقِهِ فِيمَا أَخْبَرَ عَنْهُ مِنْ أُمُورِ الْآخِرَةِ وَغَيْرِهَا- وَقَدْ قَالَ ﷺ: «رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ»

Resûlullah (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) Zamanında Peygamberliğine İşaret Eden Rüyalar Görenler, Âhiretle İlgili Verdiği Haberlerin Doğru Çıkması ve Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM): "Müminin Rüyası Peygamberliğin Kırk Altı Bölümünden Bir Bölümdür" Buyurmasına Dair Bölümler

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دَاوُدَ الْعَلَوِيُّ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الشَّرْقِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الذُّهْلِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ. (ح) وحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ- رَحِمَهُ اللهُ-، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ. أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا من النبوة» .

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ زُهَيْرِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، وَعَنْ أَبِي مُوسَى، عَنْ أَبِي دَاوُدَ.

وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ غُنْدَرٍ وَغَيْرِهِ عَنْ شُعْبَةَ.

Ubâde b. es-Sâmit'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müminin rüyası peygamberliğin kırk altı bölümünden bir bölümdür"* buyurdu.[1]

Müslim bunu *Sahîh*'te Züheyr b. Harb kanalıyla Abdurrahman ve Ebû Mûsa'dan, o da Ebû Dâvud'dan rivayet etmiştir. Müslim ve Buhârî ise Ğundar ve başkası kanalıyla Şu'be'den aktarmıştır.

---

[1] Buhârî, *tâbîr* 2 (6983), Müslim, *rüya* 6 (1774), Ebû Dâvud, *edeb* 4 (304) ve Ahmed, *Müsned* 2 (18, 50, 219, 232).

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ بِشْرَانَ بِبَغْدَادَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنِ ابْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ» .

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبْدِ بْنِ حُمَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ. وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ. وَكَذَلِكَ رَوَاهُ أَبُو صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ فِي أَصَحِّ الرِّوَايَتَيْنِ عَنْهُ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ.

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müminin rüyası, peygamberliğin kırk altı bölümünden bir bölümdür"* buyurmuştur.

Müslim bunu *Sahîh*'te Abd b. Humeyd kanalıyla Abdurrezzâk'tan rivayet etmiştir. Buhârî ise başka bir yolla Zührî'den aktarmıştır. Ebû Salih ise bunu Ebû Hureyre'den ve iki rivayetten sahih olanıyla Ebû Seleme b. Abdirrahman kanalıyla Ebû Hureyre'den rivayet etmiştir.

وَرَوَى ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ جُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ» .

أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ اللهِ، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ فَذَكَرَهُ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنِ ابْنِ نُمَيْرٍ

İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müminin rüyası, peygamberliğin yetmiş bölümünden bir bölümdür"* buyurmuştur.

Müslim bunu *Sahîh*'te İbn Numeyr'den rivayet etmiştir.

بَابُ رُؤْيَةِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ فِي مَنَامِهِ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ

Abdullah b. Ömer'in Gördüğü Rüya

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِبَغْدَادَ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ الْحَرْبِيُّ، حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا صَخْرُ بْنُ جُوَيْرِيَةَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رِجَالًا مِنْ أَصْحَابِ

رَسُولِ اللهِ ﷺ كَانُوا يَرَوْنَ الرُّؤْيَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَكَانُوا يَقُصُّونَهَا عَلَيْهِ، فَيَقُولُ فِيهَا مَا شَاءَ اللهُ وَأَنَا غُلَامٌ حَدِيثُ السِّنِّ، أَنَامُ فِي الْمَسْجِدِ قَبْلَ أَنْ أَنْكِحَ، فَقُلْتُ فِي نَفْسِي: لَوْ كَانَ فِيكَ خَيْرٌ لَرَأَيْتَ مِثْلَ مَا يَرَى هَؤُلَاءِ، فَقُلْتُ ذَاتَ لَيْلَةٍ: اللهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ فِيَّ خَيْرًا فَأَرِنِي رُؤْيَا، فَبَيْنَا أَنَا كَذَلِكَ إِذْ أَتَانِي مَلَكَانِ فِي يَدِ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِقْمَعَةٌ مِنْ حَدِيدٍ يَعْتَالَانِي إِلَى جَهَنَّمَ فَأَنَا بَيْنَهُمَا أَدْعُو اللهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ جَهَنَّمَ، ثُمَّ أَرَانِي لَقِيَنِي مَلَكٌ فِي يَدِهِ مِقْمَعَةٌ مِنْ حَدِيدٍ، فَقَالَ: لَنَ تراع نِعْمَ الرَّجُلُ أَنْتَ. لَوْ كُنْتَ تُكْثِرُ الصَّلَاةَ، فَانطَلَقُوا بِي حَتَّى وَقَفُوا بِي عَلَى جَهَنَّمَ وَهِيَ مَطْوِيَّةٌ كَطَيِّ الْبِئْرِ لَهَا قُرُونٌ كَقُرُونِ الْبِئْرِ عَلَى كُلِّ قَرْنٍ مَلَكٌ مَعَهُ مِقْمَعَةٌ مِنْ حَدِيدٍ وَإِذَا فِيهَا رجال معلّقون بالسلاسل رؤوسهم أَسْفَلَهُمْ، فَعَرَفْتُ فِيهَا رِجَالًا مِنْ قُرَيْشٍ، فَانْصَرَفُوا بِي ذَاتَ الْيَمِينِ. فَقَصَصْتُهَا عَلَى حَفْصَةَ، فَقَصَّتْهَا حَفْصَةُ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ: «أَرَى عَبْدَ اللهِ رَجُلًا صَالِحًا» . قَالَ نَافِعٌ : فَلَمْ يَزَلْ بَعْدَ ذَلِكَ يُكْثِرُ الصَّلَاةَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي قُدَامَةَ، عَنْ عفان .

İbn Ömer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında sahabeden bazıları gördükleri rüyayı Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) anlatırlardı ve Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bu rüyayı onlara yorumlardı. O sıralarda ben genç bir çocuktum ve evlenmeden önce Mescid'de yatardım. Kendi kendime: "Eğer bende bir hayır olsaydı bunların gördüğü rüya gibi ben de rüya görürdüm" dedim. Bir gece: "Allahım! Eğer bende bir hayır görüyorsan bana da rüya göster" dedim ve uyuyunca rüyamda ellerinde demir gürz olan iki melek gördüm. Beni alıp cehenneme götürmeye başladılar. Ben: "Allahım! Cehennemden sana sığınırım" diye dua ediyordum. Sonra elinde demir gürz olan bir melek gördüm. Bana: "Sakın korkma! Sen ne güzel adamsın, keşke daha çok namaz kılsan" dedi. Sonra beni götürüp cehennemin kenarında durdurdular. Cehennemin bir kuyu gibi etrafının çevrili olduğunu, yine kuyuda olduğu gibi çıkıntıların bulunduğunu gördüm. Her çıkıntıda elinde demirden gürz olan bir melek vardı. Cehennemde baş aşağı olarak zincirlerle asılmış insanlar gördüm. İçlerinde Kureyş'ten bazılarını tanıdım. Melekler beni alıp sağ tarafa götürdüler. Bu rüyamı Hafsa'ya anlattım. Hafsa bunu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) anlatınca: *"Abdullah'ın salih bir adam olduğunu düşünüyorum"* buyurdu.

Nâfi der ki: "Abdullah b. Ömer bu rüyadan sonra çok namaz kılmaya devam etti."

Buhârî bunu *Sahîh*'te Ebû Kudâme kanalıyla Affân'dan rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنَا أَبُو مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ. (ح) قَالَ: وحَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ ابن يَحْيَى، حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ الزَّهْرَانِيُّ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّهُ رَأَى فِي الْمَنَامِ كَأَنَّ فِي يَدِهِ قِطْعَةً مِنْ إِسْتَبْرَقٍ وَلَا يُرِيدُ مِنَ الْجَنَّةِ مَكَانًا إِلَّا طَارَتْ بِهِ إِلَيْهِ وَرَأَى أَنَّهُ ذُهِبَ بِهِ إِلَى النَّارِ فَاسْتَقْبَلَهُ رَجُلٌ، فَقَالَ: دَعْهُ فَإِنَّهُ نِعْمَ الرَّجُلُ لَوْ كَانَ يُصَلِّي بِاللَّيْلِ فَقَصَّتْ حَفْصَةُ إِحْدَى الرُّؤْيَتَيْنِ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: «إِنَّ أَخَاكِ رَجُلٌ صَالِحٌ» .

قَالَ نَافِعٌ: فَكَانَ عَبْدُ اللهِ يُطِيلُ الصَّلَاةَ بِاللَّيْلِ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي الرَّبِيعِ، وَرَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ أَبِي النعمان، عن حماد .

Nâfi'nin bildirdiğine göre İbn Ömer rüyasında elinde atlas kumaş olduğunu gördü. Bu kumaşla cennetten hangi yere işaret etse hemen kendisini uçurup oraya götürüyordu. Yine rüyasında Cehenneme götürüldüğünü ve orada kendisini bir adamın karşılayıp: "Bunu bırak, bu güzel adamdır! Keşke gece namazlarını da kılsa" dediğini anlattı. Bu rüyalardan birini Hafsa, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) anlattığında: ***"Kardeşin salih bir adamdır"*** buyurdu.

Nâfi der ki: "Abdullah b. Ömer bu rüyadan sonra gece namazlarını uzun tutmaya başladı."

Müslim bunu *Sahîh*'te Ebu'r-Rebî'den; Buhârî ise Ebu'n-Numân kanalıyla Hammâd'dan rivayet etmiştir.

---

[1] Buhârî, *rüya* (35) ve Müslim, *fadâil*, 31 (140).

بَابُ رُؤْيَةِ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ التَّيْمِيِّ ﷺ فِي مَنَامِهِ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ

Talha b. Ubeydillah et-Teymî'nin Gördüğü Rüya

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ لَهِيعَةَ، وَيَحْيَى بْنِ أَيُّوبَ، وَحَيْوَةَ بْنِ شريح، عن يزيد ابْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ أُسَامَةَ بْنِ الْهَادِ، أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحَارِثِ التَّيْمِيَّ، حَدَّثَهُ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ التَّيْمِيِّ أَنَّ رَجُلَيْنِ مِنْ بَلِيٍّ قَدِمَا عَلَى رَسُولِ الله ﷺ فَكَانَ إِسْلَامُهُمَا مَعًا وَكَانَ أَحَدُهُمَا أَشَدَّ اجْتِهَادًا مِنَ الْآخَرِ، فَغَزَا الْمُجْتَهِدُ فَاسْتُشْهِدَ ثُمَّ مَكَثَ الْآخَرُ بَعْدَهُ سَنَةً، ثُمَّ تُوُفِّيَ.

فَقَالَ طَلْحَةُ: بَيْنَا أَنَا عِنْدَ بَابِ الْجَنَّةِ- يَعْنِي فِي النَّوْمِ- إِذَا أَنَا بِهِمَا فَخَرَجَ خَارِجٌ مِنَ الْجَنَّةِ فَأَذِنَ لِلَّذِي مَاتَ الآخر منهما، ثم رج فَأَذِنَ لِلَّذِي اسْتُشْهِدَ، ثُمَّ رَجَعَ إِلَيَّ، فَقَالَ: ارْجِعْ فَإِنَّكَ لَمْ يَأْنِ لَكَ بَعْدُ. فَأَصْبَحَ طَلْحَةُ، فَحَدَّثَ النَّاسَ فَعَجِبُوا فَبَلَغَ ذَلِكَ رَسُولَ الله ﷺ فَقَالَ: «مِنْ أَيِّ ذَلِكَ تَعْجَبُونَ» ؟ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ، هَذَا الَّذِي كَانَ أَشَدَّ الرَّجُلَيْنِ اجْتِهَادًا فَاسْتُشْهِدَ فِي سَبِيلِ اللهِ فَدَخَلَ الْآخَرُ الْجَنَّةَ قَبْلَهُ، قَالَ: أَلَيْسَ قَدْ مَكَثَ هَذَا بَعْدَهُ سَنَةً وَأَدْرَكَ رَمَضَانَ فَصَامَهُ؟ قَالُوا: بَلَى! وَصَلَّى كَذَا وَكَذَا مِنْ سَجْدَةٍ فِي السَّنَةِ؟ قَالُوا. بَلَى! قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «لَمَّا بَيْنَهُمَا أَبْعَدُ مِمَّا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ» .

تَابَعَهُ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ. وَقِيلَ: عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ فِي رُؤْيَا طَلْحَةَ مَوْصُولًا. وَالصَّحِيحُ أَنَّهُ مرسل حسن .

Talha b. Ubeydillah et-Teymî'nin bildirdiğine göre Belî kabilesinden beraber müslüman olan iki adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldiler. Bunlardan birisinin İslâmiyet uğrundaki çalışma ve gayreti diğerinden fazlaydı. Bunlardan çok çalışkan olanı savaşa gidip şehid oldu. Diğeri ise bir yıl daha yaşadıktan sonra vefat etti. Talha der ki: "Ben rüyamda cennetin kapısı yanında olduğum sırada bu iki adamla karşılaştım. Sonra cennetten bir zat çıktı ve bu iki adamdan, daha sonra vefat edene cennete girmesi için izin verdi. Bir süre sonra aynı kişi tekrar dışarı çıkıp şehid olan adama cennete girmesi için izin verdi. Daha sonra bana dönüp: "Sen geri dön. Çünkü senin cennete girme zamanın henüz gelmedi" dedi.

Talha sabah vakti bu rüyasını halka anlatınca herkes şaştı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunu öğrenince: *"Bu olayın neyine şaşıyorsunuz?"* buyurdu. Sahabe: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu (önce ölüp sonradan cennete giren adam) arkadaşından daha gayretli, daha çalışkan idi. Sonra Allah yolunda şehid edildi. Halbuki şu diğeri ondan önce cennete girdi" dediler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Cennete önce giren adam, şehid edilen adamdan sonra bir yıl daha yaşayıp Ramazan ayına erişerek oruç tutmadı mı?"*** diye sordu. Sahabe: "Evet yaşadı" cevabını verince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Bu ikisi arasında bulunan mesafe, gök ile yer arasındaki mesafeden daha uzaktır"*** buyurdu.

Muhammed b. Amr, Ebû Seleme'den rivayet ederek buna mutabaat etmiştir. "Muhammed b. Amr —Ebû Seleme —Ebû Hureyre" kanalıyla Talha'nın rüyasıyla ilgili olan rivayetin mevsul olduğu söylenmiştir. Sahîh olan ise mürsel hasen olmasıdır.[1]

بَابُ رُؤْيَةِ عَبْدِ اللهِ بْنِ زَيْدِ بْنِ عَبْدِ رَبِّهِ الْأَنْصَارِيِّ ﷺ فِي مَنَامِهِ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ

Abdullah b. Zeyd b. Abdirabbih el-Ensârî'nin Rüyası

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرُّوذْبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ الْبَصْرِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَنْصُورٍ الطُّوسِيُّ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ ابراهيم ابن الْحَارِثِ التَّيْمِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ زَيْدِ بْنِ عَبْدِ رَبِّهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي عَبْدُ الله ابن زَيْدٍ، قَالَ: لَمَّا أَمَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِالنَّاقُوسِ يُعْمَلُ لِيَضْرِبَ بِهِ النَّاسُ لِجَمْعِ الصَّلَاةِ، طَافَ بِي وَأَنَا نَائِمٌ- يَعْنِي بَيْنَنَا رَجُلٌ يَحْمِلُ نَاقُوسًا فِي يَدِهِ-، فَقُلْتُ: يَا عَبْدَ اللهِ! أَتَبِيعُ النَّاقُوسَ؟ قَالَ: وَمَا تَصْنَعُ بِهِ؟ فَقُلْتُ: نَدْعُو بِهِ إِلَى الصَّلَاةِ. قَالَ: أَفَلَا أَدُلُّكَ عَلَى مَا هُوَ خَيْرٌ مِنْ ذَلِكَ؟ فَقُلْتُ: بَلَى! قَالَ، فَقَالَ: تَقُولُ: اللهُ أَكْبَرُ اللهُ أَكْبَرُ. اللهُ أَكْبَرُ اللهُ أَكْبَرُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهِ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ اللهُ أَكْبَرُ اللهُ أَكْبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ. قَالَ: ثُمَّ اسْتَأْخَرَ عَنِّي غَيْرَ بَعِيدٍ، ثُمَّ قَالَ: ثُمَّ تَقُولُ إِذَا أَقَمْتَ الصَّلَاةَ: اللهُ أَكْبَرُ

---

[1] İbn Mâce, *rüya* 10 (3925).

اللهُ أَكْبَرُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ. قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ اللهُ أَكْبَرُ اللهُ أَكْبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ.

قَالَ: فَلَمَّا أَصْبَحْتُ أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَأَخْبَرْتُهُ بِمَا رَأَيْتُ، فَقَالَ: إِنَّهَا لَرُؤْيَا حَقٌّ إِنْ شَاءَ اللهُ فَقُمْ مَعَ بِلَالٍ فَأَلْقِ عَلَيْهِ مَا رَأَيْتَ فَلْيُؤَذِّنْ فَإِنَّهُ أَنْدَى صَوْتًا مِنْكَ فَقُمْتُ مَعَ بِلَالٍ فَجَعَلْتُ أُلْقِيهِ عَلَيْهِ وَيُؤَذِّنُ بِهِ. قَالَ: فَسَمِعَ ذَلِكَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ- وَهُوَ فِي بَيْتِهِ- فَخَرَجَ يَجُرُّ رِدَاءَهُ يَقُولُ: وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ يَا رَسُولَ اللهِ لَقَدْ رَأَيْتُ مِثْلَ مَا أَرَى، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «فَلِلَّهِ الْحَمْدُ».

وَكَذَلِكَ رَوَاهُ سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ زَيْدٍ، فِي الْإِقَامَةِ.

Abdullah b. Zeyd b. Abdirabbih der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Müslümanları namaza çağırmak için çan çalınmasını söyleyince o gece rüyamda elinde çan olan bir adam gördüm. Ona: "Ey Allah'ın kulu! Bu çanı satar mısın?" dediğimde, adam: "Bu çanla ne yapacaksın?" diye sordu. Ben: "Namaza toplanmak için onu çalarız" deyince, adam: "Sana bundan daha hayırlı olan bir şeyi söyleyeyim mi?" diye sordu. Ben: "Tabi ki söyle" karşılığını verince, adam şöyle dedi: "Namaza toplanmak için şöyle dersin: "Allahu Ekber, Allahu Ekber! Allahu Ekber, Allahu Ekber! Eşhedu en lâ ilâhe illallah, Eşhedu en lâ ilâhe illallah! Eşhedu enne Muhammeden Resûlullah, Eşhedu enne Muhammeden Resûlullah! Hayya ale's-salât, Hayya ale's-salât! Hayya ale'l-felâh, Hayya ale'l-felâh! Allahu Ekber, Allahu Ekber! Lâ ilâhe illallah!"

Sonra biraz uzaklaştı ve şöyle dedi: "Namaz için kâmet getireceğin zaman da şöyle dersin: "Allahu Ekber, Allahu Ekber! Eşhedu en lâ ilâhe illallah! Eşhedu enne Muhammeden Resûlullah! Hayya ale's-salât! Hayya ale'l-felâh! Kad kâmeti's-salâtu, Kad kâmeti's-salâtu! Allahu Ekber, Allahu Ekber! Lâ ilâhe illallah!"

Sabah olduğu zaman Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip gördüklerimi anlattım. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): ***"İnşâallah gördüğün hak olan bir rüyadır. Bilâl ile kalkın ve gördüklerini ona da aktar, bu şekilde ezanı okusun. Zira onun sesi seninkinden daha gür"*** buyurdu. Bilâl ile kalktım, ben söylüyor o da duyduğu şekilde ezanı okuyordu. Ömer b. el-Hattâb evindeyken ezanı duyunca giysisini yerde sürüyerek ve: "Ey Allah'ın Resûlü!

Seni hakla gönderene yemin olsun ki ben de rüyamda onun gördüğünü gördüm!" diyerek geldi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Allah'a hamdolsun"* buyurdu.[1]

Saîd b. el-Müseyyeb kâmet konusunda bu hadisi Abdullah b. Zeyd'den aynı şekilde nakletmiştir.

وَرَوَاهُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَصْحَابُنَا، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: لَقَدْ أَعْجَبَنِي أَنْ تَكُونَ صَلَاةُ الْمُسْلِمِينَ- أَوِ الْمُؤْمِنِينَ- وَاحِدَةً حَتَّى لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَبُثَّ رِجَالًا فِي الدُّورِ يُنَادُونَ النَّاسَ بِحِينِ الصَّلَاةِ، وَحَتَّى هَمَمْتُ أَنْ آمُرَ رِجَالًا يَقُومُونَ عَلَى الْآطَامِ يُنَادُونَ الْمُسْلِمِينَ بِحِينِ الصَّلَاةِ حَتَّى نَقَّسُوا أَوْ كَادُوا يُنَقِّسُوا، قَالَ: فَجَاءَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! إِنِّي لَمَّا رَجَعْتُ- لِمَا رَأَيْتُ مِنَ اهْتِمَامِكَ- رَأَيْتُ رَجُلًا كَأَنَّ عَلَيْهِ ثَوْبَانِ أَخْضَرَانِ فَقَامَ عَلَى الْمَسْجِدِ، فَأَذَّنَ، ثُمَّ قَعَدَ قَعْدَةً، ثُمَّ قَامَ، فَقَالَ مِثْلَهَا، إِلَّا أَنَّهُ يَقُولُ: قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ، وَلَوْلَا أَنْ يَقُولَ النَّاسُ لَقُلْتُ: إِنِّي كُنْتُ يَقِظًا غَيْرَ نَائِمٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «أَرَاكَ اللهُ خَيْرًا فَمُرْ بِلَالًا فَلْيُؤَذِّنْ. قَالَ: فَقَالَ عُمَرُ: أَمَا إِنِّي قَدْ رَأَيْتُ مِثْلَ الَّذِي رَأَى، وَلَكِنِّي لما سبقت استحييت.

أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ، أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي لَيْلَى فَذَكَرَهُ.

Abdurrahman b. Ebî Leylâ der ki: Ashâbın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: ***"Müslümanların –veya müminlerin- namazının tek (cemaatle kılınmış) olması beni memnun eder. Hatta bütün evlere namaz vaktini ilan edecek adamlar göndermeyi bile düşündüm. Hatta bazı kişilere damların üzerine çıkıp namaz vaktinin girdiğini ilan etmelerini emretmeyi düşündüm."*** Hatta neredeyse ashâb bu maksatla çan çalacaklardı. Ensâr'dan bir adam gelip şöyle dedi: "Ey Allah'ın Resûlü! Seni tasalı olarak gördükten sonra eve döndüğümde rüyamda üzerinde iki yeşil elbise bulunan bir adamın Mescid'in üzerine dikilip ezan okuduğunu gördüm. Adam sonra birazcık oturup tekrar ayağa kalktı, aynı şeyleri söyledi. Ancak bu defa fazladan olarak; "Kad kâmeti's-salâtu" diyordu. Eğer insanların bu yalancıdır demesinden korkmasaydım muhakkak

---

[1] **Ebû Dâvud (499), İbn Mâce, *salât* (708), Ahmed 4 (43) ve Beyhakî, *Sünen* 1 (390).**

ki ben uykuda değil, uyanık olduğumu söylerdim." Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah sana hayrı göstermiştir. Bilâl'e söyle (rüyanda gördüklerini anlat) ezan okusun"* buyurdu. İbn Ebî Leylâ der ki: Hz. Ömer: "Onun gördüğünün benzerini ben de gördüm; ancak haber vermekte geciktiğim için söylemeye utandım" dedi.

بَابُ رُؤْيَا أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَوْ غَيْرِهِ فِي الْمَنَامِ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ

Ebû Saîd el-Hudrî veya Başkasının Gördüğü Rüya

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ علي بن محمد المقري، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ الطَّوِيلُ، عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْمُزَنِيِّ، قَالَ: أَخْبَرَنِي مُخْبِرٌ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: رَأَيْتُ فِي الْمَنَامِ كَأَنِّي أَقْرَأُ سُورَةَ (ص) ، فَلَمَّا أَتَيْتُ عَلَى السَّجْدَةِ سَجَدَ كُلُّ شَيْءٍ رَأَيْتُ: الدَّوَاةُ وَالْقَلَمُ وَاللَّوْحُ فَعَدَوْتُ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَأَخْبَرْتُهُ فَأَمَرَ بِالسُّجُودِ فِيهَا .

Ebû Saîd der ki: "Rüyamda Sâd Sûresini okuduğumu ve (secde âyetini okuduktan sonra) secdeye gidince, mürekkep kabı, Kalem, Levh ve her şeyin secde ettiğini gördüm. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gidip bunu anlatınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu âyette secde edilmesini emretti."[1]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بن حمشاد بْنِ سَخْتَوَيْهِ الْعَدْلُ، سَنَةَ ثَلَاثٍ وَثَلَاثِينَ وَثَلَاثِمِائَةٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْبَاغَنْدِيُّ أَبُو بَكْرٍ الْوَاسِطِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ خُنَيْسٍ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ أَبِي يَزِيدَ، قَالَ: قَالَ لِي ابْنُ جُرَيْجٍ: يَا حَسَنُ! حَدَّثَنِي جَدُّكَ عُبَيْدُ اللهِ بن أَبي يَزِيدَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! رَأَيْتُ الْبَارِحَةَ فِيمَا يَرَى النَّائِمُ أَنِّي أُصَلِّي خَلْفَ شَجَرَةٍ فَقَرَأْتُ (ص) فَلَمَّا أَتَيْتُ عَلَى السَّجْدَةِ سَجَدْتُ فَسَجَدَتِ الشَّجَرَةُ فَسَمِعْتُهَا وَهِيَ تَقُولُ: اللَّهُمَّ اكْتُبْ لِي بِهَا عِنْدَكَ ذِكْرًا وَاجْعَلْ لِي بِهَا عِنْدَكَ زُخْرًا وَأَعْظِمْ لِي بِهَا عِنْدَكَ أَجْرًا، قَالَ: فَسَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ قَرَأَ (ص) فَلَمَّا أَتَى عَلَى السَّجْدَةِ سَجَدَ قَالَ: فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ فِي سُجُودِهِ مَا أَخْبَرَهُ الرَّجُلُ عَنْ قَوْلِ الشَّجَرَةِ.

---

[1] Suyuti, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/179).

Hasan b. Muhammed b. Ubeydillah b. Ebî Yezîd anlatıyor: İbn Cüreyc bana şöyle dedi: Ey Hasan! Deden Ubeydullah b. Yezîd bana İbn Abbâs'ın şöyle dediğini nakletti: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bir adam gelerek şöyle dedi: "Ey Allah'ın Resûlü! Dün gece rüyamda kendimi bir ağacın arkasında namaz kılarken gördüm. Ben secde âyetini okuyup secde ettiğimde ağaç ta benim secdeme uyarak secde etti. Ağacın şöyle dediğini işittim: "Allahım! Bu secdeden dolayı bana katından sevap yaz. Bunu katında bana azık olması için sakla, onunla bana büyük ecir ver." İbn Abbâs der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Sâd Sûresini okuduğunu ve secde âyetine gelince secde edip, adamın haber verdiği şekilde o ağacın yaptığı duayı yaptığını gördüm."

بَابُ رُؤْيَةِ الطُّفَيْلِ بْنِ سَخْبَرَةَ فِي مَنَامِهِ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ

Tufayl b. Sahbere'nin Gördüğü Rüya

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بنِ علي المقري، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ غِيَاثٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ رِبْعِيِّ بْنِ حِرَاشٍ، عَنْ طُفَيْلِ بْنِ سَخْبَرَةَ أَخِي عَائِشَةَ لِأُمِّهَا، قَالَ: رَأَيْتُ فِيمَا يَرَى النَّائِمُ كَأَنِّي أَتَيْتُ عَلَى رَهْطٍ مِنَ الْيَهُودِ، فَقُلْتُ: مَنْ أَنْتُمْ؟ فَقَالُوا: نَحْنُ الْيَهُودُ فَقُلْتُ: إِنَّكُمْ لَأَنْتُمُ الْقَوْمُ لَوْلَا أَنَّكُمْ تَقُولُونَ عُزَيْرٌ ابْنُ اللهِ فَقَالُوا: إِنَّكُمْ لَأَنْتُمُ الْقَوْمُ لَوْلَا أَنَّكُمْ تَقُولُونَ مَا شَاءَ اللهُ وَشَاءَ مُحَمَّدٌ. ثُمَّ أَتَيْتُ عَلَى رَهْطٍ مِنَ النَّصَارَى فَقُلْتُ: مَنْ أَنْتُمْ؟ فَقَالُوا: نَحْنُ النَّصَارَى، فَقُلْتُ: إِنَّكُمْ لَأَنْتُمُ الْقَوْمُ لَوْلَا أَنْ تَقُولُوا: الْمَسِيحُ ابْنُ اللهِ، فَقَالُوا: إِنَّكُمْ لَأَنْتُمُ الْقَوْمُ لَوْلَا أَنَّكُمْ تَقُولُونَ: مَا شَاءَ اللهُ وَشَاءَ مُحَمَّدٌ فَلَمَّا أَصْبَحْتُ أَخْبَرْتُ بِهِ نَاسًا ثُمَّ أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَأَخْبَرْتُهُ بِهَا، فَقَالَ: هَلْ أَخْبَرْتَ بِهَذَا أَحَدًا؟ فَقُلْتُ: نَعَمْ! فَقَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ خَطِيبًا فَحَمِدَ اللهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ: أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّ طُفَيْلًا رَأَى رُؤْيَا فَأَخْبَرَ بِهَا مَنْ أَخْبَرَ مِنْكُمْ وَإِنَّكُمْ تَقُولُونَ: كَلِمَةً وَكَانَ يَمْنَعُنِي الْحَيَاءُ مِنْكُمْ عَنْهَا فَلَا تَقُولُوا: مَا شَاءَ اللهُ وَشَاءَ محمد

Hz. Âişe'nin anne bir kardeşi Tufayl b. Sahbere der ki: Rüyamda yahudi bir grubun yanına gidip: "Siz kimsiniz?" diye sorduğumu gördüm. Onlar: "Biz yahudileriz" cevabını verince: "Siz, «Uzeyr Allah'ın oğludur» demeseniz ne güzel bir topluluksunuz" dedim. Onlar da: "Sizler de, «Eğer Allah isterse ve Muhammed isterse» demeseniz ne güzel topluluksunuz" karşılığını verdiler. Sonra Hıristiyan bir topluluğun yanına gidip: "Siz kimsiniz?" diye sordum.

Onlar: "Biz Hıristiyanlarız" cevabını verince ben: "Siz, «Mesîh Allah'ın oğludur» demeseniz ne güzel bir topluluksunuz" dedim. Onlar da: "Sizler de, «Eğer Allah isterse ve Muhammed isterse» demeseniz ne güzel topluluksunuz" karşılığını verdiler. Sabah olunca bu rüyamı bazılarına anlattım. Sonra gidip Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) anlattığımda: *"Bunu kimseye anlattın mı?"* diye sordu. Ben: "Evet" cevabını verince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) halka hutbe vermek için kalkıp Allah'a hamd ve sena ettikten sonra şöyle buyurdu: ***"Tufayl bir rüya gördü ve bu rüyayı bazılarınıza anlattı. Siz bir şey söylüyordunuz ve ben sizden utandığım için engellemiyordum. Artık: «Allah isterse ve Muhammed isterse» demeyin."***[1]

بَابُ رُؤْيَةِ الْأَنْصَارِيِّ فِي الْمَنَامِ ومَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ

Ensârlının Gördüğü Rüya

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا الحسن ابن مُكْرَمٍ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنِ حَسَّانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ أَفْلَحَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ، أَنَّهُ قَالَ: أُمِرْنَا أَنْ نُسَبِّحَ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ، وَنَحْمَدَ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ، وَنُكَبِّرَ أَرْبَعًا وَثَلَاثِينَ، قَالَ: فَأُتِيَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فِي نَوْمِهِ فَقِيلَ لَهُ: أَمَرَكُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ تُسَبِّحُوا فِي دُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ كَذَا وَكَذَا؟ قَالَ: نَعَمْ! قَالَ: فَاجْعَلُوهَا خَمْسًا وَعِشْرِينَ وَاجْعَلُوا فِيهَا التَّهْلِيلَ، فَلَمَّا أَصْبَحَ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَأَخْبَرَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: فَافْعَلُوا

Zeyd b. Sâbit der ki: Her namazın ardından otuz üç defa Sübhânallah, otuz üç defa Elhamdulillah, otuz üç defa Allahu ekber dememiz emredildi. Ensâr'dan bir adama rüyasında: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) size her namazın ardından şu kadar tesbih etmenizi emretti mi?" diye soruldu. Ensârlı: "Evet" cevabını verince ona: "Bunları yirmi beş yirmi beş yapın ve ona tehlili ekleyin" denildi. Adam sabahlayınca Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gidip durumu anlattı. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Öyle yapın"* buyurdu.[2]

---

[1] İbn Mâce, *keffârât* (2118).

[2] Nesâî, *Sünen* (3/76).

بَابُ رُؤْيَةِ مَنْ رَأَى أَبَا أُمَامَةَ تُصَلِّي عَلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ كُلَّمَا دَخَلَ وَكُلَّمَا خَرَجَ لِإِكْثَارِهِ مِنْ ذِكْرِ اللهِ ﷻ

Rüyasında Ebû Umâme'ye, Allah'ı Çokça Zikretmesi Sebebiyle Meleklerin Girdiğinde ve Çıktığında Dua Ettiğini Görenler

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَوْفٍ الطَّائِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْقُدُّوسِ بْنُ الْحَجَّاجِ، قَالَ: حَدَّثَنِي صَفْوَانُ بْنُ عَمْرٍو، قَالَ: حَدَّثَنِي سُلَيْمُ بْنُ عَامِرٍ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى أَبِي أُمَامَةَ، فَقَالَ: يَا أَبَا أُمَامَةَ! إِنِّي رَأَيْتُ فِي مَنَامِي أَنَّ الْمَلَائِكَةَ تُصَلِّي عَلَيْكَ كُلَّمَا دَخَلْتَ وَكُلَّمَا خَرَجْتَ وَكُلَّمَا قُمْتَ وَكُلَّمَا جَلَسْتَ. قَالَ أَبُو أُمَامَةَ: اللَّهُمَّ غَفْرًا. دَعُونَا عَنْكُمْ، وَأَنْتُمْ لَوْ شِئْتُمْ صَلَّتْ عَلَيْكُمُ الْمَلَائِكَةُ، ثُمَّ قَرَأَ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا هُوَ الَّذِي يُصَلِّي عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتُهُ لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا﴾ .

Süleym b. Âmir der ki: "Bir adam Ebû Umâme'ye gelip: "Ey Ebû Umâme! Rüyamda, her girişinde, her çıkışında, her kalkışında ve her oturuşunda meleklerin sana salât ettiğini gördüm" deyince, Ebû Umâme: "Allah mağfiret etsin siz bunu bırakın. Eğer isterseniz, melekler size de salât ederler" deyip: **"Ey inananlar! Allah'ı çok anın. O'nu sabah akşam tesbih edin. Karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için size rahmet ve istiğfar eden Allah ve melekleridir. İnananlara merhamet eden O'dur."**[1] âyetini okudu.[2]

---

[1] Ahzâb Sur. 41-43

[2] Hâkim, *Müstedrek* (3/641). Bakın: Heysemî, *Mecma* (9/387)

بَابُ رُؤْيَةِ الْمَرْأَةِ الصَّالِحَةِ فِي مَنَامِهَا مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ وَمَا ظَهَرَ مِنْ صِدْقِهَا فِي رُؤْيَاهَا

Saliha Bir Kadının Gördüğü Rüya ve Onun Doğruluğunu Ortaya Çıkacak Şekilde Bir Olayın Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مَحْمَوَيْهِ الْعَسْكَرِيُّ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ خرزاد الأَنْطَاكِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخَ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، حَدَّثَنَا ثَابِتٌ. (ح) وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ حَدَّثَنَا تَمْتَامٌ، وَهُوَ مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي مُوسَى- يَعْنِي ابْنَ إِسْمَاعِيلَ-، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ تُعْجِبُهُ الرُّؤْيَا الْحَسَنَةُ، فَإِذَا رَأَى الرَّجُلَ الَّذِي لَا يُعْرَفُ سَأَلَ عَنْهُ، فَإِذَا أُثْنِيَ عَلَيْهِ خَيْرًا كَانَ أَعْجَبَ إِلَيْهِ، فَجَاءَتِ امْرَأَةٌ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ! أُتِيتُ وَأَنَا فِي أَهْلِي فَانْطُلِقَ بِي حَتَّى دَخَلْنَا الْجَنَّةَ فَسَمِعْتُ وَجْبَةً ارْتَجَّتْ لَهَا الْجَنَّةُ، فَإِذَا أَنَا بِفُلَانٍ ابن فُلَانٍ، وَفُلَانِ بْنِ فُلَانٍ، وَفُلَانِ بْنِ فُلَانٍ، حَتَّى عَدَّتِ اثْنَيْ عَشَرَ رَجُلًا قَدْ جِيءَ بِهِمْ تَشْخُبُ أَوْدَاجُهُمْ، عَلَيْهِمْ ثِيَابٌ طُلْسٌ، فَقِيلَ لَهُمْ: اذْهَبُوا بِهِمْ إِلَى نَهَرِ كَذَا. قَالَ: وَقَدْ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بَعَثَ سَرِيَّةً فَخَرَجُوا مِنْ ذَلِكَ النَّهَرِ وُجُوهُهُمْ كَالْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ، فَأُتُوا بِكَرَاسِيَّ مِنْ ذَهَبٍ فَقَعَدُوا عَلَيْهَا ثُمَّ أُتُوا بِصَحْفَةٍ مِنْ ذَهَبٍ فِيهَا بُسْرَةٌ فَأَكَلُوا مِنْ بُسْرِهَا مَا شَاءُوا. قال: وما أعلمه إِلَّا قَالَتْ: فَلَا يَقْلِبُونَهَا مِنْ شِقٍّ إِلَّا أَكَلُوا مِنْ فَاكِهَةٍ مَا أَرَادُوا وَأَكَلْتُ مَعَهُمْ فَجَاءَ الْبَشِيرُ مِنْ تِلْكَ السَّرِيَّةِ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! كَانَ مِنْ أَمْرِنَا كَذَا وَكَذَا، وَكَانَ مِنْ أَمْرِنَا كَذَا، وَاسْتُشْهِدَ فُلَانٌ، وَفُلَانٌ، حَتَّى عَدَّ اثْنَيْ عَشَرَ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ السَّرِيَّةِ. قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: عَلَيَّ بِالْمَرْأَةِ، فَجَاءَتْ فَقَالَ: قُصِّي رُؤْيَاكِ عَلَى هَذَا فَجَاءَ الرَّجُلُ فَقَالَ: إِنَّهُ لَكَمَا قَالَتْ.

لَفْظُ حَدِيثِ ابْنِ عُبَيْدٍ الصفار .

Enes anlatıyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) güzel rüyadan hoşlanırdı. Tanımadığı bir adamı görünce onu sorardı, hakkında güzel şey söylenince de mutlu olurdu. Bir kadın gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Ailemin yanındayken rüyamda, Cennete girdiğimi gördüm ve orada Cennette büyük gürültüye sebep olan bir düşme sesi duydum. Baktığımda, falan, falan ve falan kişiyi gördüm" deyip on iki kişinin adını saydı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kadının

saydıklarını daha önce bir müfrezeyle göndermişti. Kadın şöyle devam etti: "Bu kişiler, üzerlerinde eski elbiselerle getirildiler. Boğazlarından kan akıyordu. Sonra: «Bunları falan nehre götürünüz» denildi ve bunlar götürülüp bu nehre batırıldılar. Nehirden çıkarıldıklarında, yüzleri dolunay gibiydi. Kendilerine altından koltuklar getirilip oturtuldular ve içinde taze hurma olan altın tabaklar getirdiler. Bu hurmalardan diledikleri kadar yediler. Ne tarafa dönseler, diledikleri meyvelerden diledikleri kadar yiyorlardı."

Haberci gelip, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Savaşta şöyle şöyle oldu ve falan kişiler vuruldular" deyip on iki kişinin adını sayınca Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"O kadını bana getirin"* buyurdu. Kadın gelince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu adama rüyanı anlat"* buyurdu. Kadın rüyasını anlatınca, adam: "Kadının dediği doğrudur, bu saydıkları vuruldular" dedi. Hadisin lafzı İbn Ubeyd es-Saffâr'a aittir.

بَابُ رُؤْيَةِ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَلَامٍ ﷺ فِي مَنَامِهِ مَا عُبِّرَ بِالثَّبَاتِ
عَلَى الْإِسْلَامِ حَتَّى يَمُوتَ فَكَانَ كَذَلِكَ

Abdullah b. Selâm'ın Gördüğü Rüya ve Bunun Ölene Dek İslâm Üzere Yaşayacağı Şeklinde Yorumlanması

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ أَحْمَدُ بْنُ عُثْمَانَ الْآدَمِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو قِلَابَةَ، حَدَّثَنَا أَزْهَرُ بْنُ سَعْدٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ عَوْنٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ قَيْسِ بْنِ عُبَادٍ، قَالَ: كُنْتُ فِي مَسْجِدِ الْمَدِينَةِ جَالِسًا، فَدَخَلَ رَجُلٌ عَلَى وَجْهِهِ أَثَرُ خُشُوعٍ، فَقَالُوا: هَذَا رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ. فَقَالَ: سُبْحَانَ اللهِ مَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ أَنْ يَقُولَ مَا لَا يَعْلَمُ، وَسَأُحَدِّثُكَ عَنْ ذَلِكَ: رَأَيْتُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ رُؤْيَا فَقَصَصْتُهَا عَلَيْهِ: رَأَيْتُ كَأَنِّي فِي رَوْضَةٍ فَذَكَرَ مِنْ خُضْرَتِهَا وَسَعَتِهَا مَا شَاءَ اللهُ، فِي وَسَطِهَا عَمُودُ حَدِيدٍ فِي أَعْلَاهُ؟ عُرْوَةٌ، فَقِيلَ لِي: ارْقَهْ فَلَمْ أَسْتَطِعْ أَنْ أَرْقَ فَجَمَعْتُ ثِيَابِي مِنْ خَلْفِي فَرَقِيتُ حَتَّى صِرْتُ فِي أَعْلَاهَا، فَأَخَذْتُ الْعُرْوَةَ فَقِيلَ لِي: اسْتَمْسِكْ. فَاسْتَيْقَظْتُ فَقَصَصْتُهَا عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ: «أَمَّا الرَّوْضَةُ فَالْإِسْلَامُ، وَأَمَّا الْعَمُودُ فَعَمُودُ الْإِسْلَامِ، وَأَمَّا الْعُرْوَةُ فَالْعُرْوَةُ الْوُثْقَى، فَأَنْتَ عَلَى الْإِسْلَامِ حَتَّى تموت» وَالرَّجُلُ عَبْدُ اللهِ بْنُ مسعود.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ محمد، عن أزهر.

Kays b. Ubâd der ki: Medine mescidinde otururken yüzünde huşû izi olan bir adam girdi. Mescid'dekiler: "Bu cennet ahalisinden biridir" deyince adam şöyle dedi: "Sübhânallah! Kişi bilmediği bir şeyi söylememelidir. Sana bununla ilgili anlatayım: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında bir rüya gördüm ve bunu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) anlatarak şöyle dedim: "Kendimi bir bahçede gördüm –Bahçenin yeşilliğinden ve genişliğinden bahsedip şöyle devam etti- Bahçenin içinde demirden bir direk vardı. Direğin üst tarafında ise bir kulp vardı. Bana: "Haydi bu direğe çık" denildi. Ancak ben çıkamayınca, elbiselerimi arkadan toplayıp direğe tırmanarak tepesine çıkıp kulpundan tutunca bana: "İyi tut, bırakma" denildi. Uyandığımda bunu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) anlattım, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) rüyamı şöyle tabir etti: ***"Gördüğün bahçe İslâm'dır. Direk ise İslâm dininin direğidir. O kulp ta sağlam olan (Urvetu'l-Vuskâ) kulptur. Sen ölünceye kadar İslam dini üzere yaşayacaksın."*** Bu kişi, Abdullah b. Mes'ûd'dur.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Abdullah b. Muhammed kanalıyla Ezher'den rivayet etmiştir.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي رُؤْيَا الْمَرْأَةِ الَّتِي حَلَفَتْ عَلَى دُخُولِ الْجَنَّةِ عِنْدَ عَائِشَةَ رضي الله عنها

Hz. Âişe'nin Yanında Cennete Gireceğine Dair Yemin Eden Kadının Gördüğü Rüya

أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ الْمِهْرَجَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ جَعْفَرٍ الْمُزَكِّي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا ابْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ امْرَأَةً كَانَتْ عِنْدَ عَائِشَةَ وَمَعَهَا نِسْوَةٌ، فَقَالَتِ امْرَأَةٌ مِنْهُنَّ: وَاللهِ لَأَدْخُلَنَّ الْجَنَّةَ فَقَدْ أَسْلَمْتُ، وَمَا زَنَيْتُ، وَمَا سَرَقْتُ. فَأُتِيَتْ فِي الْمَنَامِ فَقِيلَ لَهَا: أَنْتِ الْمُتَأَلِّيَةُ لَتَدْخُلِنَّ الْجَنَّةَ، كَيْفَ وَأَنْتِ تَبْخَلِينَ بِمَا لَا يُغْنِيكِ وَتَتَكَلَّمِينَ فِيمَا لَا يَعْنِيكِ؟ فَلَمَّا أَصْبَحَتِ الْمَرْأَةُ دَخَلَتْ عَلَى عَائِشَةَ فَأَخْبَرَتْهَا بِمَا رَأَتْ وَقَالَتِ: اجْمَعِي النِّسْوَةَ اللَّاتِي كُنَّ عِنْدَكِ حِينَ قُلْتِ مَا قُلْتِ، فَأَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ عَائِشَةُ فَجِئْنَ فَحَدَّثَتْهُنَّ الْمَرْأَةُ بِمَا رَأَتْ فِي الْمَنَامِ.

---

[1] **Buhârî,** ***menâkibu'l-ensâr*** **19 (3813) ve Müslim,** ***fadâilu's-sahâbe*** **(148).**

Ebû Seleme b. Abdirrahman'ın bildirdiğine göre bir kadın, yanında bazı kadınlarla birlikte Hz. Âişe'nin yanındayken içlerinden biri: "Vallahi cennete gireceğim. Ben müslüman oldum. Zina yapmadım ve hırsızlık ta yapmadım" dedi. Rüyasında bu kadına şöyle denildi: "Sen cennete gireceğine dair yemin ediyorsun. Seni ilgilendiren şeyler konusunda cimri davranıp seni ilgilendirmeyen şeyler hakkında konuşmana rağmen bu nasıl olacak." Sabah olunca kadın Hz. Âişe'nin yanına girip gördüğü rüyayı anlattı ve: "Dün söylediğim şeyi söylerken yanında olan kadınları topla" dedi. Hz. Âişe o kadınları çağırıp kadınlar gelince, kadın gördüğü rüyayı onlara anlattı.

بَابُ مَا جَاءَ فِي رُؤْيَا رِجَالٍ فِي عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي السَّبْعِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ وَفِي رِوَايَةٍ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْهُ

Kadir Gecesinin, Ramazan Ayının Son Yedi Gecesinde ve Son On Gecesinde Olduğunu Rüyasında Gören Sahabiler

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، وَغَيْرُهُ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: أُرِيَ رِجَالٌ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ فِي الْمَنَامِ أَنَّ لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي السَّبْعِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «أَسْمَعُ رُؤْيَاكُمْ قَدْ تَوَاطَأَتْ عَلَى أَنَّهَا فِي السَّبْعِ الْأَوَاخِرِ فَمَنْ كَانَ مُتَحَرِّيَهَا فَلْيَتَحَرَّهَا فِي السَّبْعِ الْأَوَاخِرِ» .

أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ مَالِكٍ .

İbn Ömer der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından bazıları rüyalarında Kadir gecesinin Ramazanın son yedi gününde olduğunu görünce Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İşitiyorum ki rüyalarınız Ramazanın son yedi gecesi hakkında birbirini tutmaktadır. Kadir gecesini arayan onu (Ramazanın) son yedi gününde arasın"* buyurdu.

Buhârî ve Müslim bunu Mâlik'ten rivayet etmiştir.[1]

---

[1] Buhârî, *fadâilu leyleti'l-Kadr* (2), Müslim, *siyâm* 40 (205) ve Mâlik, *Muvattâ* 6 (14).

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، حدثنا سعدان بن نصر، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عن أبيه، يبلغ بْنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: رَأَى رَجُلٌ لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ، فَقَالَ ﷺ: «أَرَى رُؤْيَاكُمْ قَدْ تَوَاطَأَتْ عَلَى هَذَا فَاطْلُبُوهَا فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ» .

Sâlim'in babasından bildirdiğine göre bir adam rüyasında Kadir gecesinin Ramazanın son on gününde olduğunu görünce Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Görüyorum ki rüyalarınız bu adamın gördüğüyle aynıdır. Kadir gecesini (Ramazanın) son on gününde arayın"* buyurdu.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَخْتَوَيْهِ، أَخْبَرَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَجُلًا، قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! رَأَيْتُ لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي الْعَشْرِ الْبَوَاقِي، فَقَالَ: «أَرَى رُؤْيَاكُمْ قَدْ تَوَاطَأَتْ عَلَى أَنَّهَا فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ فَالْتَمِسُوهَا فِي الْعَشْرِ الْبَوَاقِي وَالسَّبْعِ الْبَوَاقِي فِي الْوِتْرِ مِنْهَا» .

Sâlim'in babasından bildirdiğine göre bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Rüyamda Kadir gecesinin Ramazanın son on gününde olduğunu gördüm" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Görüyorum ki rüyalarınız Ramazanın son on gecesi hakkında birbirini tutmaktadır. Kadir gecesini (Ramazanın) son on gününde, yedi gününde ve tekli günlerinde arayın"* buyurdu.

أَخْرَجَهُ مُسْلِمُ بْنُ الْحَجَّاجِ فِي الصَّحِيحِ عَنْ زُهَيْرِ بْنِ حَرْبٍ عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: رَأَى رَجُلٌ أَنَّ لَيْلَةَ الْقَدْرِ لَيْلَةَ سَبْعٍ وَعِشْرِينَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «أَرَى رُؤْيَاكُمْ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ فَاطْلُبُوهَا فِي الْوِتْرِ مِنْهَا» .

أَخْبَرَنَاهُ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو عَمْرٍو، أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ. قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ. فذكره.

Müslim *Sahîh*'te Sâlim kanalıyla babasından (İbn Ömer'den) şu şekilde rivayet etmiştir: "Bir adam rüyasında Kadir gecesinin Ramazanın yirmi yedinci gecesinde olduğunu görünce Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Gördüğüm kadarıyla rüyanızda Kadir gecesinin Ramazanın son on gününde olduğunu görüyorsunuz. Onu bu gecelerin tekli günlerinde arayın"* buyurdu.

بَابُ مَا جَاءَ فِي رُؤْيَا عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ فِي مَنَامِهِ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ

Abdullah b. Abbâs'ın Rüyasında Kadir Gecesini Görmesi

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ، عَنْ سِمَاكٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: أُتِيتُ وَأَنَا نَائِمٌ فِي رَمَضَانَ فَقِيلَ لِي: إِنَّ اللَّيْلَةَ لَيْلَةُ الْقَدْرِ، فَقُمْتُ وَأَنَا نَاعِسٌ فَتَعَلَّقْتُ بِبَعْضِ أَطْنَابِ فُسْطَاطِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَأَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَهُوَ يُصَلِّي فَنَظَرْتُ فِي اللَّيْلَةِ فَإِذَا هِيَ لَيْلَةُ ثَلَاثٍ وَعِشْرِينَ، قَالَ: فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: إِنَّ الشَّيْطَانَ يَطْلُعُ مَعَ الشَّمْسِ كُلَّ يَوْمٍ إِلَّا لَيْلَةَ الْقَدْرِ، وَذَلِكَ أَنَّهَا تَطْلُعُ يَوْمَئِذٍ لَا شُعَاعَ لَهَا.

قُلْتُ: وَقَدْ رَوَاهُ جَمَاعَةٌ لَيْلَةَ السَّابِعِ وَالْعِشْرِينَ . وَهَذَا عَلَى أَنَّ الْأَمْرَ فِي ذَلِكَ مَوْكُولٌ إِلَى نُزُولِ الْمَلَائِكَةِ فَأَيَّةُ لَيْلَةٍ مِنَ الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ نَزَلَتْ فِيهَا الْمَلَائِكَةُ فَهِيَ لَيْلَةُ الْقَدْرِ الَّتِي أُنْزِلَ الْقُرْآنُ فِي فَضِيلَتِهَا- وَاللهُ أَعْلَمُ.

İbn Abbâs anlatıyor: Bir gece rüyamda bana: "Bu gece Kadir gecesidir" denildi. Gece vakti uykulu bir şekilde kalktım ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bulunduğu çadıra doğru gittim. Bu sırada Allah Resûlü namaz kılıyordu. Çadırın iplerinden tutunup baktığımda bu gecenin Kadir gecesi olduğunu gördüm. Bu gece de Ramazan ayının yirmi üçüncü gecesiydi. Şeytan, Kadir gecesi hariç her gecenin sabahında sabah Güneş'le birlikte çıkar. Bundan dolayı Kadir gecesinin sabahında Güneş parlak olmayan sönük bir ışıkla doğar.

Bir grup Kadir gecesinin Ramazanın yirmi yedinci gecesi olduğunu söylemiştir.

Kadir gecesi meleklerin indiği gecedir. Ramazanın son on gününün hangisinde melekler inmişse, Kur'ân'ın faziletinden bahsettiği gece odur.

سَمِعْتُ أَبَا سَعْدٍ عَبْدَ الْمَلِكِ بْنَ أَبِي عُثْمَانَ الزَّاهِدَ- رَحِمَهُ اللهُ. يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا مُحَمَّدٍ الْمِصْرِيَّ- بِمَكَّةَ- يَقُولُ: كُنْتُ لَيْلَةً مُعْتَكِفًا فِي مَسْجِدٍ بِمِصْرَ، وَبَيْنَ يَدَيَّ أَبُو عَلِيٍّ الْكَعْكِيُّ فَأَشْرَفْتُ عَلَى النَّوْمِ فَرَأَيْتُ كَأَنَّ السَّمَاءَ فُتِحَتْ أَبْوَابًا وَالْمَلَائِكَةَ يَنْزِلُونَ بِالتَّهْلِيلِ، وَالتَّكْبِيرِ فَانْتَبَهْتُ وَكُنْتُ أَقُولُ هِيَ لَيْلَةُ الْقَدْرِ، وَكَانَتْ لَيْلَةَ السَّابِعِ والعشرين.

Ebû Muhammed el-Mısrî der ki: "Bir gece Mısır mescidinde itikafa girmiştim ve önümde Ebû Ali el-Ka'kî vardı. Ben uyumak üzereyken gökyüzünden kapıların açıldığını ve meleklerin tehlil ve tekbir getirerek indiğini görüp bunun Kadir gecesi olduğu kanaatine vardım. O gece Ramazanın yirmi yedinci gecesiydi."

بَابُ مَا رُوِيَ فِي رُؤْيَا ابْنِ زَمْلٍ الْجُهَنِيِّ وفى إسناده ضعف

İbn Zeml el-Cühenî'nin Rüyası[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرٍ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو عُمَرَ بْنُ مَطَرٍ، أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ الْمُسْتَفَاضِ الْفِرْيَابِيُّ. قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو وَهْبٍ الْوَلِيدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُسَرَّحٍ الْحَرَّانِيُّ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ عَطَاءٍ الْقُرَشِيُّ الْحَرَّانِيُّ ، عَنْ مَسْلَمَةَ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْجُهَنِيِّ ، عَنْ عَمِّهِ أَبِي مَشْجَعَةَ بْنِ رِبْعِيٍّ، عَنِ ابْنِ زَمْلٍ الْجُهَنِيِّ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إذا صَلَّى الصُّبْحَ، قَالَ- وَهُوَ ثَانٍ رِجْلَيْهِ-: سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ، وَأَسْتَغْفِرُ اللهَ إِنَّ اللهَ كَانَ تَوَّابًا، سَبْعِينَ مَرَّةً، ثُمَّ يَقُولُ: سَبْعِينَ بِسَبْعِمِائَةٍ، «لَا خَيْرَ لِمَنْ كَانَتْ ذُنُوبُهُ فِي يَوْمٍ وَاحِدٍ أَكْثَرَ مِنْ سَبْعِمِائَةٍ» ، ثُمَّ يَقُولُ ذَلِكَ مَرَّتَيْنِ، ثُمَّ يَسْتَقْبِلُ النَّاسَ بِوَجْهِهِ وَكَانَ تُعْجِبُهُ الرُّؤْيَا، ثُمَّ يَقُولُ: «هَلْ رَأَى أَحَدٌ مِنْكُمْ شَيْئًا» ؟ قَالَ ابْنُ زَمْلٍ: فَقُلْتُ: أَنَا يَا نَبِيَّ اللهِ! قَالَ: «خَيْرٌ تَلَقَّاهُ وَشَرٌّ تُوَقَّاهُ، وَخَيْرٌ لَنَا وَشَرٌّ عَلَى أَعْدَائِنَا، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ اقْصُصْ رُؤْيَاكَ» . فَقُلْتُ: رَأَيْتُ جَمِيعَ النَّاسِ عَلَى طَرِيقٍ رَحْبٍ سَهْلٍ لَاحِبٍ وَالنَّاسُ على الجادّة منطلقين فبيناهم كَذَلِكَ إِذْ أَشْفَى ذَلِكَ الطَّرِيقُ عَلَى مَرْجٍ لَمْ تَرَ عَيْنِي مِثْلَهُ يَرِفُّ رَفِيفًا يَقْطُرُ مَاؤُهُ مِنْ أَنْوَاعِ الْكَلَإِ. قَالَ: فَكَأَنِّي بِالرَّعْلَةِ الْأُولَى حِينَ أَشْفَوْا عَلَى الْمَرْجِ كَبَّرُوا ثُمَّ أَكَبُّوا رَوَاحِلَهُمْ فِي الطَّرِيقِ فَلَمْ يَظْلِمُوهُ يَمِينًا وَلَا شِمَالًا. قَالَ: «فَكَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهِمْ مُنْطَلِقِينَ، ثُمَّ جَاءَتِ الرَّعْلَةُ الثَّانِيَةُ وَهُمْ أَكْثَرُ مِنْهُمْ أَضْعَافًا فَلَمَّا أَشْفَوْا عَلَى الْمَرْجِ [كَبَّرُوا ثُمَّ أَكَبُّوا رَوَاحِلَهُمْ فِي الطَّرِيقِ] مِنْهُمُ الْمُرْتِعُ وَمِنْهُمُ الْآخِذُ الضِّغْثَ وَمَضَوْا عَلَى ذَلِكَ. قَالَ: ثُمَّ قَدِمَ عُظْمُ النَّاسِ فَلَمَّا أَشْفَوْا عَلَى الْمَرْجِ كَبَّرُوا وَقَالُوا: هَذَا خَيْرُ الْمَنْزِلِ فَكَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَمِيلُونَ يَمِينًا وَشِمَالًا، فَلَمَّا رَأَيْتُ ذَلِكَ لَزِمْتُ الطَّرِيقَ حَتَّى أُتِيَ أَقْصَى الْمَرْجِ فَإِذَا أَنَا بِكَ يَا رَسُولَ اللهِ عَلَى مِنْبَرٍ فِيهِ سَبْعُ دَرَجَاتٍ

---

[1] Senedinde zayıflık vardır.

وَأَنْتَ فِي أَعْلَاهَا دَرَجَةً وَإِذْ عَنْ يَمِينِكَ رَجُلٌ آدم شعث أقنى، إِذَا هُوَ تَكَلَّمَ يَسْمُو فَيَفْرَعُ الرِّجَالَ طُولًا وَإِذَا عَنْ يَسَارِهِ رَجُلٌ رَبْعَةٌ تَارٌّ أَحْمَرُ كَثِيرُ خِيلَانِ الْوَجْهِ كَأَنَّمَا حُمِّمَ شَعْرُهُ بِالْمَاءِ إِذَا هُوَ تَكَلَّمَ أَصْغَيْتُمْ لَهُ إِكْرَامًا لَهُ وَإِذَا أَمَامَكُمْ رَجُلٌ شَيْخٌ أَشْبَهُ النَّاسِ بِكَ خَلْقًا وَوَجْهًا كُلُّكُمْ تَؤُمُّونَهُ تُرِيدُونَهُ وَإِذَا أَمَامَ ذَلِكَ نَاقَةٌ عَجْفَاءُ شَارِفٌ وَإِذَا أَنْتَ يَا رَسُولَ اللهِ كَأَنَّكَ تَبْعَثُهَا. قَالَ: فَانْتَقَعَ لَوْنُ رَسُولِ اللهِ ﷺ سَاعَةً، ثُمَّ سُرِّيَ عَنْهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «أَمَّا مَا رَأَيْتَ مِنَ الطَّرِيقِ السَّهْلِ الرَّحْبِ اللَّاحِبِ فَذَاكَ مَا حَمَلْتُكُمْ عَلَيْهِ مِنَ الْهُدَى، وَأَنْتُمْ عَلَيْهِ، وَأَمَّا الْمَرْجُ الَّذِي رَأَيْتَ فَالدُّنْيَا وَغَضَارَةُ عَيْشِهَا مَضَيْتُ أَنَا وَأَصْحَابِي لَمْ نَتَعَلَّقْ مِنْهَا، وَلَمْ تَتَعَلَّقْ مِنَّا، وَلَمْ نُرِدْهَا، وَلَمْ تُرِدْنَا ثُمَّ جَاءَتِ الرَّعْلَةُ الثَّانِيَةُ مِنْ بَعْدِنَا وَهُمْ أَكْثَرُ مِنَّا أَضْعَافًا فَمِنْهُمُ الْمُرْتِعُ وَمِنْهُمُ الْآخِذُ الضِّغْثَ وَلَجُوا عَلَى ذَلِكَ ثُمَّ جَاءَ عُظْمُ النَّاسِ فَمَالُوا فِي الْمَرْجِ يَمِينًا وَشِمَالًا فَإِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ، وَأَمَّا أَنْتَ فَمَضَيْتَ عَلَى طَرِيقَةٍ صَالِحَةٍ فلن تزل عَلَيْهَا حَتَّى تَلْقَانِي وَأَمَّا الْمِنْبَرُ الَّذِي فِيهِ سَبْعُ دَرَجَاتٍ وَأَنَا فِي أَعْلَاهَا دَرَجَةً فَالدُّنْيَا سَبْعَةُ آلَافِ سَنَةٍ أَنَا فِي آخِرِهَا أَلْفًا وَأَمَّا الرَّجُلُ الَّذِي رَأَيْتَ عَلَى يَمِينِي الْآدَمُ الشَّثْلُ فَذَلِكَ مُوسَى عليه السلام إِذَا تَكَلَّمَ يَعْلُو الرِّجَالَ بِفَضْلِ كَلَامِ اللهِ إِيَّاهُ وَالَّذِي رَأَيْتَ مِنَ التَّارِّ الرَّبْعَةِ الْكَثِيرِ خِيلَانِ الْوَجْهِ كَأَنَّمَا حُمِّمَ شَعْرُهُ بِالْمَاءِ فَذَاكَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ نُكْرِمُهُ لِإِكْرَامِ اللهِ إِيَّاهُ. وَأَمَّا الشَّيْخُ الَّذِي رَأَيْتَ أَشْبَهَ النَّاسِ بِي خَلْقًا وَوَجْهًا فَذَلِكَ أَبُونَا إِبْرَاهِيمُ كُلُّنَا نَؤُمُّهُ وَنَقْتَدِي بِهِ وَأَمَّا النَّاقَةُ الَّتِي رَأَيْتَ وَرَأَيْتَنِي أَبْعَثُهَا فَهِيَ السَّاعَةُ عَلَيْنَا تَقُومُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي وَلَا أُمَّةَ بَعْدَ أُمَّتِي» ، قَالَ: فَمَا سَأَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عن رُؤْيَا بَعْدَ هَذَا إِلَّا أَنْ يَجِيءَ الرَّجُلُ فَيُحَدِّثَهُ بها متبرعا .

İbn Zeml el-Cühenî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazını kıldıktan sonra ayağını kıvırıp yetmiş defa: *"Sübhânallâhi ve bi-hamdihi, Estağfirullah. İnnehû kâne tevvâbâ"* der, sonra: *"Yetmiş defa söylemekle yedi yüz sevap verilir. Günahları, bir günde yedi yüzden daha fazla olan kişide hayır yoktur"* derdi. Sonra yüzünü halka doğru dönerdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) rüya dinlemeyi severdi. Halka döndükten sonra: *"İçinizde rüya gören var mı?"* diye sorardı.

İbn Zeml der ki: Ben: "Ben gördüm ey Allah'ın Resûlü!" karşılığını verince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayrını göresin, şerrinden korunasın. (Bu rüya) bizim için hayır, düşmanlarımız için şer olsun. Âlemlerin rabbi olan*

Allah'a hamd olsun. Rüyanı anlat" buyurdu. Ben şöyle dedim: "Bütün insanların rahat, düz ve geniş bir yolda toplanmış olduklarını gördüm. İnsanlar yolun ortasından gidiyorlardı. Bu sırada o yolun, daha önce görmediğim güzellikte bir çayırın kenarına geldiğini gördüm.Çayırdaki çeşitli bitkilerden su damlıyordu. Kendimi ilk atlı kafilesi içinde gördüm. Atlılar çayırın kenarına gelince tekbir getirdiler ve bineklerine binip sağa sola bakmadan yollarına devam ettiler. Onlar giderken sanki ben onlara bakıyordum. Sonra onlardan kat kat daha kalabalık olan ikinci kafile geldi ve tepeye çıkınca tekbir getirdiler. Sonra kimisi bineğini otlatırken, kimisi de ot topladı ve onlar da bu şekilde geçip gittiler. Sonra insanlardan büyük bir kitle geldi ve tepeye çıkınca tekbir getirerek: "Bu, konakların en iyisidir" dediler. Ben onların sağa ve sola dönmesine bakıyordum. Ben bu durumu görünce yola koyuldum ve nihayet tepenin sonuna vardığımda ey Allah'ın Resûlü! Seni yedi basamaklı bir minberin en üst basamağında gördüm. Sağında esmer iri yapılı ve koç burunlu bir adam vardı. O konuşunca yüceliyor ve insanları uzunlukta geçiyordu. Adamın solunda ise mütevâzi parlak yüzlü bir adam vardı. Sanki suyla yıkanmış gibi saçının siyahlığı belirmişti. O konuşunca siz ona ikram için kulak veriyordunuz. Bu adamın da önünde yaşlı bir adam vardı. Hem yaratılış, hem de ilim bakımından insanlar içerisinde sana en çok benzeyeni idi. Hepiniz onu seviyor ve istiyordunuz. Bir de baktım ki onun önünde bir yaşlı dişi deve var. Ey Allah'ın Resûlü! Sen sanki onu kovalıyor gibiydin."

İbn Zeml dedi ki: Bir süre Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) rengi değişti. Sonra kendine gelince şöyle buyurdu: *"Kolay, rahat ve geniş yol, sizin üzerine götürüldüğünüz ve üstünde bulunduğunuz hidayet yoludur. Görmüş olduğun çayır, dünyadır. Ben ve ashabım onun üzerinden geçtik, ne ondan bize bir şey dokundu, ne de bizden ona; biz ona varmadık o da bize gelmedi. Sonra bizim ardımızdan ikinci kafile geldi. Onlar bizden kat kat fazlaydılar. Onlardan bir kısmı bineğini otlatıyor, bir kısmı da ot alıyordu. Onlar da bu şekilde kurtuldular. Sonra insanların büyük bir kısmı geldi ve çayırda sağa sola dağıldılar. Biz Allah içiniz ve muhakkak ki biz yine Ona döneceğiz. Sana gelince, sen doğru bir yolda yürüdün. Bana ulaşıncaya kadar bu yoldan ayrılmayacaksın. Üzerinde yedi basamak bulunan ve benim de en üst basamakta yer aldığım minbere gelince, o dünya yedi bin senedir. Ben onun sonundaki bindeyim. Sağımda gördüğün esmer adam*

Hz. Mûsa'dır. Konuştuğu zaman Allah'ın kendisine lütfettiği konuşma gücü ile insanlardan üste çıkar. Solda gördüğün mütevâzi ve parlak yüzlü kişi ise Meryem oğlu İsa'dır. Allah kendisine ikramda bulunduğu için biz de ona ikram ederiz. İnsanlar arasında yüzü ve yaratılışı bana en çok benzeyen kişi olarak gördüğün ihtiyara gelince, o atamız İbrâhîm'dir. Hepimiz onu imam edinir ve ona uyarız. Gördüğün dişi deveye ve benim onu kovalamama gelince; bu, kıyamettir. Kıyamet bizim üzerimizde kopacaktır. Benden sonra bir peygamber yoktur. Benim ümmetimden sonra da bir ümmet yoktur."

İbn Zeml der ki: Bundan sonra Hz. Peygamber hiç bir kimseye rüyasını sormadı. Ancak kişi gelip kendiliğinden Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) anlatırsa onu yorumladı.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الرَّجُلِ الَّذِي رَأَى فِي مَنَامِهِ النَّاسَ قَدْ جُمِعُوا لِلْحِسَابِ
وَمَا فِي ذَلِكَ مِنْ شَرَفِ الْمُصْطَفَى ﷺ

Rüyasında İnsanların Hesaba Çekilmek İçin Toplandıklarını Gören Kişinin Rüyası ve Bunun O'nun (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM) Şerefine Delâlet Etmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ الطَّبَرَانِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحٍ النَّرْسِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَبَّبٍ أَبُو هَمَّامٍ الدَّلَّالُ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ سَالِمٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنْ كَعْبِ الْخَيْرِ، أَنَّهُ سَمِعَ رَجُلًا يُحَدِّثُ عَنْ رُؤْيَا رَآهَا فِي مَنَامِهِ. قَالَ الرَّجُلُ: رَأَيْتُ النَّاسَ جُمِعُوا لِلْحِسَابِ ثُمَّ دُعِيَتِ الْأَنْبِيَاءُ مَعَ كُلِّ نَبِيٍّ مَنْ آمَنَ مِنْ أُمَّتِهِ وَلِكُلِّ نَبِيٍّ نُورَانِ يَمْشِي بِهِمَا، وَلِمَنِ اتَّبَعَهُ مِنْ أُمَّتِهِ نُورٌ وَاحِدٌ يَمْشِي بِهِ حَتَّى دُعِيَ مُحَمَّدٌ ﷺ وَإِذْ لِكُلِّ شَعْرٍ مِنْ رَأْسِهِ ووجه نُورٌ عَلَى حِدَةٍ يَتَبَيَّنُهُ مَنْ نَظَرَ إِلَيْهِ، وَلِكُلِّ مَنِ اتَّبَعَهُ مِنْ أُمَّتِهِ مُؤْمِنٍ نُورَانِ كَنُورِ الْأَنْبِيَاءِ، فَأَنْشَدَهُ كَعْبٌ بِاللهِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَرَأَيْتَهَا فِي مَنَامِكَ؟ فَقَالَ الرَّجُلُ: نَعَمْ! وَاللهِ لَقَدْ رَأَيْتُهَا. فَقَالَ كَعْبٌ: وَالَّذِي بَعَثَ مُحَمَّدًا بِالْحَقِّ إِنَّ هَذِهِ لِصِفَةُ الْأَنْبِيَاءِ وَالْأُمَمِ لَكَأَنَّمَا قَرَأَهَا مِنَ التَّوْرَاةِ.

Ka'bu'l-Hayr, bir adamın şöyle dediğini bildirir: "Rüyamda insanların hesap için toplandıklarını gördüm. Sonra peygamberler çağrıldı. Her peygamberle beraber ona iman eden ümmeti vardı. Her peygamberin,

onunla yürüdüğü iki nur, ona uyan ümmetinin ise bir nuru vardı. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) çağrıldığında ise başındaki ve yüzündeki her saç teli için bir nur vardı. Ümmetinden her birinin de diğer peygamberlerin nuru gibi iki nuru vardı." Ka'b: "Bunu rüyanda gördüğüne dair kendisinden başka ilah olmayan Allah adına yemin eder misin?" deyince adam: "Evet, vallahi gördüm" karşılığını verdi. Ka'b da: "Muhammed'i hak olarak gönderene yemin ederim ki; peygamber ve ümmetlerin bu sıfatını Tevrat'ta okumuş gibiyim" dedi.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الرَّجُلِ الَّذِي سَمِعَ صَاحِبَ الْقَبْرِ الَّذِي اتَّكَأَ عَلَيْهِ مَا يَكُونُ تَرْغِيبًا فِي طَاعَةِ اللهِ ﷻ

Yaslandığı Mezardaki Ölüden Allah'a İtaati Teşvik eden Sözler İşiten Kişi

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ بِشْرَانَ الْعَدْلُ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أخبرنا سليمان ابن أَبِي عُثْمَانَ، عَنْ مِينَا، أَوِ ابْنِ مِينَا، أَوْ مِينَاسٍ، أَنَّهُ خَرَجَ فِي ثِيَابٍ خِفَافٍ فِي يَوْمٍ دَفِيءٍ فِي جِنَازَةٍ، قَالَ: فَانْتَهَيْتُ إِلَى قَبْرٍ فَصَلَّيْتُ عِنْدَهُ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ اتَّكَأْتُ عَلَيْهِ قَالَ: فَرُبَّمَا سَمِعْتُ أَبَا عُثْمَانَ يَقُولُ: قَالَ: فو الله إِنَّ قَلْبِي لَيَقْظَانُ إِذْ دَعَانِي: إِلَيْكَ عَنِّي لَا تُؤْذِنِي فَإِنَّكُمْ قَوْمٌ تَعْمَلُونَ وَلَا تَعْلَمُونَ وَإِنَّا قَوْمٌ نَعْلَمُ وَلَا نَعْمَلُ وَلَأَنْ يَكُونَ لِي مِثْلُ رَكْعَتَيْنِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ كَذَا وَكَذَا.

Mînâ, İbn Mînâ veya Mînâs şöyle dedi: Sıcak bir günde ince giysilerle bir cenazenin ardından gittim. Mezara varıp yanında iki rekat namaz kıldıktan sonra kabre yaslandım. Bu sırada Ebû Osmân'ın şöyle dediğini işittim. Vallahi Ebû Osmân bana seslenirken kalbim uyanıktı: "Yanımdan çekil. Bana eziyet etme. Siz bilmediğiniz (neticesini görmediğiniz) halde amel eden bir topluluksunuz. Biz ise bilen, ancak amel edemeyen bir topluluğuz" karşılığını verdi. Kıldığın iki rekat namazın benim olması, benim için şundan ve şundan daha sevimlidir."

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَبُو قِلَابَةَ الرَّقَاشِيُّ، حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، حَدَّثَنَا أَبُو عُثْمَانَ عَنِ ابْنِ مِينَا- أَوْ مِينَاسَ-، قَالَ: لَبِسْتُ ثِيَابًا لِي خِفَافًا وَدَخَلْتُ الْجَبَّانَ فَأَصَابَنِي بَرْدٌ شَدِيدٌ فَمِلْتُ إِلَى قَبْرٍ، فَصَلَّيْتُ رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ ثُمَّ

اضْطَجَعْتُ عَلَى الْقَبْرِ فو الله إنِّي لَنَبْهَانٌ إذْ سَمِعْتُ قَائِلًا فِي الْقَبْرِ يَقُولُ: قُمْ فَقَدْ آذَيْتَنِي، ثُمَّ قَالَ: إنَّكُمْ لَتَعْمَلُونَ وَلَا تَعْلَمُونَ وَنَعْلَمُ وَلَا نَعْمَلُ فو الله لَأَنْ أَكُونَ صَلَّيْتُ مِثْلَ رَكْعَتَيْكَ هَذِهِ الْخَفِيفَتَيْنِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا.

İbn Mînâ veya Mînâs şöyle dedi: İnce giysiler giyip mezarlığa girince üşüdüm ve bir mezara yönelip hafif iki rekat namaz kıldım. Sonra kabre uzandım. Vallahi uyanıkken kabirden birinin şöyle dediğini işittim: "Kalk, bana eziyet ettin." Sonra şöyle dedi: "Siz bilmediğiniz (neticesini görmediğiniz) halde amel edersiniz. Biz ise biliyoruz, ancak amel edemiyoruz. Vallahi, kıldığın bu iki hafif rekatı benim kılmış olmam, benim için dünya ve içindekilerden daha sevimlidir."

بَابُ مَا جَاءَ فِي الرَّجُلِ الَّذِي سَمِعَ صَاحِبَ قَبْرٍ يَقْرَأُ سُورَةَ الْمُلْكِ

Kabirde Olan Ölünün Mülk Suresini Okuduğunu İşiten Kişi

أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ ابن سَعِيدٍ الرَّازِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بن أبي الشَّوَارِبِ، حَدَّثَنَا يَحْيَى ابن عَمْرِو بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي الْجَوْزَاءِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: ضَرَبَ بَعْضُ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ خِبَاءً عَلَى قَبْرٍ، وَهُوَ لَا يَعْلَمُ أَنَّهُ قَبْرٌ فَإِذَا فِيهِ إِنْسَانٌ يَقْرَأُ سُورَةَ تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ حَتَّى خَتَمَهَا فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَأَخْبَرَهُ بِذَلِكَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: هِيَ الْمُنْجِيَةُ، هِيَ الْمَانِعَةُ، تُنْجِيهِ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ.

تَفَرَّدَ بِهِ يحيى بن عمرو النكدي، وَهُوَ ضَعِيفٌ إِلَّا أَنَّ لِمَعْنَاهُ شَاهِدًا عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ.

İbn Abbâs der ki: Sahabeden bir kişi bilmeden kabrin üzerine çadır kurunca, kabirdeki kişinin Mülk Sûresini sonuna kadar okuduğunu işitti. Sahabi gidip bunu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) anlatınca: *"Bu sûre okuyan kişiyi kurtaran ve koruyan bir sûredir. Bu sûre kişiyi kabir azabından kurtarır"* buyurdu.

Yahyâ b. Amr en-Nukdî bunu rivayette tek kalmıştır. Hadis zayıftır; ancak Abdullah b. Mes'ûd'dan rivayet edilen aynı mânâda bir şahidi vardır.↓

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ ابنِ عُمَرَ، أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ مُرَّةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: يُؤْتَى رَجُلٌ مِنْ جَوَانِبِ قَبْرِهِ، فَجَعَلَتْ سُورَةٌ مِنَ الْقُرْآنِ تُجَادِلُ عَنْهُ حَتَّى مَنَعَتْهُ. قَالَ: فَنَظَرْتُ أَنَا وَمَسْرُوقٌ فَإِذَا هِيَ: تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ .

Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Kişiye kabrin her tarafından gelinince Kur'ân'dan bir sûre onu korumaya ve müdafaa etmeye çalışır. Ben ve Mesrûk, araştırdığımızda bu sûrenin Mülk Sûresi olduğunu gördük."

بَابُ مَا جَاءَ فِي سَمَاعِ يَعْلَى بْنِ مُرَّةَ ضَغْطَةً فِي قَبْرٍ

Ya'lâ b. Murre'nin Bir Mezarda Sıkıştırmayı İşitmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذٍ الْعَدْلُ إِمْلَاءً، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى بْنِ أَبِي عُثْمَانَ، حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ زَنْجَلَةَ الرَّازِيُّ، حَدَّثَنَا الصَّبَّاحُ بْنُ مُحَارِبٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ يَعْلَى بْنِ مُرَّةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: مَرَرْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ عَلَى مَقَابِرَ فَسَمِعْتُ ضَغْطَةً فِي قَبْرٍ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ: سَمِعْتُ ضَغْطَةً فِي قَبْرٍ، قَالَ: وَسَمِعْتَ يَا يَعْلَى؟ قُلْتُ: نَعَمْ! قَالَ: فَإِنَّهُ يُعَذَّبُ فِي يَسِيرٍ مِنَ الْأَمْرِ. قُلْتُ: وَمَا هُوَ- جَعَلَنِي اللهُ فِدَاكَ؟ قَالَ: كَانَ رَجُلًا فَتَّانًا يَمْشِي بَيْنَ النَّاسِ بِالنَّمِيمَةِ، وَكَانَ لَا يَتَنَزَّهُ عَنِ الْبَوْلِ. قُمْ يَا يَعْلَى إِلَى هَذِهِ النَّخْلَةِ؟ فَأْتِنِي مِنْهَا بِجَرِيدَةٍ فَجِئْتُهُ بِهَا فَشَقَّهَا بِاثْنَتَيْنِ فَقَالَ: اغْرِسْ إِحْدَاهُمَا عِنْدَ رَأْسِهِ وَالْأُخْرَى عِنْدَ رِجْلَيْهِ فَلَعَلَّهُ أَنْ يُرَفَّهَ أَوْ يُخَفَّفَ عَنْهُ مَا لَمْ يَيْبَسْ هَاتَانِ . وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Ömer b. Abdillah b. Ya'lâ b. Murre'nin bildirdiğine göre babası şöyle dedi: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber bir mezarlıktan geçerken bir mezarda sıkıştırma sesi işittim ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Bir mezarda sıkıştırma sesi işittim" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İşittin mi ey Ya'lâ?"* diye sorunca: "Evet" cevabını verdim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Basit bir şey için azab görüyor"* buyurunca ben: "Anam babam sana feda olsun. O (basit) şey nedir?" diye sordum. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Bu kişi fettan biriydi ve halk arasında söz taşıyordu. Yine idrardan temizlenmiyordu. Kalk ey Ya'lâ! Şu hurma ağacından bana bir dal getir."* Hurma dalını Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) getirince onu ikiye böldü

ve: *"Bunlardan birini başucuna, diğerini ayak ucuna sapla. Umulur ki bunlar kurumadıkça rahatlar –veya- azabı hafifletilir"* buyurdu.[1]

بَابُ مَا قِيلَ لِعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ ﷺ فِي غَشْيَتِهِ

Abdurrahman b. Avf Baygınken Kendisine Söylenen Şey

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَحْمَدُ بْنُ كَامِلٍ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْهَيْثَمِ، حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ لَيْلَةَ غُشِيَ عَلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ فِي وَجَعِهِ غَشْيَةً حَتَّى ظَنُّوا أَنَّهُ قَدْ فَاضَتْ نَفْسُهُ، حَتَّى قَامُوا مِنْ عِنْدِهِ وَجَلَّلُوهُ ثَوْبًا وَخَرَجَتْ أُمُّ كُلْثُومٍ بِنْتُ عُقْبَةَ امْرَأَتُهُ إِلَى الْمَسْجِدِ لِتَسْتَعِينَ بِمَا أُمِرَتْ أَنْ تَسْتَعِينَ بِهِ مِنَ الصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ فَلَبِثُوا سَاعَةً وَهُوَ فِي غَشْيَتِهِ ثُمَّ أَفَاقَ فَكَانَ أَوَّلُ مَا تَكَلَّمَ بِهِ أَنْ كَبَّرَ، فَكَبَّرَ أَهْلُ الْبَيْتِ، وَمَنْ يَلِيهِمْ، ثُمَّ قَالَ لَهُمْ: غُشِيَ عَلَيَّ؟ فَقَالُوا: نَعَمْ، فَقَالَ: صَدَقْتُمْ، إِنَّهُ انْطَلَقَ بِي رَجُلَانِ أَحَدُهُمَا فِيهِ شِدَّةٌ وَفَظَاظَةٌ، فَقَالَا: انْطَلِقْ نُحَاكِمْكَ إِلَى الْعَزِيزِ الْأَمِينِ، فَانْطَلَقَا بِي حَتَّى لَقِيَا رَجُلًا، فَقَالَ: أَيْنَ تَذْهَبَانِ بِهَذَا؟ فَقَالَا: نُحَاكِمُهُ إِلَى الْعَزِيزِ الْأَمِينِ، قَالَ: ارْجِعَا، فَإِنَّهُ مِنَ الَّذِي كَتَبَ اللهُ لَهُمُ السَّعَادَةَ، وَالْمَغْفِرَةَ، فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِهِمْ، وَأَنَّهُ سَيَتَمَتَّعُ بِهِ بَنُوهُ إِلَى مَا شَاءَ اللهُ، فَعَاشَ بَعْدَ ذَلِكَ شَهْرًا، ثُمَّ تُوُفِّيَ ﷺ .

قُلْتُ: وَفِي هَذَا تَصْدِيقُ النَّبِيِّ ﷺ فِيمَا شَهِدَ بِهِ لِعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ فِي حَيَاتِهِ بِالْجَنَّةِ.

İbrâhîm b. Abdirrahman b. Avf bildiriyor: Abdurrahman b. Avf'ın ağrısı arttığı gece baygınlık geçirince öldüğünü zannettiler ve yanından kalkıp onu bir giysiyle örttüler. Hanımı Ümmü Gülsüm binti Ukbe yardım almak için Mescid'e çıktı. Abdurrahman bir müddet baygın kalıp kendine gelince ilk söylediği şey tekbir getirmek oldu. O tekbir getirince ev halkı ve arkalarında olanlar da tekbir getirdiler. Sonra Abdurrahman: "Bayıldım mı?" diye sorunca: "Evet" cevabını verdiler. Abdurrahman onlara şöyle dedi: "Doğru söylediniz. Biri sert ve kaba olan iki adam beni götürdüler ve: «Seni Azîz ve Emînin huzurunda muhakeme etmemiz için yürü"» dediler. onlara: «Geri

---

[1] Ahmed, *Müsned* (4/172).

dönün. Bu kişi Allah'ın kendisine saadet ve mağfireti henüz annelerinin karnındayken yazdığı kişilerdendir» denildi. Abdurrahman çocuklarıyla bir müddet daha yaşadı ve bir ay sonra vefat etti.[1]

Derim ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Abdurrahman'ın henüz hayattayken cennetlik olduğunu söylemesiyle ilgili rivayet bu hadise şahitlik etmektedir.

بَابُ مَا قِيلَ لِعَبْدِ اللهِ ابْنِ رَواحَةَ ﷺ فِي غَشْيَتِهِ

Abdullah b. Revâha Baygınken Kendisine Söylenen Şey

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ: مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُزَنِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو حُذَيْفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ، عَنْ حُصَيْنٍ، عَنْ عَامِرٍ عن النعمان ابن بَشِيرٍ، قَالَ: أُغْمِيَ عَلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ رواحة فَجَعَلَتْ أُخْتُهُ عَمْرَةُ تَبْكِي وتقول: وا جبلاه! وَاعَضُدَاهُ! فَقَالَ ابْنُ رَوَاحَةَ حِينَ أَفَاقَ: مَا قُلْتِ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا قِيلَ لِي: أَنْتَ كَذَلِكَ، فَنَهَانَا عَنِ الْبُكَاءِ عَلَيْهِ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ: مُحَمَّدِ بْنِ فُضَيْلٍ، وعبثر ، عن حصين .

Nu'mân b. Beşîr der ki: Abdullah b. Revâha bayılınca kız kardeşi Amra ağlayarak: "Vah benim dağım, vah benim dayanağım" demeye başladı. Abdullah b. Revâha ayılınca: "Bana söylediğin her şey için bana: «Sen işte böylesin» denildi" diyerek ona ağlamamızı yasakladı.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Muhammed b. Fudayl ve Abser kanalıyla Husayn'dan rivayet etmiştir.[2]

---

[1] Hâkim, *Müstedrek* (3/3077).

[2] Buhârî, *meğâzi* 44 (4267).

بَابُ مَا جَاءَ فِي رُؤْيَةِ النَّبِيِّ ﷺ فِي الْمَنَامِ

Rüyada Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) Görmek

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُزَكِّي، قَالَا: [حَدَّثَنَا] أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ أَخْبَرَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ الْخَوْلَانِيُّ، أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يُونُسُ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو سَلَمَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ رَآنِي فِي الْمَنَامِ، فَسَيَرَانِي فِي الْيَقَظَةِ، أَوْ لَكَأَنَّمَا رَآنِي فِي الْيَقَظَةِ، وَلَا يَتَمَثَّلُ الشَّيْطَانُ بِي .

وَقَالَ أَبُو سَلَمَةَ: قَالَ أَبُو قَتَادَةَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «مَنْ رَآنِي فقد رأى الحقَّ» .

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Beni rüyasında gören, uyanık halde de görecektir – veya sanki uyanıkken görmüş gibidir- Çünkü şeytan benim suretimde görünemez"* buyurdu.[1]

Ebû Katâde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Beni (rüyada) gören gerçekten (benim sûretimi) görmüştür"* buyurdu.[2]

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي نصر الدَّاروردِيّ بِمَرْوَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْمُوَجِّهِ قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدَانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ، عَنْ يُونُسَ عَنِ الزُّهْرِيِّ فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ، وَذَكَرَ حَدِيثَ أَبِي قَتَادَةَ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَبْدَانَ دُونَ حَدِيثِ أَبِي قَتَادَةَ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي الطاهر وحرملة عن بن وَهْبٍ، وَذَكَرَ حَدِيثَ أَبِي قَتَادَةَ، وَأَشَارَ إِلَيْهِ الْبُخَارِيُّ [دُونَ الرِّوَايَةِ] ، وَرَوَاهُ مِنْ حَدِيثِ الزُّبَيْدِيِّ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ

Başka bir kanalla Ebû Hureyre ile Ebû Katâde'nin hadisi aktarılmıştır. Buhârî bunu *Sahîh*'te Abdân'dan, Ebû Katâde'nin hadisini zikretmeden nakletmiştir. Müslim ise Ebu't-Tâhir ve Harmele kanalıyla İbn Vehb'den, Ebû Katâde'nin hadisini zikrederek nakletmiştir. Buhârî ise Ebû Katâde'nin ilavesini zikretmeden Zübeydî kanalıyla İbn Şihâb'dan rivayet etmiştir.

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، [قَالَ: حَدَّثَنَا] مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ [قَالَ حَدَّثَنَا] السَّرِيُّ بْنُ خُزَيْمَةَ، [قَالَ: حَدَّثَنَا] الْمُعَلَّى بْنُ أَسَدٍ الْعَمِّيُّ، [قَالَ: حَدَّثَنَا] عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ الْمُخْتَارِ، [قَالَ: حَدَّثَنَا] ثَابِتٌ

---

[1] Buhârî, *ta'bîr* 10 (6993) ve Müslim, *rüya* (1).

[2] Buhârî (6996).

عَنْ أَنَسٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: مَنْ رَآنِي فِي الْمَنَامِ، فَقَدْ رَآنِي. فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَتَخَيَّلُ بِي، وَرُؤْيَا الْمُؤْمِنِ جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُعَلَّى بْنِ أَسَدٍ.

وَرَوَاهُ أَيْضًا جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الأَنْصَارِيُّ، وَأَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ فِي رُؤْيَةِ النَّبِيِّ ﷺ فِي الْمَنَامِ

Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Beni rüyasında gören gerçekten görmüş gibidir. Çünkü şeytan benim suretimde görünemez. Müminin rüyası peygamberliğin kırk altı bölümünden bir bölümdür."*[1]

Buhârî bunu *Sahîh*'te Muallâ b. Esed'den rivayet etmiştir.

Cabir b. Abdillah el-Ensârî ve Ebû Saîd el-Hudrî de bunu Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) rüyada görmek konusunda rivayet etmiştir.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، مِنْ [أَصْلِ] كِتَابِهِ، أَخْبَرَنَا أَبُو العباس مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ الْحَارِثِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ حَمْزَةَ، أَخْبَرَنَا سَالِمٌ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ عُمَرُ ابن الْخَطَّابِ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فِي الْمَنَامِ، فَرَأَيْتُهُ لَا يَنْظُرُنِي، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ [مَا شَأْنِي؟ فَالْتَفَتَ] إِلَيَّ. فَقَالَ: أَلَسْتَ الْمُقَبِّلَ وَأَنْتَ صَائِمٌ؟ قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ. لَا أُقَبِّلُ وَأَنَا صَائِمٌ [امْرَأَةً مَا بَقِيتُ] .

Ömer b. el-Hattâb der ki: Rüyamda Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) gördüm, bana bakmıyordu. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Ne yaptım ki bana bakmıyorsun?" diye sorduğumda: *"Oruçluyken (hanımını) öpen sen değil misin?"* karşılığını verdi. Canım elinde olana yemin ederim ki, artık hayatım boyunca oruçluyken hiçbir hanımı(mı) öpmem.

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، وَأَبُو بَكْرٍ الْفَارِسِيُّ، قَالَا: أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَلِيٍّ [الذُّهْلِيُّ] أَخْبَرَنَا يَحْيَى، أَخْبَرَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ مَالِكٍ قَالَ: أَصَابَ النَّاسَ

---

[1] Buhârî, *ta'bîr* 10 (6993) ve Müslim, *rüya* (1).

[2] Buhârî, *ta'bîr* 10 (6994).

قَحَطٌ فِي زَمَانِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، فَجَاءَ رَجُلٌ إِلَى قَبْرِ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ: اسْتَسْقِ اللهَ لِأُمَّتِكَ فَإِنَّهُمْ قَدْ هَلَكُوا، فَأَتَاهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي الْمَنَامِ، فَقَالَ ائْتِ عُمَرَ، فَأَقْرِئْهُ السَّلَامَ، وَأَخْبِرْهُ أَنَّكُمْ مُسْقَوْنَ. وَقُلْ لَهُ: عَلَيْكَ الْكَيْسَ الْكَيْسَ. فَأَتَى الرَّجُلُ عُمَرَ، فَأَخْبَرَهُ، فَبَكَى عُمَرُ ثُمَّ قَالَ: يَا رَبُّ مَا آلُو إِلَّا مَا عَجَزْتُ عَنْهُ.

Mâlik der ki: Hz. Ömer devrinde halk kıtlığa maruz kalmıştı. Bir adam Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kabrine gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Ümmetin için Allah'tan yağmur dile. Zira onlar helak oldular!" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) adama rüyasında şöyle buyurdu: *"Ömer'e git, ona selam söyle, halkın suya kavuşacağını haber ver ve ona şöyle de: «Sana civanmertlik gerek, sana civanmertlik gerek».*" Adam gelip Hz. Ömer'e anlatınca, Ömer ağladı ve "Ya Rab! Yapmaktan aciz kaldığım yere kadar yapabilirim" dedi.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذٍ الْعَدْلُ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، أَخْبَرَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا وُهَيْبُ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَلْقَمَةَ، مَوْلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ- قَالَ: أَخْبَرَنَا كَثِيرُ بْنُ الصَّلْتِ، قَالَ: أَغْفَى عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ فِي الْيَوْمِ الَّذِي قُتِلَ فِيهِ، فَاسْتَيْقَظَ، فَقَالَ: لَوْلَا أَنْ يَقُولَ النَّاسُ تَمَنَّى عُثْمَانُ أُمْنِيَةً لَحَدَّثْتُكُمْ، قَالَ: قُلْنَا أَصْلَحَكَ اللهُ حَدِّثْنَا فَلَسْنَا نَقُولُ مَا يَقُولُ النَّاسُ، فَقَالَ: إِنِّي رَأَيْتُ رسول الله ﷺ فِي مَنَامِي هَذَا، فَقَالَ: إِنَّكَ شَاهِدٌ مَعَنَا الْجُمُعَةَ .

Kesîr b. es-Salt der ki: Osmân b. Affân öldürüldüğü gün uyuyup uyanınca: "Eğer halk: «Osmân bir kuruntuda bulundu» demeselerdi, size bir şey anlatacaktım" dedi. Biz de kendisine: "Allah seni ıslah etsin, anlat. Biz başkalarının dediğini söylemeyiz" karşılığını verince şöyle dedi: "Ben rüyamda Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) gördüm. Bana: «*Bizimle birlikte cuma namazında bulunacaksın*» buyurdu."[1]

وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أحمد بن عبيد، أخبرنا إبراهيم ابْنُ عَبْدِ اللهِ، أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ هُوَ ابْنُ حَرْبٍ، أَخْبَرَنَا جَرِيرٌ، عَنْ يَعْلَى، عَنْ نَافِعٍ أَنَّ عُثْمَانَ ﷺ ، رَأَى النَّبِيَّ ﷺ فِي مَنَامِهِ فِي اللَّيْلَةِ الَّتِي قُتِلَ فِي صَبِيحَتِهَا، فَقَالَ: يَا عُثْمَانُ أَفْطِرْ عِنْدَنَا اللَّيْلَةَ، فَقُتِلَ، وَهُوَ صَائِمٌ.

[1] Heysemî, *Mecma* (7/232).

وَرُوِيَتْ هَذِهِ الرُّؤْيَا مِنْ أَوْجُهٍ كَثِيرَةٍ مَوْضِعُهَا كِتَابُ الْفَضَائِلِ.

Nâfi'nin bildirdiğine göre Hz. Osmân öldürüldüğü sabahın gecesinde rüyasında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine: *"Ey Osmân! Bu gece bizim yanımızda iftar et"* dediğini gördü. Hz. Osmân oruçluyken öldürüldü.

Bu rüya *Fadâil* kitabında farklı yollarla nakledilmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، [قَالَ حَدَّثَنَا] بِشْرُ بْنُ مُوسَى الْأَسَدِيُّ، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُوسَى الْأَشْيَبُ، أَخْبَرَنَا حَمَّادٌ، عَنْ عَمَّارِ بْنِ أَبِي عَمَّارٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فِيمَا يَرَى النَّائِمُ نِصْفَ النَّهَارِ، أَشْعَثَ أَغْبَرَ، فِي يَدِهِ قَارُورَةٌ، فِيهَا دَمٌ، فَقُلْتُ بِأَبِي أَنْتَ يَا رَسُولَ اللهِ، مَا هَذِهِ؟ قَالَ: هَذَا دَمُ الْحُسَيْنِ وَأَصْحَابِهِ، لَمْ أَزَلْ أَلْتَقِطُهُ مُنْذُ الْيَوْمَ. قَالَ: فَأَحْصَوْا ذَلِكَ الْيَوْمَ فَوُجِدَ قَدْ قُتِلَ ذَلِكَ الْيَوْمَ .

Abdullah b. Abbâs der ki: Gün ortasında Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) rüyamda saçı başı darmadağın ve toz içinde, elinde içinde kan olan bir şişeyle gördüm. Ona: "Anam babam sana feda olsun, ey Allah'ın Resûlü! Bu nedir?" diye sorunca: ***«Hüseyin ile arkadaşlarının kanı! Bu kanı bugüne kadar arayıp duruyordum»*** karşılığını verdi."[1]

Ravi Ammâr der ki: "(İbn Abbâs'ın bahsettiği) söz konusu o günü aklımızda tuttuk. Hüseyin'in de aynı günde öldürüldüğünü anladık."

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عِيسَى التِّرْمِذِيُّ أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْأَشَجُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ قَالَ: حدثنا رزين قَالَ: حَدَّثَتْنِي سَلْمَى قَالَتْ: دَخَلْتُ عَلَى أُمِّ سَلَمَةَ وَهِيَ تَبْكِي فَقُلْتُ مَا يُبْكِيكِ؟ قَالَتْ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فِي الْمَنَامِ، وَعَلَى رَأْسِهِ وَلِحْيَتِهِ التُّرَابُ، فَقُلْتُ: مَالَكَ يَا رَسُولَ اللهِ. قَالَ: شَهِدْتُ قَتْلَ الْحُسَيْنِ آنِفًا.

الْأَخْبَارُ فِي رُؤْيَةِ النَّبِيِّ ﷺ [فِي الْمَنَامِ] كَثِيرَةٌ، وَبِذِكْرِهَا يَطُولُ الْكِتَابُ، وَفِيمَا ذَكَرْنَا بَيَانُ مَا قَصَدْنَا بِهَذَا الباب وبالله التوفيق .

Selmâ der ki: Ağlamakta olan Ümmü Seleme'nin yanına girip: "Neden ağlıyorsun?" diye sorunca şöyle cevap verdi: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem)

---

[1] **Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*'de (9/193-194) zikretmiş ve: "Ahmed ve Taberânî rivayet ettiler. Ahmed'in ravileri *Sahîh*'in ravileridir" demiştir.**

rüyamda gördüm. Başında ve sakalında toprak vardı. Ona: "Neyin var, ey Allah'ın Resûlü?" diye sorunca: *"Az önce Hüseyin'in öldürülüşüne şahit oldum"* cevabını verdi.

Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) rüyada görmekle ilgili rivayetler çoktur ve hepsini zikretmek kitabın uzamasına sebep olur. Burada zikrettiğimiz rivayetlerle maksat hasıl olmuştur.

جُمَّاعُ أَبْوَابِ كَيْفِيَّةِ نُزُولِ الْوَحْيِ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَظُهُورِ آثَارِهِ عَلَى وَجْهِهِ، وَمَنْ رَأَى جِبْرِيلَ عليه السلام مِنْ أَصْحَابِهِ، وَغَيْرِ ذَلِكَ مِنْ دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ، وَآثَارِ الصِّدْقِ فِيمَا جَاءَ بِهِ مِنْ عِنْدِ اللهِ ﷻ

RESÛLULLAH'A (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) VAHYİN İNİŞ ŞEKLİ, VAHYİN GELDİĞİNİN RESÛLULLAH'IN (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) YÜZÜNDEN BELLİ OLMASI, CİBRÎL'İ GÖREN SAHABİLER VE RESÛLULLAH'IN (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) PEYGAMBERLİĞİNE İŞARET EDEN BAŞKA ŞEYLERE DAİR BÖLÜMLER

بَابُ كَيْفَ كَانَ يَأْتِيهِ الْوَحْيُ وَكَيْفَ كَانَ يَكُونُ عِنْدَ نُزُولِهِ، وَمَا ظَهَرَ لِأَصْحَابِهِ فِي ذَلِكَ مِنْ آثَارِ الصِّدْقِ

Resûlullah'a (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM) Vahyin Geliş Şekli, Vahiy Anında Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM) Durumu ve Sahabenin Bu Konuda Gördükleri

أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْعَدْلُ، قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْمُزَكِّي، أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ الْبُوشَنْجِيُّ، أَخْبَرَنَا ابْنُ بُكَيْرٍ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ: أَنَّ الْحَارِثَ بْنَ هِشَامٍ سَأَلَ رَسُولَ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! كَيْفَ يَأْتِيكَ الْوَحْيُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: يَأْتِينِي أَحْيَانًا فِي مِثْلِ صَلْصَلَةِ الْجَرَسِ، وَهُوَ أَشَدُّهُ عَلَيَّ ، فَيَفْصِمُ عَنِّي وَقَدْ وَعَيْتُ مَا قَالَ: وَأَحْيَانًا يَتَمَثَّلُ لِي الْمَلَكُ رَجُلًا، فَيُكَلِّمُنِي، وَأَعِي مَا يَقُولُ، قَالَتْ عَائِشَةُ: وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ يَنْزِلُ عَلَيْهِ الْوَحْيُ، فِي الْيَوْمِ الشَّدِيدِ الْبَرْدِ، فَيَفْصِمُ عَنْهُ، وَإِنَّ جَبِينَهُ لَيَتَفَصَّدُ عَرَقًا.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ يُوسُفَ، عَنْ مَالِكٍ. وَأَخْبَرَنَا مِنْ أَوْجُهٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ

Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Hâris b. Hişâm Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlül Vahiy sana nasıl geliyor?" diye sorunca Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona şöyle cevap verdi: "*Bazen çıngırak sesi gibi gelir ki en şiddetli gelme şekli budur. Ben de o hal geçtiği zaman söylediklerini ezberlerim. Bazen de bana bir insan suretinde gelir. Benimle konuşarak bu vahyi aktarır ve ben bunu iyice öğrenirim.*" Hz. Âişe der ki: "Soğuk bir günde kendisine vahyin inişine şahit oldum. Vahiy inme durumu geçtiğinde o soğuğa rağmen alnından terler akıyordu."[1]

Buhârî bunu *Sahîh*'te Abdullah b. Yûsuf kanalıyla Mâlik'ten rivayet etmiştir. Başka yollarla da Hişâm b. Urve'den aktarmıştır.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو قَالَا: أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أُشَكِيبُ أَبُو عَلِيٍّ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الزِّنَادِ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ: إِنْ كَانَ لَيُوحَى إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَهُوَ عَلَى نَاقَتِهِ، فَتَضْرِبُ عَلَى جِرَانِهَا مِنْ ثِقَلِ مَا يُوحَى إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَإِنْ كَانَ جَبِينُهُ لَيَطُفُّ بِالْعَرَقِ فِي الْيَوْمِ الشَّاتِي، إِذَا أُوحَى اللهُ إِلَيْهِ. تَابَعَهُ مَعْمَرٌ عَنْ هِشَامٍ فِي أَوَّلِهِ .

Hz. Âişe der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) devesinin üzerindeyken kendisine vahiy gelirdi ve deve vahyin ağırlığından dolayı boynunu ileri uzatırdı (ve yürüyemeyip dururdu). Allah kendisine vahiy indirirken soğuk bir günde olsa bile çok terlerdi." Ma'mer, Hişâm'a hadisin ilk kısmına mutabaat etmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنَا مُوسَى بْنُ الْحَسَنِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ بَكْرٍ السَّهْمِيُّ، أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ عَنْ قَتَادَةَ. (ح) وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ الْحَرْبِيُّ، أَخْبَرَنَا عَفَّانُ، أَخْبَرَنَا حَمَّادٌ، أَخْبَرَنَا قَتَادَةُ، وَحُمَيْدٌ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ حِطَّانَ بْنِ عَبْدِ اللهِ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا نَزَلَ عَلَيْهِ الْوَحْيُ كُرِبَ، وَتَرَبَّدَ وَجْهُهُ- وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ أَبِي عَرُوبَةَ- كُرِبَ لِذَلِكَ، وَتَرَبَّدَ وَجْهُهُ.

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ أَبِي عَرُوبَةَ .

Ubâde b. es-Sâmit der ki: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) vahiy indiği sırada durumun ağırlığından dolayı sıkılır ve yüzünün rengi bembeyaz olurdu."

---

[1] Buhârî, *bed'ul-vahy* (2) ve Müslim, *fadâil* 23 (87).

Müslim bunu *Sahîh*'te İbn Ebî Arûbe'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ يَعْقُوبَ بْنِ يُوسُفَ الْعَدْلُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أَخْبَرَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ رَبَاحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا أُوحِيَ إِلَيْهِ، لَمْ يَسْتَطِعْ أَحَدٌ مِنَّا يَرْفَعُ طَرْفَهُ إِلَيْهِ، حَتَّى يَنْقَضِيَ الْوَحْيُ.

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الْحَدِيثِ الطَّوِيلِ. فِي فَتْحِ مَكَّةَ .

Ebû Hureyre der ki: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) vahiy gelirken, vahyin gelişi bitene kadar hiçbirimiz başını kaldırıp ona bakamazdık."

Müslim bunu *Sahîh*'te Mekke'nin fethi konusunda uzun bir şekilde rivayet etmiştir.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، قَالَ: أَخْبَرَنَا حَاجِبُ بْنُ أَحْمَدَ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَمَّادٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. (ح) وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْقَطِيعِيُّ، قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَنَّ يُونُسَ بْنَ سُلَيْمٍ، قَالَ: أَمْلَى عَلَيَّ يُونُسُ بْنُ يَزِيدَ الْأَيْلِيُّ- صَاحِبُ أَيْلَةَ- عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بن عبد القارى. قَالَ: سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ يَقُولُ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا نَزَلَ عَلَيْهِ الْوَحْيُ، يُسْمَعُ عِنْدَهُ دَوِيٌّ كَدَوِيِّ النَّحْلِ. وَذَكَرَ الْحَدِيثَ.

وَفِي حَدِيثِ أَبِي بَكْرٍ سُمِعَ عِنْدَ وَجْهِهِ كَدَوِيِّ النحل .

Ömer b. el-Hattâb der ki: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) vahiy inerken arı uğultusu gibi bir ses işitilirdi."

Ebû Bekr'in (Ahmed b. Hasan el-Kâdı'nın) rivayeti: "...Yüzünün yanında arı uğultusu gibi bir ses işitilirdi" şeklindedir.[3]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدِ اللهِ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ قُتَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مُوسَى بْنِ أَبِي عَائِشَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ فِي

---

[1] Müslim, *fadâil* 23 (88), *hudûd* 3 (13) ve Ahmed, *Müsned* (5/317, 318, 331, 337).

[2] Müslim, *cihad* 31 (84).

[3] Ahmed, *Müsned* (1/34) ve Tirmizi (4/151-152). Bakın: İbn Kesîr, *el-Bidâye* (3/21);

قَوْلِهِ ﷻ ﴿لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ﴾ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ، إِذَا نَزَلَ جِبْرِيلُ عليه السلام بِالْوَحْيِ كَانَ يُحَرِّكُ بِهِ شَفَتَيْهِ، فَيَشْتَدُّ عَلَيْهِ، وَكَانَ ذَلِكَ مِمَّا يُعْرَفُ مِنْهُ فَأَنْزَلَ اللهُ ﷻ ﴿لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسانَكَ لِتَعْجَلَ﴾ قال: متعجّل بأخذه. [إِنَّ عَلَيْنا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ ، أَيْ عَلَيْنَا أَنْ نَجْمَعَهُ فِي صَدْرِكَ، وَقُرْآنَهُ فنقْرَأُهُ فَإِذَا قَرَأْنَاهُ فَاتَّبِعْ قرآنه، قَالَ: إِذَا قَرَأْنَاهُ أَنْزَلْنَاهُ فاستمع له إنا علينا بيانه ان تبينه بِلِسَانِكَ فكَانَ إِذَا أَتَاهُ جِبْرِيلُ، أَطْرَقَ فَإِذَا ذَهَبَ قَرَأَهُ كَمَا وَعَدَهُ اللهِ ﷻ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ قُتَيْبَةَ، عَنْ جَرِيرٍ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ ، عن أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شيبة .

İbn Abbâs: **"Onu çarçabuk almak için dilini kımıldatma"**[1] âyetini açıklarken şöyle dedi: "Cibril vahiyle indiği zaman Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu hemen okumaya çalışır ve bu ona zor gelirdi. Bunun üzerine: **"Onu çarçabuk almak için dilini kımıldatma"**[2] âyeti nazil oldu. Yani, inen vahyi senin kalbine biz yerleştirecek ve onu sana okutacağız. Sana okuduğumuz zaman sus ve sadece dinle. Onu senin dilinle açıklatmak ta bize aittir, denilmiştir. Bunun içindir ki daha sonraları Cebrâîl vahiyle geldiği zaman Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) susup dinler, Cebrâil gittiği zaman da Yüce Allah'ın kendisine vaad ettiği gibi indiği şekliyle okurdu.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Kuteybe kanalıyla Cerîr'den ve Müslim ise Ebû Bekr b. Ebî Şeybe'den rivayet etmiştir.[3]

---

[1] Kıyâmet Sur. 16

[2] Kıyâmet Sur. 16

[3] Buhârî, *vahiy* 1 (4) ve *tevhîd* 9 (187), Müslim, *salât* 32 (148), *iman* 1(139) ve Ahmed, *Müsned* (6/232).

بَابُ فُتُورِ الْوَحْيِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فَتْرَةً حَتَّى شَقَّ عَلَيْهِ وَأَحْزَنَهُ، وَظَهَرَتْ عَلَيْهِ آثَارُ ذَلِكَ، وَنَزَلَ قَوْلُهُ ﷻ ﴿وَالضُّحى، وَاللَّيْلِ إِذا سَجى مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَما قَلى﴾ . وَمَا جَاءَ فِي قَوْلِهِ، وَما نَتَنَزَّلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ . وَقَوْلِهِ: ﴿أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ﴾ إِلَى قَوْلِهِ ﴿وَرَفَعْنا لَكَ ذِكْرَكَ﴾

Vahyin Bir Müddet Kesilmesi ve; "Kuşluk vaktine and olsun; Sükun erdiği zaman geceye and olsun ki, Rabbin seni ne bıraktı ve ne de sana darıldı"[1], "...Biz ancak Rabbinin buyruğu ile ineriz..."[2], "Senin gönlünü açmadık mı? Belini büken yükünü üzerinden almadık mı? Senin şanını yükseltmedik mi?"[3] Âyetleri

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ غَالِبٍ الْخُوَارِزْمِيُّ بِبَغْدَادَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، قَالَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ جُنْدُبِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: احْتَبَسَ جِبْرِيلُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَتِ امْرَأَةٌ مِنْ قُرَيْشٍ: قَدْ أَبْطَأَ عَلَيْهِ شَيْطَانُهُ. فَنَزَلَتْ: ﴿وَالضُّحى، وَاللَّيْلِ إِذا سَجى، مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَما قَلى﴾.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَثِيرٍ .

Cundub b. Abdillah der ki: Cebrâil'in Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelmesi gecikince Kureyş'ten bir kadın: "Şeytanı ona gelmekte gecikti" dedi. Bunun üzerine: **"Andolsun kuşluk vaktine ve sükûna erdiğinde geceye ki Rabbin seni bırakmadı ve sana darılmadı"**[4] âyetleri indi.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Muhammed b. Kesîr'den rivayet etmiştir.[5]

---

[1] Duhâ Sur. 1-3

[2] Meryem Sur. 64

[3] İnşirâh Sur. 1-3

[4] Duhâ Sur. 1-3

[5] Buhârî, *teheccüd* (1125).

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُمَرَ بْنِ حَفْصٍ، بْنِ الْحَمَّامِيِّ الْمُقْرِئُ بِبَغْدَادَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرٍو عُثْمَانُ بْنُ محمد بن بشير السَّقَطِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي.، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ يُونُسَ، قَالَ: حَدَّثَنَا، زُهَيْرٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَسْوَدُ بْنُ قَيْسٍ، عَنْ جُنْدُبِ بْنِ سُفْيَانَ، قَالَ: اشْتَكَى رَسُولُ اللهِ ﷺ لَيْلَتَيْنِ أَوْ ثَلَاثَةً فَجَاءَتْهُ. امْرَأَةٌ، فَقَالَتْ: يَا مُحَمَّدُ إِنِّي أَرْجُو أَنْ يَكُونَ شَيْطَانُكَ قَدْ تَرَكَكَ، لَمْ أَرَهُ قَرِبَكَ مُنْذُ لَيْلَتَيْنِ أَوْ ثَلَاثٍ. فَأَنْزَلَ اللهُ ﷻ وَالضُّحَى، وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَى مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ يُونُسَ، وَأَخْرَجَهُ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عن زهير

Cundub b. Süfyân der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) iki veya üç gün hasta kalınca kadının biri gelip: "Ey Muhammed! Şeytanının seni terk etmiş olmasını umarım, zira iki veya üç gündür yanına yaklaştığını görmedim" dedi. Bunun üzerine Yüce Allah: **"Andolsun kuşluk vaktine ve sükûna erdiğinde geceye ki Rabbin seni bırakmadı ve sana darılmadı"**[1] âyetlerini indirdi.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Ahmed b. Yûnus'tan, başka bir yolla da Züheyr'den rivayet etmiştir.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ،، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ خَدِيجَةَ أَنَّهَا قَالَتْ: لَمَّا أَبْطَأَ عَلَى رسول الله ﷺ الْوَحْيُ، جَزِعَ مِنْ ذَلِكَ جَزَعًا شَدِيدًا فَقُلْتُ لَهُ مِمَّا رَأَيْتُ مِنْ جَزَعِهِ: لَقَدْ قَلَاكَ رَبُّكَ مِمَّا يَرَى مِنْ جَزَعِكَ، فَأَنْزَلَ اللهُ تَعَالَى: ﴿مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى﴾. قُلْتُ: فِي هَذَا الْإِسْنَادِ انْقِطَاعٌ فَإِنْ صَحَّ فَقَوْلُ خَدِيجَةَ يَكُونُ عَلَى طَرِيقِ السُّؤَالِ أَوِ الِاهْتِمَامِ بِهِ]

Hişâm b. Urve'nin babasından bildirdiğine göre Hz. Hatice, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) vahiy gelmekte gecikince bundan çok endişelendi. Diyor ki: Ben onun endişesini görünce: "Rabbin senin endişeni görünce seni bıraktı"

---

[1] Duhâ Sur. 1-3

[2] Buhârî, *tefsir* (4950).

dedim. Bunun üzerine: **"...Rabbin seni bırakmadı ve sana darılmadı"**[1] âyetleri indi.

Hadisin isnâdında kopukluk vardır. Eğer hadis sahîhse Hz. Hatice bu sözü Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) soru olarak (bıraktı mı?) sormuştur veya ona verdiği önemden dolayı endişelenip böyle demiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ بِلَالٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنُ أَبِي عِيسَى الدَّرَابَجِرْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ الطَّنَافِسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ ذَرٍّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِجِبْرِيلَ: مَا يَمْنَعُكَ أَنْ تَزُورَنَا أَكْثَرَ، مِمَّا تَزُورُنَا. فَنَزَلَتْ: ﴿وَمَا نَتَنَزَّلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ﴾ إلى آخر الآية.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْبَغَوِيُّ بِبَغْدَادَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْهَيْثَمِ الْبَزَّازُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ ذَرٍّ قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي نُعَيْمٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ ذَرٍّ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ .

İbn Abbâs dedi ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Cibrîl'e: *"Neden bizi daha çok ziyaret etmiyorsun?"* diye sorunca, **"...Biz ancak Rabbinin buyruğu ile ineriz..."**[2] âyeti nazil oldu.

Bu hadis başka bir kanalla da nakledilmiştir.

Buhârî *Sahîh*'te Ebû Nuaym'dan, Ömer b. Zer'den aynı mânâda bir rivayette bulunmuştur.[3]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ كَامِلٍ القاضي، أخبرنا أحمد ابن سَعِيدٍ الْجَمَّالُ، قَالَ: حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عن الأوراعي، عَنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: رَأَيْتُ مَا هُوَ مَفْتُوحٌ عَلَى أُمَّتِي بَعْدِي، كَفْرًا كَفْرًا فَسَرَّنِي ذَلِكَ. فَنَزَلَتْ: ﴿وَالضُّحى، وَاللَّيْلِ إِذا سَجى، مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَما قَلى﴾ إِلَى قَوْلِهِ ﴿وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضى﴾. قَالَ: أُعْطِيَ أَلْفَ قَصْرٍ مِنْ لُؤْلُؤٍ، تُرَابُهَا الْمِسْكُ، فِي

---

[1] Duhâ Sur. 1-3

[2] Meryem Sur. 64

[3] Buhârî 6 (224), Müslim, *tefsir* (2312) ve Ahmed, *Müsned* (3/236).

كُلِّ قَصْرٍ مَا ينبغي لَهُ.. قَالَ أَبُو عَبْدِ اللهِ: سَمِعْتُ أَبَا عَلِيٍّ الْحَافِظَ يَقُولُ: لَمْ يُحَدِّثْ بِهِ عَنِ الثَّوْرِيِّ غَيْرُ قَبِيصَةَ. وَرَوَاهُ يَحْيَى بْنُ الْيَمَانِ: عَنِ الثَّوْرِيِّ، فَوَقَفَهُ.

قُلْتُ: رَوَاهُ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَيُّوبَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ عن سُفْيَانَ مَرْفُوعًا.

Ali b. Abdillah b. Abbâs'ın babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Benden sonra ümmetimin fethedeceği yerler bana köy köy gösterildi de çok sevindim"* buyurunca, Yüce Allah: **"Andolsun kuşluk vaktine ve sükûna erdiğinde geceye ki Rabbin seni bırakmadı ve sana darılmadı... Rabbin şüphesiz sana verecek ve sen de hoşnut olacaksın"**[1] âyetlerini indirdi. Yüce Allah Cennette ona inciden yapılmış, toprağı miskten olan bin tane saray verdi. Her sarayda da ona yaraşır şekilde eşler ile hizmetçiler ihsan etti.

Ebû Abdillah der ki: Ebû Ali el-Hâfız şöyle dedi: Bu hadisi Sevrî'den sadece Kabîsa nakletmiştir. Yahyâ b. el-Yemân ise bunu Sevrî'den mevkûf olarak aktarmıştır.

Derim ki: Ahmed b. Muhammed b. Eyyûb bunu İbrâhîm b. Sa'd kanalıyla Süfyân'dan merfû olarak nakletmiştir.

وأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الأَعْرَابِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هَانِئٍ النَّيْسَابُورِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عُبَيْدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فَذَكَرَهُ مُرْسَلًا.

Bu hadis başka bir kanalla Ali b. Ubeydillah b. Abbâs'tan mürsel olarak nakledilmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الأَعْرَابِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يَزِيدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عَلِيِّ بْنِ رَبَاحٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ: كُنْتُ عِنْدَ مَسْلَمَةَ ابنِ مَخْلَدٍ الأَنْصَارِيِّ، وَهُوَ يَوْمَئِذٍ، عَلَى مِصْرَ وَعَبْدُ اللهِ بْنُ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ جَالِسٌ مَعَهُ فَتَمَثَّلَ مَسْلَمَةُ بِبَيْتٍ مِنْ شِعْرِ أَبِي طَالِبٍ، فَقَالَ: لَوْ أَنَّ أَبَا طَالِبٍ رَأَى مَا نَحْنُ فِيهِ الْيَوْمَ مِنْ نِعْمَةِ اللهِ وَكَرَامَتِهِ، لَعَلِمَ أَنَّ ابْنَ أَخِيهِ سَيِّدٌ قَدْ جَاءَ بِخَيْرٍ كَثِيرٍ.

---

[1] Duhâ Sur. 1-5

فَقَالَ عَبْدُ اللهِ بْنَ عَمْرٍو: وَيَوْمَئِذٍ قَدْ كَانَ سَيِّدًا كَرِيمًا قَدْ جَاءَ بِخَيْرٍ كَثِيرٍ. فَقَالَ مَسْلَمَةُ: أَلَمْ يَقُلِ اللهُ ﷻ ﴿أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيماً فَآوى وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدى، وَوَجَدَكَ عائِلًا فَأَغْنى﴾. فَقَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ عَمْرٍو: أَمَّا الْيَتِيمُ، فَقَدْ كَانَ يَتِيمًا مِنْ أَبَوَيْهِ، وَأَمَّا الْعَيْلَةُ، فَكُلُّ مَا كَانَ بِأَيْدِي الْعَرَبِ إِلَى الْقِلَّةِ.

Mûsa b. Ali b. Rebâh der ki: Babamın şöyle dediğini işittim: Mesleme b. Muhalled el-Ensârî'nin yanındaydım. O zaman Mesleme, Mısır valisiydi. Abdullah b. Amr b. el-Âs ta onunla oturmaktaydı. Bir ara Mesleme, Ebû Tâlib'den bir şiir okudu ve: "Şayet Ebû Tâlib şu anda Yüce Allah'ın bize bahşettiği nimetler ile değeri görseydi o zamanlar yeğeninin birçok hayırlara vesile olacak bir efendi olduğunu anlardı" dedi. Abdullah: "O zamanlar da efendi, değerli ve pek çok hayırlara sahipti" karşılığını verdi. Mesleme: "Ama Yüce Allah: **«Seni yetim bulup barındırmadı mı? Şaşırmış bulup da yol göstermedi mi? Seni fakir bulup zengin etmedi mi?»**[1] buyurmuyor mu?" diye sorunca, Abdullah: "Yetim olması anne baba tarafından yetim olmasıdır. Fakirliğe gelince ise Arapların sahip olduğu tüm mallar bir azınlığın elindeydi" dedi.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا عَارِمٌ وسليمان ابن حَرْبٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ، عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، أَظُنُّهُ، عَنْ سعيد بن جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: سَأَلْتُ رَبِّي ﷻ مَسْأَلَةً وَوَدِدْتُ أَنِّي لَمْ أَكُنْ سَأَلْتُهُ إِيَّاهَا، قُلْتُ: يَا رَبِّ. إِنَّهُ قَدْ كَانَ قَبْلِي رُسُلٌ، مِنْهُمْ من كان يحي الْمَوْتَى، وَمِنْهُمْ مَنْ سَخَّرْتَ لَهُ الرِّيحَ. قَالَ: أَلَمْ أَجِدْكَ ضَالًّا فَهَدَيْتُكَ. قُلْتُ: بَلَى يَا رَبِّ. [قَالَ: أَلَمْ أَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَيْتُكَ، قُلْتُ: بَلَى يَا رَبِّ] قَالَ: أَلَمْ أَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ، أَلَمْ أَضَعْ عَنْكَ وِزْرَكَ الَّذِي أَنْقَضَ ظَهْرَكَ، أَلَمْ أَرْفَعْ لَكَ ذِكْرَكَ، قُلْتُ: بَلَى يَا رَبِّ!

هَذَا لَفْظُ حَدِيثِ سُلَيْمَانَ بْنِ حَرْبٍ. زَادَ عَارِمٌ، فِي آخِرِهِ، قَالَ: فَوَدِدْتُ أَنِّي لَمْ أَكُنْ سَأَلْتُهُ.

İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Rabbim! Benden önce ölüleri dirilten peygamberlerin oldu.*

---

[1] Duhâ Sur. 6-8

Rüzgarı emrine verdiğin peygamberlerin oldu" diyerek Rabbimden bir şey istedim ancak keşke istemeseydim. Buna karşılık Yüce Allah bana: «Seni şaşırmış bulup da yol göstermedim mi?» diye sordu. Ben: «Rabbim! Evet, yaptın» cevabını verince: «Seni yetim bulup barındırmadım mı?» diye sordu. Ben: «Rabbim! Evet, yaptın» cevabını verince: «Göğsünü ferahlatmadım mı? Belini büken yükünü hafifletmedim mi? Senin şanını yüceltmedim mi?» diye sordu. Ben de: «Rabbim! Evet, yaptın» cevabını verdim."

Hadisin lafzı Süleyman b. Harb'a aittir. Ârim hadisin sonunda: *"Keşke ondan istemeseydim"* ibaresini eklemiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الشَّافِعِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ فِي قَوْلِهِ، ﴿وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ﴾ قَالَ: لَا أُذْكَرُ إِلَّا ذُكِرْتَ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ. قَالَ الشَّافِعِيُّ: يَعْنِي، وَاللهُ أَعْلَمُ، ذِكْرَهُ عِنْدَ الْإِيمَانِ بِاللهِ، وَالْآذَانِ، وَيُحْتَمَلُ ذِكْرُهُ عِنْدَ تِلَاوَةِ الْقُرْآنِ، وَعِنْدَ الْعَمَلِ بِالطَّاعَةِ وَالْوُقُوفِ عَنِ الْمَعْصِيَةِ.

Mücâhid: **"Senin şanını yüceltmedik mi?"**[1] âyetini açıklarken şöyle demiştir: "Ben anıldığım zaman sen de benimle birlikte anılacaksın, anlamındadır. Bu da; «Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in de Allah'ın Resûlü olduğuna şahadet ederim» şeklindeki söz iledir." Şâfiî der ki: "Allah en doğrusunu bilir; ancak burada kastedilen, iman ederken ve ezan okunurken adının zikredilmesidir. Kur'ân okurken, itaat ederken ve isyandan kaçınırken adının zikredilmesi de olabilir."

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ وأبو سعيد بن أبي عَمْرٍو قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا سَعِيدٌ، عَنْ قَتَادَةَ، فِي قَوْلِهِ ﷻ: ﴿وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ﴾ قَالَ: رَفَعَ اللهُ ذِكْرَهُ فِي الدُّنْيَا، وَالْآخِرَةِ فَلَيْسَ خَطِيبٌ وَلَا مُتَشَهِّدٌ وَلَا صَاحِبُ صَلَاةٍ إِلَّا يُنَادِي بِهَا: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ..

---

[1] İnşirâh Sur. 4

Katâde; **"Senin şanını yüceltmedik mi?"**[1] âyetini açıklarken de şöyle demiştir: "Yüce Allah hem dünya, hem de âhirette onun şanını yüceltmiştir. Zira gerek hutbe veren, gerek şahadet getiren, gerekse namaz kılan her bir kişi «Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in de Allah'ın Resûlü olduğuna şahadet ederim» der."

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمْدُونُ السِّمْسَارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا الأَزْرَقُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حسّان بن إِبْرَاهِيمَ الْكِرْمَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنْ مُوسَى بْنِ أَبِي عَائِشَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ قَتَّةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لَكَ، وَلِقَوْمِكَ﴾ قَالَ: شَرَفٌ لَكَ وَلِقَوْمِكَ، وَفِي قَوْلِهِ: ﴿لَقَدْ أَنْزَلْنا إِلَيْكُمْ كِتاباً فِيهِ ذِكْرُكُمْ﴾ ، قال: فيه شرفكم.

İbn Abbâs: **"Doğrusu bu, hem senin hem de kavmin için bir öğüttür..."**[2] buyruğunu: "Bu Kur'ân hem senin hem de kavmin için bir şeref ve onurdur, anlamındadır" şeklinde açıklamıştır. **"Andolsun, size, içinde zikriniz bulunan bir kitap indirdik..."**[3] âyetini açıklarken ise: "*Zikriniz* ifadesinden kasıt şerefiniz ve onurunuzdur" demiştir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي رُؤْيَةِ مَنْ رَأَى جِبْرِيلَ عليه السلام يَوْمَ بَنِي قُرَيْظَةَ

Benî Kurayza Günü Cibrîl'i Rüyasında Gören Kişi

قَدْ ذَكَرْنَا فِيهَا أَخْبَارًا فِي ذِكْرِ بَنِي قُرَيْظَةَ مِنْ هَذَا الْكِتَابِ.

Bu kitapta Benî Kurayza bölümünde bu konuda bazı haberler zikretmiştik.

أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ الْإِسْفَرَايِينِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ هِلَالٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: رَأَيْتُ الْغُبَارَ سَاطِعًا فِي سِكَّةِ بَنِي غَنْمٍ مَوْكِبَ جِبْرِيلَ عليه السلام حِينَ سَارَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى بَنِي قُرَيْظَةَ.

---

[1] İnşirâh Sur. 4

[2] Zuhruf Sur. 44

[3] Enbiyâ Sur. 10

Enes der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Benî Kurayza'nın üzerine gittiği zaman Cibril'in melekler alayının Ğanm oğulları sokağından geçtikleri sırada yükselen tozunu gördüm."

وأَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَالِينِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمُقَدَّمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلَالٍ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى الْغُبَارِ سَاطِعًا فِي مَوْكِبِ جِبْرِيلَ حِينَ سَارَ إِلَى بَنِي قُرَيْظَةَ فِي سِكَّةِ بَنِي غَنْمٍ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُوسَى بْنِ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ جَرِيرِ بْنِ حَازِمٍ

Enes der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Benî Kurayza'nın üzerine gittiği zaman Cibril'in melekler alayının; Ğanm oğulları sokağından geçtikleri sırada yükselen tozunu hâla görür gibiyim."

Buhârî bunu *Sahîh*'te Mûsa b. İsmâil kanalıyla Cerîr b. Hâzım'dan rivayet etmiştir.[1]

وَذَكَرْنَا، عَنْ مَغَازِي مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، وَغَيْرِهِ أَنَّ رسول الله ﷺ خَرَجَ فِي أَثَرٍ فَمَرَّ عَلَى مَجْلِسِ بَنِي غَنْمٍ، فَسَأَلَهُمْ: مَرَّ عَلَيْكُمْ فَارِسٌ آنِفًا؟ قَالُوا: مَرَّ عَلَيْنَا دِحْيَةُ الْكَلْبِيُّ، عَلَى فَرَسٍ أَبْيَضَ، تَحْتَهُ نَمَطٌ أَوْ قَطِيفَةٌ مِنْ دِيبَاجٍ، عَلَيْهِ اللَّأْمَةُ، فَذَكَرُوا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: ذَاكَ جِبْرِيلُ. وَكَانَ يُشَبِّهُ دِحْيَةَ الْكَلْبِيَّ بِجِبْرِيلَ عليه السلام

Musâ b. Ukbe ve başkasının bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir iz peşinde giderken Ğanm oğullarının meclisine uğradı ve: ***"Demin yanınızdan bir süvari geçti mi?"*** diye sordu. Onlar şöyle cevap verdiler: "Dihyetu'l-Kelbî geçti. Beyaz bir ata binmişti ve altında ipekten bir eğer vardı." Dediklerine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"O, Cibrîl'dir"*** buyurmuş. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Dihyetu'l-Kelbî'yi Cibrîl'e benzetirdi.[2]

وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَزَّازُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ هُوَ ابْنُ غِيَاثٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادٌ هُوَ ابْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ،

---

[1] Buhârî, *meğâzi* 30 (4118) ve Ahmed, *Müsned* (1/153, 3/213).

[2] Ahmed, Müsned (2/107, 3/334, 6/94, 141, 146).

عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، لَمَّا فَرَغَ مِنَ الْأَحْزَابِ، دَخَلَ مُغْتَسَلًا لِيَغْتَسِلَ فَجَاءَهُ جِبْرِيلُ، فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ قَدْ وَضَعْتُمْ أَسْلِحَتَكُمْ، وَمَا وَضَعْنَا، أسلحتنا. انهد إِلَى بَنِي قُرَيْظَةَ. فَقَالَتْ عَائِشَةُ، يَا رَسُولَ اللهِ، لَقَدْ رَأَيْتُهُ مِنْ خَلَلِ الْبَابِ قَدْ عَصَبَ رَأْسَهُ التُّرَابُ.

Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Ahzâb savaşı bittikten sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yıkanmak için banyoya girince Cibrîl gelip: "Ey Muhammed! Silahlarınızı bıraktınız mı? Biz silahlarımızı bırakmadık. Benî Kurayza'ya git" dedi. Hz. Âişe der ki: Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Onu kapı aralığından gördüm, başı toprakla dolmuştu" dedim.

أَخْبَرَنَا أَبُو صَالِحٍ مَنْصُورُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ الْبَزَّازُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ الْقَوَارِيرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ أَخِيهِ عُبَيْدِ اللهِ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ ﷺ عَلَى بِرْذَوْنٍ، وَعَلَيْهِ عِمَامَةٌ طَرَفُهَا بَيْنَ كَتِفَيْهِ، فَسَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ، فَقَالَ: رَأَيْتِيهِ. ذَاكَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ.

Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre bir adam başında bir ucu omuzları arasında olan bir sarıkla bir beygirin üzerinde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi. Hz. Âişe onu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onu gördün mü. O, Cibrîl'dir"* buyurdu.[1]

رَوَاهُ ابْنُ وَهْبٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ. وَرُوِيَ فِي ذَلِكَ أَيْضًا عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَدْ أَخْرَجْنَاهُ فِي الْفَضَائِلِ.

İbn Vehb bunu Abdullah kanalıyla Abdurrahman b. el-Kâsım'dan, o babasından, o da Hz. Âişe'den rivayet etmiştir. Aynı konuda bir rivayet Şa'bî kanalıyla Ebû Seleme'den, o da Hz. Âişe'den nakledilmiştir. Bunu ***Fadâil*** kitabında zikrettik.

---

[1] İbn Sa'd, *Tabakât* (8/44).

بَابُ مَا جَاءَ فِي رُؤْيَةِ أُمِّ سَلَمَةَ، زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ جِبْرِيلَ عليه السلام

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Hanımı Ümmü Seleme'nin Rüyasında Cibrîl'i Görmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، وَعَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عُثْمَانَ النَّهْدِيُّ، عَنْ سَلْمَانَ قَالَ: لَا تَكُونَنَّ إِنِ اسْتَطَعْتَ أَوَّلَ مَنْ يَدْخُلُ السُّوقَ، وَلَا آخِرَ مَنْ يَخْرُجُ مِنْهَا، فَإِنَّهَا مَعْرَكَةُ الشَّيْطَانِ، وَبِهَا يَنْصُبُ رَايَتَهُ، أَوْ كَمَا قَالَ: وَنُبِّئْتُ أَنَّ جِبْرِيلَ عليه السلام، أَتَى النَّبِيَّ ﷺ وَعِنْدَهُ أُمُّ سَلَمَةَ قَالَ: فَجَعَلَ يَتَحَدَّثُ ثُمَّ قَامَ، فَقَالَ نَبِيُّ اللهِ ﷺ لِأُمِّ سَلَمَةَ: مَنْ هَذَا؟ أَوْ كَمَا قَالَتْ: قُلْتُ: هَذَا دِحْيَةُ الْكَلْبِيُّ قَالَ: فَقَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ: مَا حَسِبْتُهُ إِلَّا إِيَّاهُ، حَتَّى سَمِعْتُ خُطْبَةَ النَّبِيِّ ﷺ يُخْبِرُ جِبْرِيلَ، أَوْ كَمَا قَالَ: فَقُلْتُ: لِأَبِي عُثْمَانَ: مِمَّنْ سَمِعْتَ هَذَا؟. قَالَ: مِنْ أُسَامَةَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبَّاسِ بْنِ الْوَلِيدِ، عَنِ الْمُعْتَمِرِ. وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ مُحَمَّدِ بن عبد الأعلى

Selmân der ki: "Eğer yapabilirsen çarşıya ilk giren ve son çıkan sen olma. Çünkü orası şeytanın (insanları yoldan çıkarmak için) savaş verdiği yerdir. Söylendiğine göre Ümmü Seleme de oradayken Cibrîl, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girdi ve O'nunla (sallallahu aleyhi vesellem) konuştu. Sonra kalkıp gidince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ümmü Seleme'ye: *"Bu kimdir?"* diye sordu. Ümmü Seleme: "Bu, Dıhyetu'l-Kelbî'dir" cevabını verdi. Ümmü Seleme der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hutbesinde Cibrîl'in geldiğini söyleyene kadar ben onu Dıhye zannettim." Süleymân der ki: Ebû Osmân'a: "Bunu kimden işittin?" diye sorduğumda: "Usâme'den" cevabını verdi.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Abbâs b. el-Velîd kanalıyla Mu'temir'den ve Müslim ise Muhammed b. Abdi'l-A'lâ'dan rivayet etmiştir.[1]

---

[1] Buhârî, *menâkib* 25 (3634).

بَابُ مَا جَاءَ فِي رُؤْيَةِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ﷺ وَمَنْ كَانَ مَعَهُ مِنَ الصَّحَابَةِ فِي مَجْلِسِ النَّبِيِّ ﷺ جِبْرِيلَ عليه السلام

Ömer b. el-Hattâb ve Onunla Birlikte Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Meclisinde Olan Ashâbın Cibrîl'i Görmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ غِيَاثٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ بُرَيْدَةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَعْمَرَ، وَحُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَا: لَقِينَا عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ فَذَكَرْنَا لَهُ الْقَدَرَ وَمَا يَقُولُونَ فِيهِ، فَقَالَ إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ فَقُولُوا لَهُمْ إِنَّ ابْنَ عُمَرَ مِنْكُمْ بَرِيءٌ، وأنتم منه برءاء ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ قَالَ: أَخْبَرَنِي عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، أَنَّهُمْ بَيْنَمَا هُمْ جُلُوسٌ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ جَاءَهُ رَجُلٌ حَسَنُ الْوَجْهِ حَسَنُ الشَّعْرِ عَلَيْهِ ثِيَابُ بَيَاضٍ، فَنَظَرَ الْقَوْمُ. بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ فَقَالُوا: مَا نَعْرِفُ هَذَا. وَلَا هَذَا صَاحِبُ سَفَرٍ. ثُمَّ قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ آتِيكَ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: فَجَاءَ فَوَضَعَ رُكْبَتَيْهِ عَلَى رُكْبَتَيْهِ وَيَدَيْهِ عَلَى فَخِذَيْهِ. فَقَالَ: مَا الْإِسْلَامُ؟ قَالَ: الْإِسْلَامُ شَهَادَةِ أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ، وَتُقِيمُ الصَّلَاةِ وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ، وَتَصُومُ رَمَضَانَ، وَتَحُجُّ الْبَيْتَ. قَالَ: فَمَا الْإِيمَانُ؟ قَالَ: أَنْ تُؤْمِنَ بِاللهِ وَمَلَائِكَتِهِ، وَالْجَنَّةِ، وَالنَّارِ، وَالْبَعْثِ بَعْدَ الْمَوْتِ، وَالْقَدَرِ كُلِّهِ. قَالَ: فَمَا الْإِحْسَانُ؟ قَالَ: أَنْ تَعْبُدَ اللهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ، فَإِنَّهُ يَرَاكَ. قَالَ: فَمَتَى السَّاعَةُ؟ قَالَ: ما الْمَسْؤُول عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ. قَالَ: فَمَا أَشْرَاطُهَا؟ قَالَ أَنْ تَرَى الْحُفَاةَ الْعُرَاةَ رِعَاءَ الشَّاءِ، يَتَطَاوَلُونَ فِي الْبُنْيَانِ، وَوَلَدَتِ الْإِمَاءُ أَرْبَابَهُنَّ. ثُمَّ قَالَ: عَلَيَّ بِالرَّجُلِ: فَطَلَبُوهُ فَلَمْ يَرَوْا شَيْئًا. فَلَبِثَ يَوْمَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا ثُمَّ قَالَ: يَا ابْنَ الْخَطَّابِ: أَتَدْرِي مَنِ السَّائِلُ عَنْ كَذَا، وَكَذَا؟ قَالَ: اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: ذَاكَ جِبْرِيلُ. جَاءَكُمْ يُعَلِّمُكُمْ دِينَكُمْ. [وَذَكَرَ الْحَدِيثَ] .

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَاتِمٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ

Yahyâ b. Ya'mer ile Humeyd b. Abdirrahman şöyle dediler: Abdullah b. Ömer'i bulup ona kader ve kader hakkında söylenenlerden bahsettik. Bize şöyle karşılık verdi: "Kader hakkında böyle diyenlerin yanına dönünce: «İbn Ömer sizden beridir. Siz de ondan berisiniz» deyin." İbn Ömer bunu üç defa

tekrar etti. Sonra şöyle dedi: "Ömer b. el-Hattâb'ın bana bildirdiğine göre Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında otururlarken yanına güzel yüzlü, güzel saçlı ve beyaz giysili bir adam geldi. Oradakiler birbirine bakıp: "Bunu tanımıyoruz. Bu yolcu da değil" dediler. Sonra gelen adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Yanına gelebilir miyim?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Evet"*** cevabını verince adam gelip dizlerini Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) dizlerinin üzerine, ellerini de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) baldırına koydu ve: "İslam nedir?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"İslam; Allah'tan başka ilah olmadığına onun tek olduğuna, Muhammed'in de Allah'ın resûlü olduğuna şahadet etmen, namaz kılman, zekat vermen, Ramazan orucunu tutman ve Kâbe'yi tavaf etmendir"*** cevabını verince adam: "İman nedir?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Allah'a, meleklerine, cennete, cehenneme, öldükten sonra dirilmeye ve kadere iman etmendir"*** cevabını verdi. Adam: "İhsan nedir?" diye sorunca ise Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Allah'ı, Onu görüyormuşçasına ibadet etmendir. Eğer sen onu görmüyorsan, şüphesiz ki O seni görüyor"*** cevabını verdi. Adam: "Kıyamet saati ne zamandır?" diye sorunca ise: ***"Bu meselede sorulan, sorandan daha bilgili değildir"*** cevabını verdi. Adam: "Peki kıyametin şartları nedir?" diye sorunca ise: ***"Yalınayak, çıplak ve koyun çobanlarının yüksek binalar yaptıklarını görmen ve cariyenin, efendisini doğurmasıdır"*** cevabını verdi.

Sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) : "Bana o adamı getirin" buyurunca onu aradılar, ancak bulamadılar. İki veya üç gün sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Ey İbnu'l-Hattâb! Bana bu soruları soranın kim olduğunu biliyor musun?"*** diye sordu. Hz. Ömer: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" cevabını verince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"O, Cibrîl'dir. Size dininizi öğretmek için geldi"*** buyurdu.

Müslim bunu *Sahîh*'te Muhammed b. Hâtim kanalıyla Yahyâ b. Saîd'den rivayet etmiştir.[1]

وَأَخْرَجَهُ مِنْ حَدِيثِ كَهْمَسِ بْنِ الْحَسَنِ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ، قَالَ فِيهِ: بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ، شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعْرِ، لا يرى عليه أسر السَّفَرِ،

---

[1] Müslim 1 (38).

وَلَا يَعْرِفُهُ فِينَا أَحَدٌ، حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ وَقَالَ فِي كُلِّ مَا نَجِيبُهُ بِهِ: صَدَقْتَ، قَالَ: فَعَجِبْنَا لَهُ يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ. رَوَاهُ أَبُو هُرَيْرَةَ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَوْمًا بَارِزًا لِلنَّاسِ فَأَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ. مَا الْإِيمَانُ؟..

وَقَالَ فِي آخِرِهِ: ثُمَّ أَدْبَرَ الرَّجُلُ، فَقَالَ: رُدُّوا عَلَيَّ الرَّجُلَ فَأَخَذُوا لِيَرُدُّوا فَلَمْ يَرَوْا شَيْئًا. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: هَذَا جِبْرِيلُ جَاءَ لِيُعَلِّمَ النَّاسَ دِينَهُمْ.

أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ.

Bu hadis Kehmes b. el-Hasan kanalıyla İbn Bureyde'den şu şekilde nakledilmiştir: Bir gün Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında otururken, simsiyah saçlı bir adam geldi. Üzerinde yolculuk izi yoktu ve aramızda kimse onu tanımıyordu. Adam Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında oturdu. Adam Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) verdiği her cevaba: "Doğru söyledin" deyince biz hem sorduğu, hem de onu tasdik ettiği için hayret ettik.

Ebû Hureyre bu hadisi şu şekilde rivayet etti: "Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) halkın yanına çıkmışken bir adam gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! İman nedir?" diye sordu..." Hadisin sonunda şu ibare vardır: Sonra adam arkasını dönüp giderken Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Adamı bana geri getirin"*** buyurdu. Onu geri getirmek için gittiler, ancak bulamadılar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Bu, Cibrîl'dir. İnsanlara dinlerini öğretmek için geldi"*** buyurdu.

Buhârî ve Müslim bunu *Sahîh*'lerinde rivayet etmiştir.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي رُؤْيَةِ حَارِثَةَ بْنِ النُّعْمَانِ جِبْرِيلَ عليه السلام جَالِسًا فِي الْمَقَاعِدِ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ

Hârise b. en-Numân'ın, Cibrîl'i Resûlullah (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM) İle Beraber Halkın Oturduğu Yerde Otururken Görmesi

حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ رَحِمَهُ اللهُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ: أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ عَامِرِ بْنِ

---

[1] Buhârî, *iman* (37), Müslim, *iman* (39) ve Ahmed, *Müsned* (1/27, 28, 51, 52, 53, 3/107).

رَبِيعَةَ عَنْ حَارِثَةَ بْنِ النُّعْمَانِ. قَالَ: مَرَرْتُ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَمَعَهُ جِبْرِيلُ عليه السلام جَالِسٌ فِي الْمَقَاعِدِ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ، وَمَرَرْتُ، فَلَمَّا رَجَعْنَا وَانْصَرَفَ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَالَ لِي: هَلْ رَأَيْتَ الَّذِي كَانَ مَعِي؟ قُلْتُ: نَعَمْ! قَالَ: فَإِنَّهُ جِبْرِيلُ، وَقَدْ رَدَّ عليك السَّلام .

Hârise b. en-Nu'mân der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Cibrîl ile insanların bir araya gelip oturduğu yerde otururken yanına uğradım. Ona selam verdim ve geçip gittim. Ben geri dönüp, Cibrîl de gittiği zaman Resûlullah: *"Benimle olan kişiyi gördün mü?"* diye sordu. Ben: "Evet" cevabını verince: *"O, Cibrîl'di, selamına karşılık verdi"* buyurdu.

بَابُ مَا جَاءَ فِي رُؤْيَةِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ جِبْرِيلَ عليه السلام

Abdullah b. Abbâs'ın Cibrîl'i Görmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ ابن مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمَّارُ بْنُ أَبِي عَمَّارٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: كُنْتُ مَعَ أَبِي عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَمَعَهُ رَجُلٌ يُنَاجِيهِ، فَكَانَ كَالْمُعْرِضِ عَنِّي، فَلَمَّا خَرَجْنَا قَالَ: يَا بُنَيَّ أَلَمْ تَرَ أَنَّ ابْنَ عَمِّكَ كَانَ كَالْمُعْرِضِ عَنِّي عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي فرك فَقُلْتُ يَا أَبَاهُ. إِنَّهُ كَانَ عِنْدَهُ رَجُلٌ يُنَاجِيهِ، فَرَجَعَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ: قُلْتُ لِعَبْدِ اللهِ: كَذَا، وَكَذَا، فَقَالَ: إِنَّهُ كَانَ عِنْدَكَ رَجُلٌ تُنَاجِيهِ وَيُنَاجِيكَ، فَهَلْ كَانَ عِنْدَكَ أَحَدٌ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: وَهَلْ رَأَيْتَهُ يَا عَبْدَ اللهِ؟ قُلْتُ: نَعَمْ! قَالَ ذَاكَ جِبْرِيلُ ﷺ. هُوَ الَّذِي كَانَ يشغلني عنك

İbn Abbâs der ki: Babamla beraber Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanındayken bir adam onunla gizlice konuşuyordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sanki benden yüz çevirmişti. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanından çıkınca babam: "Evladım! Amcan oğlunun sanki benden yüz çevirmiş gibi olduğunu görmedin mi?" dedi. Ben: "Babacığım! Yanında gizlice konuştuğu bir adam vardı" karşılığını verince babam Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına dönüp şöyle dedi: "Ey Allah'ın Resûlü! Abdullah'a şöyle şöyle dedim" dediğimde: «Yanında gizlice konuştukları biri vardı» karşılığını verdi. Gerçekten kimse var mıydı?" Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onu gördün mü ey*

Abdullah?" diye bana sorunca: "Evet" cevabını verdim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"O, Cibrîl'dir. Seninle ilgilenmeme engel olan oydu"* buyurdu.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي رُؤْيَةِ الْأَنْصَارِيِّ جِبْرِيلَ ﷺ وَحَدِيثِهِ مَعَهُ

Ensârlının Cibrîl'i Görüp Onunla Konuşması

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، وَأَبُو سعيد بن أبي عمرو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ الْقُمِّيُّ، عَنْ جَعْفَرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: عَادَ رَسُولُ اللهِ ﷺ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ، فَلَمَّا دَنَا مِنْ مَنْزِلِهِ، سَمِعَهُ يَتَكَلَّمُ فِي الدَّاخِلِ، فَلَمَّا اسْتَأْذَنَ عَلَيْهِ دَخَلَ، فَلَمْ يَرَ أَحَدًا. قَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: سَمِعْتُكَ تُكَلِّمُ غَيْرَكَ، قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ- لَقَدْ دَخَلْتُ الدَّاخِلَ اغْتِمَامًا بِكَلَامِ النَّاسِ مِمَّا بِي مِنَ الْحُمَّى. فَدَخَلَ عَلَيَّ دَاخِلٌ، مَا رَأَيْتُ رَجُلًا قَطُّ بَعْدَكَ أَكْرَمَ مَجْلِسًا وَلَا أَحْسَنَ حَدِيثًا مِنْهُ، قَالَ: ذَلِكَ جِبْرِيلُ. وَإِنَّ مِنْكُمْ لَرِجَالًا لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ يُقْسِمُ عَلَى اللهِ لا برّه.

وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هَاشِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ الْقُمِّيُّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ الْمُغِيرَةِ فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ.

İbn Abbâs anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ensâr'dan hasta olan birini ziyaret ederken onun evine yaklaşınca adamın içeride konuştuğunu duydu. İzin alıp içeriye girdiğinde kimseyi göremeyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Senin başkasıyla konuştuğunu duydum"* dedi. Adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Bendeki ateşten dolayı halkın konuşmasından rahatsız olarak içeriye girdim. Yanıma, daha önce, senin dışında böyle güzel sohbet eden ve konuşanını görmediğim bir adam girdi" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"O, Cibril'di. Sizden öyleleri vardır ki; Allah adına yemin etse, Allah onun yeminini boşa çıkarmaz"* buyurdu.

---

[1] Heysemî, *Mecma* (9/276).

بَابُ مَا جَاءَ فِي رُؤْيَةِ مُحَمَّدِ بْنِ مَسْلَمَةَ الأَنْصَارِيِّ الْبَدْرِيِّ جِبْرِيلَ ﷺ

Muhammed b. Mesleme el-Ensârî el-Bedrî'nin Cibrîl'i Görmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ الْمُؤَمَّلِ، أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ إِسْحَاقَ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَرُوبَةَ الْحُسَيْنُ بْنُ أَبِي مَعْشَرٍ السُّلَمِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ مُوسَى قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَسْلَمَةَ، قَالَ: مَرَرْتُ فَإِذَا رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى الصَّفَا، وَاضِعًا خَدَّهُ عَلَى خَدِّ رَجُلٍ، قَالَ: فَذَهَبْتُ فَلَمْ أَلْبَثْ أَنْ نَادَانِي رَسُولُ الله ﷺ قَالَ: فَقُمْتُ لَهُ. فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ! مَا مَنَعَكَ أَنْ تُسَلِّمَ؟ قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ مَسْلَمَةَ: يَا رَسُولَ اللهِ! رَأَيْتُكَ فَعَلْتَ بِهَذَا الرَّجُلِ شَيْئًا مَا فَعَلْتَهُ بِأَحَدٍ مِنَ النَّاسِ، فَكَرِهْتُ أَنْ أَقْطَعَ عَلَيْكَ حَدِيثَكَ، فَمَنْ كَانَ يَا رَسُولَ اللهِ يُكَلِّمُكَ؟ قَالَ: جِبْرِيلُ. قَالَ: مُحَمَّدُ بْنُ مَسْلَمَةَ: لَمْ يُسَلِّمْ. أَمَا إِنَّهُ لَوْ سَلَّمَ لَرَدَدْنَا عَلَيْهِ السَّلَامُ، قَالَ: وَمَا قَالَ لَكَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قال: ما زال جِبْرِيلُ يُوصِينِي بِالْجَارِ، حَتَّى كُنْتُ أَنْتَظِرُ مَتَى يَأْمُرُنِي فأورّثه

Muhammed b. Mesleme der ki: Yürürken Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Safâ tepesinde yanağını bir adamın yanağına dayadığını gördüm ve yoluma devam ettim. Çok geçmeden Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) beni çağırdı. Yanında durduğumda: *"Ey Muhammed! Neden selam vermedin?"* diye sordu. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu adama, daha önce hiç kimseyle yapmadığın bir şeyi yaptığını gördüm ve konuşmanı kesmek istemedim. Ey Allah'ın Resûlü! Seninle konuşan kimdi?" diye sordum. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cibrîl'di. Cibrîl: "Muhammed b. Mesleme selam vermedi. Eğer selam verseydi selamına karşılık verirdik"* dedi. Ben: "Sana ne diyordu, ey Allah'ın Resûlü?" diye sorunca ise Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bana komşu hakkında öğüt verip durdu. Hatta ne zaman komşuyu komşuya mirasçı yapmamı emredecek diye bekledim"* buyurdu.

بَابُ مَا جَاءَ فِي رُؤْيَةِ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ الْمَلَكَ الَّذِي رُوِيَ أَنَّهُ أَسْتَأْذَنَ رَبَّهُ فِي التَّسْلِيمِ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ

Huzeyfe b. el-Yemân'ın Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Selam Vermek İçin Rabbinden İzin İsteyen Meleği Görmesi

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: حَدَّثَنِي إِسْرَائِيلُ. (ح) وأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرَّفَّاءُ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحٍ الأَشَجُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ بْنُ يُونُسَ، عَنْ مَيْسَرَةَ بْنِ حَبِيبٍ النَّهْدِيِّ، عَنِ الْمِنْهَالِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ زِرِّ بْنِ حُبَيْشٍ، عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ قَالَ: صَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ الْعِشَاءَ، ثُمَّ خَرَجَ فَتَبِعْتُهُ، فَإِذَا عَارِضٌ قَدْ عَرَضَ لَهُ، فَقَالَ لِي: «يَا حُذَيْفَةُ هَلْ رَأَيْتَ الْعَارِضَ الَّذِي عَرَضَ لِي» ؟ قُلْتُ: نَعَمْ. قَالَ: «ذَاكَ مَلَكٌ مِنَ الْمَلَائِكَةِ أَسْتَأْذَنَ رَبَّهُ يُسَلِّمُ عَلَيَّ، وَيُبَشِّرُنِي بِالْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ أَنَّهُمَا سَيِّدَا شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَأَنَّ فَاطِمَةَ سَيِّدَةُ نِسَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ» . لَفْظُ حَدِيثِ أَبِي عَبْدِ اللهِ الْحَافِظِ، وَقَدْ أَخْرَجْتُهُ فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ بِطُولِهِ

Huzeyfe b. el-Yemân anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yatsı namazını kılıp çıkınca peşinden gittim. Bu sırada karşısına biri çıkınca bana: *"Ey Huzeyfe! Karşıma çıkan kişiyi gördün mü?"* diye sordu. Ben: "Evet" cevabını verince: *"Bu meleklerden biridir. Bana selam vermek, Hasan ve Hüseyin'in cennet gençlerinin efendisi olduğunu, Fâtıma'nın da cennet kadınlarının efendisi olduğunu müjdelemek için Rabbinden izin istemiş"* buyurdu. Hadisin lafzı Ebû Abdillah el-Hâfız'a aittir. *Fadâil* kitabında bu hadisi uzun bir şekilde tahrîc ettim.[1]

زَادَ ابْنُ قَتَادَةَ: لَمْ يَهْبِطْ إِلَى الأَرْضِ قَبْلَهَا، - يَعْنِي الْمَلَكَ- وَرُوِّينَا فِي قِصَّةِ الأَحْزَابِ أَنَّ حُذَيْفَةَ رَأَى جَمَاعَةً مِنَ الْمَلَائِكَةِ، فِي اللَّيْلَةِ الَّتِي بَعَثَهُ فِيهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ طليعة.

İbn Katâde hadise şu ilaveyi yapmıştır: *"Bu melek daha önce yeryüzüne inmemişti."* Ahzâb kıssasında Huzeyfe'nin, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisini

---

[1] Hâkim, *Müstedrek* (3/381).

gece vakti gözcü olarak gönderdiği zaman bir grup meleği gördüğünü nakletmiştik.

بَابُ مَا جَاءَ فِي رُؤْيَةِ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ الْمَلَائِكَةَ، وَتَسْلِيمِهِمْ عَلَيْهِ وَذَهَابِهِمْ عَنْهُ حِينَ اكْتَوَى، وَعَوْدِهِمْ إليه بعد ما تَرَكَهُ

İmrân b. Husayn'ın Melekleri Görmesi, Meleklerin Ona Selam Verip, Dağlanınca Yanından Gitmeleri ve Dağlanmayı Terkedince Geri Dönmeleri

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُسْلِمٍ الْعَبْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ وَاسِعٍ، عَنْ مطرف ابْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ الشِّخِّيرِ قَالَ: قَالَ لِي عِمْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ ذَاتَ يَوْمٍ: إِذَا أَصْبَحْتَ فَاغْدُ عَلَيَّ فَلَمَّا أَصْبَحْتُ غَدَوْتُ عَلَيْهِ. فَقَالَ لِي: مَا غَدَا بِكَ؟ قُلْتُ: الْمِيعَادُ. قَالَ: أُحَدِّثُكَ حَدِيثَيْنِ، أَمَّا أَحَدُهُمَا فَاكْتُمْهُ عَلَيَّ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَلَا أُبَالِي أَنْ تُفْشِيَهُ عَلَيَّ.

(فَأَمَّا) الَّذِي تَكْتُمُ عَلَيَّ، فَإِنَّ الَّذِي كَانَ انْقَطَعَ قَدْ رَجَعَ، يَعْنِي تَسْلِيمَ الْمَلَائِكَةِ.

(وَالْآخَرُ) تَمَتَّعْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ. قَالَ فِيهَا رَجُلٌ بِرَأْيِهِ مَا شَاءَ.

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ، فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مسلم .

Mutarrif b. Abdillah b. eş-Şıhhîr der ki: İmrân b. Husayn bir gün bana: "Sabah olunca yanıma gel" dedi. Sabah olup yanına gittiğimde: "Neden geldin?" diye sordu. Ben: "Söz verdiğim için" cevabını verince şöyle dedi: "Sana iki olay anlatayım, ancak birini benim için gizle, diğerini ise açıklayabilirsin. Gizlemeni istediğim olay şudur: (Dağlandığım için) bana gelmekten vazgeçen melekler, (dağlanmayı bırakınca) geri geldiler. Diğeri ise şudur: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber temettü haccı yaptık; ancak daha sonra bir adam (Hz. Ömer) kendi görüşü ile dilediğini söyledi.

Müslim bunu *Sahîh*'te İsmâil b. Müslim'den rivayet etmiştir.[1]

---

[1] Müslim, *hac* 23 (171).

أخبرنا أبو عبد الله الْحَافِظُ، قَالَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ إِسْحَاقَ، بْنِ الْخُرَاسَانِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْحَسَنِ، الْهَاشِمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا شَبَابَةُ، قَالَ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ. (ح) حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ- رَحِمَهُ اللهُ- قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: أَخْبَرَنِي حُمَيْدُ بْنُ هِلَالٍ الْعَدَوِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ مُطَرِّفَ بْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ الشِّخِّيرِ يُحَدِّثُ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، قَالَ: قَالَ لِي: أَلَا أُحَدِّثُكَ حَدِيثًا لَعَلَّ اللهَ أَنْ يَنْفَعَكَ بِهِ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ جَمَعَ بَيْنَ حَجٍّ وَعُمْرَةٍ ، ثُمَّ لَمْ يَنْهَ عَنْهُ، وَلَمْ يَنْزِلْ قُرْآنٌ يُحَرِّمُهُ، وَأَنَّهُ قَدْ كَانَ يُسَلِّمُ عَلَيَّ فَلَمَّا اكْتَوَيْتُ انْقَطَعَ عَنِّي، فَلَمَّا تَرَكْتُ عَادَ إِلَيَّ، يَعْنِي الْمَلَائِكَةَ

Mutarrif b. Abdillah b. eş-Şıhhîr der ki: İmrân b. Husayn bana şöyle dedi: Sana bir hadis anlatayım, umulur ki Allah seni onunla faydalandırır. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hac ve umreyi bir arada (temettü haccı) yaptı. Sonra bunu yasaklamadı ve bunu haram kılan âyet te inmedi. Daha önce bana (melekler tarafından) selam verilirdi. Dağlandığım zaman bu kesildi. Dağlanmayı bırakınca da melekler tekrar bana selam vermeye başladılar.

وَفِي رِوَايَةِ شَبَابَةَ: وَأَنَّهُ كَانَ يُسَلِّمُ عَلَيَّ حَتَّى اكْتَوَيْتُ، فَلَمَّا اكْتَوَيْتُ، رُفِعَ عَنِّي ذَلِكَ، فَلَمَّا تَرَكْتُ ذَلِكَ عَادَ إِلَيَّ، يَعْنِي تَسْلِيمَ الْمَلَائِكَةِ.

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ .

Şebâbe'nin rivayeti: "Dağlanıncaya kadar bana selam vermeye devam ettiler. Dağlandığımda ise artık selam vermek kesildi. Dağlanmayı bırakınca da melekler tekrar selam vermeye başladılar.

Müslim bunu *Sahîh*'te Şu'be'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ضَمْرَةُ عَنِ ابْنِ شَوْذَبٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ الشِّخِّيرِ، قَالَ: قَالَ لَنَا عُمَرُ: إِنَّ ابْنَ حُصَيْنٍ بَعْدَ أَنِ اكْتَوَى، وَكَانَ يأتيه آت ينبهه لِلصَّلَاةِ، فَلَمَّا اكْتَوَى أَمْسَكَ عَنْهُ، فَلَمَّا سَقَطَتْ عَنْهُ آثَارُ الْمَكَاوِي عَادَ إِلَيْهِ، فَقَالَ لَهُمْ: اعْلَمُوا أَنَّ الَّذِي كَانَ يَأْتِينِي قَدْ عَادَ إِلَيَّ، وَذَكَرَ الْحَدِيثَ، وَرَوَاهُ سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ

---

[1] Müslim, *hac* 23 (167).

قَتَادَةَ، قَالَ فِيهِ: وَاعْلَمْ أَنَّهُ قَدْ سَلَّمَ عَلَيَّ فَإِنْ عِشْتُ فَاكْتُمْ عَلَيَّ، وَإِنْ مِتُّ فَحَدِّثْ إِنْ شِئْتَ.

Mutarrif b. Abdillah b. eş-Şıhhîr der ki: Hz. Ömer bize şöyle dedi: "İbn Husayn dağlandıktan sonra, daha önce kendisini namaza uyandırmak için gelen (melek) gelmez oldu. Dağlama izi kendisinden kaybolunca da tekrar gelmeye başlayınca İmrân onlara şöyle dedi: "Bilin ki, bana gelmeyi terk eden tekrar gelmeye başladı." Ravi bundan sonra hadsin devamını zikretti. Saîd b. Ebî Arûbe bunu Katâde'den nakledip, hadiste: "Bil ki, bana (melekler tarafından) selam verildi. Yaşarsam bunu gizle. Öldüğüm zaman istersen söyle" ibaresini zikretti.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عِيسَى التِّرْمِذِيُّ فِي التَّارِيخِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ ابن أَبِي زِيَادٍ الْكُوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَيَّارٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ غَزَالَةَ، قَالَتْ: كَانَ عِمْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ يَأْمُرُنَا أَنْ نَكْنُسَ الدَّارَ، وَنَسْمَعُ السَّلَامَ عَلَيْكُمْ وَلَا نَرَى أَحَدًا. قَالَ أَبُو عِيسَى: يَعْنِي هَذَا تَسْلِيمُ الْمَلَائِكَةِ.

Gazâle şöyle dedi: İmrân b. Husayn avluyu süpürmemizi, kimseyi görmememize rağmen işitilecek şekilde selam vermemizi emrederdi. Ebû Îsa (Tirmizî) der ki: "Burada kastedilen meleklere selam vermektir."

وَفِي حَدِيثِ يُوسُفَ بْنِ يَعْقُوبَ الْقَاضِي عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ حماد ابن سَلَمَةَ، عَنْ عَمَّارِ بْنِ أَبِي عَمَّارٍ، أَنَّ حَمْزَةَ بْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ أَرِنِي جِبْرِيلَ ﷺ فِي صُورَتِهِ. فَقَالَ:» إِنَّكَ لَا تَسْتَطِيعُ أَنْ تَرَاهُ« ، قَالَ: بَلَى فَأَرِنِيهِ. قَالَ: «فَاقْعُدْ» . فَقَعَدَ، فَنَزَلَ جِبْرِيلُ ﷺ عَلَى خَشَبَةٍ كَانَتْ فِي الْكَعْبَةِ، يُلْقِي الْمُشْرِكُونَ عَلَيْهَا ثِيَابَهُمْ إِذَا طَافُوا، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «ارْفَعْ طَرْفَكَ، فَانْظُرْ» فَرَفَعَ طَرْفَهُ، فَرَأَى قَدَمَيْهِ مِثْلَ الزَّبَرْجَدِ كَالزَّرْعِ الْأَخْضَرِ فَخَرَّ مَغْشِيًّا عَلَيْهِ.

هَكَذَا رُوِيَ هَذَا عَنْ عَمَّارِ بْنِ أَبِي عمار وهو مرسل.

Yûsuf b. Yâkub el-Kâdı'nın Süleyman b. Harb kanalıyla Hammâd b. Seleme'den, onun da Ammâr b. Ebî Ammâr'dan olan rivayetine göre Hamza

[1] Müslim, *hac* (168).

b. Abdilmuttalib: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana Cibrîl'i kendi sûretinde göster" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onu görmeye gücün yetmez"* karşılığını verdi. Hz. Hamza: "Bilakis, onu bana göster" deyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Otur"* buyurdu. Hz. Hamza oturunca Cibrîl Kâbe'de olan, müşriklerin tavaf ederken giysilerini üzerine attıkları bir tahtanın üzerine indi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Başını kaldırıp bak"* buyurunca, Hz. Hamza başını kaldırıp baktı ve Cibrîl'in ayaklarının yeşil ekin misali zebercede benzer ayaklarının olduğunu görerek düşüp bayıldı.

Bu hadis, Ammâr b. Ebî Ammâr'dan bu şekilde nakledilmiştir ve mürseldir.

بَابٌ فِي رُؤْيَةِ أُسَيْدِ بْنِ الْحُضَيْرِ ، وَغَيْرِهِ السَّكِينَةَ وَالْمَلَائِكَةَ الَّتِي نَزَلَتْ عِنْدَ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ

Useyd b. Hudayr ve Başkasının Kur'ân Okunurken Sekîne'yi ve Melekleri Görmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مِلْحَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ الْحَرَّانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ، عَنِ الْبَرَاءِ، قَالَ، كَانَ رَجُلٌ يَقْرَأُ سُورَةَ الْكَهْفِ، وَإِلَى جَانِبِهِ حِصَانٌ مَرْبُوطٌ بِشَطَنَيْنِ فَتَغَشَّتْهُ سَحَابَةٌ، فَجَعَلَتْ تَدْنُو ، وَتَدْنُو، وَجَعَلَ فَرَسُهُ يَنْفِرُ فَلَمَّا أَصْبَحَ، أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَذَكَرَ ذَلِكَ فَقَالَ: «تِلْكَ السَّكِينَةُ تَنَزَّلَتْ لِلْقُرْآنِ» .

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ، وَهُوَ زُهَيْرُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، عَنِ الْبَرَاءِ، فَذَكَرَهُ بِمِثْلِهِ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ خَالِدٍ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ يَحْيَى ابن يَحْيَى

Berâ der ki: Bir adam Kehf Sûresini okurken yanında iple bağlı bir at vardı. Bu sırada bulut gittikçe ona yaklaşıp etrafını sarmaya başlayınca atı ürktü. Sabah olunca adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gidip bu durumu anlattı. Peygamberimiz (sallallahu aleyhi vesellem): *"O, sekînedir ve Kur'ân için inmiştir"* buyurdu.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Amr b. Hâlid'den, Müslim ise Yahyâ b. Yahyâ'dan rivayet etmiştir.[1]

وأخبرنا أبو بكر بن فورك (رحمه الله) أخبرنا عبد الله بن جعفر الأصبهاني، قال: حدثنا يونس بن حبيب، قال: حدثنا أبو داود، قال: حدثنا شعبة، عن أبي إسحاق سمع البراء يقول: بَيْنَمَا رَجُلٌ يَقْرَأُ سُورَةَ الْكَهْفِ لَيْلَةً إِذْ رَأَى دَابَّتَهُ تَرْكُضُ، أَوْ قَالَ: فَرَسَهُ تَرْكُضُ، فَنَظَرَ فَإِذَا مِثْلُ الضَّبَابَةِ، أَوْ مِثْلُ الْغَمَامَةِ، فَذُكِرَ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ: «تِلْكَ السَّكِينَةُ تَنَزَّلَتْ لِلْقُرْآنِ، أَوْ تَنَزَّلَتْ عِنْدَ الْقُرْآنِ» .

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُثَنَّى، عَنْ أَبِي دَاوُدَ

Berâ der ki: Bir adam bir gece Kehf Sûresini okurken bineğinin –veya atının- ürktüğünü gördü. Baktığında sis veya bulut gibi bir şey gördü. Bu durumu Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) anlatınca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"O, sekînedir ve Kur'ân için –veya Kur'ân okunurken- inmiştir"*** buyurdu.

Müslim bunu *Sahîh*'te Muhammed b. Müsennâ kanalıyla Ebû Dâvud'dan rivayet etmiştir.[2]

أخبرنا أبو الحسن علي بن أحمد بن عبدان، قال: أخبرنا أحمد بن عبيد الصفار، قال: حدثنا أحمد بن إبراهيم بن ملحان، قال: حدثنا ابن بكير، قال: حدثنا الليث، عن ابن الهاد، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ أُسَيْدِ بْنِ حُضَيْرٍ، قَالَ: بَيْنَمَا هُوَ يَقْرَأُ مِنَ اللَّيْلِ سُورَةَ الْبَقَرَةِ وَفَرَسُهُ مَرْبُوطٌ إِذْ جَالَتِ الْفَرَسُ ، فَسَكَتَ فَسَكَنَتْ، فَقَرَأَ فَجَالَتِ الْفَرَسُ فَسَكَتَ فَسَكَنَتْ، ثُمَّ قَرَأَ، فَجَالَتِ الْفَرَسُ، فَسَكَتَ فَسَكَنَتْ، فَانْصَرَفَ، وَكَانَ ابْنُهُ قَرِيبًا مِنْهُ، فَأَشْفَقَ أَنْ تُصِيبَهُ، فَلَمَّا أَخْبَرَهُ رَفَعَ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ، حَتَّى مَا يَرَاهَا، فَلَمَّا أَصْبَحَ، حَدَّثَ رَسُولَ اللهِ ﷺ، قَالَ: بَيْنَمَا أَنَا أَقْرَأُ الْبَارِحَةَ، وَالْفَرَسُ مَرْبُوطَةٌ إِذْ جَالَتْ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «اقْرَأْ ابْنَ الْحُضَيْرِ، اقرأ ابن الخضير» ، ثَلَاثَ مَرَّاتٍ فَقَرَأْتُ فَجَالَتْ فَسَكَتُّ فَسَكَنَتْ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «اقْرَأْ ابن الخضير» ، فَأَشْفَقْتُ يَا رَسُولَ اللهِ أَنْ تَطَأَ يَحْيَى ، وَكَانَ قَرِيبًا، فَانْصَرَفْتُ إِلَيْهِ، فَرَفَعْتُ رَأْسِي إِلَى السَّمَاءِ، فَإِذَا هُوَ مِثْلُ الظُّلَّةِ فِيهَا أَمْثَالُ الْمَصَابِيحِ، عَرَجَتْ إِلَى السَّمَاءِ،

---

[1] Buhârî, *fadâilu'l-Kur'ân* 1 (5011) ve Müslim, *salâtu'l-musafirîn* 36 (240).

[2] Müslim, *salâtu'l-musafirîn* 36 (241).

حَتَّى لَا أَرَاهَا، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «وَتَدْرِي مَا ذَلِكَ» ؟ قَالَ، قُلْتُ: لَا يَا رَسُولَ اللهِ. قَالَ: «تِلْكَ الْمَلَائِكَةُ، أَتَتْ لِصَوْتِكَ، وَلَوْ قَرَأْتَ لَأَصْبَحَ النَّاسُ يَنْظُرُونَ إِلَيْهَا لَا تَتَوَارَى مِنْهُمْ» .

قَالَ: وَحَدَّثَنَا أَيْضًا هَذَا الْحَدِيثَ عَبْدِ اللهِ بْنِ خَبَّابٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنْ أُسَيْدِ بْنِ الْحُضَيْرِ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصِّحَاحِ فَقَالَ: وَقَالَ اللَّيْثُ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ إِبْرَاهِيمَ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ الْهَادِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ خباب .

وَرُوِيَ ذَلِكَ أَيْضًا مِنْ حَدِيثِ الزُّهْرِيِّ. عَنِ ابْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ أُسَيْدٍ، ومِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عن أسيد.

Muhammed b. İbrâhîm b. el-Hâris, Useyd b. el-Hudayr'dan bildiriyor: Useyd, gece vakti, bağlı olan atının yanında Bakara Sûresini okurken, at huysuzlanınca sustu. Bunun üzerine at sakinleşti. Tekrar okumaya başlayınca at yine huysuzlandı, susunca sakinleşti. Sonra tekrar okumaya başladı ve at yine huysuzlandı. Susunca ise at sakinleşti. Bunun üzerine Useyd yakınında uyuyan oğluna atın zarar vermesinden korktuğu için okumayı bıraktı. Yahyâ'yı alıp başını gökyüzüne kaldırınca üzerinde kandiller gibi ışık saçan bulut gibi bir şeyin gökyüzüne doğru yükselip gözden kaybolduğunu gördü. Sabah olunca bu durumdan Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bahsederek: "Dün gece Kur'ân okurken yanımda bağlı olan at ürktü" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) üç defa: *"Oku ey İbnu'l-Hudayr"* dedi. İbnu'l-Hudayr: "Okudum ancak at ürkünce tekrar sustum ve at ta sakinleşti" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Oku ey İbnu'l-Hudayr"* buyurdu. İbnu'l-Hudayr: "Ey Allah'ın Resûlü! Atın yakında olan (oğlum) Yahyâ'nın üzerine basmasından korktum ve yanına gittim. Başımı kaldırıp gökyüzüne bakınca kandiller gibi ışık saçan bulut gibi bir şeyin gökyüzüne doğru yükselip gözden kaybolduğunu gördüm" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onun ne olduğunu biliyor musun?"* diye sordu. Useyd: "Hayır, ey Allah'ın Resûlü!" cevabını verince, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onlar melekti. Senin sesine geldiler. Eğer okumaya devam etseydin, sabah vakti insanlar onları görürlerdi ve melekler insanlardan gizlenmezlerdi"* buyurdu.

Aynı zamanda bu hadisi bize Abdullah b. Habbâb, Ebû Saîd el-Hudrî kanalıyla Useyd b. el-Hudayr'dan rivayet etmiştir.

Buhârî bunu *Sahîh*'te ve Müslim ise İbrâhîm b. Sa'd kanalıyla Yezîd b. el-Hâd'dan, o da Abdullah b. Habbâb'dan rivayet etmiştir.[1]

Bu hadis Zührî kanalıyla İbn Ka'b b. Mâlik'ten, o da Useyd'den de rivayet edilmiştir. Ayrıca Abdurrahman b. Ebî Leylâ kanalıyla Useyd'den de rivayet edilmiştir.

بَابُ سَمَاعِ الصَّحَابِيِّ قِرَاءَةَ مَنْ أَسْمَعَهُ قُرْآنَهُ وَأَخْفَاهُ شَخْصَهُ

Ashâbdan Birinin, Görmediği Ancak Sesini İşittiği Birinden Kur'ân'ı İşitmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ النَّصْرَوِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ، عَنْ أَبِي الْحَسَنِ التَّيْمِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ رَجُلًا يَقُولُ، كُنْتُ أَسِيرُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي لَيْلَةٍ ظَلْمَاءَ، فَسَمِعَ رَجُلًا يَقْرَأُ ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ﴾ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «أَمَّا هَذَا فَقَدْ بَرِئَ مِنَ الشِّرْكِ» . وَسِرْنَا فَسَمِعْنَا رَجُلًا يَقْرَأُ، قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ فَقَالَ: «أَمَّا هَذَا فَقَدْ غُفِرَ لَهُ» . فَكَفَفْتُ رَاحِلَتِي لَأَنْظُرَ مَنْ هُوَ. فَنَظَرْتُ يَمِينًا وَشِمَالًا فَمَا رَأَيْتُ أحدا.

Ebu'l-Hasan et-Teymî der ki: Bir adamın şöyle dediğini işittim: Karanlık bir gece Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile giderken Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir adamın Kâfirûn Sûresini okuduğunu işitti ve: *"Bu, adam şirkten berîdir"* buyurdu.

Yola devam ettik ve bir adamın, İhlâs Sûresini okuduğunu işittik. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu adam bağışlanmıştır"* buyurdu. Ben adamın kim olduğunu öğrenmek için bineğimi durdurup sağa sola baktım, ancak kimseyi göremedim.

---

[1] Buhârî, *fadâilu'l-Kur'ân* (15) ve Müslim, *salâtu'l-musafirîn* 36 (242).

بَابُ سَمَاعِ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ وَغَيْرِهِ صَوْتَ الْمَلَكِ الَّذِي أَتَى النَّبِيَّ ﷺ بِالشَّفَاعَةِ

Avf b. Mâlik ve Başkasının Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Şefaat Hakkında Gelen Meleğin Sesini İşitmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ رَحِمَهُ اللهُ، قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ، عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ، قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي سَفَرٍ فَعَرَّسْنَا، وَافْتَرَشَ كُلُّ رَجُلٍ مِنَّا ذِرَاعَ رَاحِلَتِهِ، ثُمَّ انْتَبَهْتُ بَعْضَ اللَّيْلِ، وَإِذَا لَيْسَ بَيْنَ يَدَيْ رَاحِلَةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَحَدٌ. فَانْطَلَقْتُ فَإِذَا أَنَا بِمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ وَعَبْدُ اللهِ بْنِ قَيْسٍ قَائِمَانِ، فَقُلْتُ لَهُمَا، هَلْ رَأَيْتُمَا رَسُولَ اللهِ ﷺ؟ فَقَالَا: لَا. وَأَنَا أَسْمَعُ صَوْتًا، فَإِذَا مِثْلُ هَزِيزِ الرَّحَا، وَأَتَانَا رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: إِنَّهُ أَتَانِي آتٍ مِنْ رَبِّي، فَخَيَّرَنِي بَيْنَ أَنْ يَدْخُلَ نِصْفُ أُمَّتِي الْجَنَّةَ، وَبَيْنَ الشَّفَاعَةِ، فَاخْتَرْتُ الشَّفَاعَةَ. فَقُلْنَا: نُنَاشِدُكَ اللهَ وَالصُّحْبَةَ، لَمَا جَعَلْتَنَا مِنْ أَهْلِ شَفَاعَتِكَ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «أَنْتُمْ مِنْ أَهْلِ شَفَاعَتِي» ، وَجَعَلَ الرَّجُلُ يَجِيءُ فَيَقُولُ: يَا رَسُولَ اللهِ اجْعَلْنِي مِنْ أَهْلِ شَفَاعَتِكَ، فَيَقُولُ: «أَنْتَ مِنْ أَهْلِ شَفَاعَتِي» ، فَلَمَّا أَضَبُّوا عَلَيْهِ، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «اللهُمَّ إِنِّي أُشْهِدُكَ أَنَّ شَفَاعَتِي لِمَنْ مَاتَ مِنْ أُمَّتِي لَا يُشْرِكُ بِاللهِ شَيْئًا

Avf b. Mâlik el-Eşcaî anlatıyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) seferlerinden birinde onunlayken mola verdik ve bineklerimize yaslanıp uyuduk. Ben gecenin bir kısmında uyanıp Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) konakladığı yerde kimsenin olmadığını gördüm ve gidince Muâz b. Cebel ile Abdullah b. Kays'ın ayakta olduklarını gördüm. Onlara: "Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) gördünüz mü?" diye sorunca: "Hayır" cevabını verdiler. Bu sırada ben değirmen taşının çıkardığı ses gibi bir ses işittim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza gelip: *"Rabbimden bana biri geldi ve ümmetimin yarısının cennete girmesiyle şefaat etmem arasında muhayyer bıraktı, ben şefaati tercih ettim"* buyurdu. Biz: "Allah için ve dostluğumuz hatırına senden bizi de şefaatine mazhar olacaklardan kılmanı istiyoruz" deyince: *"Sizler şefaatine dahil olanlardansınız"* buyurdu. Artık her kişi gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Beni de şefaatine nail olacaklara kat" diyor, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: *"Sen şefaatime dahil olanlardansın"* karşılığını veriyordu. Sahabe Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) etrafına üşüşünce Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım!*

Şefaatimin, ümmetimden Allah'a ortak koşmadan ölen herkes için olduğuna seni şahit tutuyorum" dedi.[1]

بَابُ الرُّقْيَةِ بِكِتَابِ اللهِ ﷻ، وَمَا جَعَلَ اللهُ ﷻ فِيهِ مِنَ الشِّفَاءِ حَتَّى ظَهَرَتْ آثَارُهُ

Allah'ın Kitabıyla Rukye Yapmak ve Allah'ın Kur'ân'ı Şifâ Kılması

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرٍ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ، وَأَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَارِسِيُّ قَالَا: أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ الذُّهْلِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، قَالَ: أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ، عَنْ أَبِي بِشْرٍ، عَنْ أَبِي الْمُتَوَكِّلِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ أُنَاسًا مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ ﷺ كَانُوا فِي سَفَرٍ، فَمَرُّوا بِحَيٍّ مِنْ أَحْيَاءِ الْعَرَبِ، فَاسْتَضَافُوهُمْ، فَلَمْ يُضَيِّفُوهُمْ. فَقَالَ لَهُمْ رَجُلٌ: هَلْ فِيكُمْ رَاقٍ؟ فَإِنَّ سَيِّدَ الْحَيِّ لَدِيغٌ أَوْ مُصَابٌ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنْهُمْ: نَعَمْ، فَأَتَاهُ فَرَقَاهُ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ فَبَرَأَ الرَّجُلُ فَأُعْطِيَ قَطِيعًا مِنْ غَنَمٍ، فَأَبَى أَنْ يَقْبَلَهَا، حَتَّى ذَكَرَ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، وَاللهِ مَا رَقَيْتُ إِلَّا بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ. فَتَبَسَّمَ، قَالَ: «وَمَا يُدْرِيكَ إِنَّهَا رُقْيَةٌ» ، ثُمَّ قَالَ: «خُذُوا مِنْهُمْ وَاضْرِبُوا لِي بِسَهْمٍ مَعَكُمْ» .

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى، وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ، عَنْ أَبِي بشر

Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından bir grup yolculuk sırasında Arap kabilelerinden birine uğrayıp misafir olmak istediler. Ancak kabile onları ağırlamayı kabul etmedi. Bu esnada kabilenin bir ferdi Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbına: "İçinizde rukye (efsun) yapabilen biri var mı? Kabilenin efendisi hasta –veya- bir hayvan tarafından sokuldu" deyince, ashâbdan biri: "Var" dedi ve rahatsız olan kişinin yanına gidip Fâtiha sûresini okuyunca da iyileşti. Buna karşılık müslümana bir koyun sürüsü vermek istediler. Ancak, bunu Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) danışmadan almayı kabul etmedi. Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Vallahi adama Fâtiha sûresinden başkasını

---

[1] Ahmed, *Müsned* (4/404, 415, 5/232, 6/23, 28).

okumadım" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) tebessüm etti ve: *"Bu sûrenin rukye (efsun) olarak okunacağını nereden biliyorsun?"* diye sordu. Sonra onlara: *"Koyunları alın, fakat paylaştırırken bana da bir hisse ayırın"* buyurdu.

Müslim bunu *Sahîh*'te Yahyâ b. Yahyâ'dan, Buhârî ve Müslim de Şu'be kanalıyla Ebû Bişr'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ قَالَ، حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ بَالَوَيْهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى الْأَسَدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ الشَّعْبِيِّ، عَنْ خَارِجَةَ بْنِ الصَّلْتِ التَّمِيمِيِّ، عَنْ عَمِّهِ أَنَّهُ مَرَّ بِقَوْمٍ وَعِنْدَهُمْ مَجْنُونٌ مُوثَقٌ فِي الْحَدِيدِ، فَقَالَ لَهُ بَعْضُهُمْ: أَعِنْدَكَ شَيْءٌ تُدَاوِي بِهِ هَذَا؟ فَإِنَّ صَاحِبَكُمْ قَدْ جَاءَ بِخَيْرٍ. قَالَ: فَقَرَأَ عَلَيْهِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ، كُلَّ يَوْمٍ مَرَّتَيْنِ فَبَرَأَ، فَأَعْطَاهُ مِائَةَ شَاةٍ. فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ، فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ، فَقَالَ: «كُلْ فَمَنْ أَكَلَ بِرُقْيَةِ بَاطِلٍ، فَقَدْ أَكَلْتَ بِرُقْيَةِ حَقٍّ»

Hârice b. es-Salt et-Teymî'nin amcasından bildirdiğine göre yanlarında demir zincirle bağlı bir deli olan bir kavme uğrayınca içlerinden biri: "Bize anlatıldığına göre o arkadaşınıza (Peygamberinize) pek çok hayırlar verilmiş. Yanında, delirmiş bu adama ilaç olacak bir şey var mı?" diye sordu. O da deliye üç gün boyunca Fatiha sûresini ikişer defa okudu. Buna karşılık Hârice'nin amcasına yüz davar verdiler. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip olanları anlatınca da Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onu yiyebilirsin. Kişi batıl bir şey okuma karşılığında aldığı ücreti yiyemez. Ama sen hak olan bir şeyi okuyarak aldığın ücreti yiyorsun"* buyurdu

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَلَمَةُ ابن حَيَّانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ غُلَامٌ يَهُودِيٌّ يَخْدُمُهُ، يُقَالُ لَهُ: لَبِيدُ بْنُ أَعْصَمَ ، وَكَانَ تُعْجِبُهُ خِدْمَتُهُ، فَلَمْ تَزَلْ بِهِ يَهُودُ حَتَّى سَحَرَ النَّبِيَّ ﷺ ، وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَذُوبُ وَلَا يَدْرِي مَا وَجَعُهُ، فَبَيْنَمَا رَسُولُ اللهِ ﷺ ذَاتَ لَيْلَةٍ نَائِمٌ. إِذْ أَتَاهُ مَلَكَانِ ، فَجَلَسَ أَحَدُهُمَا عِنْدَ رَأْسِهِ، وَالْآخَرُ عِنْدَ رِجْلَيْهِ، فَقَالَ الَّذِي عِنْدَ رَأْسِهِ لِلَّذِي

---

[1] Buhârî, *tıb* (76) ve Müslim, *selam* 5 (438).

عِنْدَ رِجْلَيْهِ: مَا وَجَعُهُ؟ قَالَ: الَّذِي عِنْدَ رَأْسِهِ مَطْبُوبٌ . قَالَ الَّذِي عِنْدَ رِجْلَيْهِ: مَنْ طَبَّهُ؟ قَالَ الَّذِي عِنْدَ رَأْسِهِ: لَبِيدُ بْنُ أَعْصَمَ، قَالَ الَّذِي عِنْدَ رِجْلَيْهِ: بِمَ طَبَّهُ؟ قَالَ الَّذِي عِنْدَ رَأْسِهِ بِمِشْطٍ وَمِشَاطَةٍ ، وَجُفِّ طَلْعَةِ ذَكَرٍ بِذِي ذَرْوَانَ ، وَهِيَ تَحْتَ رَاعُوفَةِ الْبِئْرِ . فَاسْتَيْقَظَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَدَعَا عَائِشَةَ، فَقَالَ «يَا عَائِشَةُ! أَشَعَرْتِ أَنَّ اللهَ ﷻ قَدْ أَنْبَأَنِي بِوَجَعِي» ؟ فَلَمَّا أَصْبَحَ غَدَا رَسُولُ اللهِ ﷺ وَغَدَا مَعَهُ أَصْحَابُهُ إِلَى الْبِئْرِ، فَإِذَا مَاؤُهَا كَأَنَّهُ نُقُوعُ الْحِنَّاءِ ، وَإِذَا نَخْلُهَا- الَّذِي يَشْرَبُ مِنْ مَائِهَا- قَدِ الْتَوَى سَعَفُهُ كَأَنَّهُ رؤوس الشياطين

قَالَ: فَنَزَلَ رَجُلٌ فَاسْتَخْرَجَ جُفَّ طَلْعَةٍ مِنْ تَحْتِ الرَّاعُوفَةِ، فَإِذَا فِيهَا مِشْطُ رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَمِنْ مُرَاطَةِ رَأْسِهِ، وَإِذَا تِمْثَالٌ مِنْ شَمْعٍ تِمْثَالُ رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَإِذَا فِيهَا إِبَرٌ مَغْرُوزَةٌ، وَإِذَا وَتَرٌ فِيهِ إِحْدَى عَشَرَةَ عُقْدَةً فَأَتَاهُ جِبْرِيلُ ﷺ بِالْمُعَوِّذَتَيْنِ. فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾، وَحَلَّ عُقْدَةً، ﴿مِنْ شَرِّ ما خَلَقَ﴾، وَحَلَّ عُقْدَةً. حَتَّى فَرَغَ مِنْهَا، [ثُمَّ قَالَ: ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ وَحَلَّ عُقْدَةً، حَتَّى فَرَغَ مِنْهَا] ، وَحَلَّ الْعُقَدَ كُلَّهَا . وَجَعَلَ لَا يَنْزِعُ إِبْرَةً إِلَّا وَجَدَ لَهَا أَلَمًا، ثُمَّ يَجِدُ بَعْدَ ذَلِكَ رَاحَةً. فَقِيلَ، يَا رَسُولَ اللهِ، لَوْ قَتَلْتَ الْيَهُودِيَّ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «قَدْ عَافَانِي اللهِ ﷻ وَمَا وَرَاءَهُ مِنْ عَذَابِ اللهِ أَشَدُّ» قَالَ: فَأَخْرَجَهُ.

قَدْ رُوِّينَا فِي هَذَا، عَنِ الْكَلْبِيِّ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ بِبَعْضِ مَعْنَاهُ وَرُوِّينَاهُ فِي الْحَدِيثِ الصَّحِيحِ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ فِي أَبْوَابِ دَعَوَاتِهِ دُونَ ذِكْرِ المعوذتين.

Hz. Âişe anlatıyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hizmetinde bulunan Lebîd b. A'sam adında yahudi bir çocuk vardı ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun hizmetini beğeniyordu. Yahudilerin yoğun ısrarları ve sıkıştırmaları sonunda Lebîd, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) büyü yaptı. Bu büyü sonucunda Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) günden güne eriyor, fakat hastalığının ne olduğunu bilemiyordu. Bir gece Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) uyurken yanına iki melek geldi. Biri başının, diğeri de ayaklarının yanında oturdu. Başının yanında oturan melek, ayaklarının yanında oturana: "Bu adamın hastalığı ne?" diye sordu. Ayaklarının yanında olan melek: "Büyülenmiş!" dedi. Başının yanındaki melek: "Ona kim büyü yaptı?" diye sorunca, diğeri: "Lebîd b. A'sam" dedi. Başının yanındaki melek: "Neyle büyü yaptı?" diye sorunca,

diğeri: "Bir tarak, taraktaki saç kalıntıları ve erkek hurma tomurcuğu ile yaptı. Bunu da Zû Zervân kuyusunun dibindeki kayanın altına koydu" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) uyanıp Hz. Âişe'yi çağırdı ve: *"Ey Âişe! Yüce Allah'ın bana hastalığımın ne olduğunu haber verdiğini biliyor musun?"* dedi.

Sabah olunca Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından birkaç kişiyle söz konusu kuyuya gitti. Kuyunun suyunun kına gibi kıpkırmızı olduğunu gördüler. Kuyudan sulanan ağaçların uçları şeytanların başlarına benziyordu. Ashâbından biri kuyunun içine indi ve dibindeki kayanın altından hurma tomurcuğunu çıkardı. Tomurcuğun içinde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) tarağından birkaç diş ile saçlarından kıllar vardı. Ayrıca balmumundan yapılmış Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bir heykelini buldular. Bu heykelin üzerine iğneler batırılmıştı. Üzerinde on bir düğüm atılmış bir ip de buldular. Cebrâîl, Muavvizeteyn'i (Felak ile Nâs sûrelerini) getirdi ve: "Ey Muhammed! **"Ağaran sabahın Rabbine sığınırım"**[1] diyerek bir düğümü çöz. **"Yarattığı şeylerin şerrinden"**[2] diyerek bir düğüm daha çöz" dedi. Bu şekilde Felak sûresini bitirip **"İnsanların Rabbine sığınırım"**[3] diyerek bir düğümü çöz" dedi ve Nâs Sûresini bitirince diğer düğümleri de bitirdi.[4]

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) her iğneyi çıkarışında onun acısını hissediyor, sonra rahatlıyordu. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Yahudiyi öldürsen" denilince: *"Allah beni iyileştirdi. Allah'ın ona vereceği azab daha şiddetlidir"* buyurdu.

Bu hadisin bir kısmını Kelbî kanalıyla Ebû Sâlih'ten, o da İbn Abbâs'tan, mânâ olarak naklettik. Yine sahîh olan bir isnâdla Hişâm b. Urve'den, o babasından, o da Hz. Âişe'den, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Muavvizeteyn dışındaki duaları konusunda naklettik.

---

[1] Felak Sur. 1

[2] Felak Sur. 2

[3] Nâs Sur 1

[4] Buhârî, *huluk* 11 (3268), *tıp* 47 (5763), Müslim, *selâm* 17 (43) ve Ahmed, *Müsned* (6/57, 63, 96).

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَحَرُّزِ النَّبِيِّ ﷺ بِمَا عَلَّمَهُ جِبْرِيلُ ﷺ حِينَ كَادَتْهُ الشَّيَاطِينُ، ثُمَّ تَعْلِيمِهِ ذَلِكَ خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ وَذَهَابِ مَا نَجِدُهُ مِنْ ذَلِكَ عَنْهُ

Şeytanlar Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Kötülük Yapmak İsteyince Cibrîl'in Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Korunacağı Şeyi Öğretmesi, Sonra Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Bunu Hâlid b. el-Velîd'e Öğretmesi ve Halid'in Bu Öğrendiğiyle Kendisine Zarar Veren Şeyin Yok Olması

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْقَطَّانِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ دُرُسْتَوَيْهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ الضُّبَعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو التَّيَّاحِ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ خَنْبَشٍ: حَدَّثَنَا كَيْفَ صَنَعَ النَّبِيُّ ﷺ حِينَ كَادَتْهُ الشَّيَاطِينُ، فَقَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ: إِنَّ الشَّيَاطِينَ تَحَدَّرَتْ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ مِنَ الْجِبَالِ وَالْأَوْدِيَةِ، مَعَهُمْ شَيْطَانٌ مَعَهُ شُعْلَةٌ مِنْ نَارٍ، يُرِيدُ أَنْ يُحْرِقَ رَسُولَ اللهِ ﷺ بِهَا، فَلَمَّا رَآهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَزِعَ مِنْهُمْ، فَأَتَاهُ جِبْرِيلُ ﵇ فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ قُلْ، قَالَ: «وَمَا أَقُولُ» ؟ قَالَ: «قُلْ أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَّاتِ، اللَّاتِي لَا يُجَاوِزُهُنَّ بَرٌّ وَلَا فَاجِرٌ، مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ وَذَرَأَ وَبَرَأَ، وَمِنْ شَرِّ مَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمِنْ شَرِّ مَا يَعْرُجُ فِيهَا، وَمِنْ شَرِّ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ، وَمِنْ شَرِّ مَا يَخْرُجُ مِنْهَا، وَمِنْ شَرِّ فِتَنِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، وَشَرِّ الطَّوَارِقِ، إِلَّا طَارِقًا يَطْرُقُ بِخَيْرٍ. يَا رَحْمَنُ» . قَالَ: فَطَفِئَتْ نَارُ الشَّيْطَانِ، وَهَزَمَهُمُ اللهُ ﷻ

Ebu't-Teyyâh der ki: Bir adam Abdurrahman b. Hanbeş'e: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), şeytanlar kendisine kötülük yapmak istediği zaman ne yaptı?" diye sorunca, Abdurrahman şöyle cevap verdi: "Şeytanlar, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) zarar vermek için dağlardan ve vadilerden akın ettiler. İçlerinde, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) yakmak için elinde bir ateş parçası olan bir şeytan da vardı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onları görüp korkunca Cibrîl geldi ve: "Ey Muhammed! Söyle" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ne söyleyeyim?"* diye sorunca, Cibrîl şöyle cevap verdi: "Yaratıklarının şerrinden, yoktan var edip icad ettiklerinin şerrinden, gökten inip göğe yükselen (her) şeyin şerrinden, yeryüzünde çoğaltıp yaydığı ve yeryüzünden çıkan (her) şeyin şerrinden, gece ve gündüzün fitnelerinin şerrinden, (kapımızı)

hayırla çalanın dışında kalan herkesin şerrinden, iyi veya kötünün aşamayacağı Allah'ın noksansız kelimelerine sığınırım, ey Rahmân!" de."

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bu sözleri söyleyince şeytanların ateşleri söndü ve Allah onları hezimete uğrattı.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْعَبَّاسِ الزَّوْزَنِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أبو بكر مُحَمَّدُ بْنُ خَنْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ، عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ الرِّيَاحِيِّ، أَنَّ خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ. إِنَّ كَائِدًا مِنَ الْجِنِّ يَكِيدُنِي، قَالَ: قُلْ: «أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَّاتِ اللَّاتِي لَا يُجَاوِزُهُنَّ بَرٌّ وَلَا فَاجِرٌ مِنْ شَرِّ مَا ذَرَأَ فِي الْأَرْضِ، وَمِنْ شَرِّ مَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمِنْ شَرِّ مَا يَعْرُجُ فِي السَّمَاءِ، وَمِنْ شَرِّ مَا يَنْزِلُ مِنْهَا، وَمِنْ شَرِّ كُلِّ طَارِقٍ إِلَّا طَارِقًا يَطْرُقُ بِخَيْرٍ يَا رَحْمَنُ» ، قَالَ: فَفَعَلْتُ فَأَذْهَبَهُ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى عَنِّي.

Ebu'l-Âliye er-Riyâhî'nin bildirdiğine göre Halid b. el-Velid: "Ey Allah'ın Resûlü! Cinlerden biri bana kötülük yapmak istiyor deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona şöyle buyurdu: "Şöyle de: *"Yeryüzüne inen ve ondan çıkan şerden, gökyüzünden inen ve gökyüzüne çıkan şerden, (kapımızı) hayırla çalanın dışında kalan herkesin şerrinden, iyi veya kötünün aşamayacağı Allah'ın noksansız kelimelerine sığınırım, ey Rahmân!"* Hâlid der ki: "Böyle dediğimde Yüce Alah o cinni benden uzaklaştırdı."

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْجِنِّيِّ أَوِ الشَّيْطَانِ الَّذِي أَرَادَ كَيْدَهُ وَهُوَ فِي الصَّلَاةِ، فَأَمْكَنَهُ اللهِ ﷻ مِنْهُ

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Namazdayken Cinnin veya Şeytanın Gelip Ona Kötülük Yapmak İstemesi ve Allah'ın O'nu Koruması

أَخْبَرَنَا أَبُو صَالِحِ بْنُ أَبِي طَاهِرٍ الْعَنْبَرِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا جَدِّي يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ الْعَبْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ،

---

[1] Ahmed, *Müsned* (3/419).

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِنَّ عِفْرِيتًا مِنَ الْجِنِّ تَفَلَّتَ عَلَيَّ الْبَارِحَةَ، لِيَقْطَعَ عَلَيَّ صَلَاتِي، فَأَمْكَنَنِي اللهُ مِنْهُ. فَأَخَذْتُهُ وَأَرَدْتُ أَنْ أَرْبُطَهُ إِلَى سَارِيَةٍ مِنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ، حَتَّى تَنْظُرُوا إِلَيْهِ كُلُّكُمْ، حَتَّى ذَكَرْتُ دَعْوَةَ أَخِي سُلَيْمَانَ ﴿رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكاً لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي﴾ قَالَ: فَرَدَدْتُهُ خَاسِئًا.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ بَشَّارٍ وَقَالَ فِيهِ غَيْرُهُ: فَذَعَتُّهُ يَعْنِي كتفته .

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Dün akşam, cinlerden ifrit namazımı bozdurmak için aniden karşıma çıktı. Allah bana imkan verdi ve kendisini yakaladım. Sabah olunca hepinizin görmesi için onu Mescid'in direklerinden birine bağlamak istedim; ama kardeşim Süleyman'ın "*...**Ey Rabbim! Beni bağışla. Bana, benden sonra kimseye lâyık olmayacak bir mülk (hükümranlık) bahşet...**"[1] *şeklindeki duasını hatırlayıp onu alçalmış bir şekilde serbest bıraktım."*

Buhârî ile Müslim bunu *Sahîh*'te Muhammed b. Beşşâr'dan rivayet etmiştir.[2] Başkası bunu: *"Onu şiddetli bir şekilde ittim"* şeklinde nakletmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، يَعْنِي ابْنَ مِهْرَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ الْمُرَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ قَالَ: حَدَّثَنِي رَبِيعَةُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيِّ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ أَنَّهُ قَالَ: قَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُصَلِّي، فَسَمِعْنَاهُ يَقُولُ: أَعُوذُ بِاللهِ مِنْكَ، ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ قَالَ: أَلْعَنُكَ بِلَعْنَةِ اللهِ، ثَلَاثًا، وَبَسَطَ يَدَهُ كَأَنَّهُ يَتَنَاوَلُ شَيْئًا، فَلَمَّا فَرَغَ مِنَ الصَّلَاةِ، قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللهِ قَدْ سَمِعْنَاكَ تَقُولُ فِي الصَّلَاةِ شَيْئًا لَمْ نَسْمَعْكَ تَقُولُهُ قَبْلَ ذَلِكَ، وَرَأَيْنَاكَ بَسَطْتَ يَدَكَ. فَقَالَ: «إِنَّ عَدُوَّ اللهِ إِبْلِيسَ جَاءَ بِشِهَابٍ مِنْ نَارٍ، لِيَجْعَلَهُ فِي وَجْهِي، فَقُلْتُ: أَعُوذُ بِاللهِ مِنْكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ قُلْتُ: أَلْعَنُكَ بِلَعْنَةِ اللهِ التَّامَّةِ. فَلَمْ يَسْتَأْخِرْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ أَرَدْتُ أَخْذَهُ. وَاللهِ! لَوْلَا دَعْوَةُ أَخِينَا سُلَيْمَانَ، لَأَصْبَحَ مُوثَقًا يَلْعَبُ بِهِ وِلْدَانُ أَهْلِ الْمَدِينَةِ» .

---

[1] Sâd Sur. 35

[2] Buhârî, *ehâdîsu'l-enbiyâ* 40 (3423) ve Müslim, *mesâcid* 8 (39).

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَلَمَةَ الْمُرَادِيِّ

Ebu'd-Derdâ der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) namaz kılmak için kalkınca üç defa: *"Senden Allah'a sığınırım"* dediğini işittik. Sonra üç defa: *"Seni Allah'ın lanetiyle lanetliyorum"* diyerek bir şeyi tutmak ister gibi elini uzattığını gördük. Namazı bitirince biz: "Ey Allah'ın Resûlü! Namazda, bundan önce hiç duymadığımız bir şeyi söylediğini işittik ve gördük ki elini uzattın" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Allah'ın düşmanı İblis, benim yüzüme atmak için ateşten bir kor getirdi. Ben üç kere: «Senden Allah'a sığınırım» dedim, sonra da: «Allah'ın en büyük laneti ile seni lanetlerim» dedim. Üç keresinde de geri çekilmedi. Sonra onu yakalamak istedim. Allah'a yemin ederim ki şayet kardeşimiz Süleyman'ın duası olmasaydı, Medine halkı çocuklarının oynayacağı şekilde bağlı kalırdı."*

Müslim bunu *Sahîh*'te Muhammed b. Seleme el-Murâdî'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ الظَّفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَلَوِيُّ- رَحِمَهُ اللهُ- إِمْلَاءً، قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرِ بْنِ دُحَيْمٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو غَسَّانَ قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ سِمَاكٍ، قَالَ: سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ سَمُرَةَ، يَقُولُ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فَجَعَلَ يَهْوِي قُدَّامَهُ. فَلَمَّا صَلَّى سَأَلُوهُ: فَقَالَ: ذَاكَ الشَّيْطَانُ كَانَ يُلْقِي عَلَيَّ شَرَرَ النَّارِ لِيَفْتِنَنِي عَنِ الصَّلَاةِ، فَتَنَاوَلْتُهُ. وَلَوْ أَخذته مَا انْفَلَتَ مِنِّي حَتَّى يُنَاطَ إِلَى سَارِيَةٍ مِنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ يَنْظُرُ إِلَيْهِ وِلْدَانُ أَهْلِ الْمَدِينَةِ

Câbir b. Semure der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize namaz kıldırırken ileri doğru uzandı. Namazı bitirip sebebini sorduklarında şöyle cevap verdi: *"Şeytan beni namazda yanıltmak için üzerime ateş kıvılcımları atıyordu. Ben de onu yakalamaya çalıştım. Eğer onu tutabilseydim, Mescid'in direklerinden birine bağlanıp, Medine halkının çocukları onu seyretmeden benden kurtulamazdı."*[2]

---

[1] Müslim, *mesâcid* 8 (40).

[2] Ahmed, *Müsned* (5/104, 105).

حَدَّثَنَا أَبُو مَنْصُورٍ الظَّفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَلَوِيُّ رَحِمَهُ اللهُ إِمْلَاءً وَقَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَرَّ عَلَيَّ الشَّيْطَانُ، فَتَنَاوَلْتُهُ فَأَخَذْتُهُ فَخَنَقْتُهُ، حَتَّى وَجَدْتُ بَرْدَ لِسَانِهِ عَلَى يَدِي، وَقَالَ: أَوْجَعْتَنِي أَوْجَعْتَنِي وَلَوْلَا مَا دَعَا سُلَيْمَانُ، لَأَصْبَحَ مَنَاطًا إِلَى اسْطُوَانَةٍ مِنْ أَسَاطِينِ الْمَسْجِدِ، يَنْظُرُ إِلَيْهِ وِلْدَانُ أَهْلِ الْمَدِينَةِ

Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Şeytan yanımdan geçerken onu yakaladım ve boğdum. Hatta dilinin serinliğini elimde hissettim. Bana: «Canımı acıttın, canımı acıttın» dedi. Eğer Süleyman'ın duası olmasaydı Mescid'in direklerinden birine bağlı olarak sabahlardı ve Medine çocukları onu seyrederlerdi."*

بَابُ مَا جَاءَ فِي أَنَّ مَعَ كُلِّ أَحَدٍ قَرِينَهُ مِنَ الْجِنِّ، وَأَنَّ اللهَ ﷻ أَعَانَ رَسُولَهُ ﷺ عَلَى قَرِينِهِ، فَلَمْ يَأْمُرْهُ إِلَّا بِخَيْرٍ

Herkesin Yanında Cinlerden Bir Yoldaş Vardır. Ancak Allah Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Yoldaşı Konusunda Yardım Etmiştir ve Cin Ona Hayırdan Başka Bir Şey Söylemez

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ. وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ ابْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ سَالِمٍ هُوَ ابْنُ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا وَقَدْ وُكِّلَ بِهِ قَرِينُهُ مِنَ الْجِنِّ، وَقَرِينُهُ مِنَ الْمَلَائِكَةِ، قَالُوا: وَإِيَّاكَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: وَإِيَّايَ وَلَكِنَّ اللهَ أَعَانَنِي عَلَيْهِ فَأَسْلَمُ فَلَا يَأْمُرُنِي إِلَّا بِخَيْرٍ هَكَذَا قُرِئَ عَلَى شَيْخِنَا بِضَمِّ الْمِيمِ . وَكَذَلِكَ قَيَّدَهُ فِي كِتَابِهِ.

وَأَخْبَرَنَا أَبو عبد الله الحافظ، وَأَبُو صَادِقٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْفَوَارِسِ الْعَطَّارُ قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْأَصْبَهَانِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، فَذَكَرَهُ عَالِيًا إِلَّا أَنَّهُمَا لَمْ يُقِيمَا إِسْنَادَهُ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُثَنَّى، وَمُحَمَّدِ بْنِ بَشَّارٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ وَأَرَادَ- وَاللهُ أَعْلَمُ- بِالْجِنِّ وَالشَّيْطَانِ.

Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: ***"Sizden hiç kimse yoktur ki; cinlerden bir arkadaşı ve meleklerden bir arkadaşı onunla görevli bulunmasın."*** Onlar: "Senin için de mi ey Allah'ın Resûlü?" diye sorduklarında Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: ***"Bana da edildi. Ancak Yüce Allah'ın bana yardımıyla bu cin Müslüman olmuştur ve hayırdan başka bir şeyi de bana söylemez."*** Hadis şeyhimize " فَأَسْلَمُ(selamette olurum)" şeklinde okunmuştur.

Müslim bunu *Sahîh*'te Muhammed b. Müsennâ ile Muhammed b. Beşşâr kanalıyla Abdurrahman'dan rivayet etmiştir.[1] —Allah doğrusunu bilir— Cin ile şeytan kastedilmiştir.

فَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بَكْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ. قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا لَهُ شَيْطَانٌ. فَقَالُوا: وَلَا أَنْتَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ فَقَالَ: وَلَا أَنَا. وَلَكِنَّ اللهَ أَعَانَنِي بِإِسْلَامِهِ، أَوْ أَعَانَنِي عَلَيْهِ حَتَّى أَسْلَمَ.

Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Sizden hiç kimse yoktur ki; bir şeytanı bulunmasın"*** buyurunca: "Senin de mi ey Allah'ın Resûlü?" diye sordular. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Evet benim de. Fakat onun müslüman olması için Allah bana yardım etti"*** buyurdu.

قَوْلُهُ فِي هَذِهِ الرِّوَايَةِ: وَلَكِنَّ اللهَ أَعَانَنِي بِإِسْلَامِهِ إِنْ كَانَ هُوَ الْأَصْلُ يُؤَكِّدُ قَوْلَ مَنْ زَعَمَ أَنَّ قَوْلَهُ: فَأَسْلَمَ مِنَ الْإِسْلَامِ دُونَ السَّلَامَةِ، وَكَأَنَّ شعبة أو من دون شَكَّ فِيهِ.

وَذَهَبَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ خُزَيْمَةَ- رَحِمَهُ اللهُ- إِلَى أَنَّهُ مِنَ الْإِسْلَامِ، وَاسْتَدَلَّ بِقَوْلِهِ: فَلَا يَأْمُرُنِي إِلَّا بِخَيْرٍ قَالَ: وَلَوْ كَانَ عَلَى الْكُفْرِ لَمْ يَأْمُرْ بِخَيْرٍ.

---

[1] **Müslim, *sifâtu'l-münafikîn* 16 (69).**

وَزَعَمَ أَبُو سُلَيْمَانَ الْخَطَّابِيُّ- رَحِمَهُ اللهُ- أَنَّ الرُّوَاةَ يَرْوُونَ، فَأَسْلَمَ مِنَ الإِسْلامِ إِلَّا سُفْيَانَ بْنَ عُيَيْنَةَ. فَإِنَّهُ كَانَ يَقُولُ: فَأَسْلَمُ: أَيْ أَجِدُ السَّلَامَةَ مِنْهُ. وَقَالَ: إِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يسلم قط.

Bu rivayetteki: *"Fakat onun müslüman olması için Allah bana yardım etti"* sözü, kastedilenin selamette olmak değil de şeytanın müslüman olmasıdır diyenleri desteklemektedir. Şu'be veya başkası bu konuda emin değil gibiler.

Muhammed b. İshâk b. Huzeyme kastedilenin cinnin İslam'ı kabul etmesi olduğunu söylemiş ve: *"Bana hayırdan başka bir şey söylemez"* sözünü delil göstermiştir. Cin kafir olsaydı hayrı emretmezdi.

Ebû Süleyman el-Hattâbî ise ravilerin hadiste kastedilenin cinnin İslam'ı kabul etmek olduğunu söylemişlerdir. Sadece Süfyân b. Uyeyne şöyle derdi: "فأسْلَمُ" sözünden; "Cinne karşı selamette oldum" kastedilmiştir. Çünkü Şeytan kesinlikle müslüman olmaz.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ. (ح) وَأَخْبَرَنِي أَبُو الْوَلِيدِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ سَعِيدٍ الْأَيْلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو صَخْرٍ عَنِ ابْنِ قُسَيْطٍ أَنَّ عُرْوَةَ حَدَّثَهُ أَنَّ عَائِشَةَ حَدَّثَتْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ خَرَجَ مِنْ عِنْدِهَا لَيْلًا قَالَتْ: فَغِرْتُ عَلَيْهِ فَجَاءَ، فَرَأَى مَا أَصْنَعُ. فقال: مالك يَا عَائِشَةُ! أَغِرْتِ؟ قُلْتُ: ومالي لَا أَغَارُ عَلَى مِثْلِكَ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: أَجَارَكِ شَيْطَانُكِ، قُلْتُ: وَمَعِيَ شَيْطَانٌ؟ قَالَ: نَعَمْ، وَمَعَ كُلِّ إِنْسَانٍ. قُلْتُ: وَمَعَكَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: نَعَمْ وَلَكِنَّ رَبِّي أَعَانَنِي عَلَيْهِ فَأَسْلَمَ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ هَارُونَ بْنِ سَعِيدٍ الْأَيْلِي . وَقَالَ فِي متنه: حتى أسلم.

Hz. Âişe der ki: Bir gece Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımdan çıkınca çok kıskandım. Dönüp de içinde bulunduğum durumu görünce: *"Ey Âişe! Neyin var? Yoksa kıskandın mı?"* diye sordu. "Benim gibi biri senin gibi birini neden kıskanmasın?" dediğimde: *"Şeytanın yanına mı geldi?"* buyurdu. "Yanımda bir şeytan mı var?" diye sorduğumda: *"Evet, her insanın beraberinde bir şeytan var"* karşılığını verdi. "Peki, senin beraberinde bir şeytan var mı?" diye sorduğumda: *"Evet, var. Ancak Yüce Allah'ın da bana yardımıyla şeytanım Müslüman oldu"* karşılığını verdi.

Müslim bunu *Sahîh*'te Hârun b. Saîd el-Eylî'den rivayet etmiş, ancak metninde: "حتي أسْلَمْ" *(Selamette olmam için)* ibaresi geçmiştir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَوْنِ الْأَذَانِ حِرْزًا مِنَ الشَّيْطَانِ وَالْغِيلَانِ

Ezanın Şeytandan ve Gulyabanilerden Koruması

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو زَكَرِيَّا الْعَنْبَرِيُّ، وَعَلِيُّ بْنُ عِيسَى الْجِيرِيُّ فِي آخَرِينَ قَالُوا: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعِيدٍ الْعَبْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أُمَيَّةُ بْنُ بِسْطَامٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ الْقَاسِمِ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، قَالَ: أَرْسَلَنِي أَبِي إِلَى بَنِي حَارِثَةَ قَالَ: وَمَعِي غُلَامٌ لَنَا، أَوْ صَاحِبٌ لَنَا. فَنَادَاهُ مُنَادٍ مِنْ حَائِطٍ بِاسْمِهِ.

قَالَ: وَأَشْرَفَ الَّذِي مَعِي عَلَى الْحَائِطِ، فَلَمْ يَرَ شَيْئًا، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِأَبِي، فَقَالَ: لَوْ شَعَرْتُ أَنَّكَ تَلْقَى هَذَا لَمْ أُرْسِلْكَ. وَلَكِنْ إِذَا سَمِعْتَ صَوْتًا فَتَأَخَّرْ مناد بِالصَّلَاةِ، فَإِنِّي سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: «إِنَّ الشَّيْطَانَ إِذَا نُودِيَ بِالصَّلَاةِ وَلَّى وَلَهُ حُصَاصٌ».

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أُمَيَّةَ بْنِ بِسْطَامٍ

Süheyl b. Ebî Sâlih der ki: Babam beni bir kölemizle –veya bir dostumuzla- Hârise oğullarına gönderdi. Bir kişi ona bir bahçeden ismiyle seslenince yanımdaki kişi bahçeye bakındı; ancak hiçbir şey göremedi. Ben bu hâdiseyi babama anlatınca babam şöyle dedi: Senin böyle bir şeyle karşılaşacağını bilsem göndermezdim. Ama bundan böyle bir ses işitirsen hemen ezan oku. Çünkü ben; Ebû Hureyre'yi Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) şu hadisi rivayet ederken işittim: *"Namaz için çağrıldığı (ezan okunduğu) zaman şeytan sesli bir şekilde yellenerek kaçar."*

Müslim bunu *Sahîh*'te Umeyye b. Bistâm'dan rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ شَرِيكٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ غُصْنٍ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الشَّيْبَانِيُّ، عَنْ يُسَيْرِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ إِذَا تَغَوَّلَتْ لِأَحَدِكُمُ الْغِيلَانُ. فَلْيُؤَذِّنْ فَإِنَّ ذَلِكَ لَا يَضُرُّهُ.

---

[1] Müslim, *salât* 8 (18).

Ömer b. el-Hattâb şöyle dedi: "Şeytanlar, şekillere bürünüp size göründükleri zaman, (onları defetmek için) ezan okuyun. Çünkü böyle yapana Şeytan zarar veremez."

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَامِرُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ يُونُسَ، عَنِ الْحَسَنِ أَنَّ عُمَرَ بَعَثَ رَجُلًا إِلَى سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، فَلَمَّا كَانَ ببعض الطريق، عَرَضَتْ لَهُ الْغُولُ: فَلَمَّا قَدِمَ عَلَى سَعْدٍ قَصَّ عَلَيْهِ الْقِصَّةَ فقَالَ: أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنَّا كُنَّا إِذَا تَغَوَّلَتْ لَنَا الْغُولُ أَنْ نُنَادِيَ بِالْأَذَانِ، فَلَمَّا رَجَعَ إِلَى عُمَرَ، فَبَلَغَ قَرِيبًا مِنْ ذَلِكَ الْمَكَانِ عَرَضَ لَهُ يَسِيرُ مَعَهُ، فَذَكَرَ مَا قَالَ لَهُ سَعْدٌ فَنَادَى بِالْأَذَانِ، فَذَهَبَ عَنْهُ فَإِذَا سَكَتَ عَرَضَ لَهُ، فَإِذَا أَذَّنَ ذَهَبَ عَنْهُ.

Hasan'ın bildirdiğine göre Hz. Ömer bir adamı Sa'd b. Ebî Vakkâs'a gönderdi. Adama yolun bir yerinde karşısına ğûl (şeytanın büründüğü kılık) göründü. Adam Sa'd b. Ebî Vakkâs'ın yanına varınca gördüğü şeyi ona anlattı. Bunun üzerine Sa'd şöyle dedi: "Şeytanlar, şekillere bürünüp size göründükleri zaman, (onları defetmek için) ezan okurduk demedim mi!" Adam Hz. Ömer'in yanına dönerken o yere yakın bir yere gelince ğûl karşısına çıkıp onunla yürümeye başladı. Adam Sa'd'ın söylediğini hatırlayıp ezan okuyunca ğûl yanından gitti. Susunca ise tekrar karşısına çıktı, ezan okuyunca da yine gitti.

بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّعَوُّذِ بِكَلِمَاتِ اللهِ ﷺ عَنِ الْحِرْزِ مِنَ السُّمُومِ

Zehirden Korunmak İçin Allah'ın Kelimelerine Sığınmak

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّغَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ سُهَيْلُ بْنُ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَسْلَمَ قَالَ: لَدَغَتْ رَجُلًا عَقْرَبٌ. فَبَلَغَ ذَلِكَ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: لَوْ قَالَ حِينَ أَمْسَى، أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَّةِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ لَمْ تَضُرُّهُ قَالَ: فَقَالَتْهَا امْرَأَةٌ مِنْ أَهْلِي فَلَدَغَتْهَا حية. فلم تضرّها.

Suheyl b. Ebî Sâlih'in babasından bildirdiğine göre Eslem kabilesinden bir adam şöyle dedi: Bir adamı akrep sokunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bundan

haberdar oldu ve: *"Akşam olunca: «Yarattıklarının şerrinden Allah'ın noksansız kelimelerine sığınırım» deseydi zehir ona zarar vermezdi"* buyurdu.[1]

Eslem'den olan adam der ki: "Ailemden bir kadını yılan soktu. Kadın bunu söyleyince zehir ona bir zarar vermedi."

بَابُ مَا فِي تَسْمِيَةِ اللهُ ﷻ مِنَ الْحِرْزِ مِنَ السُّمِّ

Zehirden Korunmak İçin Besmele Çekmek

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا سُرَيْجُ بْنُ يُونُسَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا، عَنْ يُونُسَ بْنِ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي السَّفَرِ قَالَ: نَزَلَ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ الحيرة عَلَى أُمِّ بَنِي الْمَرَازِبَةِ، فَقَالُوا لَهُ: احْذَرِ السُّمَّ لَا تَسْقِيكَهُ الْأَعَاجِمُ، فَقَالَ: ائْتُونِي. فَأُتِيَ فَأَخَذَهُ بِيَدِهِ، ثُمَّ اقْتَحَمَهُ فَقَالَ: «بِاسْمِ اللهِ» ، فَلَمْ يَضُرَّهُ شَيْئًا.

Ebu's-Sefer der ki: Halid b. el-Velîd, Ümmü beni'l-Merâzibe kabilesinde konakladığı zaman kendisine: "Acemlerin sana zehir içirmesinden sakın" dediler. Halid b. el-Velîd: "Bana onu (zehiri) getirin" deyince zehiri getirdiler. Hâlid zehiri eline alıp: "Bismillah" diyerek içti ve bu zehir kendisine bir zarar vermedi.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الشَّيْطَانِ الَّذِي أَخَذَ مِنَ الزَّكَاةِ وَمَا فِي آيَةِ الْكُرْسِيِّ مِنَ الْحِرْزِ

Şeytanın Zekat Malından Alması ve Âyetu'l-Kürsî'nin Koruması

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ- رَحِمَهُ اللهُ-، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْبَزَّازُ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ الْحَرْبِيُّ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا تَمْتَامٌ، وَهُوَ مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ، قالا: حدثنا عثمان ابن الْهَيْثَمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَوْفٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: وَكَّلَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ زَكَاةَ رَمَضَانَ أَنْ أَحْتَفِظَ بِهَا، فَأَتَانِي آتٍ، فَجَعَلَ يَحْثُو مِنَ الطَّعَامِ، فَأَخَذْتُهُ فَقَالَ: دَعْنِي فَإِنِّي مُحْتَاجٌ وَعَلَيَّ

---

[1] Müslim, *zikir* 4 (2081).

عِيَالٌ، وَشَكَا حَاجَتَهُ، فَرَحِمْتُهُ فَخَلَّيْتُ سَبِيلَهُ [فَأَصْبَحْتُ] فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ! مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ اللَّيْلَةَ؟ قُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللهِ! شَكَا حَاجَةً شَدِيدَةً، وَعِيَالًا، وَجَهْدًا، فَرَحِمْتُهُ! فَخَلَّيْتُ سَبِيلَهُ. قَالَ: إِنَّهُ قَدْ كَذَبَكَ، وَسَيَعُودُ حَتَّى إِذَا كَانَ اللَّيْلَةَ الثَّانِيَةَ. جَاءَ يَحْثُو الطَّعَامَ فَأَخَذَهُ أَبُو هُرَيْرَةَ. وَقَالَ: لَأَرْفَعَنَّكَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، زَعَمْتَ لِي أَنَّكَ لَا تَعُودُ، وَأَرَاكَ قَدْ عدت قَالَ: دَعْنِي. فَشَكَا عِيَالًا، وَحَاجَةً شَدِيدَةً فَخَلَّى سَبِيلَهُ، وَرَحِمَهُ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ! مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ اللَّيْلَةَ؟ قَالَ: يَا نَبِيَّ اللهِ شَكَا حَاجَةً شَدِيدَةً، وَجَهْدًا، فَرَحِمْتُهُ، فَخَلَّيْتُ سَبِيلَهُ. قَالَ: إِنَّهُ قَدْ كَذَبَكَ، وَسَيَعُودُ.

فَعَادَ الثَّالِثَةَ فَأَخَذَهُ فَقَالَ: لَأَرْفَعَنَّكَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ. هَذِهِ ثَلَاثُ لَيَالٍ تَزْعُمُ أَنَّكَ لَا تَعُودُ، ثُمَّ تَعُودُ! فَقَالَ: دَعْنِي فَإِنِّي لَا أَعُودُ، وَأُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ يَنْفَعُكَ اللهُ بِهَا. إِذَا أَوَيْتَ إِلَى فِرَاشِكَ فَاقْرَأْ آيَةَ الْكُرْسِيِّ مِنْ أَوَّلِهَا إِلَى آخِرِهَا، فَإِنَّهُ لَنْ يَزَالَ عَلَيْكَ مِنَ اللهِ حافظ، ولا يَقْرَبَنَّكَ الشَّيْطَانُ حَتَّى تُصْبِحَ. قَالَ: وَكَانُوا أَحْرَصَ شَيْءٍ عَلَى الْخَيْرِ. فَخَلَّى سَبِيلَهُ. فَأَصْبَحَ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ اللَّيْلَةَ؟ فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللهِ. عَلَّمَنِي شَيْئًا زَعَمَ أَنَّ اللهَ يَنْفَعُنِي بِهِ، قَالَ: وَمَا هُوَ؟ قَالَ: أَمَرَنِي إِذَا أَوَيْتُ إِلَى فِرَاشِي أَقْرَأُ آيَةَ الْكُرْسِيِّ مِنْ أَوَّلِهَا إِلَى آخِرِهَا، فَإِنَّهُ لَنْ يَزَالَ عَلَيَّ مِنَ اللهِ حَافِظٌ، وَلَا يَقْرَبُنِي الشَّيْطَانُ حَتَّى أُصْبِحَ. قَالَ: «أَمَا إِنَّهُ قَدْ صَدَقَكَ، وَهُوَ كَذُوبٌ. يَا أَبَا هُرَيْرَةَ! تَعْلَمُ مَنْ تُخَاطِبُ مُنْذُ ثَلَاثٍ؟ قُلْتُ: لَا يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ: ذَاكَ شَيْطَانٌ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، قَالَ: عُثْمَانُ بْنُ الْهَيْثَمِ

Ebû Hureyre anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni Ramazan ayı zekâtını korumakla görevlendirmişti. Biri geldi ve zekat mallarından almaya başladı. Onu yakaladığımda: "Beni bırak; benim çocuklarım vardır ve çok muhtaç biriyim" deyip durumunu anlattı. Ben de onu bıraktım. Sabah olup Peygamberimiz (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Ey Ebû Hureyre! Dün esirin ne yaptı?"* diye sorunca: "Ey Allah'ın Resûlü! Çocukları olduğunu ve çok ihtiyacı olduğunu söyleyince ona acıyıp bıraktım" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"O sana yalan söyledi ve geri dönecek"* buyurdu.

İkinci gece gelip yiyecekten almaya başlayınca onu yakaladım ve: "Seni Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) götüreceğim. Bir daha gelmeyeceğini söyledin,

ancak yine geldin" dedim. Yine: "Beni bırak, benim çocuklarım var ve muhtaç biriyim" karşılığını verdi. Bir daha ona acıyıp bıraktım. Sabahladığımda Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Esirin ne yaptı?"* diye sordu. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Çocukları bulunduğunu ve çok ihtiyacı olduğunu söyleyince ona acıyıp bıraktım" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"O sana yalan söyledi ve geri dönecek"* buyurdu.

Üçüncü gece yine gelip yiyecek almaya başlayınca onu yakaladım ve: "Seni Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) götüreceğim. Bu üçüncü oluyor. Gelmeyeceğini söylüyor, sonra yine geliyorsun" dedim. Bu defa şöyle karşılık verdi: "Beni bırakırsan bir daha gelmem ve sana kendileriyle Allah'ın fayda sağlayacağı kelimeler öğretirim. Uyumak için yatağına vardığında Âyetu'l-Kürsî'yi baştan sona kadar oku. Sabahlayana kadar Allah tarafından korunursun ve şeytan sana yaklaşamaz" dedi. Sahabe hayır konusunda çok hırslıydı.

Ebû Hureyre onu serbest bıraktı ve sabah olunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Esirin ne yaptı?"* diye sordu. Ebû Hureyre: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana faydalı olduğunu iddia ettiği bir şey öğretti" cevabını verince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"O nedir?"* diye sordu. Ebû Hureyre şöyle cevap verdi: "Yatağıma girdiğim zaman Âyetu'l-Kürsî'yi baştan sona kadar okumamı söyledi ve: «Sabahlayana kadar Allah tarafından korunursun ve şeytan sana yaklaşamaz» dedi." Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sana doğru söylemiş, ancak o yalancıdır. Ey Ebû Hureyre! Üç gündür kiminle konuştuğunu biliyor musun?"* diye sordu. Ebû Hureyre: "Hayır ey Allah'ın Resûlü!" karşılığını verince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"O, şeytandır"* buyurdu.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Osmân b. el-Heysem'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ السُّوسِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الوليد بن مزيد قال: أَخْبَرَنِي أَبِي، قَالَ: أَخْبَرَنِي الْأَوْزَاعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ قَالَ: حَدَّثَنِي ابْنٌ لِأُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، أَنَّ أَبَاهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ كَانَ لَهُ جرين فِيهِ تَمْرٌ. وَكَانَ أَبِي يَتَعَاهَدُهُ فَوَجَدَهُ يَنْقُصُ، فَحَرَسَهُ ذَاتَ لَيْلَةٍ. فَإِذَا هُوَ بِدَابَّةٍ تُشْبِهُ الْغُلَامَ الْمُحْتَلِمَ قَالَ: فَسَلَّمْتُ. فَرَدَّ السَّلَامَ فَقُلْتُ مَا أَنْتَ؟ جِنِّيٌّ أَمْ إِنْسِيٌّ؟ قَالَ: فَقَالَ: جِنِّيٌّ، قَالَ: فَقُلْتُ:

---

[1] Buhârî, *vekâle* 100 (2311) ve *fadâilu'l-Kur'ân* 10 (5010).

نَاوِلْنِي يَدَكَ فَنَاوَلَنِي. فَإِذَا يَدُهُ يَدُ كَلْبٍ وَشَعْرُ كَلْبٍ. قَالَ: فَقَالَ أُبَيٌّ هَكَذَا خَلْقُ الْجِنِّ. قَالَ: لَقَدْ عَلِمَتِ الْجِنُّ، مَا فِيهِمْ أَحَدٌ أَشَدُّ مِنِّي. قَالَ: فَقَالَ لَهُ أُبَيٌّ: مَا حَمَلَكَ عَلَى مَا صَنَعْتَ قَالَ: بَلَغَنَا أَنَّكَ تُحِبُّ الصَّدَقَةَ، فَأَحْبَبْتُ أَنْ نُصِيبَ مِنْ طَعَامِكَ. قَالَ: فَقَالَ لَهُ أُبَيٌّ: فَمَا الَّذِي يُحْرِزُنَا مِنْكُمْ؟ قَالَ: هَذِهِ الْآيَةُ: اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ.. آيَةَ الْكُرْسِيِّ. قَالَ: فَتَرَكَهُ، ثُمَّ غَدَا إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَحَدَّثَهُ، فَقَالَ: صَدَقَ الْخَبِيثُ.

كَذَا قَالَ الْأَوْزَاعِيُّ عَنْ يَحْيَى.

Ubey b. Ka'b'ın oğlunun babasından bildirdiğine göre Ubey'in hurmalarının bulunduğu bir harman vardı. Ara sıra gidip kontrol ettiğinde hurmaların eksildiğini fark etti. Bir defasında hurmaların eksildiğini görünce gece nöbet tuttu ve bu sırada ergenlik çağına gelmiş çocuğa benzeyen bir yaratık gördü. Ubey der ki: Ona selam verince selamımı aldı. Ona: "Sen nesin, in misin cin misin?" diye sorunca: "Cinim" cevabını verdi: "Bana elini ver" deyince elini uzattı. Baktığımda elinin köpek eli gibi ve kıllarının köpek kılı olduğunu gördüm." Ona: "Cinlerin yaratılışı böyle midir?" diye sorduğumda: "Cinler, aralarında benden daha güçlü birinin olmadığını bilirler" karşılığını verdi. Ona: "Peki, neden böyle bir şey yapıyorsun?" diye sorunca, cin: "Sadaka vermeyi sevdiğini öğrendik. Ben de yiyeceğinden nasiplenmeyi istedim" cevabını verdi. Ubey: "Bizi size karşı koruyacak olan şeyler nedir?" diye sorunca, cin "Âyetu'l-Kürsî'yi okumanız" cevabını verdi. Ubey cini serbest bırakıp sabah olunca Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) giderek olanları anlattı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ta: *"Hain herif doğru söylemiş"* buyurdu. Evzâî, hadisi Yahyâ'dan bu şekilde nakletmiştir.

وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ يُوسُفَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَرْبُ بْنُ شَدَّادٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ قَالَ: حَدَّثَنِي الْحَضْرَمِيُّ بْنُ لَاحِقٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، عَنْ جَدِّهِ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ أَنَّهُ كَانَ لَهُ جَرِينُ تَمْرٍ فَذَكَرَ هَذَا الْحَدِيثَ بِمَعْنَاهُ.

Aynı mânâda bir hadis başka bir kanalla nakledilmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ قَاسِمُ بْنُ الْقَاسِمِ السَّيَّارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هِلَالٍ الْبُوسَنْجِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا الْعَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ شَقِيقٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمُؤْمِنِ بْنُ خَالِدٍ الْحَنَفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ بُرَيْدَةَ الْأَسْلَمِيُّ، عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ الدُّؤَلِيِّ قَالَ: قُلْتُ لِمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ: حَدَّثَنِي

عَنْ قِصَّةِ الشَّيْطَانِ حِينَ أَخَذْتَهُ، فَقَالَ جَعَلَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى صَدَقَةِ الْمُسْلِمِينَ، فَجَعَلْتُ التَّمْرَ فِي غُرْفَةٍ، فَوَجَدْتُ فِيهَا نُقْصَانًا، فَأَخْبَرْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَقَالَ: هَذَا الشَّيْطَانُ يَأْخُذُهُ. قَالَ: فَدَخَلْتُ الْغُرْفَةَ فَأَغْلَقْتُ الْبَابَ عَلَيَّ فَجَاءَتْ ظُلْمَةٌ عَظِيمَةٌ فَغَشِيَتِ الْبَابَ، ثُمَّ تَصَوَّرَ فِي صُورَةِ فِيلٍ، ثُمَّ تَصَوَّرَ فِي صُورَةٍ أُخْرَى، فَدَخَلَ مِنْ شَقِّ الْبَابِ، فَشَدَدْتُ إِزَارِي عَلَيَّ، فَجَعَلَ يَأْكُلُ مِنَ التَّمْرِ، قَالَ: فَوَثَبْتُ عَلَيْهِ فَضَبَطْتُهُ فَالْتَفَّتْ يَدَايَ عَلَيْهِ، فَقُلْتُ: يَا عَدُوَّ اللهِ. فَقَالَ: خَلِّ عَنِّي فَإِنِّي كَبِيرٌ ذُو عِيَالٍ كَثِيرٍ، وَأَنَا فَقِيرٌ، مِنْ جِنِّ نَصِيبِينَ، وَكَانَتْ لَنَا هَذِهِ الْقَرْيَةُ، قَبْلَ أَنْ يُبْعَثَ صَاحِبُكُمْ، فَلَمَّا بعث أخرجنا منها، فخلِّ عني فَلَنْ أَعُودَ إِلَيْكَ، فَخَلَّيْتُ عَنْهُ، وَجَاءَ جِبْرِيلُ عليه السلام، فَأَخْبَرَ رَسُولَ اللهِ ﷺ بِمَا كَانَ، فَصَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ الصُّبْحَ، فَنَادَى مُنَادٍ بِهِ: أَيْنَ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ. فَقُمْتُ إِلَيْهِ. فَقَالَ: رَسُولُ اللهِ ﷺ مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ يَا مُعَاذُ؟ فَأَخْبَرْتُهُ، فَقَالَ: أَمَا إِنَّهُ سَيَعُودُ فَعُدْ.

قَالَ: فَدَخَلْتُ الْغُرْفَةَ، وَأَغْلَقْتُ عَلَيَّ الْبَابُ، فَدَخَلَ مِنْ شَقِّ الْبَابِ، فَجَعَلَ يَأْكُلُ مِنَ التَّمْرِ، فَصَنَعْتُ بِهِ كَمَا صَنَعْتُ فِي الْمَرَّةِ الْأُولَى. فَقَالَ: خَلِّ عَنِّي فَإِنِّي لَنْ أَعُودَ إِلَيْكَ. فَقُلْتُ: يَا عَدُوَّ اللهِ. أَلَمْ تَقُلْ لَا أَعُودُ. قَالَ: فَإِنِّي لَا أَعُودُ، وَآيَةُ ذَلِكَ أَنَّهُ لَا يَقْرَأُ أَحَدٌ مِنْكُمْ خَاتِمَةَ الْبَقَرَةِ فَيَدْخُلَ أَحَدٌ مِنَّا فِي بَيْتِهِ تِلْكَ اللَّيْلَةَ .

تابعه زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ عَبْدَ الْمُؤْمِنِ بْنَ خَالِدٍ الحنفي. الْمَرْوَزِيَّ.

Ebu'l-Esved ed-Duelî der ki: Muâz b. Cebel'e: "Şeytan'ı yakaladığın hadiseyi bana anlat" dediğimde şöyle anlattı: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni Müslümanların zekat malının başına getirince hurmaları bir odaya koydum. Hurmaların eksildiğini görünce durumu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) anlattım. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu hurmaları şeytan alıyor"* buyurunca odaya girip kapıyı kapattım. Büyük bir karartı gelip kapıyı çevreledi. Sonra fil sûretine büründü, sonra başka bir sûrete büründü ve kapı aralığından girdi. Ben izarımla kendimi örttüm ve o hurmaları yemeye başlayınca üzerine atılıp sarılarak yakaladım. Ona: "Ey Allah'ın düşmanı" deyince: "Beni bırak. Ben yaşlı ve çocukları çok olan fakir biriyim. Nasîbîn cinlerindenim. Arkadaşınız gönderilmeden önce bu şehir bizimdi. O gönderilince bu şehirden çıkarıldık. Beni bırak, bir daha buraya gelmem" karşılığını verdi. Ben de onu serbest bıraktım. Bunun üzerine Cibrîl gelerek olanları Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem)

anlattı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazını kıldıktan sonra bir kişi: "Muâz b. Cebel nerede?" diye seslendi. Ben kalkınca Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Esirin ne yaptı, ey Muâz?"* diye sordu. Ben olanları anlatınca: *"O tekrar gelecektir. Sen oraya dön"* buyurdu.

Muâz şöyle devam etti: Odaya girdim ve kapıyı kapattım. Cin kapının aralığından girip hurmaları yemeye başlayınca dün yaptığım gibi yaptım. Bana: "Beni bırak. Bir daha gelmem" deyince: "Ey Allah'ın düşmanı! Dönmeyeceğini söylememiş miydin?" karşılığını verdim. Cin: "Bir daha dönmem. Bunun alameti, sizden birinizin Bakara Sûresinin son iki âyetini okuduğu zaman bizden hiç birinin o gece onun evine giremez" dedi.[1]

Zeyd b. el-Hubâb, Abdulmü'min b. Hâlid el-Hanefî el-Mervezî'den bunu rivayet ederek mutabaat etmiştir.

وأخبرنا أبو الحسن عليُّ بنُ أحمدَ بنِ عبْدانَ، قالَ: أخبرنا أحمدُ بنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، قالَ: حدَّثنا حامِدٌ السُّلَمِيُّ، قالَ: حدَّثنا عمْرُو بنُ مَرْزُوقٍ، قال: حدَّثنا مالِكُ بْنُ مِغْوَلٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قالَ: كَانَ لِي طَعَامٌ فتبيَّنْتُ فِيهِ النُّقْصَانَ فكُنْتُ فِي اللَّيْلِ، فإذا غُولٌ قَدْ سَقَطَتْ عَلَيْهِ، فَقَبَضْتُ عَلَيْهَا. فقُلْتُ: لَا أُفَارِقُكَ، حَتَّى أَذْهَبَ بِكِ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَتْ: إِنِّي امْرَأَةٌ كَثِيرَةُ الْعِيَالِ لَا أَعُودُ. فَحَلَفَتْ لِي فَخَلَّيْتُهَا فَجِئْتُ، فَأَخْبَرْتُ النَّبِيَّ ﷺ، فَقَالَ لِي النَّبِيُّ ﷺ: كَذَبَتْ وَهِيَ كَذُوبٌ، وَتَبَيَّنَ لِي النُّقْصَانُ، قَالَ: فَإِذَا هِيَ قَدْ وَقَعَتْ عَلَى الطَّعَامِ فَأَخَذْتُهَا. فَقَالَتْ لِي كَمَا قَالَتْ لِي فِي الْأُولَى. وَحَلَفَتْ أَنْ لَا تَعُودَ، فَجِئْتُ فَأَخْبَرْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: كَذَبَتْ، وَهِيَ كَذُوبٌ. ثُمَّ تَبَيَّنَ لِي النُّقْصَانُ، فَكَمَنْتُ لَهَا، فَأَخَذْتُهَا فَقُلْتُ: لَا أُفَارِقُكِ أَوْ أَذْهَبُ بِكِ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ. فَقَالَتْ: ذَرْنِي حَتَّى أُعَلِّمَكَ شَيْئًا، إِذَا قُلْتَهُ لَمْ يَقْرَبْ مَتَاعَكَ أَحَدٌ مِنَّا. إِذَا أَوَيْتَ إِلَى فِرَاشِكَ فَاقْرَأْ عَلَى نَفْسِكَ وَمَالِكَ آيَةَ الْكُرْسِيِّ فَخَلَّيْتُهَا. فَجِئْتُ، فَأَخْبَرْتُ النَّبِيَّ ﷺ، فَقَالَ صَدَقَتْ وَهِيَ كَذُوبٌ، صَدَقَتْ وَهِيَ كَذُوبٌ.

كَذَا قَالَ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، وَهَذَا غَيْرُ قِصَّةِ مُعَاذٍ، فَيُحْتَمَلُ أَنْ يَكُونَا مَحْفُوظَيْنِ.

---

[1] Heysemî, *Mecma* (6/321).

وَيُذْكَرُ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الأَنْصَارِيِّ أَنَّهُ وَقَعَ لَهُ ذَلِكَ أَيْضًا.

Abdullah b. Bureyde'nin bildirdiğine göre babası şöyle anlattı: Bir defasında yiyeceklerimin eksildiğini gördüm ve gece bir yere saklanıp beklemeye başladım. Ğûlyabani yiyeceklerden almaya gelince onu yakalayıp: "Seni Peygamberimize (sallallahu aleyhi vesellem) götürmeden bırakmayacağım" dedim. Bunun üzerine ğûlyabani yemin ederek: "Ben çocukları çok olan bir kadınım, bırakırsan bir daha gelmeyeceğim" karşılığını verdi. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip olanları anlattığımda: *"Yalan söylemiş, o yalancıdır"* buyurdu. Yiyeceğin yine eksildiğini görünce onun yiyeceklerden almakta olduğunu görüp yakaladım. Bana daha önce dediklerini tekrar edip bir daha dönmeyeceğine yemin edince, gelip Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) durumu anlattım. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yalan söylemiş, o yalancıdır"* buyurdu. Yiyeceğin yine eksildiğini görünce onun yiyeceklerden almakta olduğunu görüp yakaladım ve: "Seni Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) götürmeden bırakmam" dedim. Ğûlyabani: "Beni bırakırsan sana, söylediğinde bizden hiç kimsenin malına yaklaşamayacağı bir şey öğreteceğim. Yatağına girdiğin zaman, kendine ve malına Âyetu'l-Kürsî'yi oku" dedi. Bunun üzerine onu serbest bıraktım. Sonra gelip durumu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) anlatınca: *"O yalancıdır, ancak doğru söylemiş. O yalancıdır, ancak doğru söylemiş"* buyurdu.

Abdullah b. Bureyde, hadisi babasından bu şekilde nakletmiştir. Bu kıssa Muâz'ın kıssasından ayrıdır. İkisinin de mahfûz olması muhtemeldir. Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin de aynı şeyle karşılaştığı nakledilmiştir.

وَرَوَى أَبُو إِسْحَاقَ السَّبِيعِيُّ أن زيدا بْنَ ثَابِتٍ خَرَجَ إِلَى حَائِطٍ بِالْمَدِينَةِ فَسَمِعَ جَلَبَةً، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ مِنَ الْجَانِّ: أَصَابَتْنَا سَنَةٌ، فَأَحْبَبْنَا أَنْ تُطَيِّبُوا لَنَا مِنْ ثِمَارِكُمْ، فَنُصِيبَ مِنْهَا، ثُمَّ عَلَّمَهُ مَا يُعَوِّذُ بَيْنَهُمْ آيَةَ الْكُرْسِيِّ.

Ebû İshâk es-Sebîî'nin bildirdiğine göre Zeyd b. Sâbit, Medine'de bir bahçeye gidince bir gürültü işitti. Cinlerden bir adam ona: "Kıtlığa maruz kaldık ve bize meyvelerinizden vermenizi istedik" deyip ona cinlerden korunmak için Âyetu'l-Kürsî'yi okumasını öğretti.

بَابُ مَا رُوِيَ فِي شَأْنِ الرَّجُلِ الَّذِي تَبِعَهُ شَيْطَانَانِ، ثُمَّ رُدَّا عَنْهُ، وَأُمِرَ بِالسَّلَامِ عَلَى نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ ﷺ

Bir Adamın Peşinden İki Şeytanın Gelmesi ve Şeytanın Adama Peygamberimiz Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) Selam Söylemesini İstemesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مَعْبَدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: خَرَجَ رَجُلٌ مِنْ خَيْبَرَ فَاتَّبَعَهُ رَجُلَانِ، وَآخَرُ يَتْلُوهُمَا، يَقُولُ: ارْجِعَا، حَتَّى أَدْرَكَهُمَا، فَرَدَّهُمَا، ثُمَّ لَحِقَ الْأَوَّلَ، فَقَالَ: إِنَّ هَذَيْنِ شَيْطَانَانِ، وَإِنِّي لَمْ أَزَلْ بِهِمَا، حَتَّى رَدَدْتُهُمَا عَنْكَ، فَإِذَا أَتَيْتَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَأَقْرِئْهُ السَّلَامَ، وَأَخْبِرْهُ أَنَّا فِي جَمْعِ صَدَقَاتِنَا. وَلَوْ كَانَ يَصْلُحُ لَنَا لَبَعَثْنَا إِلَيْهِ، فَلَمَّا قَدِمَ الرَّجُلُ، وَحَدَّثَهُ فَنَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ عِنْدَ ذَلِكَ عَنِ الخلوة.

İbn Abbâs anlatıyor: Adamın biri Hayber'den (Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) doğru) yola çıkınca (cinlerden) iki kişi onun peşinden çıktı. (Cinlerden) bir başka kişi de bu iki kişinin peşine düşüp: "Geri dönün! Geri dönün!" demeye başladı. Israrları üzerine (cinlerden olan) bu iki kişi geriye döndü. Onları geri çeviren (ve yine cinlerden olan) kişi yolculuğa çıkan kişiye gelip şöyle dedi: "Peşine düşen bu iki kişi şeytandı. Ancak geri çevirene kadar onları bırakmadım. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına vardığın zaman ona selamlarımızı ilet. Mallarımızdan zekat olarak verilecek kısmı topladığımızı, işine yarayacak olsaydı bu malları göndermeye de hazır olduğumuzu da bildir." Bu olaydan sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kişinin tek başına yolculuğa çıkmasını yasakladı.

بَابُ مَا جَاءَ فِي اسْتِنْصَارِ حَبِيبِ بْنِ مَسْلَمَةَ وَكَانَ مِنَ الصَّحَابَةِ بِلَا حول ولا قوة إلا بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ وَمَا جَاءَ فِي دُعَائِهِ مَعَ أَصْحَابِهِ

Habîb b. Mesleme'nin "La Havle velâ Kuvvete illâ Billahi'l-Aliyyi'l-Azîm" Sözüyle Galip Gelmesi ve Sahabeyle Beraber Dua Etmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا قَالَ: حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ هَاشِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، قَالَ: حَدَّثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عَمْرٍو، عَنِ الْأَشْيَاخِ أَنَّ حَبِيبَ بْنَ مَسْلَمَةَ كَانَ يَسْتَحِبُّ إِذَا لَقِيَ عَدُوًّا أَوْ نَاهَضَ حِصْنًا قَوْلَ: لَا حَوْلَ ولا قوة إلا بالله وَإِنَّهُ نَاهَضَ يَوْمًا حِصْنًا، فَانْهَزَمَ الرُّومُ، فَقَالَهَا، وَقَالَهَا الْمُسْلِمُونَ، فَانْصَدَعَ الْحِصْنُ .

Safvân b. Amr'ın bildirdiğine göre Habîb b. Mesleme, düşmanla karşılaşınca veya bir kaleyi kuşattığı zaman: "Lâ havle velâ kuvvete illâ billah" sözünü söylerdi. Bir gün bir kaleyi kuşatınca Rumlar kaçtılar (ve başka bir kaleye sığındılar). Habîb ve müslümanlar bu sözü söyleyince (düşmanın sığındığı) kale yıkıldı.

وحَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمُقْرِئُ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ هُبَيْرَةَ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ مَسْلَمَةَ الْفِهْرِيِّ أَنَّهُ أُمِّرَ عَلَى جَيْشٍ، فَدَرَّبَ الدُّرُوبَ. فَلَمَّا أَتَى الْعَدُوَّ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: لَا يَجْتَمِعُ مَلَأٌ فَيَدْعُوا بَعْضُهُمْ وَيُؤَمِّنُ بَعْضُهُمْ إِلَّا أَجَابَهُمُ اللهُ. ثُمَّ إِنَّهُ حَمِدَ اللهَ، وَأَثْنَى عَلَيْهِ، وَقَالَ: اللهُمَّ احْقِنْ دِمَاءَنَا، وَاجْعَلْ أُجُورَنَا أُجُورَ الشُّهَدَاءِ. فَبَيْنَمَا هُمْ عَلَى ذَلِكَ، إِذْ نَزَلَ الْهِيَاطُ أَمِيرُ الْعَدُوِّ، فَدَخَلَ عَلَى حَبِيبٍ سرادقه

İbn Hubeyre'nin bildirdiğine göre Habîb b. Mesleme ordunun başına getirildiği zaman yola çıkıp düşmanla karşılaşınca halka şöyle dedi: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle dediğini duydum: *"Bir topluluk bir araya gelir, bazıları dua edip diğerleri Âmin derse, Allah, dualarına icabet eder."* Habîb, sonra Allah'a hamd ve senâ edip şöyle devam etti: "Allahım!

Kanlarımızı akıt ve bize şehitlerin ecrini ver. Onlar bu durumdayken, düşmanların emiri Hiyât gelip Habîb'in otağına girdi.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي حِرْزِ الرُّبَيِّعِ بِنْتِ مُعَوِّذِ بن عَفْرَاءَ

Muavviz b. Afrâ'nın Kızı Rubeyyi'nin Korunması

أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْخَالِقِ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْخَالِقِ الْمُؤَذِّنُ قَالَ: أَخْبَرَنَا أبو بكر ابن خَنْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ التِّرْمِذِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أيوب سليمان ابن بِلَالٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ،، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الْعَزِيزِ الرَّبَذِيِّ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ عَمَّتِهِ عَائِشَةَ بِنْتِ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، تُخْبِرُ عَنِ أُمِّهَا الرُّبَيِّعِ بِنْتِ مُعَوِّذِ بن عَفْرَاءَ قَالَتْ: بَيْنَمَا أَنَا قَابِلَةٌ، قَدْ أَلْقَيْتُ عَلَيَّ مِلْحَفَةً لِي، إِذْ جَاءَنِي أَسْوَدُ يُعَالِجُنِي عَنْ نَفْسِي، قَالَتْ: فَبَيْنَمَا هُوَ يُعَالِجُنِي، أَقْبَلَتْ صحيفة من ورقة صَفْرَاءُ تَهْوِي مِنَ السَّمَاءِ، حَتَّى وَقَعَتْ عِنْدَهُ، فَقَرَأَهَا فَإِذَا فِيهَا: بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مِنْ رَبِّ لَكِينٍ إِلَى لَكِينٍ أَمَّا بَعْدُ- فَدَعْ أَمَتِي بِنْتَ عَبْدِيَ الصَّالِحِ، فَإِنِّي لَمْ أَجْعَلْ لَكَ عَلَيْهَا سَبِيلًا. قَالَتْ: فَانْتَهَرَنِي بِقَرْصَةٍ. وَقَالَ: أَوْلَى لَكِ. فَمَا زَالَتِ القرصة فِيهَا حَتَّى لَقِيَتِ اللهَ ﷻ.

Rubeyyi' binti Muavviz b. Afrâ der ki: Kıbleye doğru uzanmış ve üzerime bir yorgan atmıştım. Bu sırada siyahi bir adam gelip bana eziyet ederken gökyüzünden sarı renkli bir kağıt onun yanına düştü. Adam onu okuduğunda kağıtta şöyle yazılı olduğunu gördü: "Bismillahirrahmanirrahim; falanın rabbinden falana; Salih kulumun kızını bırak. Ona dokunmana izin vermiyorum." Adam bana bir çimdik atıp: "Bu, senin için daha iyidir" dedi. O çimdik izi vefat edene kadar Rubeyyi'nin üzerinde kaldı.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ الْبَرْذَعِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الدُّنْيَا، قال: أخبرنا محمد ابن قُدَامَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ يُونُسَ الْيَمَامِيُّ الْحَنَفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ: كانت ابنة عوف بن عَفْرَاءَ، مُسْتَلْقِيَةٌ عَلَى فِرَاشِهَا، فَمَا شَعُرَتْ إِلَّا بِزِنْجِيٍّ، قَدْ وَثَبَ عَلَى صَدْرِهَا، وَوَضَعَ يَدَهُ فِي حَلْقِهَا، فَإِذَا صَحِيفَةٌ صَفْرَاءُ، تَهْوِي بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، حَتَّى

---

[1] İbn Asâkir, *Tarih* (4/41).

وَقعتْ على صدري. فأخذها- تعني الزّنجيُّ- فقرأها، فإذا فيها: مِنْ رَبِّ لكينٍ إلى لكين: اجتنب ابن الْعَبْدِ الصَّالِحِ، فَإِنَّ لا سبيلَ لَكَ عَلَيْهَا، فقامَ وَأَرسَلَ يَدَهُ مِنْ حلقِي، وضرب بيده على رُكبتي، فاسْوَدَّتْ، حتّى صارتْ مِثْلَ رَأْسِ الشَّاةِ. قَالَتْ: فَأَتَيْتُ عائشة، فذكرتُ ذَلِكَ لَهَا. فَقَالَتْ: يَا ابْنَةَ أَخِي إِذَا حِضْتِ، فَاجْمَعِي عَلَيْكِ ثِيَابَكِ، فَإِنَّهُ لَنْ يَضُرَّكِ بإن شاء اللهُ- قَالَ: فَحَفِظَهَا اللهُ بِأَبِيهَا، إِنَّهُ عَلِيٌّ كَانَ قُتِلَ يَوْمَ بَدْرٍ شَهِيدًا. كَذَا في كِتَابِي بنت عوف بن عَفْرَاءَ.

وَرُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنِ الرُّبَيِّعِ بِنْتِ مُعَوِّذِ بن عَفْرَاءَ، وَهِيَ صَاحِبَةُ الْقِصَّةِ.

Enes b. Mâlik der ki: Avf bin Afrâ'nın kızı yatağında yatarken bir zencinin göğsüne çıktığını ve elini boğazına koyduğunu gördü. Bu sırada sarı renkli bir kağıt gökyüzünden kadının göğsüne düştü. Zenci kağıdı alıp okuyunca: "Falanın rabbinden falana; salih kulumdan geri dur. Ona dokunmana izin vermiyorum" yazılı olduğunu gördü. Avf b. Afrâ'nın kızı der ki: Zenci kalktı ve boğazımı bırakarak eliyle dizime vurdu. Bu sebeple dizim karardı hatta oğlak başı gibi (simsiyah) oldu. Âişe'ye gidip durumu anlatınca, Hz. Âişe: "Yeğenim; hayız olduğun zaman giysilerini topla. İnşallah bunu yapmanla sana bir şey zarar veremez" dedi. Allah onu babasıyla korumuştu. Babası Bedir günü şehid edilmişti.

Kitabımda hadis bu şekilde Avf b. Afrâ'nın kızı olarak geçmektedir.

أَخبرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، قَالَ: أَخبرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْكِنْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ صِرْمَةَ الأَنْصَارِيُّ: عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ قَالَ: لَمَّا حَضَرَتْ عَمْرَةَ بِنْتَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْوَفَاةُ، فَاجْتَمَعَ عِنْدَهَا نَاسٌ مِنَ التَّابِعِينَ، مِنْهُمْ عُرْوَةُ، وَالْقَاسِمُ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَأَبُو سَلَمَةَ، فَبَيْنَمَا هُمْ عِنْدَهَا وَقَدْ أُغْمِيَ عَلَيْهَا، إِذْ سَمِعُوا نَقِيضًا مِنَ السَّقْفِ فَإِذَا ثُعْبَانٌ أَسْوَدُ قَدْ سَقَطَ، كَأَنَّهُ جِذْعٌ عَظِيمٌ، فَأَقْبَلَ يَهْوِي نَحْوَهَا إِذْ سَقَطَ رَقٌّ أَبْيَضُ فِيهِ مَكْتُوبٌ: «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» مِنْ رَبِّ كَعْبٍ إِلَى كَعْبٍ- لَيْسَ لَكَ عَلَى بَنَاتِ الصَّالِحِينَ سَبِيلٌ. فَلَمَّا نَظَرَ إِلَى الْكِتَابِ سَمَا حَتَّى خَرَجَ مِنْ حَيْثُ نَزَلَ..

Yahya b. Saîd der ki: Amra binti Abdirrahman vefat edeceği zaman, aralarında Urve, Kâsım b. Muhammed ve Ebû Seleme'nin de bulunduğu tâbiûndan bazıları yanında toplandılar. Bunlar yanındayken Amra bayılınca tavandan bir ses geldiğini gördüler. Baktıklarında ağaç dalı kalınlığında

büyük ve siyah bir yılanın düşüp ona doğru gittiğini gördüler. Bu sırada yere içinde: "Bismillahirrahmanirrahim. Ka'b'ın rabbinden Ka'b'a! Salihlerin kızlarına dokunmana izin vermiyorum" yazılı bir kağıt düştü. Yılan yazılı kağıda bakınca, indiği yerden tekrar gitti.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ، قَالَ: حَدَّثَنَا بن أَبِي الدُّنْيَا، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ أَنَّ سَعْدَ بْنَ أَبِي وَقَّاصٍ تَزَوَّجَ امْرَأَةً مِنْ بَنِي عُذْرَةَ، وَأَنَّهُ كَانَ يَوْمًا قَاعِدًا فِي أَصْحَابِهِ، إِذْ جَاءَهُ رَسُولُ امْرَأَتِهِ، فَقَالَ: إِنَّ فُلَانَةَ تَدْعُوكَ. فَذَكَرَ امْتِنَاعَهُ حَتَّى رَدَّتْ إِلَيْهِ الرَّسُولَ، فَقَامَ إِلَيْهَا سَعْدٌ، فَقَالَ: مالك أُجُنِنْتِ؟ فَأَشَارَتْ إِلَى حَيَّةٍ عَلَى الْفِرَاشِ. فَقَالَتْ: تَرَى هَذَا فَإِنَّهُ كَانَ يَتْبَعُنِي، إِذْ كُنْتُ فِي أَهْلِي، وَإِنِّي لَمْ أَرَهُ مُنْذُ دَخَلْتُ عَلَيْكَ قَبْلَ يَوْمِي هَذَا. فَقَالَ لَهُ سَعْدٌ: أَلَا تَسْمَعُ أَنَّ هَذِهِ امْرَأَتِي، تَزَوَّجْتُهَا بِمَالِي، وَأَحَلَّهَا اللهُ لِي، وَلَمْ يُحِلَّ لك منها شيء، فَاذْهَبْ. فَإِنَّكَ إِنْ عُدْتَ قَتَلْتُكَ. قَالَ: فَانْسَابَ حَتَّى خَرَجَ مِنْ بَابِ الْبَيْتِ، وَأَمَرَ سَعْدٌ إِنْسَانًا يَتْبَعُهُ أَيْنَ يَذْهَبُ. فَاتَّبَعَهُ حَتَّى دَخَلَ مِنْ بَابِ مَسْجِدِ الرَّسُولِ ﷺ فَلَمَّا كَانَ فِي وَسَطِهِ وَثَبَ وَثْبَةً فَإِذَا هُوَ فِي السَّقْفِ. قَالَ: فَلَمْ يَعُدْ إِلَيْهَا بَعْدَ ذَلِكَ.

İbn Aclân'ın bildirdiğine göre Sa'd b. Ebî Vakkâs; Benî Uzrâ'dan bir kadınla evlendi. Sa'd bir gün arkadaşlarıyla otururken hanımının gönderdiği bir haberci: "Falan seni çağırıyor" dedi. Sa'd gelemeyeceğini söyleyince, hanımı adamı bir daha gönderdi. Bunun üzerine Sa'd hanımının yanına gidip: "Neyin var, delirdin mi?" dedi. Hanımı yataktaki bir yılanı göstererek: "Bu, ailemin yanındayken benim peşimdeydi. Senin yanına geldikten sonra, bu güne kadar onu görmemiştim" dedi. Sa'd yılana şöyle dedi: "Duymuyor musun! Bu benim hanımımdır ve ben onunla kendi malımı vererek Allah'ın helal kılmasıyla evlendim. Bundan hiçbir şey sana helal değildir. Buradan git. Eğer bir daha gelirsen seni öldürürüm." Yılan sürünerek evin kapısından çıkınca Sa'd bir kişiye yılanın nereye gideceğini öğrenmek için takib etmesini söyledi. Yılan gidip Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'inin kapısından girdi ve Mescid'in ortasına gelince bir sıçrayışta tavana çıktı. Bundan sonra da yılan o kadının karşısına çıkmadı.

بَابُ مَا يُذْكَرُ مِنْ حِرْزِ أَبِي دُجَانَةَ

Ebû Dücâne'nin Korunması

أخبرنا أبو سهلٍ محمّدُ بنُ نصرويه المروزيُّ، قال: حدّثنا أبو أحمدَ علي ابن محمّد بن عبد الله الحبيّ المروزيُّ، قالَ: أخبرَنا أبو دُجانة، محمّدُ بنُ أحمَد بن سلمة بن يحيى بن سَلمَة بن عبد الله بن زيد بن خالد بن أبي دُجانة، واسْمُ أبي دُجانة «سماكُ بنُ أوسِ بن خرشة بن لوْزان الأنصاريُّ» أملاهُ علَينا بمكّة في مسْجد الحَرام بباب الصّفا سنة خمسٍ وسَبعين ومائتَين ، وكَانَ مخضوب اللّحْيَة. قال: حدّثني أبي أحمدُ بنُ سلمة قالَ: حدّثنا أبي سَلمَةُ بنُ يحيى، قالَ: حدّثنا أبي يحيى بنُ سَلمَةَ، قال: حدّثنا أبي سَلمَة بن عبد الله، قال: حدّثنا أبي عبدُ اللهِ بنُ زيدِ بنِ خالدٍ قالَ: حدّثنا أبي زيدُ بنُ خالدٍ قالَ: حدّثنا أبي خالدُ بنُ أبي دُجانة، قال: سَمِعْتُ أَبِي أَبَا دُجَانَةَ يَقُولُ: شَكَوْتُ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ بَيْنَمَا أَنَا مُضْطَجِعٌ فِي فِرَاشِي، إِذْ سَمِعْتُ فِي دَارِي صَرِيرًا كَصَرِيرِ الرَّحَى، وَدَوِيًّا كَدَوِيِّ النَّحْلِ، وَلَمْعًا كَلَمْعِ الْبَرْقِ، فَرَفَعْتُ رَأْسِي فَزِعًا مَرْعُوبًا، فَإِذَا أَنَا بِظِلٍّ أَسْوَدَ مَوْلَى يَعْلُو، وَيَطُولُ فِي صَحْنِ دَارِي فَأَهْوَيْتُ إِلَيْهِ فَمَسَسْتُ جِلْدَهُ، فَإِذَا جِلْدُهُ كَجِلْدِ الْقُنْفُذِ، فَرَمَى فِي وَجْهِي مِثْلَ شَرَرِ النَّارِ، فَظَنَنْتُ أَنَّهُ قَدْ أَحْرَقَنِي، [وَأَحْرَقَ دَارِي] فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَامِرُكَ عَامِرُ سُوءٍ يَا أَبَا دُجَانَةَ وَرَبِّ الْكَعْبَةِ! وَمِثْلُكَ يُؤْذَى يَا أَبَا دُجَانَةَ! ثُمَّ قَالَ: ائْتُونِي بِدَوَاةٍ وَقِرْطَاسٍ، فَأُتِيَ بِهِمَا فَنَاوَلَهُ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ وَقَالَ: اكْتُبْ يَا أَبَا الْحَسَنِ. فَقَالَ: وَمَا أَكْتُبُ؟ قَالَ: اكْتُبْ: بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ هَذَا كِتَابٌ مِنْ مُحَمَّدٍ رَسُولِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﷺ، إِلَى مَنْ طَرَقَ الدَّارَ مِنَ الْعُمَّارِ، وَالزُّوَّارِ، وَالصَّالِحِينَ، إِلَّا طَارِقًا يَطْرُقُ بِخَيْرٍ يَا رَحْمَنُ. أَمَّا بَعْدُ: فَإِنَّ لَنَا، وَلَكُمْ فِي الْحَقِّ سَعَةً، فَإِنْ تَكُ عَاشِقًا مُولَعًا، أَوْ فَاجِرًا مُقْتَحِمًا أَوْ رَاغِبًا حَقًّا أَوْ مُبْطِلًا، هَذَا كِتَابُ اللهِ ﷻ يَنْطِقُ عَلَيْنَا وَعَلَيْكُمْ بِالْحَقِّ، إِنَّا كُنَّا نَسْتَنْسِخُ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ، وَرُسُلُنَا يَكْتُبُونَ مَا تَمْكُرُونَ، اتْرُكُوا صَاحِبَ كِتَابِي هَذَا، وَانْطَلِقُوا إِلَى عَبَدَةِ الْأَصْنَامِ، وَإِلَى مَنْ يَزْعُمُ أَنَّ مَعَ اللهِ إِلَهًا آخَرَ. لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ ترجعون. يُغْلَبُونَ ﴿حم﴾ لَا يُنْصَرُونَ، حم عسق، تُفَرَّقَ أَعْدَاءُ اللهِ، وَبَلَغَتْ حُجَّةُ اللهِ، وَلَا حَوْلَ ولا قوة إلا بالله ﴿فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾. قَالَ أَبُو دُجَانَةَ: فَأَخَذْتُ الْكِتَابَ فَأَدْرَجْتُهُ وَحَمَلْتُهُ إِلَى دَارِي، وَجَعَلْتُهُ تَحْتَ رَأْسِي وَبِتُّ لَيْلَتِي فَمَا انْتَبَهْتُ إِلَّا مِنْ صُرَاخِ صَارِخٍ يَقُولُ: يَا أَبَا دُجَانَةَ! أحرقتنا، وَاللَّاتِ وَالْعُزَّى، الْكَلِمَاتُ بِحَقِّ صَاحِبِكَ لَمَا رَفَعْتَ عَنَّا هَذَا الْكِتَابَ، فَلَا عَوْدٌ لَنَا فِي دَارِكَ، وَقَالَ غَيْرُهُ فِي أَذَاكَ، وَلَا فِي جِوَارِكَ، وَلَا

مي مَوْضِعٍ يكونُ فيه هذا الْكِتَابُ. قَالَ أَبُو دُجَانَة فقُلْتُ لا، وَحَقِّ صَاحِبِي رسول الله ﷺ لأرفعه حتَّى أستأمِر رَسُولَ اللهِ ﷺ قالَ أَبُو دُجانَةَ: فَلَقَدْ طَالَتْ عليَّ لَيْلَتِي بِمَا سَمِعْتُ مِنْ أنِينِ الجنّ وَصُرَاخِهِمْ وبُكَائِهِمْ، حَتَّى أَصْبَحْتُ فغدَوْتُ، فَصَلَّيْتُ الصُّبْحَ مع رَسُولِ اللهِ ﷺ وَأَخْبَرْتُهُ بِمَا سَمِعْتُ مِنَ الْجِنِّ لَيْلَتِي، وَمَا قُلْتُ لَهُمْ. فَقَالَ لِي: يَا أَبَا دُجَانَةَ ارفع عن القوم، فو الذي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ نَبِيًّا إِنَّهُمْ لَيَجِدُونَ أَلَمَ الْعَذَابِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَة.

تَابَعَهُ أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَيْرٍ الرَّازِيِّ الْحَافِظِ عَنْ أَبِي دُجَانَة مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ هَذَا.

وَقَدْ رُوِيَ فِي حِرْزِ أَبِي دُجَانَةَ حَدِيثٌ طَوِيلٌ، وَهُوَ مَوْضُوعٌ لَا تَحِلُّ رِوَايَتُهُ [وَاللهُ تَعَالَى اعلم بالصواب] .

Ebû Dücâne anlatıyor: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) yakınarak şöyle dedim: "Ey Allah'ın Resûlü! Yatağımda yatarken, değirmen taşının çıkardığı ses gibi bir ses, arının çıkardığı uğultu gibi bir uğultu işittim ve şimşek çakmış gibi bir parıltı görünce, korku içinde başımı kaldırıp baktığımda siyah ve uzun bir gölgenin giderek yükseldiğini gördüm. Elimi uzatıp derisine dokunduğumda derisinin kirpi derisi gibi olduğunu gördüm. Yüzüme ateş kıvılcımları atınca beni ve evimi yakacağını zannettim." Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana şöyle karşılık verdi: ***"Ey Ebû Dücâne! Kâbe'nin Rabbine yemin ederim ki yanına gelen kötü bir mahlûktur. Senin gibisine eziyet edilir mi, ey Ebû Dücâne!"*** Sonra: ***"Bana bir kalem ve kâğıt getirin"*** buyurdu. Kâğıt kalem getirilince onu Ali b. Ebî Tâlib'e verdi ve: ***"Yaz ey Ebu'l-Hasan"*** buyurdu. Hz. Ali: "Ne yazayım?" diye sorunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: ***"Şöyle yaz: Bu, Âlemlerin Rabbinin Resûlü olan Muhammed'in hayır dışında bir şey için evlere gelen tüm ziyaretçilere, sakinlere ve salihlere fermanıdır. Bize ve size geniş haklar tanınmıştır. Eğer çok tutkun bir aşıksan veya izinsiz giren bir facirsen, ya da hakkı arayan biriysen veya hakkı iptal etmeye çalışan biriysen, Allah'ın Kitabı bize ve size hakkı söylemektedir.*** **«Biz yaptıklarınızı bir bir kaydediyoruz.»**[1] **«Elçilerimiz yapmakta olduğunuz**

---

[1] Câsiye Sur. 29

hileleri yazmaktadır.»[1] *Bu fermanın sahibini bırakın ve puta tapanlara, Allah'tan başka ilah olduğunu iddia edenlere gidin.* **«Allah'la beraber başka tanrı tutup tapma. O'ndan başka tanrı yoktur. O'ndan başka her şey yok olacaktır. Hüküm O'nundur, O'na döndürüleceksiniz.»**[2] *Mağlup olacaklardır. «Hâ Mîm»*[3] *Yardım görmeyecekler. «Hâ Mîm, Ayn Sîn Kâf»*[4] *Allah'ın düşmanları dağıldılar ve Allah'ın hücceti hedefine ulaştı. Güç ve kuvvet ancak yüce ve büyük olan Allah iledir.* **«Onlara karşı sana Allah yetecektir. O, işitir ve bilir.»**"[5]

Ebû Dücâne der ki: Fermanı alıp katlayarak evime götürdüm ve başımın altına koydum. O gece uykumdan şöyle bağıran birinin sesiyle uyandım: "Ey Ebû Dücâne! Lât ve Uzza'ya yemin olsun ki bu kelimeler bizi yaktı. Arkadaşın hakkı için bu fermanı bizden kaldır. Bir daha evine dönmeyiz." Başkası ise: "Bir daha sana eziyet etmeyiz, yakınına yaklaşmayız ve bu fermanın bulunduğu yere gelmeyiz" demiştir.

Ebû Dücâne der ki: Ben: "Hayır! Arkadaşım hakkı için ben ona danışmadıkça bu mektubu kaldırmam" dedim. Böylece bütün gecem cinlerin iniltisini, bağırmasını ve ağlamasını dinlemekle geçti. Sabah olunca gidip Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber sabah namazını kıldım ve o gece cinlerden dinlediklerimi, onlara verdiğim cevabı anlattım. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Ey Ebû Dücâne! Mektubu o topluluktan kaldır. Beni hak peygamber olarak gönderene yemin ederim ki, onlar bu azabın acısını kıyamete kadar hissedecekler"* buyurdu.

Ebû Bekr el-İsmâilî, Ebû Bekr Muhammed b. Umeyr er-Râzî el-Hâfız kanalıyla Ebû Dücâne Muhammed b. Ahmed'den rivayet ederek buna mutabaat etmiştir.

---

[1] Yûnus Sur. 21

[2] Kasas Sur. 88

[3] Mümin Sur. 1

[4] Şûrâ Sur. 1,2

[5] Bakara Sur. 147

Ebû Dücâne'nin korunmasıyla ilgili uzun bir hadis rivayet edilmiştir, ancak bu rivayet uydurmadır ve aktarılması helal değildir.[1]

بَابُ مَا رُوِيَ فِي الْأَمَانِ مِنَ السَّرَقِ وَالْحَرَقِ

Hırsızlık ve Yangına Karşı Emniyet Sağlayan Şey

أخبرنا أبو عبد الله الْحَافِظُ قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو محمد عبد الله بن محمد ابن بِنْت أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عبد الله، قال: حَدَّثَنَا جَدِّي، قَالَ: حَدَّثَنَا الحسين ابن مَنْصُورٍ قَالَ: حدثنا أَبِي مَنْصُورُ بْنُ جعفر قَالَ: حَدَّثَنِي نَهْشَلُ بْنُ سَعِيدٍ، عَنِ الضَّحَّاكِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَنْ قَوْلِ اللهِ ﷻ قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوِ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى إِلَى آخِرِ الْآيَةِ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: هُوَ أَمَانٌ مِنَ السَّرَقِ، وَإِنَّ رَجُلًا مِنَ الْمُهَاجِرِينَ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ ﷺ تَلَاهَا حَيْثُ أَخَذَ مَضْجَعَهُ، فَدَخَلَ عَلَيْهِ سَارِقٌ فَجَمَعَ مَا فِي الْبَيْتِ وَحَمَلَهُ، وَالرَّجُلُ لَيْسَ بِنَائِمٍ، حَتَّى انْتَهَى إِلَى الباب فوجد الْبَابِ مَرْدُودًا فَوَضَعَ الْكَارَةَ فَفَعَلَ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ فَضَحِكَ صَاحِبُ الدَّارِ، ثُمَّ قَالَ: إِنِّي أَحْصَنْتُ بَيْتِيَ فَذَهَبَ اللِّصُّ.

İbn Abbâs der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem), Allah'ın: **"De ki: İster Allah deyin, ister Rahmân deyin, hangisini derseniz deyin, en güzel isimler onundur"**[2] buyruğunun açıklaması sorulunca: *"Bu (âyet) hırsızlıktan emandır"* buyurdu. Muhacirlerden bir kişi yatağına girerken bu âyeti okudu. Ancak o gece yanına hırsız girdi ve evindeki her şeyi toplayıp aldı. Adam da daha uyumuş değildi. Hırsız çıkmak için kapıya geldiğinde kapının kilitli olduğunu gördü. Bunun üzerine hırsız kapıyı açmak için üzerindekileri indirdi. (Kapıyı açıp tekrar yüklendikten sonra kapı tekrar kapandı.) Hırsız bunu üç defa tekrarladı. Bunu gören ev sahibi gülerek: "Ben evimi koruma altına aldım" dedi. Bunun üzerine hırsız gitti.

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، قَالَ : أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْفَقِيهُ السَّرْخَسِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْبَغَوِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَغْلَبُ بْنُ تَمِيمٍ قال: حدثنا الْحَجَّاجُ بْنُ فُرَافِصَةَ، عَنْ طَلْقٍ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى أَبِي الدَّرْدَاءِ فَقَالَ: يَا أَبَا الدَّرْدَاءِ.

---

[1] İbnu'l-Cevzî, *Tezkiretu'l-Mevdûât* (211).

[2] İsrâ Sur. 110

احْتَرَقَ بَيْتُكَ قَالَ: مَا احْتَرَقَ بَيْتِي. ثُمَّ جَاءَ رَجُلٌ آخَرُ فَقَالَ: يَا أَبَا الدَّرْدَاءِ احْتَرَقَ بَيْتُكَ. قَالَ مَا احْتَرَقَ. ثُمَّ جَاءَ رَجُلٌ آخَرُ فَقَالَ: يَا أَبَا الدَّرْدَاءِ. انْبَعَثَتِ النَّارُ، فَلَمَّا انْتَهَتْ إِلَى بَيْتِكَ طُفِئَتْ. قَالَ: قَدْ عَلِمْتُ إن الله ﷻ لَمْ يَكُنْ لِيَفْعَلَ. قَالُوا: يَا أَبَا الدَّرْدَاءِ مَا نَدْرِي أَيُّ كَلَامِكَ أَعْجَبُ. قَوْلُكَ: مَا احْتَرَقَ، أَوْ قَوْلُكَ: قَدْ عَلِمْتُ أَنَّ اللهَ ﷻ لَمْ يَكُنْ لِيَفْعَلَهُ. قَالَ: ذَاكَ لِكَلِمَاتٍ سَمِعْتُهُنَّ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، مَنْ قَالَهَا. أَوَّلَ النَّهَارِ لَمْ تُصِبْهُ مُصِيبَةٌ حَتَّى يُمْسِيَ، وَمَنْ قَالَهَا آخِرَ النَّهَارِ لَمْ تُصِبْهُ حَتَّى يُصْبِحَ. اللهُمَّ أَنْتَ رَبِّي، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، عَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ، مَا شَاءَ اللهُ كَانَ، وَمَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ، لَا حَوْلَ، وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ. أَعْلَمُ أَنَّ اللهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا، اللهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي، وَمِنْ شَرِّ كُلِّ ذِي شَرٍّ، وَمِنْ شَرِّ كُلِّ دَابَّةٍ أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا. إِنَّ رَبِّي عَلَى صراط مستقيم

Talk der ki: Ebu'd-Derdâ'ya bir adam gelip: "Ey Ebu'd-Derdâl Evin yandı" deyince, Ebu'd-Derdâ: "Evim yanmadı" karşılığını verdi. Sonra başka bir adam gelip: "Ey Ebu'd-Derdâ! Evin yandı" deyince, Ebu'd-Derdâ ona da: "Yanmadı" karşılığını verdi. Sonra bir adam daha gelip: "Ey Ebu'd-Derdâ! Yangın senin evine varıncaya kadar devam etti ve orada söndü!" dedi. Bunun üzerine Ebu'd-Derdâ: "Ben Allah'ın benim evimi yakmayacağını biliyordum" dedi. Orada bulunanlar: "Ey Ebu'd-Derdâ! «Hayır, evim yanmadı» demen mi yoksa «Allah'ın benim evimi yakmayacağını biliyordum» demen mi daha acayiptir bilemiyoruz. Bunları neye dayanarak söyledin?" dediler. Ebu'd-Derdâ onlara şu karşılığı verdi:

Ben Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Kim sabahleyin şu duayı okursa akşama kadar onun başına herhangi bir musibet gelmez Günün sonunda okuyanın da sabaha kadar başına bir musibet gelmez.* (Dua şudur) *"Allahım! Sen benim Rabbimsin. Senden başka ilah yoktur. Ben sadece sana güvendim. Sen yüce Arş'ın sahibisin! Allah neyi dilerse o olur; dilemedikleri ise olmaz. Güç ve kuvvet ancak Allah'a mahsustur. Bil ki; Allah'ın her şeye gücü yeter ve Onun ilmi her şeyi kuşatmıştır. Allahım! Ben nefsimin şerrinden ve her şerrin şerrinden, perçemleri senin elinde olan diğer bütün canlıların şerrinden sana*

sığınıyorum. Şüphe yoktur ki benim Rabbim dosdoğru bir yol üzerindedir."[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي مُصَارَعَةِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ﷺ شَيْطَانًا لَقِيَهُ

Ömer b. el-Hattâb'ın Karşısına Çıkan Şeytanla Güreşmesi

أخبرنا عليُّ بْنُ أحمد بن عبدان، قالَ: أخبرنا أحمدُ بْنُ عُبَيدٍ، قَالَ: حدَّثنا عبَّاسُ بْنُ الفضل قال: حدَّثنا أحمدُ بْنُ يونس قالَ: حدَّثنا سعيدُ بْنُ سالِمٍ، قالَ: حدَّثنا مُحمَّدُ بْنُ أبان، عَنْ عاصم بْن أبي الجنود، عَنْ زِرٍّ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ: أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ ﷺ لَقِيَ شَيْطَانًا فَصَرَعَهُ، أَحْسِبُهُ قَالَ لَهُ الشَّيْطَانُ: دَعْنِي أُعَلِّمْكَ شَيْئًا، لَا تَقُولُهُ فِي بَيْتٍ فِيهِ شَيْطَانٌ إِلَّا خَرَجَ. أَظُنُّهُ فَعَلَّمَهُ آيَةَ الْكُرْسِيِّ. قَالَ زِرٌّ فَقِيلَ لِابْنِ مَسْعُودٍ مَنْ هُوَ؟ قَالَ: مَنْ تَرَوْنَهُ إِلَّا ابْنَ الْخَطَّابِ .

İbn Mes'ûd'un bildirdiğine göre Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından bir adam şeytanla karşılaşıp onunla güreşerek yendi. Zannedersem şeytan ona: "Beni bırakırsan sana öyle bir şey öğretirim ki şeytanın bulunduğu evde bu şeyi söylersen şeytan o evden çıkar" dedi. Zannedersem ona Âyetu'l-Kürsî'yi öğretti. Zir der ki: İbn Mes'ûd'a: "Bu kişi kimdir?" diye sorulunca: "Sizce İbnu'l-Hattâb'dan başkası olabilir mi!" cevabını verdi.[2]

قُلْتُ: وَقَدْ رَوَيْنَاهُ فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ مِنْ حَدِيثِ الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، وَفِي مَوْضِعٍ آخَرَ مِنْ حَدِيثِ الشَّعْبِيِّ أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْجِنِّ لَقِيَهُ، فَقَالَ: هَلْ لَكَ أَنْ تُصَارِعَنِي؟ فَذَكَرَهُ. وَذَكَرَ صفته.

Fadâil kitabında bunu "Mes'ûdî —Âsım —Ebû Vâil —Abdullah" kanalıyla naklettik. Başka bir yerde de Şa'bî'den: "Cinlerden bir adam onunla karşılaştı ve: "Benimle güreşir misin?" diye sordu..." şeklinde başlayarak nakledilmiştir.

---

[1] İbnu's-Sünnî, *Amelu'l-yevm ve'l-leyle* (20-21).

[2] Heysemî, *Mecma* (9/70-71).

بَابُ مَا جَاءَ فِي قِتَالِ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ مَعَ الْجِنِّ، وَإِخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ عَنْهُ

Ammâr b. Yâsir'in Cinlerle Savaşması ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Bunu Haber Vermesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سِنَانٍ قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ عَطِيَّةَ عَنْ ثَابِتٍ، عَنِ الْحَسَنِ قَالَ: كَانَ عَمَّارُ بْنُ يَاسِرٍ يَقُولُ: قَدْ قَاتَلْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ. فَقِيلَ: هَذَا الْإِنْسُ قَدْ قَاتَلْتَ. فَكَيْفَ قَاتَلْتَ الْجِنَّ قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى بِئْرٍ أَسْتَقِي مِنْهَا، فَلَقِيتُ الشَّيْطَانَ فِي صُورَتِهِ، حَتَّى قَاتَلَنِي فَصَرَعْتُهُ، ثُمَّ جَعَلْتُ أُدْمِي أَنْفَهُ بِفِهْرٍ مَعِي، أَوْ حَجَرٍ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِنَّ عَمَّارًا لَقِيَ الشَّيْطَانَ عِنْدَ بِئْرٍ فَقَاتَلَهُ، فَلَمَّا رَجَعْتُ سَأَلَنِي، فَأَخْبَرْتُهُ بِالْأَمْرِ. فَقَالَ: ذَاكَ شَيْطَانٌ.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُوسُفُ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ عَمَّارٍ بِمِثْلِهِ.

هَذَا الْإِسْنَادُ الْأَخِيرُ صَحِيحٌ إِلَى الْحَسَنِ الْبَصْرِيِّ.

Hasan der ki: Ammâr b. Yâsir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber hem cinlerle, hem insanlarla savaştım" derdi. Ona: "İnsanlarla savaşmanı anladık ta, cinlerle nasıl savaştın?" diye sorulunca şöyle cevap verdi: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) beni su getirmem için bir kuyuya gönderince şeytanı kendi sûretinde gördüm ve benimle kavgaya tutuşunca onu yendim. Sonra yanımdaki bir taşla burnunu kanattım. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ammâr kuyunun yanında şeytanla karşılaşıp kavgaya tutuştu"* buyurdu. Geri döndüğümde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana olanları sordu. Anlattığımda ise: *"O, şeytandır"* buyurdu.

Bu hadis başka bir kanalla da nakledilmiştir. Bu senedin Hasan el-Basrî'ye kadar olan kısmı sahîhtir.

وَرُوِّينَا عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّهُ قَالَ لِأَهْلِ الْعِرَاقِ. أَلَيْسَ فِيكُمْ عَمَّارُ بْنُ يَاسِرٍ الَّذِي أَجَارَهُ اللهُ مِنَ الشَّيْطَانِ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِ ﷺ.

Bize nakledildiğine göre Ebû Hureyre Irak halkına: "Aranızda, Yüce Allah'ın, Peygamber'inin (sallallahu aleyhi vesellem) diliyle şeytana karşı koruduğu Ammâr b. Yâsir yoktur" demiştir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي سُؤَالِ إِبْلِيسَ عَنِ الدِّينِ لِيُشَكِّكَ النَّاسَ فِيهِ

İnsanları Şüpheye Düşürmek İçin İblis'in Dinle İlgili Soru Sorması

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا الْخَصِيبُ بْنُ نَاصِحٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَجَاءَ رَجُلٌ مِنْ أَقْبَحِ النَّاسِ وَجْهًا وَأَقْبَحِهِمْ ثِيَابًا، وَأَنْتَنِ النَّاسِ رِيحًا، جِلْفٌ جَافٍ يَتَخَطَّى رِقَابَ النَّاسِ، حَتَّى جَلَسَ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللهِ ﷺ. فَقَالَ: مَنْ خَلَقَكَ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: اللهُ. قَالَ: مَنْ خَلَقَ السَّمَاءَ؟ قَالَ: اللهُ. قَالَ: مَنْ خَلَقَ الْأَرْضَ؟ قَالَ: اللهُ. قَالَ: مَنْ خَلَقَ اللهَ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: سُبْحَانَ اللهِ، وَأَمْسَكَ بِجَبْهَتِهِ، وَطَأْطَأَ رَأْسَهُ، وَقَامَ الرَّجُلُ فَذَهَبَ، فَرَفَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ رَأْسَهُ، فَقَالَ عَلَيَّ بِالرَّجُلِ: فَطَلَبْنَاهُ فَكَأَنْ لَمْ يَكُنْ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ هَذَا إِبْلِيسُ جَاءَ يُشَكِّكُكُمْ فِي دينكم

İbn Ömer der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında otururken, insanların en çirkin suratlı, en kötü giysili ve en pis kokulusu olan, kaba ve görgüsüz bir adam geldi. İnsanların boyunlarına basarak ilerleyip Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) önünde oturdu ve: "Seni kim yarattı?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Allah"*** cevabını verince: "Gökyüzünü kim yarattı?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Allah"*** cevabını verince: "Yeryüzünü kim yarattı?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Allah"*** cevabını verince de: "Peki Allah'ı kim yarattı?" diye sordu. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Sübhânallah (Allah her noksanlıktan münezzehtir)"*** buyurup yüzünü başka yöne çevirerek başını eğdi. Adam kalkıp gidince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) başını kaldırıp: ***"Bana adamı getirin"*** buyurdu. Onu aradık, ancak sanki yok olmuştu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Bu İblis'tir. Sizi dininizde şüpheye düşürmek için gelmiştir"*** buyurdu.

بَابُ مَا ظَهَرَ عَلَى مَنِ ارْتَدَّ عَنِ الْإِسْلَامِ فِي وَقْتِ النَّبِيِّ ﷺ وَمَاتَ عَلَى رِدَّتِهِ مِنَ النَّكَالِ، ثُمَّ مَنْ قَتَلَ مَنْ شَهِدَ بِالْحَقِّ مِنْ ذَلِكَ، وَمَا فِي كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِنْ دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Zamanında İslam'ı Terkedip Mürted Olarak Ölenler ve Hakkı Kabul Etmesine Rağmen Öldürülenler

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: كَانَ مِنَّا رَجُلٌ مِنْ بَنِي النَّجَّارِ قَدْ قَرَأَ الْبَقَرَةَ، وَآلَ عِمْرَانَ، وَكَانَ يَكْتُبُ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ فَانْطَلَقَ هَارِبًا، حَتَّى لَحِقَ بِأَهْلِ الْكِتَابِ، قَالَ: فَرَفَعُوهُ. قَالُوا، هَذَا كَانَ يَكْتُبُ لِمُحَمَّدٍ، فَأُعْجِبُوا بِهِ، فَمَا لَبِثَ أَنْ قَصَمَ اللهُ عُنُقَهُ فَحَفَرُوا لَهُ، فَوَارَوْهُ، فأصبحت الأرض قد نبذته عَلَى وَجْهِهَا ، فَتَرَكُوهُ مَنْبُوذًا.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ عَنْ أَبِي النَّضْرِ . زَادَ فِيهِ غَيْرُهُ عَنْ سُلَيْمَانَ مِرَارًا .

Enes b. Mâlik der ki: Neccâr oğullarından Bakara ve Âl-i İmrân Sûrelerini okumuş ve Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) vahiy katipliği yapmış bir adam kaçıp Kitab ehline sığınmış (irtidad etmiş) Ehl-i Kitab onu krallarının huzuruna çıkarıp: "Bu, Muhammed'e katiplik yapardı" diyerek beğenmişlerdi. Çok geçmeden Allah bunun canını alınca onu defnetmek için çukur kazıp gömdüler. Ancak sabah olunca yerin onu dışarı atmış olduğu görüldü. Bunun üzerine onu toprağın üstünde atılmış bir şekilde bıraktılar.

Müslim bunu *Sahîh*'te Muhammed b. Râfi' kanalıyla Ebu'n-Nadr'dan rivayet etmiştir.[1] Bir başkasının Süleymân'dan olan rivayetinde bu durumun birkaç kez tekrarlandığı geçmektedir.

---

[1] Müslim, *sifâtu'l-münafikîn* 14 (2145).

أخبرنا أبو عمرو محمد بن عبد الله البسطامي، قال: أخبرنا أبو بكر أحمد بن إبراهيم الإسماعيلي، قال: أخبرنا أبو يعلى، قال: حدثنا جعفر بن مهران، قال: حدثنا عبد الوارث، عن عبد العزيز، عن أنس قال: كان رجلًا نصرانيًا فأسلم على عهد رسول الله ﷺ، وقرأ البقرة، وآل عمران، قال: فكان يكتب للنبي ﷺ، قال: فعاد نصرانيًا وكان يقول: ما أرى يحسن محمدا إلا ما كنت أكتب له، فأماته الله ﷻ فأقبروه، فأصبح قد لفظته الأرض. قالوا: هذا عمل محمد وأصحابه، إنه لما لم يرض دينهم، نبشوا عن صاحبنا، فألقوه. قال: فحفروا له، فأعمقوا في الأرض ما استطاعوا، فأصبح وقد لفظته الأرض، فعلموا أنه ليس من الناس، وأنه من الله ﷻ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ عَنْ عَبْدِ الْوَارِثِ، وَرَوَاهُ حُمَيْدٌ الطَّوِيلُ عَنْ أَنسِ بْنِ مَالِكٍ. بِمَعْنَاهُ يَزِيدُ وَيَنْقُصُ، وَمِمَّا زَادَ: فَقَالَ نَبِيُّ اللهِ ﷺ لَا تَقْبَلُهُ الْأَرْضُ، فَذَكَرَ أَنَّ أَبَا طَلْحَةَ أَتَى الْأَرْضَ الَّتِي مَاتَ فِيهَا، فَوَجَدَهُ مَنْبُوذًا. فَقَالَ: مَا بَالُ هَذَا؟ قَالُوا دَفَنَّاهُ مِرَارًا، فَلَمْ تَقْبَلْهُ الْأَرْضُ.

Enes der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında Hıristiyan bir adam müslüman olup Bakara ve Âl-i İmrân Sûrelerini okudu. Bu adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) vahiy katipliği de yapıyordu. Bu adam daha sonra tekrar hıristiyan olduktan sonra: "Muhammed kendisine yazdığım şeyden başka bir şey bilmez" diyordu. Allah bu adamın canını aldıktan sonra onu defnettiler, ancak sabah olunca yer onu dışarıya attı. Bunun üzerine (hıristiyanlar): "Bu, Muhammed ve ashâbının işidir. Dinlerinde kalmayınca adamımızın mezarını kazdılar" dediler ve kazabildikleri kadar derin bir mezar kazıp defnettiler. Sabah olduğunda yerin onu tekrar dışarı attığını gördüklerinde bunu bir insanın yapmadığını, Allah tarafından böyle olduğunu anladılar.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Ebû Ma'mer kanalıyla Abdulvâris'ten rivayet etmiştir. Humeyd et-Tavîl ise Enes b. Mâlik'ten aynı mânâda bir rivayeti ilave ve eksiklerle nakletmiştir. İlave ettiği kısım şudur: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onunla ilgili: *"Yer onu kabul etmez"* buyurdu. Nakledildiğine göre Ebû Talha o yere gittiğinde bu kişinin toprağın üzerinde atılmış olduğunu gördü

ve "Buna ne olmuş?" diye sordu. Ona: "Bunu defalarca defnettik, ancak yer onu kabul etmedi" cevabını verdiler.[1]

أخبرناه أبو طاهر الفقيه، أخبرنا عبدوس بن الحسين بن منصور، قالوا: حدثنا أبو حاتم الرازي، قال: حدثنا الأنصاري قال: حدثنا حميد عن أنس؛ أخبرنا أبو بكر أحمد بن حسن القاضي، وأبو سعيد بن موسى بن الفضل قالا: حدثنا أبو العباس محمد بن يعقوب، قال: حدثنا محمد بن إسحاق الصغاني، قال: حدثنا محمد بن سعيد الأصبهاني، قال: حدثنا حفص بن غياث، عن عاصم الأحول، عن السميط بن السمير، عن عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، قَالَ، بَعَثَ النَّبِيُّ ﷺ سَرِيَّةً، قَالَ: فَحَمَلَ رَجُلٌ عَلَى رَجُلٍ مِن المشركين، فَلَمَّا غَشِيَهُ بِالرُّمْحِ، قَالَ: إِنِّي مُسْلِمٌ، فَقَتَلَهُ، قَالَ: ثُمَّ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ. إِنِّي قَدْ أَحْدَثْتُ، فَاسْتَغْفِرْ لِي، قَالَ: وَمَا أَحْدَثْتَ؟ قَالَ: إِنِّي حَمَلْتُ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ. فَلَمَّا غَشِيتُهُ بِالرُّمْحِ قَالَ: إِنِّي مُسْلِمٌ. فَظَنَنْتُ أَنَّهُ مُتَعَوِّذٌ، فَقَتَلْتُهُ، قَالَ: «فَهَلَّا شَقَقْتَ عَنْ قَلْبِهِ حَتَّى يَسْتَبِينَ لَكَ» ؟ فَقَالَ: وَيَسْتَبِينُ لِي يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: فَقَدْ قَالَ لَكَ بِلِسَانِهِ، فَلَمْ تُصَدِّقْ عَلَى مَا فِي قَلْبِهِ» . قَالَ: فَلَمْ يَلْبَثِ الرَّجُلُ أَنْ مَاتَ فَدَفَنَّاهُ، فَأَصْبَحَ عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ. قَالَ: فَقُلْنَا: عَدُوٌّ نَبَشَهُ. قَالَ: فَأَمَرْنَا غِلْمَانَنَا، وَمَوَالِيَنَا فَحَرَسُوهُ، فَأَصْبَحَ عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ، قَالَ: فَقُلْنَا: اغْفَلُوا عَنْهُ، فَحَرَسْنَاهُ فَأَصْبَحَ عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ. قَالَ: فَأَتَيْنَا النبي ﷺ، وَأَخْبَرْنَاهُ، قَالَ: إِنَّهَا لَتَقْبَلُ مَنْ هُوَ شَرٌّ مِنْهُ وَلَكِنَّ اللهَ أَحَبَّ أَنْ يُعَظِّمَ الذَّنْبَ. ثُمَّ قَالَ، «اذْهَبُوا إِلَى سَفْحِ هَذَا الْجَبَلِ، فَانْضِدُوا عَلَيْهِ مِن الحجارة»

İmrân b. Husayn anlatıyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) gönderdiği bir askeri birlikte bir adam bir müşrike saldırdı ve mızrakla onu vuracakken adam: "Ben müslümanım" dedi; ancak adam onu yine de öldürdü. Sonra bu kişi Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gidip: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben bir günah işledim. Benim için mağfiret dile" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Ne yaptın?"*** diye sorunca ise: "Müşriklerden bir adama saldırdığım zaman onu vuracakken: «Ben müslümanım» dedi. Onun korunmak için böyle dediğini zannedip öldürdüm" cevabını verdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Samimi olup olmadığını anlamak için neden kalbini yarmadın!"*** buyurunca adam: "Anlayabilir miyim, ey Allah'ın Resûlü?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

[1] Buhârî, *menâkıb* 25 (3617).

"Adam sana diliyle söylemiş, sen onun kalbindekine inanmazsın" buyurdu

Çok geçmeden bu adam öldü ve onu defnettik, ancak sabah olunca onun toprağın üstünde olduğunu gördük. Biz: "Düşman onu çıkarmıştır" deyip (tekrar defnederek) kölelerimize ve azatlılarımıza gözcülük yapmalarını söyledik. Sabah vakti adamı yine toprağın üzerinde görünce: "Nöbetçilerin dalgınlığına gelmiştir" diyerek bu sefer biz nöbet tuttuk, ancak sabah olunca yine toprağın üzerinde olduğunu gördük. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gidip durumu anlattığımızda: *"Toprak ondan daha kötüsünü kabul eder, ancak Allah (Müslüman olduğunu söyleyen birini öldürmenin) günahının büyüklüğünü göstermek için böyle yaptı"* buyurdu. Sonra: *"Şu dağın eteğine gidip üzerine taşlarla örtün"* buyurdu.[1]

بَابُ مَا أُعْطِيَ الْأَنْبِيَاءُ مِنَ الْآيَاتِ وَمَا أُعْطِيَ نَبِيُّنَا مُحَمَّدٌ ﷺ مِنَ الْآيَةِ الْكُبْرَى، الَّتِي عَجَزَ عَنْهَا قَوْمُهُ، حَتَّى آمَنَ عَلَيْهَا مَنْ أَرَادَ اللهُ بِهِ مِنْهُمْ خَيْرًا

Peygamberlere Verilen Mucizeler; Peygamberimiz Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) Verilen, Kavminin Benzerini Getirmekte Aciz Kaldığı ve Allah'ın Hayır Murad Ettiği Kimselerin İman Ettiği Büyük Mucize

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْفَضْلِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْمُزَكِّي، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ، قَالَ: «مَا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ مِنْ نَبِيٍّ، إِلَّا وَقَدْ أُعْطِيَ مِنَ الْآيَاتِ ما مثله من عَلَيْهِ الْبَشَرُ، وَإِنَّمَا كَانَ الَّذِي أُوتِيتُهُ وَحْيًا أَوْحَاهُ اللهُ إِلَيَّ، فَأَرْجُو أَنْ أَكُونَ أَكْثَرَهُمْ تَابِعًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ» .

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ يوسف، وغيره عَنِ اللَّيْثِ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ قُتَيْبَةَ

---

[1] Müslim, *iman* (158) ve İbn Mâce, *fiten* (3930).

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Peygamberlerden hiç bir peygamber yoktur ki, insanların onunla imana geldiği mucizelerden bir mucize verilmiş olmasın. Bana verilmiş olan ise Allah'ın vahyettiği bir vahiydir. Ben kıyamet gününde peygamberler arasında kendisine en çok tâbi olunan kişi olmak isterim."*

Buhârî bunu *Sahîh*'te Abdullah b. Yûsuf ve başkası kanalıyla Leys'ten; Müslim ise Kuteybe'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ علي الْجُعْفِيُّ، عَنْ زَائِدَةَ، عَنِ الْمُخْتَارِ بْنِ فُلْفُلٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «مَا صُدِّقَ نَبِيٌّ مَا صُدِّقْتُ. إِنَّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ مَنْ لَا يُصَدِّقُهُ مِنْ أُمَّتِهِ إِلَّا رَجُلٌ وَاحِدٌ» .

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ عَنْ حُسَيْنٍ الجعفي .

Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bana inanıldığı gibi hiçbir peygambere inanılmamıştır. Bazı peygamberler vardır ki; ümmetinden kendisine sadece bir kişi iman etmiştir"* buyurdu.

Müslim bunu *Sahîh*'te Ebû Bekr b. Ebî Şeybe kanalıyla Hüseyin el-Cu'fî'den rivayet etmiştir.[2]

بَابُ مَا جَاءَ فِي نُزُولِ الْقُرْآنِ وَهُوَ نُزُولُ الْمَلَكِ بِمَا حَفِظَ مِنْ كَلَامِ اللهِ ﷻ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا، ثُمَّ نُزُولِهِ بِهِ مُفَصَّلًا عَلَى نبينا ﷺ مِنْ وَقْتِ الْبَعْثِ إِلَى حَالِ الْوَفَاةِ

Kur'ân'ın İnişi, Meleğin Kur'ân'ı Dünya Semâsına, Sonra Parça Parça Peygamber Olarak Gönderlişinden Vefatına Değin Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) İndirmesi

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَنْبَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ السَّلَامِ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ

---

[1] Buhârî, *fadâilu'l-Kur'ân* 1 (4981) ve Müslim, *iman* 71 (239).

[2] Müslim, *iman* 85 (332).

خبر عن ابن عبّاس في قوله- ﷻ: ﴿إنّا أنزلناه في ليلة القدر﴾ . قال: أُنزل القرآن في ليلة القدر جملة واحدة إلى سماء الدُّنيا، وكان بموقع النُّجوم، فكان الله ﷻ ينزّله على رسوله ﷺ، بعضه في أثر بعض.

قال الله ﷻ: ﴿وقال الّذين كفروا لولا نُزّل عليه القرآن جملة واحدة، كذلك لنثبّت به فؤادك، ورتّلناه ترتيلا﴾

İbn Abbâs: **"Biz onu Kadir gecesinde indirdik"**[1] âyetini açıklarken şöyle demiştir: "Kur'ân, Kadir gecesinde toplu olarak dünya semâsına, yıldızların yörüngesine indirildi. Yüce Allah oradan, Kur'ân'ı parça parça Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) indirmiştir. Yüce Allah: **"İnkar edenler: «Kur'ân ona bir defada indirilmeliydi» derler. Oysa Biz onu böylece senin kalbine yerleştirmek için azar azar indirir ve onu ağır ağır okuruz"**[2] buyurmuştur.

وأخبرنا محمّد بن عبد الله الحافظ، قال: حدّثنا أبو العبّاس: محمّد بن يعقوب، قال: حدّثنا محمّد بن إسحاق الصّغانيّ، قال: حدّثنا يزيد بن هارون، قال: أخبرنا داود بن أبي هند، عن عكرمة، عن ابن عبّاس، قال: أُنزل القرآن جملة واحدة إلى السّماء الدُّنيا ليلة القدر، ثمّ أُنزل بعد ذلك بعشرين سنة: ﴿ولا يأتونك بمثل إلّا جئناك بالحقّ وأحسن تفسيراً﴾ . ﴿وقرآناً فرقناه لتقرأه على النّاس على مكث ونزّلناه تنزيلا﴾ .

İbn Abbâs der ki: "Kur'ân, Kadir gecesinde toplu olarak dünya semâsına indirildi. Sonra yirmi yılda (Hz. Peygamber'e) indirilmiştir. Yüce Allah bu konuda: **"Sana bir misal vermezler ki, Biz onun gerçeğini ve en iyi anlaşılanını sana vermemiş olalım"**[3] ve **"Kur'ân'ı, insanlara ağır ağır okuman için, bölüm bölüm indirdik ve onu gerektikçe indirdik"**[4] buyurmuştur.

---

[1] Kadir Sur. 1

[2] Furkân Sur. 32

[3] Furkân Sur. 33

[4] İsrâ Sur. 106

بَابُ تَتَابُعِ الْوَحْيِ عَلَيْهِ فِي آخِرِ عُمُرِهِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Ömrünün Sonunda Vahyin Peş Peşe Gelmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى النَّيْسَابُورِيُّ. (ح) وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عُثْمَانَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُحَمَّدٍ النَّاقِدِ، قَالَا: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ صَالِحِ ابْنِ كَيْسَانَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَنَسٌ أَنَّ اللهَ ﷻ تَابَعَ الْوَحْيَ عَلَى رَسُولِهِ. أَكْثَرُ مَا كَانَ الْوَحْيُ يَوْمَ تُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، وَفِي رِوَايَةِ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى قَبْلَ وَفَاتِهِ، حَتَّى تُوُفِّيَ. وَأَكْثَرُ مَا كَانَ الْوَحْيُ يَوْمَ تُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عن عمرو الناقد .

Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Yüce Allah, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edene kadar vahiy göndermeye devam etti ve en çok vahiy geldiği gün de vefat ettiği gündü. Muhammed b. Yahyâ'nın rivayeti: "...vefat edene kadar vahiy gelmiştir. En yoğun vahiy Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiği gün gelmiştir" şeklindedir.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Amr en-Nâkıd'dan rivayet etmiştir.[1]

بَابُ آخِرِ سُورَةٍ نَزَلَتْ جَمِيعًا وَمَا فِيهَا مِنْ نَعْيِهِ ﷺ

Son İnen Sûrenin Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Vefatını Bildirmesi

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّبِيعِيُّ بِالْكُوفَةِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي غَرَزَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْعُمَيْسِ عَنْ عَبْدِ الْمَجِيدِ بْنِ سُهَيْلٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ، قَالَ: قَالَ لِي ابْنُ عَبَّاسٍ: تَعْلَمُ آخِرَ سُورَةٍ مِنَ الْقُرْآنِ نَزَلَتْ جَمِيعًا؟ قُلْتُ: نَعَمْ.. ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ﴾ قَالَ: صَدَقْتَ.

---

[1] Buhârî, *fadâilu'l Kur'ân* (1) ve Muslım, *tefsir* (2).

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، وَغَيْرِهِ، عَنْ جعفر ابْنِ عَوْنٍ .

Ubeydullah b. Abdillah b. Utbe der ki: İbn Abbâs bana: "Kur'ân'da bütün olarak nazil olan son sûrenin hangisi olduğunu biliyor musun?" diye sorunca: "Evet. Nasr Sûresidir" cevabını verdim. İbn Abbâs: "Doğru söyledin" karşılığını verdi.

Müslim bunu *Sahîh*'te Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ve başkası kanalıyla Câfer b. Avn'dan rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أبو سعيد ابن الْأَعْرَابِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ الدُّورِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْحَضْرَمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ أَبِي بِشْرٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ فِي قَوْلِهِ: ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ﴾ قَالَ، أَجَلُ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَعْلَمَهُ. إِذَا فَتَحَ اللهُ عَلَيْكَ، فَذَاكَ عَلَامَةُ أَجَلِكَ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ كَمَا مَضَى. وَفِيهِ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ قَالَ لَهُ: مَا أَعْلَمُ مِنْهَا إِلَّا مِثْلَ مَا تَعْلَمُ .

İbn Abbâs: "**Allah'ın yardımı ve fetih gelip de insanların bölük bölük Allah'ın dinine girdiğini gördüğünde...**"[2] buyruğuyla ilgili şöyle dedi: "Sûre Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ecelinin geldiğini bildirmekte ve: "Allah'ın sana fethi nasib etmesi ecelinin alâmetidir" demektedir.

Buhârî bunu *Sahîh*'te geçtiği üzere rivayet etmiştir. Bu hadiste Ömer b. el-Hattâb'ın (İbn Abbâs'a): "Bununla ilgili senin bildiğinden başkasını bilmiyorum" dediği geçmektedir.[3]

---

[1] Müslim, *tefsir* (21).

[2] Nasr Sur. 1-3

[3] Buhârî, *tefsir* 4 (4970) Bakın: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/406).

بَابُ آخِرِ سُورَةٍ نَزَلَتْ وَآخِرِ آيَةٍ نَزَلَتْ فِيمَا قَالَ الْبَرَاءُ بْنُ عَازِبٍ، ثُمَّ فِيمَا قَالَ غَيْرُهُ

Nazil Olan Son Sûre ve Âyetle İlgili Berâ b. Âzib ve Başkasının Görüşü

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ الْحُسَيْنِ الْعَلَوِيُّ رَحِمَهُ اللهُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ الشَّرْقِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ بِشْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْبَرَاءِ، قَالَ: آخِرُ آيَةٍ نَزَلَتْ: ﴿يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلَالَةِ﴾.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ خَشْرَمَةَ، عَنْ وَكِيعٍ .

Berâ der ki: Son nazil olan âyet: "Senden fetva istiyorlar. **"De ki: "Allah size kelaleye dair fetva veriyor"**[1] âyetidir.

Müslim bunu *Sahîh*'te Ali b. Haşreme kanalıyla Vekî'den rivayet etmiştir.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ: سَمِعْتُ الْبَرَاءَ يَقُولُ: آخِرُ سُورَةٍ أُنْزِلَتْ، بَرَاءَةٌ، وَآخِرُ آيَةٍ أُنْزِلَتْ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ ﴿يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلَالَةِ﴾

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ حَرْبٍ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ غندر عن شعبة .

Berâ der ki: Son inen sûre, Berâe (Tevbe) Sûresidir. Son inen âyet ise, **"De ki: "Allah size kelâleye dair fetva veriyor"**[3] âyetidir.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Süleyman b. Harb'den, Müslim ise Ğundar kanalıyla Şu'be'den rivayet etmiştir.[4]

---

[1] Nisâ Sur. 176

[2] Müslim, *ferâid* 3 (10).

[3] Nisâ Sur. 176

[4] Buhârî, *tefsir* 4 (27) ve Müslim, *ferâid* 3 (11).

أخبرنا أبو الحسين بنُ الفضل، قالَ: أخبرنا أبو عمرو بنُ السَّمَّاكِ، قال: حدَّثنا محمَّدُ بنُ عُبَيْدِ الله بن أبي داوُدَ المُنادي. (ح) وأخبرنا عليُّ بنُ أحمَدَ بن عَبْدان، قال: أخبرنا أحمَدُ بنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، قال: حدَّثنا الباغنديُّ، قالا: حدَّثنا قبيصةُ، قالَ: حدَّثنا سُفْيانُ، عن الكَلْبِيِّ، عَنْ أبي صالح، عَنِ ابْنِ عبَّاسٍ، قالَ: ﴿وَاتَّقُواْ يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ تُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لاَ يُظْلَمُونَ﴾ نَزَلَتْ وَبَيْنَهَا وَبَيْنَ مَوْتِ رسول الله ﷺ وَاحِدٌ وَثَمَانُونَ يَوْمًا .

زَادَ الْمُنَادِي فِي رِوَايَتِهِ نَزَلَتْ بِمِنًى كَذَا فِي رِوَايَةِ الْكَلْبِيِّ.

İbn Abbâs der ki: **"Allah'a döneceğiniz ve sonra haksızlığa uğramadan herkesin kazancının kendisine eksiksiz verileceği günden korkunuz"[1]** âyetinin nazil olmasıyla Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatı arasında seksen bir gün vardır.[2]

el-Münâdî rivayetinde: "Mina'da nazil oldu" ibaresi de vardır. Kelbî'nin rivayeti yukarıdaki şekildedir.

وَقَدْ حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَمَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى، عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ وَاقِدٍ، عَنْ يَزِيدَ النَّحْوِيِّ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: آخِرُ شَيْءٍ نَزَلَ مِنَ الْقُرْآنِ: ﴿وَاتَّقُواْ يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ تُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لاَ يُظْلَمُونَ﴾.

İbn Abbâs der ki: Kur'ân'dan nazil olan son şey, **"Allah'a döneceğiniz ve sonra haksızlığa uğramadan herkesin kazancının kendisine eksiksiz verileceği günden korkunuz"[3]** âyetidir.[4]

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ الطَّبَرَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَاصِمٍ الأَحْوَلِ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ،

---

[1] Bakara Sur. 281

[2] Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/37).

[3] Bakara Sur. 281

[4] Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/369- 370).

قَالَ: آخِرُ آيَةٍ أَنْزَلَهَا اللهُ ﷻ عَلَى رَسُولِهِ، آيَةُ الرِّبَا . وَإِنَّا لَنَأْمُرُ بِالشَّيْءِ لَا نَدْرِي، لعلَّ لَيْسَ بِهِ بأْسٌ وَنَنْهَى عَنِ الشَّيْءِ لعلَّ بِهِ بأْسٌ .

İbn Abbâs der ki: "Yüce Allah'ın Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) son indirdiği âyet, faiz âyetidir.[1] Bazen biz farkında olmadan sakıncası olmayan bir şeyi emrederiz. Bazen de sakıncası olan bir şeyi yasaklarız."[2]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْفَضْلِ الْحَسَنُ بْنُ يَعْقُوبَ الْعَدْلُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ قَالَ: قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ آخِرُ مَا أَنْزَلَ اللهُ ﷻ آيَةُ الرِّبَا، فَدَعُوا الرِّبَا وَالرِّيبَةَ .

Ömer b. el-Hattâb: "Yüce Allah'ın son indirdiği âyet, faiz âyetidir. Bu sebeple faizi de, faiz olduğu şüphesi bulunan şeyleri de bırakın" demiştir.[3]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْمُحَمَّدْ آبَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُحَمَّدٍ، يَعْنِي الشَّعْرَانِيَّ، قَالَ: حَدَّثَنَا شَاهُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَرْوَرُوزِيُّ: مَا أَعْلَمُ أَنِّي رَأَيْتُ خَمْسَةً أَوْثَقَ مِنْهُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ قَالَ: آخِرُ آيَةٍ نَزَلَتْ: ﴿فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ﴾ .

Ubey b. Ka'b'ın bildirdiğine göre son inen âyet; **"Eğer yüz çevirirlerse de ki: "Allah bana yeter..."**[4] âyetidir.

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ، قَالَ: حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَلِيٍّ، بْنِ زَيْدٍ، عَنْ يُوسُفَ بْنِ مِهْرَانَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، قَالَ: آخِرُ آيَةٍ نَزَلَتْ ﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ﴾ .

قُلْتُ: هَذَا الِاخْتِلَافُ يَرْجِعُ- وَاللهُ أَعْلَمُ- إِلَى أَنَّ كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ أَخْبَرَ بِمَا عِنْدَهُ مِنَ الْعِلْمِ، أَوْ أَرَادَ أَنَّ مَا ذَكَرَ مِنْ أَوَاخِرِ الْآيَاتِ الَّتِي نَزَلَتْ. وَاللهُ أَعْلَمُ .

---

[1] Bakara Sur. 278-280

[2] Buhârî, *tefsir* 53 (4544) Bakın: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/365).

[3] Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/365).

[4] Tevbe Sur. 129

Ubey b. Ka'b'ın bildirdiğine göre son inen âyet; **"And olsun ki, içinizden size, sıkıntıya uğramanız kendisine ağır gelen, size düşkün, inananlara şefkatli ve merhametli bir peygamber gelmiştir"**[1] âyetidir.[2]

Derim ki; bununla ilgili ihtilafın sebebi, herkesin bildiği şeyi söylemesi veya bu âyetlerin son inen âyetlerden olduğunu kastetmeleridir. Allah en doğrusunu bilir.

بَابُ ذِكْرِ السُّوَرِ الَّتِي نَزَلَتْ بِمَكَّةَ وَالَّتِي نَزَلَتْ بِالْمَدِينَةِ

Mekke ve Medine'de Nazil Olan Sûreler

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ زِيَادٍ الْعَدْلُ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الدَّوْرَقِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَصْرِ بْنِ مَالِكٍ الْخُزَاعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ابن وَاقِدٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ النَّحْوِيُّ عَنْ عِكْرِمَةَ، وَالْحَسَنِ بْنِ أَبِي الْحَسَنِ، قَالَا: أَنْزَلَ اللهُ مِنَ الْقُرْآنِ بِمَكَّةَ: ﴿اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ﴾ ، ﴿وَن، وَالْقَلَمِ﴾، وَالْمُزَّمِّلَ، وَالْمُدَّثِّرَ، و﴿تَبَّتْ يَدا أَبِي لَهَبٍ﴾، و﴿إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ﴾، و﴿سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى﴾، ﴿وَاللَّيْلِ إِذا يَغْشى﴾، وَالْفَجْرِ، وَالضُّحَى، وَالِانْشِرَاحَ ﴿أَلَمْ نَشْرَحْ﴾، ﴿وَالْعَصْرِ﴾، والعاديات، والكوثر، و﴿أَلْهاكُمُ﴾، و﴿أَرَأَيْتَ﴾، و﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ﴾، وأصحاب الفيل، والفَلَق، ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾، و﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾، وَالنَّجْمِ، و﴿عَبَسَ وَتَوَلَّى﴾، و﴿إِنَّا أَنْزَلْناهُ﴾، ﴿وَالشَّمْسِ وَضُحاها﴾، ﴿وَالسَّماءِ ذاتِ الْبُرُوجِ﴾، ﴿وَالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ﴾، و﴿لِإِيلافِ قُرَيْشٍ﴾ ، وَ﴿الْقَارِعَةَ﴾، وَ﴿لَا أُقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيامَةِ﴾ ، وَالْهُمَزَةَ، والمرسلات، ﴿ق وَالْقُرْآنِ الْمَجِيدِ﴾، وَ﴿لَا أُقْسِمُ بِهذَا الْبَلَدِ ﴾، ﴿وَالسَّماءِ وَالطَّارِقِ﴾، و﴿اقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ﴾، ﴿ص وَالْقُرْآنِ﴾، وَالْجِنَّ، وَيس، وَالْفُرْقَانَ، وَالْمَلَائِكَةَ، وَطه، وَالْوَاقِعَةَ، وَطسم، وَطس، وَطسم، وَبَنِي إِسْرَائِيلَ، وَالتَّاسِعَةَ، وَهُودَ، وَيُوسُفَ، وَأَصْحَابَ الْحِجْرِ، وَالْأَنْعَامَ، وَالصَّافَّاتِ،

---

[1] Tevbe Sur. 128

[2] Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (3/295).

وَلُقْمَانَ، وَسَبَأ، وَالزُّمَرَ، وَحم الْمُؤْمِنِ، وَحم الدُّخَانِ، وَحم السَّجْدَةِ، وحمعسق، وَحم الزُّخْرُفِ، وَالْجَاثِيَةَ، وَالأَحْقَافَ، وَالذَّارِيَاتِ، وَالْغَاشِيَةَ، وَأَصْحَابَ الْكَهْفِ، وَالنَّحْلَ، وَنُوحَ، وَإِبْرَاهِيمَ، وَالأَنْبِيَاءَ، وَالْمُؤْمِنُونَ، وَالم السَّجْدَةَ، وَالطُّورِ، و﴿تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ﴾ ، والحاقة، وسَأَلَ سائِلٌ ، عَمَّ يَتَساءَلُونَ ، وَالنَّازِعَاتِ، و﴿إِذَا السَّماءُ انْشَقَّتْ﴾ ، و﴿إِذَا السَّماءُ انْفَطَرَتْ﴾ ، وَالرُّومَ، وَالْعَنْكَبُوت.

İkrime ve Hasan b. Ebi'l-Hasan şöyle dediler: Yüce Allah, Mekke'de şu sûreleri indirdi: Alak Sûresi, Kalem Sûresi, Müzzemmil Sûresi, Müddessir Sûresi, Tebbet Sûresi, Tekvîr Sûresi, A'lâ Sûresi, Leyl Sûresi, Fecr Sûresi, Duhâ Sûresi, İnşirâh Sûresi, Asr Sûresi, Âdiyât Sûresi, Kevser Sûresi, Tekâsür Sûresi, Mâûn Sûresi, Kâfirûn Sûresi, Fîl Sûresi, Felak Sûresi, Nâs Sûresi, İhlâs Sûresi, Necm Sûresi, Abese Sûresi, Kadir Sûresi, Şems Sûresi, Burûc Sûresi, Tîn Sûresi, Kureyş Sûresi, Kâria Sûresi, Kıyâmet Sûresi, Hümeze Sûresi, Mürselât Sûresi, Târık Sûresi, Kamer Sûresi, Sâd Suresi, Cin Sûresi, Yâsin Sûresi, Furkân Sûresi, Fâtır Sûresi, Tâha Sûresi, Vâkıa Sûresi, Kasas Sûresi, Neml Sûresi, Şuarâ Sûresi, İsrâ Sûresi, Dokuzuncu Sûre (Yûnus Sûresi); Hûd Sûresi, Yûsuf Sûresi, Hicr Sûresi, En'âm Sûresi, Sâffât Sûresi, Lokmân Sûresi, Sebe Sûresi, Zümer Sûresi, Mümin Sûresi, Duhân Sûresi, Şûra Sûresi, Zuhruf Sûresi, Câsiye Sûresi, Ahkâf Sûresi, Zâriyât Sûresi, Gâşiye Sûresi, Kehf Sûresi, Nahl Sûresi, Nûh Sûresi, İbrâhîm Sûresi, Enbiyâ Sûresi, Müminûn Sûresi, Secde Sûresi, Tûr Sûresi, Hâkka Sûresi, Nebe Sûresi, Nâziât Sûresi, İnşikâk Sûresi, İnfitâr Sûresi, Rûm Sûresi ve Ankebût Sûresi.

وَمَا نَزَلَ بِالْمَدِينَةِ: ﴿وَيْلٌ لِلْمُطَفِّفِينَ﴾، وَالْبَقَرَةُ، وَآلُ عِمْرَانَ، وَالأَنْفَالُ، وَالأَحْزَابُ، والمائدة، والممتحنة، والنساء، ﴿إِذَا زُلْزِلَتِ﴾، وَالْحَدِيدُ، وَمُحَمَّدٌ وَالرَّعْدُ، وَالرَّحْمَنُ، و﴿هَلْ أَتَى عَلَى الإِنْسَانِ﴾، والطلاق، ﴿لَمْ يَكُنِ﴾ ، وَالْحَشْرُ، و﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ﴾، وَالنُّورُ، وَالْحَجُّ، والمنافقون، والمجادلة، والحجرات، ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ﴾، وَالصَّفُّ، وَالْجُمُعَةُ، وَالتَّغَابُنُ، وَالْفَتْحُ، وَبَرَاءَةٌ.

Medine'de nazil olan sûreler ise şunlardır: Mutaffifîn Sûresi, Bakara Sûresi, Âl-i İmrân Sûresi, Enfâl Sûresi, Ahzâb Sûresi, Mâide Sûresi, Mumtehine Sûresi, Nisâ Sûresi, Zilzâl Sûresi, Hadîd Sûresi, Muhammed Sûresi, Ra'd Sûresi, Rahmân Sûresi, İnsân Sûresi, Talâk Sûresi, Beyyine Sûresi, Haşr

Sûresi, Nasr Sûresi, Nûr Sûresi, Hac Sûresi, Münafikûn Sûresi, Mücâdele Sûresi, Hucurât Sûresi, Tahrîm Sûresi, Saf Sûresi, Cuma Sûresi, Teğâbun Sûresi, Fetih Sûresi ve Tevbe Sûresi.

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: وَالتَّاسِعَةُ يُرِيدُ سُورَةَ يُونُسَ قُلْتُ: وَقَدْ سَقَطَ مِنْ هَذِهِ الرِّوَايَةِ ذِكْرُ فَاتِحَةِ الْكِتَابِ، والأعراف، ﴿كهيعص﴾ فِيمَا نَزَلَ بِمَكَّةَ .

Ebû Bekr der ki: Dokuzuncu sûreden kasıt, Yûnus Sûresidir. Bu rivayette Mekke'de nazil olan Fatiha, A'râf ve Meryem Sûresi sakıt olmuştur.[1]

وَقَدْ أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ جَابِرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ زُرَارَةَ الرَّقِّيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْقُرَشِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا خُصَيْفٌ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ قَالَ: إِنَّ أَوَّلَ مَا أَنْزَلَ اللهُ عَلَى نَبِيِّهِ ﷺ مِنَ الْقُرْآنِ: ﴿اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ﴾ ... فَذَكَرَ مَعْنَى هَذَا الْحَدِيثِ، وَذَكَرَ السُّوَرَ الَّتِي سَقَطَتْ مِنَ الرِّوَايَةِ الْأُولَى فِي ذِكْرِ مَا نَزَلَ بِمَكَّةَ. وَلِهَذَا الْحَدِيثِ شَاهِدٌ فِي تَفْسِيرِ مُقَاتِلٍ، وَغَيْرِهِ مِنْ أَهْلِ التَّفْسِيرِ، مَعَ الْمُرْسَلِ الصَّحِيحِ الَّذِي تَقَدَّمَ ذِكْرُهُ .

İbn Abbâs der ki: "Yüce Allah'ın, Kur'ân'da Peygamber'ine (sallallahu aleyhi vesellem) indirdiği ilk şey, Alak Sûresidir." Sonra ravi yukarıdaki hadisi zikretti ve ilk rivayette, Mekke'de nazil olan sûreleri zikrederken, zikredilmeyen hadisleri de aktardı. Daha önce geçen mürsel sahîh hadisle beraber, Mukâtil'in Tefsîr'inde ve başka tefsirlerde bu hadisin şahidi vardır.[2]

وَفِي بَعْضِ السُّوَرِ الَّتِي نَزَلَتْ بِمَكَّةَ آيَاتٌ نَزَلَتْ بِالْمَدِينَةِ، فَأُلْحِقَتْ بِهَا، قد ذَكَرْنَاهَا فِي غَيْرِ هَذَا الْمَوْضِعِ.

Mekke'de nazil olan sûrelerden bazılarında Medine'de inen âyetler de vardır. Başka yerde bunu zikrettik.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بكر مُحَمَّدُ بْنُ بَالَوَيْهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْمُثَنَّى مُعَاذُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ قَالَ: مَا كَانَ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا.. نَزَلَ بِالْمَدِينَةِ، وَمَا كَانَ «يا أيها الناس» فَبِمَكَّةَ.

---

[1] Suyûtî, *el-İtkân* (1/40-41).

[2] Suyûtî, *el-İtkân* (1/41042).

Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: **"Ey iman edenler..."** şeklinde başlayan âyetler Medine'de, **"Ey insanlar..."** şeklinde başlayan âyetler ise Mekke'de nazil olmuştur.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ عُرْوَةَ أَنَّهُ قَالَ: كُلُّ شَيْءٍ نَزَلَ على رَسُولِ اللهِ ﷺ من الْقُرْآنِ، فِيهِ ذِكْرُ الْأُمَمِ وَالْقُرُونِ، وَمَا يُثَبِّتُ بِهِ الرَّسُولَ، فَإِنَّمَا نَزَلَ بِمَكَّةَ، وَمَا كَانَ مِنَ الْفَرَائِضِ والسنن نزل بالمدينة .

Hişâm b. Urve'nin bildirdiğine göre babası şöyle dedi: Kur'ân'da ümmetlerden ve nesillerden, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) tesbitten bahseden âyetler Mekke'de nazil olmuştur. Farz ve sünnetlerle ilgili âyetler ise Medine'de nazil olmuştur.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو الْأَدِيبُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو يَعْلَى أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى إِمْلَاءً، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ عَنِ ابن جُرَيْجٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا يُوسُفُ بْنُ مَاهَكَ قَالَ: إِنِّي عِنْدَ عَائِشَةَ، إِذْ جَاءَ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ. أَرِينِي مُصْحَفَكِ. قَالَتْ: لما. قَالَ لَعَلِّي أُوَلِّفُ الْقُرْآنَ عَلَيْهِ. فَإِنَّا نَقْرَأُهُ عِنْدَنَا غَيْرَ مُؤَلَّفٍ قَالَتْ: وَمَا يَضُرُّكَ أَيَّهُ قَرَأْتَ قَبْلُ إِنَّهُ نَزَلَ أَوَّلَ مَا نَزَلَ مِنْهُ سُورَةٌ مِنَ الْمُفَصَّلِ فِيهَا ذِكْرُ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ، حَتَّى إِذَا ثَابَ النَّاسُ إِلَى الْإِسْلَامِ نَزَلَ الْحَلَالُ وَالْحَرَامُ، وَلَوْ نَزَلَ أَوَّلَ شَيْءٍ لَا تَشْرَبُوا الْخَمْرَ لَقَالُوا: لَا نَدَعُ الْخَمْرَ أَبَدًا، وَلَوْ نَزَلَ لَا تَزْنُوا لَقَالُوا لَا نَدَعُ الزِّنَا أَبَدًا، لَقَدْ نَزَلَتْ بِمَكَّةَ، وَإِنِّي لَجَارِيَةٌ أَلْعَبُ عَلَى مُحَمَّدٍ ﷺ ﴿وَالسَّاعَةُ أدهى وأمرّ﴾ . وَمَا نَزَلَتْ سُورَةُ الْبَقَرَةِ، والنساء، إِلَّا وَأَنَا عِنْدَهُ قَالَ: فَأَخْرَجَتِ الْمُصْحَفَ لَهُ. فَأَمْلَيْتُ أَنَا السُّوَرَ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ وَقَالَ: فَأَمْلَتْ عَلَيْهِ، أَيِ السُّوَرَ، وَلَمْ يَقُلْ عَلَى مُحَمَّدٍ ﷺ .

Yûsuf b. Mâhek der ki: Ben Hz. Âişe'nin yanında iken bir kişi geldi ve: "Ey müminlerin annesi! Bana, mushafını göster" dedi. Hz. Âişe: "Neden?" diye sorunca adam: "Kur'ân'ı ona göre yazmam için. Çünkü biz onu karışık bir şekilde okumaktayız" deyince, Hz. Âişe şu karşılığı verdi: "Bir âyeti diğerinden önce okuman sana ne zarar verecektir ki? İlk olarak onda (Kur'ân'da) Cenneti ve Cehennemi anlatan mufassal sûrelerden bir sûre indi. İnsanlar

İslam'a akın edince helal ve haram âyetleri nazil oldu. İlk olarak içki içmeyin âyeti inseydi: «Biz içkiyi asla bırakmayız» derlerdi. Veya zina yapmayın denilseydi: «Biz zinayı bırakmayız» şeklinde karşılık verirlerdi. Mekke'de **«Kıyamet onların azap ile vaad edildikleri gündür. O ne korkunç, ne acı bir gündür»**[1] âyeti Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) indiği zaman daha ben oynayan küçük bir kız idim. Bakara ve Nisâ Sûresi nazil olduğu zaman ben onunla evliydim." Yûsuf b. Mâhek der ki: Hz. Âişe'nin mushafını çıkarıp sûreleri adama ben yazdırdım.

Buhârî bunu *Sahîh*'te başka bir yolla İbn Cüreyc'den rivayet etmiştir.[2]

حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْعَلَوِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ ابن أَحْمَدَ بْنِ دَلُّوَيْهِ الدَّقَّاقُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَفْصٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ، عَنْ عَاصِمٍ الأَحْوَلِ، عَنْ أُمِّ عَمْرٍو بِنْتُ عَبْسٍ أَنَّهَا قَالَتْ: حَدَّثَتْنِي عَمَّتِي أَنَّهَا كَانَتْ فِي مَسِيرٍ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَنَزَلَتْ عَلَيْهِ سُورَةُ الْمَائِدَةِ، فَانْدَقَّتْ كَفُّ رَاحِلَتِهِ الْعَضْبَاءَ من ثقل السورة.

Ümmü Amr binti Abs der ki: Halamın bana bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile bir yolculuktayken Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Mâide Sûresi nazil oldu. Sûrenin ağırlığından dolayı Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) bineği Adbâ'nın omuzları eziliyordu.

بَابُ مَا جَاءَ فِي عَرَضِ الْقُرْآنِ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فِي كُلِّ عَامٍ مَرَّةً، وَعَرْضِهِ عَلَيْهِ فِي الْعَامِ الَّذِي قُبِضَ فِيهِ مَرَّتَيْنِ

Kur'ân'ın Resûlullah'a (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM) Yılda Bir Defa Arzedilmesi, Vefat Ettiği Yıl İse İki Defa Arzedilmesi

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا تَمْتَامٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يُوسُفَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ أَبِي حُصَيْنٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: كَانَ رسول الله ﷺ يَعْتَكِفُ مِنْ كُلِّ شَهْرِ رَمَضَانَ عَشَرَةَ أَيَّامٍ، فَلَمَّا كَانَ مِنَ الْعَامِ الَّذِي تُوُفِّيَ فِيهِ، اعْتَكَفَ عِشْرِينَ يَوْمًا .

---

[1] Kamer Sur. 46

[2] Buhârî, *fadâilu'l-Kur'ân* 6 (3993).

قَالَ: وَكَانَ يُعْرَضُ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ كُلَّ رَمَضَانَ. فَلَمَّا كَانَ الْعَامُ الَّذِي تُوُفِّيَ فِيهِ، عُرِضَ عَلَيْهِ مَرَّتَيْنِ.

رَوَى الْبُخَارِيُّ الْحَدِيثَ الْأَوَّلَ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ.

وَرَوَى الْحَدِيثَ الثَّانِي عَنْ خَالِدِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ أَبِي بكر.

Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) her Ramazan ayında on gün itikâfa girerdi. Vefat ettiği yıl ise yirmi gün itikâfa girdi.[1]

Yine şöyle dedi: "Her Ramazan ayında Kur'ân ona arz edilirdi. Vefat ettiği yıl ise iki defa arz edildi."[2]

Buhârî ilk hadisi *Sahîh*'te Abdullah b. Ebî Şeybe kanalıyla Ebû Bekr'den, ikinci hadisi ise Hâlid b. Zeyd kanalıyla Ebû Bekr'den rivayet etmiştir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَأْلِيفِ الْقُرْآنِ ، وَقَوْلِهِ ﷻ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ، وَإِنَّا لَهُ لَحافِظُونَ وَمَا ظَهَرَ مِنَ الْآيَاتِ فِيمَا نُسِخَ مِنْ رَسْمِهِ وَفِيمَا لَمْ يُنْسَخْ مِنْهُ

Kur'ân'ın Yazılması: "Doğrusu Kitap'ı Biz İndirdik, Onun Koruyucusu Elbette Biziz"[3] Âyeti ve Metni Neshedilen Âyetler

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو سَهْلٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ زِيَادٍ الْأَدِيبُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا وهب ابن جَرِيرِ بْنِ حَازِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ: سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ أَيُّوبَ يُحَدِّثُ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ شِمَاسَةَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ، قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ نُؤَلِّفُ الْقُرْآنَ مِنَ الرِّقَاعِ . قُلْتُ: وَهَذَا يُشْبِهُ أَنْ يَكُونَ أَرَادَ بِهِ تَأْلِيفَ مَا نَزَلَ مِنَ الْكِتَابِ: الْآيَاتِ الْمُتَفَرِّقَةَ فِي سُوَرِهَا، وَجَمْعَهَا فِيهَا بِإِشَارَةِ النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ كَانَتْ مُثْبَتَةً فِي الصُّدُورِ، مَكْتُوبَةً فِي الرِّقَاعِ، وَاللِّخَافِ، والعسب، فَجَمَعَهَا مِنْهَا فِي صُحُفٍ، بِإِشَارَةِ

---

[1] Buhârî, *itikâf* 17 (2044), Ebû Dâvud, *savm* (2466) ve İbn Mâce, *siyâm* (1769).

[2] Buhârî, *fadâilu'l-Kur'ân* 7 (4998).

[3] Hicr Sur. 9

أَبِي بَكْرٍ، وَعُمَرَ، ثُمَّ نَسَخَ مَا جَمَعَهُ فِي الصُّحُفِ، فِي مَصَاحِفَ بإشارة عثمان ابن عَفَّانَ
ﷺ عَلَى مَا رَسَمَ الْمُصْطَفَى ﷺ.

Zeyd b. Sâbit der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında Kur'ân'ı yazılı parçalardan derlerdik.

Burada derlemekten kasıt, ayrı ayrı inen âyetleri Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) işaret ettiği gibi ait oldukları sûrelere yerleştirmektir. Sonra bu âyetler ezberlenip, kumaş parçalarına, ince taşların üzerine ve ağaç kabuklarına yazıldılar. Bunları bir mushafta toplamak, Hz. Ebû Bekr ve Ömer'in söylemesiyle olmuştur. Sonra Hz. Osmân b. Affân'ın söylemesiyle de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) tertip ettiği gibi birden çok nüsha yazıldı.

أَخْبَرَنَا أَبُو سَهْلٍ مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرَوَيْهِ بْنِ أَحْمَدَ الْمَرْوَزِيُّ- قَدِمَ عَلَيْنَا- مِنْ أَصْلِ كِتَابِهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ خَنْبٍ إِمْلاءً قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ السَّبَّاقِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ ، قَالَ: أَرْسَلَ إِلَيَّ أَبُو بَكْرٍ مَقْتَلَ أَهْلِ الْيَمَامَةِ فَأَتَيْتُهُ. فَإِذَا عُمَرُ جَالِسٌ عِنْدَهُ. قَالَ أَبُو بَكْرٍ: إِنَّ عُمَرَ جَاءَنِي، فَقَالَ إِنَّ الْقَتْلَ قَدِ اسْتَحَرَّ يَوْمَ الْيَمَامَةِ بِقُرَّاءِ الْقُرْآنِ ، وَإِنِّي أَخْشَى إِنِ اسْتَحَرَّ الْقَتْلُ بِالْقُرَّاءِ فِي الْمَوَاطِنِ كلها ، فيذهبقُرْآنٌ كَثِيرٌ، وَإِنِّي أَرَى أَنْ نَجْمَعَ الْقُرْآنَ، فَقُلْتُ لِعُمَرَ كَيْفَ أَفْعَلُ شَيْئًا لَمْ يَفْعَلْهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ؟ فَقَالَ عُمَرُ: هُوَ وَاللهِ خَيْرٌ فَلَمْ يَزَلْ عُمَرُ يُرَاجِعُنِي فِي ذَلِكَ. حَتَّى شَرَحَ اللهُ صَدْرِي لِلَّذِي شَرَحَ صَدْرَهُ، وَرَأَيْتُ فِي ذَلِكَ الَّذِي رَآهُ. فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ لِزَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ: إِنَّكَ رَجُلٌ شَابٌّ عَاقِلٌ، لَا نَتَّهِمُكَ، وَقَدْ كُنْتَ تَكْتُبُ الْوَحْيَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ فَتَتَبَّعِ الْقُرْآنَ، فَاجْمَعْهُ .

قال زيد: فو الله لَوْ كَلَّفُونِي نَقْلَ جَبَلٍ مِنَ الْجِبَالِ، مَا كَانَ أَثْقَلَ عَلَيَّ مِمَّا أَمَرُونِي بِهِ مِنْ جَمْعِ الْقُرْآنِ. قَالَ: قُلْتُ: كَيْفَ تَفْعَلُونَ شَيْئًا لَمْ يَفْعَلْهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ؟ فَقَالَ: هُوَ وَاللهِ خَيْرٌ، فَلَمْ يَزَلْ أَبُو بَكْرٍ يُرَاجِعُنِي حَتَّى شَرَحَ اللهُ صَدْرِي لِلَّذِي شَرَحَ صَدْرَ أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ. قَالَ: فَتَتَبَّعْتُ الْقُرْآنَ أَجْمَعُهُ من الرقاع والعشب ، وَاللِّخَافِ ، وَصُدُورِ الرِّجَالِ، حَتَّى وَجَدْتُ آخِرَ سُورَةِ التَّوْبَةِ- مَعَ خُزَيْمَةَ- أَوْ أَبِي خزيمة الْأَنْصَارِيِّ، لَمْ أَجِدْهَا مَعَ أَحَدٍ غَيْرِهِ ﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ، حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُفٌ

رَحِيمٌ﴾ . فَأَلْحَقْتُهَا فِي سُورَتِهَا، فَكَانَتِ الصُّحُفُ عِنْدَ أَبِي بَكْرٍ حَيَاتَهُ، حَتَّى تَوَفَّاهُ اللهُ، ثُمَّ
عِنْدَ عُمَرَ، حَتَّى تَوَفَّاهُ اللهُ، ثُمَّ عِنْدَ حَفْصَةَ بِنْتَ عُمَرَ .

Zeyd b. Sâbit der ki: Yemâme'de birçok kişinin şehit olması üzerine Ebû Bekr beni çağırttı. Gittiğimde Ömer de yanında oturmaktaydı. Ebû Bekr şöyle söze girdi: "Ömer bana geldi ve: «Yemâme'de birçok hafız öldürüldü. Diğer savaşlarda da hafızların öldürülmesinden ve böylece Kur'ân'ın büyük bir bölümünün yok olmasından endişeleniyorum. Kur'ân'ı bir araya toplamamızın uygun olacağı görüşündeyim» dedi. Ben kendisine: «Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yapmadığı bir şeyi ben nasıl yaparım?» dediğimde, Ömer: «Vallahi böyle yapman çok hayırlı olacak!» karşılığını verdi. Ömer bu konuda bana o kadar ısrar etti ki, sonunda Yüce Allah benim de gönlümü bu işe yöneltti ve Ömer'in bu konuda düşündüğünü ben de düşünmeye başladım."

Sonra Ebû Bekr bana: "Sen akıllı bir gençsin. Senden hiçbir kötü şey görmedik. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) de vahiy katipliğini yapıyordun. Onun için araştırma yaparak Kur'ân'ı bir araya topla!" dedi. Vallahi Ebû Bekr, herhangi bir dağı bir yerden bir yere taşımamı isteseydi bu, benim için Kur'ân'ı toplama işinden daha kolay gelirdi. Onlara: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yapmadığı bir şeyi siz nasıl yaparsınız?" diye sorduğumda, Ebû Bekr: "Vallahi hayırlı bir iş olacak!" karşılığını verdi.

Ebû Bekr bu şekilde bana devamlı bir ısrar içinde olunca sonunda Yüce Allah benim de gönlümü, Ebû Bekr ve Ömer'in gönlünün yöneldiği işe yöneltti. Sonra araştırmaya, deri parçaları, hurma dalları ve taşlar üzerine yazılan metinlerle, hafızların ezberlerinde olan âyetleri bir araya toplamaya başladım. Tevbe Sûresi'nin son âyetleri olan, **"Andolsun, size kendi içinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya düşmeniz ona çok ağır gelir. O, size çok düşkün, müminlere karşı da çok şefkatli ve merhametlidir. Yüz çevirirlerse de ki: Allah bana yeter. O'ndan başka ilâh yoktur. Ben sadece O'na güvenip dayanırım. O yüce Arş'ın sahibidir"**[1] âyetlerini Huzeyme –veya Ebû Huzeyme- el-Ensârî'de buldum ki başka hiç kimsede bu iki âyet yoktu. Bu âyetleri de yerine yerleştirdim. Kur'ân'ın yazılı

---

[1] Tevbe Sur. 128, 129

olduğu bu sahifeler hayatı boyunca Ebû Bekr'in yanında durdu. Vefat edince Ömer'in yanında kaldılar. Ömer de vefat edince kızı Hafsa'nın yanında kaldılar.

قال ابنُ شهاب: وأخبرني خارجةُ بنُ زيد، عنْ زيْد بْن ثابت، قالَ: فقدْتُ آيَةً منْ سُورة الأحْزاب، قدْ كُنْتُ أسْمعُ رسُولَ اللهِ ﷺ يقْرأُها فالْتمسْناها، فوجدْناها مع خُزيْمة بْن ثابت الأنْصاريِّ: ﴿مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجالٌ صَدَقُوا مَا عاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ﴾ . فألْحقْتُها في سُورتها.

Zeyd b. Sâbit der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) okuduğunu işittiğim, ancak aramama rağmen bulamadığım Ahzâb Sûresinden bir âyeti Huzeyme b. Sâbit el-Ensârî'nin yanında buldum ve yerine yerleştirdim. Âyet şudur: **"İnananlardan, Allah'a verdiği ahdi yerine getiren adamlar vardır. Kimi, bu uğurda canını vermiş, kimi de beklemektedir. Ahdlerini hiç değiştirmemişlerdir"**[1]

قَالَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ: فَحَدَّثَنِي الزُّهْرِيُّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ حُذَيْفَةَ قَدِمَ عَلَى عُثْمَانَ، وَكَانَ يُغَازِي أَهْلَ الشَّامِ مَعَ أَهْلِ الْعِرَاقِ فِي فَتْحِ أَرْمِينِيَّةَ، وَأَذْرَبِيجَانَ. قَالَ: فَأَفْزَعَ حُذَيْفَةَ اخْتِلَافُهُمْ فِي الْقِرَاءَةِ، فَقَالَ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ.. أَدْرِكْ هَذِهِ الْأُمَّةَ، قَبْلَ أَنْ يَخْتَلِفُوا فِي الْكِتَابِ، كَمَا اخْتَلَفَ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى، فَبَعَثَ عُثْمَانُ إِلَى حَفْصَةَ: أَرْسِلِي بِالصُّحُفِ، نَنْسَخُهَا فِي الْمَصَاحِفِ، ثُمَّ نَرُدُّهَا عَلَيْكِ، فَبَعَثَ بِهَا إِلَيْهِ، فَدَعَا زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ، فَأَمَرَهُ وَعَبْدَ الله بن الزبير، وسعيدا بْنَ الْعَاصِ، وَالْحَارِثَ بْنَ هِشَامٍ أَنْ يَنْسَخُوا الصُّحُفَ فِي الْمَصَاحِفِ. وَقَالَ: مَا اخْتَلَفْتُمْ أَنْتُمْ وَزَيْدٌ فَاكْتُبُوهُ بِلِسَانِ قُرَيْشٍ فَإِنَّمَا نَزَلَ بِلِسَانِهِمْ، فَكَتَبُوا الصُّحُفَ فِي الْمَصَاحِفِ فَبَعَثَ إِلَى كُلِّ أُفُقٍ بِمُصْحَفٍ، وَأَمَرَ بِمَا سِوَى ذَلِكَ مِنَ الْقِرَاءَةِ فِي كُلِّ صَحِيفَةٍ أَوْ صُحُفٍ أَنْ تُمْحَى أَوْ تُحْرَقَ.

Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Huzeyfe, Hz. Osmân'ın yanına geldi. Osmân, Ermenistan ve Azerbaycan'ın fethi için Iraklılarla beraber Şamlıları savaşa hazırlıyordu. Huzeyfe; Kur'ân'da ihtilafa düştüklerini görünce, Osmân'a: "Ey Müminlerin emîri! Bu ümmet Kur'ân'da Yahudi ve Hıristiyanların ihtilafa düştüğü gibi ihtilafa düşmeden yetiş" dedi. Osmân, Hafsa'ya sende bulunan sayfaları bize gönder, çoğalttıktan sonra iade ederiz

---

[1] Ahzâb Sur. 23

diye haber gönderdi. Hafsa, Osmân'a sayfaları gönderdi. Bunun üzerine Osmân, Zeyd b. Sâbit'i çağırıp ona, Abdullah b. ez-Zübeyr'e, Saîd b. el-Âs'a ve Hâris b. Hişâm'a sayfaları çoğaltmalarını emretti. Bunlara: "Zeyd b. Sâbit'le ihtilafa düştüğünüz yerleri Kureyş lehçesine göre yazın. Çünkü Kur'ân onların lehçesiyle inmiştir" dedi. Mushafları çoğalttılar ve mushaflardan her biri belli merkezlere gönderildi.

قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: وَاخْتَلَفُوا يَوْمَئِذٍ فِي «التَّابُوتِ» فَقَالَ زَيْدٌ: «التَّابُوهُ» ، وَقَالَ سَعِيدُ بْنُ الْعَاصِ وَابْنُ الزُّبَيْرِ: «التَّابُوتُ» ، فَرَفَعُوا اخْتِلَافَهُمْ إِلَى عُثْمَانَ فَقَالَ: اكْتُبُوهَا «التَّابُوتَ» ، فَإِنَّهَا بِلِسَانِهِمْ.

İbn Şihâb der ki: O gün "التابوتُ" ve "التابوه" kelimelerinde ihtilafa düştüler. Zeyd "التابوه" şeklinde yazılması gerektiğini söylerken, Saîd b. el-Âs ve İbnu'z-Zübeyr "التابوتُ" şeklinde yazılması gerektiğini söylüyordu. Bu ihtilafları Osmân'a bildirildi. Osmân : "التابوتُ" şeklinde yazın, çünkü Kur'ân Kureyşliler lehçesiyle indi" dedi.

قَالَ: وَحَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَمْزَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ بِهَذَا الْحَدِيثِ، بِالْأَسَانِيدِ الَّتِي حَدَّثَنَا بِهَا أَبُو الْوَلِيدِ. إِلَّا أَنَّ أَبَا الْوَلِيدِ ذَكَرَ فِي حَدِيثِهِ، أَنَّ عُثْمَانَ أَمَرَ الْقَوْمَ أَنْ يَنْسَخُوا الصُّحُفَ فِي الْمَصَاحِفِ. فَذَكَرَهُمْ، وَذَكَرَ فِيهِمُ الْحَارِثُ بْنُ هِشَامٍ، وَخَالَفَهُ إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَمْزَةَ، فَقَالَ: عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَارِثِ، وَزَادَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَمْزَةَ فِي حَدِيثِهِ أَنَّ عُثْمَانَ، رَدَّ الصُّحُفَ إِلَى حَفْصَةَ، وَفِي مَوْضِعٍ آخَرَ رَدَّ الصَّحِيفَةَ إِلَى حَفْصَةَ.

وَوَصَلَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَمْزَةَ فِي حَدِيثِهِ أَنَّهُمُ اخْتَلَفُوا، هُمْ وَزَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ فِي التَّابُوتِ. فَقَالَ الرَّهْطُ الْقُرَشِيُّونَ: التَّابُوتُ. وَقَالَ زَيْدٌ: «التَّابُوهُ» فَرَفَعُوا اخْتِلَافَهُمْ إِلَى عُثْمَانَ فَقَالَ: اكْتُبُوهُ التَّابُوتَ فَإِنَّهُ لِسَانُ قُرَيْشٍ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُوسَى بْنِ إِسْمَاعِيلَ، وَمُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ .

İsmâil b. İshâk der ki: İbrâhîm b. Hamza şöyle dedi: İbrâhîm b. Sa'd bize bu hadisi, Ebû'l-Velîd'in naklettiği isnâdlarla nakletti. Ancak Ebu'l-Velîd

hadisinde: "Hz. Osmân onlara Kur'ân nüshasını çoğaltmalarını emretti" deyip çoğaltacak olanların isimlerini de verdi. Aralarında Hâris b. Hişâm'ı da zikretti. İbrâhîm b. Hamza ise ona muhalefet edip: "Abdurrahman b. el-Hâris" demiştir. İbrâhîm b. Hamza rivayetinde: "Hz. Osmân, mushafı Hafsa'ya geri verdi" ibaresini de eklemiştir.

İbrâhîm b. Hamza rivayetinde Zeyd b. Sâbit'le "التابوتُ" kelimesinde ihtilaf ettiklerini, Kureyşli grubun "التابوتُ" derken, Zeyd'in "التابوه", bu ihtilafı Hz. Osmân'a iletince: "التابوتُ" şeklinde yazın, çünkü Kur'ân Kureyşliler lehçesiyle indi" dediğini de eklemiştir.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Mûsa b. İsmâil ve Muhammed b. Ubeydillah kanalıyla İbrâhîm b. Sa'd'dan rivayet etmiştir.[1]

قُلْتُ: وَالَّذِي يَحْمِلُ عَلَى أَنَّ الْآيَاتِ كَانَتْ مُؤَلَّفَةً فِي سُوَرِهَا، مَا رُوِّينَا فِي كِتَابِ السُّنَنِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَرَأَ فِي صَلَاةِ كَيْتَ بِسُورَةِ كَيْتَ، وَفِي صَلَاةِ كَيْتَ بِسُورَةِ كَيْتَ، وَأَنَّ جَمَاعَةً مِنَ الصَّحَابَةِ حَفِظُوا جَمِيعَ الْقُرْآنِ، وَحَفِظُوهُ فِي صُدُورِهِمْ، مِنْهُمْ أُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ، وَمُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ، وَزَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ، وَأَبُو زَيْدٍ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ.

Derim ki: Âyetlerin Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında sûrelerdeki yerlerine yerleştirilmiş olduğunu kanaatinde olanlar, *Sünen*'de, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) falan namazda falan sûreyi, falan namazda da falan sûreyi okuduğunu, sahabeden bir grubun Kur'ân'ın tamamını ezberlediğini, bütün Kur'ân'ın ezberlerinde olduğunu, bunlar arasında Ubey b. Ka'b, Muâz b. Cebel, Zeyd b. Sâbit ve Ensâr'dan Ebû Zeyd adında birinin olduğunu naklettiğimiz üzere amel etmiştir.

وَذَكَرُوا مَعَهُمْ غَيْرَهُمْ، قَدْ ذَكَرْنَاهُمْ فِي كِتَابِ الْمَدْخَلِ، وَفِي كُلِّ ذَلِكَ دَلَالَةٌ عَلَى أَنَّ آيَاتِ الْقُرْآنِ، كَانَتْ مُؤَلَّفَةً فِي سُوَرِهَا، إِلَّا أَنَّهَا كَانَتْ فِي صُدُورِ الرِّجَالِ مُثْبَتَةً، وَعَلَى الرِّقَاعِ وَغَيْرِهَا مَكْتُوبَةً. فَرَأَى أَبُو بَكْرٍ، وَعُمَرُ جَمْعَهَا فِي صُحُفٍ. ثُمَّ رَأَى عُثْمَانُ نَسْخَهَا فِي مَصَاحِفَ. قَالَ أَهْلُ الْعِلْمِ: إِلَّا أَنَّ سُورَةَ بَرَاءَةٌ كَانَتْ مِنْ آخِرِ مَا نَزَلَ مِنَ الْقُرْآنِ، لَمْ

[1] Buhârî, *fadâilu'l-Kur'ân* 3 (4986).

يُبَيِّنْ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَوْضِعَهَا مِنَ التَّأْلِيفِ، حَتَّى خَرَجَ مِنَ الدُّنْيَا، وَكَانَتْ قِصَّتُهَا شَبِيهَةً بِالْأَنْفَالِ، فَقَرَنَتْهَا الصَّحَابَةُ بِالْأَنْفَالِ. وَبَيَانُ ذَلِكَ فِي حَدِيثِ ابْنِ عَبَّاسٍ .

Bunlarla birlikte Kur'ân'ı ezberleyenler arasında başkaları da zikredilmiştir. Biz bunları *Medhal* adlı kitapta zikrettik. Bütün bunlar, Kur'ân âyetlerinin ait oldukları sûrelere yerleştirildiğine delalet etmektedir. Bununla birlikte Kur'ân ashâbın ezberindeydi ve levhalara da yazılmıştı. Hz. Ebû Bekr ile Ömer, bu levhaları bir kitapta toplamayı uygun gördüler. Sonra Hz. Osmân, Kur'ân'ın birden çok nüshasını çıkarmayı uygun gördü. İlim ehli şöyle dediler: "Berâe (Tevbe) Sûresi Kur'ân'daki son nazil olan sûredir. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunun nereye yerleştirileceğini belirtmeden vefat etti. Bu sûrenin içeriği Enfâl Sûresine benzemekteydi. Bu sebeple sahabe bunu Enfal Sûresinin yanına yerleştirdiler. İbn Abbâs'ın hadisi de bunu beyan etmektedir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ كَامِلٍ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَعْدٍ الْعَوْفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ الْقَيْسِيُّ. (ح) وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَضْلِ الْبَجَلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَوْذَةُ بْنُ خَلِيفَةَ قَالَا: حَدَّثَنَا عَوْفُ بْنُ أَبِي جَمِيلَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ الرَّقَاشِيِّ قَالَ: قَالَ لَنَا ابْنُ عَبَّاسٍ: قُلْتُ لِعُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ: مَا حَمَلَكُمْ عَلَى أَنْ عَمَدْتُمْ إِلَى الْأَنْفَالِ؟ وَهِيَ مِنَ الْمَثَانِي وَإِلَى بَرَاءَةٌ؟ وَهِيَ مِنَ الْمِئِينَ، فَقَرَنْتُمْ بَيْنَهُمَا، وَلَمْ تَكْتُبُوا بَيْنَهُمَا سَطْرَ «بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» وَوَضَعْتُمُوهَا فِي السَّبْعِ الطِّوَالِ. مَا حَمَلَكُمْ عَلَى ذَلِكَ؟ فَقَالَ عُثْمَانُ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَأْتِي عَلَيْهِ الزَّمَانُ تَنْزِلُ عَلَيْهِ السُّوَرُ، ذَوَاتُ عَدَدٍ، فَكَانَ إِذَا نَزَلَ عَلَيْهِ الشَّيْءُ، يَدْعُو بَعْضَ مَنْ كَانَ يَكْتُبُهُ، فَيَقُولُ: ضَعُوا هَذِهِ فِي السُّورَةِ الَّتِي يُذْكَرُ فِيهَا كَذَا وَكَذَا. وَتَنْزِلُ عَلَيْهِ الْآيَةُ فَيَقُولُ: ضَعُوا هَذِهِ فِي السُّورَةِ الَّتِي يُذْكَرُ فِيهَا كَذَا وَكَذَا] . فَكَانَتِ الْأَنْفَالُ مِنْ أَوَائِلِ مَا أُنْزِلَ بِالْمَدِينَةِ، وبراءة مِنْ آخِرِ الْقُرْآنِ، وَكَانَتْ قِصَّتُهَا شَبِيهَةً بِقِصَّتِهَا، فَقُبِضَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، وَلَمْ يُبَيِّنْ لَنَا أَنَّهَا مِنْهَا، فَظَنَنَّا أَنَّهَا مِنْهَا، فَمِنْ ثَمَّ قَرَنْتُ بَيْنَهُمَا، وَلَمْ أَكْتُبْ بَيْنَهُمَا سَطْرَ بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ . لَفْظُ حَدِيثِ هَوْذَةَ، وَحَدِيثُ رَوْحٍ قَرِيبٌ مِنْهُ.

İbn Abbâs der ki: Osmân b. Affân'a: "Mesânî sûrelerden olan Enfâl Sûresi ile yüz âyetli sûrelerden olan Tevbe Sûresi'ni birleştirmeye, ancak aralarında

---

[1] Tirmizi, *tefsir* (3086).

Besmele'yi yazmamanıza ve ikisini de yedi uzun sûrenin arasına koymanıza sebep nedir? Neden böyle yaptınız?" diye sorduğumda, Osmân şöyle dedi: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bazı zamanlarda birçok sûre birden nazil olurdu. Kendisine bir şey nazil olduğu zaman da vahiy katipliğini yapanlardan bazılarını çağırır ve: *"Bu âyetleri, şu şu konudan bahseden sûrenin içine koyun"* buyururdu. Kendisine âyet nazil olduğunda ise: *"Bu âyeti, şu şu konudan bahseden sûrenin içine koyun"* buyururdu. Enfâl Sûresi, Medine'de ilk inen sûrelerdendi. Tevbe Sûresi ise Kur'ân'da son olarak inen sûrelerdendi. Konusu da Enfâl Sûresi'nin konusuna benziyordu. Bunun içindir ki ben Tevbe Sûresi'ni Enfâl Sûresi'nden bir parça olarak düşündüm. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de vefat ettiğinde Tevbe Sûresi'nin Enfâl Sûresi'nden olup olmadığını açıklamamıştı. Bunun için bu iki sûreyi birleştirdim; ancak araya Besmele yazmadım."[1]

Hadisin lafzı Hevze'ye aittir. Ravh'ın hadisi ise (lafız olarak) buna yakındır.

قُلْتُ: وَيُشْبِهُ أَنْ يَكُونَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّمَا لَمْ يَجْمَعْهُ فِي مُصْحَفٍ وَآخَرَ، لِأَنَّهُ كَانَ لَا يَأْمَنُ وُرُودَ النَّسْخِ عَلَى أَحْكَامِهِ وَرُسُومِهِ فَلَمَّا خَتَمَ اللهُ ﷻ دِينَهُ بِوَفَاةِ نَبِيِّهِ ﷺ وكان قَدْ وَعَدَ لَهُ حِفْظَهُ بِقَوْلِهِ ﷻ: إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ، وَإِنَّا لَهُ لَحافِظُونَ وَفَّقَ خُلَفَاءَهُ لِجَمْعِهِ عِنْدَ الْحَاجَةِ إِلَيْهِ بَيْنَ الدَّفَّتَيْنِ وَحَفِظَهُ كَمَا وَعَدَهُ، وَالَّذِي رُوِيَ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ فِي الْمُعَوِّذَتَيْنِ إِنَّمَا هُوَ فِي إِثْبَاتِ رَسْمِهِمَا لَا أَنَّهُ خَالَفَ غَيْرَهُ فِي نُزُولِهِمَا وَالَّذِي رُوِيَ عَنْهُ عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ فِي اخْتِلَافِ الْقِرَاءَةِ، فَإِنَّمَا هِي القراءة الْأُولَى، وَكَأَنَّهُمَا فِيمَا خَالَفَا فِيهِ لَمْ يَشْهَدِ النَّسْخَ.

Derim ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Kur'ân'ı bir kitapta toplamama sebebi, hükümlerinden ve lafızlardan bazılarının neshedilmeyeceğinden emin olmamasıdır. Yüce Allah, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatıyla dinini tamamladığında ona bu dini muhafaza edeceğini şu âyette vaad etmişti: **"Doğrusu Kitab'ı Biz indirdik, onun koruyucusu elbette Biziz."**[2]

Yüce Allah, halifeleri Kur'ân'ı bir kitapta toplamaya muvaffak kılarak muhafaza etmiş ve vaadini yerine getirmiştir. İbn Mes'ûd'dan nakledilen

---

[1] Ebû Dâvud, *Müsned* (1/208), Hâkim, *Müstedrek* (2/221) ve Tirmizi, *Tefsir* (5/272).

[2] Hicr Sur. 9

Muavvizeteyn ile ilgili hadis bu sûrelerin nüzulüyle ilgili değil, Kur'ân'a yazılıp yazılmayacağıyla ilgilidir.

İbn Mes'ûd'dan, Ubey b. Ka'b'dan nakledilen kıraatle ilgili ihtilaf, ilk kıraattir ve ihtilafın sebebi, sanki neshine şahid olmamasıdır.

وَقَدْ قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ (رضي الله عنه): عَلِيٌّ أَقْضَانَا، وَأُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ أَقْرَأُنَا، وَإِنَّا لَنَدَعُ كَثِيرًا مِمَّا يَقُولُ أُبَيٌّ . وَأُبَيٌّ يَقُولُ: أَخَذْتُهُ مِنْ فِي رَسُولِ اللهِ ﷺ فَلَنْ أَدَعَهُ لِشَيْءٍ، وَاللهُ ﷻ يَقُولُ: ﴿مَا نَنْسَخْ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنْسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا أَوْ مِثْلِهَا﴾ .

أَخْبَرَنَاهُ أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُزَكِّي، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ: حَمْزَةُ ابن الْعَبَّاسِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْوَلِيدِ الْفَحَّامُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ عُمَرَ (رضي الله عنه) فَذَكَرَهُ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ حَدِيثِ الثَّوْرِيِّ.

Ömer b. el-Hattâb şöyle demiştir: "Ali en doğru hüküm verenimizdir. Ubey b. Ka'b ise en doğru okuyanımızdır. Biz Ubey'in dediğinin bir kısmını terk ediyoruz.[1] Ancak Ubey: «Ben bunu Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) aldım. Bu sebeple hiçbir şey için bunu bırakmam» diyor. Halbuki Allah: **"Biz bir âyeti nesheder veya unutturursak ondan daha hayırlısını, yahut da dengini getiririz"** buyurur.

Bu hadis başka bir kanalla nakledilmiştir. Buhârî bunu ***Sahîh***'te Sevrî'den rivayet etmiştir.

وَرُوِّينَا عَنْ عَائِشَةَ عَنْ فَاطِمَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، أَنَّهُ أَسَرَّ إِلَيْهَا فَقَالَ: إِنَّ جِبْرِيلَ (عليه السلام) كَانَ يُعَارِضُنِي بِالْقُرْآنِ كُلَّ عَامٍ مَرَّةً، وإنه عَارَضَنِي بِهِ الْعَامَ مَرَّتَيْنِ، وَلَا أُرَى أَجَلِي إِلَّا قَدْ حَضَرَ.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ فِرَاسٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ، فَذَكَرَهُ.

أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ كَمَا مَضَى.

---

[1] İbn Sa'd, *Tabakât* (2/339-340).

Hz. Fâtıma'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine gizlice: *"Cibrîl her yıl bir defa bana Kur'ân'ı arz ederdi. Bu yıl ise iki defa arz etti. Gördüğüm kadarıyla ecelim gelmiştir"* dedi.

Bu hadis başka bir kanalla nakledilmiştir. Buhârî bunu geçtiği üzere rivayet etmiştir.

وَرُوِّينَا عَنْ عَبِيدَةَ السَّلْمَانِيِّ أَنَّهُ قَالَ: الْقِرَاءَةُ الَّتِي عُرِضَتْ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي الْعَامِ الَّذِي قُبِضَ فِيهِ، هَذِهِ الْقِرَاءَةُ الَّتِي يَقْرَأُهَا النَّاسُ.

أَخْبَرَنَاهُ مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ قَالَ: حَدَّثَنَا حُسَيْنٌ الْجُعْفِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ، عَنِ ابْنِ جُدْعَانَ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ عَنْ عَبِيدَةَ، فَذَكَرَهُ.

قُلْتُ: وَلَمْ يَخْتَلِفْ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي نُزُولِ «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ» قُرْآنًا وَإِنَّمَا اخْتَلَفُوا فِي عَدَدِ النُّزُولِ. وَفِي إِثْبَاتِ الصَّحَابَةِ رَسْمَهَا، حَيْثُ كَتَبُوهَا فِي مَصَاحِفِهِمْ، دَلَالَةٌ عَلَى صِحَّةِ قَوْلِ مَنِ ادَّعَى نُزُولَهَا حَيْثُ كُتِبَتْ وَاللهُ أَعْلَمُ.

وَقَدْ رُوِّينَا فِي كِتَابِ الْمَدْخَلِ ما يؤكل مَا ذَكَرْنَا فِي جَمْعِ الْقُرْآنِ، وَبِاللهِ التَّوْفِيقُ.

وَذَكَرْنَا فِيهِ أَيْضًا وُجُوهَ النَّسْخِ، وَهُوَ أَنَّ مِنَ الْقُرْآنِ مَا نُسِخَ حُكْمُهُ، وَبَقِيَ رَسْمُهُ، وَذَكَرْنَا مِثَالَ هَذَيْنِ، وَمِنْهُ مَا نُسِخَ رَسْمُهُ وَحُكْمُهُ.

Bize bildirildiğine göre Abîde es-Selmânî şöyle dedi: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiği yıl arz edilen kıraat, halkın şimdi okuduğu kıraattir."

Derim ki: İlim ehli Besmele'nin Kur'ân'dan olup olmadığında ihtilaf etmemişlerdir. İhtilaf ettikleri konu, kaç defa indirildiği ve sahabenin onu mushaflarında yazmasıyla ilgilidir. Bu da Besmele'nin yazıldığı her yerde (sûrenin başında) nazil olduğuna delalet eder. Allah en doğrusunu bilir.

Medhal'de, Kur'ân'ın toplanmasıyla ilgili rivayetleri nakletmiştik. Başarı Allah'tandır.

Yine Medhal'de, Kur'ân'da, hükmü neshedilip tilaveti kalan, tilaveti neshedilip hükmü kalan âyetlerin olduğunu zikrettik.

وَفِي مِثْلِ ذَلِكَ وَرَدَ مَا رُوِّينَا عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ أَنَّهُ قَالَ: كُنَّا نَقْرَأُ سُورَةً، كُنَّا نُشَبِّهُهَا فِي الطُّولِ وَالشِّدَّةِ بِبَرَاءَةَ فَأُنْسِيتُهَا غَيْرَ أَنِّي حَفِظْتُ مِنْهَا «لَوْ كَانَ لِابْنِ آدَمَ وَادِيَانِ

من مال لا تبغي وَادِيًا ثَالِثًا، وَلَا يَمْلَأُ جَوْفَ ابْنِ آدَمَ إِلَّا التُّرَابُ» وَكُنَّا نَقْرَأُ سُورَةً تشبهها بِإِحْدَى الْمُسَبِّحَاتِ فَأُنْسِيتُهَا. غَيْرَ أَنِّي قَدْ حَفِظْتُ مِنْهَا، يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ فتُكْتَبَ شَهَادَةً فِي أَعْنَاقِكُمْ، فتُسألون عَنْهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الْجَارُودِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، عَنْ أَبِي حَرْبِ بْنِ أَبِي الْأَسْوَدِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي مُوسَى فَذَكَرَهُ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ سُوَيْدِ بْنِ سَعِيدٍ . وَفِي مِثْلِ ذَلِكَ وَرَدَ مَا فِي الْحَدِيثِ الَّذِي

Yine Ebû Mûsa el-Eş'arî'nin şöyle dediği bize nakledilmiştir: "Uzunluk ve şiddet bakımından Tevbe Sûresine benzettiğimiz bir sûre okurduk, bu sûre bana unutturuldu. Sadece aklımda: **"Şayet Âdemoğlunun iki vadi dolusu malı olsa üçüncü bir vadiyi ister. İnsanoğlunun karın boşluğunu ancak toprak doldurur"** âyeti kaldı. Yine Müsebbihât sûrelerine benzettiğimiz bir sûre vardı. Bu sûre de bana unutturuldu. Sadece aklımda: "**Ey iman edenler, neden yapmadığınız şeyi söylersiniz. Yapmadığınız şeyi söylemeniz, sizin boynunuza şahitlik olarak yazılır ve ondan hesaba çekilirsiniz"** âyeti kaldı.

Müslim bunu Süveyd b. Sa'd'dan rivayet etmiştir.[1] Bunu destekleyen bir rivayet aşağıdadır.

أَخْبَرَنَاهُ أَبُو نَصْرٍ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ أَخْبَرَنَاهُ أَبُو مُحَمَّدٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ الْبَغْدَادِيِّ بِهُرَاةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو أُمَامَةَ أَنَّ رَهْطًا مِنَ الْأَنْصَارِ، مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، أَخْبَرُوهُ أَنَّ رَجُلًا قَامَ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ يُرِيدُ أَنْ يَفْتَتِحَ سُورَةً «قَدْ كَانَ وَعَاهَا، فَلَمْ يَقْدِرْ مِنْهَا عَلَى شَيْءٍ إِلَّا بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» فَأَتَى بَابَ رَسُولِ اللهِ ﷺ حِينَ أَصْبَحَ، لِيَسْأَلَ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَنْ ذَلِكَ. ثُمَّ جَاءَ آخَرُ وَآخَرُ، حَتَّى اجْتَمَعُوا فَسَأَلَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا مَا جَمَعَهُمْ، فَأَخْبَرَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا بِشَأْنِ تِلْكَ السُّورَةِ، ثُمَّ أَذِنَ لَهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَأَخْبَرُوهُ خَبَرَهُمْ، وَسَأَلُوهُ عَنِ السُّورَةِ فَسَكَتَ سَاعَةً لَا يُرْجِعُ إِلَيْهِمْ شَيْئًا ثُمَّ قَالَ: نُسِخَتِ الْبَارِحَةَ، فَنُسِخَتْ مِنْ صُدُورِهِمْ وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ كَانَتْ فِيهِ.

---

[1] Müslim, *zekat* 40 (119).

قُلْتُ: وَرَوَاهُ عُقَيْلٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ قَالَ: وَابْنُ الْمُسَيِّبِ جَالِسٌ لَا يُنْكِرُ ذَلِكَ

وَفِي هَذَا دَلَالَةٌ ظَاهِرَةٌ مِنْ دَلَالَاتِ النُّبُوَّةِ.

وَأَمَّا مَا لَمْ يُنْسَخْ رَسْمُهُ فَإِنَّهُ بَقِيَ، بِحَمْدِ اللهِ، ونعمته، محفوظا إلى الْآنَ، وَيَبْقَى مَا بَقِيَ الدَّهْرُ كَذَلِكَ مَحْفُوظًا حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللهِ لَا تَجْرِي عَلَيْهِ زِيَادَةٌ: وَلَا نُقْصَانٌ كَمَا قَالَ اللهُ ﷻ ﴿لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ﴾

Ebû Umâme'nin Ensâr'dan bir gruptan bildirdiğine göre bir adam gece namazında bildiği bir sûreyi okumak istedi, ama Besmele dışında bir şey okuyamadı. Sabah olunca bu kişi sûreyi Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sormak için gidince bazılarının de geldiğini gördü. Birbirlerine geliş sebebini sorduklarında hepsinin de geliş sebebinin aynı olduğunu gördüler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) girmeleri için izin verince girip durumu anlattılar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir müddet onlara cevap vermedi ve sonra: *"Bu sûre dün gece neshedildi"* buyurdu. Âyetin neshedilmesi sebebiyle bu sûreyi ezbere bilen herkes unutmuştu.

Derim ki: Bu hadisi Ukayl, İbn Şihâb kanalıyla Ebû Umâme b. Sehl b. Huneyf'den nakledip: "İbnu'l-Müseyyeb oturuyordu ve bu rivayeti garipsemedi" dedi.

Bu rivayette de peygamberliğin delillerine açık bir işaret vardır.

Tilaveti neshedilmeyen âyetler ise şimdiye kadar olduğu gibi korunmuştur ve kıyamete kadar da öyle kalacak, ne eksilecek ne de ona bir ilave yapılabilecektir. Yüce Allah bu konuda: **"Geçmişte ve gelecekte onu batıl kılacak yoktur. Hâkim ve övülmeğe layık olan Allah katından indirilmedir"**[1] buyurmuştur.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْمَعْرُوفِ الْفَقِيهُ، قال: أخبرنا أبو سهل الأسفرائيني، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ نَصْرٍ الْحَذَّاءُ قَالَ: حدثنا علي ابن عَبْدِ اللهِ الْمَدِينِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ نَصْرٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ قَتَادَةَ عَنِ الْحَسَنِ فِي قَوْلِهِ، ﴿وَإِنَّهُ لَكِتَابٌ عَزِيزٌ لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا

---

[1] Fussilet Sur. 42

مِنْ خَلْفِهِ﴾. قالَ: حفظهُ اللهُ مِنَ الشَّيْطَانِ فَلا يَزِيدُ فِيهِ بَاطِلاً وَلا يُنْقِصُ مِنْهُ حَقًّا، ثُمَّ قَرأَ: ﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ، وَإِنَّا لَهُ لَحافِظُونَ﴾ . قالَ: هَذِهِ نَظِيرَتُهَا .

Katâde'nin bildirdiğine göre Hasan; **"Kitap kendilerine gelince, onlar, onu inkar etmişlerdir; oysa o, değerli bir Kitab'dır. Geçmişte ve gelecekte onu batıl kılacak yoktur"**[1] âyetini açıklarken: " Yüce Allah, o Kitabı, şeytanın ona herhangi bir batılı ilave etmesine yahut ondan herhangi bir hakkı eksiltmesine karşı korumuştur" deyip: **"Doğrusu Kitab'ı Biz indirdik, onun koruyucusu elbette Biziz"**[2] âyetini okudu.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْهَاشِمِيُّ بِبَغْدَادَ، قالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ عِيسَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنُ عَبْدِ العزيز ابن جُرَيْجٍ الطُّومَارِيُّ، قالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ فَهْمٍ قالَ: سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ أَكْثَمَ يَقُولُ: كَانَ لِلْمَأْمُونِ وَهُوَ أَمِيرٌ إِذْ ذَاكَ مَجْلِسُ نَظَرٍ، فَدَخَلَ فِي مجلسة النَّاسِ رَجُلٌ يَهُودِيٌّ، حَسَنُ الثَّوْبِ. حَسَنُ الْوَجْهِ، طَيِّبُ الرَّائِحَةِ، قَالَ فَتَكَلَّمَ. فَأَحْسَنَ الْكَلامَ الْعِبَارَةَ قَالَ: فَلَمَّا أَنْ تَقَوَّضَ الْمَجْلِسُ، دَعَاهُ الْمَأْمُونُ فَقَالَ لَهُ إِسْرَائِيلِيٌّ؟: قَالَ نَعَمْ! قَالَ لَهُ: أَسْلِمْ حَتَّى أَفْعَلَ بِكَ، وَأَصْنَعَ، وَوَعَدَهُ، فَقَالَ: دِينِي، وَدِينُ آبَائِي، فَانْصَرَفَ، فَلَمَّا كَانَ بَعْدَ سَنَةٍ جَاءَنَا مُسْلِمًا، قَالَ: فَتَكَلَّمَ عَلَى الْفِقْهِ، فَأَحْسَنَ الْكَلامَ. فَلَمَّا أَنْ تَقَوَّضَ الْمَجْلِسُ دَعَاهُ الْمَأْمُونُ. فَقَالَ لَهُ: أَلَسْتَ صَاحِبَنَا بِالأَمْسِ؟ قَالَ لَهُ بَلَى! قَالَ: فَمَا كَانَ سبب إسلامك؟ قَالَ: انْصَرَفْتُ مِنْ حَضْرَتِكَ. فأحببت أَنْ أَمْتَحِنَ هَذِهِ الأَدْيَانَ، وَأَنَا مَعَ مَا تَرَانِي حَسَنُ الْخَطِّ فَعَمَدْتُ إِلَى التَّوْرَاةِ. فَكَتَبْتُ ثَلاثَ نُسَخٍ فَزِدْتُ فِيهَا وَنَقَصْتُ، وَأَدْخَلْتُهَا الْكَنِيسَةَ فَاشْتُرِيَتْ مِنِّي، وَعَمَدْتُ إِلَى الإِنْجِيلِ. فَكَتَبْتُ ثَلاثَ نُسَخٍ فَزِدْتُ فِيهَا، ونقصت وَأَدْخَلْتُهَا الْبِيْعَةَ فَاشْتُرِيَتْ مِنِّي، وَعَمَدْتُ إِلَى الْقُرْآنِ فَعَمِلْتُ ثَلاثَ نُسَخٍ، وَزِدْتُ فِيهَا وَنَقَصْتُ وَأَدْخَلْتُهَا [إِلَى] الْوَرَّاقِينَ، فَتَصَفَّحُوهَا، فَلَمَّا أَنْ وَجَدُوا فِيهَا الزِّيَادَةَ، وَالنُّقْصَانَ، رَمَوْا بِهَا فَلَمْ يَشْتَرُوهَا. فَعَلِمْتُ أَنَّ هَذَا كِتَابٌ مَحْفُوظٌ، فَكَانَ هَذَا سَبَبُ إِسْلامِي.

---

[1] Fussilet Sur. 41-42

[2] Hicr Sur. 9

قَالَ يَحْيَى بْنُ أَكْثَمَ. فَحَجَجْتُ فِي تِلْكَ السَّنَةِ، فَلَقِيتُ سُفْيَانَ بْنَ عُيَيْنَةَ فَذَكَرْتُ لَهُ الْحَدِيثَ فَقَالَ لِي مِصْدَاقُ هَذَا فِي كِتَابِ اللهِ ﷻ قَالَ: قُلْتُ: فِي أَيِّ مَوْضِعٍ؟ قَالَ: فِي قَوْلِ اللهِ ﷻ فِي التَّوْرَاةِ، وَالْإِنْجِيلِ ﴿بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ﴾ فَجَعَلَ حِفْظَهُ إِلَيْهِمْ. فَضَاعَ. وَقَالَ ﷻ ﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ، وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾ فَحَفِظَهُ اللهُ ﷻ عَلَيْنَا فَلَمْ يَضِعْ.

Yahyâ b. Eksem anlatıyor: Me'mûn'un henüz emir (veliaht) iken bir tartışma ve sohbet meclisi vardı. Oraya girenler arasında güzel elbiseli, güzel yüzlü, hoş kokulu bir yahudi de vardı. Bu yahudi söz alarak güzel ifadelerle konuştu. Meclis dağıldığında Me'mûn onu çağırarak: "İsrail oğullarından mısın?" diye sordu. O: "Evet" cevabını verince, Me'mûn kendisine: "Müslüman ol ki ben sana bazı işler tevdi edeyim" dedi ve ona bir takım vaatlerde bulundu. Ancak bu yahudi: "Dinimi ve atalarımın dinini terketmek istemiyorum" deyip gitti. Bir sene geçtikten sonra o adam Müslüman olup yanımıza geldi. Bu sefer fıkha dair konuştu ve güzel konuştu. Yine meclis dağıldıktan sonra Me'mûn onu çağırarak: "Sen geçen sefer görüştüğümüz kişi değil misin?" diye sordu. O: "Evet" cevabını verince Me'mûn: "Peki Müslüman olmana sebep olan nedir?" diye sordu. Yahudi şunu anlattı:

"Senin yanından ayrıldıktan sonra bu dinleri bir sınamak istedim. Gördüğün gibi ben yazısı güzel olan bir kişiyim. Önce Tevrat'ı aldım, üç nüsha yazdım. Kimisinde ilavelerde bulundum, kimisinde eksiltmeler yaptım. Bunları alıp havraya götürdüm, benden satın alındı. Bu sefer İncil'i elime aldım, yine üç nüsha yazdım, kimisine ilavelerde bulundum, kimisinden eksilttim ve bunları kiliseye götürdüm. Bunlar da benden salın alındı. Bu sefer Kur'ân'ı aldım. Üç nüsha yazdım, bunların kimisine ekleme yaptım, kimisini eksilttim. Bu mushafları alıp sahaflara götürdüm, bunlar mushafı sahife sahife çevirdiler. Bunlarda fazlalık ve eksiklik olduğunu görünce bir kenara fırlattılar ve satın almadılar. Böylelikle bunun korunmuş bir kitap olduğunu anladım. İşte İslâm'a girişimin sebebi bu oldu.

Yahyâ b. Eksem dedi ki: Ben o yıl hacca gittim, Süfyân b. Uyeyne ile karşılaştım. Ben ona bu olayı nakledince, bana: "Yüce Allah'ın Kitab'ında zaten bunu tasdik eden buyruklar vardır" dedi. Ben: "Nerede?" diye sorunca

şöyle cevap verdi: "Yüce Allah'ın, Tevrat ve İncil hakkında: **«Allah'ın kitabını korumaları istendiğinden..»**[1] buyruğuyla Allah bu kitapları korumalarını kendilerinden istemişti. Yine yüce Allah; **«Şüphe yok ki o Zikri Biz indirdik, onu koruyacak olan elbette Biziz»** buyurmaktadır. Yüce Allah bu kitabı bizim için korudu ve o bakımdan zayi olmadı."

قُلْتُ: وَفِي الْكِتَابِ، ثُمَّ فِي أَخْبَارِ السَّلَفِ، دَلَالَةٌ عَلَى أَنَّ الْأُمَمَ السَّالِفَةَ كَانُوا إِذَا غَيَّرُوا شَيْئًا مِنْ أَدْيَانِهِمْ، غَيَّرُوهُ أَوَّلًا مِنْ كُتُبِهِمْ. وَاعْتَقَدُوا خِلَافَهُ بِقُلُوبِهِمْ، ثُمَّ أَتْبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ، أَقْوَالَهُمْ وَأَفْعَالَهُمْ. وَفِي هَذِهِ الْأُمَّةِ قَدْ حَفِظَ اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِمْ كِتَابَهُ، وَسُنَّةَ نَبِيِّهِ ﷺ، وَثَبَّتَهُمْ عَلَى عَقَائِدِهِمْ، حَتَّى لَا يُغَيِّرُوا شَيْئًا مِنْهَا. وَإِنْ كَانَ فِعْلًا، وَقَالَ بَعْضُهُمْ بِشَهْوَةٍ أَوْ بِغَفْلَةٍ خِلَافَهَا- وَالْحَمْدُ لِلَّهِ- عَلَى حِفْظِ دِينِهِ، وَعَلَى مَا هَدَانَا لِمَعْرِفَتِهِ وَنَسْأَلُهُ الثَّبَاتَ إِلَى الْمَمَاتِ، وَالْمَغْفِرَةَ يَوْمَ تُحْشَرُ الْأَمْوَاتُ إِنَّهُ سَمِيعُ الدُّعَاءِ، فَعَّالٌ لِمَا يَشَاءُ، وَالصَّلَاةُ عَلَى نَبِيِّهِ مُحَمَّدٍ وعلى آله وسلم.

Derim ki: Seleften gelen rivayetler, önceki ümmetlerin dinlerinden bir şey değiştirecekleri zaman önce kitabı değiştirirler ve kalpleriyle bunun tersine inanırlar, sonra hevalarını, kendi sözlerini ve fiillerini buna uydururlardı. Allah bu ümmetin, dinlerinden bir şey değiştirmemeleri için kitabını ve peygamberinin sünnetini korumuş, akidelerinde onları sâbit kılmıştır. Bu dini koruyan Allah'a ve bize Zatını tanımayı nasip eden hamd olsun. Allah'tan, ölünceye kadar dinimizde Sâbit kalmayı, dirilme günü bağışlanmayı dileriz. Şüphesiz o duaları işiten, dilediğini yapandır. Peygamberi Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) ve onun ailesine salât ve selam olsun.

---

[1] Mâide Sur. 44

جُمَّاعُ أَبْوَابِ مَرَضِ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَوَفَاتِهِ وَمَا ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ، وَدَلَالَاتِ الصِّدْقِ

RESÛLULLAH'IN (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) HASTALANMASI, VEFATI VE BUNLARDA PEYGAMBERLİĞİNE VE DOĞRULUĞUNA İŞARET EDEN ŞEYLERE DAİR BÖLÜMLER

بَابُ مَا جَاءَ فِي نَعْيِ رَسُولِ اللهِ ﷺ نَفْسَهُ إِلَى أَبِي مُوَيْهِبَةَ مَوْلَاهُ، وَإِخْبَارِهِ إِيَّاهُ بِمَا اخْتَارَهُ لِنَفْسِهِ فِيمَا خُيِّرَ فِيهِ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) Azatlısı Ebû Muveyhibe'ye Vefat Edeceğini Bildirmesi ve Muhayyer Bırakıldığı Hususta Tercih Ettiği Şeyi Ona söylemesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الحافظ، وأبو سعيد بن أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ رَبِيعَةَ، عَنْ عُبَيْدٍ [بْنِ حُنَيْنٍ] مَوْلَى الْحَكَمِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، عَنْ أَبِي مُوَيْهِبَةَ مَوْلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: أَنْبَهَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنَ اللَّيْلِ فَقَالَ: يَا أَبَا مُوَيْهِبَةَ إِنِّي قَدْ أُمِرْتُ أَنْ أَسْتَغْفِرَ لِأَهْلِ هَذَا الْبَقِيعِ، فَخَرَجْتُ مَعَهُ، حَتَّى أَتَيْنَا الْبَقِيعَ، فَرَفَعَ يَدَيْهِ فَاسْتَغْفَرَ لَهُمْ طَوِيلًا ثُمَّ قَالَ: لِيَهْنَ لَكُمْ مَا أَصْبَحْتُمْ فِيهِ مِمَّا أَصْبَحَ النَّاسُ فِيهِ، أَقْبَلَتِ الْفِتَنُ كَقِطَعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ، يَتْبَعُ آخِرُهَا أَوَّلَهَا، الْآخِرَةُ شَرٌّ مِنَ الْأُولَى يَا أَبَا مُوَيْهِبَةَ إِنِّي قَدْ أُعْطِيتُ مَفَاتِيحَ خَزَائِنِ الدُّنْيَا، وَالْخُلْدَ فِيهَا، ثُمَّ الْجَنَّةَ فَخُيِّرْتُ بَيْنَ ذَلِكَ وَبَيْنَ لِقَاءِ رَبِّي وَالْجَنَّةِ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي، فَخُذْ مَفَاتِيحَ خَزَائِنِ الدُّنْيَا، وَالْخُلْدَ فِيهَا. ثُمَّ الْجَنَّةَ، فَقَالَ: وَاللهِ يَا أَبَا مُوَيْهِبَةَ لَقَدِ اخْتَرْتُ لِقَاءَ رَبِّي وَالْجَنَّةَ. ثُمَّ انْصَرَفَ رَسُولُ اللهِ ﷺ. فَلَمَّا أَصْبَحَ ابْتُدِئَ بِوَجَعِهِ الَّذِي قَبَضَهُ اللهُ فِيهِ .

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısı Ebû Muveyhibe der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısı Ebû Muveyhibe der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) gece beni uyandırıp: *"Ey Ebû Muveyhibe! Bakî ahalisine bağışlanma dilemem emredildi"* buyurunca onunla gittim. Bakî mezarlığına gidince

ellerini kaldırıp uzun süre onlar için mağfiret diledikten sonra şöyle dedi: *"İnsanların içinde bulunduğu durumdan çok, sizin içinde bulunduğunuz durum size mübarek olsun. Fitneler, karanlık gecenin bölükleri gibi peş peşe gelmeye başladı. Bir sonra gelen öncekinden daha kötüdür. Ey Ebû Muveyhibe! Bana dünyanın hazinelerinin anahtarları ve dünyada ebedi (kıyamete kadar) kalmak, sonra Cennete girme imtiyazı verildi. Ben de bunlar ile Rabbime kavuşmak ve Cennet arasında seçim yapma hakkına sahip kılındım"* buyurdu. Ben: "Anam babam sana feda olsun! Dünyanın hazinelerinin anahtarlarını ve orada ebedi kalmayı seç. Sonra Cennet'i al" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayır vallahi ey Ebû Muveyhibe! Rabbime kavuşmayı ve Cennet'i seçtim"* buyurdu. Sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) oradan ayrıldı ve o sabah Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatla sonuçlanan hastalığı başladı.[1]

وأخبرَنا أبُو مُحمَّدِ بنُ يُوسُفَ الأَصْبَهانِيُّ، قَالَ: أخبرَنا أبُو سَعِيدِ بنُ الأَعْرَابِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ: حَدَّثَنَا أبُو حَفْصٍ الرِّبَاحِيُّ [ح] وأخبرَنا أبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بنُ أَحْمَدَ بنِ عُمَرَ بنِ الْحَمَامِيِّ الْمُقْرِئُ رَحِمَهُ اللهُ بِبَغْدَادَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بنُ سَلْمَانَ النَّجَّادُ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بنُ إسماعيل مُحَمَّدُ بنُ غَالِبٍ قَالَا: حَدَّثَنَا عُمَرُ بنُ عَبْدِ الوهاب الرباحي، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بنُ سَعْدٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بنِ عُمَرَ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ جُبَيْرٍ مَوْلَى الْحَكَمِ بْنِ أَبِي الْعَاصِ فَذَكَرَاهُ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ .

Aynı mânâda bir hadis başka bir kanalla nakledilmiştir.[2]

أخبرَنا أبُو مُحَمَّدُ بنُ عَبْدُ اللهِ بنُ يُوسُفَ الأَصْبَهانِيُّ، قَالَ: أخبرَنا أبُو سَعِيدِ بنُ الأَعْرَابِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أخبرَنا مَعْمَرٌ، عَنِ ابْنِ طاووس، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ، وَأُعْطِيتُ الْخَزَائِنَ وَخُيِّرْتُ بَيْنَ أَنْ أَبْقَى حَتَّى أَرَى مَا يُفْتَحُ عَلَى أُمَّتِي، وَبَيْنَ التَّعْجِيلِ فَاخْتَرْتُ التَّعْجِيلَ.

هَذَا مُرْسَلٌ، وَهُوَ شَاهِدٌ لحديث أبي مويهبة .

İbn Tâvûs'un babasından bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Düşmanlarıma korku verme özelliği ile bana yardım edildi. Yeryüzü hazineleri bana verildi. Ümmetimin yapacağı fetihleri*

---

[1] Hâkim, *Müstedrek* (3/55-56).

[2] Ahmed, *Müsned* (3/488).

görmek için hayatta kalmam ile canımın hemen alınması arasında muhayyer bırakıldım, ancak ben hemen canımın alınmasını tercih ettim."

Hadis mürseldir ve Ebû Muveyhibe'nin hadisinin şahididir.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي نَعْيِهِ نَفْسَهُ ﷺ إِلَى ابْنَتِهِ فَاطِمَةَ ، وَإِخْبَارِهِ إِيَّاهَا بِأَنَّهَا أَوَّلُ أَهْلِ بَيْتِهِ بِهِ لُحُوقًا، فَكَانَ كَمَا قَالَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Kızı Fâtıma'ya Vefat Edeceğini, Ailesinden Kendisine İlk Kavuşacak Olanın O Olduğunu Söylemesi ve Dediği Gibi Zuhur Etmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّيَّارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْمُوَجِّهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الْفَزَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ عُثْمَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: دَعَى رَسُولُ اللهِ ﷺ فَاطِمَةَ فِي وَجَعِهِ الَّذِي قُبِضَ فِيهِ، فَسَارَّهَا بِشَيْءٍ، فَبَكَتْ، ثُمَّ دَعَاهَا فَسَارَّهَا فَضَحِكَتْ. فَسَأَلْتُهَا عَنْ ذَلِكَ فَقَالَتْ: أَخْبَرَنِي النَّبِيُّ ﷺ أَنَّهُ يُقْبَضُ فِي وَجَعِهِ فَبَكَيْتُ. قَالَتْ: ثُمَّ أَخْبَرَنِي أَنِّي أَوَّلُ أَهْلِهِ أَتْبَعُهُ فَضَحِكْتُ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ يَحْيَى بْنِ قَزَعَةَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ زُهَيْرِ بْنِ حَرْبٍ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ

Hz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından önceki hastalığında Hz. Fâtıma'yı çağırıp ona gizlice bir şey söyleyince, Fâtıma ağladı. Sonra yine çağırıp gizlice bir şey söyleyince ise güldü. Ona bunun sebebini sorunca: "Bana gizlice bu hastalığında vefat edeceğini haber verince ağladım. Sonra ev halkının kendisine ilk kavuşup katılanının ben olacağımı haber verince de güldüm" cevabını verdi.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Yahyâ b. Kaza'a kanalıyla İbrâhîm'den, Müslim ise Züheyr b. Harb kanalıyla Yâkub b. İbrâhîm'den, o da babasından rivayet etmiştir.[2]

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye* (5/224).

[2] Buhârî, *fadâil* 5 (65), Müslim, *fadâilu's-sahâbe* (15) ve Ahmed, *Müsned* (6/77, 240).

أخبرنا عليُّ بنُ أحمد بن عبدان، قال: أخبرنا أحمدُ بن عُبيد الصفّار، قال: حدثنا أبو مُسلم، قال: حدثنا سهلُ بنُ بكّار قال: حدثنا أبو عوانة عن فراس عن عامر، عن مسروق عن عائشة، قالت: اجتمع نساءُ رَسُولِ اللهِ ﷺ [عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ] لَمْ يُغَادِرْ مِنْهُنَّ امْرَأَةٌ، فجاءت فاطمةُ تمشي، ما تُخطِئُ، مِشْيَتُهَا مِشْيَةَ أَبِيهَا. فَقَالَ: مَرْحَبًا بِابْنَتِي فَأَقْعَدَهَا عَنْ يَمِينِهِ أَوْ عَنْ شِمَالِهِ. فسارَّها بِشَيْءٍ فَبَكَتْ، ثُمَّ سَارَّهَا فَضَحِكَتْ. فَقُلْتُ لَهَا: خَصَّكِ رَسُولُ اللهِ ﷺ بالسِّرِّ وتبكين! فَلَمَّا قَدِمَ، قُلْتُ لَهَا: أَخْبِرِينِي بِمَا سَارَّكِ. مَا كُنْتُ لأُفْشِيَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ سِرَّهُ. فلمّا تُوُفِّيَ قُلْتُ لَهَا: أَسْأَلُكِ بِمَا لِي عَلَيْكِ مِنَ الْحَقِّ، لَمَا أَخْبَرْتِينِي بِمَا سَارَّكِ فقالت: أمّا الآن فَنَعَمْ. قَالَتْ: سَارَّنِي فَقَالَ: إِنَّ جِبْرِيلَ عليه السلام كَانَ يُعَارِضُنِي بِالْقُرْآنِ فِي كل سنة مرة، وأنه عَارَضَنِي الْعَامَ مَرَّتَيْنِ، وَلَا أَرَى ذَلِكَ إِلَّا عِنْدَ اقْتِرَابِ أَجَلِي. فَاتَّقِي اللهَ، وَاصْبِرِي فنعم السَّلَفُ أَنَا لَكِ، فَبَكَيْتُ. ثُمَّ سَارَّنِي فَقَالَ: أَمَا تَرْضَيْنَ أَنْ تَكُونِي سَيِّدَةَ نِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ أَوْ سَيِّدَةَ نِسَاءِ هَذِهِ الْأُمَّةِ، يَعْنِي فَضَحِكْتُ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُوسَى، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي كَامِلٍ كِلَاهُمَا عَنْ أَبِي عَوَانَةَ

Hz. Âişe der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hanımlarının hepsi gelip yanında toplandılar. Hiçbiri oradan ayrılmadı. Fâtıma da geldi. Onun yürüyüşü, babasının yürüyüşünden farksızdı. Geldiğinde Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Merhaba ey kızım!"* deyip onu sağına veya soluna oturttu. Sonra ona gizlice bir şey söyledi. Bunun üzerine Fâtıma ağlamaya başladı. Sonra yine gizlice bir şeyler söyleyince Fâtıma gülmeye başladı. Ona: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) özel olarak sana bir sır verdi. Sen de ağlıyorsun öyle mi?" dedim. Fâtıma kalktığında ona: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sana verdiği sırrı bana anlat" deyince Fâtıma: "Ben Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sırrını ifşa etmem" karşılığını verdi.

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edince Fâtıma'ya: "Senin üzerinde bulunan hakkım için o sırrı bana söyle" deyince şöyle karşılık verdi: "İşte şimdi söylerim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bana ilk fısıldadığında: *"Cibrîl, Kur'ân'ı bana her sene bir kez arz ederdi. Ama bu sene iki kez arz etti. Ben bunu, ecelimin yaklaştığı şeklinde yorumluyorum. Ey kızım! Allah'tan kork ve sabret. Ben senden önce gidiyorum. Senden önce ben gittiğim için sana ne mutlu"* dedi. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) böyle demesi üzerine

ağladım. Sonra bana gizlice: *"Müminlerin kadınlarının -veya bu ümmetin kadınlarının- efendisi olmaktan razı değil misin?"* deyince de güldüm.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Mûsa'dan, Müslim ise Ebû Kâmil'den; ikisi de Ebû Avâne'den rivayet etmiştir.[1]

وأخبَرَنا أبو الحُسَيْنِ عليُّ بنُ مُحمَّدِ بنِ عبْدِ اللهِ بنِ بِشْرانَ العَدْلُ بِبَغْدادَ. إذْ قالَ: أخبَرَنا أبو الحَسَنِ عليُّ بنُ مُحمَّدٍ المِصْرِيُّ، حدَّثَنا يحْيَى بنُ أيُّوبَ العَلَّافُ، قالَ حدَّثَنا سَعيدُ بنُ أبي مَرْيَمَ، قالَ: حدَّثَنا يُونُسُ بنُ يَزِيدَ قال: حدَّثَنا ابنُ غَزِيَّةَ، عَنْ مُحمَّدَ بنَ عَبْدِ اللهِ بنِ عَمْرِو بنِ عُثْمانَ، أنَّ أُمَّهُ فاطِمَةَ بِنْتَ الحُسَيْنِ، حَدَّثَتْهُ أَنَّ عَائِشَةَ، حَدَّثَتْهَا أَنَّهَا كَانَتْ تَقُولُ: إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ فِي مَرَضِهِ الَّذِي قُبِضَ فِيهِ لِفَاطِمَةَ: يَا بُنَيَّةُ أَحْنِي عَلَيَّ، فَأَحْنَتْ عَلَيْهِ، فَنَاجَاهَا سَاعَةً، ثُمَّ انْكَشَفَتْ عَنْهُ، وَهِيَ تَبْكِي وَعَائِشَةُ حَاضِرَةٌ، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بَعْدَ ذَلِكَ بِسَاعَةٍ: أَحْنِي عَلَيَّ يَا بُنَيَّةُ فَأَحْنَتْ عَلَيْهِ فَنَاجَاهَا سَاعَةً، ثُمَّ انْكَشَفَتْ تَضْحَكُ. قَالَ: فَقَالَتْ عَائِشَةُ. أَيْ بُنَيَّةُ أَخْبِرِينِي مَاذَا نَاجَاكِ أَبُوكِ؟ قالت فاطمة، أو شكت رَأَيْتِهِ نَاجَانِي عَلَى حَالِ سِرًّا! وَظَنَنْتِ أَنِّي أُخْبِرُ بِسِرِّهِ وَهُوَ حَيٌّ! قَالَ: فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَى عَائِشَةَ أَنْ يَكُونَ سِرًّا دُونَهَا. فَلَمَّا قَبَضَهُ اللهُ إِلَيْهِ، قَالَتْ عَائِشَةُ لِفَاطِمَةَ: أَلَا تُخْبِرِينِي بِذَلِكَ الْخَبَرِ؟ قَالَتْ: أَمَّا الْآنَ، فَنَعَمْ. نَاجَانِي فِي الْمَرَّةِ الْأُولَى، فَأَخْبَرَنِي أَنَّ جِبْرِيلَ كَانَ يُعَارِضُهُ بِالْقُرْآنِ فِي كُلِّ عَامٍ مَرَّةً، وَأَنَّهُ عَارَضَنِي بِالْقُرْآنِ الْعَامَ مَرَّتَيْنِ. وَأَخْبَرَنِي أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ نَبِيٌّ كَانَ بَعْدَهُ نَبِيٌّ إِلَّا عَاشَ بَعْدَهُ نِصْفَ عُمُرِ الَّذِي كَانَ قَبْلَهُ، وَأَخْبَرَنِي، أَنَّ عيسى بن مَرْيَمَ عليه السلام، عَاشَ عِشْرِينَ وَمِائَةَ سَنَةٍ، فَلَا أَرَانِي إِلَّا ذَاهِبًا عَلَى رَأْسِ السِّتِّينَ، فَأَبْكَانِي ذَلِكَ. وَقَالَ: يَا بُنَيَّةُ إِنَّهُ لَيْسَ أَحَدٌ مِنْ نِسَاءِ الْمُسْلِمِينَ أَعْظَمَ رَزِيَّةً مِنْكُمْ، فَلَا تَكُونِي مِنْ أَدْنَى امْرَأَةٍ صَبْرًا. وَنَاجَانِي فِي الْمَرَّةِ الْآخِرَةِ، فَأَخْبَرَنِي أَنِّي أَوَّلُ أَهْلِهِ لُحُوقًا بِهِ. وَقَالَ: إِنَّكِ سَيِّدَةُ نِسَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ. إِلَّا مَا كَانَ مِنَ الْبَتُولِ مَرْيَمَ بِنْتِ عِمْرَانَ، فَضَحِكْتُ لِذَلِكَ.

كَذَا فِي هَذِهِ الرِّوَايَةِ .

Fâtıma binti'l-Hüseyin'in bildirdiğine göre Hz. Âişe kendisine şöyle derdi: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından önceki hastalığında Hz. Fâtıma'ya: *"Ey*

---

[1] Buhârî, *istizân* (43), Müslim, *fadâilu's-sahabe* 15 (99), Ahmed, *Müsned* (6/282) ve İbn Sa'd, *Tabakât* (2/247).

kızım! Bana doğru eğil" buyurdu. Hz. Fâtıma eğilince de bir müddet onunla gizli bir şeyler konuştu. Hz. Fâtıma ağlayarak doğruldu. Hz. Âişe de oradaydı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir müddet sonra yine: *"Ey kızım! Bana doğru eğil"* buyurdu. Hz. Fâtıma eğilince de bir müddet onunla gizli bir şeyler konuştu. Hz. Fâtıma gülerek doğruldu. Hz. Âişe: "Ey kızım! Babanın sana gizlice ne söylediğini bana söyle" deyince Hz. Fâtıma: "Bana gizlice bir şeyler söylediğini gördüğün halde, o hayattayken bu sırrı sana vereceğimi mi sandın!" karşılığını verdi. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Fâtıma'ya kendisinden gizli bir sır vermesi ağırına gitmişti. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edince Hz. Âişe, Hz. Fâtıma'ya: "Bana o sırrı söylemeyecek misin?" diye sordu. Hz. Fâtıma şöyle dedi: "Şimdi söylerim. Birincisinde bana gizlice şöyle dedi: *"Cibrîl, Kur'ân'ı bana her sene bir kez arz ederdi. Ama bu sene iki kez arz etti ve şöyle dedi: «Kendisinden sonra peygamber gelen her peygamber kendisinden önceki peygamberin ömrünün yarısı kadar yaşar. Hz. İsa da yüz yirmi yıl yaşadı. Gördüğüm kadarıyla altmış yaşın başında vefat edeceğim."* Bunun üzerine ben ağlayınca şöyle buyurdu: *"Ey kızım! Müslüman kadınlardan hiç biri sizden daha ağırbaşlı değildir. Sen en az sabreden kadınlardan olma."* İkincisinde ise bana gizlice, ailesinden kendisine ilk kavuşacak kişinin ben olduğumu söyleyip şöyle dedi: *"Sen, Meryem binti İmrân dışındaki cennet kadınlarının efendisisin."* Bunun üzerine güldüm.

Hadis bu rivayette bu şekilde geçmektedir.

وَقَدْ رُوِيَ عَنِ ابْنِ المسيب أن عيسى بن مَرْيَمَ عليه السلام حِينَ رُفِعَ إِلَى السَّمَاءِ كَانَ ابْنَ ثَلَاثٍ وَثَلَاثِينَ سَنَةً. وَعَنْ وَهْبِ بْنِ مُنَبِّهٍ: اثْنَانِ وَثَلَاثُونَ سَنَةً.

فَإِنْ صَحَّ قَوْلُ ابْنِ الْمُسَيِّبِ، وَوَهْبٍ فَالْمُرَادُ مِنَ الْحَدِيثِ، والله أعلم، بِمَا يَبْقَى فِي الْأَرْضِ، بَعْدَ نُزُولِهِ مِنَ السَّمَاءِ، وَاللهُ أَعْلَمُ.

İbnu'l-Müseyyeb'den bildirildiğine göre İsa b. Meryem semâya çekildiği zaman otuz üç yaşındaydı. Vehb b. Münebbih te otuz iki yaşında olduğunu söylemiştir.

İbnu'l-Müseyyeb'in ve Vehb'in sözü sahîhse hadisten kastedilen, semâdan indikten sonra yerde kaldığı süredir. Allah en doğrusunu bilir.

أخبرنا عليُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عبْدانَ، قَالَ: أخبَرَنا أحْمَدُ بْنُ عبيد الصفار، قال: حدَّثنا الأسْفَاطِيُّ، قالَ: حدَّثنا سَعيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنا عبَّادُ بْنُ العَوَّامِ، عَنْ هِلالُ بْنُ خبّاب، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عبَّاسٍ، قالَ: لَمَّا نزَلَتْ إذا جاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ دَعَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فاطِمَةَ رضي الله عنها فَقَالَ: إنَّهُ قَدْ نُعِيَتْ إِلَيَّ نفْسِي. فَبَكَتْ، ثُمَّ ضَحِكَتْ، قَالَتْ: وَأَخْبَرَنِي أَنَّهُ نُعِيَ إِلَيْهِ نَفْسُهُ فَبَكَيْتُ، فَقَالَ لي: اصْبِرِي. فَإنَّكِ أَوَّلُ اهلي لا حقا بِي فَضَحِكْتُ.

İbn Abbâs der ki: **"Allah'ın yardımı ve fetih geldiği zaman"**[1] âyeti nazil olunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Hz. Fâtıma'yı çağırıp: "Vefat edeceğim bana haber verildi" buyurdu. Hz. Fâtıma önce ağladı, sonra güldü ve şöyle dedi: "Bana vefat edeceği haberini aldığını söyleyince ağladım. Bana ***«Sabret! Ailemden bana ilk kavuşacak olan sensin»*** deyince de güldüm."

أخبَرَنا عليُّ بْنُ أحْمَدَ بْنِ عَبْدانَ، قالَ: أخبَرَنا أحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، قالَ: حَدَّثَنا إسْمَاعِيلُ بْنُ إسْحاقَ، قالَ: حدَّثنا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ، قالَ: حدَّثنا شُعْبَةُ، عَنْ أبِي بِشْرٍ عَنْ سَعِيدِ بنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عبَّاسٍ، قَالَ: كَانَ عُمَرُ يَسْأَلُنِي مَعَ أَصْحَابِ رَسُولِ الله ﷺ فَقَالَ لَهُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ عَوْفٍ، أَتَسْأَلُهُ، وَلَنَا بَنُونَ مِثْلُهُ؟ فَقَالَ عُمَرُ إِنَّهُ مِنْ حَيْثُ تَعَلَّمَ قَالَ: فَسَأَلَهُمْ عَنْ ﴿إذا جاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ﴾ قَالَ: فَقُلْتُ أَنَا: هُوَ أَجَلُ رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَقَرَأَ السُّورَةَ إِلَى آخِرِهَا إِنَّهُ كانَ تَوَّاباً قَالَ فَقَالَ عُمَرُ: وَاللهِ مَا أَعْلَمُ مِنْهَا إِلَّا مَا تَعْلَمُ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَرْعَرَةَ عَنْ شُعْبَةَ .

İbn Abbâs der ki: Hz. Ömer, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı yanındayken bana sorardı. Abdurrahman b. Avf: "Onun yaşında oğullarımız olmasına rağmen (bize değil de) ona mı soruyorsun?" deyince Hz. Ömer: "Ona sormamız senin de bildiğin yöndendir" karşılığını verip onlara: **"Allah'ın yardımı ve fetih geldiği zaman"**[2] (Nasr) sûresini sordu. Ben: "Bu sûrede Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ömrünün tükendiğini kendisine bildirmiştir" dedim ve sûreyi sonuna kadar okudum. Bunun üzerine Hz. Ömer: "Vallahi, ben de bu sûre hakkında ancak senin bildiğini biliyorum" dedi.

---

[1] Nasr Sur. 1

[2] Nasr Sur. 1

Buhârî bunu *Sahîh*'te Muhammed b. Ar'ara kanalıyla Şu'be'den rivayet etmiştir.[1]

قُلْتُ: مَجْمُوعُ هَذِهِ الْأَخْبَارِ الصَّحِيحَةِ تَدُلُّ عَلَى أَنَّ اللهَ تَعَالَى: أَنْزَلَ عَلَى رَسُولِهِ ﷺ هَذِهِ السُّورَةَ. فَكَانَتْ عَلَامَةً لِاقْتِرَابِ أَجَلِهِ. وَعَارَضَهُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِالْقُرْآنِ فِي ذَلِكَ الْعَامِ مَرَّتَيْنِ، فَكَانَتْ عَلَامَةً أُخْرَى لِأَجَلِهِ، وَأَخْبَرَهُ بِعُمُرِ عِيسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ، فَكَانَتْ عَلَامَةً أُخْرَى لِأَجَلِهِ، وَخَيَّرَهُ بَيْنَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ فِيمَا رُوِّينَا، وَفِيمَا نَرْوِيهِ إِنْ شَاءَ اللهُ فَاخْتَارَ الْآخِرَةَ. فَكَانَتْ عَلَامَةً أُخْرَى لِأَجَلِهِ. فَأَدَّى كُلُّ وَاحِدٍ مِنَ الرُّوَاةِ مَا سمع.

Derim ki: Sahîh olan bu rivayetler yüce Allah'ın Resûlüne indirdiği bu sûrenin ecelinin geldiğinin alâmeti olduğuna delalet eder. Cibrîl'in de o yıl Kur'ân'ı Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) iki defa arz etmesi, ecelinin geldiğinin göstergesidir. Hz. İsâ'nın ömrünü haber vermesi de ecelinin geldiğinin bir başka işaretidir. Dünya ve âhiret arasında muhayyer bırakılması ve âhireti tercih etmesi de ecelinin geldiğinin bir başka alametidir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِشَارَتِهِ إِلَى عَائِشَةَ رضي الله عنها فِي ابْتِدَاءِ مَرَضِهِ بِمَا يُشْبِهُ النَّعْيَ، ثُمَّ إِخْبَارِهِ إِيَّاهَا بِحُضُورِ أَجَلِهِ وَمَا فِي حَدِيثِهَا مِنْ أَنَّهُ ﷺ تُوُفِّيَ شَهِيدًا

Hastalığının Başlangıcında Hz. Âişe'ye Vefat Edeceğini İma Etmesi, Sonra Ecelinin Geldiğini Haber Vermesi ve Şehid Olarak Vefat Etmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ عُثْمَانُ بْنُ عَبْدُوسِ بْنِ مَحْفُوظٍ الْفَقِيهُ الْجَنْزَرُوذِيُّ، وَأَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ السُّلَمِيُّ، قَالَا: أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ التُّرْكِيُّ. ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ السَّرَّاجُ، قَالَا: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى قَالَ: أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ الْقَاسِمَ بْنَ مُحَمَّدٍ يَقُولُ: قَالَتْ عَائِشَةُ: وا رأساه. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: ذَاكَ لَوْ كَانَ وَأَنَا حَيٌّ فَأَسْتَغْفِرَ لَكِ، وَأَدْعُوَ لَكِ. فقالت عائشة: وا ثكلياه! وَاللهِ إِنِّي لَأَظُنُّكَ تُحِبُّ مَوْتِي، وَلَوْ كَانَ ذَاكَ لَظَلِلْتَ آخِرَ يَوْمِكَ مُعَرِّسًا بِبَعْضِ أَزْوَاجِكَ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: بل أنا وا

---

[1] Buhârî, *Tefsîr* 4 (4970).

رأساه، لَقَدْ هَمَمْتُ، أَوْ أَرَدْتُ أَنْ أُرْسِلَ إِلَى أَبِي بَكْرٍ، وَابْنِهِ، فَأَعْهَدَ، أَنْ يَقُولَ الْقَائِلُونَ، أَوْ يَتَمَنَّى الْمُتَمَنُّونَ ، فَقُلْتُ: يَأْبَى اللهُ، وَيَدْفَعُ الْمُؤْمِنُونَ. أَوْ يَدْفَعُ اللهُ، وَيَأْبَى الْمُؤْمِنُونَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى

Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre: "Ah başım!" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer sen ölür de ben hayatta kalırsam, senin için mağfiret dilerim, senin için dua ederim"* karşılığını verdi. Bunun üzerine Âişe: "Vay başıma gelen musibete! Vallahi öyle sanıyorum ki, muhakkak sen benim ölümümü istiyorsun. Eğer ben ölürsem, muhakkak Sen o son günün gecesinde kadınlarının birisi ile gerdek olup yaşayacaksın" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Asıl ben ah başım demeliyim (çünkü senden önce öleceğim). Ey Âişe! Şimdi Ebû Bekr'e ve oğluna haber göndermeyi ve halifelik dedikoducularının sözlerinden -ve halifelik umanların temennilerinden nefret ederek- tartışmayı kesmek için halifeliği Ebû Bekr'e vasiyet etmeyi düşündüm –veya- istedim. Fakat sonra düşünüp dedim ki, Allah (halifeliği Ebû Bekr'den başkasına vermekten) imtina eder; müminler de (Ebû Bekr'den başkasının halife olmasını) kabul etmezler. "*

Buhârî bunu *Sahîh*'te Yahyâ b. Yahyâ'dan rivayet etmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وأبو سعيد بن أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ عُتْبَةَ بْنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ الْأَخْنَسِ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَهُوَ يُصَدَّعُ، وَأَنَا أَشْتَكِي رَأْسِي، فقلت: وا رأساه. فَقَالَ بَلْ أَنَا وَاللهِ يا عائشة وا رأساه. ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: وَمَا عَلَيْكِ لَوْ مُتِّ قَبْلِي فَوُلِّيتُ أَمْرَكِ، وَصَلَّيْتُ عَلَيْكِ، وَوَارَيْتُكِ فَقُلْتُ: وَاللهِ إِنِّي لَأَحْسَبُ أَنَّهُ لَوْ كَانَ ذَلِكَ، لَقَدْ خَلَوْتَ بِبَعْضِ نِسَائِكَ فِي بَيْتِي آخِرَ النَّهَارِ، فَأَعْرَسْتَ بِهَا، فَضَحِكَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، ثُمَّ تَمَادَى بِرَسُولِ اللهِ ﷺ وَجَعُهُ فَاسْتَقَرَّ بِرَسُولِ اللهِ ﷺ وَهُوَ يَدُورُ عَلَى نِسَائِهِ فِي بَيْتِ مَيْمُونَةَ، فَاجْتَمَعَ إِلَيْهِ أَهْلُهُ، فَقَالَ الْعَبَّاسُ: إِنَّا لَنَرَى بِرَسُولِ اللهِ ﷺ ذَاتَ الْجَنْبِ، فَهَلُمُّوا فَلْنَلُدَّهُ، فَلَدُّوهُ ، وَأَفَاقَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: مَنْ فَعَلَ هَذَا؟ فَقَالُوا: عَمُّكَ الْعَبَّاسُ تَخَوَّفَ أَنْ تَكُونَ بِكَ ذَاتُ الْجَنْبِ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: أَنَّهَا مِنَ الشَّيْطَانِ، وَمَا كَانَ اللهُ لِيُسَلِّطَهُ عَلَيَّ، لَا يَبْقَى فِي

الْبَيْتِ أَحَدٌ إِلَّا لَدَدْتُمُوهُ، إِلَّا عَمِّي الْعَبَّاسَ، فَلُدَّ أَهْلُ الْبَيْتِ كُلُّهُمْ، حَتَّى مَيْمُونَةُ. وَإِنَّهَا الصَّائِمَةُ يَوْمَئِذٍ، وَذَلِكَ بِعَيْنِ رسول الله ﷺ، ثُمَّ اسْتَأْذَنَ رَسُولَ اللهِ ﷺ نِسَاءَهُ، يُمَرَّضَ فِي بَيْتِي، فَخَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى بَيْتِي، وَهُوَ بَيْنَ الْعَبَّاسِ وَبَيْنَ رَجُلٍ آخَرَ- لَمْ تُسَمِّهِ- تَخُطُّ قَدَمَاهُ بِالْأَرْضِ إِلَى بَيْتِ عائشة . قَالَ عُبَيْدُ اللهِ: فَحَدَّثْتُ هَذَا الْحَدِيثَ ابْنَ عَبَّاسٍ فَقَالَ: تَدْرِي مَنِ الرَّجُلُ الْآخَرُ الَّذِي مَعَ الْعَبَّاسِ، لَمْ تُسَمِّهِ عَائِشَةُ؟ قُلْتُ: لَا! قَالَ: هُوَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ﷺ .

Hz. Âişe der ki: Başımın ağrıdığı bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanıma girdi ve o da başından rahatsızdı. Ben: "Vah başım!" deyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Asıl ben ah başım demeliyim ey Âişe!"*** dedi ve şöyle devam etti: ***"Vallahi, benden önce vefat edersen defin işlerini ben üstlenir, namazını kılar defnederdim."*** Ben: "Vallahi; eğer böyle bir şey olsaydı, aynı günün sonunda hanımlarından biriyle benim evimde yatardın" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) güldü. Sonra Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) hastalığı arttı ve şiddetlendi. Kadınlarını dolaşırken Meymûne'nin odasında hastalığı daha da şiddetlendi. Aile efradı etrafında toplandılar. Hz. Abbâs: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hastalığının zâtulcenb olduğunu sanıyoruz, gelin ağzına ilaç damlatalım" dedi ve O'nun (sallallahu aleyhi vesellem) ağzına ilaç damlattılar. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ayılıp: "Bunu kim yaptı?" diye sorunca: "Amcan Abbâs, sende zâtulcenb hastalığı olduğundan korktuğu için böyle yaptı" cevabını verdiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Zâtulcenb hastalığı şeytandandır. Allah şeytanı bana musallat etmez. Amcam Abbâs dışında evde kaç kişi varsa hepsinin ağzına ilaç dökün"*** buyurdu ve oruçlu olan Meymûne de dâhil olmak üzere evdekilerin hepsinin ağzına Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) gözü önünde ilaç döküldü. Daha sonra eşlerinden, benim evimde tedavisinin yapılması için izin istedi. Eşleri de kendisine bu izni verince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Abbâs ile diğer bir adamın ortasında, ayaklarını sürüyerek Meymûne'nin evinden Âişe'nin evine çıktı.[1]

---

[1] Buhârî, *tıb* (21), *diyât* (14), Müslim, *selâm* 27 (58), Ahmed, *Müsned* (4/53) ve Tirmizi (4/391).

Ubeydullah der ki: Bu hadisi İbn Abbâs'a anlattığımda: "Abbâs ile olan diğer adamın kim olduğunu biliyor musun?" diye sorunca: "Hayır" cevabını verdim. İbn Abbâs: "Ali b. Ebî Tâlib'dir" dedi.

أخبرنا أبو عبد الله الحافظ، قَالَ: أخبرنا أبو بكر محمدُ بنُ أحمد بن يحيى الأشقر، قال: حدثنا يوسف بنُ موسى، قَالَ: حَدَّثنا أحمدُ بنُ صالحٍ، قَالَ: حَدَّثنا عنبسةُ، قال: حدثنا يونس، عن ابن شهاب، قال: قَالَ عُرْوَةُ: كَانَتْ عَائِشَةُ تَقُولُ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقُولُ فِي مَرَضِهِ- الَّذِي تُوُفِّيَ فِيهِ-، «يَا عَائِشَةُ، لَمْ أَزَلْ أَجِدُ أَلَمَ الطَّعَامِ الَّذِي أَكَلْتُ بِخَيْبَرَ، فَهَذَا أَوَانُ انْقِطَاعِ أَبْهَرِي مِنْ ذَلِكَ السُّمِّ» .

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، فَقَالَ: وَقَالَ يُونُسُ

Urve der ki: Hz. Âişe şöyle derdi: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından önceki hastalığında: ***"Ey Âişe! Hayber'de yediğim o zehirli yemeğin elemini devamlı hissedip durdum. İşte bu anlar o zehirden dolayı kalp damarımın kesilmesini hissettiğim zamandır"*** derdi.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Yûnus'tan rivayet etmiştir.[1]

وأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُرَّةَ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: لَأَنْ أَحْلِفَ تِسْعًا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قُتِلَ قَتْلًا أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَحْلِفَ وَاحِدَةً أَنَّهُ لَمْ يُقْتَلْ. وَذَلِكَ أَنَّ اللهَ ﷻ اتَّخَذَهُ نَبِيًّا، واتخذه شهيدا.

Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) öldürüldüğüne dair dokuz defa yemin etmeyi öldürülmediğine dair bir yemin etmemden daha ziyade tercih ederim. Yüce Allah onu peygamber olarak göndermiş ve onu şehit kılmıştır.

---

[1] Buhârî, *meğâzi* 83 (4428) ve Ahmed, *Müsned* (6/18).

بَابُ مَا جَاءَ فِي اسْتِئْذَانِهِ [أَزْوَاجَهُ] فِي أَنْ يُمَرَّضَ فِي بَيْتِ عَائِشَةَ ﵂، ثُمَّ مَا جَاءَ فِي اغْتِسَالِهِ وَخُرُوجِهِ إِلَى النَّاسِ، وَصَلَاتِهِ بِهِمْ وَخُطْبَتِهِ إِيَّاهُمْ وَنَعْيِهِ نَفْسَهُ إِلَيْهِمْ، وَإِشَارَتِهِ إِلَى أَمَنِّ النَّاسِ عَلَيْهِ فِي صُحْبَتِهِ، وَمَالِهِ لِيَدُلَّهُمْ بِذَلِكَ عَلَى عِظَمِ شَأْنِهِ وَكِبَرِ محله ﵇

Hastalığını Hz. Âişe'nin Yanında Geçirmesi İçin Hanımlarından İzin İstemesi, Gusledip Halkın Yanına Çıkması, Onlara Namaz Kıldırıp Hutbe Vermesi, Vefat Edeceğini Bildirmesi, Hz. Ebû Bekr'in Üstünlüğünü Göstermek İçin Kendisine En Yakın Olan Olduğunu Söylemesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ، عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ مِلْحَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ اللَّيْثِ. (ح) وأَخْبَرَنَا أَبُو صَالِحِ بْنُ أَبِي طَاهِرٍ الْعَنْبَرِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا جَدِّي يَحْيَى ابن مَنْصُورٍ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ السَّدُوسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ عُقَيْلُ بْنُ خَالِدٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ اللهِ بن عُتْبَةَ، أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ: لَمَّا ثَقُلَ النَّبِيُّ ﷺ، وَاشْتَدَّ بِهِ الْوَجَعُ، اسْتَأْذَنَ أَزْوَاجَهُ فِي أَنْ يُمَرَّضَ فِي بَيْتِي، فَأَذِنَّ لَهُ فَخَرَجَ بَيْنَ رَجُلَيْنِ، تَخُطُّ رِجْلَاهُ فِي الْأَرْضِ بَيْنَ الْعَبَّاسِ، وَبَيْنَ رَجُلٍ آخَرَ، قَالَ عُبَيْدُ اللهِ: فَأَخْبَرْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَبَّاسٍ بِالَّذِي قَالَتْ عَائِشَةُ؟ فَقَالَ لِي: هَلْ تَدْرِي مَنِ الرَّجُلُ الْآخَرُ الَّذِي لَمْ تُسَمِّهِ عَائِشَةُ؟ قُلْتُ: لَا! قَالَ: عَلِيٌّ ﵁.

قَالَ: وَكَانَتْ عَائِشَةُ تُحَدِّثُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لما أُدْخِلَ بَيْتِي، فَاشْتَدَّ وَجَعُهُ، قَالَ: هَرِيقُوا عَلَيَّ مِنْ سَبْعِ قِرَبٍ لَمْ تُحْلَلْ أوليتهنّ لَعَلِّي أَعْهَدُ إِلَى النَّاسِ. قَالَتْ عَائِشَةُ: فَأَجْلَسْنَاهُ فِي مِخْضَبٍ لِحَفْصَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ، ثُمَّ طَفِقْنَا نَصُبُّ عَلَيْهِ مِنْ تِلْكَ الْقِرَبِ، حَتَّى طَفِقَ يُشِيرُ إِلَيْنَا أَنْ قَدْ فَعَلْتُنَّ، فَخَرَجَ إِلَى النَّاسِ، فَصَلَّى بِهِمْ، ثُمَّ خَطَبَهُمْ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ بُكَيْرٍ وَسَعِيدِ بْنِ عُفَيْرٍ، عَنِ اللَّيْثِ . أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنِ اللَّيْثِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hanımı Hz. Âişe der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hastalığı ağırlaşınca zevcelerinden, benim evimde tedavisinin yapılması

için izin istedi. Zevceleri de kendisine bu izni verince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Abbâs ile diğer bir adamın ortasında, ayaklarını sürüyerek bulunduğu evden (benim evime) çıktı.

Ubeydullah der ki: Hz. Âişe'nin bu sözünü Abdullah b. Abbâs'a anlattığımda: "Hz. Âişe'nin adını vermediği diğer adamın kim olduğunu biliyor musun?" diye sorunca: "Hayır" cevabını verdim. İbn Abbâs: "Ali'dir" dedi.

Hz. Âişe şöyle derdi: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) evime gelip hastalığı ağırlaşınca: ***"Üzerime ağızları açılmamış yedi kırba su dökün ki, insanların yanına gidip konuşabileyim"*** buyurdu. Onu Hafsa'nın çamaşır teknesine oturttuk ve bu kırbalardan üzerine su dökmeye başladık. Nihayet kendisi eliyle, yeter dercesine işaret etti. Bundan sonra insanların yanına gitti. Onlara namaz kıldırıp hutbe verdi.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Yahyâ b. Bukeyr ile Sa'd b. Ufeyr kanalıyla Leys'ten; Müslim ise başka bir yolla Leys'ten rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عبد اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، وَيَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ الْقَاضِي، قَالَا: أَخْبَرَنَا أَبُو الْمُثَنَّى (ح) . وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْهَيْثَمِ الشَّعْرَانِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا فُلَيْحُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِي النَّضْرِ سَالِمٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ حُنَيْنٍ وَبِشْرِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: خَطَبَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَوْمًا فَقَالَ: إِنَّ عَبْدًا خَيَّرَهُ اللهُ بَيْنَ الدُّنْيَا وَبَيْنَ مَا عِنْدَ اللهِ، فَاخْتَارَ الرَّجُلُ مَا عِنْدَ اللهِ، فَبَكَى أَبُو بَكْرٍ فَعَجِبْنَا لِبُكَائِهِ. أَنْ يُخْبِرَ النَّبِيُّ ﷺ عَنْ رَجُلٍ يُخَيَّرُ، فَكَانَ الْمُخَيَّرُ رَسُولُ اللهِ ﷺ، وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ أَعْلَمَنَا بِهِ، فَقَالَ: لَا تَبْكِ يَا أَبَا بَكْرٍ. إِنَّ أَمَنَّ النَّاسِ عَلَيَّ فِي صُحْبَتِهِ وَمَالِهِ أَبُو بَكْرٍ، وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا خليلا لا تخدته، وَلَكِنْ أُخُوَّةُ الْإِسْلَامِ وَمَوَدَّتُهُ لَا يَبْقَى فِي الْمَسْجِدِ بَابٌ إِلَّا سُدَّ إِلَّا بَابَ أَبِي بَكْرٍ.

لَفْظُ حَدِيثِ ابْنِ عَبْدَانَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ، عَنْ فُلَيْحٍ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ مَنْصُورٍ

---

[1] Buhârî, *meğâzî* 83 (4442) ve Müslim, *salât* 21 (92).

Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hutbe verip şöyle dedi: "***Allah bir kulu dünya ile Allah katındaki nimetler arasında serbest bırakınca o kul Allah katındaki nimetleri seçti.***" Orada olanlar arasında bu sözlerin anlamını sadece Ebu Bekr kavradı ve ağladı. Zira muhayyer bırakılan kişi Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) idi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "***Ağlama ey Ebû Bekr! Sohbetiyle olsun malıyla olsun bize en çok ikramda bulunan Ebû Bekr'dir. Dost edinecek olsaydım Ebû Bekr'i dost edinirdim. Fakat İslam kardeşliğimiz vardır. Ebu Bekr'in kapısı dışında, Mescid'e açılan bütün kapılar kapatılsın***" buyurdu.

Hadisin lafzı İbn Abdân'a aittir. Buhârî bunu *Sahîh*'te Muhammed b. Sinân'dan kanalıyla Fulayh'tan; Müslim ise Saîd b. Mansûr'dan rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ ابن مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُعَلًّى، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ خَطَبَ، فَقَالَ: إِنَّ رَجُلًا خَيَّرَهُ رَبُّهُ ﷻ بَيْنَ أَنْ يَعِيشَ فِي الدُّنْيَا مَا شَاءَ اللهُ أَنْ يَعِيشَ فِيهَا، وَيَأْكُلَ مِنَ الدُّنْيَا مَا شَاءَ اللهُ أَنْ يَأْكُلَ مِنْهَا، وَبَيْنَ لِقَاءِ رَبِّهِ ﷻ، فَاخْتَارَ لِقَاءَ رَبِّهِ ﷻ، قَالَ: فَبَكَى أَبُو بَكْرٍ، فَقَالَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللهِ ﷺ: أَلَا تَعْجَبُونَ مِنْ هَذَا الشَّيْخِ أَنْ ذَكَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ رَجُلًا صَالِحًا، خَيَّرَهُ رَبُّهُ ﷻ بَيْنَ أَنْ يَعِيشَ فِي الدُّنْيَا مَا شَاءَ أَنْ يَعِيشَ، وَبَيْنَ لِقَاءِ رَبِّهِ ﷻ فَاخْتَارَ لِقَاءَ رَبِّهِ، فَكَانَ أَبُو بَكْرٍ أَعْلَمَ بِرَسُولِ اللهِ ﷺ. فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ: يَا رَسُولَ اللهِ! بَلْ نَفْدِيكَ بِأَمْوَالِنَا، وَأَبْنَائِنَا.

وَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «مَا مِنَ النَّاسِ أَحَدٌ أَمَنُّ عَلَيْنَا فِي صُحْبَتِهِ، وَذَاتِ يَدِهِ مِنِ ابْنِ أَبِي قُحَافَةَ، وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا من أمتي خليلا لا لَاتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ. وَلَكِنْ وُدٌّ، وَإِخَاءٌ وَإِيمَانٌ، وَإِنَّ صَاحِبَكُمْ خَلِيلُ اللهِ» وَهَذَا الَّذِي رَوَاهُ أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ، وَأَبُو الْمُعَلَّى الْأَنْصَارِيُّ فِي خُطْبَةِ النَّبِيِّ ﷺ. فَإِنَّمَا كَانَ ذَلِكَ حِينَ خَرَجَ فِي مَرَضِهِ، بعد ما اغْتَسَلَ لِيَعْهَدَ إِلَى النَّاسِ، وَالَّذِي يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ مَا

---

[1] Buhârî, *menâkıb* (45) ve Müslim, *fadâilu's-sahâbe* (1).

İbn Ebî Muallâ'nın babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hutbe verip şöyle buyurdu: *"Rabbi, bir adamı dünyada dilediği kadar yaşamak, ondan dilediğini yemekle, Rabbine kavuşmak arasında muhayyer bırakınca, bu kişi Rabbine kavuşmayı tercih etti."* Bu söz üzerine Ebû Bekr ağlayınca sahabe: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Rabbi tarafından dünyada yaşamak ve Rabbinin huzuruna çıkmak arasında muhayyer bırakılınca Rabbini tercih eden salih insanı anlatması sebebiyle ağlamasına hayret etmiyor musunuz?" dediler. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ne dediğini en iyi anlayan Ebû Bekir'di. Ebû Bekr: "Ey Allah'ın Resûlü! Biz sana mallarımızı ve çocuklarımızı feda ederiz" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: ***"Sohbetiyle olsun, malıyla olsun bize en çok ikramda bulunan İbn Ebî Kuhâfe'dir. Eğer bir dost edinecek olsaydım, İbn Ebî Kuhâfe'yi edinirdim. Ancak aramızda muhabbet ve iman kardeşliği vardır. Sizin arkadaşınız (Allah'ın Resûlü) Allah'ın dostudur."***[1]

Ebû Saîd el-Hudrî ile Ebû Muallâ el-Ensârî'nin, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hutbesiyle ilgili naklettikleri hadis, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hastayken yıkanıp halkın arasına hutbe vermek için çıkmasıyla ilgili hadistir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ: سَمِعْتُ يَعْلَى بْنَ حَكِيمٍ، يُحَدِّثُ عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ عَاصِبًا رَأْسَهُ بِخِرْقَةٍ، فَصَعِدَ الْمِنْبَرَ، وَحَمِدَ اللهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: «إِنَّهُ لَيْسَ مِنَ النَّاسِ أَحَدٌ أَمَنُّ عَلَيَّ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ مِنْ أَبِي بَكْرٍ، ولو كُنْتُ مُتَّخِذًا مِنَ النَّاسِ خَلِيلًا، لَاتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ خَلِيلًا، وَلَكِنْ خُلَّةُ الْإِسْلَامِ أَفْضَلُ. سُدُّوا عَنِّي كل خوخة في المسجد غير خوخة أَبِي بَكْرٍ» .

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْجُعْفِيِّ، عَنْ وَهْبِ ابن جَرِيرِ بْنِ حَازِمٍ

İbn Abbâs'tan aktarılan şu hadis buna delalet etmektedir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından önceki hastalığında başına bir bez sararak çıktı ve

[1] Tirmizî, *menâkib* (50).

minbere çıkıp Allah'a hamd ve sena ettikten sonra şöyle buyurdu: *"Canıyla olsun, malıyla olsun bana en çok ikramda bulunan Ebû Bekr'dir. Dost edinecek olsaydım Ebû Bekr'i dost edinirdim. Fakat İslam kardeşliği daha üstündür. Ebu Bekr'in kapısı dışında, Mescid'e açılan bütün kapılar kapatılsın."*

Buhârî bunu *Sahîh*'te Abdullah b. Muhammed el-Cu'fî kanalıyla Vehb b. Cerîr b. Hizâm'dan rivayet etmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو صَالِحِ بْنُ أَبِي طَاهِرٍ الْعَنْبَرِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا جَدِّي يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا زَكَرِيَّا بْنُ عَدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ، وَهُوَ ابْنُ عَمْرٍو الدُّقِّيُّ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي أُنَيْسَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْحَارِثِ، قَالَ: حَدَّثَنَا جُنْدُبٌ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ قَبْلَ أَنْ يُتَوَفَّى بِخَمْسٍ يَقُولُ: «قَدْ كَانَ لِي مِنْكُمْ إِخْوَةٌ وَأَصْدِقَاءُ، وَإِنِّي أَبْرَأُ إِلَى كُلِّ خَلِيلٍ مِنْ خُلَّتِهِ ، وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا مِنْ أُمَّتِي خَلِيلًا لَاتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ خَلِيلًا. وَإِنَّ رَبِّي اتَّخَذَنِي خَلِيلًا كَمَا اتَّخَذَ أَبِي إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا. وَإِنَّ قَوْمًا مِمَّنْ كانوا قبلكم يتخذون قبور أنبيائهم وصلحائهم مساجدا، فلا تتخذوا القبور مساجدا فَإِنِّي أَنْهَاكُمْ عَنْ ذَلِكَ» .

رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ

Cundub'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etmeden beş gün önce şöyle buyurdu: *"Sizin aranızda benim kardeşlerim ve dostlarım oldu. Hepinizin dostluğundan sıyrılıyor ve dostluğunuzu size bırakıyorum. Eğer ümmetimden bir dost edinecek olsaydım, Ebu Bekr'i dost edinirdim. Şüphesiz Rabbim, babam İbrâhîm'i dost edindiği gibi beni de dost edindi. Sizden önceki kavimlerden biri, peygamberlerinin ve salih şahsiyetlerinin mezarlarını mescid ediniyorlardı. Siz mezarları mescid edinmeyin. Ben bunu size yasaklıyorum."*

Müslim bunu *Sahîh*'te İshâk b. İbrâhîm'den rivayet etmiştir.[1]

قُلْتُ: وَفِي هَذِهِ الْخُطْبَةِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَهْدِيِّ بْنِ رُسْتُمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سُلَيْمَانَ ابن حَنْظَلَةَ الْغَسِيلِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ خَرَجَ فِي

---

[1] Müslim, *mesâcid* 3 (23).

مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ عَاصِبًا رَأْسَهُ بِعِصَابَةٍ دَسْمَاءَ، مُلْتَحِفًا بِمِلْحَفَةٍ عَلَى مَنْكِبَيْهِ، فَجَلَسَ عَلَى الْمِنْبَرِ، فَحَمِدَ اللهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، وَقَالَ: أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ النَّاسَ يَكْثُرُونَ وَتَقِلُّ الْأَنْصَارُ، حَتَّى يَكُونُوا فِي النَّاسِ مِثْلَ الْمِلْحِ فِي الطَّعَامِ، فَمَنْ وَلِيَ مِنْكُمْ أَمْرًا يَضُرُّ فِيهِ قَوْمًا، وَيَنْفَعُ فِيهِ آخَرِينَ، فَلْيَقْبَلْ مِنْ مُحْسِنِهِمْ، وَلْيَتَجَاوَزْ عَنْ مُسِيئِهِمْ، قَالَ: فَكَانَ آخِرَ مَجْلِسٍ فِيهِ لِلنَّبِيِّ ﷺ حَتَّى قُبِضَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي نُعَيْمٍ، وَغَيْرِهِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْغَسِيلِ

Bu hutbeyle ilgili şu rivayet te vardır: İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından önceki hastalığında başına siyah bir bez sararak ve bu bezin bir kısmını omuzları üzerine bırakarak evden çıktı ve minbere çıkıp oturdu. Sonra Allah'a hamd ve sena ederek şöyle dedi: *"İnsanlar çoğalırken Ensâr azalacak ve sonunda insanlar arasında yemekteki tuz gibi kalacaklar. Sizden kim birine zarar veya fayda verebilecek bir işin başına getirilirse Ensâr'ın iyilerine iyilikle muamele etsin, kötülük yapanlarını da bağışlasın."* Bu, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edinceye kadar en son oturduğu meclis oldu.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Ebû Nuaym ve başkası kanalıyla Abdurrahman b. el-Ğasîl'den rivayet etmiştir.[1]

وَوَصِيَّتُهُ بِالْأَنْصَارِ، - «مَنْ وَلِيَ مِنْ أَمْرِ النَّاسِ شَيْئًا» - إِشَارَةٌ مِنْهُ إِلَى أَنْ لَا حَقَّ لِلْأَنْصَارِ فِي الْخِلَافَةِ بَعْدَهُ، وَاللهُ أَعْلَمُ. وَقَوْلُهُ- «دَسْمَاءَ» أَرَادَ بِهِ سَوْدَاءَ.

Ensâr ile ilgili: *"Sizden kim birine zarar veya fayda verebilecek bir işin başına getirilirse..."* vasiyeti, ondan sonra Ensâr'ın hilafette hakkı olmadığına işaret eder. Allah en doğrusunu bilir. "Desmâ" kelimesi de siyah mânâsındadır.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عبد الله الحافظ، وأبو سعيد بْنُ عَمْرٍو قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ بَشِيرٍ، أن رسول الله ﷺ قَالَ فِي مَرَضِهِ: «أَفِيضُوا عَلَيَّ سَبْعَ قِرَبٍ مِنْ سَبْعِ آبَارٍ شَتَّى، حَتَّى أَخْرُجَ فَأَعْهَدَ

---

[1] Buhârî, *menâkibu'l-Ensâr* 11 (3800).

إلى النَّاسِ» ، ففعلوا، فَخَرَجَ، فَجَلَسَ عَلَى الْمِنْبَرِ فَكَانَ أَوَّلُ مَا ذَكَرَ، بعد حمد الله وثناء عَلَيْهِ، ذِكْرَ أَصْحَابِ أُحُدٍ، فَاسْتَغْفَرَ لَهُمْ، وَدَعَا لَهُمْ، ثُمَّ قَالَ: «يَا مَعْشَرَ الْمُهَاجِرِينَ! إِنَّكُمْ قَدْ أَصْبَحْتُمْ تَزِيدُونَ، وَالْأَنْصَارُ عَلَى هَيْئَتِهَا لَا تَزِيدُ، وَإِنَّهُمْ عَيْبَتِي الَّتِي أَوَيْتُ إِلَيْهَا، فَأَكْرِمُوا كَرِيمَهُمْ، وَتَجَاوَزُوا عَنْ مُسِيئِهِمْ، ثُمَّ قَالَ ﷺ: أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ عَبْدًا مِنْ عِبَادِ اللهِ قَدْ خَيَّرَهُ اللهُ بَيْنَ الدُّنْيَا، وَبَيْنَ مَا عِنْدَ اللهِ» ، فَفَهِمَهَا أَبُو بَكْرٍ ﷺ مِنْ بَيْنِ النَّاسِ، فَبَكَى ثُمَّ قَالَ: بَلْ نَحْنُ نَفْدِيكَ بِأَنْفُسِنَا وَأَبْنَائِنَا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «عَلَى رِسْلِكَ يَا أَبَا بَكْرٍ. انْظُرُوا إِلَى هَذِهِ الْبُيُوتِ الشَّارِعَةِ فِي الْمَسْجِدِ فَسُدُّوهَا، إِلَّا مَا كَانَ مِنْ بَيْتِ أَبِي بَكْرٍ فَإِنِّي لَا أَعْلَمُ أَحَدًا أَفْضَلَ عِنْدِي يَدًا فِي الصُّحْبَةِ مِنْهُ»

هَذَا وَإِنْ كَانَ مُرْسَلًا فَفِيهِ مَا فِي حَدِيثِ ابْنِ عَبَّاسٍ مِنْ تَارِيخِ هَذِهِ الْخُطْبَةِ، وَأَنَّهَا كَانَتْ بعد ما اغْتَسَلَ، لِيَعْهَدَ إِلَى النَّاسِ، وَيَنْعِيَ نَفْسَهُ إِلَيْهِمْ.

Eyyûb b. Beşîr'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) hastalanınca: *"Üzerime değişik kuyulardan doldurulmuş yedi kırba su dökün de çıkıp halka hitab edeyim"* buyurdu. Dediğini yaptıktan sonra çıkarak Mescid'e gidip minberin üzerine oturdu. İlk olarak Allah'a hamd ve senâda bulunduktan sonra, Uhud ashâbını anarak onlar için mağfiret diledi ve dua etti. Sonra şöyle dedi: *"Ey Muhacirler! Siz artıyorsunuz ama Ensâr eski hali ile kalıyor, artmıyorlar. Onlar benim kendilerine sığındığım sırdaşlarımdır. Onların iyilerine ikramda bulunun. Kötülük yapanlarını da bağışlayın."* Sonra: *"Ey insanlar! Allah'ın kullarından bir kul var ki, Allah onu dünya ile kendi katında bulunan şeylerden birini seçmek arasında muhayyer bıraktı"* buyurunca halk arasında sadece Hz. Ebû Bekr bunu anlayıp ağlayarak: "Seni kurtarmak için canımızı ve çocuklarımızı feda edelim" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Sakin ol ey Ebû Bekr! Mescid'in şu kapılarına bakın, bunların tamamını kapatın. Yalnız Ebû Bekr'in evine açılanı olduğu gibi bırakın. Çünkü ben arkadaşlık hususunda kendime göre Ebu Bekr'den daha üstün bir kimse bilmiyorum."*[1]

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye* (5/229).

Hadis mürsel ise, İbn Abbâs'ın hadisinde geçenler burada da geçmektedir. Halka nasihat etmek ve ecelinin geldiğini bildirmek için hutbe vermesi banyo yaptıktan sonra olmuştur.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْجَهْمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَرَجِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَاقِدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا فَرْوَةُ بْنُ زُبَيْدِ بْنِ طُوسَا، عَنْ عَائِشَةَ بِنْتِ سَعْدٍ، عَنْ أُمِّ دُرَّةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَتْ: خَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَاصِبًا رَأْسَهُ بِخِرْقَةٍ، فَلَمَّا اسْتَوَى عَلَى الْمِنْبَرِ، فَأَحْدَقَ النَّاسُ بِالْمِنْبَرِ، [وَاسْتَكْفَوْا] ، فَقَالَ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنِّي لَقَائِمٌ عَلَى الْحَوْضِ السَّاعَةَ» ، ثُمَّ تَشَهَّدَ، فَلَمَّا قَضَى تَشَهُّدَهُ، كَانَ أَوَّلُ مَا تَكَلَّمَ بِهِ أَنِ اسْتَغْفَرَ لِلشُّهَدَاءِ الَّذِينَ قُتِلُوا بِأُحُدٍ، ثُمَّ قَالَ: إِنَّ عَبْدًا مِنْ عِبَادِ اللهِ خُيِّرَ بَيْنَ الدُّنْيَا، وَبَيْنَ مَا عِنْدَ اللهِ، فَاخْتَارَ الْعَبْدُ مَا عِنْدَ اللهِ، فَبَكَى أَبُو بَكْرٍ فَعَجِبْنَا لِبُكَائِهِ، فَقَالَ: بِأَبِي وَأُمِّي، نَفْدِيكَ بِآبَائِنَا، وَأُمَّهَاتِنَا، وَأَنْفُسِنَا وَأَمْوَالِنَا، فَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ هُوَ الْمُخَيَّرُ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ أَعْلَمَنَا بِرَسُولِ اللهِ ﷺ فَجَعَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَقُولُ: على رسلك .

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hanımı Ümmü Seleme der ki: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), başına bir bez sararak çıkıp minberin üzerine oturunca insanlar minberin etrafında toplandılar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Canım elinde olana yemin ederim ki; ben şu anda Havz'ın üzerinde durmaktayım"* dedikten sonra teşehhüd getirdi. Teşehhüdünü tamamlayınca söylediği ilk şey, Uhud'da öldürülen şehitler için mağfiret dilemek oldu. Sonra: ***"Allah'ın kullarından bir kul var ki, Allah onu dünya ile kendi katında bulunan şeylerden birini seçmek arasında muhayyer bırakınca o kul Allah katındaki şeyi seçti"*** buyurunca Ebû Bekr ağlamaya başladı. Biz onun ağlamasını tuhaf karşıladık. Ebû Bekr, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Anam babam sana feda olsun! Seni hayatta bırakmak için babalarımızı, annelerimizi, canlarımızı ve mallarımızı feda edelim" dedi. Allah tarafından muhayyer bırakılan kişi, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) idi ve Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) en iyi bilen Hz. Ebû Bekr'di. (Ebû Bekr'in ağlaması karşısında) Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sakin ol!"* demeye başladı.[1]

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye* (5/229).

بَابُ مَا رُوِيَ فِي خُطْبَةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ من بَذْلِهِ نَفْسَهُ وَمَالَهُ بِحَقٍّ إِنْ كَانَ لِأَحَدٍ قِبَلَهُ حَتَّى يَلْقَى اللهَ ﷻ، وَلَيْسَتْ لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مَظْلَمَةٌ، وما ذكر بها لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Hutbesi Üzerinde Hiç Kimsenin Hakkı Olmadan Allah'a Kavuşmak İstemesi ve Ömer b. el-Hattâb Hakkında Söyledikleri

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي قُمَاشٍ وَهُوَ مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ أَبُو عِمْرَانَ الْجَبَلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَعْنُ بْنُ عِيسَى القزاز، عن الحارث ابْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ إِيَاسٍ اللَّيْثِيِّ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ قُسَيْطٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ الْفَضْلِ بْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: أَتَانِي رَسُولُ اللهِ ﷺ، وَهُوَ يُوعَكُ وَعْكًا شَدِيدًا، قَدْ عَصَبَ رَأْسَهُ فَقَالَ: خُذْ بِيَدِي يَا فَضْلُ. قَالَ: فَأَخَذْتُ بِيَدِهِ، حَتَّى قَعَدَ على المنبر، ثم قَالَ: نَادِ فِي النَّاسِ يَا فَضْلُ. فَنَادَيْتُ: الصَّلَاةُ جَامِعَةٌ. قَالَ: فَاجْتَمَعُوا، فَقَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ خَطِيبًا فَقَالَ: أَمَّا بَعْدُ.. أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّهُ قَدْ دَنَا مِنِّي حُقُوقٌ مِنْ بَيْنِ أَظْهُرِكُمْ، وَلَنْ تَرَوْنِي فِي هَذَا الْمَقَامِ فِيكُمْ، وَقَدْ كُنْتُ أَرَى أَنَّ غَيْرَهُ غَيْرُ مُغْنٍ عَنِّي حَتَّى أَقُومَهُ فِيكُمْ، أَلَا فَمَنْ كُنْتُ جَلَدْتُ لَهُ ظَهْرًا فَهَذَا ظَهْرِي فَلْيَسْتَقِدْ، وَمَنْ كُنْتُ أَخَذْتُ لَهُ مَالًا، فَهَذَا مَالِي فَلْيَأْخُذْ مِنْهُ، وَمَنْ كُنْتُ شَتَمْتُ لَهُ عِرْضًا فَهَذَا عِرْضِي فَلْيَسْتَقِدْ، وَلَا يَقُولَنَّ قَائِلٌ: أَخَافُ الشَّحْنَاءَ مِنْ قِبَلِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، أَلَا وَإِنَّ الشَّحْنَاءَ لَيْسَتْ مِنْ شَأْنِي، وَلَا مِنْ خُلُقِي. وَإِنَّ مِنْ أَحَبِّكُمْ إِلَيَّ مَنْ أَخَذَ حَقًّا، إِنْ كَانَ لَهُ عَلَيَّ، وَحَلَّلَنِي، فَلَقِيتُ اللهَ ﷻ وَلَيْسَ لِأَحَدٍ عِنْدِي مَظْلَمَةٌ. قَالَ: فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! لِي عِنْدَكَ ثَلَاثَةُ دَرَاهِمَ. فَقَالَ: «أَمَّا أَنَا فَلَا أُكَذِّبُ قَائِلًا. وَلَا مُسْتَحْلِفُهُ عَلَى يَمِينٍ فِيمَ كَانَتْ لَكَ عِنْدِي؟ قَالَ: أَمَا تَذْكُرُ أَنَّهُ مَرَّ بِكَ سَائِلٌ فَأَمَرْتَنِي، فَأَعْطَيْتُهُ ثَلَاثَةَ دَرَاهِمَ. قال: أعطيه يَا فَضْلُ. قَالَ: فَأَمَرْتُهُ فَجَلَسَ. ثُمَّ عَادَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي مَقَالَتِهِ الْأُولَى، ثُمَّ قَالَ: أَيُّهَا النَّاسُ مَنْ كَانَ عِنْدَهُ مِنَ الْغُلُولِ شَيْءٌ فَلْيَرُدَّهُ. فَقَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، عِنْدِي ثَلَاثَةُ دَرَاهِمَ غَلَلْتُهَا فِي سَبِيلِ اللهِ، قَالَ: وَلِمَ غَلَلْتَهَا؟ قَالَ: كُنْتُ إِلَيْهَا مُحْتَاجًا، فَقَالَ: خُذْهَا مِنْهُ يَا فَضْلُ.

ثُمَّ عَادَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي مَقَالَتِهِ الْأُولَى وَقَالَ: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ مَنْ أحسَّ نفسه شيئا فليقم، أدعوا اللهَ- عَزَّ ذِكْرُهُ لَهُ، قَالَ: فَقَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! إِنِّي لَمُنَافِقٌ وَإِنِّي لَكَذُوبٌ، ولنؤوم. قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ﷺ وَيْحَكَ أَيُّهَا الرَّجُلُ، لَقَدْ سَتَرَكَ اللهُ تَعَالَى. لَوْ سَتَرْتَ عَلَى نَفْسِكَ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: مه يا بن الْخَطَّابِ! فَضُوحُ الدُّنْيَا أَهْوَنُ مِنْ فَضُوحِ الْآخِرَةِ. اللهُمَّ ارْزُقْهُ صِدْقًا وَإِيمَانًا، وَأَذْهِبْ عَنْهُ النَّوْمَ إِذَا شَاءَ، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عُمَرُ مَعِي، وَأَنَا مَعَ عُمَرَ، وَالْحَقُّ بَعْدِي مَعَ عمر»

Fadl b. Abbâs anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanıma hastalıktan dolayı acı çekerek ve başını bağlamış bir halde geldi ve: *"Elimden tut ey Fadl"* buyurdu. Ben elinden tuttum ve minbere oturunca: *"Ey Fadl! Kalk ve insanları çağır"* buyurdu. Ben: "Es-selâtu câmia" diyerek insanlara seslenince toplandılar. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onlara hitab etmek için kalkıp şöyle buyurdu: *"Ey insanlar! Aranızdan ayrılma zamanım yaklaştı. Bundan sonra beni bu makamda burada göremeyeceksiniz. Ben yapmam gerekeni sizin için yaptım. Ben kimin sırtına kamçı vurmuş isem işte sırtım, gelip vursun. Ben kimin malını almış isem, işte malım gelsin alsın. Ben kimin ırzına sövmüşsem, işte ırzım gelip misilleme yapsın. Hiç kimse: «Peygamber tarafından kınanmaktan korktuğum için misilleme yapmadım» demesin. Bilesiniz ki, kınamak, kötülemek benim şanımdan ve huyumdan değildir. Sizin aranızda en çok sevdiğim kişi, şayet bende varsa gelip hakkını alan ve bana hakkını helal eden ve Allah'ın huzuruna hiç kimsenin haksızlığını benim boynumda bırakmadan çıkmamı sağlayan kimsedir."*

Bir adam kalkıp: "Senden üç dirhem alacağım vardır" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben söz sahibini hiç yalanlamam ve yemin ettirmem. Ama niçin bende üç dirhemin var?"* diye sordu. Adam: "Hatırlamıyor musun? Hani bir dilenci sana gelmişti ve senin emrinle o adama üç dirhem vermiştim" cevabını verince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Fadl! Bu adama parasını ver"* buyurdu. Ben adama oturmasını söyleyince oturdu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ilk sözünü tekrar ettikten sonra: *"Ey insanlar! Kimin yanında çalıntı, ganimet malı varsa onu geri versin"* buyurunca bir adam kalkarak: "Ey Allah'ın Resûlü! Benim yanımda üç dirhem var. Ben bunları Allah yolunda gazada iken ganimet malından aşırmıştım" dedi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Neden aşırmıştın?"* diye sorunca ise: "Buna ihtiyacım vardı" cevabını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Fadl! Bu dirhemleri ondan al"* buyurdu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ilk sözünü tekrar ettikten sonra: ***"Ey insanlar! Sizden her kim kendi nefsinde bir şeyler hissetmişse kalkıp açıklasın ki, onun için Allah'a dua edeyim"*** buyurunca, bir adam kalkıp: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben münafık, yalancı ve uykucu bir adamım" dedi. Ömer b. el-Hattâb ona: "Yazıklar olsun sana be adam! Eğer sen kendini gizlemiş olsaydın, Allah da senin ayıbını örtmüştü" deyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Yavaş ol ey İbnu'l-Hattâb! Dünyada rezil olmak âhirette olmaktan daha kolaydır. Allahım! Buna doğruluk ve iman nasib et. Eğer dilerse uykuyu da kendisinden gider"*** dedikten sonra: ***"Ömer benimledir, ben de Ömer'le beraberim. Benden sonra hak, Ömer'le beraber olacaktır"*** buyurdu.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي هَمِّهِ بِأَنْ يَكْتُبَ لِأَصْحَابِهِ كِتَابًا حِينَ اشْتَدَّ بِهِ الْوَجَعُ يَوْمَ الْخَمِيسِ، ثُمَّ بَدَا لَهُ اعْتِمَادًا عَلَى مَا وَعَدَهُ اللهُ ﷻ مِنْ حِفْظِ دِينِهِ، وَإِظْهَارِ أَمْرِهِ ﷺ

Perşembe Günü Hastalığı Artınca Ashâbına Bir Belge Yazmak İstemesi, Sonra Yüce Allah'ın, Dini Koruyacağına Dair Vaadine Güvenerek Vaz Geçmesi

حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ الْبَصْرِيُّ بِمَكَّةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِي مُسْلِمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنِ جُبَيْرٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ يَقُولُ: (ح) : وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: سَمِعْتُ سُلَيْمَانَ يَذْكُرُ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ قَالَ: قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: يَوْمَ الْخَمِيسِ.. وَمَا يَوْمُ الْخَمِيسِ ثُمَّ بَكَى حَتَّى بَلَّ دَمْعُهُ الْحَصَى. قَالَ: قُلْتُ يَا أَبَا عَبَّاسٍ، وَمَا يَوْمُ الْخَمِيسِ، قَالَ : اشْتَدَّ بِرَسُولِ اللهِ ﷺ وَجَعُهُ قَالَ: ائْتُونِي أَكْتُبْ لَكُمْ كِتَابًا لَا تَضِلُّوا بَعْدَهُ أَبَدًا. قَالَ: فَتَنَازَعُوا- وَلَا يَنْبَغِي عِنْدَ نَبِيٍّ تَنَازُعٌ - فَقَالُوا مَا شَأْنُهُ؟ أَهَجَرَ، اسْتَفْهِمُوهُ.

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye* (5/231).

قَالَ: فَذَهَبُوا يُعِيدُونَ عَلَيْهِ. قَالَ: دَعُونِي فَالَّذِي أَنَا فِيهِ خَيْرٌ مما تَدْعُونَنِي إِلَيْهِ . قَالَ: وَأَوْصَاهُمْ عِنْدَ مَوْتِهِ بِثَلَاثٍ فَقَالَ: أَخْرِجُوا الْمُشْرِكِينَ مِنْ جَزِيرَةِ الْعَرَبِ ، وَأَجِيزُوا الْوَفْدَ بِنَحْوِ مِمَّا كُنْتُ أُجِيزُهُمْ. قَالَ: وَسَكَتَ عَنِ الثَّالِثَةِ. أَوْ قَالَهَا، فَنَسِيتُهَا . هَذَا لَفْظُ حَدِيثِ عَلِيِّ بْنِ الْمَدِينِيِّ، وَهُوَ أَتَمُّ زَادَ عَلِيٌّ: قَالَ سُفْيَانُ إِنَّمَا زَعَمُوا أَرَادَ أَنْ يَكْتُبَ فِيهَا اسْتِخْلَافَ أَبِي بَكْرٍ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ قُتَيْبَةَ، وَغَيْرِهِ عَنْ سفيان

Saîd b. Cübeyr der ki: İbn Abbâs: "Perşembe günü ki ne gündü!" deyip gözyaşlarıyla çakılları ıslatacak derecede ağladı. Ben: "Perşembe gününden kastın nedir?" diye sorunca ise şöyle dedi: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hastalığı artınca: ***"Bana levha ile kalem getirin de size benden sonra yolunuzu asla şaşırtmayacak bir yazı yazayım"*** buyurdu. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanında tartışılması uygun olmamasına rağmen sahabe tartıştılar ve: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) ne oldu, yoksa sayıklıyor mu? Gidip anlayın" dediler ve yanına gittiler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Beni kendi halime bırakın. Benim bulunduğum hal, sizin beni çağırdığınız şeyden daha hayırlıdır"*** buyurup üç şeyi vasiyet edip şöyle dedi: ***"Müşrikleri Arap yarımadasından çıkarın. Gelen heyetlere de benim verdiğim gibi armağanlar verin."*** Üçüncüsünü ise söylemedi veya söyledi, ancak ben unuttum.

Hadisin lafzı Ali b. el-Medînî'ye aittir ve diğerinden daha geniştir. Ali rivayetinde şunu ilave etti: Süfyân: "İddia edildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Hz. Ebû Bekr'i halife tayin etmek için yazı yazacaktı" demiştir.

Buhârî ve Müslim bunu *Sahîh*'te Kuteybe ve başkası kanalıyla Süfyân'dan rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّنْعَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبَّادٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: لَمَّا حُضِرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، وَفِي الْبَيْتِ رِجَالٌ فِيهِمْ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ،

---

[1] Buhârî, *megâzi* 83 (4431) ve Müslim, *vasiyet* 5 (20).

فَقَالَ النبي ﷺ: هَلُمُّوا أَكْتُبْ لَكُمْ كِتَابًا لَنْ تَضِلُّوا بَعْدَهُ أَبَدًا، فَقَالَ عُمَرُ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قد غَلَبَ عَلَيْهِ الْوَجَعُ وَعِنْدَكُمُ القرآن، حسبنا كتاب اللهِ، فَاخْتَلَفَ أَهْلُ الْبَيْتِ، وَاخْتَصَمُوا، فَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ: قَرِّبُوا يَكْتُبْ لَكُمْ رَسُولَ اللهِ ﷺ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ مَا قَالَ عُمَرُ. فَلَمَّا أَكْثَرُوا اللَّغْوَ وَالِاخْتِلَافَ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: قُومُوا. قَالَ عَبْدُ اللهِ: فكَانَ ابْنُ عَبَّاسٍ يَقُولُ: إِنَّ الرَّزِيَّةَ، كُلَّ الرَّزِيَّةِ مَا حَالَ بَيْنَ رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَبَيْنَ أَنْ يَكْتُبَ لَهُمْ ذَلِكَ الْكِتَابَ لِاخْتِلَافِهِمْ، وَلَغَطِهِمْ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ. عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْمَدِينِيِّ، وَغَيْرِهِ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ وَغَيْرِهِ. عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ .

İbn Abbâs der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefat anı geldiğinde evde içlerinde Ömer b. el-Hattâb'ın da bulunduğu birkaç adam daha vardı. Allah Resûlü: ***"Bana kağıt kalem getirin de size benden sonra yolunuzu asla şaşırtmayacak bir yazı yazayım"*** buyurunca, Ömer: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) acısı arttı. Elinizde Kur'ân vardır ve Allah'ın Kitabı bu konuda bize yeterlidir" dedi. Evdekiler bu konuda ihtilafa düşüp tartıştılar ve kimisi: "Kağıt kalem getirin de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sizin için yazacağını yazsın" derken kimisi de Ömer'in dediğini tekrar etti. Bu şekilde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında tartışmaları ve sesleri artınca: ***"Kalkıp gidin!"*** buyurdu.

Ubeydullah der ki: Bu konu hakkında sonraları İbn Abbâs şöyle derdi: "Yanındakilerin tartışmaları ve sesleri artınca yollarını şaşırmamaları konusunda Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yazdıracağı o şeyden vazgeçmesi bizim için pek büyük bir kayıp olmuştur."

Buhârî bunu ***Sahîh***'te Ali b. el-Medînî ve başkasından; Müslim ise Muhammed b. Râfi ve başkası kanalıyla Abdurrezzâk'tan rivayet etmiştir.[1]

وَإِنَّمَا قَصَدَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رضي الله عنه بِمَا قَالَ التَّخْفِيفَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ حِينَ رَآهُ، قَدْ غَلَبَ عَلَيْهِ الْوَجَعُ، وَلَوْ كَانَ مَا يُرِيدُ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يَكْتُبَ لَهُمْ شَيْئًا مَفْرُوضًا، لَا يَسْتَغْنُونَ عَنْهُ. لَمْ يَتْرُكْهُ بِاخْتِلَافِهِمْ وَلَغَطِهِمْ لِقَوْلِ اللهِ عز وجل ﴿بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ﴾ كَمَا لَمْ

---

[1] Buhârî, *meğâzi* 83 (4432) ve Müslim, *vasiyet* 5 (22).

يَتْرُكْ تَبْلِيغَ غَيْرِهِ بِمُخَالَفَةِ مَنْ خَالَفَهُ، وَمُعَادَاةِ مَنْ عَادَاهُ، وإنَّما أَرادَ ما حكى سُفْيانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ أَهْلِ الْعِلْمِ قَبْلَهُ، أَنْ يَكْتُبَ اسْتِخْلافَ أَبِي بَكْرٍ. ثُمَّ ترك كَتبته اعْتِمادًا على ما عَلِمَ مِنْ تَقْدِيرِ اللهِ تَعَالى، ذَلِكَ كَمَا هَمَّ بِهِ فِي ابْتِداءِ مَرَضِه حِينَ قال: وا رأساه، ثُمَّ بَدا لَهُ أَنْ لَا يَكْتُبَ، وَقالَ: يَأْبَى اللهُ وَالْمُؤْمِنُونَ إِلَّا أَبا بَكْرٍ، ثُمَّ نَبَّه أُمَّتَهُ على خِلافَتِهِ، بِاسْتِخْلافِهِ إِيَّاهُ فِي الصَّلَاةِ حِينَ عَجَزَ عَنْ حُضُورِهَا، وَإِنْ كَانَ المراد به رَفْعَ الْخِلاف فِي الدِّينِ، فَإِنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ ﷺ عَلِمَ أَنَّ اللهَ تَعالَى قَدْ أَكْمَلَ دِينَهُ بِقَوْلِهِ: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ..﴾ وَعَلِمَ أَنَّهُ لَا تَحْدُثُ وَاقِعَةٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيامَةِ، إِلَّا وَفِي كِتابِ اللهِ تَعالَى وَسُنَّةِ رَسُولِهِ ﷺ بَيَانُهَا نَصًّا أَوْ دَلَالَةً.

Ömer b. el-Hattâb'ın böyle demesinin sebebi, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) acı çektiğini görüp onu rahat bırakmaktı. Eğer Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yazmak istediği şey mutlaka yazılması gereken bir şey olsaydı Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ihtilaf etmelerine ve seslerini yükseltmelerine izin vermez ve yazmak istediği şeyi yazardı. Çünkü Allah: **"Rabbinden sana indirileni tebliğ et..."**[1] buyurmuştur. Âyette geçtiği üzere Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine muhalefet ve düşmanlık edenlerden korkmadan tebliğde bulunmuştur. Süfyân b. Uyeyne'nin ilim ehlinden naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Hz. Ebû Bekr'in halife olmasıyla ilgili bir yazı yazacaktı. Sonra Allah'ın takdirine güvenerek bundan vazgeçti. Daha önce hastalığının başlangıcında: *"Ah başım"* dediği zaman da yazmayı düşünüp sonra vazgeçerek: ***"Allah ve müminler Ebû Bekr'den başkasına razı olmazlar"*** buyurmuştur. Sonra namaza çıkamayacak duruma gelince Hz. Ebû Bekr'i namaz kıldırmakla görevlendirip onun hilafeti konusunda ümmetini uyarmıştır. Eğer bundan kasıt dinde ihtilafı kaldırmaksa, Ömer b. el-Hattâb: **"Bugün, size dininizi tammaladım..."**[2] buyruğuyla dinini tamamlamış ve kıyamet gününe kadar olacak her şey Allah'ın Kitabında ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sünnetinde beyan edilmiştir.

---

[1] Mâide Sur. 67

[2] Mâide Sur. 3

وَفِي نَصِّ رَسُولِ اللهِ ﷺ عَلَى جَمِيعِ ذَلِكَ فِي مَرَضِ مَوْتِهِ، مَعَ شِدَّتِهِ وَغَمِّهِ، مِمَّا يَخُفُّ عَلَيْهِ، فَرَأَى عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رضي الله عنه الاقْتِصَارَ عَلَى مَا سَبَقَ بَيَانُهُ نَصًّا، أَوْ دَلَالَةً، تَخْفِيفًا عَلَى رسول الله ﷺ، وَلِكَيْ لَا تَزُولَ فَضِيلَةُ أَهْلِ الْعِلْمِ بِالاجْتِهَادِ فِي الاسْتِنْبَاطِ، وَإِلْحَاقِ الْفُرُوعِ بِالْأُصُولِ، بِمَا دَلَّ الْكِتَابُ وَالسُّنَّةُ عَلَيْهِ. وَفِيمَا سَبَقَ مِنْ قَوْلِهِ ﷺ [إِذَا اجْتَهَدَ الْحَاكِمُ فَأَصَابَ، فَلَهُ أَجْرَانِ. وَإِذَا اجْتَهَدَ فَأَخْطَأَ، فَلَهُ أَجْرٌ وَاحِدٌ] دَلِيلٌ عَلَى أَنَّهُ وَكَّلَ بَيَانَ بَعْضِ الْأَحْكَامِ إِلَى اجْتِهَادِ الْعُلَمَاءِ، وَأَنَّهُ أَحْرَزَ مَنْ أَصَابَ مِنْهُمُ الْأَجْرَيْنِ الْمَوْعُودَيْنِ، أَحَدُهُمَا بِالِاجْتِهَادِ، وَالْآخَرُ بِإِصَابَةِ الْعَيْنِ الْمَطْلُوبَةِ بِمَا عَلَيْهَا مِنَ الدَّلَالَةِ فِي الْكِتَابِ أَوِ السُّنَّةِ، وَإِنَّهُ أَحْرَزَ مَنِ اجْتَهَدَ، فَأَخْطَأَ أَجْرًا وَاحِدًا بِاجْتِهَادِهِ، وَرَفَعَ إِثْمَ الْخَطَأِ عَنْهُ، وَذَلِكَ فِي أَحْكَامِ الشَّرِيعَةِ الَّتِي لَمْ يَأْتِ بَيَانُهَا نَصًّا، وَإِنَّمَا وَرَدَ خَفِيًّا.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından önceki hastalığı ve şiddetli acı çekmesi sebebiyle Ömer b. el-Hattâb'ın daha önce zikredilen şeyi, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) acısını hafifletmek için söylemiştir. Bu, ilim ehlinin içtihad ve istinbattaki faziletinin delilidir. Furûun usula ilhakı, Kitab ve sünnetin işaret ettiği ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hakim içtihad edip isabet ederse iki sevabı, içtihad edip hata ederse bir sevabı vardır"*[1] sözünden anlaşıldığı üzere Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bazı hükümlerin beyanını âlimlerin içtihadına bırakmıştır. İçtihad edip isabet edene, içtihad ettiği için bir sevap, Kitab ve sünnet ışığında isabet ettiği için de bir sevap vardır. İçtihad edip yanılana ise içtihad ettiği için bir sevap vardır. Yanıldığı için de bir günahı yoktur. Bu durum, hakkında nas bulunmayan şerî hükümlerde geçerlidir.

فَأَمَّا مَسَائِلُ الْأُصُولِ، فَقَدْ وَرَدَ بَيَانُهَا جَلِيًّا، فَلَا عُذْرَ لِمَنْ خَالَفَ بَيَانَهُ لِمَا فِيهِ مِنْ فَضِيلَةِ الْعُلَمَاءِ بِالِاجْتِهَادِ، وَإِلْحَاقِ الْفُرُوعِ بِالْأُصُولِ بِالدَّلَالَةِ، مَعَ طَلَبِ التَّخْفِيفِ عَلَى صَاحِبِ الشَّرِيعَةِ، وَفِي ترك رسول الله ﷺ الْإِنْكَارَ عَلَيْهِ فِيمَا قَالَ دَلِيلٌ وَاضِحٌ عَلَى اسْتِصْوَابِهِ رَأْيَهُ، وبالله التوفيق.

Usulle ilgili meseleler açıkça belirtilmiştir. Hz. Ömer'in, âlimlerin içtihadına kapı açan sözlerini yanlış bulanların hiçbir mazeretleri yoktur.

[1] Buhârî, *i'tisâm bi's-sünne* (21) ve Müslim (15).

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yazacağı konudan vazgeçmesi Hz. Ömer'in görüşünü onayladığının delilidir. Doğruya ulaşmak, Allah'ın sayesindedir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي أَمْرِهِ، حِينَ اشْتَدَّ بِهِ الْمَرَضُ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقَ ﷺ أَنْ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ

Hastalığı Şiddetlenince Hz. Ebû Bekr'e Halka Namaz Kıldırmasını Emretmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأَدِيبُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أبو بكر أحمد ابن إِبْرَاهِيمَ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ الْجُعْفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يُونُسُ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ حَمْزَةَ بْنِ عَبْدِ اللهِ عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: لَمَّا اشْتَدَّ بِرَسُولِ اللهِ ﷺ وَجَعُهُ قَالَ: مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ. فَقَالَتْ عَائِشَةُ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ رَقِيقٌ، إِذَا قَامَ مَقَامَكَ، لَمْ يُسْمِعِ النَّاسَ مِنَ الْبُكَاءِ، فَقَالَ: مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ، فَعَاوَدَتْهُ مِثْلَ مَقَالَتِهَا. فَقَالَ: أَنْتُنَّ صُوَيْحِبَاتُ يُوسُفَ، مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ.

Hamza b. Abdillah'ın bildirdiğine göre babası (İbn Ömer) şöyle dedi: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hastalığı ağırlaşınca: *"Ebû Bekr'e söyleyin, halka namaz kıldırsın"* buyurdu. Âişe: "Ey Allah'ın Resûlü! Ebû Bekr yufka yüreklidir. Senin yerine geçince ağlamaktan dolayı sesini halka duyuramaz" karşılığını verince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir daha: *"Ebû Bekr'e söyleyin de halka namaz kıldırsın"* buyurdu. Âişe aynı şeyi tekrar edince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Siz kadınlar, Yûsuf zamanındaki kadınların karakterindesiniz. Ebû Bekr'e söyleyin de halka namaz kıldırsın"* buyurdu.

قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: وَأَخْبَرَنِي عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ اللهِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّهَا قَالَتْ: لَقَدْ عَاوَدْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ ذَلِكَ. وَمَا حَمَلَنِي عَلَى مُعَاوَدَتِهِ إِلَّا أَنِّي خَشِيتُ أَنْ يَتَشَاءَمَ النَّاسُ بِأَبِي بَكْرٍ، [وَإِلَّا أَنِّي عَلِمْتُ أَنَّهُ لَنْ يَقُومَ مَقَامَهُ أَحَدٌ إِلَّا تَشَاءَمَ النَّاسُ بِهِ] ، فَأَحْبَبْتُ أَنْ يَعْدِلَ ذَلِكَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَنْ أَبِي بَكْرٍ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ يَحْيَى بْنِ سليمان .

İbn Şihâb der ki: Ubeydullah b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Hz. Âişe şöyle dedi: "Böyle dememin sebebi, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yerine ilk geçen kişinin Ebû Bekr olması sebebiyle halkın bunu uğursuzluk saymasından

korkmamdı. Çünkü Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yerine geçen kişiyi halk mutlaka uğursuz sayacaktı. Bu sebeple Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Hz. Ebû Bekr'den başkasını görevlendirmesini istedim."

Buhârî bunu *Sahîh*'te Yahyâ b. Süleyman'dan rivayet etmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَحْمَشٍ الْفَقِيهُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السُّلَمِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: وَأَخْبَرَنِي حَمْزَةُ بْنُ عَبْدِ اللهِ ابْنِ عُمَرَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: لَمَّا دَخَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بَيْتِي قَالَ: مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ. قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ رَقِيقٌ. إِذَا قَرَأَ الْقُرْآنَ لَا يَمْلِكُ دَمْعَهُ. فَلَوْ أَمَرْتَ غَيْرَ أَبِي بَكْرٍ، قَالَتْ: وَاللهِ مَا بِي إِلَّا كَرَاهِيَةُ أَنْ يَتَشَاءَمَ النَّاسُ بِأَوَّلِ مَنْ يَقُومُ فِي مَقَامِ رَسُولِ اللهِ ﷺ. قَالَتْ: فَرَاجَعْتُهُ مَرَّتَيْنِ، أَوْ ثَلَاثًا، فَقَالَ: لِيُصَلِّ بِالنَّاسِ أَبُو بَكْرٍ. فَإِنَّكُنَّ صَوَاحِبُ يُوسُفَ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ، وعَبْدِ بْنِ حُمَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ

Hz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) evime girdiği zaman: *"Ebû Bekr'e söyleyin halka namaz kıldırsın"* buyurunca: "Ey Allah'ın Resûlü! Ebû Bekr yufka yüreklidir. Kur'ân okurken gözyaşına hâkim olamaz, Ebû Bekr'den başkasına (namaz kıldırmasını) emretsen" dedim. Vallahi; böyle dememin sebebi, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yerine ilk geçen kişinin Ebû Bekr olması sebebiyle halkın bunu uğursuzluk saymasından korkmamdı. İki veya üç defa aynı şeyi tekrar etmem üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Siz kadınlar, Yûsuf zamanındaki kadınların karakterindesiniz"* buyurdu.

Müslim bunu *Sahîh*'te Muhammed b. Râfi ve Abd b. Humeyd kanalıyla Abdurrezzâk'tan rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ الْجُعْفِيُّ، عَنْ زَائِدَةَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنْ عُمَيْرٍ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ: مَرِضَ رسول الله ﷺ فَقَالَ: مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ. فَقَالَتْ عَائِشَةُ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ رَقِيقٌ. مَتَى يَقُومُ مَقَامَكَ لَا يَسْتَطِيعُ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ. قَالَ: فَقَالَ:

---

[1] Müslim, *salât* 21 (94).

مُرُوا أَبَا بَكْرٍ يُصَلِّي بِالنَّاسِ، فَإِنَّكُنَّ صَوَاحِبَاتُ يُوسُفَ . قال: فَصَلَّى أَبُو بَكْرٍ فِي حَيَاةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ نَصْرٍ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، كِلَاهُمَا عَنْ حُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ الْجُعْفِيِّ

Ebû Mûsa der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hastalığı ağırlaşınca: *"Ebû Bekr'e, halka namaz kıldırmasını söyleyin"* buyurdu. Hz. Âişe: "Ey Allah'ın Resûlü! Ebû Bekr yufka yüreklidir. Senin yerine geçince (ağlamaktan) halka namaz kıldıramaz" karşılığını verince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ebû Bekr'e söyleyin de halka namaz kıldırsın. Siz kadınlar, Yûsuf zamanındaki kadınların karakterindesiniz"* buyurdu. Bunun üzerine Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) gönderdiği kişi gidip Ebû Bekr'e bu emri iletince, Ebû Bekr Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hayattayken halka namaz kıldırdı.

Buhârî bunu *Sahîh*'te İshâk b. Nasr'dan; Müslim ise Ebû Bekr b. Ebî Şeybe'den, ikisi de Hüseyin b. Ali el-Cu'fî'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الحافظ، وأبو سعيد بن أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ لِي رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي مَرَضِهِ: مُرُوا أَبَا بَكْرٍ يُصَلِّي بِالنَّاسِ. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ إِذَا قَامَ فِي مَقَامِكَ، لَمْ يَفْهَمِ النَّاسُ قِرَاءَتَهُ مِنَ الْبُكَاءِ. فَمُرْ عُمَرَ فَلْيُصَلِّ. فَقَالَ: مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ. فَقُلْتُ لِحَفْصَةَ: قُولِي لَهُ، إِنَّ أَبَا بَكْرٍ إِذَا قَامَ فِي مَقَامِكَ لَمْ يَفْهَمِ النَّاسُ قِرَاءَتَهُ مِنَ الْبُكَاءِ، فَمُرْ عُمَرَ فَلْيُصَلِّ. فَقَالَتْ لَهُ ذَلِكَ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: اسْكُتْنَ لَعَمْرِي إِنَّكُنَّ صَاحِبَاتُ يُوسُفَ. فَقَالَتْ لِي حَفْصَةُ: لَعَمْرِي مَا كُنْتُ لِأُصِيبَ مِنْكِ خَيْرًا، فَصَلَّى أَبُو بَكْرٍ بِالنَّاسِ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ مَالِكٍ، عَنْ هِشَامٍ

Hz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hastalandığı zaman bana: *"Ebû Bekr'e, halka namaz kıldırmasını söyleyin"* buyurdu. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Ebû Bekr senin yerine geçince ağlamaktan dolayı halk onun kıraatini

---

[1] Buhârî, *ezan* 46 (678) ve Müslim, *salât* (101).

işitmez. Ömer'e namaz kıldırmasını emret" karşılığını verince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"Ebû Bekr'e, halka namaz kıldırmasını söyleyin"* buyurdu. Bunun üzerine Hafsa'ya şöyle dedim: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): «Ebû Bekr senin yerine geçince ağlamaktan dolayı halk onun kıraatını işitmez. Ömer'e namaz kıldırmasını emret» de." Hafsa, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) böyle deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Susun! Ömrüme yemin olsun ki; siz kadınlar, Yûsuf zamanındaki kadınların karakterindesiniz"* buyurdu. Hafsa bana: "Ömrüme yemin olsun ki; senden bir hayır görecek değildim" dedi. Namazı da Ebû Bekr kıldırdı.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Mâlik kanalıyla Hişâm'dan rivayet etmiştir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي آخِرِ صَلَاةٍ صَلَّاهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ بِالنَّاسِ، مِنْ أَوَّلِهَا إِلَى آخِرِهَا، وَأَوَّلِ صَلَاةٍ أَمَرَ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقَ أَنْ يُصَلِّيَهَا بِالنَّاسِ، وَالصَّلَاةِ الَّتِي حَضَرَهَا حِينَ وَجَدَ مِنْ نَفْسِهِ خِفَّةً وَصَلَاةِ أَبِي بَكْرٍ بِهِمْ فِيمَا بَيْنَهُمَا أَيَّامًا

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Halka Kıldırdığı Son Namaz, Ebû Bekr'e Kıldırmasını Emrettiği İlk Namaz ve Kendisinde Hafiflik Hissedince Ebû Bekr'in Arkasında Kıldığı Namaz

أَخْبَرَنَا أَبُو عبد الله الحافظ، وأَبُو الْقَاسِمِ الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حُبَيْبٍ مِنْ أَصْلِهِ قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الله مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ إِمْلَاءً، قَالَ: حدثنا عبيد ابن شَرِيكٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُكَيْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ عُقَيْلِ بن خالد، عن بْنِ شِهَابٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ أُمِّ الْفَضْلِ بِنْتِ الْحَارِثِ أَنَّهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يقرأ في المغرب (وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا) .. مَا صَلَّى لَنَا بَعْدَهَا، حَتَّى قَبَضَهُ اللهُ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنِ ابْنِ بُكَيْرٍ.

Ümmü'l-Fadl binti'l-Hâris der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) akşam namazında, Mürselât Sûresini okuduğunu işittim. Bu namazdan sonra vefat edene kadar bize namaz kıldırmadı."

Buhârî bunu *Sahîh*'te İbn Bukeyr'den rivayet etmiştir.[1]

---

[1] Buhârî, *meğâzi* 83 (4429).

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ بُهْلُولٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُبَيْدِ اللهِ ابْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ أُمِّهِ أُمِّ الْفَضْلِ قَالَتْ: خَرَجَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ وَهُوَ عَاصِبٌ رَأْسَهُ فِي مَرَضِهِ، فَصَلَّى بِنَا المغرب، فقرأ ﴿بِ الْمُرْسَلاتِ عُرْفاً﴾ فَمَا صَلَّى بَعْدَهَا حَتَّى لَقِيَ اللهَ .

قُلْتُ: وَإِنَّمَا أَرَادَتْ- وَاللهُ أَعْلَمُ- بالناس مبتدأ بِهَا. فَإِنَّمَا تُوُفِّيَ ﷺ نَهَارًا.

Ümmü'l-Fadl der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hastalığında başını sarmış bir şekilde yanımıza çıktı ve Mürselât Sûresini okuyarak akşam namazını kıldırdı. Bundan sonra vefat edene kadar namaz kılmadı."[1]

Derim ki: Ümmü'l-Fadl bu sözüyle Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) halka namaz kıldırmadığını kasdetmiştir. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) gündüz vefat etmiştir.

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَائِدَةُ بْنُ قُدَامَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ أَبِي عَائِشَةَ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى عَائِشَةَ، فَقُلْتُ: أَلَا تُحَدِّثِينِي عَنْ مَرَضِ رسول الله ﷺ فَقَالَتْ: بَلَى! ثَقُلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ: أَصَلَّى النَّاسُ؟ فَقُلْنَا: لَا، هُمْ يَنْتَظِرُونَكَ يَا رَسُولَ اللهِ. فَقَالَ: ضَعُوا لِي مَاءً فِي الْمِخْضَبِ ، قَالَتْ: فَفَعَلْنَا، فَاغْتَسَلَ ثُمَّ ذَهَبَ لِيَنُوءَ فَأُغْمِيَ عَلَيْهِ، ثُمَّ أَفَاقَ فَقَالَ: أَصَلَّى النَّاسُ؟ فَقُلْنَا: لَا. هُمْ يَنْتَظِرُونَكَ يَا رَسُولَ اللهِ، فَقَالَ: ضَعُوا لِي مَاءً فِي الْمِخْضَبِ، قَالَتْ: فَفَعَلْنَا، ثُمَّ ذَهَبَ لِيَنُوءَ، فَأُغْمِيَ عَلَيْهِ، ثُمَّ أَفَاقَ، فَقَالَ: أَصَلَّى النَّاسُ؟ فَقُلْنَا: لَا. هُمْ يَنْتَظِرُونَكَ يَا رَسُولَ اللهِ. فَقَالَ: ضَعُوا لِي مَاءً فِي الْمِخْضَبِ. قَالَتْ: فَفَعَلْنَا، فَاغْتَسَلَ، ثُمَّ ذَهَبَ لِيَنُوءَ فَأُغْمِيَ عَلَيْهِ، ثُمَّ أَفَاقَ، فَقَالَ: أَصَلَّى النَّاسُ؟ فَقُلْنَا: لَا. وَهُمْ يَنْتَظِرُونَكَ، وَالنَّاسُ عُكُوفٌ فِي الْمَسْجِدِ يَنْتَظِرُونَ رَسُولَ اللهِ ﷺ صَلَاةَ الْعِشَاءِ. قَالَتْ: فَأَرْسَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى أَبِي بَكْرٍ يُصَلِّي بِالنَّاسِ، قَالَتْ: فَأَتَاهُ الرَّسُولُ. فَقَالَ: إِنَّ

---

[1] Müslim, *salât* 35 (173).

رَسُولَ اللهِ ﷺ يَأْمُرُكَ أَنْ تُصَلِّيَ بِالنَّاسِ. فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ، وَكَانَ رَجُلًا رَقِيقًا، يَا عُمَرُ صَلِّ بِالنَّاسِ: فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: أَنْتَ أَحَقُّ بِذَلِكَ مِنِّي. قَالَتْ: فَصَلَّى بِهِمْ أَبُو بَكْرٍ تِلْكَ الْأَيَّامَ.

ثُمَّ إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَجَدَ مِنْ نَفْسِهِ خِفَّةً، فَخَرَجَ بَيْنَ رَجُلَيْنِ أَحَدُهُمَا الْعَبَّاسُ، لِصَلَاةِ الظُّهْرِ، وَأَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي بِالنَّاسِ. قَالَتْ: فَلَمَّا رَآهُ أَبُو بَكْرٍ ذَهَبَ لِيَتَأَخَّرَ، فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ لَا يَتَأَخَّرَ. وَقَالَ لَهُمَا: أَجْلِسَانِي إِلَى جَنْبِهِ، فَأَجْلَسَاهُ إِلَى جَنْبِ أَبِي بَكْرٍ، قَالَتْ: فَجَعَلَ أَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي وَهُوَ قَائِمٌ بِصَلَاةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَالنَّاسُ يُصَلُّونَ بِصَلَاةِ أَبِي بَكْرٍ وَالنَّبِيُّ ﷺ قَاعِدٌ.

قَالَ عُبَيْدُ اللهِ: فَدَخَلْتُ عَلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ، فَقُلْتُ: أَلَا أَعْرِضُ عَلَيْكَ مَا حَدَّثَتْنِي عَائِشَةُ عَنْ مَرَضِ رَسُولِ اللهِ ﷺ؟ قَالَ: هَاتِ. فَعَرَضْتُ عَلَيْهِ حَدِيثَهُمَا. فَمَا أَنْكَرَ مِنْهُ شَيْئًا، غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: سَمَّتْ لَكَ الرَّجُلَ الْآخَرَ الَّذِي كَانَ مَعَ الْعَبَّاسِ؟ قَالَ: قُلْتُ: لَا. قَالَ: هُوَ عَلِيٌّ ﷺ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ يُونُسَ .

Ubeydullah b. Abdillah der ki: Âişe'nin yanına girdim ve: "Bana Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hastalık dönemini anlatır mısın?" diye sordum. Âişe: "Olur" deyip şöyle devam etti: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hastalığı ilerleyince: *"Cemaat namazı kıldı mı?"* diye sordu. "Ey Allah'ın Resûlü! Hayır, seni bekliyorlar" dedik. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman leğende bana su koyun"* buyurdu. Dediğini yapıp leğende su getirdik. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yıkandıktan sonra ayağa kalkmak istedi, fakat düşüp baygınlık geçirdi. Kendine geldiğinde yine: *"Cemaat namazı kıldı mı?"* diye sordu. "Ey Allah'ın Resûlü! Hayır, seni bekliyorlar" dedik. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman leğende bana su koyun"* buyurdu. Yine dediği gibi yapıp leğende su getirdik. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yıkandıktan sonra ayağa kalkmak istedi, fakat yine düşüp baygınlık geçirdi.

Kendine geldiğinde: *"Cemaat namazı kıldı mı?"* diye sordu. "Ey Allah'ın Resûlü! Hayır, seni bekliyorlar" dedik. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman leğende bana su koyun"* buyurdu. Yine dediği gibi yapıp leğende su getirdik. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yıkandıktan sonra ayağa kalkmak istedi, fakat yine düşüp baygınlık geçirdi.

Kendine geldiğinde *"Cemaat namazı kıldı mı?"* diye sordu. "Ey Allah'ın Resûlü! Hayır, seni bekliyorlar" dedik. İnsanlar da Mescid'de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) çıkıp yatsı namazını kıldırmasını bekliyorlardı. Sonrasında Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekr'e cemaate namaz kıldırması için haber gönderdi. Ebû Bekr yufka yürekli birisiydi. Bu nedenle: "Ey Ömer! İnsanlara namazı sen kıldır" dedi. Ömer: "Sen buna daha fazla layıksın" karşılığını verdi. İşte o günlerde cemaate namazı Ebû Bekr kıldırdı.

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kendini biraz iyi hissedince biri Abbâs olmak üzere iki kişinin kolları arasında öğle namazına çıktı. Ebû Bekr geldiğini görünce geri çekilmek istedi, ancak Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) işaret ederek yerinde kalmasını istedi. Onu tutanlara: *"Beni onun yanında oturtun"* buyurunca onu Ebû Bekr'in yanında oturttular. Ebû Bekr ayakta, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) namazına uymuş, halk ta Ebû Bekr'in namazına uymuş olarak namaz kılıyorlar, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ise oturuyordu.

Ubeydullah der ki: Daha sonra İbn Abbâs'ın yanına girdim ve: "Âişe'nin, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hastalığı döneminde bana anlattığı şeyi sana anlatayım mı?" dedim. İbn Abbâs: "Anlat" deyince Âişe'nin bana dediklerinin aynısını ona aktardım. İbn Abbâs bana anlatılan olayın hiçbir tarafına karşı çıkmadı. Sadece: "Abbâs'ın yanında duran diğer adamın adını sana söyledi mi?" diye sordu. Ben: "Hayır!" karşılığını verdiğimde, İbn Abbâs: "O kişi Ali'ydi" dedi.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Ahmed b. Yûnus'tan rivayet etmiştir.[1]

وَفِي هَذِهِ الرِّوَايَةِ الصَّحِيحَةِ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ تَقَدَّمَ فِي تِلْكَ الصَّلَاةِ، وَعَلَّقَ أَبُو بَكْرٍ ﵁ صَلَاتَهُ بِصَلَاتِهِ. وَكَذَلِكَ رَوَاهُ الْأَسْوَدُ بْنُ يَزِيدَ، وَابْنُ أُخْتِهَا عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ، وَكَذَلِكَ رَوَاهُ الْأَرْقَمُ بْنُ شُرَحْبِيلَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ.

Sahîh olan bu rivayete göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ileri geçmiş, Hz. Ebû Bekr de ona uyarak namazı kılmıştır. Esved b. Yezîd ve (Âişe'nin) kız kardeşinin oğlu Urve b. ez-Zübeyr de hadisi bu şekilde nakletmiştir. Erkam b. Şurahbîl ise bunu Abdullah b. Abbâs'tan bu şekilde aktarmıştır.

---

[1] Buhârî, *hibe* (14) ve Müslim, *salât* 21 (91)

وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْعَلَوِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ الشَّرْقِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا شَبَابَةُ بْنُ سَوَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ نُعَيْمِ بْنِ أَبِي هِنْدَ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَائِشَةَ: قَالَتْ: صَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ خَلْفَ أَبِي بَكْرٍ قَاعِدًا، وَكَذَلِكَ رُوِيَ عَنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ عَائِشَةَ فِي إِحْدَى الرِّوَايَتَيْنِ عن الأعمش.

Başka bir kanalla Mesrûk'tan, o da Hz. Âişe'den şu şekilde aktarılmıştır: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından önceki hastalığında Hz. Ebû Bekr'in ardında oturarak namaz kılmıştır." A'meş'ten olan rivayetlerden birinde ise Esved kanalıyla Hz. Âişe'den nakledilmiştir.↓

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِبَغْدَادَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ دُرُسْتَوَيْهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سُلَيْمَانَ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى خَلْفَ أَبِي بَكْرٍ وَكَذَلِكَ رَوَى حُمَيْدٌ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ وَيُونُسَ عَنِ الْحَسَنِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مُرْسَلًا.

Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) (hastalığında) Hz. Ebû Bekr'in ardında namaz kılmıştır. Humeyd, Enes b. Mâlik'ten, Yûnus ise mürsel olarak Hasan'dan, her ikisi de Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bu şekilde nakletmiştir.↓

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الرَّبِيعِ، قَالَ: حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يُونُسُ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: وَأَخْبَرَنَا حُمَيْدٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ خَرَجَ، وَأَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي بِالنَّاسِ، فَجَلَسَ إِلَى جَنْبِهِ وَهُوَ فِي بُرْدَةٍ قَدْ خَالَفَ بَيْنَ طَرَفَيْهَا، فَصَلَّى بِصَلَاتِهِ.

Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Hz. Ebû Bekr halka namaz kıldırırken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir bürdenin (vücudu tamamen saran giysinin) iki ucunu omuzlarında birbirine bağlayıp çıkarak yanında oturdu ve ona uyarak namaz kıldı.

وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ شَرِيكٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا حُمَيْدٌ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسًا يَقُولُ: آخِرُ صَلَاةٍ صَلَّاهَا النَّبِيُّ ﷺ مَعَ الْقَوْمِ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ مُلْتَحِفًا بِهِ خَلْفَ أَبِي بَكْرٍ.

كَذَا قَالَهُ مُحَمَّدُ بْنُ جعفر بن أبي كَثِيرٍ. وَرَوَاهُ سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ عَنْ حُمَيْدٍ عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، وَكَذَلِكَ قَالَهُ يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ عَنْ حُمَيْدٍ.

Enes dedi ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) halkla kıldığı son namaz bir giysiye bürünerek, Ebû Bekr'in ardında kıldığı namazdır."

Muhammed b. Câfer b. Ebî Kesîr hadisi bu şekilde nakletmiştir. Süleyman b. Bilâl bunu "Humeyd —Sâbit el-Bünânî —Enes b. Mâlik" kanalıyla nakletmiştir. Yahyâ b. Eyyub ise bunu Humeyd'den bu şekilde aktarmıştır.↓

أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ قَالَ: حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ الطَّوِيلُ عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، حَدَّثَهُ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ صَلَّى خَلْفَ أَبِي بَكْرٍ ﷺ فِي ثَوْبٍ واحد برد مُخَالِفًا بَيْنَ طَرَفَيْهِ. فَلَمَّا أَرَادَ أَنْ يَقُومَ، قَالَ: ادْعُ لِي أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ، فَجَاءَ فَأَسْنَدَ ظَهْرَهُ إِلَى نَحْرِهِ. فَكَانَتْ آخِرَ صَلَاةٍ صَلَّاهَا. وَفِي هَذَا دَلَالَةٌ عَلَى أَنَّ هَذِهِ الصَّلَاةَ. الَّتِي صَلَّاهَا خَلْفَ أَبِي بَكْرٍ كَانَتْ صَلَاةُ الصُّبْحِ. فَإِنَّهَا آخِرُ صَلَاةٍ صَلَّاهَا، وَهِيَ الَّتِي دَعَا أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ حِينَ فَرَغَ مِنْهَا، فَأَوْصَاهُ فِي مَسِيرِهِ بِمَا ذَكَرَهُ أَهْلُ الْمَغَازِي.

Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) tek parçalık giysi içinde iki ucunu omuzlarında birbirine bağlamış bir şekilde Ebû Bekr'in arkasında namaz kıldı. Kalkmak istediği zaman ise: *"Usâme b. Zeyd'i çağır"* buyurdu. Usâme gelince ise sırtını onun göğsüne dayadı. Bu, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kıldığı son namazdı. Bu rivayet Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Ebû Bekr'in arkasında kıldığı bu sabah namazının, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kıldığı son namaz olduğuna delâlet eder. Meğâzi âlimlerinin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu namazı bitirince Usâme b. Zeyd'i çağırmış ve ona vasiyette bulunmuştu.

قُلْتُ: فَالَّذِي تَدُلُّ عَلَيْهِ هَذِهِ الرِّوَايَاتُ مَعَ مَا تَقَدَّمَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى خَلْفَهُ فِي تِلْكَ الْأَيَّامِ الَّتِي كَانَ يُصَلِّي بِالنَّاسِ مَرَّةً. وَصَلَّى أَبُو بَكْرٍ خَلْفَهُ مَرَّةً.

وَعَلَى هَذَا حَمَلَهُمَا الشَّافِعِيُّ (رحِمَهُ اللهُ) فِي مَغَازِي مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، وَغَيْرِهِ، بَيَانُ الصَّلَاةِ الَّتِي صَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ بَعْضَهَا خَلْفَ أَبِي بَكْرٍ، وَهِيَ صَلَاةُ الصُّبْحِ مِنْ يَوْمِ الِاثْنَيْنِ.

وَفِيمَا رُوِّينَا عَنْ عُبَيْدِ اللهِ عَنْ عَائِشَةَ، وَابْنِ عَبَّاسٍ بَيَانُ الصَّلَاةِ الَّتِي صَلَّاهَا أَبُو بَكْرٍ خلفه بعد ما افْتَتَحَهَا بِالنَّاسِ. وَهِيَ صَلَاةُ الظُّهْرِ مِنْ يَوْمِ السَّبْتِ، أَوِ الْأَحَدِ، فَلَا يَتَنَافَيَانِ.

Derim ki: Bu ve daha önceki rivayetler, Hz. Ebû Bekr'in halka namaz kıldırdığı günlerde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) onun arkasında bir defa namaz kıldığına delalet etmektedir. Hz. Ebû Bekr ise (halka namaz kıldırırken kendisi) Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) uyarak namaz kılmıştır. Mûsa b. Ukbe'nin Megâzî'sinde ve başkasının da belirttiği üzere Şâfiî, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Ebû Bekr'in ardında kıldığı namazın, pazartesi günü kıldığı sabah namazı olduğunu söylemiştir.

Ubeydullah kanalıyla, Hz. Âişe ile İbn Abbâs'tan naklettiğimiz hadiste Ebû Bekr'in, halka namaz kıldırmaya başladıktan sonra Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) uyarak kıldığı namaz, cumartesi veya pazar günü ve öğle namazı olduğunun zikredilmesi, bu rivayetle çelişmemektedir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَقْرِيرِ النَّبِيِّ ﷺ أَبَا بَكْرٍ عَلَى آخِرِ صَلَاةٍ صَلَّاهَا بِالنَّاسِ فِي حَيَاتِهِ وَإِشَارَتِهِ إِلَيْهِمْ بِإِتْمَامِهَا خَلْفَهُ. وَارْتِضَائِهِ صَنِيعَهُمْ، وَذَلِكَ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ مِنْ يَوْمِ الِاثْنَيْنِ، وَهُوَ الْيَوْمُ الَّذِي تُوُفِّيَ فِيهِ، وَقَوْلِ مَنْ زَعَمَ أَنَّهُ خَرَجَ، فَصَلَّى مِنْهَا رَكْعَةً خَلْفَ أَبِي بَكْرٍ بعد ما أَمَرَهُ بِالتَّقَدُّمِ ثُمَّ صَلَّى لِنَفْسِهِ أُخْرَى

Hz. Peygamber'in (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM) Hayatta İken Ebû Bekr'in Halka Namaz Kıldırmasını Onaylaması, Namazı Tamamlamaları İçin Sahabeye İşaret Etmesi, Yaptıklarından Memnun Olması —ki Bu, Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM) Vefat Ettiği Gün Olan Pazartesi Günü Sabah Namazında Gerçekleşmiştir.— Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM) Yanlarına Çıkıp Ebû Bekr'in Ardında Bir Rekat Kıldığını ve Sonra Bir Rekat Daha Kılıp Namazı Tamamladığını İddia Edenler

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بن إِسحاق الصَّغَانِيُّ، وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، قَالَ: أَخْبَرَنِي شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ

الأَنْصَارِيُّ، وَكَانَ تَبِعَ النَّبِيَّ ﷺ عَشْرَ سِنِينَ، وَخَدَمَهُ وَصَحِبَهُ، أَنَّ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقَ كَانَ يُصَلِّي لَهُمْ فِي وَجَعِ النَّبِيِّ ﷺ الَّذِي تُوُفِّيَ فِيهِ، حَتَّى إِذَا كَانَ يَوْمُ الِاثْنَيْنِ- وَهُمْ صُفُوفٌ فِي الصَّلَاةِ- كَشَفَ النَّبِيُّ ﷺ سِتْرَ الْحُجْرَةِ، يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ وَهُوَ قَائِمٌ كَأَنَّ وَجْهَهُ وَرَقَةُ مُصْحَفٍ ، ثُمَّ تَبَسَّمَ يضحك، قال: فهممنا أَنْ نُفْتَتَنَ وَنَحْنُ فِي الصَّلَاةِ مِنْ فَرَحٍ بِرُؤْيَةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَنَكَصَ أَبُو بَكْرٍ عَلَى عَقِبَيْهِ لِيَصِلَ الصَّفَّ، وَظَنَّ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَارِجٌ إِلَى الصَّلَاةِ، قَالَ: فَأَشَارَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ بِيَدِهِ أَنْ أَتِمُّوا صَلَاتَكُمْ، ثُمَّ دَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ وَأَرْخَى السِّتْرَ، فَتُوُفِّيَ مِنْ يَوْمِهِ ذَلِكَ.

لَفْظُ حَدِيثِ الْقَطَّانِ، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي الْيَمَانِ ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ، وَمَعْمَرٍ، وَابْنِ عُيَيْنَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ .

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber on yıl yaşayıp ona hizmet ederek sohbetinde bulunan Enes b. Mâlik bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından önceki hastalığında Hz. Ebû Bekr sahabeye namaz kıldırıyordu. Pazartesi günü namaza durmak için saf tutmuşken Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) odanın perdesini kaldırıp cemaati seyretmeye başladı. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzü, mushaf yaprağı gibi parlaktı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) tebessüm ederek gülünce, sevinçten neredeyse namazı bozacaktık. (Onu gören) Ebû Bekr, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) namaz için çıktığını zannedip geri çekilmek isteyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) namazı tamamlamamız için işaret etti, sonra içeri girip perdeyi kapattı. O gün de vefat etti.

Hadisin lafzı Kattân'a aittir. Buhârî bunu *Sahîh*'te Ebu'l-Yemân'dan, Müslim de Sâlih b. Keysân, Ma'mer ve İbn Uyeyne'den, hepsi de Zührî'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ بْنِ يُوسُفَ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: لَمْ يَخْرُجْ إِلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ ثَلَاثًا فَأُقِيمَتِ الصَّلَاةُ. فَذَهَبَ أَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي بِالنَّاسِ فَرَفَعَ النَّبِيُّ ﷺ الْحِجَابَ. فَمَا رَأَيْنَا مَنْظَرًا أَعْجَبَ إِلَيْنَا مِنْهُ، حِينَ وَضَحَ لَنَا

---

[1] Buhârî, *ezân* 45 (680), Müslim, *salât* 4 (21).

وَجْهُ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَيُومِئُ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى أَبِي بَكْرٍ أَنْ يَتَقَدَّمَ. فَأَرْخَى نَبِيُّ اللهِ ﷺ الْحِجَابَ. فَلَمْ يُوصَلْ إِلَيْهِ حَتَّى مَاتَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ، مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الصَّمَدِ بْنِ عَبْدِ الْوَارِثِ، عَنْ أَبِيهِ.

فَهَذَانِ عَدْلَانِ شَهِدَا بِذَلِكَ عَلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، وَقَدْ رَوَى عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبَّاسٍ ابْنُ عَمِّ رَسُولِ اللهِ ﷺ مَا يُؤَكِّدُ رِوَايَةَ أَنَسٍ، وَيَشْهَدُ لَهَا بِالصِّحَّةِ.

Enes b. Mâlik der ki: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) üç gün boyunca yanımıza çıkmadı. Kâmet getirilip Ebû Bekr namaz kıldırmak için öne geçince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) odanın perdesini kaldırdı. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzü bize görününce onun yüzü kadar hayret verici bir manzara görmedik. Yüzü çok hoşumuza gitti. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Ebû Bekr'in mihraba geçmesi için işaret etti. Kendisi de perdeyi tekrar indirdi. Vefat edinceye kadar artık yanına gidilemedi.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Ebû Ma'mer'den; Müslim ise Abdussamed b. Abdulvâris kanalıyla babasından rivayet etmiştir.[1]

Bu iki hadis te Enes b. Mâlik'in önceki rivayetlerine şahitlik etmektedir. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) amcasının oğlu Abdullah b. Abbâs, Enes'in bu rivayetini destekleyen ve hadisin sahih olduğuna şahitlik eden bir rivayette bulunmuştur.↓

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ سُحَيْمٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَعْبَدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَشَفَ السِّتَارَةَ وَالنَّاسُ صُفُوفٌ خَلْفَ أَبِي بَكْرٍ فَقَالَ: أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّهُ لم يبق من مُبَشِّرَاتِ النُّبُوَّةِ إِلَّا الرُّؤْيَا الصَّالِحَةِ، يَرَاهَا الْمُسْلِمُ أَوْ تُرَى لَهُ، أَلَا وَإِنِّي نُهِيتُ أَنْ أَقْرَأَ رَاكِعًا أَوْ سَاجِدًا. فَأَمَّا الرُّكُوعُ فَعَظِّمُوا فِيهِ الرَّبَّ، وَأَمَّا السُّجُودُ فَاجْتَهِدُوا فِي الدُّعَاءِ. فَقَمِنٌ أَنْ يُسْتَجَابَ لَكُمْ.

---

[1] Buhârî, *ezân* (46) ve Müslim, *salât* 21 (100).

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ مَنْصُورٍ، وَغَيْرِهِ، عَنْ سُفْيَانَ

İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre halk Ebû Bekr'in ardında saf tutmuşken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) perdeyi kaldırdı ve şöyle buyurdu: *"Ey İnsanlar! Müslümanın göreceği veya ona gösterilecek salih rüya dışında nübüvvetin müjdecilerinden hiçbir şey kalmadı. Bilin ki, rükû ve secdede Kur'ân okumam yasaklanmıştır. Rükûda Rabbi ta'zîm edin, secdede ise dua etmeye çalışın. Zira secde halinde duanıza icabet edilmesi umulur."*

Müslim bunu *Sahîh*'te Saîd b. Mansur ve başkası kanalıyla Süfyân'dan rivayet etmiştir.[1]

وأخبرنا أبو الحسن، علي بن محمد بن علي المقرئ، قال: حدثنا الحسن بن محمد بن إسحاق، قال: حدثنا يوسف بن يعقوب القاضي، قال: حدثنا أبو الربيع، قال: حدثنا إسماعيل بن جعفر، قال: حدثنا سليمان بن سحيم، مولى العباس، عن إبراهيم بن عبد الله بن معبد بن عباس، بن عبد المطلب، عن أبيه، عن عبد الله، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: كَشَفَ رَسُولُ اللهِ ﷺ السِّتْرَ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ مَعْصُوبٌ فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ. فَقَالَ: اللهُمَّ هَلْ بَلَّغْتُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ أَنَّهُ لَمْ يَبْقَ مِنْ مُبَشِّرَاتِ النُّبُوَّةِ إِلَّا الرُّؤْيَا، يَرَاهَا الْعَبْدُ الصَّالِحُ أَوْ تُرَى لَهُ، أَلَا وَإِنِّي قَدْ نُهِيتُ عَنِ الْقِرَاءَةِ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ. فَإِذَا رَكَعْتُمْ فَعَظِّمُوا اللهَ، وَإِذَا سَجَدْتُمْ فَاجْتَهِدُوا فِي الدُّعَاءِ. فَإِنَّهُ قَمِنٌ أَنْ يُسْتَجَابَ لَكُمْ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَيُّوبَ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ جَعْفَرٍ

İbn Abbâs der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından önceki hastalığında perdeyi kaldırıp üç defa şöyle dedi: *"Allahım! Tebliğ ettim mi? Salih kulun göreceği veya ona gösterilecek salih rüya dışında nübüvvetin müjdecilerinden geriye hiçbir şey kalmadı. Bilin ki, rükû ve secdede Kur'ân okumam yasaklanmıştır. Rükûda Rabbi ta'zîm edin, secdede ise dua etmeye çalışın. Zira secde halinde duanıza icabet edilmesi umulur."*

Müslim bunu *Sahîh*'te Yahyâ b. Eyyûb kanalıyla İsmâil b. Câfer'den rivayet etmiştir.[2]

---

[1] Müslim, *salât* 41 (207) ve Ahmed (1/155).

[2] Müslim, *salât* 41 (207).

الَّذِي يَدُلُّ عَلَيْهِ حَدِيثُ أُمِّ الْفَضْلِ بِنْتِ الْحَارِثِ، ثُمَّ حَدِيثُ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ، عَنْ عَائِشَةَ وَابْنِ عَبَّاسٍ. ثُمَّ حَدِيثُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ ﷺ صَلَّى بِالنَّاسِ صَلَاةَ الْعِشَاءِ الْآخِرَةِ، لَيْلَةَ الْجُمُعَةِ. ثُمَّ صَلَّى بِهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، ثُمَّ خَمْسَ صَلَوَاتٍ يَوْمَ السَّبْتِ، ثُمَّ خَمْسَ صَلَوَاتٍ يَوْمَ الْأَحَدِ، ثُمَّ صَلَّى بِهِمْ صَلَاةَ الصُّبْحِ يَوْمَ الِاثْنَيْنِ، وَتُوُفِّيَ النَّبِيُّ ﷺ مِنْ ذَلِكَ الْيَوْمِ، وَكَانَ قَدْ خَرَجَ فِيمَا بَيْنَ ذَلِكَ- حِينَ وَجَدَ مِنْ نَفْسِهِ خِفَّةً- لِصَلَاةِ الظُّهْرِ إِمَّا يَوْمَ السَّبْتِ، وَإِمَّا يَوْمَ الْأَحَدِ، بعد ما افْتَتَحَ أَبُو بَكْرٍ صَلَاتَهُ بِهِمْ. فَافْتَتَحَ صَلَاتَهُ، وَعَلَّقُوا صَلَاتَهُمْ بِصَلَاتِهِ، وَهُوَ قَاعِدٌ وَهُمْ قِيَامٌ، وَصَلَّى مَرَّةً أُخْرَى خَلْفَ أَبِي بَكْرٍ فِي رِوَايَةِ نُعَيْمِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ وَمَنْ تَابَعَهُ، فَيَكُونُ جُمْلَةُ مَا صَلَّى بِهِمْ أَبُو بَكْرٍ فِي حَيَاةِ النَّبِيِّ ﷺ مَعَ مَا افْتَتَحَهَا قَبْلَ خُرُوجِهِ سَبْعَ عَشْرَةَ صَلَاةً.

Ümmü'l-Fadl binti'l-Hâris'in, ayrıca Ubeydullah b. Abdillah b. Utbe'nin Hz. Âişe ve İbn Abbâs'tan naklettikleri ile Abdulaziz b. Suheyb'in, Enes b. Mâlik'ten naklettiği Ebû Bekr'in cuma gecesi halka yatsı namazını kıldırdığı, sonra cuma günü beş vakit namaz kıldırdığı, sonra cumartesi günü beş vakit, sonra pazar günü beş vakit, pazartesi günü de sabah namazını kıldırdığı, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) o gün vefat ettiği, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kendini iyi hissedince cumartesi veya pazar günü Hz. Ebû Bekr öğle namazına başladıktan sonra yanlarına çıktığı, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) oturarak, onların ise ayakta ona uyarak namaz kıldığı, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) başka bir defa Ebû Bekr'in ardında namaz kıldığıyla ilgili Ebû Hind ve başkasının da mutabaat ettiği rivayetler, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) hayattayken Ebû Bekr'in cemaate on yedi vakit namaz kıldırdığına delalet etmektedir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْجَهْمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَرَجِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَاقِدِيُّ، قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا بَكْرِ بْنَ أَبِي سَبْرَةَ كَمْ صَلَّى أَبُو بَكْرٍ بِالنَّاسِ؟ قَالَ: سَبْعَ عَشْرَةَ صَلَاةً. قُلْتُ: مَنْ أَخْبَرَكَ؟ قَالَ: أَيُّوبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي صَعْصَعَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ ﷺ. قُلْتُ: وَقَدْ ذَهَبَ مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ، فِي مَغَازِيهِ، إِلَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَرَجَ فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ مِنْ يَوْمِ الِاثْنَيْنِ، حَتَّى وَقَفَ إِلَى جَنْبِ أَبِي بَكْرٍ، فَصَلَّى خَلْفَهُ رَكْعَةً، فَلَمَّا سَلَّمَ أَبُو بَكْرٍ أَتَمَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ الرَّكْعَةَ الْآخِرَةَ. وَكَذَلِكَ هُوَ فِي مَغَازِي أَبِي الْأَسْوَدِ، عَنْ عُرْوَةَ.

Vâkıdî der ki: Ebû Bekr b. Ebî Sebre'ye: "Ebû Bekr halka kaç vakit namaz kıldırmıştı?" diye sorduğumda: "On yedi vakit" cevabını verdi. Ben: "Bunu sana kim söyledi?" diye sorunca ise: "Eyyûb b. Abdirrahman b. Ebî Sa'sa'a, babasından, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından bir kişiden nakletti" cevabını verdi.

Derim ki: Mûsa b. Ukbe, *Megâzî*'sinde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) pazartesi günü sabah namazında cemaatin yanına çıkıp Hz. Ebû Bekr'in yanında durarak ardında bir rekat kıldığını, Ebû Bekr namazı bitirince Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bir rekat daha kılarak namazı tamamladığını bildirmiştir. Ebu'l-Esved'in *Meğâzî*'sinde Urve'den naklettiği de aynı şekildedir.

وَذَلِكَ يُوَافِقُ مَا رُوِّينَاهُ عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ فِي صَلَاةِ النَّبِيِّ ﷺ خَلفَ أَبِي بَكْرٍ، وَرِوَايَةَ نُعَيْمُ بْنُ أَبِي هِنْدَ، وَغَيْرِهِ فِي حَدِيثِ عَائِشَةَ، وَلَا يُنَافِي مَا رَوَيْنَا، عَنِ الزُّهْرِيِّ وَغَيْرِهِ، عَنْ أَنَسٍ، وَيَكُونُ الْأَمْرُ فِيهِ مَحْمُولًا عَلَى أَنَّهُ رَآهُمْ وَهُمْ صُفُوفٌ خَلفَ أَبِي بَكْرٍ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى مِنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ، فَقَالَ مَا حَكَى هُوَ وَابْنُ عَبَّاسٍ، ثُمَّ خَرَجَ فَأَدْرَكَ مَعَهُ الرَّكْعَةَ الْآخِرَةَ، أَوْ خَرَجَ فَصَلَّى، ثُمَّ قَالَ مَا حَكِيَا، فَنَقَلَا بَعْضَ الْخَبَرِ، وَنَقَلَ غَيْرُهُمَا مَا تَرَكَاهُ، كَمَا نَقَلَ أَحَدُهُمَا فِيمَا رَوَيَاهُ ما ترك صَاحِبُهُ. وَبِاللهِ التَّوْفِيقُ .

Bu, "Humeyd — Sâbit — Enes b. Mâlik" kanalıyla Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Ebû Bekr'in ardında namaz kılmasıyla ilgili rivayete muvafakat etmektedir. Nuaym b. Ebî Hind ve başkasının Hz. Âişe'den olan rivayeti bizim Zührî ve başkası kanalıyla Enes'ten olan rivayetimize ters değildir. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sahabeyi ilk rekatta Ebû Bekr'in ardında namaz kılarken görmüş, Enes ve İbn Abbâs'ın da belirttiği şeyi söylemiş, (tekrar eve girdikten sonra) çıkıp ikinci rekata yetişerek bir rekat kılmış olabilir. Veya söylediklerini namazı bitirdikten sonra söylemiş olabilir. Bu şekilde de Enes ve İbn Abbâs hadisin bir kısmını nakletmiş, başkaları da diğer kısmını nakletmiş olabilir. Enes ve İbn Abbâs ta ikisinden biri diğerinin nakletmediği kısımları nakletmiştir. Doruya ulaşmak Allah'ın sayesindedir.[1]

---

[1] İbn kesîr, *el-Bidâye* (5/235).

أخبرنا أبو الحسين بن الفضل القطان، قال: أخبرنا عبد الله بن جعفر، قال: حدثنا يعقوب بن سفيان، قال: حدثنا إبراهيم بن المنذر، قال: حدثنا محمد بن فليح عن موسى بن عقبة، قال: قال ابن شهاب (ح). وأخبرنا أبو الحسين بن الفضل، قال: أخبرنا أبو بكر محمد بن عبد الله بن أحمد بن عتاب العبدي، قال: حدثنا القاسم بن عبد الله بن المغيرة، قال: حدثنا إسماعيل بن أويس، قال: حدثنا إسماعيل بن إبراهيم بن عقبة، عن عمه موسى بن عقبة، قال: قدم رسول الله ﷺ المدينة، يعني من حجة الوداع، فعاش بالمدينة حين قدمها. بعد صدرة المحرم، واشتكى في صفر، فوعك أشد الوعك، واجتمع إليه نساؤه كلهن يمرضنه. وقال نساؤه: يا رسول الله إنه ليأخذك وعك ما وجدنا مثله على أحد قط [غيرك] . فقال رسول الله ﷺ: كما يعظم لنا الأجر، كذلك يشتد علينا البلاء. واشتد عليه الوعك أياما، وهو في ذلك ينحاز إلى الصلوات حتى غلب فجاءه المؤذن فآذنه بالصلاة فنهض، فلم يستطع من الضعف، ونساؤه حوله، فقال للمؤذن: اذهب إلى أبي بكر فأمره فليصل فقالت عائشة: يا رسول الله إن أبا بكر رجل رقيق: وإنه إن أقام في مقامك بكى فأمر عمر بن الخطاب فليصل بالناس. فقال: مروا أبا بكر فليصل بالناس. قالت: فعدت فقال: مروا أبا بكر فليصل بالناس، إنكن صواحب يوسف. قالت: فصمت عنه، فلم يزل أبو بكر يصلي بالناس، حتى كانت ليلة الإثنين من شهر ربيع الأول، فأقلع عن رسول الله ﷺ الوعك، فأصبح مفيقا، فغدا إلى صلاة الصبح يتوكأ على الفضل بن عباس، وغلام له يدعى نوبا ورسول الله ﷺ بينهما، وقد سجد الناس مع أبي بكر من صلاة الصبح، وهو قائم في الأخرى، فتخلص رسول الله ﷺ الصفوف، يفرجون له، حتى قام إلى جنب أبي بكر، فاستأخر أبو بكر عن رسول الله ﷺ فأخذ رسول الله ﷺ بثوبه، فقدمه في مصلاه فصفا جميعا، ورسول الله ﷺ جالس، وأبو بكر قائم يقرأ القرآن، فلما قضى أبو بكر قرآنه، قام رسول الله ﷺ فركع معه الركعة الآخرة ، ثم جلس أبو بكر حين قضى سجوده، يتشهد والناس جلوس، فلما سلم، أتم رسول الله ﷺ الركعة الآخرة، ثم انصرف إلى جزع من جزوع المسجد، والمسجد يومئذ سقفه من جريد، وخوص، ليس على السقف كثير طين، إذا كان المطر امتلأ المسجد طينا، إنما هو كهيئة العريش.

İbn Şihâb ile Mûsa b. Ukbe derler ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Vedâ haccından sonra Medine'ye döndü ve Muharrem ayından sonra Safer ayında

hastalandı ve hastalığı ağırlaştı. Bütün hanımları yanında toplanıp ona baktılar. Hanımları: "Ey Allah'ın Resûlü! Öyle acı çektiğini görüyoruz ki, böyle bir acıyı başkasının çektiğini görmedik" deyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Bize verilen ecir daha büyük olduğu gibi, başımıza gelen musibet te daha büyük olur"*** karşılığını verdi.

Günlerce bu acı devam ederken bu sırada cemaatle namaza devam ediyordu. Sonunda müezzin gelip onu namaza çağırınca kalkmaya çalıştı, ancak güçsüzlüğünden dolayı kalkamadı. Hanımları da etrafındaydı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) müezzine: ***"Ebû Bekr'e git ve halka namaz kıldırmasını söyle"*** deyince Hz. Âişe: "Ey Allah'ın Resûlü! Ebû Bekr yufka yürekli biridir. Senin yerine geçerse ağlar. Ömer b. el-Hattâb'a emret te namazı o kıldırsın" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Siz kadınlar, Yûsuf zamanındaki kadınların karakterindesiniz"*** buyurdu. Hz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) böyle deyince sustum ve Rebîu'l-Evvel ayının pazartesi gününe kadar Ebû Bekr halka namaz kıldırdı. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ağrıları dinip kendine gelince, Fadl b. el-Abbâs ve Nûb adında bir kölesine yaslanarak Mescid'e çıktı. Halk Ebû Bekr'e uymuş sabah namazını kılıyordu. Ebû Bekr ikinci rekatın kıyamındaydı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) safları aşarken ona yol açtılar ve Ebû Bekr'in yanına gelince Ebû Bekr geri çekilmek istedi, ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) elbisesinden tutup mihraptaki yerine geçirdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) oturuyor, Ebû Bekr ayakta okuyordu. Ebû Bekr okumasını bitirince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kalktı ve onunla birlikte son rekatın rükusunu yaptı. Ebû Bekr oturup secde teşehhüdünü bitirip selam verdikten sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kalkıp diğer rekatı kıldı, sonra Mescid'in direklerinden birine yaslandı. O zaman Mescid'in tavanı hurma dalı ve yaprağıyla kapatılmıştı. Tavanda fazla çamur yoktu. Yağmur yağdığı zaman Mescid çamurla dolardı. Mescid o zaman sanki bir çardak gibiydi.

وَكَانَ أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ قَدْ تَجَهَّزَ لِلْغَزْوِ، وَخَرَجَ فِي ثَقْلِهِ إِلَى الْجُرُفِ، فَأَقَامَ تِلْكَ الأَيَّامَ بِشَكْوَى رسول الله ﷺ، وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَدْ أَمَّرَهُ عَلَى جيش عامتهم الْمُهَاجِرُونَ، فِيهِمْ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، وَأَمَرَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ يُغِيرَ عَلَى مُؤْتَةَ، وَعَلَى جَانِبِ فِلَسْطِينَ- حَيْثُ أُصِيبَ زَيْدُ بْنُ حَارِثَةَ، وَجَعْفَرُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، وَعَبْدِ اللهِ بْنُ رَوَاحَةَ- فَجَلَسَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى ذَلِكَ الْجِذْعِ، وَاجْتَمَعَ إِلَيْهِ الْمُسْلِمُونَ يُسَلِّمُونَ عَلَيْهِ، وَيَدْعُونَ لَهُ بِالْعَافِيَةِ،

وَدَعَا رَسُولُ اللهِ ﷺ أُسَامَةَ ابن زَيْدٍ فَقَالَ: اغْدُ عَلَى بَرَكَةِ اللهِ، وَالنَّصْرِ وَالْعَافِيَةِ، ثُمَّ أَغِرْ حَيْثُ أَمَرْتُكَ أَنْ تُغِيرَ. قَالَ أُسَامَةُ: يَا رَسُولَ اللهِ قَدْ أَصْبَحْتَ مُفِيقًا، وَأَرْجُو أَنْ يكون الله ﷻ قَدْ عافاك، فائذن لي، فَأَمْكُثَ حَتَّى يَشْفِيَكَ اللهُ، فَإِنِّي إِنْ خَرَجْتُ وَأَنْتَ على هذه الْحَالِ، خَرَجْتُ وَفِي نَفْسِي مِنْكَ قُرْحَةٌ، وَأَكْرَهُ أَنْ أَسْأَلَ عَنْكَ النَّاسَ، فَسَكَتَ عَنْهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ، وَقَامَ، فَدَخَلَ بَيْتَ عَائِشَةَ، وَدَخَلَ أَبُو بَكْرٍ عَلَى ابْنَتِهِ عَائِشَةَ، فَقَالَ: قَدْ أَصْبَحَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مُفِيقًا، وَأَرْجُو أَنْ يكون اللهَ ﷻ قَدْ شَفَاهُ، ثُمَّ رَكِبَ فلحق بأهله بالسّناح، وَهُنَالِكَ كَانَتِ امْرَأَتُهُ حَبِيبَةُ بِنْتُ خَارِجَةَ بْنِ أَبِي زُهَيْرٍ أَخِي بَنِي الْحَارِثِ بْنِ الْخَزْرَجِ، وَانْقَلَبَتْ كُلُّ امْرَأَةٍ مِنْ نِسَاءِ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِلَى بَيْتِهَا. وَذَلِكَ يَوْمُ الاثْنَيْنِ، وَوَعِكَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حِينَ رَجَعَ أَشَدَّ الْوَعْكِ. وَاجْتَمَعَ إِلَيْهِ نِسَاؤُهُ، وَأَخَذَ بِالْمَوْتِ، فَلَمْ يَزَلْ كَذَلِكَ حَتَّى زَاغَتِ الشَّمْسُ مِنْ يَوْمِ الاثْنَيْنِ يُغْمَى، زَعَمُوا عَلَيْهِ السَّاعَةَ، ثُمَّ يَفِيقُ، ثُمَّ يَشْخَصُ بَصَرُهُ إِلَى السَّمَاءِ، فَيَقُولُ: فِي الرَّفِيقِ الْأَعْلَى مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ، وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقاً قَالَ ذَلِكَ- زَعَمُوا مِرَارًا- كُلَّمَا أَفَاقَ مِنْ غَشْيَتِهِ، فَظَنَّ النِّسْوَةُ أَنَّ الْمَلَكَ خَيَّرَهُ فِي الدُّنْيَا، وَيُعْطَى فِيهَا مَا أَحَبَّ، وَبَيْنَ الْجَنَّةِ فَيَخْتَارُ رَسُولُ اللهِ ﷺ الْجَنَّةَ، وَمَا عِنْدَ اللهِ مِنْ حُسْنِ الثَّوَابِ. وَاشْتَدَّ بِرَسُولِ اللهِ ﷺ الْوَجَعُ، فَأَرْسَلَتْ فَاطِمَةُ إِلَى عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، وَأَرْسَلَتْ حَفْصَةُ إِلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، وَأَرْسَلَتْ كُلُّ امْرَأَةٍ إِلَى حَمِيمِهَا، فَلَمْ يَرْجِعُوا حَتَّى تُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى صَدْرِ عَائِشَةَ فِي يَوْمِهَا: يَوْمِ الاثْنَيْنِ حِينَ زَاغَتِ الشَّمْسُ لِهِلَالِ شَهْرِ رَبِيعٍ الْأَوَّلِ ﷺ.

Usâme de gazveye çıkmak için hazırlıklarını yapmıştı. Usâme hareket için Medine dışındaki Curuf mevkine gidip, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hastalığı sebebiyle bu günleri orada geçirdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), onu aralarında Hz. Ömer'in de olduğu çoğunluğu Muhacirlerden oluşan orduya komutan yapmıştı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onlara Zeyd b. Hârise, Câfer b. Ebî Tâlib ve Abdullah b. Revâha'nın şehid olduğu Mûte ve Filistin taraflarına hücum emri vermişti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) o direğe yaslanınca Müslümanlar etrafını sarıp selam vererek afiyet dilediler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Usâme'yi çağırıp: *"Haydi, Allah'ın bereketiyle yola çık! Allah yardımcın olsun, afiyet versin. Sonra sana emrettiğim şekilde hücum et"* buyurunca, Usâme: "Ey Allah'ın Resûlü! Bugün seni biraz daha iyi gördük.

Umarım ki, Allah sana şifa verecek. Müsaade etsen de, Allah sana şifa verene kadar burada kalsam. Zira sen bu haldeyken gidersem içimde bir yara ile yola gideceğim. Senin halini insanlara sormak istemiyorum" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona cevap vermeden kalkıp Hz. Âişe'nin odasına gitti. Ebû Bekr de gelip kızının yanına girerek: "Resûlullah bugün bayağı kendine gelmiş, umarım ki, Allah ona şifa verecek" deyip sonra da Sunah mahallesinde bulunan ve Hârise b. el-Hazrec kabilesinden olan hanımı Habîbe binti Hârice b. Ebî Züheyr'in yanına gitti.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bütün hanımları da Hz. Âişe'nin evinde toplandı. Bir pazartesi günüydü. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ağrısı birden çok şiddetlendi. Hanımları başına toplandı. Artık ölüme doğru gidiyordu. Baygın bir halde o gün güneş battı. Bir ara gözlerini açtı ve gözlerini semâya doğru dikerek: ***"Refik-i A'la'ya... İşte onlar Allah'ın nimetine eriştirdiği peygamberlerle, dosdoğru olanlar, şehidler ve iyilerle beraberdirler. Onlar ne iyi arkadaştırlar"***[1] dedi.

Denildiğine göre bunu her ayılışında defalarca söyledi. Hanımlarının dediğine göre o esnada melek Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip, dünya ile cennet arasındaki tercihini bildirmiş, o da cennet ve Allah katında olanları tercih etmişti.

Durumu ağırlaşınca Hz. Fâtıma, Ali b. Ebî Tâlib'e, Hz. Hafsa Ömer b. el-Hattâb'a, diğerleri de yakınlarına haber gönderdiler, ancak onlar gelmeden, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Âişe'nin nöbet gününde Pazartesi gecesi, Rebîül-Evvel ayının hilâlinde Hz. Âişe'nin kucağında vefat etti.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْبَغْدَادِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ خَالِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْأَسْوَدِ، عَنْ عُرْوَةَ، قَالَ: صَدَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَنْ حَجَّةِ التَّمَامِ، فَقَدِمَ الْمَدِينَةَ، فَاشْتَكَى فِي صَفَرٍ، وَوَعَكَ أَشَدَّ الْوَعْكِ، فَذَكَرَ مَعْنَى مَا رُوِّينَا عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ .

Urve: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Vedâ haccından dönüp Medine'ye gelince Safer ayında hastalanıp hastalığı ağırlaştı" deyip Mûsa b. Ukbe'nin hadisi gibi bir rivayette bulundu.

---

[1] Nisâ Sur. 69

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ، قَالَ: صَلَّى أَبُو بَكْرٍ بِالنَّاسِ صَلَاةَ الصُّبْحِ، فَجَاءَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَجَلَسَ إِلَى جَنْبِ أَبِي بَكْرٍ، فَصَلَّى، وَهُوَ عَاصِبٌ رَأْسَهُ، فَلَمَّا فَرَغَ مِنَ الصَّلَاةِ، أَقْبَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى النَّاسِ رَافِعًا صَوْتَهُ، حَتَّى خَرَجَ مِنْ بَابِ الْمَسْجِدِ يَقُولُ: أَيُّهَا النَّاسُ سُعِّرَتِ النَّارُ، وَأَقْبَلَتِ الْفِتَنُ كَقِطَعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ.

وَهَذَا الْمُرْسَلُ شَاهِدٌ لِمَا تَقَدَّمَ، وَلَيْسَ فِيهِ بَيَانُ مَا أَدْرَكَ مِنْ صَلَاتِهِ، وَمَا سَبَقَهُ بِهِ، وَهُوَ فِيمَا تَقَدَّمَ- وَاللهُ أَعْلَمُ-.

İbn Ebî Muleyke der ki: Ebû Bekr halka sabah namazını kıldırırken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gelip onun yanında oturdu ve başını bağlamış bir şekilde namaz kıldı. Namazı bitirince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) halka dönüp sesini yükselterek Mescid'in kapısından çıkıncaya kadar: ***"Ey insanlar! Cehennem harlandı ve fitneler karanlık bir gece parçası gibi hücuma geçti"*** dedi.

Bu hadis mürseldir ve önceki hadisin şahididir.

Bu hadiste Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) namazın hangi rekatına yetiştiği zikredilmemiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الْخَالِقِ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْخَالِقِ الْمُؤَذِّنُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ خَنْبٍ الْبُخَارِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْمَاعِيلَ التِّرْمِذِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الْعَزِيزِ الرَّبَذِيِّ، عَنْ مُصْعَبِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ شُرَحْبِيلَ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَتْ: كَشَفَ رَسُولُ اللهِ ﷺ سِتْرًا، أَوْ فَتَحَ بَابًا، لَا أَدْرِي أَيُّهُمَا، قَالَ مُصْعَبٌ: فَنَظَرَ إِلَى النَّاسِ وَرَاءَ أَبِي بَكْرٍ يُصَلُّونَ، فَحَمِدَ اللهَ ﷺ، وَسُرَّ بِالَّذِي رَأَى مِنْهُ، وَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ مَا مِنْ نَبِيٍّ يَتَوَفَّاهُ اللهُ حَتَّى يَؤُمَّهُ رَجُلٌ مِنْ أُمَّتِهِ، أَيُّهَا النَّاسُ، أَيُّمَا عَبْدٌ مِنْ أُمَّتِي أُصِيبَ بِمُصِيبَةٍ مِنْ بعدي، فليتعزا بِمُصِيبَتِهِ بِي عَنْ مُصِيبَتِهِ الَّتِي يُصَابُ بِهَا مِنْ بَعْدِي، فَإِنَّ أَحَدًا مِنْ أُمَّتِي لَنْ يُصَابَ بِمُصِيبَةٍ بَعْدِي، أَشَدَّ مِنْ مُصِيبَتِهِ بِي» .

قُلْتُ: مَعْنَى مَا فِي أَوَّلِ هَذَا الْحَدِيثِ مَوْجُودٌ فِيمَا رُوِّينَا عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، وَابْنِ عَبَّاسٍ، وَأَمَّا آخِرُ الْحَدِيثِ، فَلَمْ أَجِدْ لَهُ شَاهِدًا صَحِيحًا، وَاللهُ أَعْلَمُ.

Hz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) perdeyi kaldırdı –veya kapıyı açtı (emin olmayan Mus'ab'dır)- ve Hz. Ebû Bekr'in ardında namaz kılan halka bakıp gördüklerinden memnun olarak Allah'a hamd etti ve şöyle dedi: *"Allah'a hamd olsun. Allah, ümmetinden bir adam kendisine imamlık yapmadıkça bir peygamberi vefat ettirmez. Ey insanlar! Benden sonra başına herhangi bir sıkıntı ve acı bir olay gelen kişi, beni kaybetmenin büyük sıkıntı ve kederiyle o sıkıntı arasında karşılaştırma yaparak sıkıntısını hafifletsin. Zira ümmetimden hiç kimsenin başına, beni kaybetmenizin sıkıntısından daha ağır bir sıkıntı gelemez."*

Derim ki: Bu hadisin baş kısmının mânâsı, Enes b. Mâlik ve İbn Abbâs'ın hadisinde mevcuttur. Hadisin sonuyla ilgili sahîh bir şahit bulamadım. Allah en doğrusunu bilir.

بَابُ مَا يُؤْثَرُ عَنْهُ ﷺ مِنْ أَلْفَاظِهِ فِي مَرَضِ مَوْتِهِ، وَمَا جَاءَ فِي حَالِهِ عِنْدَ وَفَاتِهِ

Vefatından Önceki Hastalığında Söylediği Sözler ve Vefat Anı

قَدْ مَضَى قَوْلُهُ يَوْمَ الِاثْنَيْنِ «حِينَ كَشَفَ السِّتْرَ، وَمَضَى قَوْلُهُ قَبْلَ ذَلِكَ يَوْمَ الْخَمِيسِ» .

Pazartesi günü perdeyi açınca söyledikleri ve Perşembe günü söyledikleri daha önce geçmiştir.

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ مِلْحَانَ. حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنِ اللَّيْثُ، عَنْ عُقَيْلٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ أَنَّهُ قَالَ: أَخْبَرَنِي عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ اللهِ، أَنَّ عَائِشَةَ وَابْنَ عَبَّاسٍ، قَالَا: لَمَّا نَزَلَ بِرَسُولِ اللهِ ﷺ، طَفِقَ يَطْرَحُ خَمِيصَةً لَهُ عَلَى وَجْهِهِ، فَإِذَا اغْتَمَّ كَشَفَهَا عَنْ وَجْهِهِ، فَقَالَ وَهُوَ كَذَلِكَ : لَعْنَةُ اللهِ عَلَى الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى، اتّخذوا قبور أنبيائهم مساجدا- يحذّر مثل ما صنعوا -.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ بكير، وأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنِ اللَّيْثِ.

Hz. Âişe ile İbn Abbâs dediler ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hastalanınca kendisine ait bir örtüyü yüzünün üzerine koymaya başladı. Örtü yüzünün üzerinde iken nefes almada güçlük çekince, onu yüzünden kaldırdı ve şöyle

buyurdu: *"Allah'ın laneti yahudilerle hıristiyanlar üzerine olsun. Çünkü onlar peygamberlerinin kabirlerini mescid edindiler."* Hz. Peygamber bununla, onların yaptıklarını yapmaktan sakındırıyordu.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Yahyâ b. Bukeyr'den; Müslim ise başka bir yolla Leys'ten rivayet etmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، قَالَ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، حَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي حَكِيمٍ أَنَّهُ سَمِعَ عُمَرَ بْنَ عَبْدِ الْعَزِيزِ يَقُولُ: كَانَ مِنْ آخِرِ مَا تَكَلَّمَ بِهِ رَسُولُ الله ﷺ أَنْ قَالَ: «قَاتَلَ اللهُ الْيَهُودَ، وَالنَّصَارَى، اتخذوا قبور أنبيائهم مساجدا لَا يَبْقَيَنَّ دِينَانِ بِأَرْضِ الْعَرَبِ» .

Ömer b. Abdilazîz der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) son söylediği söz: *"Allah, Yahudilerle Hıristiyanları kahretsin. Çünkü onlar peygamberlerinin kabirlerini mescid (mabed) edindiler. Arap yurdunda iki din kalmasın"* sözüdür.

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ رَجَاءٍ الْأَدِيبُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ قَبْلَ مَوْتِهِ بِثَلَاثٍ: «أَحْسِنُوا الظَّنَّ بِاللهِ ﷻ» .

Câbir b. Abdillah der ki: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etmeden üç gün önce şöyle derken işittim: *"Yüce Allah hakkında (ölüm sonrası için) hüsnü zanda bulunun."*[1]

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مَحْمَوَيْهِ الْعَسْكَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقَلَانِسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ مَوْهَبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنْ سُلَيْمَانُ التَّيْمِيُّ (ح) . وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ. (ح) . وَأَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ عَبْدُ الْقَاهِرِ بْنُ طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الْعَدْلُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: كَانَتْ عَامَّةُ وَصِيَّةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ حِينَ

---

[1] Buhârî, *libâs* 19 (5815) ve Müslim, *mesâcid* 3 (22).

حَضَرَهُ الْمَوْتُ الصَّلَاةَ، وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ حَتَّى جَعَلَ يُغَرْغِرُ بِهَا فِي صَدْرِهِ، وَمَا يَفِيضُ بِهَا لِسَانُهُ. كَذَا قَالَ.

Enes der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefat anında nasihatlerinin geneli: ***"Namaz! Namazlarınıza dikkat edin! Elinizin altındakiler (köleler) konusunda dikkatli davranın"*** yönündeydi. Sonlara doğru bunu içinden geçiriyor, ancak söze dökemiyordu.[1]

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ سَفِينَةَ مَوْلَى أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، قَالَتْ: كَانَتْ عَامَّةُ وَصِيَّةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ عِنْدَ مَوْتِهِ الصَّلَاةَ، الصَّلَاةَ-، وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ. حَتَّى جَعَلَ يُلَجْلِجُهَا فِي صَدْرِهِ، وَمَا يَفِيضُ بِهَا بِلِسَانِهِ. كَذَا قَالَ.

Ümmü Seleme der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefat anında nasihatlerinin geneli: ***"Namaz! Namazlarınıza dikkat edin! Elinizin altındakiler konusunda dikkatli davranın"*** yönündeydi. Sonlara doğru bunu içinden geçiriyor, ancak söze dökemiyordu .

وَالصَّحِيحُ مَا أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا عَفَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا قَتَادَةُ، عَنْ أَبِي الْخَلِيلِ، عَنْ سَفِينَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَقُولُ فِي مَرَضِهِ: «اللهَ اللهَ الصَّلَاةَ، وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ، قَالَتْ: فَجَعَلَ يَتَكَلَّمُ به، وما يفيض .

وَرُوِّينَاهُ أَيْضًا عَنْ أُمِّ مُوسَى، عَنْ عَلِيٍّ، مُخْتَصَرًا.

Bunun sahîh olan diğer kanalında Ümmü Seleme der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) hastalandığı zaman: ***"Allah'tan sakının ve namazlarınıza dikkat edin! Elinizin altındakiler konusunda dikkatli davranın"*** yönündeydi. Bu sözleri konuşamayacak duruma gelinceye kadar tekrar etti.

Bu hadis Ümmü Mûsa kanalıyla Hz. Ali'den kısa metinli olarak nakledilmiştir.

---

[1] İbn Mâce, *vesâyâ* (2697).

أخبرنا أبو الحسن عليُّ بنُ محمّدِ بنِ علي المُقرئ، قالَ: أخبرنا الحسنُ ابن محمّدِ بنِ إسحاق، قال: حدّثنا يوسفُ بنُ يعقوبَ القاضي، قالَ: حدّثنا سُليمانُ بنُ حربٍ، قالَ: حدّثنا حمّادُ بنُ زيدٍ، عَنْ أيُّوب، عن ابنِ أبي مُليكَةَ، قال: قَالَتْ عَائِشَةُ: تُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي بَيْتِي، وَيَوْمِي، وَبَيْنَ سَحْرِي وَنَحْرِي، وَكَانَ جِبْرِيلُ عليه السلام يُعَوِّذُهُ بِدُعَاءٍ إِذَا مَرِضَ. فَذَهَبْتُ ادْعُوا بِهِ، فَرَفَعَ بَصَرَهُ إِلَى السَّمَاءِ وَقَالَ: فِي الرَّفِيقِ الْأَعْلَى.. [فِي الرَّفِيقِ الْأَعْلَى] وَدَخَلَ عبد الرحمن بن أبي بَكْرٍ، وَبِيَدِهِ جَرِيدَةٌ رَطْبَةٌ، فَنَظَرَ إِلَيْهَا، فَظَنَنْتُ أَنَّ لَهُ بِهَا حَاجَةً. قَالَتْ: فَأَخَذْتُهَا، فَنَفَضْتُهَا وَدَفَعْتُهَا إِلَيْهِ، فَاسْتَنَّ بِهَا أَحْسَنَ مَا كَانَ مُسْتَنًّا، ثُمَّ ذَهَبَ يَتَنَاوَلُهَا فَسَقَطَتْ مِنْ يَدِهِ. قَالَتْ: فَجَمَعَ اللهُ بَيْنَ رِيقِي وَرِيقِهِ فِي آخِرِ يَوْمٍ مِنَ الدُّنْيَا، وَأَوَّلِ يَوْمٍ مِنَ الْآخِرَةِ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ سُلَيْمَانَ بنِ حَرْبٍ

Hz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) benim evimde, benim günümde, başı göğsümle boğazım arasında (kucağımda) olduğu sırada vefat etti. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) hastalanınca Cibrîl ona gelip bir dua okurdu. Ben o duayı yapmaya başlayınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gözlerini semâya dikip: *"Refîku'l-A'lâ'ya"* dedi. Abdurrahman b. Ebî Bekr elinde yaş bir misvakla girince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona baktı. Ben onu istediğini düşünüp aldım ve yumuşatarak kendisine verdim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bununla güzelce dişlerini misvakladı. Sonra onu vermek isteyince elinden düştü. Yüce Allah, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) dünyadaki son, âhiretteki ilk gününde benim ağzımın ıslaklığıyla onun ağzının ıslaklığını birleştirdi.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Süleyman b. Harb'den rivayet etmiştir.[1]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سَهْلٍ الْفَقِيهُ بِبُخَارَى، قَالَ: حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَغْدَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ عَمْرٍو ابن زُهَيْرٍ الضَّبِّيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي حُسَيْنٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ أَنَّ أَبَا عمرو ذكر أَنَّ مَوْلَى عَائِشَةَ، أَخْبَرَهُ أَنَّ عَائِشَةَ كَانَتْ تَقُولُ: إِنَّ مِنْ نِعْمَةِ اللهِ عَلَيَّ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ تُوُفِّيَ فِي بَيْتِي، وَفِي يَوْمِي، وَبَيْنَ سَحْرِي وَنَحْرِي، وَأَنَّ اللهَ تَعَالَى جَمَعَ بَيْنَ ريقي وريقه عند الْمَوْتِ، قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيَّ أَخِي بِسِوَاكٍ مَعَهُ، وَأَنَا مُسْنِدَةٌ رَسُولَ اللهِ ﷺ إلى صَدْرِي فَرَأَيْتُهُ يَنْظُرُ إِلَيْهِ، وَقَدْ عَرَفْتُ أنه

---

[1] Buhârî, *meğâzi* 83 (4451).

يُحِبُّ السِّوَاكَ وَيَأْلَفُهُ. فَقُلْتُ: آخُذُهُ لَكَ؟ فَأَشَارَ بِرَأْسِهِ، أَيْ نَعَمْ، فَلَيَّنْتُهُ لَهُ فَأَمَرَّهُ عَلَى فِيهِ، وَبَيْنَ يَدَيْهِ رَكْوَةٌ، أَوْ عُلْبَةٌ فِيهَا مَاءٌ، فَجَعَلَ يُدْخِلُ يَدَهُ فِي الْمَاءِ، فَيَمْسَحُ بِهَا وَجْهَهُ، ثُمَّ يَقُولُ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ. إِنَّ لِلْمَوْتِ سَكَرَاتٍ ثُمَّ نَصَبَ إِصْبَعَهُ الْيُسْرَى، فَجَعَلَ يَقُولُ: فِي الرَّفِيقِ الْأَعْلَى.. فِي الرَّفِيقِ الْأَعْلَى، حَتَّى قُبِضَ، وَمَالَتْ يَدُهُ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنْ عِيسَى بْنِ يُونُسَ

Hz. Âişe şöyle derdi: "Allah'ın bana verdiği nimetlerden biri de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) evimde, benim sıramın olduğu günde ve başının göğsümle boğazım arasında olduğu sırada vefat etmesi, vefat anında ağzımın ıslaklığıyla onun ağzının ıslaklığının birleşmesiydi. Kardeşim yanıma bir misvakla girdiğinde, ben Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) göğsüme yaslamıştım. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) misvaka baktığını görünce onu istediğini anladım ve: "Bunu senin için alayım mı?" diye sordum. Başıyla almamı işaret edince misvakı alıp (ağzımla) yumuşattım. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında içi su dolu bir kap vardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu kabın içine elini daldırıp yüzünü silerek: *"Allah'tan başka ilah yoktur. Ölümün de sarhoşluğu vardır"* demeye başladı. Sonra sol parmağını kaldırıp vefat edene kadar: *"Refîku'l-A'lâ'ya, Refîku'l-A'lâ'ya"* demeye başladı ve vefat edince eli düştü.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Muhammed b. Ubeyd kanalıyla İsa b. Yûnus'tan rivayet etmiştir.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ، قَالَ، حَدَّثَنَا أَبِي وَشُعَيْبُ بْنُ اللَّيْثِ بْنِ سَعْدٍ، عَنِ اللَّيْثِ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ الْهَادِ، عَنْ مُوسَى بْنِ سَرْجِسَ، عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَمُوتُ، وَعِنْدَهُ قَدَحٌ فِيهِ مَاءٌ، يُدْخِلُ يَدَهُ فِي الْقَدَحِ، ثُمَّ يَمْسَحُ وَجْهَهُ بِالْمَاءِ، ثُمَّ يَقُولُ: اللهُمَّ أَعِنِّي عَلَى سَكْرَةِ الْمَوْتِ

Hz. Âişe der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiğini gördüm. Bu sırada yanında içinde su olan bir bardak vardı ve elini bardağa sokup yüzünü sildikten sonra: *"Allahım! Ölüm sekerâtına karşı bana yardım et"* diyordu.[1]

---

[1] Tirmizi, *cenâiz* (8 /978) ve Ahmed, *Müsned* (6/64, 70, 77, 151).

أخبرنا أبو بكر محمد بن الحسن بن فورك، قال: أخبرنا عبد الله بن جعفر الأصبهاني، قال: حدثنا يونس بن حبيب، قال: حدثنا أبو داود الطيالسي، قال: حدثنا شعبة، عن سعد بن إبراهيم، قال: سمعت عروة يحدث عن عائشة، قالت: كنا نتحدث أن النبي ﷺ لا يموت حتى يخير بين الدنيا والآخرة. قالت: فلما كان مرض رسول الله ﷺ الذي مات فيه، عرضت له بحة، فسمعته يقول: «مع الذين أنعم الله عليهم من النبيين والصديقين والشهداء والصالحين وحسن أولئك رفيقاً» ، قالت عائشة: فظننا أن رسول الله ﷺ كان يخير .

أخرجاه في الصحيح من حديث شعبة.

Hz. Âişe der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) dünya ve âhiret arasında muhayyer bırakılmadan vefat etmeyeceğini söylerdik. Vefatına sebep olan hastalığı sırasında Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) sesi kısıldı. Onun şöyle dediğini işittim: *"İşte onlar Allah'ın nimetine eriştirdiği peygamberlerle, dosdoğru olanlar, şehidler ve iyilerle beraberdirler. Onlar ne iyi arkadaştırlar."*[1] Hz. Âişe der ki: "Bunu işitince de onun da tercih yapması istenildiğini anladık."

Buhârî ve Müslim bunu Şu'be'den rivayet etmiştir.

أخبرنا أبو عمرو محمد بن عبد الله الأديب، قال: أخبرنا أبو بكر الإسماعيلي، قال: أخبرنا أبو يعلى، قال: حدثنا أحمد بن جميل المروزي، قال: أخبرنا عبد الله بن المبارك، قال: أخبرنا معمر ويونس، عن الزهري، قال: وأخبرنا سعيد بن المسيب في رجال من أهل العلم أن عائشة قالت: كان رسول الله ﷺ يقول وهو صحيح إنه لم يقبض نبي حتى يرى مقعده في الجنة. ثم يخير. قالت عائشة: فلما نزل برسول الله ﷺ- ورأسه على فخذي- غشي عليه ساعة، ثم أفاق، فأشخص بصره إلى سقف وقال: اللهم الرفيق الأعلى. فعرفت أنه الحديث الذي حدثنا. وهو صحيح أنه لم يقبض نبي قط، حتى يرى مقعده من الجنة. ثم يخير. قالت عائشة: كانت تلك الكلمة آخر كلمة تكلم بها رسول الله ﷺ، الرفيق الأعلى.

رواه البخاري في الصحيح، عن بشر بن محمد بن المبارك.

---

[1] Nisâ Sur. 69

Hz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sıhhatliyken: *"Hasta olan her bir peygambere cennetteki yeri gösterildikten sonra dünya (hayat) ile âhiret (ölüm) arasında tercih yapması istenmeden vefat etmez"* buyurduğunu işittim. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) vefat anı geldiği zaman başı dizimin üzerindeydi. Bir müddet baygınlık geçirdikten sonra kendine geldi ve bakışlarını tavana dikerek: "Allahım! Refîku'l-A'lâ'ya" dedi. Anladım ki bize söylediği o söz (tercih etmesi) gerçekleşiyor. Gerçekten de bir peygambere cennetteki yeri gösterildikten sonra dünya ile âhiret arasında tercih yapması istenmeden vefat etmez." Hz. Âişe der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) son sözü: *"Refîku'l-A'lâ'ya"* sözü oldu.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Bişr b. Muhammed b. el-Mübârek'ten rivayet etmiştir.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مِلْحَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ بُكَيْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي اللَّيْثُ، عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ أَنَّهُ قَالَ: أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ، وَعُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ، فِي رِجَالٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ، أَنَّ عَائِشَةَ (زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ) قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَقُولُ وَهُوَ صَحِيحٌ، فَذَكَرَ هَذَا الْحَدِيثَ بِمِثْلِهِ، زَادَ فِيهِ: قُلْتُ إِذًا لَا تَخْتَارُنَا. وَعَرَفْتُ أَنَّهُ الْحَدِيثُ الَّذِي كَانَ يُحَدِّثُنَا بِهِ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنِ ابْنِ بُكَيْرٍ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنِ اللَّيْثِ .

Bu hadis başka bir kanalla: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sıhhatliyken..." şeklinde başlayıp nakledilmiş ve şu ibare eklenmiştir: Hz. Âişe der ki: "Ben: «O zaman bizi tercih etmezsin» dedim ve vefat edince bize söylediği hadisin gerçekleştiğini anladım."

Buhârî bunu *Sahîh*'te İbn Bukeyr'den; Müslim ise başka bir yolla Leys'ten rivayet etmiştir.

أَخْبَرَنَا [أَبُو طَاهِرٍ] الْفَقِيهُ، وَأَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالُوا: أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ عَبَّادِ بْنِ عَبْدِ اللهِ ابْنِ الزُّبَيْرِ، أَنَّ عَائِشَةَ أَخْبَرَتْهُ أَنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَأَصْغَتْ إِلَيْهِ قَبْلَ أَنْ يَمُوتَ وَهُوَ مُسْنَدٌ إِلَى صَدْرِهَا يَقُولُ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي، وَارْحَمْنِي، وَأَلْحِقْنِي بِالرَّفِيقِ.

أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ

Abbâd b. Abdillah b. ez-Zübeyr'in Hz. Âişe'den bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etmeden önce Hz. Âişe'nin göğsüne yaslanmışken: ***"Allahım! Beni bağışla, merhamet et ve yüce dosta kavuştur"*** dediğini işitti.

Buhârî ve Müslim bunu *Sahîh*'te Hişâm b. Urve'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ الْفَاكِهِيُّ بِمَكَّةَ، حَدَّثَنَا أَبُو يَحْيَى عبد الله بن: حَدَّثَنَا خَلَّادُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: أُغْمِيَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَهُوَ فِي حِجْرِي، فَجَعَلْتُ أَمْسَحُ وَجْهَهُ وَأَدْعُو لَهُ بِالشِّفَاءِ، فَقَالَ: «لَا:.. بَلْ أَسْأَلُ اللهَ الرَّفِيقَ الْأَعْلَى الْأَسْعَدَ مَعَ جِبْرِيلَ وَمِيكَائِيلَ وَإِسْرَافِيلَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ».

Hz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kucağımdayken bayılınca yüzünü mesh edip şifa için dua etmeye başladım. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Hayır. Allah'tan dost olarak en yüksek ve en mutlu, Cibrîl, Mîkâil ve İsrafîl'in arkadaşlığını istiyorum"*** buyurdu.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْجَهْمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَرَجِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَاقِدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِي الْحُوَيْرِثِ، قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ لَمْ يَشْتَكِ شَكْوَى إِلَّا سَأَلَ اللهَ الْعَافِيَةَ. حَتَّى كَانَ فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ، فَإِنَّهُ لَمْ يَكُنْ يَدْعُو بِالشِّفَاءِ، وَيَقُولُ: «يَا نَفْسُ مَا لَكِ تَلُوذِينَ كُلَّ مَلَاذٍ» ، قَالَ: وَأَتَاهُ جِبْرِيلُ عليه السلام فِي مَرَضِهِ وَيَقُولُ إِنَّ رَبَّكَ يُقْرِئُكَ السَّلَامَ وَرَحْمَةَ اللهِ، وَيَقُولُ: إِنْ شِئْتَ شَفَيْتُكَ وَكَفَيْتُكَ، وَإِنْ شِئْتَ تَوَفَّيْتُكَ وَغَفَرْتُ لَكَ. قَالَ: ذَلِكَ إِلَى رَبِّي يَصْنَعُ بِي مَا يَشَاءُ وَكَانَ لَمَّا نُزِلَ بِهِ، دَعَا بِقَدَحٍ مِنْ مَاءٍ، فَجَعَلَ يَمْسَحُ بِهِ وَجْهَهُ، وَيَقُولُ اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى كُرَبِ الْمَوْتِ. ادْنُ مِنِّي يَا جِبْرِيلُ ادْنُ مِنِّي يَا جِبْرِيلُ ادْنُ مِنِّي يَا جِبْرِيلُ.

هَذَا إِسْنَادٌ مُنْقَطِعٌ.

---

[1] Buhârî, *meğâzi* 83 (4440).

Ebu'l-Huveyris der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) hiç şikayette bulunmadı, Allah'tan sadece afiyet diledi. Hatta vefatından önceki hastalığında Allah'tan şifa dilemez ve: *"Ey nefis! Neden bütün lezzetlere dalmışsın"* derdi. Hastalandığı zaman Cibrîl yanına gelip şöyle dedi: "Rabbin sana selam söylüyor ve: «Dilersen sana şifa verip ihtiyacını gideririm. Dilersen vefat ettirir bağışlarım» buyuruyor. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Rabbim bana dilediğini yapar"* karşılığını verdi. Durumu ağırlaşınca bir bardak su istedi ve suyla yüzünü silerek şöyle demeye başladı: *"Allahım! Ölümün zorluğuna karşı bana yardım et. Yanıma yaklaş ey Cibrîl, yanıma yaklaş ey Cibrîl, yanıma yaklaş ey Cibrîl."*

Hadisin isnâdında kopukluk vardır.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو الْأَحْمَسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ الرَّبِيعِ اللَّخْمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي زِيَادٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَيَّارُ بْنُ حَاتِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ سُلَيْمَانَ الْحَارِثِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ قَالَ: لَمَّا كَانَ قَبْلَ وَفَاةِ رسول الله ﷺ بِثَلَاثٍ، هَبَطَ إِلَيْهِ جِبْرِيلُ عليه السلام. فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ إِنَّ اللهَ أَرْسَلَنِي إِلَيْكَ إِكْرَامًا لَكَ، وَتَفْضِيلًا لَكَ وخاصة لك يَسْأَلُكَ عَمَّا هُوَ أَعْلَمُ بِهِ مِنْكَ: يَقُولُ: كَيْفَ تَجِدُكَ؟ أَجِدُنِي يَا جِبْرِيلُ مَغْمُومًا، وَأَجِدُنِي يَا جِبْرِيلُ مَكْرُوبًا. فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ الثَّانِي، هَبَطَ إِلَيْهِ جِبْرِيلُ عليه السلام فَقَالَ لَهُ مِثْلَ ذَلِكَ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «أَجِدُنِي يَا جِبْرِيلُ مَغْمُومًا، وَأَجِدُنِي يَا جِبْرِيلُ مَكْرُوبًا» ، فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ الثَّالِثِ، هَبَطَ إِلَيْهِ جِبْرِيلُ مَعَهُ مَلَكُ الْمَوْتِ، وَمَعَهُمَا مَلَكٌ فِي الْهَوَاءِ يُقَالُ لَهُ إِسْمَاعِيلُ عَلَى سَبْعِينَ أَلْفَ مَلَكٍ، كُلُّ مَلَكٍ مِنْهُمْ عَلَى سَبْعِينَ أَلْفِ مَلَكٍ. قَالَ: فَسَبَقَهُمْ جِبْرِيلُ، فَقَالَ: يَا أَحْمَدُ . إِنَّ اللهَ أَرْسَلَنِي إِلَيْكَ إِكْرَامًا لَكَ، وَتَفْضِيلًا لَكَ، وَخَاصَّةً لَكَ، يَسْأَلُكَ عَمَّا هُوَ أَعْلَمُ بِهِ مِنْكَ. يَقُولُ: كَيْفَ نجدك؟ قَالَ: «أَجِدُنِي يَا جِبْرِيلُ مَغْمُومًا، وَأَجِدُنِي يَا جِبْرِيلُ مَكْرُوبًا» ، قَالَ: وَاسْتَأْذَنَ مَلَكُ الْمَوْتِ عَلَى الْبَابِ، فَقَالَ لَهُ جِبْرِيلُ: يَا أَحْمَدُ هَذَا مَلَكُ الْمَوْتِ يَسْتَأْذِنُ عَلَيْكَ، وَلَمْ يَسْتَأْذِنْ عَلَى آدَمِيٍّ قَبْلَكَ، وَلَا يَسْتَأْذِنُ عَلَى آدَمِيٍّ بَعْدَكَ، فَقَالَ: «ائْذَنْ لَهُ يَا جِبْرِيلُ» ، فَقَالَ: عَلَيْكَ السَّلَامُ يَا أَحْمَدُ، إِنَّ اللهَ أَرْسَلَنِي إِلَيْكَ، وَأَمَرَنِي أَنْ أُطِيعَكَ، فِيمَا أَمَرْتَنِي، إِنْ أَمَرْتَنِي أَنْ أَقْبِضَ نَفْسَكَ، قَبَضْتُهَا، وَإِنْ أَمَرْتَنِي أَنْ أَتْرُكَهَا، تَرَكْتُهَا، قَالَ: وَتَفْعَلُ ذَلِكَ يَا مَلَكَ الْمَوْتِ! قَالَ: نَعَمْ! بِذَلِكَ أُمِرْتُ. قَالَ جِبْرِيلُ: يَا أَحْمَدُ إِنَّ اللهَ قد اشتقاك إِلَى لِقَائِكَ. قَالَ: يَا

مَلَكُ الْمَوْتِ، امْضِ لِمَا أُمِرْتَ بِهِ، قَالَ: فَأَتَاهُمْ آتٍ، يَسْمَعُونَ حِسَّهُ، وَلَا يَرَوْنَ شَخْصَهُ، فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، لِأَهْلِ الْبَيْتِ، وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ، إِنَّ فِي اللهِ خَلَفًا مِنْ كُلِّ هَالِكٍ وَعَزَاءً مِنْ كُلِّ مُصِيبَةٍ، وَدَرَكًا مِنْ كُلِّ فَائِتٍ، فَبِاللهِ فَثِقُوا، وَإِيَّاهُ فا أرجو فَإِنَّ الْمُصَابَ مَنْ حُرِمَ المصاب الثَّوَابَ. قُلْتُ: قَوْلُهُ إِنَّ الله قد اشتقاك إِلَى لِقَائِكَ، إِنْ صَحَّ إِسْنَادُ هَذَا الْحَدِيثِ، فَإِنَّمَا مَعْنَاهُ قَدْ أَرَادَ فِي قُرْبَتِكَ وَكَرَامَتِكَ.

Muhammed b. Ali der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından üç gün önce Cibrîl gelip şöyle dedi: "Ey Muhammed! Allah beni sana ikramda bulunmak, onurlandırmak için özel olarak gönderdi. O senden daha iyi bildiği şeyi sana soruyor ve: «Kendini nasıl hissediyorsun?» diyor." Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Ey Cibrîl! Kendimi kederli ve sıkıntılı görüyorum"*** karşılığını verdi. İkinci gün Cibrîl bir daha gelip aynı şeyi söyleyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: ***"Ey Cibrîl! Kendimi kederli ve sıkıntılı görüyorum"*** karşılığını verdi. Üçüncü gün Cibrîl ölüm meleğiyle geldi. Yanlarında havayı mesken edinmiş İsmâil adında başka bir melek daha vardı ve bu meleğin emrinde yetmiş bin melek vardı. Bu meleklerin her birinin emrinde de yetmiş bin melek vardı. Cibrîl onlardan önce davranıp şöyle dedi: "Ey Ahmed! Allah beni sana ikramda bulunmak, onurlandırmak için özel olarak gönderdi. O senden daha iyi bildiği şeyi sana soruyor ve: «Kendini nasıl hissediyorsun?» diyor." Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Ey Cibrîl! Kendimi kederli ve sıkıntılı görüyorum"*** karşılığını verdi. Sonra kapıdaki ölüm meleği girmek için izin isteyince Cibrîl: "Ey Ahmed! Ölüm meleği girmek için izin istiyor. Senden önce hiç kimseden izin istemediği gibi senden sonra da istemeyecek" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Ona izin ver ey Cibrîl"*** buyurunca Ölüm meleği girip: "Allah'ın selamı üzerine olsun ey Ahmed! Allah beni sana gönderdi ve emrettiğin şeyde sana itaat etmemi emretti. Canını almamı emredersen alırım. Bırakmamı emredersen bırakırım" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bunu yapar mısın ey ölüm meleği?" diye sorunca, ölüm meleği: "Evet. Bununla emrolundum" cevabını verdi. Cibrîl: "Ey Ahmed! Allah sana kavuşmayı özledi" deyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Ey ölüm meleği! Sana emredileni yap"*** buyurdu. Bu sırada sesini işittikleri, ama göremedikleri birisi geldi ve şöyle dedi: "Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun hane ev halkı! Şüphesiz Allah ölen herkesin halefidir. Yok olup giden herkesin yerine geçecek olan başkasını

verir. Her bir musibete karşı teselli kaynağıdır. O bakımdan Allah'a güvenin, Ondan ümit edin. Çünkü şüphesiz ki asıl musibete uğrayan ilahi mükâfattan mahrum olandır."

Derim ki: "Allah sana kavuşmayı özledi" sözü eğer hadisin isnâdı sahîhse "Seni yaklaştırmak ve ikramda bulunmak istiyor" mânâsındadır.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ، مُحَمَّدُ بن يعقوب، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ الْمُبَارَكِ بْنِ فَضَالَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: لِفَاطِمَةَ: يَا بُنَيَّةُ، وَاللهِ لَقَدْ حَضَرَ أَبَاكِ مَا لَيْسَ اللهُ بِتَارِكٍ مِنْهُ أَحَدًا مِنَ النَّاسِ، لِمُوَافَاةِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ.

Hasan'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Hz. Fâtıma'ya: ***"Kızcağızım! Allah'ın kıyamet gününde ecrini ödemek üzere herkese tattıracağı ölüm babana gelmiş bulunmaktadır"*** buyurdu.

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَبِيبٍ الْمُفَسِّرُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، قال: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ دَاوُدَ الْقَنْطَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ، حَدَّثَنَا الْمُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: لَمَّا قَالَتْ: فَاطِمَةُ عَلَيْهَا السَّلَامُ: وا كرباه. قَالَ لَهَا رَسُولَ اللهِ ﷺ: إِنَّهُ قَدْ حَضَرَ مِنْ أَبِيكِ مَا لَيْسَ بِتَارِكٍ مِنْهُ أَحَدًا لِمُوَافَاةِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ

Enes der ki: Hz. Fâtıma, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ölüm sıkıntısını hissedip: "Vah babamın ızdırâbı" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Kızcağızım! Allah'ın kıyamet gününde ecrini ödemek üzere herkese tattıracağı ölüm babana gelmiş bulunmaktadır"*** buyurdu.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، رَحِمَهُ اللهُ، قَالَ: وحَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يونس بن حبيب، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَتْ لِي فَاطِمَةُ: يَا أَنَسُ طَابَتْ أَنْفُسُكُمْ أَنْ تَحْثُوا عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ التُّرَابَ. قَالَ: ثَابِتٌ: وَقَالَتْ فَاطِمَةُ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ فِي الْمَوْتِ، أَوْ قَالَتْ وَهُوَ ثَقِيلٌ، يَا أَبَتَاهُ إِلَى جِبْرِيلَ نَنْعَاهُ، يَا أَبَتَاهُ مِنْ رَبِّهِ مَا أَدْنَاهُ، يَا أَبَتَاهُ جِنَانُ الْفِرْدَوْسِ مَأْوَاهُ، يَا أَبَتَاهُ أَجَابَ رَبًّا دَعَاهُ

Enes der ki: Hz. Fâtıma bana: "Ey Enes! Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) üstüne toprak atıp defnederek dönmeye gönülleriniz nasıl razı oldu" dedi. Sâbit der

---

[1] Ahmed, *Müsned* (3/141).

ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ederken veya durumu ağırken Hz. Fâtıma: "Ah, ölüm haberini Cebrâîl'e vereceğimiz babacığım! Ah, Rabbine ne de yakın olan babacığım! Ah, barınağı Firdevs cenneti olan babacığım. Ah Rabbinin davetine icabet eden babacığım" dedi.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ حَمْدَانَ الْجَلَّابُ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَصْرٍ، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ، قَالَا: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ لَمَّا ثَقُلَ جَعَلَ يَتَغَشَّاهُ يَعْنِي الْكَرْبَ، فَقَالَتْ فَاطِمَةُ: وا كرب أَبَتَاهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: لَا كَرْبَ عَلَى أَبِيكِ بَعْدَ الْيَوْمِ. فَلَمَّا مَاتَ بَكَتْ فَاطِمَةُ. فَقَالَتْ: يَا أَبَتَاهُ مِنْ رَبِّهِ مَا أَدْنَاهُ، يَا أَبَتَاهُ جَنَّةُ الْفِرْدَوْسِ مَأْوَاهُ، يَا أَبَتَاهُ إِلَى جِبْرِيلَ أَنْعَاهُ، يَا أَبَتَاهُ أَجَابَ رَبًّا دَعَاهُ. قَالَ أَنَسٌ: فَقَالَتْ فَاطِمَةُ: يَا أَنَسُ أَطَابَتْ أَنْفُسُكُمْ أَنْ تَحْثُوا عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ التُّرَابَ؟

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ حَرْبٍ وَقَالَ: يَا أَبَتَاهُ إِلَى جِبْرِيلَ نَنْعَاهُ

Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) durumu ağırlaşınca Hz. Fâtıma: "Vah babamın ızdırâbı!" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Kızım bu günden sonra babanın üzerinde hiçbir ıztırab kalmayacaktır"*** buyurdu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edince Hz. Fâtıma ağlayarak: "Ah, Rabbine ne de yakın olan babacığım! Ah, barınağı Firdevs cenneti olan babacığım! Ah, ölüm haberini Cebrâîl'e vereceğim babacığım. Ah Rabbinin davetine icabet eden babacığım" dedi.

Enes der ki: Hz. Fâtıma: "Ey Enes! Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) üstüne toprak atıp defnederek dönmeye gönülleriniz nasıl razı oldu?" dedi.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Süleyman b. Harb'den: "Ah, ölüm haberini Cebrâîl'e vereceğimiz babacığım" şeklinde rivayet etmiştir.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، قَالَ: حَدَّثَنَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ:

---

[1] Ahmed, *Müsned* (3/64, 80).

[2] Buhârî, *meğâzi* (83).

قُبِضَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بَيْنَ سَحْرِي وَنَحْرِي، فَلَمَّا خَرَجَتْ نَفْسُهُ لَمْ أَجِدْ رِيحًا قَطُّ، أَطْيَبَ مِنْهَا .

Hz. Âişe dedi ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiği zaman başı göğsümle boğazım arasındaydı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) can verdiğinde daha önce hiç hissetmediğim güzel bir koku kokladım."[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وأبو سعيد بن أبي عمرو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ، عن بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبَّادٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: مَاتَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَهُوَ بَيْنَ سَحْرِي وَنَحْرِي، فِي بَيْتِي، وَفِي يَوْمِي، لَمْ أَظْلِمْ فِيهِ أَحَدًا فَمِنْ سَفَاهَةِ رَأْيِي، وَحَدَاثَةِ سِنِّي، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ مَاتَ فِي حِجْرِي، فَأَخَذْتُ وِسَادَةً، فَوَسَّدْتُهَا رَأْسَهُ، وَوَضَعْتُهُ مِنْ حِجْرِي، ثُمَّ قُمْتُ مَعَ النِّسَاءِ أَبْكِي وألدم .

Hz. Âişe der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) benim kucağımla boynum arasında, benim evimde, benim sıramın olduğu günde vefat etmişti. Bu konuda kimseye haksızlık edemem. Benim yaşımın küçüklüğü ve görüşümün azlığından olacak, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) benim kucağımda vefat etmişti. Ben de bir yastık alarak onu başının altına koyup kucağımdan indirmişim. Sonra diğer hanımlarla birlikte ağlamaya ve dövünmeye başladım."[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، قَالَ: حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَرْحُومُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عِمْرَانَ الْجَوْنِيُّ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ بَابَنُوسَ ، أَنَّهُ أَتَى عَائِشَةَ، فَقَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا مَرَّ بحجري أَلْقَى إِلَيَّ الْكَلِمَةَ، تَقَرُّ بِهَا عَيْنِي، فَمَرَّ رَسُولُ الله ﷺ وَلَمْ يَتَكَلَّمْ، فَعَصَبْتُ رَأْسِي، وَنِمْتُ عَلَى فِرَاشِي فَمَرَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: مالك يَا عَائِشَةُ؟ فَقُلْتُ: أَشْتَكِي رَأْسِي، فَقَالَ: بَلْ أَنَا وا رأساه أَنَا الَّذِي أَشْتَكِي رَأْسِي، وَذَلِكَ حِينَ أَخْبَرَهُ جِبْرِيلُ عليه السلام أَنَّهُ مَقْبُوضٌ، فَلَبِثْتُ أَيَّامًا، ثُمَّ جِيءَ بِهِ يُحْمَلُ فِي كِسَاءٍ بَيْنَ أَرْبَعَةٍ، فَأُدْخِلَ عَلَيَّ، فَقَالَ: يَا عَائِشَةُ أَرْسِلِي إِلَى النِّسْوَةِ، فَلَمَّا جِئْنَ، قَالَ: إِنِّي لَا أَسْتَطِيعُ أَنْ أَخْتَلِفَ بَيْنَكُنَّ فَائْذَنَّ لِي فَأَكُونَ فِي بَيْتِ

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye* (5/241).

[2] İbn Kesir, *el-Bidâye* (5/240).

عَائِشَةَ، قُلْنَ: نَعَمْ. فَرَأَيْتُهُ يَحْمَرُّ وَجْهُهُ، وَيَعْرَقُ، وَلَمْ أَكُنْ رَأَيْتُ مَيِّتًا قَطُّ، فَقَالَ أَقْعِدِينِي، فَأَسْنَدْتُهُ إِلَيَّ، وَوَضَعْتُ يَدِي عَلَيْهِ، فَقَلَبَ رَأْسَهُ، فَرَفَعْتُ يَدِي عَنْهُ، وَظَنَنْتُ أَنَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُصِيبَ مِنْ رَأْسِي فَوَقَعَتْ مِنْ فِيهِ نُقْطَةٌ بَارِدَةٌ عَلَى تُرْقُوَتِي أَوْ صَدْرِي، ثُمَّ مَالَ فَسَقَطَ عَلَى الْفِرَاشِ، فَسَجَّيْتُهُ بِثَوْبٍ، وَلَمْ أَكُنْ رَأَيْتُ مَيِّتًا قَطُّ، فَعَرَفْتُ الْمَوْتَ بِغَيْرِهِ، فَجَاءَ عُمَرُ يَسْتَأْذِنُ وَمَعَهُ الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ، فَأَذِنْتُ لَهُمَا، وَمَدَدْتُ الْحِجَابَ، فَقَالَ عُمَرُ: يَا عَائِشَةُ. مَا لِنَبِيِّ اللهِ؟ قُلْتُ: غُشِيَ عَلَيْهِ مُنْذُ سَاعَةٍ، فَكَشَفَ عَنْ وجهه، فقال: وا غماه، إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْغَمُّ، ثُمَّ غَطَّاهُ، وَلَمْ يَتَكَلَّمِ الْمُغِيرَةُ. فَلَمَّا بَلَغَ عَتَبَةَ الْبَابِ، قَالَ الْمُغِيرَةُ: مَاتَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَا عُمَرُ، فَقَالَ عُمَرُ: كَذَبْتَ، مَا مَاتَ: رَسُولُ اللهِ ﷺ وَلَا يَمُوتُ حَتَّى يَأْمُرَ بِقِتَالِ الْمُنَافِقِينَ، بَلْ أَنْتَ تَحُوشُكَ فِتْنَةٌ، فَجَاءَ أَبُو بَكْرٍ، فَقَالَ: مَا لِرَسُولِ اللهِ ﷺ يَا عَائِشَةُ، قُلْتُ: غُشِيَ عَلَيْهِ مُنْذُ سَاعَةٍ، فَكَشَفَ عَنْ وَجْهِهِ، فَوَضَعَ فَمَهُ بَيْنَ عَيْنَيْهِ، وَوَضَعَ يَدَيْهِ على صدغيه، ثم قال: وا نبياه! وا صفياه! وا خليلاه! صَدَقَ اللهُ وَرَسُولُهُ. ﴿إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ . وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِنْ قَبْلِكَ الْخُلْدَ أَفَإِنْ مِتَّ فَهُمُ الْخالِدُونَ . كُلُّ نَفْسٍ ذائِقَةُ الْمَوْتِ . ثُمَّ غَطَّاهُ، وَخَرَجَ إِلَى النَّاسِ، فَقَالَ: أَيُّهَا النَّاسُ: هَلْ مَعَ أَحَدٍ مِنْكُمْ عَهْدٌ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ؟ قَالُوا: لَا. قَالَ: مَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللهَ فَإِنَّ اللهَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ، وَمَنْ كَانَ يَعْبُدُ مُحَمَّدًا فَإِنَّ مُحَمَّدًا قَدْ مَاتَ. ثُمَّ قَالَ: ﴿إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ إِلَى قَوْلِهِ﴾ ... ﴿ذَائِقَةُ الْمَوْتَ﴾.، فَقَالَ عُمَرُ: أَفِي كِتَابِ اللهِ هَذَا يَا أَبَا بَكْرٍ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ عُمَرُ: هَذَا أَبُو بَكْرٍ صَاحِبُ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي الْغَارِ وَثَانِيَ اثْنَيْنِ، فَبَايِعُوهُ، فَحِينَئِذٍ، بَايَعُوهُ .

Hz. Âişe der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ne zaman evime uğrasa beni memnun edecek bir söz söylerdi. Bu defasında uğrayıp bir şey söylemeyince ben başımı sarıp yatağıma yattım. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana uğradığında *"Neyin var?"* diye sordu. Ben: "Başım ağrıyor" cevabını verince: ***"Asıl ah başım demesi gereken benim, benim başım ağrıyor"*** buyurdu. Bu, Cibrîl'in Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edeceğini söylediği sıralarda olmuştu. Birkaç gün sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) dört kişinin taşıdığı bir çarşafla taşınarak getirildi ve benim evime (odama) konuldu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Ey Âişe! Hanımların hepsini çağır"* buyurdu. Hanımları gelince: *"Artık sizlere gidip gelmeye takatim yok. Bana izin verin de, Âişe'nin evinde kalayım"* buyurdu. Onlar da: "Olur" dediler.

Baktığımda Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzünün kıpkırmızı olduğunu ve terlediğini gördüm. Daha önce ölen birini hiç görmemiştim. Bana: *"Beni oturt"* buyurunca onu kendime yasladım ve elimi üzerine koydum. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) başını çevirince elimi çektim. Ben Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) benim başıma dokunmak istediğini zannetmiştim. Birden ağzından buz gibi şeffaf bir su benim boynuma veya göğsüme düştü, sonra oradan da yatağa düşünce onu bir giysiyle örttüm. Daha önce hiç ölü görmemiştim. Ölümü başkasında tanıyordum. O arada Ömer gelip girmek için izin istedi. Beraberinde Muğîre b. Şu'be de vardı. Ben de, her ikisine izin verdim ve perdeyi gerdim. Ömer: "Ey Âişe! Peygamber'in nesi var?" diye sorunca: "Bir saatten beri baygın" cevabını verdim. Ömer, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzünü açtı ve: "Vah vah! İşte bu gamın ta kendisidir" deyip tekrar yüzünü örttü. Muğîre ise hiç ses çıkarmamıştı. Ömer kapının eşiğine varınca Muğîre: "Ey Ömer! Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etmiş" dedi. Ömer: "Yalan söylüyorsun, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ölmedi. Münafıklarla savaşı emretmeden de ölmeyecek, ama sen fitne çıkarmak için böyle konuşuyorsun" dedi.

Hz. Ebû Bekr gelip: "Ey Âişe! Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) nesi var?" diye sorunca: "Bayıldı" cevabını verdim. Ebû Bekr, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzünü açıp alnından öptükten sonra: "Vah Peygamber'ime, vah seçkin arkadaşıma,, vah dostuma" dedikten sonra: "Allah ve Resûlü doğru söylemiş: **"Sen de mutlaka öleceksin, onlar da öleceklerdir."**[1] **"Senden önce de hiçbir insana (dünyada) ebediyet vermedik. Sen ölmüş olduğun takdirde onlar ebedi mi kalacaklar."**[2] **"Her canlı ölümü tadacaktır"**[3]âyetlerini okuyup Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzünü kapatarak sahabenin yanına gitti: "Ey insanlar! İçinizde Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile anlaşması olan var mı?" dedi. Sahabe: "Hayır" cevabını verince: "Kim Allah'a tapıyorsa, bilsin ki Allah ölmez olan diridir. Kim Muhammed'e tapıyorsa bilsin ki, artık Muhammed ölmüştür" deyip **"Sen de öleceksin, onlar da ölecekler"** âyetini okudu. Hz. Ömer ona "Bu, Allah'ın Kitab'ında var mı, ey Ebû Bekr?" diye

---

[1] Zümer Sur. 30

[2] Enbiyâ Sur. 34

[3] Âl-i İmrân Sur. 185

sorunca, Hz. Ebû Bekr: "Evet" cevabını verdi. Bunun üzerine Hz. Ömer: "Bu Ebû Bekr Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mağara arkadaşı ve ikinin ikincisidir. Haydi ona biat edin" dedi ve sahabe ona biat ettiler.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ،، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ ب ن ابراهيم، هو بْنِ مِلْحَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يحي بْنُ بُكَيْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ عُقَيْلٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، أَنَّهُ قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ أَخْبَرَتْهُ، أَنَّ أَبَا بَكْرٍ أَقْبَلَ عَلَى فَرَسٍ مِنْ مَسْكَنِهِ بِالسُّنْحِ، حَتَّى نَزَلَ فَدَخَلَ الْمَسْجِدَ، فَلَمْ يُكَلِّمِ النَّاسَ، حَتَّى دَخَلَ عَلَى عَائِشَةَ، فَتَيَمَّمَ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَهُوَ مُغَشًّى عَلَيْهِ بِبُرْدٍ حِبَرَةٍ، فَكَشَفَ عَنْ وَجْهِهِ ثُمَّ أَكَبَّ عَلَيْهِ يُقَبِّلُهُ، ثُمَّ بَكَى، ثُمَّ قَالَ: بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي يَا رَسُولُ اللهِ، وَاللهِ لَا يَجْمَعُ اللهُ عَلَيْكَ مَوْتَتَيْنِ أَبَدًا، أَمَا الْمَوْتَةُ الَّتِي كتبت عليك فقدمتّها،

قَالَ: وَحَدَّثَنِي أَبُو سَلَمَةَ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عبَّاسٍ، أَنَّ أَبَا بَكْرٍ خرج، وعمر يكلم النَّاسَ- فَقَالَ: اجْلِسْ يَا عُمَرُ، فَأَبَى عُمَرُ أَنْ يَجْلِسَ، فَقَالَ: اجْلِسْ يَا عُمَرُ، فَأَبَى عُمَرُ أَنْ يَجْلِسَ فَتَشَهَّدَ أَبُو بَكْرٍ، فَأَقْبَلَ النَّاسُ إِلَيْهِ، وَتَرَكُوا عُمَرَ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَمَّا بَعْدُ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ يَعْبُدُ مُحَمَّدًا فَإِنَّ مُحَمَّدًا قَدْ مَاتَ وَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ يَعْبُدُ اللهَ، فَإِنَّ اللهَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ، قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَما مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ، أَفَإِنْ ماتَ، أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ على أَعْقابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ على عَقِبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئاً، وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ﴾ فَقَالَ: وَاللهِ لَكَأَنَّ النَّاسَ لم يعلمون أَنَّ اللهَ أَنْزَلَ هَذِهِ الْآيَةَ، حَتَّى تَلَاهَا أَبُو بَكْرٍ، فَتَلَقَّاهَا مِنْهُ النَّاسُ كُلُّهُمْ، فَمَا أَسْمَعُ بَشَرًا مِنَ النَّاسِ إِلَّا يَتْلُوهَا. قَالَ: وحَدَّثَنِي اللَّيْثُ، عَنْ عُقَيْلٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، أَنَّهُ قَالَ: أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيِّبِ، أَنَّ عُمَرَ رضي الله عنه قَالَ: وَاللهِ مَا هُوَ إِلَّا أَنْ سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ تَلَاهَا، فَعَرَفْتُ، أَوْ قَالَ: فَعَقِرْتُ حَتَّى مَا تُقِلُّنِي رِجْلَايَ، وَحَتَّى أَهْوَيْتُ إِلَى الْأَرْضِ، وَعَرَفْتُ حِينَ سَمِعْتُهُ تَلَاهَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَدْ مَاتَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنِ ابْنِ بُكَيْرٍ.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hanımı Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Hz. Ebû Bekr, Sunh'teki evinden atıyla gelip Mescid'e girdi ve kimseyle konuşmadan

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye* (5/241).

Hz. Âişe'nin yanına girerek Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Yemen işi çizgili bir kumaş ile örtülüydü. Yüzünü açarak eğilip onu öptü, ardından da: "Anam babam sana feda olsun, ey Allah'ın Resûlü! Vallahi, Allah sende iki ölümü birleştirmeyecek. Sana yazılmış olan ölümüne gelince, işte artık sen öldün" dedi.

Ebû Seleme'nin Abdullah b. Abbâs'tan bildirdiğine göre Hz. Ebû Bekr çıktığında Hz. Ömer halkla konuşuyordu. Ona: "Otur ey Ömer!" deyince Hz. Ömer oturmayı reddetti. Hz. Ebû Bekr yine: "Otur ey Ömer!" deyince Hz. Ömer oturmayı reddetti. Bunun üzerine Hz. Ebû Bekr, şahadet getirince halk Hz. Ömer'i bırakıp ona yöneldiler. Hz. Ebû Bekr şöyle dedi: "Kim Muhammed'e tapıyorsa, bilsin ki Muhammed ölmüştür. Kim de Allah'a tapıyorsa Allah kesinlikle diridir ve asla ölmez. Allah şöyle buyurur: **"Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler geçmişti. Ölür veya öldürülürse geriye mi döneceksiniz? Geriye dönen, Allah'a hiçbir zarar vermez. Allah şükredenlerin mükafatını verecektir."**[1] Vallahi, Hz. Ebû Bekr bu âyeti okuyana kadar insanlar sanki Allah'ın bu âyeti indirdiğini bilmiyorlarmış gibi bir haldeydiler. Herkes bu âyeti, Ebu Bekr'den dinledi. Onu dinleyen herkes bu âyeti okuyordu.

Leys'in Ukayl kanalıyla İbn Şihâb'dan, onun da Saîd b. el-Müseyyeb'den bildirdiğine göre Hz. Ömer: "Vallahi, Ebû Bekr bu âyeti okuduğu zaman, bunun gerçek olduğunu anladım ve dehşete kapıldım. Öyle ki, ayaklarım beni taşıyamaz oldu. Nihayet yere çöktüm. Bu âyetleri Ebû Bekr'in okuduğunu duyduğum zaman Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiğini anladım."

Buhârî bunu *Sahîh*'te İbn Bukeyr'den rivayet etmiştir.[2]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، قَالَ: قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، أَنَّهُ قَالَ: أَخْبَرَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ، أَنَّهُ سَمِعَ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ، مِنَ الْغَدِ حِينَ بَايَعَ الْمُسْلِمُونَ أَبَا بَكْرٍ فِي مَسْجِدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَاسْتَوَى عَلَى مِنْبَرِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَتَشَهَّدَ قَبْلَ أَبِي بَكْرٍ، فَقَالَ: أَمَّا بَعْدُ

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 144

[2] Buhârî, *meğâzi* 83 (4454).

فَإِنِّي قُلْتُ لكم أمس: مقالة، وإنهما لَمْ تَكُنْ كَمَا قُلْتُ: وَإِنِّي وَاللهِ مَا وَجَدْتُ الْمَقَالَةَ، الَّتِي قُلْتُ لَكُمْ، فِي كِتَابٍ أَنْزَلَهُ اللهُ، وَلَا فِي عَهْدٍ عَهِدَهُ إِلَيَّ، رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَلَكِنِّي كُنْتُ أَرْجُو، أَنْ يَعِيشَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حَتَّى يَدْبُرَنَا، يُرِيدُ حَتَّى يَكُونَ رَسُولُ اللهِ ﷺ آخِرَنَا. فَاخْتَارَ اللهُ لِرَسُولِهِ ﷺ، الَّذِي عِنْدَهُ، عَلَى الَّذِي عِنْدَكُمْ، وَهَذَا الْكِتَابُ الَّذِي هَدَى اللهُ بِهِ رَسُولَهُ، فَخُذُوا بِهِ تَهْتَدُوا بِمَا هَدَى اللهُ رَسُولَهُ ﷺ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ يَحْيَى بْنِ بُكَيْرٍ.

Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Ömer b. el-Hattâb, halkın Hz. Ebû Bekr'e biat ettiği günün sabahında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) minderine çıkıp, Hz. Ebû Bekr'den önce şahadet getirerek şöyle dedi: "Dün size bir şey söylemiştim. Söylediğim şey dediğim gibi değildir. Vallahi, size dediğim şeyi ne Allah'ın indirdiği Kitab'ında buldum, ne de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana bu konuda bir söz verdi. Ancak ben Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) biz hayatta olduğumuz müddetçe yaşamasını ummuştum. Ancak Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) için, sizin yanınızdakini değil de kendi katındakini tercih etmiştir. Bu, Allah'ın, Resulünü hidayeti kavuşturduğu kitaptır. Buna tutunun ve Allah'ın Resûlüne (sallallahu aleyhi vesellem) gönderdiği Kitab'a uyun."

Buhârî bunu *Sahîh*'te Yahyâ b. Bukeyr'den rivayet etmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْبَغْدَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عُلَاثَةَ، مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ خَالِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ،، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْأَسْوَدِ، عَنْ عُرْوَةَ فِي ذِكْرِ وَفَاتِهِ ﷺ، قَالَ: وَقَامَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، يَخْطُبُ النَّاسَ، وَيُوعِدُ مَنْ قَالَ: قَدْ مَاتَ بِالْقَتْلِ وَالْقَطْعِ، وَيَقُولُ: إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ فِي غَشْيَتِهِ لَوْ قَدْ قَامَ، قَطَعَ وَقَتَلَ، وَعَمْرُو بْنُ قَيْسِ بْنِ زَائِدَةَ بْنِ الْأَصَمِّ بْنِ أُمِّ مَكْتُومٍ قَائِمٌ فِي مُؤَخَّرِ الْمَسْجِدِ يَقْرَأُ ﴿وَما مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ، أَفَإِنْ ماتَ، أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ على أَعْقابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ على عَقِبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئاً، وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ﴾ وَالنَّاسُ فِي الْمَسْجِدِ قَدْ ملؤه، وَيَبْكُونَ، وَيَمُوجُونَ لَا يَسْمَعُونَ، فَخَرَجَ عَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ عَلَى النَّاسِ، فَقَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ: هَلْ عِنْدَ أَحَدٍ مِنْكُمْ مِنْ عَهْدٍ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي وَفَاتِهِ فَلْيُحَدِّثْنَا قَالُوا: لَا. قَالَ: هَلْ عِنْدَكَ يَا عُمَرُ مِنْ

عِلْمٍ؟ قَالَ: لَا. قَالَ الْعَبَّاسُ: أَشْهَدُ أَيُّهَا النَّاسُ أَنَّ أَحَدًا لَا يَشْهَدُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ لِعَهْدٍ عَهِدَهُ إِلَيْهِ فِي وَفَاتِهِ، وَاللهِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ، لَقَدْ ذَاقَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الْمَوْتَ.

Urve, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından bahsederken şöyle dedi: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiğinde Ömer b. el-Hattâb kalktı ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) öldüğünü söyleyenleri öldürmekle, kesmekle tehdit ederek: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bayılmıştır. Eğer öldüğünü söyleyen olursa kalkar, onu öldürür ve boynunu keserim" demeye başladı.

Bu sırada Amr b. Kays b. Zâide b. el-Esam b. Ümmi Mektûm Mescid'in gerisinde: **"Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler geçmişti. Ölür veya öldürülürse geriye mi döneceksiniz? Geriye dönen, Allah'a hiçbir zarar vermez. Allah şükredenlerin mükafatını verecektir"**[1] mealindeki âyeti okuyordu. İnsanlar ise Mescid'de ağlaşıyor, dalgalanıyor ve bu âyeti işitmiyorlardı. Abbâs b. Abdilmuttalib, insanların yanına çıkıp: "Ey insanlar! Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatı hususunda söylediği bir şeyi bileniniz varsa bize söylesin" deyince, halk: "Hayır bilmiyoruz" karşılığını verdiler. Bunun üzerine Abbâs b. Abdilmuttalib: "Ey Ömer, senin bu hususta bilgin var mı?" diye sorunca, Hz. Ömer: "Hayır" cevabını verdi. Bunun üzerine Hz. Abbâs şöyle dedi: "Ey insanlar! Şahid olun, hiç kimse Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kendi vefatı hususunda bir şeyler söylemiş olduğuna tanıklıkta bulunmuyor. Kendisinden başka ilah bulunmayan Allah'a yemin ederim ki, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ölümü tatmıştır."

قَالَ: وَأَقْبَلَ أَبُو بَكْرٍ مِنَ السُّنْحِ عَلَى دَابَّتِهِ حَتَّى نَزَلَ بِبَابِ الْمَسْجِدِ، ثُمَّ أَقْبَلَ مَكْرُوبًا حَزِينًا فَاسْتَأْذَنَ فِي بَيْتِ ابْنَتِهِ عَائِشَةَ، فَأَذِنَتْ لَهُ فَدَخَلَ، وَرَسُولُ اللهِ ﷺ قد تُوُفِّيَ عَلَى الْفِرَاشِ وَالنِّسْوَةُ حَوْلَهُ، فَخَمَّرْنَ وُجُوهَهُنَّ، وَاسْتَتَرْنَ من أبي بَكْرٍ إِلَّا مَا كَانَ مِنْ عَائِشَةَ. فَكَشَفَ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَحَنَا عَلَيْهِ، يُقَبِّلُهُ وَيَبْكِي، وَيَقُولُ: لَيْسَ مَا يَقُولُ ابْنُ الْخَطَّابِ شَيْءٌ تُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ، مَا أَطْيَبَكَ حَيًّا، وَمَا أَطْيَبَكَ مَيِّتًا، ثُمَّ غَشَّاهُ بِالثَّوْبِ، ثُمَّ خَرَجَ سَرِيعًا إِلَى الْمَسْجِدِ، يَتَوَطَّأُ

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 144

رِقَابَ النَّاسِ حَتَّى أَتَى الْمِنْبَرَ، وَجَلَسَ عُمَرُ حَتَّى رَأَى أَبَا بَكْرٍ مُقْبِلاً إِلَيْهِ فَقَامَ أَبُو بَكْرٍ إِلَى جَانِبِ الْمِنْبَرِ، ثُمَّ نَادَى النَّاسَ، فَجَلَسُوا وَأَنْصَتُوا فَتَشَهَّدَ أَبُو بَكْرٍ، بِمَا عَلَّمَهُ مِنَ التَّشَهُّدِ، وَقَالَ: إِنَّ اللهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى نَعَى نَبِيَّكُمْ إِلَى نَفْسِهِ وَهُوَ حَيٌّ بَيْنَ أَظْهُرِكُمْ، وَنَعَاكُمْ إِلَى أَنْفُسِكُمْ، فَهُوَ الْمَوْتُ حَتَّى لَا يَبْقَى أَحَدٌ إِلَّا اللهُ ﷻ، قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: ﴿وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ، أَفَإِنْ مَاتَ، أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَى عَقِبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئاً، وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ﴾ فَقَالَ عُمَرُ: هَذِهِ الْآيَةُ فِي الْقُرْآنِ وَاللهِ مَا عَلِمْتُ أَنَّ هَذِهِ الْآيَةَ أُنْزِلَتْ قَبْلَ الْيَوْمِ، وَقَالَ: قَالَ اللهُ ﷻ لِمُحَمَّدٍ ﷺ ﴿إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ﴾. ثُمَّ قَالَ: قَالَ اللهُ ﷻ: ﴿كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ، لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ﴾ وَقَالَ: ﴿كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ، وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ﴾ وَقَالَ: ﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ، وَإِنَّمَا تُوَفَّوْنَ أُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾، ثُمَّ قَالَ: إِنَّ اللهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى عَمَّرَ مُحَمَّدًا- ﷺ وَأَبْقَاهُ، حَتَّى أَقَامَ دِينَ اللهِ، وَأَظْهَرَ أَمْرَ اللهِ، وَبَلَّغَ رِسَالَةَ اللهِ، وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللهِ، ثُمَّ تَوَفَّاهُ اللهُ عَلَى ذَلِكَ، وَقَدْ تَرَكَكُمْ عَلَى الطَّرِيقَةِ. فَلَنْ يَهْلِكَ هَالِكٌ إِلَّا مِنْ بَعْدِ الْبَيِّنَةِ وَالشِّفَاءِ فَمَنْ كَانَ اللهُ رَبَّهُ، فَإِنَّ اللهَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ، وَمَنْ كَانَ يَعْبُدُ مُحَمَّدًا وَيُنْزِلُهُ إِلَهًا، فَقَدْ هَلَكَ إِلَهُهُ، وَاتَّقُوا اللهَ أَيُّهَا النَّاسُ، وَاعْتَصِمُوا بِدِينِكُمْ، وَتَوَكَّلُوا عَلَى رَبِّكُمْ، فَإِنَّ دِينَ اللهِ قَائِمٌ، وَإِنَّ كَلِمَةَ اللهِ تَامَّةٌ، وَإِنَّ اللهَ نَاصِرُ مَنْ نَصَرَهُ وَمُعِزُّ دِينِهِ، وَإِنَّ كِتَابَ اللهِ ﷻ بَيْنَ أَظْهُرِنَا، وَهُوَ النُّورُ وَالشِّفَاءُ، وَبِهِ هَدَى اللهُ مُحَمَّدًا ﷺ وَفِيهِ حَلَالُ اللهِ وَحَرَامُهُ، وَاللهِ لَا نُبَالِي مَنْ أَجْلَبَ عَلَيْنَا مِنْ خَلْقِ اللهِ، إِنَّ سُيُوفَ اللهِ لَمَسْلُولَةٌ، مَا وَضَعْنَاهَا بَعْدُ وَلَنُجَاهِدَنَّ مَنْ خَالَفَنَا كَمَا جَاهَدْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَلَا يُبْقِيَنَّ أَحَدٌ إِلَّا عَلَى نَفْسِهِ، ثُمَّ انْصَرَفَ مَعَهُ الْمُهَاجِرُونَ، إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ

وَذَكَرَ الْحَدِيثَ مِنْ غُسْلِهِ وَتَكْفِينِهِ، وَالصَّلَاةِ عَلَيْهِ، وَدَفْنِهِ.

Ebû Bekr bineğinin üzerinde Sunh'tan gelip Mescid'in kapısında indi ve üzüntülü ve kederli bir şekilde, kızı Âişe'nin odasına yöneldi. İçeri girmek için izin istedi. Girmesine izin verilince içeriye girdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), yatağında vefat etmiş, kadınlar onun çevresindeydi. Kadınlar Hz. Ebû Bekr girince yüzlerini örttüler ve geriye çekilip gizlendiler. Yalnız Âişe, orada kaldı. Ebu Bekr, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzünü açtı ve eğilip öperek ağlamaya başladı ve şöyle dedi: "Hattâb'ın oğlunun söylediği şey önemli değildir.

Aslında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etmiştir. Canım elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etmiştir. Allah'ın rahmeti senin üzerine olsun ey Allah'ın Resûlü! Sen diri iken de, ölü iken de çok güzel kokuyorsun."

Böyle dedikten sonra Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) üzerine bir örtü örttü. Sonra acele ile Mescid'e gitti. İnsanların boyunlarının üzerinden adım atarak ilerledi. Nihayet minberin yanına vardı. Ömer, onun kendisine doğru geldiğini görünce yerine oturdu. Ebu Bekr de minberin yanında durarak insanlara seslenince halk oturup onu dinlediler. Ebu Bekr bildiği şekilde şahadet getirip şöyle dedi:

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) henüz hayatta iken Yüce Allah onun öleceği haberini verdi. Aynı şekilde sizin de bir gün öleceğinizi bildirdi. Varlık âleminde sadece Yüce Allah kalana kadar da herkes ölecek. Yüce Allah: **"Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler geçmişti. Ölür veya öldürülürse geriye mi döneceksiniz? Geriye dönen, Allah'a hiçbir zarar vermez. Allah şükredenlerin mükafatını verecektir"**[1] buyurur." Bunun üzerine Ömer: "Bu âyet Kur'ân'da var mıydı? Vallahi şu ana kadar böylesi bir âyet yok gibi biliyordum!" karşılığını verdi. Ebû Bekr devamen şöyle dedi: "Yüce Allah yine: **"(Ey Muhammed!) Şüphesiz sen öleceksin ve şüphesiz onlar da öleceklerdir"**[2] buyurmuştur. Yine şöyle buyurmuştur: **"Ondan başka her şey yok olacaktır. Hüküm O'nundur. O'na döndürüleceksiniz."**[3] Yine şöyle buyurmuştur: **"Yeryüzünde bulunan her şey fanidir. Ancak yüce ve cömert olan Rabbinin varlığı bakidir."**[4] Yine şöyle buyurmuştur: **"Her nefis ölümü tadacaktır. Kıyamet günü, ecirleriniz size mutlaka ödenecektir."**[5]

Sonra Hz. Ebû Bekr şöyle devam etti: "Doğrusu yüce Allah, ilâhi dini yeryüzüne dikip Allah'ın emrini hükümran kılıncaya ve ilâhi mesajı tebliğ edip

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 144

[2] Zümer Sur. 30

[3] Kasas Sur. 88

[4] Rahmân Sur. 26-27

[5] Âl-i İmrân Sur. 185

Allah yolunda cihad edinceye kadar Muhammed'i yaşattı. Sonra onu bu halde iken vefat ettirdi. Sizi doğru yolda bıraktı. Artık bir kim helak olacaksa beyyineden, belgeden ve bahtsızlıktan sonra helak olacaktır. Allah, her kimin Rabbi ise bilsin ki, Allah diridir, ölmez. Her kim Muhammed'e tapıyorsa ve onu ilâh yerine koymuşsa bilsin ki, onun ilâhı yok olmuştur! Ey insanlar! Allah'tan korkun ve dininize sarılarak Rabbinize tevekkül edin. Zira Allah'ın dini, dimdik ayaktadır. Allah'ın kelimesi tamdır. Allah, kendi dinine yardım edene yardımcı olacaktır ve dinini aziz kılacaktır. Allah'ın Kitabı aramızdadır. O Kitab, nur ve şifadır. O Kitab vasıtasıyla Allah, Muhammed'i doğru yola iletti. Onda, Allah'ın helal ve haramı vardır. Vallahi, Allah'ın yarattıklarından her kim bize hücum ederse aldırmayız. Zira Allah'ın kılıçları kınlarından çekilmiştir. Artık bu kılıçları elimizden düşürecek değiliz. Bize muhalefet edenlere karşı tıpkı Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber cihad ettiğimiz gibi cihad edeceğiz. Hiç kimse haddi aşıp tecavüzde bulunmasın. Aksi halde kendi aleyhine davranmış olur."

Bundan sonra Muhacirler, Ebu Bekr ile birlikte Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittiler. Sonra ravi Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yıkanmasını, kefenlenmesini, namazının kılınmasını ve defnedilmesini zikretti.

وَيُذْكَرُ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ أَنَّهُ قَالَ: كُنْتُ أَتَأَوَّلُ هَذِهِ الْآيَةَ ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطاً لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ، وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيداً﴾ . فو الله إِنْ كُنْتُ لَأَظُنُّ أَنَّهُ سَيَبْقَى فِي أُمَّتِهِ حَتَّى يَشْهَدَ عَلَيْهَا بِآخِرِ أَعْمَالِهَا، وَأَنَّهُ لَلَّذِي حَمَلَنِي عَلَى أَنْ قُلْتُ مَا قُلْتُ.

Ömer b. el-Hattâb'ın şöyle dediği nakledilmiştir: Yüce Allah'ın: **"İşte böylece sizin insanlığa şahitler olmanız, Resûlün de size şahit olması için sizi mutedil bir ümmet kıldık..."**[1] buyruğuna göre zannediyordum ki Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sonuna kadar ümmetinin başında kalacak ve son amellerine şahitlik edecektir. Vefat ettiği söylendiği zaman o sözleri söylememe neden olan da böylesi bir düşünceydi.

---

[1] Bakara Sur. 143

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ، هُوَ الْأَصَمُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ عَنِ ابْنِ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ ﷺ ذَكَرَ لَهُ مَا حَمَلَهُ عَلَى مَقَالَتِهِ، الَّتِي قَالَ حِينَ تُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَذَكَرَ هَذَا.

İkrime'nin bildirdiğine göre İbn Abbâs, Ömer b. el-Hattâb, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edince söylediği (yukarıdaki) sözü neden söylediğini kendisine anlattığını söyleyip bu hadisi zikretti.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْجَهْمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَرَجِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَاقِدِيُّ، عَنْ شُيُوخِهِ، قَالُوا: أَوْ لَمَّا شُكَّ فِي مَوْتِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ بَعْضُهُمْ، قَدْ مَاتَ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ: لَمْ يَمُتْ، فَوَضَعَتْ أَسْمَاءُ، بِنْتُ عُمَيْسٍ يَدَهَا بَيْنَ كَتِفَيْ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَتْ: قَدْ تُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، قَدْ رُفِعَ الْخَاتَمُ مِنْ بَيْنَ كَتِفَيْهِ، فَكَانَ هَذَا الَّذِي عُرِفَ بِهِ مَوْتُهُ .

Vâkıdî hocalarının şöyle dediğini bildirir: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatıyla ilgili şüpheye düşerek bazıları: "Vefat etti" derken, bazıları: "Vefat etmedi" dedi. Bunun üzerine Esmâ binti Umeys, elini Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) iki omuzu arasına koyup: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etmiştir ve peygamberlik mührü omuzlarının arasından kaldırılmıştır" dedi ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etmiş olduğu böylece anlaşıldı.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ،، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ، عَنْ أَبِي مَعْشَرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، قَالَتْ: وَضَعْتُ يَدِي عَلَى صَدْرِ رَسُولِ اللهِ ﷺ يَوْمَ مَاتَ، فَمَرَّ بِي جُمَعٌ آكُلُ، وَأَتَوَضَّأُ، مَا تَذْهَبُ رِيحُ المسك من يدي.

Ümmü Seleme der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiği gün elimi onun göğsüne koydum. Aradan haftalar geçmesine rağmen yemek yiyor, abdest alıyordum; ama o misk kokusu elimden hiç çıkmıyordu."

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye* (5/244).

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ أَبِي عَمْرٍو، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الحافظ، وأبو سعيد بن أبي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يونس عن الْحَجَّاجِ بْنِ أَبِي زَيْنَبَ، عَنْ طَلْحَةَ مَوْلَى ابْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: مَاتَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَهُوَ خَمِيصُ الْبَطْنِ.

Hz. Âişe şöyle dedi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiği zaman karnı açtı."

بَابُ مَا يُسْتَدَلُّ بِهِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمْ يَسْتَخْلِفْ أَحَدًا بِعَيْنِهِ، وَلَمْ يُوصِ إِلَى أَحَدٍ بِعَيْنِهِ، فِي أَمْرِ أُمَّتِهِ، وَإِنَّمَا نَبَّهَ عَلَى الْخِلَافَةِ بِمَا ذَكَرْنَا مِنْ أَمْرِ الصَّلَاةِ

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Kendisinden Sonra Kimin Halife Olacağını Bildirmemesi, Ümmetinin İdaresi Hakkında Özel Olarak Kimseye Vasiyette Bulunmaması ve Zikrettiğimiz Gibi Sadece Namaz Konusunda Namazı Kıldıracak Kişiyi Bildirmiş Olması

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ، بْنِ عَفَّانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عروة، عن أبيه، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: حَضَرْتُ أَبِي حِينَ أُصِيبَ، فَأَثْنَوْا عَلَيْهِ، فَقَالُوا: جَزَاكَ اللهُ خَيْرًا، فَقَالَ: رَاغِبٌ، وَرَاهِبٌ. قَالُوا: اسْتَخْلِفْ، فَقَالَ: أَتَحَمَّلُ أَمْرَكُمْ حَيًّا وميتا! لوددت أنّ حَظِّي مِنْكُمُ الْكَفَافُ لَا عَلَيَّ وَلَا لِي. إِنْ أَسْتَخْلِفْ فَقَدِ اسْتَخْلَفَ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنِّي ، يَعْنِي أَبَا بَكْرٍ، وَإِنْ أَتْرُكْكُمْ، فَقَدْ تَرَكَكُمْ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنِّي. رَسُولُ اللهِ ﷺ. قَالَ عَبْدُ اللهِ: فَعَرَفْتُ أَنَّهُ حِينَ ذَكَرَ رَسُولَ اللهِ ﷺ غَيْرُ مُسْتَخْلِفٍ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي كُرَيْبٍ، عَنْ أَبِي أُسَامَةَ، وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ، مِنْ حَدِيثِ الثَّوْرِيِّ، عَنْ هِشَامٍ .

İbn Ömer der ki: Babam suikasde uğradığı zaman yanına gittim. Ashâb kendisine övgüde bulunarak: "Allah seni hayırla mükâfatlandırsın!" deyince: "Uman ve korkan" karşılığını verdi. Ashâb: "Yerine halife olarak birini seçsen" deyince: "Ben istedim ki, hilafetteki nasibim başa baş olsun, ne lehime ne de aleyhime. Yani işinizi diri iken de, ölü iken de ben mi

yükleneyim? Eğer halife olarak birini seçecek olursam (bu caizdir, zira) benden daha hayırlı olan Ebû Bekr seçmişti. Eğer seçmeyecek olursam (bu da caizdir, zira) benden daha hayırlı olan Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) seçmemişti" karşılığını verdi.

Abdullah der ki: "Babam, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) zikredince anladım ki yerine birini seçmeyecektir."

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Kureyb kanalıyla Ebû Usâme'den ve Buhârî ise Sevrî kanalıyla Hişâm'dan rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ الطَّبَرَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا بن أبي مَرْيَمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْفِرْيَابِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عمر، قَالَ: إِنْ أَسْتَخْلِفْ فَقَدِ اسْتَخْلَفَ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنِّي أَبُو بَكْرٍ، وَإِنْ أَتْرُكْ فَقَدْ تَرَكَ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنِّي، رَسُولُ اللهِ ﷺ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيِّ، وَأَخْرَجَاهُ أَيْضًا مِنْ حَدِيثِ سالم عن ابن عمر.

Abdullah b. Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Ömer şöyle demiştir: "Eğer halife olarak birini seçecek olursam (bu caizdir, zira) benden daha hayırlı olan Ebû Bekr seçmişti. Eğer seçmeyecek olursam (bu da caizdir, zira) benden daha hayırlı olan Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) seçmemişti."

Buhârî, Muhammed b. Yûsuf el-Firyâbî'den aktarmıştır. Buhârî ve Müslim, Sâlim kanalıyla İbn Ömer'den rivayet etmişlerdir.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ شَوْذَبٍ الْوَاسِطِيُّ بِهَا، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بْنُ أَيُّوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الْحَفَرِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ عَنِ الأسود بن قيس، عَنْ عَمْرِو بْنِ سُفْيَانَ، قَالَ: لَمَّا ظَهَرَ عَلِيٌّ ﷺ عَلَى النَّاسِ يَوْمَ الْجَمَلِ، قَالَ: أَيُّهَا النَّاسُ. إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ لَمْ يَعْهَدْ إِلَيْنَا فِي هَذِهِ الْإِمَارَةِ شَيْئًا، حَتَّى رَأَيْنَا مِنَ الرَّأْيِ أَنْ نَسْتَخْلِفَ أَبَا بَكْرٍ، فَأَقَامَ وَاسْتَقَامَ حَتَّى مَضَى

---

[1] Buhârî, *ahkâm* (51) ve Müslim, *el-imâre* 2 (11).

[2] Müslim, *el-imâre* 2 (12).

لِسَبِيلِهِ، ثُمَّ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَأَى مِنَ الرَّأْيِ أَنْ يَسْتَخْلِفَ عُمَرَ، فَأَقَامَ، وَاسْتَقَامَ، حَتَّى ضَرَبَ الدِّينَ بِجِرَانِهِ، ثُمَّ إِنَّ أَقْوَامًا طَلَبُوا هَذِهِ الدُّنْيَا، فَكَانَتْ أمور يقضي اللهُ فِيهَا.

Amr b. Süfyân der ki: Hz. Ali, Cemel günü zafer kazandığı zaman şöyle dedi: "Ey insanlar! Yönetim konusunda Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bize verilmiş herhangi bir söz yoktur. Biz kendi yanımızdan böyle bir şeye talip olduk. Ancak Ebû Bekr halife olarak seçildi. Allah ona rahmet etsin, hem başkalarını, hem de kendisini doğru yolda tutmuştur. Ondan sonra Ömer halife seçildi. O da hem başkalarını, hem de kendisini doğru yolda tutmuştur. Bu şekilde de din sağlamlaşmıştır. Sonra bazı kavimler bu dünyayı taleb etmiş ve Allah'ın takdir ettiği şeyler olmuştur."

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرٍ، مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْمُزَكِّي بِمَرْوَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ رَوْحٍ الْمَدَائِنِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا شَبَابَةُ بْنُ سَوَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بْنُ مَيْمُونٍ، عَنْ حُصَيْنِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ أَبِي وَائِلٍ قَالَ: قِيلَ لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ﷺ أَلَا تَسْتَخْلِفُ عَلَيْنَا؟ قَالَ: مَا اسْتَخْلَفَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَأَسْتَخْلِفَ وَلَكِنْ إِنْ يُرِدِ اللهُ بِالنَّاسِ خَيْرًا، فَسَيَجْمَعُهُمْ بَعْدِي عَلَى خَيْرِهِمْ، كَمَا جَمَعَهُمْ بَعْدَ نَبِيِّهِمْ عَلَى خَيْرِهِمْ.

قُلْتُ: شَاهِدُهُ فِي الْحَدِيثِ الثَّابِتِ عَنْ عَلِيٍّ ﷺ وَهُوَ مَا

Ebû Vâil der ki: Ali b. Ebî Tâlib'e: "Bize halife olarak birini seçmeyecek misin?" denilince: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) halife olarak birini seçmedi ki ben de seçeyim. Ancak Allah insanlara hayrı murad ederse peygamberlerinden sonra onları hayır üzere topladığı gibi benden sonra da onları hayır üzere toplayacaktır" karşılığını verdi.

Sâbit (sahih) olan bir sonraki hadis te bunun şahididir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، فِي الْفَوَائِدِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدِ بْنِ خَلِيٍّ الْحِمْصِيُّ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ شُعَيْبِ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ الزُّهْرِيِّ. قَالَ: أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ الْأَنْصَارِيُّ. وَكَانَ كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ أَحَدَ الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ تِيبَ عَلَيْهِمْ، فَأَخْبَرَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ كَعْبٍ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَبَّاسٍ، أَخْبَرَهُ أَنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ ﷺ خَرَجَ مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي وَجَعِهِ الَّذِي تُوُفِّيَ فِيهِ، فَقَالَ النَّاسُ: يَا أَبَا الْحَسَنِ. كَيْفَ أَصْبَحَ رَسُولُ اللهِ ﷺ؟ فَقَالَ: أَصْبَحَ بِحَمْدِ اللهِ بَارِئًا قَالَ: فَأَخَذَ بِيَدِهِ عَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ. فَقَالَ: أَنْتَ وَاللهِ

بَعْدَ ثَلَاثٍ: عَبْدُ الْعَصَا، وَإِنِّي وَاللهِ لَأُرَى رَسُولَ اللهِ ﷺ سَوْفَ يَتَوَفَّاهُ اللهُ مِنْ وَجَعِهِ هَذَا إِنِّي أَعْرِفُ وُجُوهَ بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ عِنْدَ الْمَوْتِ، فَاذْهَبْ بِنَا إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَلْنَسْأَلْهُ فِيمَنْ هَذَا الْأَمْرُ.

فَإِنْ كَانَ فِينَا عَلِمْنَا ذَلِكَ، وَإِنْ كَانَ فِي غَيْرِنَا، كَلَّمْنَاهُ، فَأَوْصَى بِنَا، قَالَ عَلِيٌّ رضي الله عنه إِنَّا وَاللهِ لَئِنْ سَأَلْنَاهَا رَسُولَ اللهِ ﷺ فَمَنَعَنَاهَا، لَا يُعْطِينَاهَا النَّاسُ بَعْدَهُ أَبَدًا. وَإِنِّي، وَاللهِ، لَا أَسْأَلُهَا رَسُولَ اللهِ ﷺ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ بِشْرِ بْنِ شُعَيْبٍ .

Abdullah b. Abbâs bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ölümüne sebep olan hastalığında iken Ali b. Ebî Tâlib yanından çıktı ve insanlar kendisine: "Ey Ebu'l-Hasan! Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) nasıl sabahladı?" dediklerinde: "Allah'a hamd olsun ki iyi olarak sabahladı" karşılığını verdi. Abbâs b. Abdilmuttalib, Ali'nin elini tutarak: "Vallahi üç gün sonra sen asanın kulu (başkasının memuru) olacaksın. Vallahi gördüğüm kadarıyla Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu hastalığından dolayı vefat edecektir. Çünkü ben Abdulmuttalib oğullarının ölüm esnasında yüzlerinin nasıl bir hal aldığını bilmekteyim. Şimdi birlikte Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gidelim ve kendisine bu işin (halifeliğin) kimde olacağını soralım. Eğer bu iş bizde ise bunu şimdiden (Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sağ iken) bilelim. Eğer bizden başkasında olacaksa kendisine söyleyelim de bu işi bize vasiyet etsin" deyince, Ali: "Vallahi eğer biz bunu Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) ister ve Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bizi bundan men ederse, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) sonra insanlar (bunu delil sayarak) bu işi (hilafeti) bize asla vermez. Vallahi bundan dolayı bunu Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) istemem" karşılığını verdi.

Buhârî, *Sahîh*'de İshâk b. Bişr b. Şuayb kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

وأخبرنا أبو عبد الله الحافظ، وأبو سعيد بن أبي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بن كعب ابن مَالِكٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: خَرَجَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، مِنْ عِنْدِ رَسُولِ

[1] Buhârî, *meğâzî* 83 (4447).

اللهِ ﷺ فِي مَرَضِهِ يَوْمَ تَيَطَّنَ فِيهِ، فَذَكَرَ هَذَا الْحَدِيثَ. إِلَّا أَنَّهُ لَمْ يَذْكُرْ مَا قَالَ فِي الْعَصَا وَزَادَ فِي آخِرِهِ.. فَتُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حِينَ اشْتَدَّ الضُّحَى مِنْ ذَلِكَ الْيَوْمِ

Abdullah b. Abbâs bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ölümüne sebep olan hastalığında iken ve vefat ettiği gün Ali b. Ebî Tâlib yanından çıktı." Sonrasında ravi söz konusu hadisi asânın kulu olması kısmını zikretmeksizin nakletti. Hadisin sonunda da: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) o gün kuşluk vaktinde vefat etti" dedi.[1]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ السُّكَّرِيُّ بِبَغْدَادَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بن منصور الرَّمَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: خَرَجَ الْعَبَّاسُ، وَعَلِيٌّ مِنْ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ، فَلَقِيَهُمَا رَجُلٌ فَقَالَ: كَيْفَ أَصْبَحَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَا أَبَا الْحَسَنِ؟ فَقَالَ: أَصْبَحَ بَارِئًا. قَالَ، فَقَالَ: الْعَبَّاسُ لِعَلِيٍّ أَنْتَ بَعْدَ ثَلَاثٍ. عَبْدُ الْعَصَا. قَالَ: ثُمَّ خَلَا بِهِ. فَقَالَ: إِنَّهُ يُخَيَّلُ إِلَيَّ أَنِّي أَعْرِفُ وُجُوهَ بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ عِنْدَ الْمَوْتِ، وَأَنِّي خَائِفٌ أَنْ لَا يَقُومَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنْ وَجَعِهِ هَذَا. فَإِنْ كَانَ هَذَا الْأَمْرُ إِلَيْنَا عَلِمْنَاهُ، وَإِنْ لَا يَكُنْ إِلَيْنَا، أَمَرْنَاهُ أَنْ يَسْتَوْصِيَ بِنَا. قَالَ: فَقَالَ لَهُ عَلِيٌّ: أَرَأَيْتَ إِنْ جِئْنَاهُ فَسَأَلْنَاهُ فَلَمْ يُعْطِنَاهَا؟ أَتَرَى النَّاسَ يُعْطُونَاهَا؟ وَاللهِ لَا أَسْأَلُهَا إِيَّاهُ أَبَدًا.

İbn Abbâs der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ölümüne sebep olan hastalığında iken Abbâs ve Ali b. Ebî Tâlib yanından çıktılar. Bir adam: "Ey Ebu'l-Hasan! Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) nasıl sabahladı?" deyince, Ali: "İyi olarak sabahladı" karşılığını verdi. Bunun üzerine Abbâs Ali'ye: "Üç gün sonra sen asânın kulu (başkasının memuru) olacaksın" dedi. Sonra Ali ile bir tarafa çekilerek: "Ben, Abdulmuttalib oğullarının ölüm esnasında yüzlerinin nasıl bir hal aldığını bilirim. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu hastalığından dolayı vefat etmesinden korkmaktayım. Eğer bu iş bizde ise bunu şimdiden (Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sağ iken) bilelim. Eğer bizden başkasında olacaksa kendisine söyleyelim de bu işi bize versin" dedi. Bunun üzerine Ali: "Eğer biz bunu istersek ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu işi bize vermezse ne olacak?

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/262).

Daha sonra insanlar bunu bize verir mi?" Vallahi bundan dolayı bunu Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) istemem" karşılığını verdi.

قَالَ عَبْدُ الرَّزَّاقِ: فَكَانَ مَعْمَرٌ يَقُولُ لَنَا: أَيُّهُمَا كَانَ أَصْوَبَ عِنْدَكُمْ رَأْيًا؟ فَنَقُولُ: الْعَبَّاسُ. فَيَأْبَى، ثُمَّ قَالَ: لَوْ أَنَّ عَلِيًّا سَأَلَهُ عَنْهَا، فَأَعْطَاهُ إِيَّاهَا، فَمَنَعَهُ النَّاسُ كَانُوا قَدْ كَفَرُوا.

قَالَ عَبْدُ الرَّزَّاقِ: فَحَدَّثْتُ بِهِ ابْنَ عُيَيْنَةَ، فَقَالَ: قَالَ الشَّعْبِيُّ: لَوْ أَنَّ عَلِيًّا سَأَلَهُ عَنْهَا كَانَ خَيْرًا لَهُ مِنْ مَالِهِ وَوَلَدِهِ.

Abdurrezzâk der ki: Ma'mer bize: "Sizce hangisi (Ali'nin görüşü mü yoksa Abbâs'ın görüşü mü) daha doğrudur?" diye sorardı. Biz de: "Abbâs'ın görüşü" dediğimizde bunu kabul etmez ve: "Eğer Ali bunu Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) ister ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu işi kendisine verdiği halde insanlar onu bundan men derse küfre girerlerdi" derdi.

Abdurrezzâk der ki: Bu hadisi İbn Uyeyne'ye anlattığımda şu karşılığı verdi: "Bu konuda Şa'bî: «Eğer Ali, bunu kendisinden istemiş olsaydı bu kendisi için malından ve çocuklarından daha hayırlı olurdu» dedi."

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ السُّنِّيُّ بِمَرْوٍ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْمُوَجِّهِ، أَخْبَرَنَا عَبْدَانُ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ عَامِرٍ، هُوَ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: قَالَ الْعَبَّاسُ لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، حِينَ مَرِضَ النَّبِيُّ ﷺ: إِنِّي أَكَادُ أَعْرِفُ فِي وَجْهِ رَسُولِ اللهِ ﷺ الْمَوْتَ، فَانْطَلِقْ بِنَا إِلَيْهِ، نَسْأَلُهُ مَنْ يَسْتَخْلِفُ، فَإِنْ يَسْتَخْلِفْ مِنَّا فَذَاكَ، وَإِلَّا أَوْصَى بِنَا. قَالَ: فَقَالَ عَلِيٌّ لِلْعَبَّاسِ كَلِمَةً فِيهَا جَفَاءٌ. فَلَمَّا قُبِضَ النَّبِيُّ ﷺ قَالَ الْعَبَّاسُ لِعَلِيٍّ: ابْسُطْ يَدَكَ فَلْنُبَايِعْكَ. قَالَ: فَقَبَضَ يَدَهُ، فَقَالَ عَامِرٌ: لَوْ أَنَّ عَلِيًّا أَطَاعَ الْعَبَّاسَ فِي أَحَدِ الرَّأْيَيْنِ، كَانَ خَيْرًا مِنْ حُمْرِ النَّعَمِ.

قَالَ عَامِرٌ: لَوْ أَنَّ الْعَبَّاسَ شَهِدَ بَدْرًا مَا فَضَلَهُ أَحَدٌ مِنَ النَّاسِ رَأْيًا، وَلَا عَقْلًا.

Şa'bî der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) hastalanınca, Abbâs, Ali b. Ebî Tâlib'e: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzünden ölüm anı geldiğini anlamaktayım. Birlikte kendisine gidelim ve kendisine halifeliğin kimde olacağını soralım. Eğer bu iş bizde ise bunu şimdiden (Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sağ iken) bilelim. Eğer bizden başkasında ise (kendisine söyleyelim de)

bu işi bize vasiyet etsin" dedi. Bunun üzerine Ali, Abbâs'a ağır bir söz söyledi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edince, Abbâs, Ali'ye: "Elini uzat ta sana biat edelim" dedi. Ancak Ali elini geri çekti.

Âmir der ki: "Eğer Ali, Abbâs'a iki görüşünden birinde itaat etseydi, kendisi için kırmızı develerinin olmasından daha hayırlı olurdu."

Âmir der ki: "Eğer Abbâs, Bedir savaşında bulunmuş olsaydı görüş ve akıl sahibi olarak hiç kimse ondan daha üstün olmazdı."

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَزْهَرُ بْنُ سَعْدٍ السَّمَّانُ، عن بْنُ عَوْنٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْأَسْوَدِ، قَالَ: قِيلَ لِعَائِشَةَ إِنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَوْصَى إِلَى عَلِيٍّ. فَقَالَتْ بِمَا أَوْصَى إِلَى عَلِيٍّ، وَقَدْ رَأَيْتُهُ دَعَا بِطَسْتٍ لِيَبُولَ فِيهَا، وَأَنَا مُسْنِدَتُهُ إِلَى صَدْرِي- فَانْخَنَسَ، أَوْ قَالَ: فَانْخَنَثَ. فَمَاتَ، وَمَا شَعَرْتُ- فِيمَ يَقُولُ هَؤُلَاءِ- أَنْ أَوْصَى إِلَى عَلِيٍّ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنِ أَزْهَرَ، وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عُلَيَّةَ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ ، وَإِبْرَاهِيمُ هَذَا، هُوَ ابْنُ يَزِيدَ ابن شَرِيكٍ التَّيْمِيُّ.

Esved der ki: Hz. Âişe'ye: "Söylenene göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) halifelik için Ali'ye vasiyette bulunmuştur" denilince, Hz. Âişe: "Ali'ye ne zaman vasiyette bulundu ki! Ben Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) göğsüme yaslamışken kendisi idrarını yapmak için bir leğen istedi. O sırada kucağımda düşüp vefat etti ve ben vefat ettiğini bile hissetmedim. Öyleyse Ali'ye ne zaman vasiyette bulunmuştur ki böyle demekteler" karşılığını verdi.

Buhârî, *Sahîh*'de Abdullah b. Muhammed kanalıyla Ezher'den ve Buhârî ile Müslim, İbn Uleyye kanalıyla İbn Avn'dan rivayet etmişlerdir.[1] İbrâhîm, Yezîd b. Şerîk et-Teymî'nin oğludur.

وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ رَجَاءٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ أَرْقَمَ بْنِ شُرَحْبِيلَ، قَالَ: سَافَرْتُ مَعَ ابْنِ عَبَّاسٍ مِنَ الْمَدِينَةِ، فَسَأَلْتُهُ أَكَانَ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَوْصَى: فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ

---

[1] Buhârî, *vesâyâ* (4/3) ve Müslim, *el-vasiyye* 5 (19).

لَمَّا مَرِضَ مَرَضَهُ الَّذِي مَاتَ فِيهِ. كَانَ فِي بَيْتِ عَائِشَةَ فَرَفَعَ رَأْسَهُ، فَقَالَ: ادْعُوا لِي عَلِيًّا، فَقَالَتْ عائشة ألا ندعوا لَكَ أَبَا بَكْرٍ يَا رَسُولَ اللهِ؟ فَقَالَ: ادْعُوهُ قالت حفصة ألا ندعوا عُمَرَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: ادْعُوهُ. قَالَتْ أُمُّ الفضل: ألا ندعوا الْعَبَّاسَ عَمَّكَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: ادْعُوهُ. فَلَمَّا حَضَرُوا رَفَعَ رَأْسَهُ، فَلَمْ يَتَكَلَّمْ، فَقَالَ عُمَرُ: قُومُوا بِنَا عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَإِنَّهُ لَوْ كَانَتْ، لَهُ إِلَيْنَا حَاجَةٌ ذَكَرَهَا، حَتَّى فَعَلَ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ قَالَ: لِيُصَلِّ بِالنَّاسِ أَبُو بَكْرٍ. فَذَكَرَ الْحَدِيثَ فِي الصَّلَاةِ، قَالَ فِي آخِرِ الْحَدِيثِ: فَمَاتَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَلَمْ يُوصِ.

Erkam b. Şurahbîl der ki: İbn Abbâs ile birlikte Medine'den bir yolculuğa çıktım. Kendisine: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vasiyette bulundu mu?" diye sorduğumda şu karşılığı verdi: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) vefatına sebep olan hastalığı sırasında Hz. Âişe'nin evindeydi. Bir ara: ***«Bana Ali'yi çağırın»*** buyurdu. Hz. Âişe: «Ey Allah'ın Resûlü! Ebû Bekr'i de çağıralım mı?» deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): ***«Çağırın»*** buyurdu. Hafsa: «Ey Allah'ın Resûlü! Ömer'i de çağıralım mı?» deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): ***«Çağırın»*** buyurdu. Ümmü'l-Fadl: «Ey Allah'ın Resûlü! Amcan Abbâs'ı da çağıralım mı?» deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): ***«Çağırın»*** buyurdu. Hepsi toplandığı zaman Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) başını kaldırdı, ancak (aralarında Ali'yi göremedi ve) susup bir şey demedi. Ömer: «Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanından kalkın, eğer bir ihtiyacı olsaydı bize söylerdi» dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bu hareketini (başını kaldırıp Ali var mı yok mu diye bakmayı) üç defa tekrarladı. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***«Ebû Bekr halka namaz kıldırsın»*** buyurdu. Sonrasında ravi namaz konusundaki hadisi zikretti ve hadisin sonunda: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir şey vasiyet etmeden vefat etti" dedi.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ الإسفرائنيّ بِهَا، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ مِغْوَلٍ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ. قَالَ سَأَلْتُ ابْنَ أَبِي أَوْفَى هَلْ أَوْصَى رَسُولُ اللهِ ﷺ قَالَ: لَا. قُلْتُ: فَلِمَا أُمِرْنَا بِالْوَصِيَّةِ. قَالَ: أُوصِي بِكِتَابِ اللهِ. قَالَ طَلْحَةُ وَقَالَ هُزَيْلُ بْنُ شُرَحْبِيلَ: أَبُو بَكْرٍ يَتَأَمَّرُ عَلَى وَصِيِّ رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَدَّ أَبُو بَكْرٍ أَنَّهُ وَجَدَ عَهْدًا مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَخَزَمَ أَنْفَهُ بِخِزَامٍ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عن الفِرْيَابِيِّ، عَنْ مَالِكِ بْنِ مِغْوَلٍ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِن حَدِيثِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَهْدِيٍّ وَغَيْرِهِ، عَنْ مَالِكٍ .

Talha b. Musarrif der ki: İbn Ebî Evfâ'ya: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vasiyette bulundu mu?" diye sorduğumda: "Hayır" karşılığını verdi. Ona: "O zaman niye bize vasiyet etmeyi emretti?" dediğimde: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Allah'ın Kitab'ını vasiyet etti" karşılığını verdi.

Talha b. Musarrif, Hüzeyl b. Şurahbîl'in şöyle dediğini nakletmiştir: "Ebû Bekr, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vasisi olarak Ali'yi görmekte idi. Ebû Bekr, bu konuda Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bir ahitname bulup da kendini, onun hükmü altına almayı çok arzu etti."

Buhârî, *Sahîh*'de Firyâbî kanalıyla Mâlik b. Miğvel'den ve Müslim ise Abdurrahman b. Mehdî ve başkası kanalıyla Mâlik'ten rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سعيد بن أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: خَطَبَنَا عَلِيٌّ ﷺ فَقَالَ: مَنْ زَعَمَ أَنَّ عِنْدَنَا شَيْئًا نَقْرَأُهُ، لَيْسَ كِتَابَ اللهِ، وَهَذِهِ الصَّحِيفَةُ مُعَلَّقَةٌ فِي سَيْفِهِ، فِيهَا أَسْنَانُ الْإِبِلِ وَأَشْيَاءُ مِنَ الْجِرَاحَاتِ، فَقَدْ كَذَبَ.

وَفِيهَا قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ «الْمَدِينَةُ حَرَمٌ مَا بَيْنَ عِيرٍ إِلَى ثَوْرٍ، فَمَنْ أَحْدَثَ فيها يَعْنِي حَدَثًا، أَوْ آوَى مُحْدِثًا. فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللهِ، وَالْمَلَائِكَةِ، وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ. لَا يَقْبَلُ اللهُ مِنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ صَرْفًا، وَلَا عَدْلًا وَمَنِ ادَّعَى إِلَى غَيْرِ أَبِيهِ، أَوِ انْتَمَى إِلَى غَيْرِ مَوَالِيهِ، فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللهِ، وَالْمَلَائِكَةِ، وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ. لَا يَقْبَلُ اللهُ مِنْهُ صَرْفًا، وَلَا عَدْلًا. وَذِمَّةُ الْمُسْلِمِينَ وَاحِدَةٌ، يَسْعَى بِهَا أَدْنَاهُمْ فَمَنْ أَخْفَرَ مُسْلِمًا فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللهِ، وَالْمَلَائِكَةِ والناس أجمعين، لا يقبل اللهُ مِنْهُ صَرْفًا، وَلَا عَدْلًا.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ مِنْ أَوْجُهٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ زُهَيْرِ بْنِ حَرْبٍ، وَغَيْرِهِ عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ

[1] Buhârî, *vesâyâ* (1) ve Müslim, *el-vasiyye* (5).

İbrâhîm et-Teymî'nin bildirdiğine göre babası şöyle demiştir: Hz. Ali bize hutbe verip şöyle dedi: Yanımızda Allah'ın Kitabı'ndan başka içinde (zekât olarak alınacak) deve yaşlarından bahsedilen ve birtakım yaralamalara ait hükümler içeren sahifeden başka bir şey olduğunu söyleyenler muhakkak ki yalancıdırlar. Sahifede Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştu: *"Medine, Âir ile Sevr arası olmak üzere haremdir. Kim bir bidat ortaya çıkarır veya bidatçiyi barındırırsa, Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onun üzerinedir. Kıyamet gününde Yüce Allah böylesi birinden farz olsun nafile olsun hiçbir ibadeti kabul etmez. Her kim babasından başka birinin babası olduğunu iddia ederse veya bir köle kendini azat eden kimselerden başkasına nispet ederse Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onun üzerinedir. Yüce Allah böylesi birinden farz olsun nafile olsun hiçbir ibadeti kabul etmez. Müslümanlar emân konusunda birbirleriyle eşittirler. Onlardan en alt seviyede olanlar dahi hepsi adına emân verebilir. Kim Müslüman birinin vermiş olduğu emânı ihlal ederse, Allah'ın, meleklerin ve tüm insanların laneti üzerine olsun. Yüce Allah böylesi birinden farz olsun nafile olsun hiçbir ibadeti kabul etmez."*

Buhârî, *Sahîh*'de başka bir kanalla A'meş'ten ve Müslim ise Züheyr b. Harb ve başkası kanalıyla Ebû Ma'mer'den rivayet etmiştir.[1]

وأَخبَرَنا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا تَمْتَامٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا هُدْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَمَّامٌ عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي حَسَّانَ أَنَّ عَلِيًّا كَانَ يَأْمُرُ بِالْأَمْرِ، فَيُقَالُ قَدْ فَعَلْنَا كَذَا، وَكَذَا، فَيَقُولُ: صَدَقَ اللهُ وَرَسُولُهُ، فَقِيلَ لَهُ: أَشَيْءٌ عَهِدَهُ إِلَيْكَ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَالَ: فَقَالَ: مَا عَهِدَ إِلَيَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ شَيْئًا خَاصَّةً دُونَ النَّاسِ، إِلَّا شَيْئًا سَمِعْتُهُ مِنْهُ فِي صَحِيفَةٍ، فِي قِرَابِ سَيْفِي قَالَ: فلما نَزَلْ بِهِ حَتَّى أَخْرَجَ الصَّحِيفَةَ، فَإِذَا فِيهَا، مَنْ أَحْدَثَ حَدَثًا، أَوْ أَوَى مُحْدِثًا فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللهِ، وَالْمَلَائِكَةِ، وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ. لَا يُقْبَلُ مِنْهُ صَرْفٌ وَلَا عَدْلٌ. وَإِذَا فِيهَا إِنَّ إِبْرَاهِيمَ حَرَّمَ مَكَّةَ. وَإِنِّي أُحَرِّمُ مَكَّةَ، وَإِنِّي أُحَرِّمُ المدينة ما بين حرّيتها وحماها. لا يختلا خَلَاهَا، وَلَا يُنَفَّرُ صَيْدُهَا، وَلَا يُلْتَقَطُ لُقْطَتُهَا، إِلَّا لِمَنْ أَشَادَ بِهَا. يَعْنِي مُنْشِدًا، وَلَا يُقْطَعُ شَجَرُهَا إِلَّا أَنْ يَعْلِفَ رَجُلٌ بَعِيرًا وَلَا يُحْمَلُ فِيهَا سِلَاحٌ لِقِتَالٍ، وَإِذَا فِيهَا

---

[1] Buhârî, *zimmetü'l-müslimîn* (4/122, 124), Ebû Dâvud, *menâsik* (2/216) ve Ahmed, *Müsned* (1/81).

الْمُؤْمِنُونَ يُكَافَأُ، دِمَاؤُهُمْ، وَيَسْعَى بِذِمَّتِهِمْ أَدْنَاهُمْ، وَهُمْ يَدٌ عَلَى مَنْ سِوَاهُمْ. أَلَا لَا يُقْتَلُ مُؤْمِنٌ بِكَافِرٍ، وَلَا ذُو عَهْدٍ فِي عهده

Ebû Hassân bildiriyor: Hz. Ali bir şey emrettiğinde bu emri yerine getirilir ve kendisine: "Şöyle şöyle yaptık" denilirdi. Bunun üzerine Ali de: "Allah ve Resûlü doğru söylemiş" derdi. (Bir gün) kendisine: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), has olarak sadece sana söylediği bir şey mi var?" denildiğinde: "Kendisinden işitmiş olduğum ve kılıcımın kınında bulunan şu şey dışında insanlardan ayrı has olarak bana bir ahitte bulunmadı" karşılığını verdi. Sonra kılıcının kınından bir yazı çıkarıp bize okudu. İçinde şöyle yazıyordu: *"Kim bir bidat ortaya çıkarır veya bidatçiyi barındırırsa, Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onun üzerinedir. Yüce Allah böylesi birinden farz olsun, nafile olsun hiçbir ibadeti kabul etmez. İbrâhîm Mekke'yi haram bölge kıldı. Ben de Medine'nin kara taşlık iki tepesi arasını haram bölge kılıyorum. Oranın otu koparılmaz, avı ürkütülmez, sahibini bulmak dışında yitiği kimse tarafından el uzatılıp alınamaz, kişinin devesini yemlemesi için olanı dışında ağaçları kesilmez, orada savaş için silah taşınmaz. Müslümanlar canları konusunda birbirlerine eşittirler. Onlardan en alt seviyede olanlar dahi hepsi adına emân verebilir ve başkalarına karşı tek bir el gibidirler. Kâfir karşılığında (kısas olarak) bir mümin öldürülemez. Aynı şekilde azınlık teba da bu anlaşma süresince kâfir karşılığında öldürülemez."*[1]

وَأَمَّا الْحَدِيثَ الَّذِي أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَوَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ يَحْيَى بْنُ زُهَيْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ عَمْرٍو النَّصِيبِيُّ عَنِ السَّرِيِّ بْنِ خَالِدٍ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ﷺ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: يَا عَلِيُّ أُوصِيكَ بِوَصِيَّةٍ فَاحْفَظْهَا؟ فَإِنَّكَ لَا تَزَالُ بِخَيْرٍ مَا حَفِظْتَ وَصِيَّتِي يَا عَلِيُّ، يَا عَلِيُّ إِنَّ لِلْمُؤْمِنِ ثَلَاثَ عَلَامَاتٍ الصَّلَاةُ وَالصِّيَامُ وَالزَّكَاةُ، فَذَكَرَ حَدِيثًا طَوِيلًا فِي الرَّغَائِبِ وَالْآدَابِ،

---

[1] Ebû Dâvud, *menâsik* (2035).

وَهُوَ حَدِيثٌ مَوْضُوعٌ، وَقَدْ شَرَطْتُ فِي أَوَّلِ الْكِتَابِ أَلَّا أُخَرِّجَ فِي هَذَا الْكِتَابِ حَدِيثًا أَعْلَمُهُ مَوْضُوعًا.

Câfer b. Muhammed, babası kanalıyla dedesinden bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Ali b. Ebî Tâlib'e: "Ey Ali! Sana bir vasiyette bulunacağım ki onu aklında tut. Ey Ali! Vasiyetimi aklında tuttuğun müddetçe hayır içinde olacaksın. Ey Ali! Mümin kimsenin üç alameti vardır. Bunlar namaz, oruç ve zekâttır." Sonrasında ravi uzunca bir hadis zikretti.

Bu uydurma bir hadistir. Kitabın ilk kısmında da uydurma olduğunu bildiğim hadisleri zikretmeyeceğimi söylemiştim (bu sebeple de hadisin devamını zikretmedim).

قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعْدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ يَحْيَى ابن مَعِينٍ يَقُولُ: حَمَّادُ بْنُ عَمْرٍو النَّصِيبِيُّ مِمَّنْ يَكْذِبُ. وَيَضَعُ الْحَدِيثَ، وَفِيمَا قَرَأْنَا عَلَى أَبِي عَبْدِ اللهِ الْحَافِظِ فِي أَوَّلِ الْكِتَابِ الْمَدْخَلِ، حَمَّادُ بْنُ عَمْرٍو النَّصِيبِيُّ مِنْ أَهْلِ نَصِيبِينَ يَرْوِي عَنْ جَمَاعَةٍ مِنَ الثقات. أَحَادِيثَ مَوْضُوعَةً. وَهُوَ سَاقِطٌ بِمَرَّةٍ قُلْتُ وَلِحَمَّادِ بْنِ عُمَرَ قِصَّةٌ أُخْرَى بِإِسْنَادٍ آخَرَ مُسْنَدٍ مُرْسَلٍ.

Yahya b. Maîn der ki: "Hammâd b. Amr en-Nasîbî, yalan söyleyip hadis uyduranlardan birisidir." Ebû Abdillah el-Hâfız'a *el-Medhal* kitabının başında kıraat ettiğimiz gibi Hammâd b. Amr en-Nasîbî, Nasîbîn ahalisinden birisi olup güvenilir ravilerden onlara dayandırarak uydurma hadisler rivayet eden biridir. Onun rivayetleri kesinlikle aktarılamaz. Derim ki: Hammâd b. Amr'ın müsned ve mürsel isnâdla gelmiş bir kıssası da mevcuttur.↓

أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْقَاسِمِ، عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُثْمَانَ، بْنِ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْقَطَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ عَمْرٍو، قَالَ: حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ رُفَيْعٍ، عَنْ مَكْحُولٍ الشَّامِيِّ قَالَ: هَذَا مَا قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رضي الله عنه حِينَ رَجَعَ مِنْ غَزْوَةِ حُنَيْنٍ، وَأُنْزِلَتْ عَلَيْهِ سُورَةُ النَّصْرِ. فَذَكَرَ حَدِيثًا طَوِيلًا فِي الْفِتْنَةِ، وَهُوَ أَيْضًا حَدِيثٌ، مُنْكَرٌ لَيْسَ لَهُ أَصْلٌ.

وَفِي الْأَحَادِيثِ الصَّحِيحَةِ كِفَايَةٌ، وَبِاللهِ التَّوْفِيقُ.

Mekhûl eş-Şâmî der ki: "Huneyn savaşı dönüşünde Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem), Nasr Sûresi nazil olduğu zaman Ali b. Ebî Tâlib'e işte böyle

demişti." Sonrasında ravi uzun bir hadis rivayet etti. Ancak münker bir hadistir ve aslı yoktur. Bu konuda sahih olan rivayetler yeterlidir. Doğruya ulaşmak, Allah'ın sayesindedir.

أخبرنا أبو عبد الله الحافظ، ومحمد بن موسى، بن الفضل قالا: حدثنا أبو العباس محمد بن يعقوب حدثنا أحمد بن عبد الجبار، أخبرنا يونس بن بكير، عن ابن إسحاق قال: حدنا صالح بن كيسان، عن الزُّهْرِيِّ عَنْ عُبَيْدِ اللهِ ابْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ، قَالَ: لَمْ يُوصِ رسول الله ﷺ عِنْدَ مَوْتِهِ إِلاَّ بِثَلاَثٍ أَوْصَى لِلرَّهَاوِيِّينَ بِجَادِّ مِائَةِ وَسْقٍ مِنْ خَيْبَرَ وَأَوْصَى لِلدَّارِيِّينَ بِجَادِّ مِائَةِ وَسْقٍ مِنْ خَيْبَرَ وَأَوْصَى لِلشَّنَئِيِّينَ بِجَادِّ مِائَةِ وَسْقٍ مِنْ خَيْبَرَ وَأَوْصَى لِلأَشْعَرِيِّينَ بِجَادِّ مِائَةِ وَسْقٍ مِنْ خَيْبَرَ وَأَوْصَى بِتَنْفِيذِ بَعْثِ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ وَأَوْصَى أَنْ لاَ يُتْرَكَ بِجَزِيرَةِ الْعَرَبِ دِينَانِ.

Ubeydullah b. Abdillah b. Utbe der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edeceği zaman sadece üç konuda vasiyette bulundu. Rehâvî kabilesine Hayber hurmalığından yüz vesak hurma verilmesini, Dârî kabilesine Hayber hurmalığından yüz vesak hurma verilmesini, Şeneî kabilesine Hayber hurmalığından yüz vesak hurma verilmesini, Eş'arî kabilesine Hayber hurmalığından yüz vesak hurma verilmesini vasiyet etti. Diğeri Usâme b. Zeyd komutasından ordunun çıkarılmasıydı. Bir diğeri de Arap yarımadasında İslam'dan başka bir dine izin verilmemesiydi."

بَابُ ذِكْرِ الْحَدِيثِ الَّذِي رُوِيَ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ﷺ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي نَعْيِهِ نَفْسَهُ إِلَى أَصْحَابِهِ. وَمَا أَوْصَاهُمْ بِهِ،

Allah Resûlü'nün (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM) Kendi Ölüm Haberini Ashâbına Vermesi Hakkında İbn Mes'ûd'dan Gelen Hadis ve Onlara Vasiyeti

وَإِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ بِالْمَرَّةِ

İsnadı oldukça zayıftır.

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا حَمْزَةُ بْنُ الْعَبَّاسِ الْعَقَبِيُّ بِبَغْدَادَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ رَوْحٍ الْمَدَائِنِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَلاَّمُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْمَدَائِنِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَلاَّمُ بْنُ سُلَيْمٍ الطَّوِيلُ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمنِ، عَنِ الْحَسَنِ الْعُرَنِيِّ، عَنِ الأَشْعَثِ بْنِ طَلِيقٍ، عَنْ مُرَّةَ بْنِ شَرَاحِيلَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ

مَسْعُودٍ، قَالَ: لَمَّا ثَقُلَ رسول الله ﷺ اجْتَمَعْنَا فِي بَيْتِ أُمِّنَا عَائِشَةَ، قَالَ: فَنَظَرَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فَدَمَعَتْ عَيْنَاهُ، ثُمَّ قَالَ لَنَا: قَدْ دَنَا الْفِرَاقُ. وَنَعَى إِلَيْنَا نَفْسَهُ، ثُمَّ قَالَ: مَرْحَبًا بِكُمْ، حَيَّاكُمُ اللهُ، هَدَاكُمُ اللهُ، نَصَرَكُمُ اللهُ، نَفَعَكُمُ اللهُ، وَفَّقَكُمُ اللهُ، سَدَّدَكُمُ اللهُ، وَقَاكُمُ اللهُ، أَعَانَكُمُ اللهُ، قَبِلَكُمُ اللهُ، أُوصِيكُمْ بِتَقْوَى اللهِ، وَأُوصِي اللهَ بِكُمْ، وَأَسْتَخْلِفُهُ عَلَيْكُمْ، إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ، أَنْ لَا تَعْلُوا عَلَى اللهِ فِي عِبَادِهِ وَبِلَادِهِ فَإِنَّ اللهَ تَعَالَى: ذِكْرُهُ: قَالَ: ذَكَرَهُ لِي وَلَكُمْ تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَاداً. وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ، وَقَالَ: أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِلْمُتَكَبِّرِينَ ، قُلْنَا: فَمَتَى أَجَلُكَ يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: «قَدْ دَنَا الأجل وَالْمُنْقَلَبُ إِلَى اللهِ ﷻ، وَالسِّدْرَةِ الْمُنْتَهَى وَالْكَأْسِ الْأَوْفَى، وَالْفَرْشِ الْأَعْلَى، قُلْنَا فَمَنْ يُغَسِّلُكَ يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: رِجَالُ أَهْلِ بَيْتِي الْأَدْنَى فَالْأَدْنَى مَعَ مَلَائِكَةٍ كَثِيرَةٍ يَرَوْنَكُمْ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ، قُلْنَا: فَفِيمَ نُكَفِّنُكَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: فِي ثِيَابِي هَذِهِ إِنْ شِئْتُمْ أَوْ فِي يَمَنِةٍ، أَوْ فِي بَيَاضِ مِصْرَ» ، قُلْنَا مَنْ يُصَلِّي عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ فَبَكَى وَبَكَيْنَا، فَقَالَ: «مَهْلًا غَفَرَ اللهُ لَكُمْ، وَجَزَاكُمْ عَنْ نَبِيِّكُمْ خَيْرًا، إِذَا غَسَّلْتُمُونِي، وَحَنَّطْتُمُونِي، وَكَفَّنْتُمُونِي فَضَعُونِي عَلَى شَفِيرِ قَبْرِي، ثُمَّ اخْرُجُوا عَنِّي سَاعَةً، فَإِنَّ أَوَّلَ مَنْ يُصَلِّي عَلَيَّ، خَلِيلَايَ، وَجَلِيسَايَ جِبْرِيلُ وَمِيكَائِيلُ، وَإِسْرَافِيلُ ثُمَّ مَلَكُ الْمَوْتِ، مَعَ جُنُودٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ، وَلْيَبْدَأْ بِالصَّلَاةِ عَلَيَّ رِجَالٌ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي، ثُمَّ نِسَاؤُهُمْ، ثُمَّ ادْخُلُوهَا أَفْوَاجًا وَفُرَادَى، وَلَا تُؤْذُونِي بِبَاكِيَةٍ، وَلَا بِرَنَّةٍ، وَلَا بِصَيْحَةٍ وَمَنْ كَانَ غَائِبًا مِنْ أَصْحَابِي فَأَبْلِغُوهُ عَنِّي السَّلَامَ وَأُشْهِدُكُمْ بِأَنِّي قَدْ سَلَّمْتُ عَلَى مَنْ دَخَلَ فِي الْإِسْلَامِ، وَمَنْ تَابَعَنِي على ديني هذا مند الْيَوْمِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ» ، قُلْنَا: فَمَنْ يُدْخِلُكَ قَبْرَكَ يَا رَسُولَ اللهِ؟، قَالَ: «رِجَالُ أَهْلِ بَيْتِي الْأَدْنَى فَالْأَدْنَى، مَعَ مَلَائِكَةٍ كَثِيرَةٍ، يَرَوْنَكُمْ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ» [تَابَعَهُ أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ عَنْ سَلَّامٍ الطَّوِيلِ، وَتَفَرَّدَ بِهِ سَلَّامٌ الطَّوِيلُ]

Abdullah b. Mes'ûd der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) durumu ağırlaştığı zaman annemiz Hz. Âişe'nin evinde toplandık. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bize bakınca gözleri yaşardı ve: *"Ayrılık vakti yaklaştı"* buyurarak bize ölüm haberini verdi. Sonra da şöyle buyurdu: *"Merhaba, hoş geldiniz. Allah sizi doğru yola iletsin. Allah size yardım etsin. Allah size fayda versin. Allah sizi başarıya ulaştırsın. Allah adımlarınızı doğrultsun. Allah sizi korusun. Allah size destek versin. Allah sizi kabul buyursun. Size Allah'a karşı*

gelmekten sakınmayı tavsiye ediyorum. Allah'ın size lütfetmesini arz ediyorum. O'nu, benim yerime, sizin üzerinize halef bırakıyorum. Doğrusu ben O'nun katından size gelmiş apaçık bir uyarıcıyım. Kulları ve beldeleri hususunda Allah'a karşı üstünlük taslamayın. Çünkü Allah, bana ve size: «İşte âhiret yurdu! Biz onu yeryüzünde böbürlenmeyi ve bozgunculuğu arzulamayan kimselere veririz. (En güzel) âkıbet, takvâ sahiplerinindir»[1] ve: «Büyüklük taslayanlar için cehennemde bir yer mi yok!» buyurmaktadır."

Kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! Ecelin ne zaman doluyor?" dediğimizde: *"Ecel yaklaştı. Dönüş Yüce Allah'a, Sidretü'l-Münteha'ya, dolu kâseye, yüksek yatağadır"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Seni kim yıkayacak?" dediğimizde: *"Ailemden sırasına göre en yakın olan erkekler birçok meleklerle birlikte beni yıkayacaklardır. Onlar, sizi görecekler, ama siz onları göremeyeceksiniz"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Seni ne ile kefenleyelim?" dediğimizde: *"Eğer isterseniz beni şu elbiselerimle veya Yemen işi bir kumaşla veya Mısır'ın beyaz kumaşları ile kefenleyin"* buyurdu.

"Ey Allah'ın Resûlü! Namazını kim kıldırsın?" dediğimizde, ağladı ve bizi de ağlattı. Sonra da şöyle buyurdu: *"Yavaş olun. Allah sizi bağışlasın ve Peygamber'inizden dolayı size hayır versin. Beni yıkayıp kokulandırdıktan ve kefenledikten sonra mezarımın kenarına bırakın. Sonra da bir müddet yanımdan uzaklaşın. Çünkü ilk olarak namazımı iki dostum ve iki meclis arkadaşım Cibrîl ve Mikâil kılacaktır. Onlardan sonra İsrâfil kılacaktır. Ondan sonra da melekler ordusuyla birlikte Azrail kılacaktır. Bunlardan sonra namazımı ilk olarak Ehl-i beytimden erkekler, sonra da onların kadınları kılsınlar. Sonra gruplar halinde ve tek olarak yanıma gelin. Ancak ağlayarak ve figan ederek bana eziyet vermeyin. Burada bulunmayan ashâbıma selamımı söyleyin. İslam'a giren, dinime tabi olan kimseye bugünden kıyamet gününe kadar selam verdiğime sizi şahit tutuyorum."*

Kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! Seni mezara kim koyacak?" dediğimizde: *"Ailemden sırasına göre en yakın olan erkekler, sizi gören ama sizin*

---

[1] Kasas Sur. 83

kendilerini görmediğiniz birçok meleklerle birlikte beni mezara koyacaklardır" buyurdu.

Ahmed b. Yûnus bunu Sellâm et-Tavîl'den rivayet ederek ona mutabaat etmiştir. Sellâm et-Tavîl bunu rivayette tek kalmıştır.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْوَقْتِ وَالْيَوْمِ وَالشَّهْرِ [وَالسَّنَةِ] الَّتِي تُوُفِّيَ فِيهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ، وَفِي مُدَّةِ مَرَضِهِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Saat, Gün, Ay ve Yıl Olarak Vefat Ettiği Zaman ve Hastalığının Süresi

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ السُّكَّرِيُّ بِبَغْدَادَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ لِي أَبُو بَكْرٍ أَيَّ يَوْمٍ تُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ؟، قُلْتُ: يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ، قَالَ: إِنِّي أَرْجُو أَنْ أَمُوتَ فِيهِ، فَمَاتَ فِيهِ .

Hz. Âişe der ki: Ebû Bekr bana: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hangi gün vefat etmişti?" diye sorunca: "Pazartesi günü" cevabını verdim. Bunun üzerine o: "Ben de o gün ölmeyi ümit ederim" dedi. Sonunda o da aynı gün vefat etti.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرُّوذْبَارِيُّ بِطُوسَ، حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ: مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُفَيْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ خَالِدِ بْنِ أَبِي عِمْرَانَ، عَنْ حَنَشٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: وُلِدَ نَبِيُّكُمْ ﷺ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ، وَنُبِّيَ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ، وَخَرَجَ مِنْ مَكَّةَ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ، وَفَتَحَ مَكَّةَ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ، وَنَزَلَتْ سُورَةُ الْمَائِدَةِ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ، ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ﴾، وتوفي يوم الإثنين .

İbn Abbâs der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Pazartesi günü doğdu, peygamberlik kendisine Pazartesi günü verildi. Mekke'den Pazartesi günü çıktı, Mekke'yi Pazartesi günü fethetti. Mâide Sûresi'nin: **"Bu gün dininizi**

kemale erdirdim"[1] âyeti Pazartesi günü nazil oldu ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Pazartesi günü vefat etti.[2]

وأخبرنا أبو الحسين بن الفضل القطان ببغداد، قال: أخبرنا عبد الله بن جعفر بن درستويه، قال: حدثنا يعقوب بن سفيان، قال: حدثنا يحيى بن عبد الله بن بكير، قال: حدثنا ابن لهيعة عن خالد، عن حنش، عن ابن عبَّاسٍ، فذكره بنحوه، زاد ودخل المدينة يوم الإثنين، ولم يذكر قوله ونبي يوم الإثنين قلت: وقد خولف في قوله ﴿اليوم أكملت لكم دينكم﴾، قال: عمر بن الخطاب نزل يوم الجمعة، يوم عرفة، وكذلك قال عمار بن أبي عمار، عن ابن عباس.

Başka bir kanalla İbn Abbâs'tan bir öncekinin aynısı rivayet edilmiştir. Ancak: "Medine'ye Pazartesi günü girdi" ziyadesinde bulunurken: "Peygamberlik kendisine Pazartesi günü verildi" lafzı zikredilmemiştir.

Haneş der ki: "**Bugün dininizi kemale erdirdim**" buyruğunun zikredilmesi konusunda ihtilaf edilmiştir. Ömer b. el-Hattâb: "Bu âyet (bayram günü olan) Cuma ve Arefe gününde inmiştir" demiştir. Ammâr b. Ebî Ammâr kanalıyla İbn Abbâs da bu şekilde demiştir.

أخبرنا أبو الحسين بن الفضل، قال: أخبرنا عبد الله بن جعفر، قال: حدثنا يعقوب بن سفيان، قال: حدثنا عمرو بن خالد، قال: حدثنا بن لهيعة، عن أبي الأسود، عن عروة. قال: وحدثنا يعقوب، قال: حدثنا إبراهيم بن المنذر، عن ابن فليح، عن موسى بن عقبة، عن ابن شهاب، قالا: اشتد برسول الله ﷺ الوجع، فأرسلت عائشة إلى أبي بكر، وأرسلت حفصة إلى عمر، وأرسلت فاطمة إلى علي، ولم يجتمعوا حتى توفي رسول الله ﷺ على صدر عائشة، وفي يومها يوم الإثنين. زاد إبراهيم: حين زاغت الشمس بهلال ربيع الأول.

Urve ile İbn Şihâb derler ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hastalığı şiddetlenince Hz. Âişe, Ebû Bekr'e, Hafsa, Ömer'e, Hz. Fâtıma, Ali'ye gelmesi için haber gönderdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Pazartesi günü Hz. Âişe'nin göğsü üzerinde vefat ettiği zaman gelip toplandılar.

İbrâhîm rivayetinde: "Rebîulevvel ayında güneş zeval vaktini geçtikten hemen sonra" ziyadesinde bulunmuştur.

---

[1] Mâide Sur. 3

[2] Ahmed, *Müsned* (1/277).

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ كَامِلٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْبَزَّازُ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ مَرِضَ لِاثْنَتَيْنِ وَعِشْرِينَ لَيْلَةً مِنْ صَفَرٍ، وَبَدَأَهُ وَجَعُهُ عِنْدَ وَلِيدَةٍ لَهُ، يُقَالُ لَهَا رَيْحَانَةُ، كَانَتْ مِنْ سَبْيِ الْيَهُودِ، وَكَانَ أَوَّلُ يَوْمٍ مَرِضَ فِيهِ يَوْمَ السَّبْتِ، وَكَانَتْ وَفَاتُهُ الْيَوْمَ الْعَاشِرَ، يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ، لِلَيْلَتَيْنِ خَلَتَا مِنْ شَهْرِ رَبِيعٍ الْأَوَّلِ، لِتَمَامِ عَشْرِ سِنِينَ مِنْ مَقْدَمِهِ الْمَدِينَةَ.

Mu'temir b. Süleyman, babasından bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Safer ayının yirmi ikinci gecesi hastalandı. Hastalığı Yahudilerden esir alınan ve kendisine Reyhâne denilen cariyesinin yanında iken başladı. Hastalığının ilk günü Cumartesi günü idi. Hastalığının onuncu günü Rebiyülevvel ayının iki gecesi geçtikten sonra Pazartesi günü vefat etti. O zaman, Medine'ye gelişinin üzerinden on yıl geçmişti."

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْجَهْمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَرَجِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَاقِدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مَعْشَرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قَيْسٍ، قَالَ: اشْتَكَى رَسُولُ اللهِ ﷺ يَوْمَ الْأَرْبِعَاءِ لِإِحْدَى عَشْرَةَ بَقِيَتْ مِنْ صَفَرٍ سَنَةَ إِحْدَى عَشْرَةَ فِي بَيْتِ زَيْنَبَ بِنْتِ جَحْشٍ شَكْوَى شَدِيدَةً، وَاجْتَمَعَ عِنْدَهُ نِسَاؤُهُ كُلُّهُنَّ. اشْتَكَى ثَلَاثَةَ عَشَرَ يَوْمًا وَتُوُفِّيَ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ لِلَيْلَتَيْنِ خَلَتَا مِنْ رَبِيعٍ الْأَوَّلِ سَنَةَ إِحْدَى عَشْرَةَ.

Muhammed b. Kays der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), hicri on birinci yılın Safer ayının bitmesine on bir gün kala Çarşamba günü Zeyneb binti Cahş'ın evinde şiddetli bir hastalığa yakalandı. Bunun üzerine bütün hanımları yanında toplandılar. Hastalığı on üç gün sürdü. Hicretin on birinci yılı Rebiulevvel ayından iki gece geçtikten sonra Pazartesi günü vefat etti."[1]

قَالَ الْوَاقِدِيُّ، وَحَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي الْأَبْيَضِ عَنِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ رَافِعٍ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ بُدِئَ فِي بَيْتِ مَيْمُونَةَ زَوْجَتِهِ.

Vâkıdî der ki: Abdullah b. Ebi'l-Ebyad'ın "Makbûrî — Abdullah b. Râfi'" kanalıyla bildirdiğine göre Ümmü Seleme: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hastalığı eşi Meymûne'nin evinde iken başladı" demiştir.

---

1 Vâkıdî, Meğâzî (3/1120).

أخبرنا أبو الحسين بن الفضل، قال: أخبرنا عبد الله بن جعفر، قال: حدثنا يعقوب بن سفيان، قال: حدثنا أحمد بن يونس، قال: حدثنا أبو معشر، عَنْ مُحَمَّدِ بنِ قيسٍ، قَالَ اشتكى رسول الله ﷺ ثلاثة عشرَ يومًا، فكانَ إذا وَجدَ خِفَّةً صَلَّى، وإذا ثقلَ، صَلَّى أبو بكرٍ.

Muhammed b. Kays der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hastalığı on üç gün sürdü. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) biraz rahatladığını hissettiği zaman namazı kendisi kıldırırdı. Ağırlaştığı zaman da namazı Ebu Bekr kıldırırdı."

أخبرنا أبو الحسين بنُ الفضلِ، قَالَ: أخبرنا عبدُ اللهِ بنُ جعفرٍ، قَالَ: حدثنا يعقوبُ بنُ سفيان، قال: حدثنا عمارُ بنُ الحسنِ، قال: حدثنا سلمةُ بنُ الفضلِ، عَنْ مُحَمَّدِ بنِ إسحاقَ، قَالَ: تُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِاثْنَتَيْ عَشْرَةَ لَيْلَةً مَضَتْ مِنْ شَهْرِ رَبِيعِ الأَوَّلِ، الْيَوْمَ الَّذِي قَدِمَ فِيهِ الْمَدِينَةَ مُهَاجِرًا، فَاسْتَكْمَلَ رسول الله ﷺ في هِجْرَتِهِ عشر سنين كوامل.

Muhammed b. İshâk der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Rebiulevvel ayından on iki gece geçtikten sonra vefat etti. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) (on yıl önce) aynı günde muhâcir olarak Medine'ye ulaşmıştı. Yani o zaman Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hicretinin üzerinden tam on yıl geçmişti."

بَابُ مَا جَاءَ فِي مَبْلَغِ سِنِّ رَسُولِ اللهِ ﷺ يَوْمَ تُوُفِّيَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Vefat Ettiği Günkü Yaşı

أَخْبَرَنَا أَبُو الْخَيْرِ جَامِعُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ مَهْدِيٍّ الْوَكِيلُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْمُحَمَّدْ آبَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ فِيمَ قَرَأَ عَلَى مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ. (ح) . وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَخْتَوَيْهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ قُتَيْبَةَ وَجَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَا: حَدَّثَنَا يَحْيَى ابن يَحْيَى قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى مَالِكٍ عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّهُ سَمِعَهُ يَقُولُ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لَيْسَ بِالطَّوِيلِ الْبَائِنِ، وَلَا بِالْقَصِيرِ، وَلَيْسَ بِالْأَبْيَضِ الْأَمْهَقِ، وَلَا بِالْآدَمِ وَلَا بِالْجَعْدِ الْقَطَطِ، وَلَا بِالسَّبْطِ، بَعَثَهُ اللهُ عَلَى رَأْسِ أَرْبَعِينَ سَنَةً، وَأَقَامَ بِمَكَّةَ عَشْرَ سِنِينَ، وَبِالْمَدِينَةِ عَشْرَ سِنِينَ، وَتَوَفَّاهُ اللهُ عَلَى رَأْسِ سِتِّينَ سَنَةً، وَلَيْسَ فِي رَأْسِهِ وَلِحْيَتِهِ عِشْرُونَ شَعْرَةً بَيْضَاءَ.

لَفظُ حديثِ يَحْيَى وَفي رِوَايَةِ الْقَعْنَبِيِّ: وَلَيْسَ بِالْجَعْدِ الْقَطَطِ، وَلَيْسَ بِالسَّبْطِ، وَالْبَاقِي مِثْلَهُ، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَبْدِ اللهِ بن يوسف، وغيره عَنْ مَالِكٍ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى.

Enes b. Mâlik der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) aşırı derecede uzun biri olmadığı gibi kısa biri de değildi. Bembeyaz tenli olmadığı gibi esmer de değildi. Saçları kıvırcık olmadığı gibi dümdüz de değildi. Yüce Allah onu kırk yaşının başında iken peygamber olarak gönderdi. (Peygamber olarak) Mekke'de on sene kaldığı gibi Medine'de de on sene kaldı. Altmışıncı yılın başında vefat etti. Vefat ederken saçlarında ve sakalında yirmi beyaz kıl yoktu."

Lafız Yahya'nın lafzıdır. Buhârî, *Sahîh*'de Abdullah b. Yusuf ve başkası kanalıyla Mâlik'ten ve Müslim ise Yahya b. Yahya'dan rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ عَمْرٍو، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو غَالِبٍ الْبَاهِلِيُّ، قَالَ: قُلْتُ لِأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: يَا أَبَا حَمْزَةَ! بِسِنِّ أَيِّ الرِّجَالِ كَانَ نَبِيُّ اللهِ ﷺ؟ إِذْ بُعِثَ، قَالَ: كَانَ ابْنَ أَرْبَعِينَ سَنَةً، قَالَ: ثُمَّ كَانَ مَاذَا؟ قَالَ: كَانَ بِمَكَّةَ عَشْرَ سِنِينَ، وَبِالْمَدِينَةِ عَشْرَ سِنِينَ، فَتَمَّتْ لَهُ سِتُّونَ سَنَةً يَوْمَ قَبَضَهُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَيْهِ، قَالَ: بِسِنِّ أَيِّ الرِّجَالِ هُوَ يَوْمَئِذٍ؟ قَالَ: كَأَشَبِّ الرِّجَالِ، وَأَحْسَنِهِ، وَأَجْمَلِهِ، وَأَلْحَمِهِ، قَالَ: يَا أَبَا حَمْزَةَ! هَلْ غَزَوْتَ مَعَهُ؟ قَالَ: نعم! غزوت معه حنين.

Ebû Ğâlib el-Bâhilî der ki: Enes b. Mâlik'e: "Ey Ebû Hamza! Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) kaç yaşında iken peygamber oldu?" dediğimde: "Kırk yaşında iken" karşılığını verdi. Kendisine: "Sonra ne oldu?" dediğimde: "Mekke'de on yıl kaldı. On yıl da Medine'de kaldı. Yani Allah onun ruhunu aldığı zaman altmış yaşını tamamlamıştı. O zaman kendisi en genç, en yakışıklı, en güzel ve etine en dolgun erkeklerdendi" karşılığını verdi. "Ey Ebû Hamza! Kendisiyle birlikte gazveye katıldığın oldu mu?" dediğimde: "Evet, Huneyn gazvesinde kendisiyle birlikte idim" karşılığını verdi.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ تَمِيمٍ الْقَنْطَرِيُّ بِبَغْدَادَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو إِسْمَاعِيلَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ السُّلَمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو غَسَّانَ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّازِيُّ الطَّيَالِسِيُّ وَلَقَبُهُ زُنَيْجٌ، قَالَ: حدثنا حكام بن سالم، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ زَائِدَةَ عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ عَدِيٍّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ،

[1] Buhârî, *menâkib* (23).

قَالَ، قُبِضَ النَّبِيُّ ﷺ وَهُوَ ابْنُ ثَلَاثٍ وَسِتِّينَ، وَقُبِضَ أبو بكر وهو بن ثلاث وستين، وقبض عمرو هو بن ثَلَاثٍ وَسِتِّينَ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي غَسَّانَ .

Enes b. Mâlik der ki: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) altmış üç yaşında iken vefat etti. Ebû Bekr altmış üç yaşında iken vefat etti. Ömer de altmış üç yaşında iken vefat etti."

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Ğassân'dan rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ شَرِيكٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ عُقَيْلٍ، عن بن شِهَابٍ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ تُوُفِّيَ وهو بن ثَلَاثٍ وَسِتِّينَ سَنَةً، قَالَ بن شهاب: وأخبرنا بن الْمُسَيِّبِ بِذَلِكَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ يَحْيَى بْنِ بُكَيْرٍ، وأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنِ اللَّيْثِ .

Urve b. ez-Zübeyr'in, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) eşi Hz. Âişe'den bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) altmış üç yaşında iken vefat etmiştir.

İbn Şihâb: "İbnu'l-Müseyyeb de bize aynısını nakletti" demiştir.

Buhârî, *Sahîh*'de Yahya b. Bükeyr'den rivayet ve Müslim ise başka bir kanalla Leys'ten rivayet etmiştir.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ أَبِي أُسَامَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ مَكَثَ بِمَكَّةَ ثَلَاثَ عَشْرَةَ، وَتُوُفِّيَ وَهُوَ ابْنُ ثَلَاثٍ وَسِتِّينَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مَطَرِ بْنِ الْفَضْلِ، عَنْ رَوْحِ بْنِ عُبَادَةَ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ رَوْحٍ .

---

[1] Müslim, *fedâil* 32 (114).

[2] Buhârî, *menâkib* (19) ve Müslim, *fedâil* (4/1825).

İbn Abbâs bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) (peygamber olduktan sonra) Mekke'de on üç yıl kaldı. Altmış üç yaşında iken de vefat etti."

Buhârî, *Sahîh*'de Matar b. el-Fadl kanalıyla Ravh b. Ubâde'den ve Müslim ise İshâk b. İbrâhîm kanalıyla Ravh'tan rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو جعفر محمد بن عمرو الرذاذ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ الْمُنَادِي، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ أَبِي جَمْرَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَقَامَ بِمَكَّةَ ثَلَاثَ عَشْرَةَ سَنَةً يُوحَى إِلَيْهِ، وَبِالْمَدِينَةِ عَشْرًا، وَمَاتَ وَهُوَ ابْنُ ثَلَاثٍ وَسِتِّينَ سَنَةً.

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ بِشْرِ بْنِ السَّرِيِّ، عَنْ حَمَّادٍ .

İbn Abbâs bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine vahiy geldiği halde Mekke'de on üç yıl kaldı. Medine'de ise on yıl kaldı. Altmış üç yaşında iken de vefat etti."

Müslim, *Sahîh*'de Bişr b. es-Seriy kanalıyla Hammâd'dan rivayet etmiştir.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِسْمَاعِيلَ الطَّبَرَانِيُّ بِهَا، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مَنْصُورٍ الطُّوسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الصَّائِغُ، قَالَ: حَدَّثَنَا رَوْحٌ، وأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ بِشْرَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا رَوْحٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: بُعِثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِأَرْبَعِينَ سَنَةً فَمَكَثَ بِمَكَّةَ ثَلَاثَ عَشْرَةَ يُوحَى إِلَيْهِ، ثُمَّ أُمِرَ بِالْهِجْرَةِ، فَهَاجَرَ عَشْرَ سِنِينَ، ثُمَّ مَاتَ وَهُوَ ابْنُ ثَلَاثٍ وَسِتِّينَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مَطَرِ بْنِ الْفَضْلِ، عَنْ رَوْحِ بْنِ عُبَادَةَ .

İbn Abbâs der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kırk yaşında iken peygamber oldu. Kendisine vahiy geldiği halde Mekke'de on üç yıl kaldı. Sonra hicretle emr olundu ve Medine'de on yıl kaldı. Altmış üç yaşında iken de vefat etti."

---

[1] Buhârî, *menâkibu'l-ensâr* (45) ve Müslim, *fedâil* 33 (117).

[2] Müslim, *fedâil* (118).

Buhârî, *Sahîh*'de Matar b. el-Fadl kanalıyla Ravh b. Ubâde'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ رَحِمَهُ اللهُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ، قَالَ: قُبِضَ النَّبِيُّ ﷺ وَهُوَ ابْنُ ثَلَاثٍ وَسِتِّينَ، وَأَبُو بَكْرٍ وَهُوَ ابْنُ ثَلَاثٍ وستين، وعمرو هو ابْنُ ثَلَاثٍ وَسِتِّينَ. أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، مِنْ حَدِيثِ غُنْدَرٍ، عَنْ شُعْبَةَ .

Muâviye b. Ebî Süfyân der ki: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) altmış üç yaşında iken vefat etti. Ebû Bekr altmış üç yaşında iken vefat etti. Ömer de altmış üç yaşında iken vefat etti."

Müslim, *Sahîh*'de Ğundar kanalıyla Şu'be'den rivayet etmiştir.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ الْفَقِيهُ الشِّيرَازِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ بْنِ الْجَارُودِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شَبَابَةُ وَهُوَ ابْنُ سَوَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنْ عَمَّارٍ مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ، قَالَ: سَأَلْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ: ابْنُ كَمْ تُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ؟ فَقَالَ: إِنَّ هَذَا شَدِيدٌ عَلَى مِثْلِكَ أَنْ لَا يَعْلَمَ مِثْلَ هَذَا مِنْ قَوْمِهِ، تُوُفِّيَ وَهُوَ ابْنُ خَمْسٍ وَسِتِّينَ .

Hâşim oğullarının azatlısı Ammâr der ki: İbn Abbâs'a: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kaç yaşında iken vefat etti?" diye sorduğumda: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kavminden olup da bunu bilmemek senin gibisi için ağır bir şeydir. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) altmış beş yaşında iken vefat etti" karşılığını verdi.[3]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَجَّاجُ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ عماد ابن أَبِي عَمَّارٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، فِيمَا يَحْسَبُ؟ قَالَ: أَقَامَ

---

[1] Buhârî, *menâkibu'l-ensâr* 45 (3902).

[2] Müslim, *fedâil* 33 (120).

[3] Müslim, *fedâil* (122).

النَّبِيُّ ﷺ بِمَكَّةَ خَمْسَ عَشْرَةَ سَنَةً، سَبْعًا أَوْ ثَمَانِيًا يَرَى الضَّوْءَ وَيَسْمَعُ الصَّوْتَ، وَثَمَانِيًا يُوحَى إِلَيْهِ، وَقَامَ بِالْمَدِينَةِ عَشْرًا أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ أَوْجُهٍ أُخَرَ، عَنْ حَمَّادٍ .

İbn Abbâs bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) peygamber olduktan sonra Mekke'de on beş yıl kaldı. Yedi veya sekiz yıl boyunca ışık görüp ses işitiyordu. Diğer sekiz yılda da kendisine vahiy geliyordu. Bundan sonra da Medine'de on yıl kaldı.

Müslim, *Sahîh*'de başka bir kanalla Hammâd'dan rivayet etmiştir.[1]

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا زِيَادُ بْنُ أَيُّوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ زَيْدٍ عَنْ يُوسُفَ بْنِ مِهْرَانَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قُبِضَ النَّبِيُّ ﷺ وَهُوَ ابْنُ خَمْسٍ وَسِتِّينَ سَنَةً، قُلْتُ: وَكَذَلِكَ رَوَاهُ عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ عَنْ هُشَيْمٍ، وَقِيلَ عَنْ هُشَيْمٍ: ثَلَاثٍ وَسِتِّينَ.

Yûsuf b. Mihrân bildiriyor: İbn Abbâs: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) altmış beş yaşında iken vefat etti" dedi. Amr b. Avn da bunu Huşeym kanalıyla bu şekilde rivayet etti. Ayrıca Huşeym kanalıyla gelen bir rivayette de: "Altmış üç yaşında (iken vefat etti)" denilmiştir.

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، قَالَ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو عبد الله، قال: حدثنا معاذ ابن هِشَامٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عن دعقل بْنِ حَنْظَلَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ- قُبِضَ وَهُوَ ابْنُ خَمْسٍ وَسِتِّينَ، وَهَذَا يُوَافِقُ رِوَايَةَ عَمَّارٍ، وَمَنْ تَابَعَهُ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، وَرِوَايَةُ الْجَمَاعَةِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، فِي ثَلَاثٍ وَسِتِّينَ أَصَحُّ، فَهُمْ أَوْثَقُ وَأَكْثَرُ، وَرِوَايَتُهُمْ تُوَافِقُ الرِّوَايَةَ الصَّحِيحَةَ عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، وَإِحْدَى الرِّوَايَتَيْنِ عَنْ أَنَسٍ، وَالرِّوَايَةُ الصَّحِيحَةُ عَنْ مُعَاوِيَةَ، وَهُوَ قَوْلُ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ وَعَامِرٍ الشَّعْبِيِّ وَأَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ ﷺ.

Hasan'ın bildirdiğine göre Da'kal b. Hanzala: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) altmış beş yaşında iken vefat etti" demiştir. Bu da Ammâr'ın ve kendisine mutabaat edenlerin rivayetlerine muvafıktır. İbn Abbâs'ın rivayeti ve İbn Abbâs kanalıyla cemaatin: "Altmış üç yaşında iken vefat etti" şeklinde olan

---

[1] Müslim, *fedâil* (123).

rivayetleri daha doğrudur ve güvenilirdir. Bu rivayetler de Urve ve Hz. Âişe kanalıyla gelen sahih rivayetlere, Enes'in iki rivayetinden birine ve Muâviye'den gelen sahih rivayete muvafıktır. Saîd b. el-Müseyyeb, Âmir eş-Şa'bî ve Ebû Câfer Muhammed b. Ali de aynı şeyi söylemektedir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي غُسْلِ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَمَا ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Yıkanması ve Yıkanırken Peygamberlik Mucizesinin Zuhur Etmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَقِيهُ فِي كِتَابِ السُّنَنِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرِ بْنِ دَاسَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ السِّجِسْتَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا النُّفَيْلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبَّادٍ، عَنْ أبيه عباد، ابْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، قَالَ: سَمِعْتُ عَائِشَةَ تَقُولُ: لَمَّا أَرَادُوا غُسْلَ النَّبِيِّ ﷺ، قَالُوا: وَاللهِ مَا نَدْرِي أَنُجَرِّدُ رَسُولَ اللهِ ﷺ مِنْ ثِيَابِهِ، كَمَا نُجَرِّدُ مَوْتَانَا، أَمْ نُغَسِّلُهُ وَعَلَيْهِ ثِيَابُهُ، فَلَمَّا اخْتَلَفُوا، أَلْقَى اللهُ ﷻ النَّوْمَ حَتَّى مَا مِنْهُمْ رَجُلٌ إِلَّا وَذَقْنُهُ فِي صَدْرِهِ، ثُمَّ كَلَّمَهُمْ مُكَلِّمٌ مِنْ نَاحِيَةِ الْبَيْتِ لَا يَدْرُونَ مَنْ هُوَ، أَنِ اغْسِلُوا النبي ﷺ وَعَلَيْهِ ثِيَابُهُ فَقَامُوا إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَغَسَّلُوهُ وَعَلَيْهِ قَمِيصٌ وَيُدَلِّكُونَهُ بِالْقَمِيصِ دُونَهُ أَيْدِيهِمْ، فكَانَتْ عَائِشَةُ تَقُولُ: لَوِ اسْتَقْبَلْتُ مِنْ أَمْرِي، مَا اسْتَدْبَرْتُ، مَا غَسَّلَهُ إِلَّا نِسَاؤُهُ .

هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، وَشَاهِدُهُ مَا

Hz. Âişe der ki: Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) yıkayacakları zaman ihtilafa düştüler ve: "Vallahi ölülerimize yaptığımız gibi Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bütün giysilerini çıkaracak mıyız, yoksa giysileriyle mi yıkayacağız bilmiyoruz" dediler. O zaman Allah onlara bir uyuklama verdi. Onlardan, uyuklaya uyuklaya çenesi göğsüne düşmeyen kalmadı. Evin bir köşesinden, kim olduğunu anlayamadıkları birisinin: "Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) üzerinde elbisesi bulunduğu halde yıkayınız" dediğini işittiler. Bunun üzerine onu gömleği üzerindeyken yıkadılar. Suyu gömleğin üzerine döküyorlar ve elleriyle onu gömleğin üzerinden ovuyorlardı.

Hz. Âişe der ki: "Vallahi şimdiki bildiğimi daha önce bilseydim emir verirdim de onu hanımlarından başkası yıkamazdı" derdi.[1]

Bu sahih bir isnâddır ve bir sonraki hadis bunun şahididir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو قُتَيْبَةَ سَلْمُ بْنُ الْفَضْلِ الأَدَمِيُّ بِمَكَّةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هِشَامٍ الْبَغَوِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بُرْدَةَ بُرَيْدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: لَمَّا أَخَذُوا فِي غُسْلِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَإِذَا هُمْ بِمُنَادٍ مِنَ الدَّاخِلِ، لَا تُخْرِجُوا عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَمِيصَهُ .

Süleyman b. Bureyde'nin bildirdiğine göre babası şöyle demiştir: "Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) yıkamaya başlamak istedikleri zaman, içeriden seslenen birisi onlara: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) gömleğini soymayınız!" diye seslendi.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْكَعْبِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ قُتَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ شَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْحَارِثِ، قَالَ: غَسَّلَ رَسُولَ اللهِ ﷺ علي ﷺ علي رضي الله عنه، وَعَلَى النَّبِيِّ ﷺ قَمِيصُهُ، وَعَلَى يَدِ عَلِيٍّ خِرْقَةٌ يُغَسِّلُهُ بِهَا، فَأَدْخَلَ يَدَهُ تَحْتَ الْقَمِيصِ، وَغَسَّلَهُ، وَالْقَمِيصُ عَلَيْهِ .

Abdullah b. el-Hâris der ki: "Hz. Ali, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) yıkadığında, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) üzerinde gömlek vardı. Ali'nin elinde ise bir bez vardı ve bu bez parçasıyla elini gömleğin altına sokarak onu yıkıyordu."[3]

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السُّلَمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى قَالَا: أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ، هُوَ ابْنُ أَبِي خَالِدٍ عَنْ عَامِرٍ، قَالَ: قُلْتُ مَنْ غَسَّلَ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: غَسَّلَهُ عَلِيٌّ، وَأُسَامَةُ، وَالْفَضْلُ بْنُ الْعَبَّاسِ، قَالَ: وَأَدْخَلُوهُ قَبْرَهُ، وَكَانَ عَلِيٌّ يَقُولُ، وَهُوَ يُغَسِّلُهُ: بِأَبِي وَأُمِّي- طَيِّبًا حَيًّا وَمَيِّتًا

---

[1] Hâkim, *Müstedrek* (3/59, 60) Bakın: Suyûtî, *el-Hasâisu'l-kübrâ* (2/275).

[2] Suyûtî, *el-Hasâisü'l-kübrâ* (2/275).

[3] Suyûtî, *el-Hasâisü'l-kübrâ* (2/275).

İsmail b. Ebî Hâlid der ki: Âmir'e: "Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) kim yıkadı?" dediğimde şu karşılığı verdi: "Ali, Usâme ve Fadl b. Abbâs yıkadı ve kendisini mezarına koydu. Ali, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) yıkarken: «Annem babam sana feda olsun. Sen hayattayken de, ölüyken de tertemizsin» diyordu."

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ قَالَ: قَالَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ﷺ: غَسَّلْتُ رَسُولَ الله ﷺ فَذَهَبْتُ أَنْظُرُ مَا يَكُونُ مِنَ الْمَيِّتِ، فَلَمْ أَرَ شيئا وَكَانَ طَيِّبًا حَيًّا وَمَيِّتًا ﷺ، وولي دفنه، وإجنانه دون النَّاسِ أَرْبَعَةٌ عَلِيٌّ، وَالْعَبَّاسُ وَالْفَضْلُ، وَصَالِحٌ مَوْلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَلُحِدَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ لَحْدًا، وَنُصِبَ عَلَيْهِ اللَّبِنُ نَصْبًا.

Ali b. Ebî Tâlib der ki: "Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) yıkarken, ölüde olabilecek şeylerin olup olmadığına baktım, ancak bir şey göremedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hayattayken de, ölüyken de tertemizdi."

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) defnini ve kefenleme işini dört kişi üstlendi. Bunlar Ali, Abbâs, Fadl ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısı Sâlih'tir. Bu dört kişi Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) lahid açıp üzerini kerpiçlerle diklemesine ördüler.

وَرَوَى أَبُو عُمَرَ بْنُ كَيْسَانَ [الْقَصَّارُ يَرْوِي عَنْ مَوْلَاهُ عَنْ زَيْدِ بْنِ بِلَالٍ رَوَى عَنْهُ عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ النُّعْمَانِ، وَالْقَاسِمُ بْنُ مَالِكٍ، وَأَسْبَاطٌ. قَالَهُ مُسْلِمُ بْنُ الْحَجَّاجِ] عَنْ يَزِيدَ بْنِ بِلَالٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيًّا يَقُولُ: أَوْصَى رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ لَا يُغَسِّلَهُ أَحَدٌ غَيْرِي، فَإِنَّهُ لَا يرى لحد عَوْرَتِي إِلَّا طُمِسَتْ عَيْنَاهُ. قَالَ عَلِيٌّ، فكَانَ الْعَبَّاسُ، وَأُسَامَةُ يُنَاوِلَانِ الْمَاءَ وَرَاءَ السِّتْرِ. قَالَ عَلِيٌّ فَمَا تَنَاوَلْتُ عُضْوًا إِلَّا كَأَنَّمَا يُقَلِّبُهُ مَعِي ثَلَاثُونَ رَجُلًا حَتَّى فَرَغْتُ مِنْ غُسْلِهِ .

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ النُّعْمَانِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أبو عمر ابن كَيْسَانَ فَذَكَرَهُ.

Başka bir kanalla rivayet edildiğine göre Yezîd b. Bilâl der ki: Hz. Ali'nin şöyle dediğini işittim: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisini benden başkasının yıkamamasını vasiyet etti ve: *«Avretimi gören kimsenin gözleri mutlaka kör olur»* buyurdu."

Hz. Ali der ki: "Abbâs ve Usâme örtünün arkasından bana su vermekte idiler. Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) herhangi bir uzvunu çevirmek istediğimde sanki onu benimle birlikte otuz adam daha çeviriyordu. Bu şekilde yıkama işini tamamladım."[1]

Başka bir kanalla bir öncekinin aynısı rivayet edilmiştir.

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ عَنْ أَبِي مَعْشَرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قَيْسٍ، قَالَ: كَانَ الَّذِي غَسَّلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، وَالْفَضْلُ بْنُ عَبَّاسٍ يَصُبُّ عَلَيْهِ الْمَاءَ. قَالَ: فَمَا كُنَّا نُرِيدُ أَنْ نَرْفَعَ مِنْهُ عُضْوًا، لِنَغْسِلَهُ، إِلَّا رُفِعَ لَنَا، حَتَّى انْتَهَيْنَا إِلَى عَوْرَتِهِ، فَسَمِعْنَا مِنْ جَانِبِ الْبَيْتِ صَوْتًا لَا تَكْشِفُوا عَنْ عَوْرَةِ نَبِيِّكُمْ .

Muhammed b. Kays der ki: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem), Ali b. Ebî Tâlib yıkadı. Fadl b. Abbâs ta kendisine su dökmekte idi. Yıkamak için Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bir uzvunu kaldırmak istediğimizde mutlaka kendiliğinden kalkıyordu. Avret yerine ulaştığımızda evin bir tarafından: "Peygamber'inizin avret yerini açmayın" diye bir ses işittik.[2]

قَالَ: وَحَدَّثَنَا يُونُسُ، عَنِ الْمُنْذِرِ بْنِ ثَعْلَبَةَ، عَنِ الْعِلْبَاءِ بْنِ أَحْمَرَ، قال: كَانَ عَلِيٌّ وَالْفَضْلُ بْنُ عَبَّاسٍ يُغَسِّلَانِ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَنُودِيَ عَلِيٌّ: ارْفَعْ طَرْفَكَ إِلَى السَّمَاءِ .

İlbâ b. Ahmer der ki: Hz. Ali ve Fadl b. Abbâs, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) yıkamakta idiler. Bu sırada Ali'ye: "Gözünü semaya kaldır" diye bir nida geldi.

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَسِيدُ بْنُ عَاصِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ جعفر عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ جُرَيْجٍ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ أَبَا جَعْفَرٍ، قَالَ: غُسِّلَ النبي ﷺ ثَلَاثًا بِالسِّدْرِ، وَغُسِّلَ وَعَلَيْهِ قَمِيصٌ، وَغُسِّلَ مِنْ بِئْرٍ يُقَالُ لَهَا الْغَرْسُ بِقُبَاءٍ، كَانَتْ لِسَعْدِ بْنِ خَيْثَمَةَ، وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَشْرَبُ مِنْهَا، وَوَلِّى

---

[1] İbn Sa'd, *Tabakât* (2/277) Bakın: Suyûtî, *el-Hasâisü'l-kübrâ* (2/276).

[2] Suyûtî, *el-Hasâisü'l-kübrâ* (2/276).

سَغْلَتْهُ عَلِيٌّ وَالْفَضْلُ مُحْتَضِنُهُ، وَالْعَبَّاسُ يَصُبُّ الْمَاءَ، فَجَعَلَ الْفَضْلُ يَقُولُ: أَرِحْنِي قُطِعَتْ وَتِينِي إِنِّي لَأَجِدُ شَيْئًا يَتَسَطَّلُ عَلَيَّ .

Muhammed b. Ali Ebû Câfer der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) üzerindeki gömlekle üç defa sidr ile yıkandı. Yıkandığı su Sa'd b. Hayseme'nin Kubâ'da Ğars adındaki kuyusundan getirildi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bu kuyudan su içerdi. Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) yıkamayı Ali üstlenmişti. Fadl b. Abbâs, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) kucaklıyor, Abbâs su döküyordu. Bu sırada Fadl: "Biraz dinleneyim, takatim kesildi. Üzerime bir ağırlık çöktüğünü hissediyorum" diyordu.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَفَنِ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَحَنُوطِهِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Kefenlenmesi ve Üzerine Koku Sürülmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ ابن يَعْقُوبَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ أَخْبَرَنَا الشَّافِعِيُّ، قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ (ح) وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ: قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الدَّرْدَاءِ هَاشِمُ بْنُ يَعْلَى الْأَنْصَارِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ ابْنُ أَبِي أُوَيْسٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مَالِكٌ، وَهُوَ خَالُهُ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كُفِّنَ فِي ثَلَاثَةِ أَثْوَابٍ بِيضٍ سُحُولِيَّةٍ لَيْسَ فِيهَا قَمِيصٌ، وَلَا عِمَامَةٌ.

لَفْظُ حَدِيثِهِمَا سَوَاءٌ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي أُوَيْسٍ .

Hz. Âişe bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) pamuktan, Suhûliyye denilen üç parça beyaz kumaş içinde kefenlendi. Bu kefen parçalarının içinde gömlek ve sarık yoktu."

Her iki kanalın lafzı aynıdır.

Buhârî, *Sahîh*'de Ebû Uveys'ten rivayet etmiştir.[2]

---

[1] İbn Sa'd, *Tabakât* (2/278).

[2] Buhârî, *cenâiz* (19), Müslim, *cenâiz* 13 (45), Mâlik, *Muvattâ'* 2 (5) ve Ahmed, *Müsned* (6/40, 93, 118, 123, 165, 231).

وأخبرنا محمد بن عبد الله الحافظ، ومحمد بن موسى، قالا: حدثنا أبو العباس محمد بن يعقوب، قال: حدثنا أحمد بن عبد الجبار، قال: حدثنا يونس بن بكير، عن هشام بن عروة، عن أبيه، عن عائشة، قالت: كُفِّنَ رسولُ الله ﷺ في ثلاثةِ أثوابٍ بيضٍ سُحُوليّةٍ يمانيّةٍ، وليس فيها قميصٌ ولا عمامةٌ.

Hz Âişe bildiriyor "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) pamuktan, Suhûliyye denilen üç parça beyaz Yemen kumaşı içinde kefenlendi. Bu kefen parçalarının içinde gömlek ve sarık yoktu."[1]

وأخبرنا أبو عليٍّ الرُّوذْباريُّ، قال: أخبرنا أبو بكر بن داسة، قال: حدثنا أبو داود، قال: حدثنا قتيبة بن سعيد، قال: حدثنا حفصٌ، هو ابن غياثٍ، عن هشام بن عروة عن أبيه، عن عائشة، أنَّ رسُولَ اللهِ ﷺ كُفِّنَ في ثَلاثةِ أَثْوابٍ بِيضٍ، يَمَانِيَّةٍ مِنْ كُرْسُفٍ، لَيسَ فيهَا قَميصٌ، وَلا عِمامَةٌ، قالَ فذُكِرَ لِعَائِشَةَ قَوْلُهُمْ: في ثَوْبَيْنِ وَبُرْدٍ حِبَرَةٍ. فَقَالَتْ: قَدْ أُتِيَ بِالْبُرْدِ، وَلَكِنَّهُمْ رَدُّوهُ، وَلَمْ يُكَفِّنُوهُ فِيهِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ عَنْ حَفْصٍ.

Hz. Âişe bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Yemen işi üç parça pamuk kumaşla kefenlendi. Bunların içinde gömlekle sarık yoktu."

Ravi der ki: Hz. Âişe'ye: "İki kumaşla ve çizgili bir kumaşla kefenlendi" denilmesi zikredilince: "Çizgili bir kumaş getirildi. Ancak onu geri çevirdiler ve onunla kefenlemediler" karşılığını verdi.

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Bekr b. Ebî Şeybe kanalıyla Hafs'tan rivayet etmiştir.[2]

وَأخبرنا أبو عبد الله الحافظ، قال: أخبرنا أبو الفضل محمد بن إبراهيم، قال: حدثنا أحمد بن سلمة، قال: حدثنا هنّاد بن السَّرِيّ، قال: حدثنا أبو معاوية، عن هشام بن عُرْوَةَ، عن أبيه، عَنْ عَائِشَةَ، قالتْ: كُفِّنَ رَسُولُ اللهِ ﷺ في ثَلاثَةِ أَثْوَابٍ بِيضٍ، سُحُولِيَّةٍ مِنْ كُرْسُفٍ، لَيْسَ فِيهَا قَمِيصٌ وَلا عِمَامَةٌ. فَأَمَّا الْحُلَّةُ فَإِنَّمَا شُبِّهَ عَلَى النَّاسِ فِيهَا أَنَّهَا اشْتُرِيَتْ لَهُ حُلَّةٌ لِيُكَفَّنَ فِيهَا، فَتُرِكَت

---

[1] Bir önceki hadisin tahricine bakın

[2] Müslim, *Cenaiz* (13)

الْحُلَّةَ فَأَخَذَهَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، فَقَالَ: لَأُحْبِسَنَّهَا لِنَفْسِي حَتَّى أُكَفَّنَ فِيهَا، ثُمَّ قَالَ: لَوْ رَضِيَهَا اللهُ لِنَبِيِّهِ ﷺ لَكَفَّنَهُ فِيهَا، فَبَاعَهَا وَتَصَدَّقَ بِثَمَنِهَا.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى، وَغَيْرُهُ عَنْ أَبِي مُعَاوِيَةَ .

Hz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Suhûliyye denilen üç parça beyaz pamuklu kumaş içinde kefenlendi. Bu kefen parçalarının içinde gömlek ve sarık yoktu. Çizgili kumaşa gelince; insanlar onun Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) içine konulup kefenlenmesi için satın alındığını sanmıştır. Ancak o bırakılınca Abdullah b. Ebî Bekr onu alarak: "Ben bunu kendime saklayacağım ki, öldüğüm zaman beni bununla kefenlesinler" dedi. Daha sonra da: "Eğer Allah buna razı olsaydı, bununla Peygamber'i kefenlerdi" dedi ve onu satıp parasını tasadduk etti.

Müslim, *Sahîh'*de Yahya b. Yahya ve başkası kanalıyla Ebû Muâviye'den rivayet etmiştir.[1]

وحَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: كُفِّنَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي بُرْدَيْنِ حِبَرَةٍ كَانَا لِعَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِيٍّ بَكْرٍ، وَلُفَّ فِيهِمَا ثُمَّ نُزِعَا عَنْهُ، فَكَانَ عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ قَدْ أَمْسَكَ تِلْكَ الْحُلَّةَ لِنَفْسِهِ، حَتَّى يُكَفَّنَ فِيهَا إِذَا مَاتَ. ثُمَّ قَالَ بَعْدَ أَنْ أَمْسَكَهَا: مَا كُنْتُ أُمْسِكُ لِنَفْسِي شَيْئًا مَنَعَ اللهُ رَسُولَهُ ﷺ أَنْ يُكَفَّنَ فِيهِ، فَتَصَدَّقَ بِهَا عَبْدُ اللهِ.

Hz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Abdullah b. Ebî Bekr'e ait olan çizgili iki giysi ile kefenlendi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunlarla kefenlendikten sonra, tekrar çıkarıldılar. Abdullah b. Ebî Bekr onları öldüğü zaman onlarla kefenlenmek için aldı. Onları aldıktan sonra da: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kendisiyle kefenlenmekten men edildiği şeyi ben alıp da kendim için saklayacak değilim" dedi ve satıp parasını tasadduk etti.

Bu da, bu giysilerin Abdullah b. Ebî Bekr'in olduğuna delalet etmektedir.

---

[1] Bir önceki hadisin tahricine bakın.

قُلْتُ: هَذَا يَدُلُّ عَلَى أَنَّ الْحُلَّةَ كَانَتْ لِعَبْدِ اللهِ، وَفِي رِوَايَةِ عَلِيِّ بْنِ مُسْهِرٍ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: أُدْرِجَ النَّبِيُّ ﷺ فِي حُلَّةٍ يَمَانِيَّةٍ كَانَتْ لِعَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ، ثُمَّ نُزِعَتْ عَنْهُ، وَكُفِّنَ فِي ثَلَاثَةِ أَثْوَابٍ، وَذَكَرَ الْحَدِيثَ. ذَكَرْنَاهُ فِي كِتَابِ السُّنَنِ.

Ali b. Müshir'in Hişâm'dan olan bir sonraki rivayeti de buna delalet etmektedir. Hz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Abdullah b. Ebû Bekr'e ait Yemen işi bir giysiyle kefenlendikten sonra, bu giysi tekrar çıkarıldı ve üç parça kumaş ile kefenlendi." Sonrasında ravi söz konusu hadisi zikretti.

Bunu *Sünen* kitabında da zikrettik.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: أُدْرِجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي ثَوْبٍ حِبَرَةٍ، ثُمَّ أُخِّرَ عَنْهُ.

Hz. Âişe der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) çizgili bir kumaş ile kefenlendi ve sonra, tekrar üzerinden çıkarıldı."

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْكَرِيمِ بْنُ الْهَيْثَمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، وَكَانَ أَفْضَلَ أَهْلِ بَيْتِهِ وَأَحْسَنَهُمْ طَاعَةً، وَأَحَبَّهُمْ إِلَى مَرْوَانَ بْنِ الْحَكَمِ، وَعَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ مَرْوَانَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ، كُفِّنَ فِي ثَلَاثَةِ أَثْوَابٍ، أَحَدُهَا بُرْدٌ حِبَرَةٌ، وَأَنَّهُمْ لَحَدُوا لَهُ فِي الْقَبْرِ، ولم يشقوه.

Ali b. el-Hüseyn b. Ali b. Ebî Tâlib der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) biri çizgili kumaş olmak üzere üç parça kumaş ile kefenlendi. Kendisi için mezarın ortasında çukur (şak) değil de bir lahid açıldı."

قُلْتُ: وَهَكَذَا رُوِيَ عَنْ مِقْسَمٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ وَفِيمَا رُوِّينَا عَنْ عَائِشَةَ، بَيَانُ سَبَبِ الِاشْتِبَاهِ عَلَى النَّاسِ، وَأَنَّ الْحِبَرَةَ أُخِّرَتْ عَنْهُ، وَاللهُ أَعْلَمُ.

Miksem kanalıyla İbn Abbâs'tan bu şekilde rivayet edilmiştir. Hz. Âişe'den rivayet ettiğimiz gibi insanlar bu konuda yanlış düşünmüştür. Çünkü çizgili

---

[1] Beyhakî, *es-Sünen el-Kübrâ* (3/399).

giysi Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) üzerinden tekrar çıkarılmıştır. Doğrusunu da Allah bilir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ، عَنْ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: كُفِّنَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي ثَلَاثَةِ أَثْوَابٍ سُحُولِيَّةٍ، بُرُودٍ، يَمَنِيَّةٍ، غِلَاظٍ، إِزَارٍ، وَرِدَاءٍ، أَوْ لِفَافَةٍ.

Şa'bî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) pamuktan, Suhûliyye denilen Yemen işi kalın üç parça kumaş içinde kefenlendi. Bunlar izâr, ridâ ve lifâfe idi."

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى (ح) . وَأَخْبَرَنَا أَبُو حَازِمٍ الْعَبْدَوِيُّ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ خُزَيْمَةَ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّوْرَقِيُّ قَالَا: حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الرُّوَاسِيُّ، عَنْ حَسَنُ بْنُ صَالِحٍ عَنْ هَارُونَ ابن سَعْدٍ قَالَ: كَانَ عِنْدَ عَلِيٍّ- رضي الله عنه- مِسْكٌ، فَأَوْصَى أَنْ يُحَنَّطَ بِهِ، قَالَ: وَقَالَ عَلِيٌّ: هُوَ فَضْلُ حَنُوطِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، هَذَا حَدِيثُ الدَّوْرَقِيِّ، وَفِي رِوَايَةِ إِبْرَاهِيمَ قَالَ عَنْ هَارُونَ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، قَالَ: كَانَ عِنْدَ عَلِيٍّ رضي الله عنه مِسْكٌ، فَذَكَرَهُ.

Hârun b. Sa'd der ki: Hz. Ali'nin yanında misk vardı. (Vefat ettiği zaman) bu kokunun kendisine sürülmesini vasiyet etti ve: "Bu, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bedenine sürülen kokunun fazlasıdır" dedi.

Sevrî'nin rivayeti bu şekildedir. Başka bir kanalla da Ebû Vâil'den aynısı rivayet edilmiştir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الصَّلَاةِ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM) Cenaze Namazı

أَخْبَرَنَا أبو عبد الله الحافظ، وأبو سعيد بن أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يونس عن بن بكير، عن بن إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بن عبيد ابن عَبَّاسٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: لَمَّا مَاتَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أُدْخِلَ الرِّجَالُ، فَصَلَّوْا عَلَيْهِ بِغَيْرِ إِمَامٍ، أَرْسَالًا، حَتَّى فَرَغُوا، ثُمَّ أَدْخَلُوا النِّسَاءَ فَصَلَّيْنَ عَلَيْهِ، ثُمَّ

أُدْخِلَ الصِّبْيَانُ، فَصَلَّوْا عَلَيْهِ، ثُمَّ أُدْخِلَ الْعَبِيدُ، فَصَلَّوْا عَلَيْهِ، أَرْسَالًا، لَمْ يَؤُمَّهُمْ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ أَحَدٌ .

İbn Abbâs der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiğinde erkekler gruplar halinde yanına girip imamsız olarak namazını kıldılar. Erkekler namazlarını bitirince de kadınlar girip namazını kıldılar. Sonra çocuklar girip namazını kıldılar. Sonra sırasıyla gruplar halinde köleler girip namazını kıldılar. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) namazını kılarlarken onlara hiç kimse imamlık yapmadı."[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْجَهْمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَرَجِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَاقِدِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أُبَيُّ ابْنُ عَبَّاسِ بْنِ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: لَمَّا أُدْرِجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي أَكْفَانِهِ، وُضِعَ عَلَى سَرِيرِهِ، ثُمَّ وُضِعَ عَلَى شَفِيرِ حُجْرَتِهِ، ثُمَّ كَانَ النَّاسُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِ، رُفَقًا رُفَقًا، لَا يَؤُمُّهُمْ أَحَدٌ.

İbn Abbâs b. Sehl b. Sa'd, babası kanalıyla dedesinden bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kefenleri ile sarılıp yatağının üzerine konuldu. Sonra da odasında (ön tarafta) bir yere yerleştirildi. Sonra insanlar gruplar halinde yanına girip imamsız olarak namazını kıldılar."

قَالَ: الْوَاقِدِيُّ: حَدَّثَنِي مُوسَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: وَجَدْتُ صَحِيفَةً كِتَابًا بِخَطِّ أَبِي، فِيهِ أَنَّهُ لَمَّا تُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَوُضِعَ عَلَى سَرِيرِهِ، دَخَلَ أبو بكر وعمر، وَمَعَهُمَا نَفَرٌ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ، قَدْرُ مَا يَسَعُ الْبَيْتُ، وَقَالَا: السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ، وَسَلَّمَ الْمُهَاجِرُونَ وَالْأَنْصَارُ، كَمَا سَلَّمَ أَبُو بَكْرٍ، ثُمَّ صَفُّوا صُفُوفًا، لَا يَؤُمُّهُمْ عَلَيْهِ أَحَدٌ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَهُمَا فِي الصَّفِّ الْأَوَّلِ: حِيَالَ رَسُولِ اللهِ ﷺ اللَّهُمَّ إِنَّا نَشْهَدُ أَنْ قَدْ بَلَّغَ مَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ، وَنَصَحَ لِأُمَّتِهِ، وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللهِ، حَتَّى أَعَزَّ اللهُ ﷻ دِينَهُ، وَتَمَّتْ كَلِمَتُهُ، وَأُومِنَ بِهِ وَحْدَهُ، لَا شَرِيكَ لَهُ، فَاجْعَلْنَا إِلَهَنَا، مِمَّنْ يَتَّبِعُ الْقَوْلَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ، وَاجْمَعْ بَيْنَنَا وبينه، حتى يعرفه بِنَا، وَتُعَرِّفَنَا بِهِ، فَإِنَّهُ كانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيماً. لَا

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/271).

نَبْغِي بِالْإِيمَانِ بَدَلًا، وَلَا نَشْتَرِي بِهِ ثَمَنًا أَبَدًا، فَيَقُولُ النَّاسُ: آمِينَ، آمِينَ فَيَخْرُجُونَ، وَيَدْخُلُ آخَرُونَ، حَتَّى صَلَّى عَلَيْهِ الرِّجَالُ، ثُمَّ النِّسَاءُ، ثُمَّ الصبيان .

Vâkıdî'nin bildirdiğine göre Mûsa b. Muhammed b. İbrâhîm şöyle demiştir: Babamın kendi eliyle yazmış olduğu bir sahife buldum. Onda şöyle yazılıydı: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kefenlendikten sonra yatağının üzerine konuldu. Ebû Bekr ve Ömer beraberlerinde olan Muhacirlerden ve Ensâr'dan eve sığacak kadar bir grupla içeri girdiler. Ebû Bekr ve Ömer: «Ey Peygamber! Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerine olsun» diyerek Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) selamladılar. Bunun üzerine Muhacirler ve Ensâr onların selam verdiği gibi selam verdiler ve saflar halinde dizildiler. Onlara hiç kimse imamlık etmeden namazlarını kıldılar.

Ebû Bekr ile Ömer birinci safta Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hizasında durmuşlardı. Onlar şöyle dediler: «Allahım! Biz, onun kendisine nazil olan emirleri tebliğ ettiğine, ümmetine nasihatte bulunduğuna, Allah'ın dinini güçlendirip kelimesini tamamlayana kadar yolunda cihad ettiğine şahidiz. Böylece tek ve ortaksız Allah'a iman edildi. Ey İlahımız! Bizi Peygamber'ine nazil olan kavle tâbi olanlardan kıl. Bizimle onun arasında öyle bir şey koy ki onu bizimle, bizi de onunla tanıyasın. O, müminlere karşı şefkatli ve merhametli idi. Ona olan imanımıza karşı bir bedel talep etmiyoruz. Sonsuza kadar da bu imanımızı değersiz şeylerle satacak değiliz.» Bu dualarının sonunda da insanlar: «Âmin, âmin» diyordu. Onlar dışarı çıkıyor ve başkaları içeri giriyordu. Bu şekilde erkekler, sonra kadınlar, sonra da çocuklar namazını kıldılar."[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي حَفْرِ قَبْرِ رَسُولِ اللهِ ﷺ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Mezarının Kazılması

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ قَالَ: حَدَّثَنِي حُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: لَمَّا أَرَادُوا أَنْ يَحْفِرُوا لِرَسُولِ اللهِ ﷺ كَانَ أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ

[1] Vâkidî (3/1120).

الْجَرَّاحِ، يَضْرَحُ لِأَهْلِ مَكَّةَ وَكَانَ أَبُو طَلْحَةَ زَيْدُ بْنُ سَهْمٍ يَلْحَدُ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ، فَدَعَا الْعَبَّاسُ رَجُلَيْنِ، فَأَخَذَ بِأَعْنَاقِهِمَا، ثُمَّ قَالَ: اذْهَبْ أَنْتَ إِلَى أَبِي عُبَيْدَةَ، وَاذْهَبْ أَنْتَ إِلَى أَبِي طَلْحَةَ، اللهُمَّ خِرْ لِرَسُولِكَ أَيُّهُمَا جَاءَ حَفَرَ لَهُ، وَوَجَدَ صَاحِبُ أَبِي طَلْحَةَ أَبَا طَلْحَةَ، فَجَاءَ بِهِ، وَلَمْ يَجِدْ صَاحِبُ أَبِي عُبَيْدَةَ، أَبَا عُبَيْدَةَ. فَلُحِدَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ. قُلْتُ: وَبَلَغَنِي أَنَّهُ بُنِيَ عَلَيْهِ، فِي لَحْدِهِ اللَّبِنُ، وَيُقَالُ هِيَ تِسْعُ لَبِنَاتٍ عددا .

İbn Abbâs der ki: Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh Mekke halkı için mezarın ortasında çukur şeklinde (şak) açan biri idi. Ebû Talha b. Sehl el-Ensârî ise Medine ahalisi için lahid yapardı. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mezarını kazacakları zaman Abbâs iki adam çağırıp boyunlarından tutarak: "Sen Ebû Ubeyde'ye, sen de Ebû Talha'ya git" dedi ve: "Allahım! (Daha güzel olanını) sen seç. Hangisi önce gelirse Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mezarını o kazar" dedi. Ebû Talha'ya giden kişi onu buldu, ancak Ebû Ubeyde'ye giden kişi onu bulamadı. Bunun üzerine Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mezarı lahid şeklinde yapıldı. Bana ulaşan habere göre Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) lahdi dokuz kerpiç ile kapatılmıştır.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي دَفْنِ رَسُولِ اللهِ ﷺ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM) Defnedilmesi

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا زِيَادُ بْنُ الْخَلِيلِ التُّسْتَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: قَالَ عَلِيٌّ رضي الله عنه: غَسَّلْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَذَهَبْتُ أَنْظُرُ مَا يَكُونُ مِنَ الْمَيِّتِ، فَلَمْ أَرَ شَيْئًا، وَكَانَ طَيِّبًا حَيًّا وَمَيِّتًا، وَوَلِيَ دَفْنَهُ وَإِجْنَانَهُ دُونَ النَّاسِ أَرْبَعَةٌ عَلِيٌّ، وَالْعَبَّاسُ، وَالْفَضْلُ وَصَالِحٌ مَوْلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَلُحِدَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ لحد، وَنُصِبَ عَلَيْهِ اللَّبِنُ نَصْبًا

Hz. Ali der ki: "Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) ben yıkadım ve ölüde olabilecek şeylerin olup olmadığına baktım; ancak bir şey göremedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hayattayken de, ölüyken de tertemizdi."

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/270, 271).

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) defnini ve kefenleme işini dört kişi üstlendi. Bunlar Ali, Abbâs, Fadl ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısı Sâlih'tir. Bu dört kişi Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) lahid açıp üzerini kerpiçlerle diklemesine ördüler.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْجَهْمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَرَجِ، عَنِ الْوَاقِدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي سَبْرَةَ، عَنْ عَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَعْبَدٍ عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَوْضُوعًا عَلَى سَرِيرِهِ، مِنْ حِينَ زَاغَتِ الشَّمْسُ مِنْ يَوْمِ الْإِثْنَيْنِ إِلَى أَنْ زَاغَتِ الشَّمْسُ يَوْمَ الثُّلَاثَاءِ، يُصَلِّي النَّاسُ عَلَيْهِ، وَسَرِيرُهُ عَلَى شَفِيرِ قَبْرِهِ، فَلَمَّا أَرَادُوا أَنْ يُقْبِرُوهُ، نَحَّوَا السَّرِيرَ، قِبَلَ رِجْلَيْهِ، فَأُدْخِلَ مِنْ هُنَاكَ، وَنَزَلَ فِي حُفْرَتِهِ الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، وَعَلِيُّ بْنُ أَبِي طالب، وقثم بن الْعَبَّاسِ، وَالْفَضْلُ بْنُ الْعَبَّاسِ، وَشُقْرَانُ .

İbn Abbâs der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Pazartesi günü güneş zeval vaktini geçtiği zamandan Salı günü aynı vakte kadar divanı üzerinde kaldı. İnsanlar gelip namazını kılıyordu. Divanı mezarının kenarında idi. Kendisini defnetmek istediklerinde divanı biraz çektiler ve mezarı ayakucu tarafından kazmaya başladılar. Oradan da mezara konuldu. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mezarına (onu kabre koymak için) inenler Abbas b. Abdilmuttalib, Ali b. Ebî Tâlib, Kusem b. el-Abbâs, Fadl b. Abbâs ve Şükrân idi."[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُجَاعٌ قَالَ: حَدَّثَنَا زياد ابن خَيْثَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ السُّدِّيُّ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: دَخَلَ قَبْرَ رَسُولِ الله ﷺ الْعَبَّاسُ، وَعَلِيٌّ، وَالْفَضْلُ، وَسَوَّى لَحْدَهُ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ، وَهُوَ الَّذِي سَوَّى لُحُودَ قُبُورِ الشُّهَدَاءِ يَوْمَ بَدْرٍ.

İbn Abbâs der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mezarına (onu kabre koymak için) inenler Abbas, Ali ve Fadl idi. Lahdini Ensâr'dan bir adam açtı. Bu adam Bedir gününde şehitlerin mezarlarında lahitleri açan kişiydi."

---

[1] İbn Sa'd, *Tabakât* (2/272).

[2] Vâkidî, *meğâzî* (3/1120).

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى ابن الْفَضْلِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنِي الْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: كَانَ الَّذِينَ نَزَلُوا فِي قَبْرِ رَسُولِ اللهِ ﷺ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ، وَالْفَضْلَ بْنِ الْعَبَّاسِ، وَقُثَمِ بْنِ الْعَبَّاسِ، وشُقْرَانُ مَوْلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَقَدْ قَالَ أَوْسُ بْنُ خَوْلِيٍّ لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ: يَا عَلِيُّ: أَنْشُدُكَ اللهَ، وَحَظَّنَا مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ لَهُ انزِلْ، فَنَزَلَ مَعَ الْقَوْمِ، فَكَانُوا خَمْسَةً، وَقَدْ كَانَ شُقْرَانُ حِينَ وُضِعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي حُفْرَتِهِ، أَخَذَ قَطِيفَةً، قَدْ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَلْبَسُهَا، وَيَفْتَرِشُهَا فَدَفَنَهَا مَعَهُ فِي الْقَبْرِ وَقَالَ وَاللهِ لَا يَلْبَسُهَا أَحَدٌ بَعْدَكَ فَدُفِنَتْ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ

İbn Abbâs der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mezarına (onu kabre koymak için) inenler Ali b. Ebî Tâlib, Fadl b. el-Abbâs ve Kusem b. el-Abbâs ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısı Şükrân'dı. Evs b. Havlî, Ali b. Ebî Tâlib'e: "Ey Ali! Allah için Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) defin işinde bizi de nasiplendir" deyince, Ali: "İn!" dedi. Evs indi ve beş kişi oldular. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) mezarına konulduğu zaman (Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısı) Şükrân da vardı. Şükrân, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) giydiği ve altına serdiği kadife bir kumaşı alıp mezara koyarak onunla defnetti ve: "Vallahi, bunu senden sonra kimse giyemez" dedi. Bu kumaş parçası Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber defnedildi.[1]

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُعَاوِيَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمَّادٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي جَمْرَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمَّا تُوُفِّيَ، أُلْقِيَ فِي قَبْرِهِ، أَوْ قَالَ فِي لَحْدِهِ، قَطِيفَةٌ حَمْرَاءُ.

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ .

İbn Abbâs bildiriyor: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiği zaman mezarına" veya "lahdine kırmızı bir kadife konuldu."

Müslim, *Sahîh*'de Şu'be kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/271).

[2] Müslim, *cenâiz* (91) ve Ahmed, *Müsned* (1/228, 355).

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ المحمدآبادي، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو قِلَابَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ سَعِيدٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مَرْحَبٍ، قَالَ: كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهِمْ فِي قَبْرِ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَرْبَعَةً أَحَدُهُمْ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ.

Ebû Merhab der ki: "Birisi Abdurrahman b. Avf olmak üzere dördünü de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mezarında hâlâ görür gibiyim."

أَخْبَرَنَا أَبُو الحسين ابن الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ بَكَّارٍ السُّلَمِيُّ مِنْ أَهْلِ بَيْرُوتَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا النُّعْمَانُ، عَنْ مَكْحُولٍ، أَخْبَرَهُ، قَالَ: وُلِدَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَوْمَ الِاثْنَيْنِ، وَأُوحِيَ إِلَيْهِ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ، وَهَاجَرَ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ، وَتُوُفِّيَ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ، لِثِنْتَيْنِ وَسِتِّينَ سَنَةً وَنِصْفٍ، وَكَانَ لَهُ قَبْلَ أَنْ يُوحَى إِلَيْهِ، ثِنْتَانِ وَأَرْبَعُونَ سَنَةً، وَاسْتَخْفَى عَشْرَ سِنِينَ، وَهُوَ يُوحَى إِلَيْهِ، ثُمَّ هَاجَرَ إِلَى الْمَدِينَةِ، فَمَكَثَ يُقَاتِلُ عَشْرَ سِنِينَ وَنِصْفًا، كَانَ يُوحَى إِلَيْهِ عِشْرِينَ سَنَةً وَنِصْفًا، ثُمَّ تُوُفِّيَ فَمَكَثَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ لَا يُدْفَنُ، يَدْخُلُ عَلَيْهِ النَّاسُ أَرْسَالًا أَرْسَالًا، يُصَلُّونَ عَلَيْهِ، وَطَهَّرَهُ ابْنُ عَمِّهِ الْفَضْلُ بْنُ الْعَبَّاسِ وَعَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، وَكَانَ الْعَبَّاسُ يُنَاوِلُهُمُ الْمَاءَ، وَكُفِّنَ فِي ثَلَاثَةِ رِيَاطٍ بِيضٍ، يَمَانِيَّةٍ، فَلَمَّا كُفِّنَ وَطُهِّرَ دَخَلَ النَّاسُ عَلَيْهِ فِي تِلْكَ الْأَيَّامِ الثَّلَاثَةِ، صَلَّوْا عَلَيْهِ، عُصَبًا، عُصَبًا تَدْخُلُ الْعُصْبَةُ تُصَلِّي وَتُسَلِّمُ، لَا يُصَفُّونَ وَلَا يُصَلِّي بين أيديهم، مصلّى، حَتَّى فُرِغَ مَنْ يُرِيدُ ذَلِكَ، ثُمَّ دُفِنَ فَأَنْزَلَهُ فِي الْقَبْرِ عَبَّاسٌ وَعَلِيٌّ وَالْفَضْلُ، فَقَالَ عِنْدَ ذَلِكَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ: أَشْرِكُونَا فِي مَوْتِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَإِنَّهُ قَدْ أَشْرَكَنَا فِي حَيَاتِهِ، فَنَزَلَ مَعَهُمْ فِي الْقَبْرِ، وَوَلِيَ ذَلِكَ مَعَهُمْ.

Mekhûl der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Pazartesi günü doğdu. Pazartesi günü kendisine (ilk) vahiy geldi. Pazartesi günü hicret etti. Altmış iki buçuk yaşında iken de Pazartesi günü vefat etti. Kırk iki yaşına kadar da kendisine vahiy gelmedi. On yıl kendisine vahiy geliyorken (açıkça davet etmeyip) gizlendi. Sonra Medine'ye hicret etti. Orada da on buçuk yıl kaldı ve bu zaman zarfında hep savaştı. Yirmi buçuk yıl kendisine vahiy geldi. Sonra vefat etti ve üç gün defnedilmeksizin bekletildi. İnsanlar gruplar halinde yanına girip namazını kılıyordu. Amcası oğlu Fadl b. Abbâs ve Ali b. Ebî Tâlib kendisini yıkadılar. Abbâs ta kendilerine su vermekte idi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Yemen işi beyaz üç parça kumaş ile kefenlendi. Yıkanıp kefenlendikten sonra bu üç günde insanlar gruplar halinde yanına girip saf

tutmadan ve hiç kimse kendilerine imamlık etmeden namazını kıldılar. Namaz kılma bitince de defnedildi. Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) mezarına Abbâs, Ali ve Fadl indirdi. Bu sırada Ensâr'dan bir adam: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ölümüne (defin işine) bizi de ortak edin. Zira o hayatta iken bizi ortak etmişti" dedi. Bunun üzerine kendileriyle birlikte mezara indi ve kendileriyle birlikte çalıştı.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ كَامِلٍ الْقَاضِي قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الصَّمَدِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الأَعْلَى، عَنِ الْمُعْتَمِرِ بْنِ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: لَمَّا فَرَغُوا مِنْ غَسَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، وَتَكْفِينِهِ، وَضَعُوهُ حَيْثُ تُوُفِّيَ، وَصَلَّى النَّاسُ عَلَيْهِ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ، وَيَوْمَ الثُّلَاثَاءِ، وَدُفِنَ يَوْمَ الْأَرْبِعَاءِ وَكَانَتْ صَلَاةُ النَّاسِ، عَنْ غَيْرِ إِمَامٍ. بَدَأَ الْمُهَاجِرُونَ يُصَلُّونَ عَلَيْهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لَهُ، فَلَمَّا فَرَغَ الْمُهَاجِرُونَ، أُدْخِلَتْ عَلَيْهِ الْأَنْصَارُ، يَفْعَلُونَ مِثْلَ مَا فَعَلَ الْمُهَاجِرُونَ، ثُمَّ نِسَاءُ الْمُهَاجِرِينَ، ثُمَّ نِسَاءُ الْأَنْصَارِ.

Mu'temir b. Süleyman, babasından bildiriyor: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) yıkama ve kefenleme işi bitince onu vefat ettiği yere koydular. İnsanlar Pazartesi ve Salı günü namazını kıldı, Çarşamba günü de defnedildi. İnsanlar Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) cenaze namazını imamsız olarak kılıyordu. İlk olarak Muhacirler namazını kılıp kendisine dua ettiler. Muhacirler namazı bitirince Ensâr içeri girdi ve Muhacirlerin yaptığı gibi yaptı. Sonra Muhacirlerin kadınları ve sonra Ensâr'ın kadınları.

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ، وَابْنُ جُرَيْجٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ، إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ تُوُفِّيَ يَوْمَ الِاثْنَيْنِ، فَلَبِثَ ذَلِكَ الْيَوْمَ وَتِلْكَ اللَّيْلَةَ، وَيَوْمَ الثُّلَاثَاءِ إِلَى آخِرِ النَّهَارِ،

Ebû Câfer bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Pazartesi günü (gündüz) vefat etti ve (defnedilmeyip) Salı gününün son vaktine kadar bekletildi."

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ بَكَّارٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبٍ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، قَالَ: تُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ فِي شَهْرِ رَبِيعٍ الْأَوَّلِ، قَبْلَ أَنْ يَنْتَصِفَ النَّهَارُ، وَدُفِنَ يَوْمَ الثُّلَاثَاءِ.

Evzaî der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Rebiulevvel ayında Pazartesi günü gün ortasında vefat etti ve Salı günü defnedildi."

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ: أُخْبِرْتُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ مَاتَ فِي الضُّحَى يَوْمَ الاِثْنَيْنِ، وَدُفِنَ الْغَدَ فِي الضُّحَى،

İbn Cüreyc der ki: "Bana bildirilene göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Pazartesi günü kuşluk vaktinde vefat etmiş ve diğer gün kuşluk vaktinde defnedilmiştir."

قَالَ: وَأَخْبَرَنِي مُحَمَّدٌ يَعْنِي الزُّهْرِيَّ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ مَاتَ لِثَلَاثٍ وَسِتِّينَ،

Zührî'nin bana bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) altmış üç yaşında iken vefat etmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الحافظ، وأبو سعيد بن أبي عَمْرٍو قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَتْنِي فَاطِمَةُ بِنْتُ مُحَمَّدٍ امْرَأَةُ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ، قَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ: وَأَدْخَلَنِي عَلَيْهَا قَالَ: حَتَّى تَسْمَعَهُ مِنْهَا، عَنْ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ: مَا عَلِمْنَا بِدَفْنِ رَسُولِ اللهِ ﷺ حَتَّى سَمِعْنَا صَوْتَ الْمَسَاحِي فِي جَوْفِ لَيْلَةِ الأربعاء

İbn İshâk der ki: Abdullah b. Ebî Bekr'in eşi Fâtıma binti Muhammed'in bildirdiğine göre Hz. Âişe: "Vallahi, Çarşamba gecesi, gece yarısı küreklerin sesini işitinceye kadar Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) defnedildiğinden haberimiz olmadı" demiştir.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِيمَنْ كَانَ آخِرَ النَّاسِ عَهْدًا بِرَسُولِ اللهِ ﷺ

Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) En Son Gören (Dokunan) Kişi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: كَانَ الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ يَدَّعِي، قَالَ: أَخَذْتُ خَاتَمِي

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/271).

فَأَلْقَيْتُهُ فِي قَبْرِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَقُلْتُ حِينَ خَرَجَ الْقَوْمُ: إِنَّ خَاتَمِي قَدْ سَقَطَ فِي الْقَبْرِ، وَإِنَّمَا تَرَكْتُهُ عَمْدًا، لِأَمَسَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَأَكُونَ آخِرَ النَّاسِ عَهْدًا بِهِ.

Muğîre b. Şu'be der ki: Yüzüğümü alıp Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mezarına attım ve mezardakiler çıkınca, ben: "Yüzüğüm mezara düştü" dedim. Hâlbuki ben yüzüğümü Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) dokunmak ve insanların içinde onu en son gören (dokunan) kişi olmak için kasıtlı olarak atmıştım.[1]

قَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ: حَدَّثَنَا وَالِدِي إِسْحَاقُ بْنُ يَسَارٍ، عَنْ مِقْسَمٍ أَبِي الْقَاسِمِ، عَنْ مَوْلَاهُ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْحَارِثِ، قَالَ: اعْتَمَرْتُ مَعَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، فِي زَمَانِ عُمَرَ، [أَوْ زَمَانِ عُثْمَانَ] فَنَزَلَ عَلِيٌّ عَلَى أُخْتِهِ أُمِّ هَانِئٍ، فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ عُمْرَتِهِ رَجَعَ، فسكبت له غسل، فَاغْتَسَلَ، فَلَمَّا فَرَغَ، دَخَلَ عَلَيْهِ نَفَرٌ مِنْ أَهْلِ الْعِرَاقِ، فَقَالُوا: يَا أَبَا الْحَسَنِ جِئْنَاكَ نَسْأَلُكَ عَنْ أَمْرٍ نُحِبُّ أَنْ تُخْبِرَنَا عَنْهُ، قَالَ: أَظُنُّ الْمُغِيرَةَ بْنَ شُعْبَةَ يُخْبِرُكُمْ أَنَّهُ أَحْدَثُ النَّاسِ عَهْدًا بِرَسُولِ اللهِ ﷺ قَالُوا: أَجَلْ. عَنْ ذَلِكَ جِئْنَاكَ نَسْأَلُكَ، فَقَالَ: كَذَبَ، كَانَ أَحْدَثَ النَّاسِ عَهْدًا بِرَسُولِ اللهِ ﷺ قُثَمُ بن العباس

Miksem Ebu'l-Kâsım'ın azatlısı Abdullah b. el-Hâris der ki: Ömer veya Osmân'ın hilafeti zamanında Ali b. Ebî Tâlib ile birlikte umre yaptım. Hz. Ali, kız kardeşi Ümmü Hâni'nin yanına konuk oldu. Umresini tamamladığı zaman döndü ve (yıkanmak isteyince) üzerine su döktüm. O da gusül yaptı. Guslünü bitirdiğinde Iraklılardan birkaç kişi yanına girip: "Ey Ebu'l-Hasan! Sana, bize hakkında haber vermeni istediğimiz bir şeyi sormaya geldik" dediler. Ali: "Sanırım Muğîre b. Şu'be size, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) en son gören kişinin kendisi olduğunu söylemiştir" deyince: "Evet, işte biz de sana bunu sormaya geldik" karşılığını verdiler. Bunun üzerine Ali: "Yalan söylemiş, zira Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) en son gören kişi Kusem b. el-Abbâs'tır" dedi.[2]

أخبرنا أبو عبد الله الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْجَهْمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَرَجِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَاقِدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الزِّنَادِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/272).

[2] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/272).

عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ، قَالَ: أَلْقَى الْمُغِيرَةُ فَقَالَ عَلِيٌّ إِنَّمَا أَلْقَيْتَهُ لِتَقُولَ نَزَلْتَ فِي قَبْرِ النبي ﷺ خَاتِمَهُ فِي قَبْرِ النَّبِيِّ ﷺ فنزل فأعطاه أوامر رجلا فأعطاه

Ubeydullah b. Abdillah b. Utbe der ki: Muğîre (b. Şu'be yüzüğünü Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mezarına) atınca, Ali: "Sen: «Ben, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) mezarına inen son kişiyim» diyebilmek için (yüzüğünü mezara) attın" dedi. Sonra Ali mezara inip yüzüğü aldı ve kendisine verdi veya emri üzerine bir adam mezara inip yüzüğü aldı ve Muğîre'ye verdi.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي مَوْضِعِ قَبْرِ رَسُولِ اللهِ ﷺ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Mezarının Yeri

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سعيد بن أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ ابن بُكَيْرٍ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ نُبَيْطٍ، عَنْ أَبِيهِ نُبَيْطِ بْنِ شَرِيطٍ الْأَشْجَعِيِّ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عُبَيْدٍ، وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ الصُّفَّةِ، قَالَ: دَخَلَ أَبُو بَكْرٍ عَلَى رسول الله ﷺ حِينَ مَاتَ، ثُمَّ خَرَجَ فَقِيلَ لَهُ: تُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: نَعَمْ فَعَلِمُوا أَنَّهُ كَمَا قيل ويصلي عليه! وكيف يصلي عَلَيْهِ؟ قَالَ: تَجِيئُونَ عُصَبًا، عُصَبًا، فَتُصَلُّونَ، فَعَلِمُوا أَنَّهُ كَمَا قَالَ: قَالُوا: هَلْ يُدْفَنُ؟ وَأَيْنَ؟ فَقَالَ: حَيْثُ قَبَضَ اللهُ رُوحَهُ، فَإِنَّهُ لَمْ يَقْبِضْ رُوحَهُ إِلَّا فِي مَكَانٍ طَيِّبٍ. فَعَلِمُوا أَنَّهُ كَمَا قَالَ .

Suffe ahalisinden olan Sâlim b. Ubeyd der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiği zaman Ebû Bekr yanına girdi ve sonra dışarı çıktı. Kendisine: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etti mi?" denilince: "Evet" karşılığını verdi. Bunun üzerine ashâb, Ebû Bekr'in dediği şeyin gerçek olduğunu anladı ve: "Namazını kılalım mı? Nasıl kılalım?" dediklerinde: "Gruplar halinde gelip namazını kılın" karşılığını verdi. Yine ashâb, Ebû Bekr'in dediği şeyin gerçek olduğunu anladı ve: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) defnedilecek mi? (Defnedilirse) nereye defnedilecek?" dedi. Bunun üzerine Ebû Bekr: "Allah'ın, ruhunu kabzettiği yerde defnedilecektir. Çünkü o, çok temiz ve hoş bir yerde ruhunu

---

[1] Vâkidî, *meğâzî* (3/1121).

teslim etmiştir" dedi. Ashâb, Ebû Bekr'in dediği şeyin gerçek olduğunu anladı.[1]

وأخبرنا أبو نصر عمر بن عبد العزيز بن قتادة، قال: أخبرنا أبو الفضل محمد بن عبد الله بن حميرويه الهروي، قال: حدثنا أحمد بن نجدة، قال: حدثنا إبراهيم بن زياد، قال: حدثنا عبد الله بن داود عن سلمة بن نُبَيط، عن نُعَيم بن أبي هند، عن نُبَيط بن شريط، عن سالم بن عُبَيد قال: مرض النبي ﷺ، فذكر الحديث في أمره أبا بكر بالصلاة، ثم في اختلافهم في موته، ثم في الصلاة عليه، ثم في دفنه، بمعنى حديث يونس بن بكير. زاد: ثم خرج وهو يقول: عندكم صاحبكم يأمرهم أن يغسلوه بنو أبيه.

Nubayt b. Şurayt bildiriyor: Sâlim b. Ubeyd: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) hastalandı" dedi ve Ebû Bekr'in, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) namazının kılınmasını emretmesini, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ölümü hakkındaki ihtilafı, namazının nasıl kılınacağı ve defni konusunu Yûnus b. Bukeyr'in rivayeti yönünde zikretti. Ancak rivayetinde: "Sonra: «Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) amcası çocukları tarafından yıkanmasını söylüyor» diyerek dışarı çıktı" ziyadesinde bulunmuştur.

أخبرنا أبو سعيد أحمد بن محمد الماليني، قال: أخبرنا أبو أحمد بن عدي قال: أخبرنا أبو يعلى، قال: حدثنا جعفر بن مهران السباك، قال: حدثنا عبد الأعلى بن عبد الأعلى، عن محمد بن إسحاق، قال: حدثنا حسين ابن عبد الله، عن عكرمة، عن ابن عباس قال: لما أرادوا أن يحفروا لرسول الله ﷺ فذكر الحديث الذي مضى في حفر قبره. قال: فلما فرغ من جهاز رسول الله ﷺ يوم الثلاثاء، وضع على سريره في بيته، وقد كان المسلمون اختلفوا في دفنه، فقال قائل: فدفنه في سجدة، وقال قائل: يدفن مع أصحابه، فقال أبو بكر: سمعت رسول الله ﷺ يقول: ما قبض نبي إلا دفن حيث قبض، فرفع فراش رسول الله ﷺ، الذي توفي عليه، فحفر له تحته، ثم دعا الناس، إلى الصلاة عليه، على رسول الله ﷺ يصلون عليه، أرسالا الرجال حتى إذا فرغ منه، أدخل النساء حتى إذا فرغ من النساء، دخل الصبيان. ولم يؤم الناس على رسول الله ﷺ أحد. ثم دفن رسول الله ﷺ من أوسط الليل، ليلة الأربعاء.

---

[1] İbn Sa'd (2/275) Bakın: Suyûtî, *el-Hasâisü'l-kübrâ* (2/278).

هَكَذَا وَجَدْتُهُ مُدْرَجًا فِي الْحَدِيثِ الأَوَّلِ.

İkrime bildiriyor: İbn Abbâs: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) için mezar kazmak istediklerinde" dedi ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mezarının kazılması hakkındaki hadisi zikrederek şöyle devam etti: "Salı günü Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yıkanıp kefenlenmesi tamamlandığında evinde divanın üzerine konuldu. Müslümanlar, defni konusunda ihtilafa düşmüştü. Adamın biri: "Onu Mescid'ine defnedelim" derken, başka biri de: "Onu ashâbının defnedildiği yere defnedelim" dedi. Bunun üzerine Ebû Bekr: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): ***«Her peygamber, mutlaka vefat ettiği yere defnedilmiştir»*** buyurduğunu işittim" dedi. Bunun üzerine Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) döşeği, bulunduğu yerden kaldırıldı ve oraya mezar kazıldı. Sonra namazını kılmaları için insanları çağırdı. Bunun üzerine gruplar halinde içeri girip Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) namazını kılmaya başladılar. Erkekler namaz kılmayı bitirince namazını kılmaları için kadınları içeri aldı. Kadınlar da namazı kılınca çocukları içeri aldı. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) cenaze namazı kılınırken insanlara hiç kimse imamlık yapmadı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Çarşamba gecesi gece yarısında defnedildi.[1] Bir önceki hadiste bunu bu şekilde müdrec olarak buldum.

وَكَذَلِكَ رَوَاهُ جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، وَرَوَى يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ ، حَدِيثَ الدَّفْنِ وَاخْتِلَافَهُمْ فِي مَوْضِعِهِ عَنْ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْحُسَيْنِ، أَوْ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرِ بْنِ الزُّبَيْرِ، قَالَ: لَمَّا مَاتَ رَسُولُ اللهِ ﷺ اخْتَلَفُوا فِي دَفْنِهِ، فَقَالُوا: كَيْفَ نَدْفِنُهُ، مَعَ النَّاسِ، أَوْ فِي بُيُوتِهِ. فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: مَا قَبَضَ اللهُ نَبِيًّا، إِلَّا دُفِنَ حَيْثُ قُبِضَ. فَدُفِنَ حَيْثُ كَانَ فِرَاشُهُ، رُفِعَ الْفِرَاشُ، وَحُفِرَ لَهُ تَحْتَهُ .

Cerîr b. Hâzım bunu Muhammed b. İshâk kanalıyla bu şekilde rivayet etmiştir. Yûnus b. Bükeyr, İbn İshâk kanalıyla Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) defnedilmesini ve defnedileceği yer konusunda ihtilafa düşülmesini Muhammed b. Abdirrahman b. Abdillah el-Hasan veya Muhammed b. Câfer b. ez-Zübeyr'den şöyle rivayet etmiştir: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) vefat

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/271).

ettiği zaman defni konusunda ihtilafa düştüler ve: «Onu insanların yanında nasıl defnederiz?» veya: «Evinde nasıl defnederiz?» dediler. Bunun üzerine Ebû Bekr: «Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her peygamber, mutlaka vefat ettiği yere defnedilmiştir"* buyurduğunu işittim» dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) döşeğinin olduğu yere defnedildi. Yani döşeği kaldırıldı ve yerinde kendisi için bir mezar kazıldı."[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، فَذَكَرَهُ وَيُشْبِهُ أَنْ يَكُونَ رَوَاهُ مِنَ الْوَجْهَيْنِ جَمِيعًا، وَاللهُ أَعْلَمُ. فَقَدْ رَوَاهُ الْوَاقِدِيُّ عَنِ ابْنِ أَبِي حَبِيبَةَ عَنْ داود ابن الْحُصَيْنِ، عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مَرْفُوعًا.

Başka bir kanalla İbn İshâk'tan bir öncekinin aynısı rivayet edilmiştir. Sanırım İbn İshâk bunu her iki kanal ile rivayet etmiştir. Doğrusunu da Allah bilir. Başka bir kanalla da Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) merfû olarak rivayet edilmiştir.

أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْجَهْمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَرَجِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَاقِدِيُّ، فَذَكَرَهُ وَرَوَاهُ الْوَاقِدِيُّ أَيْضًا، كَمَا أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَخْنَسِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ يَرْبُوعٍ، قَالَ: لَمَّا تُوُفِّيَ النَّبِيُّ ﷺ اخْتَلَفُوا فِي مَوْضِعِ قَبْرِهِ، فَقَالَ قَائِلٌ: فِي الْبَقِيعِ، فَقَدْ كَانَ يُكْثِرُ الِاسْتِغْفَارَ لَهُمْ، وَقَالَ قَائِلٌ: عِنْدَ مِنْبَرِهِ، وَقَالَ قَائِلٌ: فِي مُصَلَّاهُ، فَجَاءَ أَبُو بَكْرٍ، فَقَالَ: إِنَّ عِنْدِي مِنْ هَذَا خَبَرًا وَعِلْمًا، سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: مَا قبض نبيّ إلَّا قبض حَيْثُ تُوُفِّيَ.

Abdurrahman b. Saîd b. Yerbû' der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiği zaman defni konusunda ihtilafa düştüler ve bir adam: "Onu Bakî'de defnedelim, zira onlar için çok bağışlanma dilerdi" derken, başka biri: "Minberinin yanında defnedelim" dedi. Başka biri de: "Onu namazgâhında defnedelim" dedi. Bu sırada Ebû Bekr gelip: "Bu konuda bende bir haber ve

---

[1] Suyûtî, *el-Hasâisü'l-kübrâ* (2/278).

bilgi vardır. Ben, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem): «*Her peygamber, mutlaka vefat ettiği yere defnedilmiştir*» buyurduğunu işittim" dedi.

وَهُوَ فِي حَدِيثِ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ، وَفِي حَدِيثِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ أَبِيهِ، كِلَاهُمَا عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مُرْسَلًا.

Yahya b. Saîd kanalıyla Kâsım b. Muhammed'den ve İbn Cüreyc kanalıyla babasından, her ikisi de mürsel olarak Hz. Ebû Bekr hadisiyle Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) rivayet edilmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ النَّيْسَابُورِيُّ بِهَا، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أحمد ابن بَالَوَيْهِ الْعَفْصِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مُوسَى الْخَطْمِيُّ، قَالَ: حدثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، قَالَ: عَرَضَتْ عَائِشَةُ عَلَى أَبِيهَا رؤيا، وكان أعير النَّاسِ، قَالَتْ: رَأَيْتُ ثَلَاثَةَ أَقْمَارٍ وَقَعْنَ فِي حِجْرِي، فَقَالَ: إِنْ صَدَقَتْ رُؤْيَاكِ دُفِنَ فِي بَيْتِكِ، خَيْرُ أَهْلِ الْأَرْضِ ثَلَاثَةٌ، فَلَمَّا قُبِضَ النَّبِيُّ ﷺ قَالَ: يَا عَائِشَةُ هَذَا خَيْرُ أَقْمَارِكِ.

Saîd b. el-Müseyyeb der ki: Hz. Âişe insanlar arasında en iyi rüya yorumcusu olan babasına rüyasını anlatıp: "Ben, üç Ay'ın kucağıma düştüğünü gördüm" dedi. Bunun üzerine babası: "Eğer rüyan doğru ise senin evine yeryüzü halkının en hayırlılarından üç kişi defnedilecektir" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edince de: "Ey Âişe! Bu (rüyanda kucağına düştüğünü) gördüğün Ay'ların en hayırlısıdır" dedi.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي صِفَةِ قَبْرِ النَّبِيِّ ﷺ وَصَاحِبَيْهِ

Allah Resûlü'nün (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM) ve İki Arkadaşının Mezarının Şekli

أخبرنا أبو عبد الله الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْأَزْهَرِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ أَبِي فُدَيْكٍ (ح) . وأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أبو بكر بن داسة، قال: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ بْنِ

---

[1] Hâkim, *Müstedrek* (3/60).

هانيء، عَنِ الْقَاسِمِ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى عَائِشَةَ، فَقُلْتُ: يَا أُمَّاهُ، اكْشِفِي لِي عَنْ قَبْرِ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَصَاحِبَيْهِ، فَكَشَفَتْ لِي عَنْ ثَلَاثَةِ قُبُورٍ، لَا مُشْرِفَةٍ، وَلَا لَاطِيَةٍ، مَبْطُوحَةٍ بِبَطْحَاءِ الْعَرْصَةِ الحمراء هـ. قبر النبي ﷺ قبر أَبُو بَكْرٍ ﷺ. قَبْرِ عُمَرَ ﷺ هَذَا لَفْظُ حَدِيثِ الرُّوذْبَارِيِّ

Kâsım der ki: Hz. Âişe'nin yanına girip: "Ey anne! Bana Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ve iki arkadaşının mezarını aç(ıp göster)" dediğimde bana, yerden ne yüksek ne de alçak olan üç mezar açtı. Mezarlar o yerin kırmızı toprağı ile tesviye edilmişti. Bunlar Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekr'in ve Ömer'in mezarı idi.

Lafız er-Ruzbârî'nin lafzıdır.

وَفِي رِوَايَةِ أَبِي عَبْدِ اللهِ قَالَ: فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ مُقَدَّمًا، وَأَبَا بَكْرٍ رَأْسُهُ بَيْنَ كَتِفَي النَّبِيِّ ﷺ وَعُمَرَ رَأْسُهُ عِنْدَ رِجْلِ النَّبِيِّ، وَهَذِهِ الرِّوَايَةُ تَدُلُّ عَلَى أَنَّ قُبُورَهُمْ مُسَطَّحَةٌ لِأَنَّ الْحَصْبَاءَ لَا تَثْبُتُ إِلَّا عَلَى الْمُسَطَّحِ.

Ebû Abdillah'ın rivayeti ise şöyledir: "Önde Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) mezarının olduğunu, onun gerisinde başı Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) iki omuzu arasına gelecek şekilde Ebu Bekr'in mezarının olduğunu ve onun gerisinde de başı Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) ayakları hizasında olan Ömer'in mezarının olduğunu gördüm."

Bu rivayet onların mezarlarının yerle aynı seviyede olduğuna delalet etmektedir. Çünkü çakıl taşları ancak düz bir zemin üzerinde dururlar.

وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَبَّانُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عياش، عَنْ سُفْيَانَ التَّمَّارِ أَنَّهُ رَأَى قَبْرَ النَّبِيِّ ﷺ مُسَنَّمًا.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ ، عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْمُبَارَكِ.

Ebû Bekr b. Ayyâş'ın bildirdiğine göre Süfyân et-Temmâr Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) mezarının tümsekleştirilmiş olduğunu görmüştür.

Buhârî, Muhammed kanalıyla Abdillah b. el-Mübârek'ten rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْجَهْمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَرَجِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَاقِدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: جُعِلَ قَبْرُ النبي ﷺ مَسْطُوحًا.

Câfer b. Muhammed'in bildirdiğine göre babası: "Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) mezarı yerle aynı seviyede yapıldı" demiştir.

قَالَ الْوَاقِدِيُّ وحَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي عَوْنٍ، عَنْ أَبِي عَتِيقٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ قَالَ: رُشَّ عَلَى قَبْرِ النَّبِيِّ ﷺ الْمَاءُ رَشًّا، قَالَ: وَكَانَ الَّذِي رَشَّ الْمَاءَ عَلَى قَبْرِهِ بِلَالُ بْنُ رَبَاحٍ بِقِرْبَةٍ بَدَأَ مِنْ قِبَلِ رَأْسِهِ مِنْ شِقِّهِ الْأَيْمَنِ، حَتَّى انْتَهَى إِلَى رِجْلَيْهِ ثُمَّ ضَرَبَ بِالْمَاءِ إِلَى الْجِدَارِ، لَمْ يَقْدِرْ عَلَى أَنْ يَدُورَ مِنَ الْجِدَارِ.

Câbir b. Abdillah der ki: "Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) mezarına su serpildi. Suyu serpen ise, Bilâl b. Rebâh'tır. Kırba ile suyu, baş kısmının sağ tarafından başlayıp ayak kısmına kadar serpti. Sonra artan suyu (mezarın etrafına örülen) duvarın dış kısmına dökemeyip iç kısmına döktü."

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، قَالَ: حدثنا الْحَجَبِيُّ وسَهْلُ بْنُ بَكَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ هِلَالِ بْنِ أَبِي حُمَيْدٍ الْوَزَّانُ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ فِي مَرَضِهِ الَّذِي لَمْ يَقُمْ مِنْهُ: لَعَنَ اللهُ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى، اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ. قَالَتْ عَائِشَةُ: وَلَوْلَا ذَلِكَ لَأُبْرِزَ قَبْرُهُ، غَيْرَ أَنَّهُ خَافَ وَخِيفَ أَنْ يُتَّخَذَ مَسْجِدًا. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عن موسى ابن إِسْمَاعِيلَ، وَغَيْرِهِ، عَنْ أَبِي عَوَانَةَ .

Hz. Âişe der ki: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) ölümüne sebep olan hastalığında iken: ***"Allah Yahudilere ve Hıristiyanlara lanet etsin. Onlar peygamberlerinin mezarlarını mescid edindiler"*** buyurduğunu işittim. Eğer öyle bir şey söz konusu olmasaydı, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mezarı ortalık yere çıkarılırdı. Ancak kendisi de mezarının mescid edinilmesinden endişe etmişti.

---

[1] Buhârî, *cenâiz* (96).

Buhârî, *Sahîh*'de Mûsa b. İsmâîl ve başkası kanalıyla Avâne'den rivayet etmiştir.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي عِظَمِ الْمُصِيبَةِ الَّتِي نَزَلَتْ بِالْمُسْلِمِينَ بِوَفَاةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Vefatı İle Müslümanların Uğradığı Büyük Musibet

أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ جَانْجَانَ الصَّرَّامُ بِهَمَذَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ الْأَسَدِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ثَابِتٌ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: لَمَّا كَانَ الْيَوْمُ الَّذِي قَدِمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الْمَدِينَةَ، أضار مِنْهَا كُلَّ شَيْءٍ، وَلَمَّا كَانَ الْيَوْمُ الَّذِي مَاتَ فِيهِ ﷺ أَظْلَمَ مِنْهَا كُلُّ شَيْءٍ، وَإِنَّا لَفِي دَفْنِهِ، ما رَفَعْنَا أَيْدِينَا عَنْ دَفْنِهِ، حَتَّى أَنْكَرْنَا قُلُوبَنَا .

Enes der ki: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Medine'ye geldiği gün (gelişiyle) Medine'nin her şeyi aydınlanmıştı. Vefat ettiği gün de her şey karardı. Daha Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) defin işini bitirmemiş iken kalplerimizi tanımaz hale geldik."[2]

وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْكَرِيمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ أَبُو الْوَلِيدِ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ الضُّبَعِيُّ عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: لَمَّا قُبِضَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، أَظْلَمَتِ الْمَدِينَةُ، حَتَّى لَمْ يَنْظُرْ بَعْضُنَا إِلَى بَعْضٍ، وَكَانَ أَحَدُنَا يَبْسُطُ يَدَهُ، فَلَا يُبْصِرُهَا، فلما فَرَغْنَا مِنْ دَفْنِهِ حَتَّى أَنْكَرْنَا قُلُوبَنَا.

Enes b. Mâlik der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), vefat ettiği gün her şey karardı. Hatta karanlıktan birbirimizi göremiyorduk. Bizden biri elini uzattığında kendi elini bile göremiyordu. Daha Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) defin işini bitirmemiş iken kalplerimizi tanımaz hale geldik."

---

[1] Buhârî, *cenâiz* 96 (1390).

[2] Suyûtî, *el-Hasâisü'l-kübrâ* (2/278).

وحَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذٍ قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْخُزَاعِيُّ، قال: حدثنا حماد بن سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: شَهِدْتُ الْيَوْمَ الَّذِي تُوُفِّيَ، فِيهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَلَمْ أَرَ يَوْمًا، كَانَ أَقْبَحَ مِنْهُ .

Enes der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiği güne şahit oldum. O günden daha kötü bir gün görmedim."[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نُعَيْمٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الْجَارُودِيُّ قَالَا: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحُلْوَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَاصِمٍ الْكِلَابِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: ذَهَبَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى أُمِّ أَيْمَنَ زَائِرًا، وَذَهَبْتُ مَعَهُ، فَقَرَّبَتْ إِلَيْهِ شَرَابًا، فَإِمَّا كَانَ صَائِمًا، وَإِمَّا كَانَ لَا يُرِيدُهُ، فَرَدَّهُ فَأَقْبَلَتْ عَلَى رَسُولِ الله ﷺ بِصَاحِبِهِ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ بَعْدَ وَفَاةِ رَسُولِ الله ﷺ لِعُمَرَ: انْطَلِقْ بِنَا إِلَى أُمِّ أَيْمَنَ نَزُورُهَا، فَلَمَّا انْتَهَيْنَا إِلَيْهَا، بَكَتْ، فَقَالَ لَهَا: مَا يُبْكِيكِ؟ مَا عِنْدَ اللهِ خَيْرٌ لِرَسُولِهِ. قَالَتْ: وَاللهِ مَا أَبْكِي، أَنْ لَا أَكُونَ أَعْلَمُ مَا عِنْدَ اللهِ خَيْرٌ لِرَسُولِهِ، وَلَكِنْ أَبْكِي، أَنَّ الْوَحْيَ انْقَطَعَ مِنَ السَّمَاءِ، فَهَيَّجَتْهُمَا عَلَى الْبُكَاءِ، فَجَعَلَا يَبْكِيَانِ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ زُهَيْرِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عَاصِمٍ .

Enes der ki: Bir defasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Ümmü Eymen'i ziyarete gittik. Ümmü Eymen ona içecek ikram etti. Ancak Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ya oruçlu olduğundan ya da içmek istemediğinden içeceği geri çevirdi. Bunun üzerine Ümmü Eymen ona kızıp söylenmeye başladı. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından sonra Ebû Bekr, Ömer'e: "Haydi gidip Ümmü Eymen'i ziyaret edelim" dedi. Yanına gittiklerinde Ümmü Eymen ağlamaya başladı. Ona: "Neden ağlıyorsun? Yüce Allah'ın katında olanlar Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) için daha hayırlıdır" dediklerinde, Ümmü Eymen: "Vallahi Allah katında olanların Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) için daha hayırlı olduğunu bilmediğimden ağlıyor değilim. Ama semadan vahyin inişinin kesilmesine ağlıyorum" karşılığını verdi. Bu cevabı onları duygulandırınca onlar da ağlamaya başladı.

---

[1] Suyûtî, *el-Hasâisü'l-kübrâ* (2/278).

Müslim, *Sahîh*'de Züheyr b. Harb kanalıyla Amr b. Âsım'dan rivayet etmiştir.[1]

وأخبرنا أبو الحسين بن الفضل، قال: أخبرنا أبو بكر بن عتاب، قال: حدثنا القاسم بن عبد الله بن المغيرة، قال: حدثنا ابن أبي أويس، قال: حدثنا إسماعيل بن إبراهيم بن عقبة، عن عمه موسى بن عقبة في قِصَّةِ وَفَاةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَخُطْبَةِ أَبِي بَكْرٍ فِيهَا، قَالَ: وَرَجَعَ النَّاسُ حِينَ فرغ أَبُو بَكْرٍ مِنْ خُطْبَتِهِ، وَأُمُّ أَيْمَنَ قَاعِدَةٌ تَبْكِي، فَقِيلَ لَهَا: مَا يُبْكِيكِ يَا أُمَّ أَيْمَنَ؟ قَدْ أَكْرَمَ اللهُ ﷻ نَبِيَّهُ ﷺ وَأَدْخَلَهُ جَنَّتَهُ، وَأَرَاحَهُ مِنْ نَصَبِ الدُّنْيَا، فَقَالَتْ: إِنَّمَا أَبْكِي عَلَى خَبَرِ السَّمَاءِ، كَانَ يَأْتِينَا غَضًّا جَدِيدًا، كُلَّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ، فَقَدِ انْقَطَعَ وَرُفِعَ وَعَلَيْهِ أَبْكِي فَعَجِبَ النَّاسُ مِنْ قَوْلِهَا.

İsmail b. İbrâhîm b. Ukbe, amcası Musa b. Ukbe'den, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatı kıssasını ve Ebû Bekr'in bu konudaki hutbesini zikrederek şöyle dedi: Ebû Bekr hutbesini bitirince insanlar geri döndü ve Ümmü Eymen oturmuş ağlıyordu. Kendisine: "Ey Ümmü Eymen! Neden ağlıyorsun? Yüce Allah, Peygamber'ine (sallallahu aleyhi vesellem) ikramda bulundu. Onu cennetine soktu ve dünya yorgunluğundan kurtarıp rahata kavuşturdu" denilince, Ümmü Eymen: "Her gün her gece bize taze gelen sema haberlerinin kesilmesi yüzünden ağlıyorum" karşılığını verdi. İnsanlar Ümmü Eymen'in bu cevabı karşısında şaşkına dönmüşlerdi.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْجَهْمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَرَجِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَاقِدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي سَبْرَةَ، عَنِ الْحُلَيْسِ بْنِ هَاشِمٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ وَهْبٍ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ قالت: نَحْنُ مُجْتَمِعُونَ نَبْكِي، لَمْ نَنَمْ، وَرَسُولُ اللهِ فِي بُيُوتِنَا وَنَحْنُ نَسْكُنُ لِرُؤْيَتِهِ عَلَى السَّرِيرِ، إِذْ سَمِعْنَا صَوْتَ الْكَرَازِينَ فِي السَّحَرِ، قَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ: فَصِحْنَا وَصَاحَ أَهْلُ الْمَسْجِدِ، فَارْتَجَّتِ الْمَدِينَةُ صَيْحَةً وَاحِدَةً وَأَذَّنَ بِلَالٌ بِالْفَجْرِ، فَلَمَّا ذَكَرَ النَّبِيَّ ﷺ بَكَى، فَانْتَحَبَ، فَزَادَنَا حُزْنًا، وَعَالَجَ النَّاسَ الدُّخُولُ إِلَى قَبْرِهِ، فَغُلِّقَ دُونَهُمْ، فَيَا لَهَا مِنْ مُصِيبَةٍ! مَا أُصِبْنَا بَعْدَهَا بِمُصِيبَةٍ إِلَّا هَانَتْ إِذَا ذَكَرْنَا مُصِيبَتَنَا بِهِ ﷺ.

---

[1] Müslim, *fedâilu's-sahâbe* 18 (103).

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) eşi Ümmü Seleme der ki: "Bizler uyumamış ve toplanmış ağlıyorduk. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) naaşı evimizde idi. Onu divanın üzerinde görerek teselli buluyorduk. Seher vaktinde kazmaların sesini işittiğimizde çığlık atmaya başladık. Bunun üzerine Mescid'dekiler de çığlık atmaya başladılar. Medine çığlıkla sarsılmıştı. Bilal, sabah ezanını okudu ve Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) zikredince ağlamaya başladı. Bu da bizim üzüntümüzü daha da artırdı. İnsanlar onun mezarına girmek istediler, ama bundan alıkonuldular. O ne büyük bir musibetti ki ondan sonra başımıza bir musibet geldiğinde ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) (vefat) musibetini hatırladığımızda artık o musibet bizim için hafif kalıyordu."

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ الْعَامِرِيُّ، قَالَ: حدثنا يحيى ابن آدَمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: مَا غَرَسْتُ نَخْلَةً مُنْذُ قُبِضَ رَسُولُ اللهِ ﷺ.

İbn Ömer der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiği zamandan beri bir hurma fidanı bile dikmedim."

أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَقِيهُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شَافِعُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرِ بْنُ سَلَامَةَ الْمُزَنِيُّ، قَالَ، حَدَّثَنَا الشَّافِعِيُّ عن القاسم ابْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ حَفْصٍ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رِجَالًا مِنْ قُرَيْشٍ دَخَلُوا عَلَى أَبِيهِ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ فَقَالَ: أَلَا أُحَدِّثُكُمْ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالُوا: بَلَى، فَحَدَّثَنَا عَنْ أَبِي الْقَاسِمِ، قَالَ: لَمَّا مَرِضَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَتَاهُ جِبْرِيلُ، فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ! إِنَّ اللهَ أَرْسَلَنِي إِلَيْكَ، تَكْرِيمًا لَكَ، وَتَشْرِيفًا لَكَ، وَخَاصَّةً لَكَ، أَسْأَلُكَ عَمَّا هُوَ أَعْلَمُ بِهِ مِنْكَ. يَقُولُ: كَيْفَ تَجِدُكَ؟ قَالَ: «أَجِدُنِي يَا جِبْرِيلُ مَغْمُومًا، وَأَجِدُنِي يَا جِبْرِيلُ مَكْرُوبًا» ، ثُمَّ جَاءَهُ الْيَوْمَ الثَّانِيَ، وَقَالَ لَهُ: ذَلِكَ، فَرَدَّ عَلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ كَمَا رَدَّ أَوَّلَ يَوْمٍ، ثُمَّ جَاءَهُ الْيَوْمَ الثَّالِثَ فَقَالَ لَهُ: كَمَا قَالَ أَوَّلَ يَوْمٍ، وَرَدَّ عَلَيْهِ كَمَا رَدَّ. وَجَاءَ مَعَهُ مَلَكٌ، يُقَالُ لَهُ إِسْمَاعِيلُ عَلَى مِائَةِ أَلْفٍ، كُلُّ مَلَكٍ عَلَى مِائَةِ أَلْفِ مَلَكٍ، اسْتَأْذَنَ عَلَيْهِ، فَسَأَلَ عَنْهُ، ثُمَّ قَالَ جِبْرِيلُ: هَذَا مَلَكُ الْمَوْتِ، يَسْتَأْذِنُ عَلَيْكَ، مَا اسْتَأْذَنَ عَلَى آدَمِيٍّ قَبْلَكَ، وَلَا يَسْتَأْذِنُ عَلَى آدَمِيٍّ بَعْدَكَ، فَقَالَ عليه السلام: ائْذَنْ لَهُ، فَأَذِنَ لَهُ، فَسَلَّمَ عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ: يَا مُحَمَّدُ، إِنَّ اللهَ أَرْسَلَنِي إِلَيْكَ، فَإِنْ أَمَرْتَنِي أَنْ أَقْبِضَ رُوحَكَ قَبَضْتُهُ، وَإِنْ أَمَرْتَنِي أَنْ أَتْرُكَهُ تَرَكْتُهُ، فقال: أو تفعل يَا مَلَكَ الْمَوْتِ؟ قَالَ: نَعَمْ! بِذَلِكَ أُمِرْتُ، وَأُمِرْتُ أَنْ أُطِيعَكَ. فَنَظَرَ

النَّبِيُّ ﷺ إِلَى جِبْرِيلَ، فَقَالَ لَهُ جِبْرِيلُ: يَا مُحَمَّدُ إِنَّ اللهَ اشْتَاقَ إِلَى لِقَائِكَ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِمَلَكِ الْمَوْتِ: «امْضِ لِمَا أُمِرْتَ بِهِ» ، فَقَبَضَ رُوحَهُ، فَلَمَّا تُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَجَاءَتِ التَّعْزِيَةُ، سَمِعُوا صَوْتًا مِنْ نَاحِيَةِ الْبَيْتِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ، إن في الله عزاء مِنْ كُلِّ مُصِيبَةٍ، وَخَلَفًا مِنْ كُلِّ هَالِكٍ، وَدَرْكًا مِنْ كُلِّ فَائِتٍ، فَبِاللهِ فَثِقُوا، وَإِيَّاهُ فَارْجُوا فَإِنَّمَا الْمُصَابُ مَنْ حُرِمَ الثَّوَابَ. فَقَالَ عَلِيٌّ ﵁: أَتَدْرُونَ مَنْ هَذَا؟ هَذَا الْخَضِرُ ﵇.

لَقَدْ رُوِّينَا هَذَا فِي الْخَبَرِ الَّذِي قَبْلَهُ بِإِسْنَادٍ آخَرَ، وَالْمُرَادُ بِقَوْلِهِ: إِنَّ اللهَ اشْتَاقَ إِلَى لِقَائِكَ، أَيْ أَرَادَ رَدَّكَ مِنْ دُنْيَاكَ إِلَى آخِرَتِكَ لِيَزِيدَ فِي كَرَامَتِكَ، وَنِعْمَتِكَ وَقُرْبَتِكَ .

Câfer b. Muhammed, babasından bildiriyor: Kureyşli bazı adamlar babam Ali b. Hüseyn'in yanına girince, onlara: "Size Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bahsedeyim mi?" dedi. Onlar da: "Evet, bize Ebu'l-Kâsım'dan bahset" karşılığını verince, babam şöyle anlattı:

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hastalandığı zaman Cibrîl ona gelip "Ey Muhammed! Yüce Allah beni, sana ikramda bulunmak ve seni onurlandırmak için özel olarak sana gönderdi. O'nun senden daha iyi bildiği bir şeyi sana sorayım. Kendini nasıl hissediyorsun?" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Cibrîl! Kendimi kederli görüyorum. Ey Cibrîl! Kendimi sıkıntılı görüyorum"* buyurdu. İkinci gün Cibrîl bir daha gelip kendisine aynı şeyi söyledi ve Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ilk gündeki cevabı verdi. Cibrîl üçüncü gün geldi ve ilk günde olduğu gibi aynı şeyleri dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de aynı cevabı verdi. Bu defa Cibrîl ile birlikte kendisine İsmail denilen başka bir melek daha gelmişti. Bu melek yüz bin meleğin komutanı idi. Her bir meleğin emrinde de yüz bin melek vardı. Bu melek Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girmek için izin istedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), onun kim olduğunu sorunca Cibrîl: "Bu ölüm meleğidir, yanına girmek için izin istiyor. Ancak senden önce hiç kimseden izin istemediği gibi senden sonra da hiç kimseden izin isteyecek değildir" karşılığını verdi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman ona izin ver (de içeri gelsin)"* buyurdu.

Ona izin verilince içeri girip Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) selam verdi ve: "Ey Muhammed! Allah beni sana gönderdi. Eğer ruhunu teslim almamı emredersen teslim alırım. Eğer seni hayatta bırakmamı emredersen seni

hayatta bırakırım" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey ölüm meleği! Emrimi yerine getirir misin?"* buyurunca, ölüm meleği: "Evet, ben bununla ve sana itaat etmek ile emrolundum" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Cibrîl'e bakınca, Cibrîl: "Ey Muhammed! Allah seninle buluşmayı arzulamaktadır" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ölüm meleğine: *"Emr olunduğun şeyi yerine getir"* buyurdu ve ölüm meleği ruhunu kabzetti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edince evin bir tarafından: "Ey ev ahalisi! Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun. Yüce Allah katında her musibetin bir tesellisi, yok olup giden her bir şeyin yerine bir yenisi, geçip giden her şeyin de bir telafisi vardır. Onun için Allah'a güvenin ve ona ümit bağlayın. Zira asıl musibette olan kişi sevaptan mahrum olan kişidir" diye bir ses işittiler. Ali, oradakilere: "Bunun kim olduğunu biliyor musunuz? Bu Hızır'dır" dedi.

Bunu başka bir isnâdla da zikretmiştik. "Allah seninle buluşmayı arzulamaktadır" lafzı ile: "Sana ikramda bulunmak, nimetlerini arttırmak ve seni onurlandırmak için dünyadan âhirete getirmek istiyor" mânâsındadır.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ ابن يَعْقُوبَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الشَّافِعِيُّ أَخْبَرَنَا الْقَاسِمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: لَمَّا تُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَجَاءَتِ التَّعْزِيَةُ، سَمِعُوا قَائِلًا يَقُولُ: إِنَّ فِي اللهِ عزاء من كل مُصِيبَةٍ، وَخَلَفًا مِنْ كُلِّ هَالِكٍ، وَدَرْكًا مِنْ كُلِّ مَا فَاتَ، فَبِاللهِ فَثِقُوا، وَإِيَّاهُ فَارْجُوا، فَإِنَّ الْمُصَابَ مَنْ حُرِمَ الثَّوَابَ.

Câfer b. Muhammed, babası kanalıyla dedesinden bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etiğinde ve taziye için gelindiğinde bir kişinin: "Yüce Allah katında her musibetin bir tesellisi, yok olup giden her bir şeyin yerine bir yenisi, geçip giden her şeyin de bir telafisi vardır. Onun için Allah'a güvenin ve ona ümit bağlayın. Zira asıl musibette olan kişi, sevaptan mahrum olan kişidir" dediğini işittiler.

وحَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو جعفر البغدادي، قال: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْمُرْتَعِدِ الصَّنْعَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الْمَخْزُومِيُّ، حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ،

[1] Suyûtî, *Hasâis el-kübrâ* (2/273).

عَنْ جابر ابن عَبْدِ اللهِ، قَالَ: لَمَّا تُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَزَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ، يَسْمَعُونَ الْحِسَّ، وَلَا يَرَوْنَ الشَّخْصَ، فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ، إِنَّ فِي الله عزاء من كل مُصِيبَةٍ، وَخَلَفًا مِنْ كُلِّ فَائِتٍ، فَبِاللهِ فَثِقُوا، وَإِيَّاهُ فارجو، فَإِنَّمَا الْمَحْرُومُ مَنْ حُرِمَ الثَّوَابَ، (وَالسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ)

هَذَانِ الْإِسْنَادَانِ وَإِنْ كَانَا ضَعِيفَيْنِ، فَأَحَدُهُمَا يَتَأَكَّدُ بِالْآخَرِ، وَيَدُلُّكَ عَلَى أَنَّ لَهُ أَصْلًا مِنْ حَدِيثِ جَعْفَرٍ وَاللهُ أَعْلَمُ.

Câbir b. Abdillah der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiğinde melekler taziye için gelmişti. Onların seslerini işitiyorlar, ama kendilerini görmüyorlardı. (Bir) melek şöyle dedi: "Ey ev ahalisi! Allah'ın selamı rahmeti ve bereketi üzerinize olsun. Yüce Allah katında her musibetin bir tesellisi, yok olup giden her bir şeyin yerine bir yenisi vardır. Onun için Allah'a güvenin ve ona ümit bağlayın. Zira asıl musibette olan kişi, sevaptan mahrum olan kişidir. Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun."

Bu iki isnâd zayıf olsa da birbirlerini doğrulamaktadır ve aslının (önceki mürsel) Câfer'in hadisinden olduğuna delalet etmektedir. Doğrusunu da Allah bilir.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ بَالَوَيْهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرِ بْنِ مَطَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا كَامِلُ بْنُ طَلْحَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عباد ابن عَبْدِ الصَّمَدِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: لَمَّا قُبِضَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَحْدَقَ بِهِ أَصْحَابُهُ، فَبَكَوْا حَوْلَهُ، وَاجْتَمَعُوا فَدَخَلَ رَجُلٌ أَشْهَبُ اللِّحْيَةِ جَسِيمٌ، صَبِيحٌ، فَتَخَطَّى رِقَابَهُمْ، فَبَكَى، ثُمَّ الْتَفَتَ إِلَى أَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: إِنَّ فِي اللهِ عَزَاءً مِنْ كُلِّ مصيبة وَعِوَضًا مِنْ كُلِّ فَائِتٍ، وَخَلَفًا مِنْ كُلِّ هَالِكٍ، فَإِلَى اللهِ فَأَنِيبُوا، وَإِلَيْهِ فَارْغَبُوا، وَنَظَرُهُ إِلَيْكُمْ فِي الْبَلَاءِ، فَانْظُرُوا فَإِنَّ الْمُصَابَ مَنْ لَمْ يَجْبُرْهُ، فَانْصَرَفَ وَقَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ، تَعْرِفُونَ الرجل، قالوا: أَبُو بَكْرٍ وَعَلِيٌّ ﷺ نَعَمْ هَذَا أَخُو رَسُولِ اللهِ ﷺ الْخَضِرُ عليه السلام. عَبَّادُ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ، ضَعِيفٌ، وَهَذَا منكر بمرّة.

Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edince, ashâbı etrafında toplanıp ağlamaya başladı. Bu sırada kır sakallı, iri yarı, güler yüzlü bir adam da cemaatin omuzları üzerinden ileri geçerek ağlamaya başladı ve sonra Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbına dönerek: "Yüce Allah katında her

musibetin bir tesellisi, yok olup giden her bir şeyin yerine bir yenisi, geçip giden her şeyin de bir telafisi vardır. Onun için Allah'a dönün ve O'na rağbet edin. O'nun size tecellisi belalardadır. Bakın, asıl musibette olan kişi, sevaptan mahrum olan kişidir" dedi ve gitti. Bunun üzerine oradakiler birbirlerine: "Bu adamı tanıyor musunuz?" demeye başladı. Hz. Ali ile Ebû Bekr: "Evet, bu, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kardeşi Hızır'dır" dediler.

Abbâd b. Abdissamed zayıf biridir ve bu, münker bir hadistir.

بَابُ مَعْرِفَةِ أَهْلِ الْكِتَابِ بِوَفَاةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَبْلَ وُقُوعِ الْخَبَرِ إِلَيْهِمْ بِمَا يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَاةِ وَالْإِنْجِيلِ، بِصِفَتِهِ، وَصُورَتِهِ، ومَا ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Ehli Kitab'ın Tevrat'ta ve İncil'de Vasıfları ve Şekliyle Yazılı Bulduklarından Dolayı Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Vefatını Haber Almadan Önce Bunu Bilmeleri

أَخْبَرَنَا أَبُو عبد الله الحافظ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ جَرِيرٍ، قَالَ: كُنْتُ بِالْيَمَنِ، فَلَقِيتُ رَجُلَيْنِ مِنْ أَهْلِ الْيَمَنِ، ذَا كُنَاعٍ، وَذَا عَمْرٍو، فَجَعَلْتُ أُحَدِّثُهُمْ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالَ: فَقَالَا لِي: إِنْ كَانَ مَا تَقُولُ حَقًّا فَقَدْ مَضَى صَاحِبُكَ عَلَى أَجَلِهِ، مُنْذُ ثَلَاثٍ، قَالَ: فأقبلت وأقبل مَعِي، حَتَّى إِذَا كُنَّا فِي بَعْضِ الطَّرِيقِ، رُفِعَ لَنَا رَكْبٌ مِنْ قِبَلِ الْمَدِينَةِ، فَسَأَلْنَاهُ، فَقَالُوا: قُبِضَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَاسْتُخْلِفَ أَبُو بَكْرٍ، وَالنَّاسُ صَالِحُونَ. قَالَ: فقال لِي: أَخْبِرْ صَاحِبَكَ أَنَّا قَدْ جِئْنَا، وَلَعَلَّنَا سَنَعُودُ- إن شاء الله- ورجع إِلَى الْيَمَنِ، قَالَ فَأَخْبَرْتُ أَبَا بَكْرٍ بِحَدِيثِهِمْ، فَقَالَ: أَفَلَا جِئْتَ بِهِمْ، قَالَ: فَلَمَّا كَانَ بَعْدُ، قَالَ لِي: ذو عمر يَا جَرِيرُ، إِنَّ بِكَ عَلَيَّ كَرَامَةً وَإِنِّي مُخْبِرُكَ خَبَرًا، إِنَّكُمْ مَعْشَرَ الْعَرَبِ، لَمْ تَزَالُوا بِخَيْرٍ مَا كنت إِذَا هَلَكَ أَمِيرٌ، تَأَمَّرْتُمْ فِي آخَرَ، فَإِذَا كَانَتْ بِالسَّيْفِ، كَانُوا مُلُوكًا يَغْضَبُونَ غَضَبَ الْمُلُوكِ، وَيَرْضَوْنَ رِضَى الْمُلُوكِ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أبي شيبة .

Cerîr anlatıyor: Ben Yemen'deyken, Yemen ahalisinden biri Zû Kunâ', biri de Zû Amr adında iki adamla karşılaştım. Onlara Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi

sellem) bahsederken bana: "Kendisinden bahsettiğin o arkadaşının vefatı üzerinden üç gün geçti" dediler. Sonra benimle beraber yola devam ettiler. Yolun bir yerinde Medine taraflarından gelen bir kafile göründü. Onlara bunu sorduğumuzda: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etti; yerine de halife olarak Ebû Bekr geçti, insanlar da iyiler" dediler. Bunu üzerine Zû Kunâ' ve Zû Amr, bana: "Arkadaşına (Ebû Bekr'e) geldiğimizi ve belki bir daha geri gelebileceğimizi bildir" dediler ve Yemen'e geri döndüler. Onları, Ebû Bekr'e anlattığımda Ebû Bekr bana: "Keşke onları bana getirseydin" dedi. Daha sonraları Zû Amr bana: "Ey Cerîrl Benim yanımda senin saygın bir konumun var ve sana bir şeyi söyleyeyim. Siz Arap topluluğu, bir halifeniz öldüğü zaman (aranızda istişare ile) yerine başkasını getirdiğiniz müddetçe selamette olacaksınız. Ancak yöneticilik kılıçla elde edildiği zaman o yöneticiler krallar gibi olacaklardır. Krallar gibi öfkelenecek krallar gibi hoşnut olacaklardır" dedi.

Buhârî, *Sahîh'*de Ebû Bekr b. Ebî Şeybe'den rivayet etmiştir.[1]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُؤَمَّلِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ الْحَضْرَمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَائِدَةُ، عَنْ زِيَادِ بْنِ عِلَاقَةَ عَنْ جَرِيرٍ، قَالَ: لَقِيَنِي حَبْرٌ بِالْيَمَنِ، فَقَالَ: إِنْ كَانَ صَاحِبُكُمْ نَبِيًّا فَقَدْ مَاتَ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ.

Cerîr der ki: "Yemen'de bir haham benimle karşılaştı ve bana: "Eğer arkadaşınız gerçekten peygamber ise o mutlaka Pazartesi günü ölmüştür" dedi.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ الْعَدْلُ بِبَغْدَادَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عمروا، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْهَيْثَمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ كثير ابن عفير بْنِ كَعْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ كَعْبِ بْنِ عَلْقَمَةَ بْنِ كَعْبِ بْنِ عَدِيٍّ التَّنُوخِيُّ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ عَلْقَمَةَ بْنِ كَعْبِ بْنِ عَدِيٍّ التَّنُوخِيُّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ نَاعِمِ بْنِ أُجَيْلٍ، عَنْ كَعْبِ بْنِ عَدِيٍّ، قَالَ: أَقْبَلْتُ فِي وَفْدٍ مِنْ أَهْلِ الْحِيرَةِ، إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَعَرَضَ عَلَيْنَا الْإِسْلَامَ فَأَسْلَمْنَا ثُمَّ انْصَرَفْنَا إِلَى الْحِيرَةِ، فَلَمْ نَلْبَثْ أَنْ جَاءَتْنَا وَفَاةُ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَارْتَابَ أَصْحَابِي، وَقَالُوا: لَوْ كَانَ نَبِيًّا لَمْ يَمُتْ، فَقُلْتُ: قَدْ مَاتَ الْأَنْبِيَاءُ قَبْلَهُ، وَثَبَتُّ عَلَى إِسْلَامِي، ثُمَّ خَرَجْتُ، أُرِيدُ الْمَدِينَةَ، فَمَرَرْتُ بِرَاهِبٍ، كُنَّا لَا نَقْطَعُ أَمْرًا

---

[1] Buhârî, *meğâzî* 64 (4359).

دُونَهُ، فَقُلْتُ لَهُ: أَخْبِرْنِي عَنْ أَمْرٍ أَرَدْتُهُ، لَقَحَ فِي صَدْرِي مِنْهُ شَيْءٌ، قَالَ: ائْتِ بِاسْمِكَ مِنَ الأَشْيَاءِ، فَأَتَيْتُهُ بِكَعْبٍ، فَقَالَ: أَلْقِهِ فِي هَذَا الشَّعْرِ لِشَعْرٍ أَخْرَجَهُ، فَأَلْقَيْتُ الْكَعْبَ فِيهِ، فَصَفَّحَ فِيهِ، فَإِذَا بِصِفَةِ النَّبِيِّ ﷺ، كَمَا رَأَيْتُهُ وَإِذَا بِمَوْتِهِ فِي الْحِينِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ ﷺ، فَاشْتَدَّتْ بَصِيرَتِي فِي إِيمَانِي، وَقَدِمْتُ عَلَى أَبِي بَكْرٍ، فَأَعْلَمْتُهُ، فَأَقَمْتُ عِنْدَهُ، فَوَجَّهَنِي إِلَى الْمُقَوْقِسِ، فَرَجَعْتُ، فَوَجَّهَنِي أَيْضًا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، فَقَدِمْتُ عَلَيْهِ بِكِتَابِهِ، فَأَتَيْتُهُ وَقْعَةَ الْيَرْمُوكِ، وَلَمْ أَعْلَمْ بِهَا، فَقَالَ لِي: عَلِمْتَ أَنَّ الرُّومَ قَتَلَتِ الْعَدُوَّ، وَهَزَمَتْهُمْ، قُلْتُ: كَلَّا، قال: ولما، قُلْتُ: إِنَّ اللهَ وَعَدَ نَبِيَّهُ ﷺ أَنْ يُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ، وَلَيْسَ يُخْلِفُ الْمِيعَادَ، قَالَ: إِنَّ نَبِيَّكُمْ قَدْ صَدَقَكُمْ، قُتِلَتِ الرُّومُ، وَاللهِ قَتْلَ عَادٍ، ثُمَّ سَأَلَنِي عَنْ وُجُوهِ أَصْحَابِ النبي ﷺ فَأَخْبَرْتُهُ، فَأَهْدَى إِلَى، عمرو إليهم، وَكَانَ مِمَّنْ أُهْدِيَ إِلَيْهِ عَلِيٌّ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ وَالزُّبَيْرُ، وَأَحْسَبُهُ ذَكَرَ الْعَبَّاسَ، قَالَ: كعب، قَالَ كَعْبٌ: وَكُنْتُ شَرِيكًا لِعُمَرَ فِي الْبَزِّ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، فَلَمَّا فَرَضَ الدِّيوَانَ، فَرَضَ لِي فِي بَنِي عَدِيِّ بْنِ كَعْبٍ.

Ka'b b. Adiy der ki: Hîre heyeti ile birlikte Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) geldim. O bize İslamiyeti arz edince Müslüman olduk ve tekrar Hîre'ye döndük. Çok geçmeden bize Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiği haberi geldi ve arkadaşlarım şüpheye düşüp: "Eğer peygamber olsaydı ölmezdi" dediler. Ben de kendilerine: "Ondan önceki peygamberler de ölmüştü" dedim ve Müslümanlığımda sebat ettim. Sonra Medine'ye gitmek üzere Hîre'den yola çıktım ve kendisine danışmadan hiçbir işimizde karar vermediğimiz bir rahibe uğradım. Ona: "Öğrenmek istediğim bir şey hakkında bana bilgi ver. Zira bu şeyden dolayı içime bir şeyler düştü" dedim. Rahip: "Bana adında olan bir şey ver" deyince, ben de ona bir ka'b (aşık kemiği) çıkardım. Kendisi üzerine şiir yazılı bir sahife çıkarıp bana: "Bu şeyi üzerine at" dedi. Ben de ka'bı onun üzerine atınca, ka'b kayarak Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) şeklini görmüş olduğum gibi vasıflandırıldığı ve vefat ettiği zamanın yazılı olduğu yerde durdu. Bunun üzerine basiret ve imanım daha da kuvvetlendi. Ebû Bekr'in yanına gidip durumu kendisine anlattım ve yanında kaldım. Sonra Ebû Bekr beni Mukavkıs'a gönderince, ben de gidip geri geldim. Sonra Ömer b. el-Hattâb da beni Mukavkıs'a gönderdi. Mukavkıs'ın yanına Ömer'in mektubu ile gitmiştim. O esnada Yermuk savaşı olmuştu ve benim bundan haberim yoktu. Mukavkıs bana: "Bizanslıların düşmanları öldürüp hezimete uğrattığını biliyor musun?"

deyince: "Olamaz" dedim. "Neden?" diye sorunca: "Çünkü Yüce Allah, dinini bütün dinlere galip kılacağını Peygamber'ine vaad etmiştir ve Allah vaadini boşa çıkaracak değildir" dedim. Bunun üzerine o: "Peygamber'iniz size doğru söylemiştir, çünkü Bizanslılar öldürüldüğü gibi Allah, Ad kavmini öldürdü" dedi.

Sonra Mukavkıs, bana Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbının durumunu sorunca ben de onları kendisine anlattım. Bunun üzerine o, Ömer'e ve diğer ashâba hediyeler gönderdi. Hediye gönderdiği kişiler arasında Ali, Abdurrahman ve Zübeyr de vardı. —Ravi: "Sanırım Abbâs'ı da zikretti" dedi— Cahiliye döneminde ben kumaş işlerinde Ömer'in ortağı idim. Maaş bağladığı zaman Adiyy b. Ka'b oğulları arasında bana da maaş bağladı.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَرِكَةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Terekesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْبِسْطَامِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْبَغَوِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الجعد، قَالَ: أَخْبَرَنَا زُهَيْرٌ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ الْخُزَاعِيِّ أَخِي جُوَيْرِيَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ قَالَ: لَا وَاللهِ مَا تَرَكَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عِنْدَ مَوْتِهِ، دِينَارًا، وَلَا دِرْهَمًا، وَلَا عَبْدًا، وَلَا أَمَةً وَلَا شَيْئًا إِلَّا بَغْلَتَهُ، الْبَيْضَاءَ وَسِلَاحَهُ وَأَرْضًا تَرَكَهَا صَدَقَةً.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ زُهَيْرِ بْنِ مُعَاوِيَةَ وَغَيْرِهِ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ .

Cuveyriye binti'l-Hâris'in kardeşi Amr b. Hâris el-Huzâî der ki: "Vallahi Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiği zaman ne bir dinar, ne bir dirhem, ne bir köle, ne bir cariye, ne de başka bir şey bıraktı. Sadece (binmekte olduğu) beyaz katırını, silahını ve yolcular için sadaka olarak tahsis ettiği tarlasını bıraktı."

Buhârî, *Sahîh*'de Züheyr b. Muâviye ve başkası kanalıyla Ebû İshâk'tan rivayet etmiştir.[2]

---

[1] İbn Hacer, *el-İsâbe* (3/298) ve İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (5/278).

[2] Buhârî, *fardu'l-humus* 3 (3097).

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو سعيد ابن الْأَعْرَابِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: مَا تَرَكَ رَسُولُ اللهِ ﷺ دِينَارًا وَلَا دِرْهَمًا، وَلَا شَاةً، وَلَا بَعِيرًا، ولا أوصى بشيء.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ نُمَيْرٍ.

Hz. Âişe der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) (vefat ettiği zaman) ne bir dinar, ne bir dirhem, ne bir koyun, ne de bir deve bıraktı. Bir şey de vasiyet etmedi."

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Bekr b. Ebî Şeybe kanalıyla Abdullah b. Numeyr'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أبو زكريا ابن أَبِي إِسْحَاقَ الْمُزَكِّي، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الله محمد ابن يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مِسْعَرٌ، عَنْ عَاصِمٍ، عن ذر، قَالَ: قَالَتْ عَائِشَةُ: تَسْأَلُونِي عَنْ مِيرَاثِ رَسُولِ اللهِ ﷺ مَا تَرَكَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، دِينَارًا، وَلَا دِرْهَمًا، وَلَا عَبْدًا، وَلَا وَلِيدَةً، قَالَ مِسْعَرٌ: أُرَاهُ قَالَ: وَلَا شَاةً وَلَا بَعِيرًا.

Hz. Âişe der ki: "Bana Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mirasını sormaktasınız. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ne bir dinar, ne bir dirhem, ne bir köle, ne de bir cariye bıraktı."

Mis'ar der ki: Sanırım: "Ne bir koyun, ne de bir deve" de demişti.

قَالَ: وَأَخْبَرَنَا مِسْعَرٌ عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، قَالَ: قَالَ: مَا تَرَكَ رَسُولُ اللهِ ﷺ دِينَارًا، وَلَا دِرْهَمًا وَلَا عَبْدًا وَلَا وَلِيدَةً.

Başka bir kanalla da bildirilene göre Ali b. el-Hüseyn: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ne bir dinar, ne bir dirhem, ne bir köle, ne de bir cariye bıraktı" demiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، قال: أخبرنا أبو سعيد ابن الْأَعْرَابِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَفَّانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، قَالَ: وحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: لَقَدْ مَاتَ رسول الله ﷺ وَمَا فِي بَيْتِي إِلَّا شَطْرٌ مِنْ شَعِيرٍ، فَكِلْتُهُ، فَفَنِيَ، وَلَيْتَنِي لَمْ أَكِلْهُ.

---

[1] Müslim, *el-vasiyye* 5 (18).

أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ أَبِي أُسَامَةَ .

Hz. Âişe der ki: "Vallahi Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiği zaman evimde azıcık arpadan başka bir şey yoktu. (Uzun bir süre ondan yedim ve) onu ölçtüğümde tükendi. Keşke onu ölçmeseydim."

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'lerinde Ebû Usâme kanalıyla rivayet etmişlerdir.[1]

أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الدَّقِيقِيُّ، وَهُوَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الثَّوْرِيُّ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: تُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَدِرْعُهُ مَرْهُونَةٌ بِثَلَاثِينَ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَثِيرٍ عَنْ سُفْيَانَ .

Hz. Âişe der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiği zaman zırhı otuz sâ' arpa karşılığında rehin idi."

Buhârî, Muhammed b. Kesîr kanalıyla Süfyân'dan rivayet etmiştir.[2]

حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ جَعْفَرُ بن محمد بن إبراهيم الموسَاي بِمَكَّةَ، حَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ الْحَنْظَلِيُّ، قَالَ: حدثنا عيسى ابن مَرْحُومٍ الْعَطَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: كَانَ فِي دِرْعِ رَسُولِ اللهِ ﷺ حَلَقَتَانِ مِنْ فِضَّةٍ، فِي مَوْضِعِ الصَّدْرِ، وَحَلَقَتَانِ مِنْ خَلْفِ ظَهْرِهِ، قَالَ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ: قَالَ أَبِي: فَلَبِسْتُهَا، فَجَعَلْتُ أَخُطُّهَا فِي الْأَرْضِ شَيْئًا.

Câfer b. Muhammed'in bildirdiğine göre babası şöyle demiştir: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) zırhının göğüs kısmında ve sırt kısmında ikişer gümüş halka vardı. Bu zırhı giydiğimde bir kısmı yerde sürünmeye başladı."

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ ابن مَحْمُوَيْهِ الْعَسْكَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقَلَانِسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا آدَمُ، حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: لَقَدْ دُعِيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى خُبْزِ شَعِيرٍ، وَإِهَالَةٍ سَنِخَةٍ، قَالَ أَنَسٌ، وَلَقَدْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ

---

[1] Buhârî, *rekâik* 16 (6451) ve Müslim, *rekâik* (27).

[2] Buhârî, *cihâd* 89 (2916).

يَقُولُ: «وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، مَا أَصْبَحَ عِنْدَ آلِ مُحَمَّدٍ صَاعُ بُرٍّ وَلَا صَاعُ تَمْرٍ» ، وَإِنَّ لَهُ يَوْمَئِذٍ تِسْعَ نِسْوَةٍ، وَلَقَدْ رَهَنَ دِرْعًا له، عن يَهُودِيٍّ بِالْمَدِينَةِ، أَخَذَ مِنْهُ طعاما كما وَجَدَ لَهَا، مَا يَفْتَكُّهَا بِهِ. حَتَّى مَاتَ ﷺ.

Enes der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) arpa ekmeği ve erimiş bayat iç yağı yemeğine davet edildi. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Canım elinde olana yemin olsun ki Muhammed'in ailesi yanında ne bir ölçek buğday, ne de bir ölçek hurma vardır"* buyurduğunu işittim. O zaman Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) dokuz hanımı vardı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Medine'de bir Yahudiye zırhını rehin olarak bırakmıştı. Zırha karşılık ondan yiyecek bir şeyler almıştı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zırhı rehin bırakılmış halde vefat etti.

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ عَيَّاشٍ الرَّمْلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُؤَمَّلُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلَالٍ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى عَائِشَةَ، فَأَخْرَجَتْ إِلَيْنَا إِزَارًا غَلِيظًا، مِمَّا يُصْنَعُ بِالْيَمَنِ وَكِسَاءً مِنْ تِلْكَ الَّتِي تُدْعَى الْمُلَبَّدَةُ، فَأَقْسَمَتْ بِاللهِ لَقَدْ قُبِضَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي هَذَيْنِ الثوبين.

أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ سُلَيْمَانَ بْنِ الْمُغِيرَةِ .

Ebû Burde der ki: Hz. Âişe'nin yanına girdiğimde bize Yemen işi kalın bir izar ve mülebbed denilen (keçeleştirilmiş) bir giysi çıkardı. Sonra Allah adına yemin ederek Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu iki giysi içinde iken vefat ettiğini söyledi.

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'lerinde Süleyman b. el-Muğîre kanalıyla rivayet etmişlerdir.[1]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ ابن زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلَالٍ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ قَالَ: أَخْرَجَتْ إِلَيْنَا عَائِشَةُ إِزَارًا غَلِيظًا مما يصنع باليمن وكبسا مِنْ هَذِهِ الَّتِي تَدْعُونَهَا الْمُلَبَّدَةُ، فَقَالَتْ: مِنْ هَذَيْنِ قُبِضَ رَسُولُ اللهِ ﷺ.

---

[1] Buhârî, *libâs* (19) ve Müslim, *libâs ve'z-zine* 6 (34).

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ حَرْبٍ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ أَيُّوبَ

Ebû Burde der ki: Hz. Âişe bize Yemen işi kalın bir izar ve mülebbed dediğiniz (keçeleştirilmiş) bir giysi çıkardı ve: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu iki giysi içinde iken vefat etti" dedi.

Buhârî, *Sahîh*'de Süleyman b. Harb kanalıyla ve Müslim, Eyyûb kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرُّوذْبَارِيُّ،، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ شَوْذَبٍ الْوَاسِطِيُّ بِهَا، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بْنُ أَيُّوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: فَحَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ ثُمَامَةَ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقَ لَمَّا اسْتُخْلِفَ بَعَثَهُ إِلَى الْبَحْرَيْنِ وَكَتَبَ لَهُ هَذَا الْكِتَابَ، وَخَتَمَهُ بِخَاتَمِ النَّبِيِّ ﷺ، فَكَانَ نَقْشُ الْخَاتَمِ ثَلَاثَةُ أَسْطُرٍ، سَطْرٌ مُحَمَّدٌ وَسَطْرٌ رَسُولٌ وَاللهُ سَطْرٌ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنِ الْأَنْصَارِيِّ .

Sümâme bildiriyor: Ebû Bekr es-Sıddîk halife olduğu zaman (sadaka farizası hakkında) bir mektup yazarak Enes'i, Bahreyn'e gönderdi. Ebû Bekr bu mektubu Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yüzüğü ile mühürledi. Bu mührün üzerindeki yazı, Muhammedun bir satır, Resûlü bir satır ve Allah bir satır olmak üzere üç satır idi.

Buhârî, *Sahîh*'de el-Ensârî kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

أَخْبَرَنَا أبو عبد الله الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْقَطِيعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنِي يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنِ الْوَلِيدِ بْنُ كَثِيرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا محمد ابن عَمْرِو بْنِ طَلْحَةَ الدُّؤَلِيُّ أَنَّ ابْنَ شِهَابٍ حَدَّثَهُ أَنَّ عليَّ ابن الْحُسَيْنِ حَدَّثَهُ، أَنَّهُمْ حِينَ قَدِمُوا الْمَدِينَةَ، مِنْ عِنْدِ يَزِيدَ بْنِ مُعَاوِيَةَ، مَقْتَلَ حُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ ﷺ لَقِيَهُ الْمِسْوَرُ بْنُ مَخْرَمَةَ، فَقَالَ لَهُ: هَلْ لَكَ إِلَيَّ مِنْ حَاجَةٍ تَأْمُرُنِي بِهَا؟ قَالَ: فَقُلْتُ: لَا! قَالَ: هَلْ أَنْتَ

---

[1] Tahrici bir önceki hadiste yapılmıştır.

[2] Buhârî, *fardu'l-humus* 5 (3105).

مُعْطِي سَيْفَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَإِنِّي أَخَافُ أَنْ يَغْلِبَكَ الْقَوْمُ عَلَيَّ، وَايْمُ اللهِ لَئِنْ أَعْطَيْتَنِيهِ، لَا يَخْلُصُ إِلَيْهِ أَحَدٌ، حَتَّى تَبْلُغَ نَفْسِي، وَذَكَرَ الْحَدِيثَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ يَعْقُوبَ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ أَحْمَدَ ابن حَنْبَلٍ .

Ali b. Hüseyn bildiriyor: Hz. Ali'nin oğlu Hz. Hüseyn öldürüldüğü zaman Muâviye'nin oğlu Yezîd'in yanından geldiğimiz sırada Misver b. Mahrame bizi karşıladı ve: "Bana herhangi bir ihtiyacın var mı?" dedi. Kendisine: "Hayır (bir ihtiyacım yoktur)" dediğimde: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kılıcını bana verir misin? Çünkü ben bu kavmin sana üstün gelip onu senden almasından endişe ediyorum. Vallahi, eğer onu bana verirsen ben yaşadıkça bu kılıç onların eline geçmez" karşılığını verdi. Sonrasında ravi söz konusu hadisi zikretti.

Buhârî, Saîd b. Muhammed kanalıyla Yâkûb'dan ve Müslim, Ahmed b. Hanbel'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو الْأَدِيبُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأَسَدِيُّ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ طَهْمَانَ، قَالَ: أَخْرَجَ إِلَيْنَا أَنَسٌ نَعْلَيْنِ، جَرْدَاوَيْنِ لهما قبلان، قَالَ: فَحَدَّثَنِي ثَابِتٌ بَعْدُ، عَنْ أَنَسٍ أَنَّهُمَا نَعْلَا النبي ﷺ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِي أَحْمَدَ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الزُّبَيْرِيِّ الْأَسَدِيِّ .

İsa b. Tahmân der ki: Enes (Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından sonra) bize üzerlerindeki tüyleri dökülmüş parmak aralarında bağı olan bir çift ayakkabı çıkardı. Daha sonra Sâbit el-Bünânî bana Enes'ten nakledererek bu ayakkabıların Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) olduğunu söyledi.

Buhârî, Abdullah b. Muhammed kanalıyla Ebû Ahmed Muhammed b. Abdullah ez-Zübeyrî el-Esedî'den rivayet etmiştir.[2]

---

[1] Buhârî, *fardu'l-humus* 5 (3105) ve Müslim, *fedâilu's-sahâbe* (15).

[2] Tahrici bir önceki hadiste yapılmıştır.

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ النَّسَوِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ شَاكِرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُدْرِكٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ حَمَّادٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ عَاصِمٍ الْأَحْوَلِ، قَالَ: رَأَيْتُ قَدَحَ النَّبِيِّ ﷺ عِنْدَ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، وكان قد أنصدع، فسلسله بِفِضَّةٍ، قَالَ: هُوَ قَدَحٌ جيد، عَرِيضٌ، مِنْ نُضَارٍ، قَالَ أَنَسٌ: لَقَدْ سَقَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ مِنْ هَذَا الْقَدَحِ أَكْثَرَ مِنْ كَذَا وَكَذَا قَالَ: وَقَالَ ابْنُ سِيرِينَ إِنَّهُ كَانَ فِيهِ حَلْقَةٌ مِنْ حَدِيدٍ، فَأَرَادَ أَنَسٌ أَنْ يَجْعَلَ مَكَانَهَا حَلْقَةً مِنْ ذَهَبٍ أَوْ فِضَّةٍ، فَقَالَ لَهُ أَبُو طَلْحَةَ: لَا تُغَيِّرَنَّ شَيْئًا صَنَعَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَتَرَكَهُ أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ هَكَذَا، وَأَمَّا الْبُرْدُ الَّذِي عِنْدَ الْخُلَفَاءِ، فَقَدْ رُوِّينَا، عَنْ محمد ابن إِسْحَاقَ بْنِ يَسَارٍ فِي قِصَّةِ التَّبُوكِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَعْطَى أَهْلَ أَيْلَةَ بُرْدَةً، مَعَ كِتَابِهِ الَّذِي كَتَبَ لَهُمْ، أَمَانًا لَهُمْ، فَاشْتَرَاهُ أَبُو الْعَبَّاسِ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بِثَلَاثِمِائَةِ دِينَارٍ.

أَخْبَرَنَا بِذَلِكَ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ فَذَكَرَهُ.

Âsım el-Ahvel der ki: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) bardağını Enes b. Mâlik'in yanında gördüm. Bardak çatlamıştı ve Enes onu gümüş (halkalar) ile bağlayıp tutturmuştu. Bu bardak ince —veya nudâr denilen Hicaz'a özgü bir ılgın türü ağacın tahtasından yapılmış— geniş ve güzel bir bardaktı. Enes der ki: "Ben bu bardak ile Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) şu kadar defadan fazla su içirdim" demiştir. İbn Sîrîn der ki: "Onun demirden bir halkası vardı. Enes o halkayı altın veya gümüş bir halka ile değiştirmek isteyince, Ebû Talha kendisine: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yapmış olduğu bir şeyi değiştirme" dedi. O da onu olduğu gibi bıraktı.

Buhârî bunu bu şekilde rivayet etmiştir. Halifelerin yanındaki hırkalara gelince, Muhammed b. İshâk b. Yesâr kanalıyla Tebuk kıssasını anlatırken Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) onları kendilerine yazdığı eman belgesi ile birlikte Eyle halkına verdiğini zikretmiştik. Ebu'l-Abbâs b. Abdillah ta onları üç yüz dinara satın almıştı.

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ الْفَضْلِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَلَمَةُ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ مَرْثَدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْيَزَنِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ زُرَيْرٍ، عَنْ عَلِيٍّ ﷺ، قَالَ: كَانَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَرَسٌ يُقَالُ لَهُ: الْمُرْتَجِزُ،

وَحِمَارٌ يُقَالُ لَهُ: عُفَيْرٌ، وَبَغْلَةٌ يُقَالُ لَهَا: دُلْدُلُ، وسيفه ذو الفقار، وورعه ذُو الْفُضُولِ، قَالَ: وَحَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ صَالِحٍ الْبُرْجُمِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا حَيَّانُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِدْرِيسُ الأَوْدِيُّ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ يَحْيَى بن الجرار، عَنْ عَلِيٍّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ نَحْوَهُ

وَرُوِّينَا فِي كِتَابِ السُّنَنِ أَسْمَاءَ أَفْرَاسِهِ الَّتِي كَانَتْ عِنْدَ السَّاعِدِيِّينَ: لِزَازُ، وَاللَّحِيفُ، وَقِيلَ اللُّحَيْفُ، وَالظَّرِبُ، وَالَّذِي رَكِبَهُ لِأَبِي طَلْحَةَ، يُقَالُ لَهُ: الْمَنْدُوبُ، وَنَاقَتُهُ القسواء، وَالْعَضْبَاءُ، وَالْجَدْعَاءُ، وَبَغْلَتُهُ الشَّهْبَاءُ، وَالْبَيْضَاءُ، وَلَيْسَ فِي شَيْءٍ مِنَ الرِّوَايَاتِ أَنَّهُ مَاتَ عَنْهُنَّ إِلَّا مَا رُوِّينَا، فِي بَغْلَتِهِ الْبَيْضَاءِ وَسِلَاحِهِ، وَأَرْضٍ جَعَلَهَا صَدَقَةً، وَمَنْ ثِيَابِهِ، وَنَعْلِهِ، وَخَاتَمِهِ،

وَمَا رُوِّينَا فِي هَذَا الْبَابِ وَاللهُ أَعْلَمُ .

Hz. Ali der ki: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine "Mürteciz" denilen bir atı, "Ufeyr" denilen bir merkebi ve "Düldül" denilen bir katırı vardı. Kılıcının adı "Zülfikâr" ve zırhının adı "Zu'l-Fudûl" idi.

Başka bir kanalla da aynısı rivayet edilmiştir.

Sünen kitabında Sa'dîlerin yanında bulunan atlarının isimlerini de zikretmiştik. Bunlar Lizâz, el-Lahîf ve Zarib'dir. Ebû Talha'ya ait olup ta (ödünç alıp) bindiği atın adı da Mendûb idi. Kasvâ, Ğadbâ ve Ced'â isimlerinde develeri Şehbâ' ve Beydâ' isimlerinde katırları vardı. Ancak vefat ettiği zaman katırı Beydâ', silahı, sadaka olarak tahsis ettiği tarla, giysisi, ayakkabısı ve yüzüğü dışında hiçbir şey bırakmadığını burada olduğu gibi daha önce de rivayet etmiştik. Doğrusunu da Allah bilir.

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ قَالَ: أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، وَأَخْبَرَنَا ابْنُ نَصْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ كَثِيرٍ، عَنْ حَسَنِ بْنِ حُسَيْنٍ، عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ حُسَيْنٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قُبِضَ وَلَهُ بردان فِي الحقّ، يُعْمَلَانِ هَذَا مُنْقَطِعٌ.

Fâtıma binti Hüseyn bildiriyor: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiği zaman iki hırkası vardı ve onları sırayla giyerdi."

Bu munkatı (mürsel) bir hadistir.

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَمْعَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ: تُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَلَهُ جُبَّةُ صُوفٍ فِي الْحِيَاكَةِ

Sehl b. Sa'd der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiği zaman daha dokunmakta olan yünden bir cübbesi vardı."

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْكِنْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُخَوَّلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّهُ كَانَ عِنْدَهُ عُصَيَّةٌ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ فَمَاتَ فَدُفِنَتْ مَعَهُ، بَيْنَ جَنْبِهِ، وَبَيْنَ قَمِيصِهِ.

مخول ابن إِبْرَاهِيمَ مِنَ الشِّيعَةِ يَأْتِي بِإِفْرَادٍ عَنْ إِسْرَائِيلَ لَا يَأْتِي بِهَا غَيْرُهُ، وَالضَّعْفُ عَلَى رِوَايَاتِهِ بَيِّنٌ.

Enes b. Mâlik bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bir asası vardı ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edince asası kendisiyle birlikte yanında defnedildi.

Muhavvel b. İbrâhîm, Şiilerdendir ve İsrâil'den tek olarak rivayette bulunmaktadır. Bunu kendisinden başka kimse rivayet etmemiştir ve zayıf olduğu açık olarak görülmektedir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو النَّضْرِ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَقِيهُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي الْيَمَانِ: أَخْبَرَكَ شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ، أَنَّ عَائِشَةَ أَخْبَرَتْهُ: أَنَّ فَاطِمَةَ بِنْتَ رسول الله ﷺ وَسَلَّمَ أَرْسَلَتْ إِلَى أَبِي بَكْرٍ تَسْأَلُهُ: مِيرَاثَهَا مِنْ رسول الله ﷺ مِمَّا أَفَاءَ اللهُ عَلَى رَسُولِهِ، وَفَاطِمَةُ حِينَئِذٍ تَطْلُبُ صَدَقَةَ النَّبِيِّ ﷺ الَّتِي بِالْمَدِينَةِ، وَفَدَكَ، وَمَا بَقِيَ مِنْ خُمُسِ خَيْبَرَ.

قَالَتْ عَائِشَةُ: فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: لَا نُورَثُ، مَا تَرَكْنَا، صَدَقَةٌ إِنَّمَا يَأْكُلُ آلُ مُحَمَّدٍ مِنْ هَذَا الْمَالِ!، يَعْنِي مَالَ اللهِ لَيْسَ لَهُمْ أَنْ يَزِيدُوا عَلَى الْمَأْكَلِ، وَإِنِّي وَاللهِ لأغير صَدَقَاتِ النَّبِيِّ ﷺ عَنْ حَالِهَا الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِ فِي عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ وَلَأَعْمَلَنَّ فِيهَا، بِمَا عَمِلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِيهَا فَأَبَى أَبُو بَكْرٍ أَنْ يَدْفَعَ إِلَى فَاطِمَةَ مِنْهَا شَيْئًا. فَوَجَدَتْ

فَاطِمَةُ عَلَى أَبِي بَكْرٍ مِنْ ذَلِكَ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ لِعَلِيٍّ ﵁: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَرَابَةُ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَحَبُّ إِلَيَّ أَنْ أَصِلَ مِنْ قَرَابَتِي، فَأَمَّا الَّذِي شَجَرَ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ مِنْ هَذِهِ الصَّدَقَاتِ، فَإِنِّي لَا آلُو فِيهَا عَنِ الْخَيْرِ، وَإِنِّي لَمْ أَكُنْ لِأَتْرُكَ فِيهَا أَمْرًا، رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَصْنَعُهُ فِيهَا، إِلَّا صَنَعْتُهُ.

Hz. Âişe der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kızı Hz. Fâtıma, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mirasını ve Yüce Allah'ın fey olarak kendisine verdiği araziyi istemek üzere birini Ebû Bekr'e gönderdi. Hz. Fâtıma aynı zamanda Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Medine'de sadaka olarak tahsis ettiği tarlayı, Fedek'teki araziyi ve Hayber ganimetinden kalan humusu istiyordu. Bunun üzerine Ebû Bekr: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***«Bize mirasçı olunmaz, bıraktıklarımız sadakadır, ancak Muhammed'in ailesi bu mallardan yiyebilirler»*** buyurmuştur. Onlar biriktirecek şekilde ondan alamazlar. Vallahi ben de Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) sadaka olarak tahsis ettiği şeyi değiştirecek değilim. Onu Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bıraktığı gibi bırakacağım" dedi ve Hz. Fâtıma'ya ondan da bir şey vermeyi kabul etmedi.

Bu sebeple de Hz. Fâtıma, Ebû Bekr'e kırılmıştı. Ebû Bekr, Ali'ye: "Canım elinde olana yemin olsun ki Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yakınlarına iyilikte bulunmam, benim için kendi yakınlarıma iyilikte bulunmamdan daha sevimlidir. Ancak aramızda olan şu sadaka mallarına gelince, bu hususta hayırdan geri dönmem. Bu konuda Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yaptığı her uygulamayı ben de yerine getireceğim" dedi.

وأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرٍ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ أَحْمَدُ بْنُ إسحاق بن البغدادي بهراة، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، قَالَ: قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ فَذَكَرَ هَذَا الْحَدِيثَ بِإِسْنَادِهِ وَنَحْوِهِ، بِزِيَادَاتٍ كَثِيرَةٍ فَكَانَ فِيمَا زَادَ، قَالَ: فَتَشَهَّدَ عَلِيٌّ، وَقَالَ: قَدْ عَرَفْنَا يَا أَبَا بَكْرٍ فَضِيلَتَكَ، وَمَا قَدْ أَعْطَاكَ اللهُ، وَإِنَّا لَمْ نَنْفَسْ عَلَيْكَ خَيْرًا، سَاقَهُ اللهُ إِلَيْكَ، وَلَكِنَّكَ اسْتَبْدَدْتَ عَلَيْنَا بِأَمْرٍ، وَكُنَّا نَرَى أَنَّ لَنَا حَقًّا وَذَكَرَ عَلِيٌّ ﵁ قَرَابَتَهُمْ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَحَقَّهُمْ، فَلَمْ يَزَلْ عَلِيٌّ يَتَكَلَّمُ، حَتَّى فَاضَتْ عَيْنَا أَبِي بَكْرٍ، فَلَمَّا تَكَلَّمَ أَبُو بَكْرٍ، قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَرَابَةُ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَحَبُّ إِلَيَّ أَنْ أَصِلَ مِنْ قَرَابَتِي.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي الْيَمَانِ ، وَذَكَرَ بَعْضَهَا رُوِّينَا فِي هَذَا الإِسْنَادِ عَنْ عَلِيٍّ ﷺ.

Başka bir kanalla bir öncekinin aynısı: "Hz. Ali, şahadet getirip: «Ey Ebû Bekr! Senin faziletini ve Allah'ın sana bahşettiğini biliriz. Allah'ın sana verdiği hayır ve iyilik hususunda seninle rekabete girişmedim. Ama siz bu işi zorla ele geçirdiniz. Fakat yine de biz bizim bir payımız olacağı kanaatinde idik" dedi. Sözüne devam ederek Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile olan akrabalığını ve haklarını o kadar zikretti ki Ebû Bekr ağlayarak: «Canım elinde olana yemin olsun ki Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yakınlarına iyilikte bulunmam, benim için kendi yakınlarıma iyilikte bulunmamdan daha sevimlidir» dedi" ziyadesiyle rivayet edilmiştir.

Buhârî, *Sahîh*'de Ebu'l-Yemân kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ عُثْمَانَ الْعَتَكِيُّ بِنَيْسَابُورَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو حَمْزَةَ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: لَمَّا مَرِضَتْ فَاطِمَةُ، أَتَاهَا أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ، فَاسْتَأْذَنَ عَلَيْهَا، فَقَالَ عَلِيٌّ: يَا فَاطِمَةُ هذا أبو بكر يستئذن عَلَيْكِ، فَقَالَتْ: أَتُحِبُّ أَنْ آذن، قَالَ: نَعَمْ! فَأَذِنَتْ لَهُ، فَدَخَلَ عَلَيْهَا يَتَرَضَّاهَا، وَقَالَ: وَاللهِ مَا تَرَكْتُ الدَّارَ وَالْمَالَ وَالأَهْلَ وَالْعَشِيرَةَ إِلَّا لِابْتِغَاءِ مَرْضَاةِ اللهِ، وَمَرْضَاةِ رَسُولِهِ، وَمَرْضَاتِكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ، ثُمَّ تَرَضَّاهَا حَتَّى رَضِيَتْ.

Şa'bî der ki: Hz. Fâtıma hastalanınca Ebû Bekr es-Sıddîk geldi ve yanına girmek için izin istedi. Ali: "Ey Fâtıma! Ebû Bekr yanına girmek için izin istiyor" deyince, Hz. Fâtıma: "Ona izin vermemi ister misin?" dedi. Ali: "Evet" deyince, Hz. Fâtıma ona izin verdi. Bunun üzerine Ebû Bekr yanına girip: "Vallahi yurdumu, malımı, ailemi ve akrabalarımı sadece Allah'ın, Resûlü'nün ve siz Ehl-i beyt'in rızası için terk ettim" dedi ve onu razı edene kadar hep gönlünü almaya çalıştı.

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ دَاوُدَ عَنْ فُضَيْلِ بْنِ مَرْزُوقٍ، قَالَ: زَيْدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ

---

[1] Buhârî, *fardu'l-humus* (4/96).

الحسين ابن عليٍّ، أَمَّا أَنَا فَلَوْ كُنْتُ مَكَانَ أَبِي بَكْرٍ لَحَكَمْتُ بِمِثْلِ مَا حَكَمَ بِهِ أَبُو بَكْرٍ فِي فَدَكَ. قُلْتُ: قَدْ ذَكَرْتُ فِي كتاب و «قسم الْفَيْءِ» مِنْ كِتَابِ السُّنَنِ، مِمَّا وَرَدَ فِي هَذَا الْكِتَابِ مَا فِيهِ كِفَايَةٌ، فَاقْتَصَرْنَا فِي هَذَا الْكِتَابِ عَلَى هَذَا وَبِاللهِ التَّوْفِيقُ

Zeyd b. Ali b. Hüseyn b. Ali der ki: "Ben de Ebû Bekr'in yerinde olsaydım Fedek hususunda aynen kendisi gibi hüküm verirdim."

Sünen kitabında Fey'in taksimi bölümünde burada zikredilenleri daha uzun bir şekilde zikrettik. Bu sebeple de bunları burada kısa olarak zikrettik. Doğruya ulaşmak Allah'ın sayesindedir.

بَابُ تَسْمِيَةِ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ ﷺ وَأَوْلَادِهِ ﷺ

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Eşlerinin ve Çocuklarının İsimleri

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِبَغْدَادَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ دُرُسْتَوَيْهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنِي الْحَجَّاجُ بْنُ أَبِي مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَدِّي، وَهُوَ عُبَيْدُ اللهِ بْنُ أَبِي زِيَادٍ الرُّصَافِيُّ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: أَوَّلُ امْرَأَةٍ تَزَوَّجَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ خَدِيجَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدِ بْنِ أَسَدٍ، فَوَلَدَتْ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ: الْقَاسِمَ، بِهِ كَانَ يُكْنَى، وَالطَّاهِرَ وَزَيْنَبَ، وَرُقَيَّةَ، وَأُمَّ كُلْثُومٍ، وَفَاطِمَةَ.

Zührî der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) evlendiği ilk kadın Hatice binti Huveylid b. Esed'dir. Hz. Hatice, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem); Kâsım —ki Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisiyle künyelenmişti—, Tâhir, Zeyneb, Rukiyye, Ümmü Gülsûm ve Fâtıma'yı doğurdu.

فَأَمَّا زَيْنَبُ بِنْتُ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَتَزَوَّجَهَا أَبُو الْعَاصِ بْنِ الرَّبِيعِ بْنِ عَبْدِ الْعُزَّى، بْنِ عَبْدِ شَمْسٍ، بْنِ عَبْدِ مَنَافٍ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، فَوَلَدَتْ لِأَبِي الْعَاصِ جَارِيَةً اسْمُهَا: أُمَامَةُ فَتَزَوَّجَهَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، بعد ما تُوُفِّيَتْ فَاطِمَةُ بِنْتُ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقُتِلَ عَلِيٌّ ﷺ وَعِنْدَهُ أُمَامَةُ. فَخَلَفَ عَلَى أُمَامَةَ بَعْدَهُ، الْمُغِيرَةُ بْنُ نَوْفَلِ بْنِ الْحَارِثِ، بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ ابن هَاشِمٍ، فَتُوُفِّيَتْ عِنْدَهُ.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kızı Zeyneb ile Cahiliye döneminde Ebu'l-Âs b. er-Rabî' b. Abdiluzza b. Abdişems b. Abdimenâf evlenmişti. Zeyneb, Ebu'l-Âs'a Umâme'yi doğurmuştu. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kızı Fâtıma vefat ettikten sonra Umâme ile Ali b. Ebî Tâlib evlenmişti. Ali öldürüldüğü zaman Umâme yanında idi.

Umâme, Hz. Ali'nin vefatından sonra Muğîre b. Nevfel b. el-Hâris b. Abdilmuttalib b. Hişâm ile evlendi. Nikahı altındayken de vefat etti.

وَأُمُّ أَبِي الْعَاصِ بْنِ الرَّبِيعِ هَالَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدِ بْنِ أَسَدٍ، وَخَدِيجَةُ خَالَتُهُ، أُخْتُ أُمِّهِ.

Ebu'l-Âs b. Rabî'nin annesi, Hâle binti Huveylid b. Esed'dir. Hz. Hatice, Ebu'l-Âs'ın teyzesidir.

وَأَمَّا رُقَيَّةُ بِنْتُ رسول الله ﷺ فَتَزَوَّجَهَا عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ فَوَلَدَتْ لَهُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُثْمَانَ، بِهِ كَانَ يُكْنَى عُثْمَانُ أَوَّلَ مَرَّةٍ حَتَّى كُنِيَ بَعْدَ ذَلِكَ بِعَمْرِو ابن عُثْمَانَ، وَبِكُلٍّ قَدْ كَانَ يُكْنَى، ثُمَّ تُوُفِّيَتْ رُقَيَّةُ زَمَنَ بَدْرٍ، فَتَخَلَّفَ عُثْمَانُ عَلَى دَفْنِهَا، فَذَلِكَ مَنَعَهُ أَنْ يَشْهَدَ بَدْرًا، وَقَدْ كَانَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ هَاجَرَ إِلَى أَرْضِ الْحَبَشَةِ، وَهَاجَرَتْ مَعَهُ رُقَيَّةُ بِنْتُ رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَتُوُفِّيَتْ رُقَيَّةُ بنت رسول الله ﷺ يَوْمَ قَدِمَ زَيْدُ بْنُ حَارِثَةَ مَوْلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ بَشِيرًا بِفَتْحِ بَدْرٍ.

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) kızı Rukiye Cahiliye döneminde Osmân b. Affân ile evlendi. Kendisine Abdullah b. Osmân'ı doğurdu. Osmân ilk olarak kendisiyle künyelenmişti. Sonra oğlu Amr b. Osmân ile künyelendi. Her çocuğuyla yeniden künyeleniyordu. Rukiye, Bedir savaşı zamanında vefat etti. Osmân, hasta düşen Rûkiye ile ilgilendiği için Bedr savaşına katılamamıştı. Osmân b. Affân, Habeşistan topraklarına hicret etmiş ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kızı Rukiye kendisiyle birlikte gitmişti. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) kızı Rukiye, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısı Zeyd b. Hârise'nin Bedr'in fethini müjdelemek için geldiği gün vefat etmişti.

فَأَمَّا أُمُّ كُلْثُومَ بِنْتُ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَتَزَوَّجَهَا أَيْضًا عُثْمَانُ، بَعْدَ أُخْتِهَا رُقَيَّةَ بِنْتِ رَسُولِ اللهِ ﷺ ثُمَّ تُوُفِّيَتْ عِنْدَهُ لَمْ تَلِدْ لَهُ شَيْئًا.

Osmân b. Affân, Rukiye vefat edince Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kızı Ümmü Gülsüm ile evlendi. Ümmü Gülsüm de vefat etmiş ve kendisine bir şey doğurmamıştı.

وَأَمَّا فَاطِمَةُ بِنْتُ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَتَزَوَّجَهَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، فَوَلَدَتْ لَهُ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ الأَكْبَرَ وَحُسَيْنَ بْنَ عَلِيٍّ، وَهُوَ الْمَقْتُولُ بِالْعِرَاقِ، بِالطَّفِّ، وَزَيْنَبَ وَأُمَّ كُلْثُومٍ فَهَذَا مَا وَلَدَتْ فَاطِمَةُ مِنْ عَلِيٍّ.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kızı Fâtıma ile Ali b. Ebî Tâlib evlendi. Kendisine Hasan b. Ali'yi, Irak'ta, Taff denilen yerde öldürülen Hz. Hüseyin'i, Zeyneb'i ve Ümmü Gülsüm'ü doğurdu. Fâtıma'nın, Ali'den doğurdukları bunlardır.

فَأَمَّا زَيْنَبُ فَتَزَوَّجَهَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ فَمَاتَتْ عِنْدَهُ، وَقَدْ وَلَدَتْ لَهُ علي بن عبد الله، وَأَخًا لَهُ آخَرَ يُقَالُ لَهُ عَوْفٌ، وَأَمَّا أُمُّ كُلْثُومٍ تَزَوَّجَهَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، فَوَلَدَتْ لَهُ زَيْدَ ابن عُمَرَ، ضُرِبَ لَيَالِيَ قِتَالِ ابْنِ مُطِيعٍ ضَرْبًا لَمْ يَزَلْ يَنْهَمُ مِنْهُ حَتَّى تُوُفِّيَ، ثُمَّ خَلَفَ عَلَى أُمِّ كُلْثُومٍ بَعْدَ عُمَرَ عَوْنُ بْنُ جَعْفَرٍ، فَلَمْ تَلِدْ لَهُ شَيْئًا حَتَّى مَاتَ، ثُمَّ خَلَفَ عَلَى أُمِّ كُلْثُومٍ بَعْدَ عَوْنِ بْنِ جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، فَوَلَدَتْ لَهُ جَارِيَةً يُقَالُ لَهَا بُثَيْنَةُ، بُعِثَتْ مِنْ مَكَّةَ إِلَى الْمَدِينَةِ، عَلَى سَرِيرٍ فَلَمَّا قَدِمَتِ الْمَدِينَةَ تُوُفِّيَتْ ثُمَّ خَلَفَ عَلَى أُمِّ كُلْثُومٍ بَعْدَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ وَعَوْنِ بْنِ جَعْفَرٍ، وَمُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، فَلَمْ تَلِدْ لَهُ شَيْئًا حَتَّى مَاتَتْ عِنْدَهُ.

Zeyneb ile Abdullah b. Câfer evlendi. Zeyneb, Abdullah b. Câfer'in yanında vefat etti. Kendisine Ali b. Abdillah'ı ve ona kardeş olarak Avn'ı doğurmuştur.

Ümmü Gülsüm ile Ömer b. el-Hattâb evlenmişti. Kendisine Zeyd b. Ömer'i doğurmuştu. Zeyd b. Ömer, İbn Mutî'in öldürüldüğü gece vurulmuştu ve ölmüştü. Ömer'den sonra Ümmü Gülsüm ile Avn b. Câfer evlendi. Avn b. Câfer vefat etmiş ve Ümmü Gülsüm ondan bir şey doğurmamıştı. Avn b. Câfer'den sonra kendisiyle Muhammed b. Câfer evlenmişti. Ona kendisine Busne denilen bir kız çocuğu doğurdu. Mekke'den Medine'ye bir tahtırevan üzerinde getirildi. Medine'ye geldiği zaman da vefat etti. Ümmü Gülsüm, Ömer b. el-Hattâb, Avn b. Câfer ve Muhammed b. Câfer'den sonra

Abdullah b. Câfer ile evlenmiş ve ondan çocuk doğurmamıştı. Nikahı altındayken de vefat etmişti.

وَتَزَوَّجَتْ خَدِيجَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ قَبْلَ رَسُولِ اللهِ ﷺ رَجُلَيْنِ، الأول منهم عتيق ابن عَائِذِ بْنِ مَخْزُومٍ، فَوَلَدَتْ لَهُ جَارِيَةً فَهِيَ أُمُّ مُحَمَّدِ بْنِ صَيْفِيٍّ، ثُمَّ خَلَفَ عَلَى خَدِيجَةَ بِنْتِ خُوَيْلِدٍ بَعْدَ عَتِيقِ بْنِ عَائِذٍ، أَبُو هَالَةَ التَّمِيمِيُّ، وَهُوَ مِنْ بَنِي أُسَيْدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ تَمِيمٍ، فَوَلَدَتْ لَهُ هِنْدَ بْنَ هِنْدَ بْنِ أَبِي هَالَةَ، وتُوُفِّيَتْ خَدِيجَةُ بِمَكَّةَ، قَبْلَ خُرُوجِ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِلَى الْمَدِينَةِ، وَقَبْلَ أَنْ تُفْرَضَ الصَّلَاةُ. وَكَانَتْ أَوَّلَ مَنْ آمَنَ بِرَسُولِ اللهِ ﷺ مِنَ النِّسَاءِ، فَزَعَمُوا، وَاللهُ أَعْلَمُ، أَنَّهُ سُئِلَ عَنْهَا.. فَقَالَ: لَهَا بَيْتٌ مِنْ قَصَبِ اللُّؤْلُؤِ، لَا صَخَبٌ فِيهِ وَلَا نَصَبٌ.

Hatice binti Huveylid, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) önce iki kişiyle evlenmişti. Birincisi Atîk b. Âiz b. Mahzûm'dur. Kendisine bir kız çocuğu doğurmuştu. Bu kız çocuğu Ümmü Muhammed b. Safiyy el-Mahzûmî'dir. Atîk b. Âiz'den sonra Hatice binti Huveylid ile Esed b. Amr b. Temîm oğullarından olan Ebû Hâle et-Temîmî evlenmiştir. Kendisine Hind b. Hind b. Ebî Hâle'yi doğurmuştur. Hatice, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Medine'ye hicret etmeden ve namaz farz kılınmadan önce Mekke'de vefat etti. Kendisi kadınlardan Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) iman eden ilk kişi idi. Söylenene göre Hatice, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sorulunca: *"Ona cennette, içinde bağrışma ve rahatsızlık olmayan inci ve zümrütten yapılmış bir ev vardır"* buyurmuştur.

ثُمَّ تَزَوَّجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَائِشَةَ، وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَدْ أُرِيَ فِي النَّوْمِ مَرَّتَيْنِ يُقَالُ لَهُ هِيَ امْرَأَتُكَ، وَعَائِشَةُ يَوْمَئِذٍ ابْنَةُ سِتٍّ فَنَكَحَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ بِمَكَّةَ، وَهِيَ بِنْتُ سِتِّ سِنِينَ، ثُمَّ إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ بنى بعائشة بَعْدَ مَا قَدِمَ الْمَدِينَةَ، وَعَائِشَةُ يَوْمَ بَنَى بِهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ ابْنَةُ تِسْعِ سِنِينَ، وَهِيَ عَائِشَةُ بِنْتُ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي قُحَافَةَ، بْنِ عَامِرِ، بْنِ كَعْبِ، بْنِ سَعْدِ، بْنِ تَيْمِ بْنِ مرة، بن لؤي، ابن غَالِبِ، بْنِ فِهْرٍ، فَتَزَوَّجَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ بِكرا. وَاسْمُ أَبِي بَكْرٍ عَتِيقٌ، وَاسْمُ أَبِي قُحَافَةَ عُثْمَانُ

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hz. Âişe ile evlendi. Rüyasında kendisine iki defa: "O, senin eşindir" denilmişti. Hz. Âişe o zaman altı yaşında idi. Hz. Âişe altı yaşında iken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onunla Mekke'de evlendi. Ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Medine'ye geldikten sonra Hz. Âişe ile zifafa

girdi. O zaman Hz. Âişe dokuz yaşında idi. Hz. Âişe binti Ebû Bekr b. Ebî Kuhâfe b. Âmir b. Ka'b b. Sa'd b. Teym b. Murra b. Lueyy b. Ğâlib b. Fihr'dir. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu bakire bir kız olarak aldı. Ebû Bekr'in adı Atîk'tir. Ebû Kuhâfe'nin adı ise Osmân'dır.

وَتَزَوَّجِ رَسُولِ اللهِ ﷺ حَفْصَةَ بِنْتَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ بْنِ نُفَيْلِ، ابن عَبْدِ الْعُزَّى، بْنِ رَبَاحِ، بْنِ عَبْدِ اللهِ، بْنِ قِرَاطِ، بْنِ رِزَاحِ، بْنِ عَدِيِّ بْنِ كَعْبِ بْنِ لُؤَيٍّ، بْنِ غَالِبِ، بْنِ فِهْرِ، وَكَانَتْ قَبْلَهُ تَحْتَ ابن حزاقة ابن قَيْسِ بْنِ عَدِيِّ بْنِ حُزَاقَةَ، بْنِ سَهْمِ، بْنِ عمرو ابن هَصِيصِ، بْنِ كَعْبِ، بْنِ لُؤَيٍّ، بْنِ غَالِبِ، بْنِ فِهْرِ، مَاتَ عَنْهَا مُؤْمِنًا.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hafsa binti Ömer b. el-Hattâb b. Nüfeyl b. Abdiluzza b. Rebâh b. Abdillah b. Kurât b. Rezâh b. Adiy b. Ka'b b. Lueyy b. Ğâlib b. Fihr ile evlendi. Hafsa, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) önce İbn Huzâfe b. Kays b. Adiy b. Huzâfe b. Sehm b. Amr b. Husays b. Ka'b b. Lueyy b. Ğâlib ile evli idi ve ölünce, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile evlenmişti.

وَتَزَوَّجِ رَسُولِ اللهِ ﷺ أُمَّ سَلَمَةَ، وَاسْمُهَا هِنْدَ بِنْتَ أَبِي أُمَيَّةَ بْنِ الْمُغِيرَةِ، ابْنَ عَبْدِ اللهِ، بْنِ عُمَرَ، بْنِ مَخْزُومِ، وَكَانَتْ قَبْلَهُ تَحْتَ أَبِي سَلَمَةَ، وَاسْمُهُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْأَسَدِ بْنِ هِلَالِ، ابْنَ عَبْدِ اللهِ، بْنِ عُمَرَ، بْنِ مَخْزُومِ، فَوَلَدَتْ لِأَبِي سَلَمَةَ سَلَمَةَ بْنَ أَبِي سَلَمَةَ، وُلِدَ بِأَرْضِ الْحَبَشَةِ، وَزَيْنَبَ بِنْتَ أَبِي سَلَمَةَ، وَكَانَ أَبُو سَلَمَةَ وَأُمُّ سَلَمَةَ مِمَّنْ هَاجَرَ إِلَى أَرْضِ الْحَبَشَةِ، وَكَانَتْ أُمُّ سَلَمَةَ مِنْ آخِرِ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ ﷺ وَفَاةً بَعْدَهُ، وَدُرَّةَ بِنْتَ أَبِي سَلَمَةَ.

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ümmü Seleme ile evlendi. Adı Hind binti Ebî Umeyye b. el-Muğîre b. Abdillah b. Ömer b. Mahzûm'dur. Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) önce Ebû Seleme ile evliydi. Ebû Seleme'nin adı Abdullah b. Abdilesed b. Hilâl b. Abdillah b. Ömer b. Mahzûm'dur. Ümmü Seleme, Ebû Seleme'ye, Seleme b. Ebî Seleme'yi doğurmuştu. Habeşistan'da doğmuştu. Bir de Zeyneb binti Ebî Seleme'yi doğurmuştu. Ebû Seleme ve Ümmü Seleme, Habeşistan'a hicret edenlerden idi. Ümmü Seleme, Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) sonra vefat eden en son eşi idi. Yine Ebû Seleme'ye Durre binti Ebî Seleme'yi doğurmuştu.

وَتَزَوَّجِ رَسُولِ اللهِ ﷺ سَوْدَةَ بِنْتَ زَمْعَةَ بْنِ قَيْسِ بْنِ عَبْدِ شَمْسِ، بْنِ عبد ودّ، ابن نَصْرِ، بْنِ مَالِكِ بْنِ حِسْلِ، بْنِ عَامِرِ، بْنِ لُؤَيٍّ، بْنِ غَالِبِ، بْنِ فِهْرِ، وَكَانَتْ قَبْلَهُ تَحْتَ

السَّكْرَانِ بْنِ عَمْرٍو، بْنِ عَبْدِ شَمْسٍ، بْنِ عَبْدِ وائل، نَصْرٍ، بْنِ مَالِكٍ، بْنِ حِسْلٍ، بْنِ عَامِرٍ، بْنِ لُؤَيِّ بْنِ غَالِبِ بْنِ فِهْرٍ.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Sevde binti Zem'a binti Kays b. Abdişems b. Abdivudd b. Nasr b. Mâlik b. Hisl b. Âmir b. Lueyy b. Ğâlib b. Fihr ile evlendi. Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) önce Sekrân b. Amr b. Abdişems b. Abdivâil b. Nasr b. Mâlik b. Hisl b. Âmir b. Lueyy b. Ğâlib b. Fihr ile evliydi.

وَتَزَوَّجَ رَسُولِ اللهِ ﷺ أُمَّ حَبِيبَةَ بِنْتَ أَبِي سُفْيَانَ، بْنِ حَرْبٍ، بْنِ أُمَيَّةَ، بْنِ عَبْدِ شَمْسٍ، بْنِ عَبْدِ مَنَافٍ، بْنِ قُصَيٍّ، بْنِ كِلَابٍ، بْنِ مُرَّةَ، بْنِ كَعْبٍ، بْنِ لُؤَيٍّ، بْنِ غَالِبٍ، بْنِ فِهْرٍ. كَانَتْ قَبْلَهُ تَحْتَ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ جَحْشٍ، ابن رياب، بْنِ بَنِي أَسَدٍ، بْنِ خُزَيْمَةَ، مَاتَ بِأَرْضِ الْحَبَشَةِ نَصْرَانِيًّا، وَكَانَتْ مَعَهُ بِأَرْضِ الْحَبَشَةِ، فَوَلَدَتْ أُمُّ حَبِيبَةَ لِعُبَيْدِ اللهِ بْنِ جَحْشٍ جَارِيَةً يَقُولُ لَهَا: حَبِيبَةُ، وَاسْمُ أُمِّ حَبِيبَةَ رَمْلَةُ أَنْكَحَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أُمَّ حَبِيبَةَ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ، مِنْ أَجْلِ أَنَّ أُمَّ حَبِيبَةَ أُمُّهَا صَفِيَّةُ بِنْتُ أَبِي الْعَاصِ، وَصَفِيَّةُ عَمَّةُ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ أُخْتُ عَفَّانَ لِأَبِيهِ، وَأُمِّهِ، وَقَدِمَ بِأُمِّ حَبِيبَةَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ شرحبيل بن حَسَنَةَ.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ümmü Habîbe binti Ebî Süfyân b. Harb b. Umeyye b. Abdişems b. Abdimenâf b. Kusayy b. Kilâb b. Murra b. Ka'b b. Lueyy b. Ğâlib b. Fihr ile evlendi. Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) önce Esed b. Huzeyme oğullarından İbn Riyâb ile evliydi. Habeşistan'da Hıristiyan biri olarak öldü. Habeşistan'da kendisiyle birlikte idi. Ümmü Habîbe, Ubeydullah b. Cahş'a, kendisine Habîbe denilen kız çocuğunu doğurmuştu. Ümmü Habîbe'nin adı Remle'dir. Ümmü Habîbe'yi Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem), Osmân b. Affân nikahlamıştı. Çünkü Ümmü Habîbe'nin annesi Safiyye binti Ebi'l-Âs'tır. Safiyye de, Osmân b. Affân'ın halasıdır. Yani Affân'ın anne-baba bir kız kardeşidir. Ümmü Habîbe, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) önce Şurahbîl b. Hasan ile evli idi.

وَتَزَوَّجَ رَسُولِ اللهِ ﷺ زينب بنت جحش، ابن رِيَابٍ، بْنِ أَسَدِ بْنِ خُزَيْمَةَ، وَأُمُّهَا أُمَيْمَةُ بِنْتِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ بْنِ هَاشِمٍ عَمَّةُ رَسُولِ اللهِ ﷺ كَانَتْ قَبْلَهُ تَحْتَ زَيْدِ بْنِ حَارِثَةَ الْكَلْبِيِّ مَوْلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ الَّذِي ذَكَرَ اللهُ ﷻ فِي الْقُرْآنِ اسْمَهُ، وَشَأْنَهُ وشَأْنَ زَوجِهِ. وَهِيَ أَوَّلُ نِسَاءِ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَفَاةً بَعْدَهُ.

وَهِيَ أَوَّلُ امْرَأَةٍ جُعِلَ عَلَيْهَا النَّعْشُ، جَعَلَتْ لَهَا أَسْمَاءُ بِنْتُ عُمَيْسٍ الْخَثْعَمِيَّةُ، وَهِيَ أم عبد الله ابن جَعْفَرٍ كَانَتْ بِأَرْضِ الْحَبَشَةِ، وَإِنَّهُمْ يَصْنَعُونَ النَّعْشَ، فَصَنَعَتْهُ لِزَيْنَبَ يَوْمَ تُوُفِّيَتْ.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Esed b. Huzeyme oğullarından Zeyneb binti Cahş b. Riyâb ile evlendi. Zeyneb'in annesi Umeyme binti Abdilmuttalib b. Hâşim'dir ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) halasıdır. Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) önce Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısı ve Allah'ın Kur'ân'da zikrettiği Zeyd b. Hârise el-Kelbî ile evliydi. Zeyneb binti Cahş, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından sonra vefat eden ilk eşi idi. İlk olarak kendisi için tabut yapılmıştı. Tabutu kendisine Esmâ binti Umeys el-Has'amiyye yapmıştı. Kendisi Habeşistan'da iken orada tabut yaptıklarını görmüş ve Zeyneb vefat edince de ona bir tabut yaptırmıştı.

وَتَزَوَّجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ زَيْنَبَ بِنْتَ خُزَيْمَةَ، وَهِيَ أُمُّ الْمَسَاكِينِ، وَهِيَ مِنْ بَنِي عَبْدِ مَنَافِ بْنِ هِلَالِ بْنِ عَامِرِ بْنِ صَعْصَعَةَ. كَانَتْ قَبْلَهُ تَحْتَ عَبْدِ اللهِ بْنِ جحش بن رياب، قُتِلَ يَوْمَ أُحُدٍ، فَتُوُفِّيَتْ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ حَيٌّ، لَمْ تَلْبَثْ مَعَهُ إِلَّا يَسِيرًا.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), miskinlerin annesi Zeyneb binti Huzeyme ile evlendi. Kendisi Abdimenâf b. Mâlik b. Âmir b. Sa'sa' oğullarındadır. Yâkûb'un rivayetinde: "b. Hilâl b. Âmir b. Sa'sa'" şeklindedir. Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) önce Uhud savaşında öldürülen Abdullah b. Cahş b. Riyâb ile evliydi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) hayatta iken vefat etmişti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte az bir zaman yaşamıştı.

وَتَزَوَّجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَيْمُونَةَ بِنْتَ الْحَارِثِ بْنِ حَزْنِ بْنِ بَجِيرِ، بْنِ الْهَرَمِ رُوَيْبَةَ، بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ هِلَالِ، بْنِ عَامِرِ، بْنِ صَعْصَعَةَ، وَهِيَ الَّتِي وَهَبَتْ نَفْسَهَا لِلنَّبِيِّ ﷺ، تَزَوَّجَتْ قَبْلَ رَسُولِ اللهِ ﷺ رَجُلَيْنِ، الْأَوَّلُ منهما، بن عَبْدِ يَالِيلَ بْنِ عَمْرٍو الثَّقَفِيُّ، مَاتَ عَنْهَا، ثُمَّ خلف عليها أبو دهم، بن عبد العزّى، ابن أَبِي قَيْسٍ، بْنِ عَبْدِ وُدٍّ، بْنِ نَصْرٍ، بْنِ مَالِكٍ، بْنِ حِسْلٍ، بْنِ عَامِرٍ، بْنِ لُؤَيٍّ، بْنِ غَالِبٍ، بْنِ فِهْرٍ.

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Meymûne binti'l-Hâris b. Hazn b. Buceyr b. el-Herim Ruveybe b. Abdillah b. Hilâl b. Âmir b. Sa'sa' ile evlendi. Meymûne kendini Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) hibe etmişti. Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem)

önce iki kişi ile evlenmişti. Birincisi İbn Abd Yâleyl b. Amr es-Sekafî'dir. Bu kişi öldükten sonra Ebû Duhm b. Abdiluzza b. Ebî Kays b. Abdivudd b. Nasr b. Mâlik b. Hisl b. Âmir b. Lueyy b. Ğâlib b. Fihr ile evlendi.

وَسَبَى رَسُولُ اللهِ ﷺ جُوَيْرِيَةَ بِنْتَ الْحَارِثِ بْنِ أَبِي ضِرَارٍ، بْنِ الحارث، ابن عَائِذِ، بْنِ مَالِكٍ، بْنِ الْمُصْطَلِقِ مِنْ خُزَاعَةَ. وَالْمُصْطَلِقُ اسْمُهُ خُزَيْمَةُ، يَوْمَ وَاقَعَ بَنِي الْمُصْطَلِقِ، بِالْمُرَيْسِيعِ، وَسَبَى رَسُولُ اللهِ ﷺ صَفِيَّةَ بِنْتَ حُيَيِّ بْنِ أَخْطَبَ، مِنْ بَنِي النَّضِيرِ، يَوْمَ خَيْبَرَ، وَهِيَ عَرُوسٌ، بِكِنَانَةَ بْنِ أَبِي الْحُقَيْقِ، فَهَذِهِ إِحْدَى عَشْرَةَ امْرَأَةً دَخَلَ بِهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ، وَقَسَمَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ﷺ فِي خِلَافَتِهِ لِنِسَاءِ رَسُولِ اللهِ ﷺ اثْنَيْ عَشَرَ أَلْفَ دِرْهَمٍ، لِكُلِّ امْرَأَةٍ، وَقَسَمَ لِجُوَيْرِيَةَ، وَصَفِيَّةَ سِتَّةَ آلَافِ دِرْهَمٍ لِأَنَّهُمَا كَانَتَا سبي. وقَدْ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَسَمَ لَهُمَا وَحَجَبَهُمَا.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Cuveyriye binti'l-Hâris b. Ebî Dırâr b. el-Hâris b. Âiz b. Mâlik b. Mustalik'i Mustalik oğulları, Mureysi' savaşına girdiği zaman esir olarak aldı. Mâlik b. el-Mustalik, Huzâa'lıdır ve adı Huzeyme'dir.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hayber gününde Nadîr oğullarından Safiyye binti Huyey b. Ahtab'ı Hayber günü esir aldı. Safiyye o zaman Kinâne b. Ebi'l-Hukayk ile evlenmişti. İşte bunlar Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kendileriyle zifafa girdiği on bir eşidir. Ömer b. el-Hattâb hilafeti zamanında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) eşlerinden her birine on iki bin (dirhem) verdi. Cuveyriye ve Safiyye'ye ise altışar bin verdi. Çünkü bunlar esir olarak alınmıştı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara pay vermiş ve onları örtmüştü.

وَتَزَوَّجِ رَسُولِ اللهِ ﷺ الْعَالِيَةَ بِنْتَ ظِبْيَانَ بْنِ عَمْرٍو مِنْ بَنِي أَبِي بَكْرِ بْنِ كِلَابٍ، فَدَخَلَ بِهَا، فَطَلَّقَهَا.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekr b. Kilâb oğullarından Âliye binti Zabyân b. Amr ile de evlendi. Onunla zifafa girdikten sonra boşadı.

قَالَ يَعْقُوبُ: قَالَ حَجَّاجُ: وَحَدَّثَنِي جَدِّي قَالَ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمٍ، يَعْنِي الزهريَّ بْنِ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، أَخْبَرَهُ أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ: فَدَلَّ الضَّحَّاكُ بْنُ سُفْيَانَ مِنْ بَنِي أَبِي بَكْرِ بْنِ كِلَابٍ عَلَيْهَا رَسُولَ اللهِ ﷺ، فَقَالَ لَهُ: وَبَيْنِي وَبَيْنَهَا الْحِجَابُ، يَا رَسُولَ اللهِ هَلْ لَكَ فِي أُخْتِ أُمِّ شَبِيبٍ؟ وَأُمُّ شَبِيبٍ امْرَأَةُ الضَّحَّاكِ.

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) eşi Hz. Âişe der ki: Ebû Bekr b. Kilâb oğullarından Dahhâk b. Süfyân, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girdi. Aramızda perde vardı. Dahhâk: "Ey Allah'ın Resûlü! Ümmü Şebîb'in kız kardeşini (baldızımı) ister misin?" dedi. Ümmü Şebîb, Dahhâk'ın eşi idi.

وَتَزَوَّجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ امْرَأَةً مِنْ بَنِي عَمْرِو بْنِ كِلَابٍ، أَخِي أَبِي بَكْرِ بْنِ كِلَابٍ، وَهُمْ رَهْطُ زُفَرَ بْنِ الْحَارِثِ، فَأُنْبِئَ أَنَّ بِهَا بَيَاضًا فَطَلَّقَهَا، وَلَمْ يَدْخُلْ بِهَا.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Züfer b. el-Hâris kabilesinden ve Ebû Bekr b. Kilâb'ın kardeşlerinden olan Amr b. Kilâb oğullarından bir kadınla evlendi. Kadında alaca hastalığı görünce onunla zifafa girmeden boşadı.

وَتَزَوَّجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أُخْتَ بَنِي الْجَوْنِ الْكِنْدِيِّ، وَهُمْ حُلَفَاءُ فِي بَنِي فَزَارَةَ، فاستعازت مِنْهُ، فَقَالَ: لَقَدْ عُذْتِ بِعَظِيمٍ: الْحَقِي بِأَهْلِكِ فَطَلَّقَهَا، وَلَمْ يَدْخُلْ بِهَا.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Fezâra oğullarının anlaşmalısı olan Cevn el-Kindî oğullarına mensup biriyle evlendi. Kadın Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) Allah'a sığınınca: ***"Sen büyük olana sığındın, ailenin yanına geri dön"*** buyurdu ve onunla gerdeğe girmeden onu boşadı.

قَالَ: وَكَانَتْ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ سُرِّيَّةٌ يُقَالُ لَهَا مَارِيَةُ، فَوَلَدَتْ لَهُ غُلَامًا اسْمُهُ إِبْرَاهِيمَ، فَتُوُفِّيَ وَقَدْ مَلَأَ الْمَهْدَ، وَكَانَتْ لَهُ وَلِيدَةٌ، يُقَالُ لَهَا رَيْحَانَةُ بِنْتُ شَمْعُونَ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ بَنِي خَنَاقَةَ، وَهُمْ بَطْنٌ مِنْ بَنِي قُرَيْظَةَ، أَعْتَقَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ وَيَزْعُمُونَ أَنَّهَا قَدِ احْتَجَبَتْ.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında Mâriye adında Kıbtî bir cariye vardı. Kendisine İbrâhîm adında bir çocuk doğurdu. İbrâhîm daha beşikte iken öldü. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ehl-i Kitab'dan olan Hunâfe oğullarından Reyhâne binti Şem'ûn adında bir cariyesi daha vardı. Bunlar Kurayza oğullarından bir koldu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu azat etti. Söylenene göre o da örtünmüştü.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ قَالَ: وَقَدْ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ تَزَوَّجَ أَسْمَاءَ بِنْتَ كَعْبٍ الْجُونِيَّةَ، فَلَمْ يَدْخُلْ بِهَا حَتَّى طَلَّقَهَا، وَتَزَوَّجَ عَمْرَةَ بِنْتَ زَيْدٍ، إِحْدَى نِسَاءِ بَنِي

كِلَابٍ، ثُمَّ بَنِي الْوَحِيدِ وَكَانَتْ قَبْلَهُ عِنْدَ الْفَضْلِ بْنِ عَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، فَطَلَّقَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ قَبْلَ أَنْ يَدْخُلَ بِهَا. فَسَمَّى الْمَرْأَتَيْنِ الَّتِي لَمْ يُسَمِّهِمَا الزُّهْرِيُّ، وَلَمْ يَذْكُرِ الْعَالِيَةَ.

İbn İshâk der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Esmâ binti Ka'b el-Cuveyniyye ile evlenmiş ve onunla gerdeğe girmeden boşamıştı. Yine Kilâb ve Vahîd oğullarından bir kadın olan Amre binti Zeyd ile evlendi. Bu kadın daha önce Fadl b. Abbâs b. Abdilmuttalib ile evli idi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onunla gerdeğe girmeden onu boşadı."

İbn İshâk bu şekilde Zührî'nin adlarını bildirmediği iki kadının adını vermiş, ancak Âliye'yi zikretmemiştir.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ عَنْ زَكَرِيَّا بن أبي زائدة، عَنِ الشَّعْبِيِّ قَالَ: وَهَبْنَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ نِسَاءٌ أَنْفُسَهُنَّ، فَدَخَلَ بِبَعْضِهِنَّ، وَأَرْجَأَ بَعْضَهُنَّ فَلَمْ يَقْرَبْهُنَّ حَتَّى تُوُفِّيَ. وَلَمْ يَنْكِحْنَ بَعْدَهُ، مِنْهُنَّ أُمُّ شَرِيكٍ. فَذَلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَى: تُرْجِي مَنْ تَشَاءُ مِنْهُنَّ، وَتُؤْوِي إِلَيْكَ مَنْ تَشَاءُ، وَمَنِ ابْتَغَيْتَ مِمَّنْ عَزَلْتَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكَ.

Şa'bî der ki: Kendini Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bağışlayan kadınlar vardı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bunlardan bazılarıyla gerdeğe girmiş bazılarına ise vefat edene kadar yaklaşmamıştır. Bu kadınlar da Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) sonra evlenmemişlerdir. Bunlardan biri de Ümmü Şerîk'tir. Yüce Allah'ın, **"Bunlardan istediğini bırakır, istediğini yanına alabilirsin. Sırasını geri bırakmış olduklarından da arzu ettiğini yanına almanda sana bir sorumluluk yoktur"**[1] âyeti buna işaret etmektedir.

قُلْتُ: وَقَدْ رُوِّينَا عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كَانَتْ خَوْلَةُ مِنَ اللَّاتِي وَهَبْنَ أَنْفُسَهُنَّ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ يُرِيدُ خَوْلَةَ بِنْتَ حَكِيمٍ، وَرُوِّينَا فِي حَدِيثِ أَبِي أُسَيْدٍ السَّاعِدِيِّ فِي قِصَّةِ الْجَوْنِيَّةِ الَّتِي اسْتَعَاذَتْ، فَأَلْحَقَهَا بِأَهْلِهَا، أَنَّ اسْمَهَا أُمَيْمَةُ بِنْتُ النُّعْمَانِ بْنِ شَرَاحِيلَ، وَرَأَيْتُ فِي كِتَابِ الْمَعْرِفَةِ لِابْنِ مُنْبِهٍ أَنَّ الَّتِي اسْتَعَاذَتْ هِيَ أُمَيْمَةُ بِنْتُ النُّعْمَانِ بْنِ شَرَاحِيلَ الْجَوْنِيَّةُ. قَالَ: وَيُقَالُ: إِنَّ الَّتِي اسْتَعَاذَتْ هِيَ فَاطِمَةُ بِنْتُ الضَّحَّاكِ، وَيُقَالُ: إِنَّهَا مُلَيْكَةُ

---

[1] Ahzâb Sur. 51

اللَّيْثِيَّةُ، قُلْتُ: وَالصَّحِيحُ أَنَّهَا أُمَيْمَةُ وَاللهُ أَعْلَمُ، وَزَعَمُوا أَنَّ الْكِلَابِيَّةَ اسْمُهَا عَمْرَةُ، وَهِيَ الَّتِي وَصَفَهَا أَبُوهَا بِأَنَّهَا لَمْ تَمْرَضْ قَطُّ، فَرَغِبَ عَنْهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ.

Hişâm b. Urve'nin bildirdiğine göre de babası: "Havle binti Hakîm kendini Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) hibe edenlerden idi" demiştir. Ebû Useyd es-Sâ'idî'nin, Cuveyniyye kıssası hakkındaki hadisini zikretmiştik. Burada Allah'a sığınan ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kendisini ailesi yanına gönderdiği Cuveyniyye, Umeyme binti Nu'mân b. Şurahbîl'dir. İbn Münebbih'in, *Ma'rife* kitabında Allah'a sığınan ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kendisini ailesi yanına gönderdiği kişinin Umeyme binti Nu'mân b. Şurahbîl olduğunu gördüm. Ancak bu kişinin Fâtıma binti'd-Dahhâk olduğu söylendiği gibi Muleyke el-Leysî olduğu da söylenmektedir. Ancak doğru olanı Umeyme'dir. Doğrusunu da Allah bilir. Kilâbiyye'nin adının Amre olduğu da söylenmektedir. Babası, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem), Amre'nin hiç hastalanmadığını söyleyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu bıraktı.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْمُقْرِئُ، قَالَ: حَدَّثَنَا الثَّقَفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْمِقْدَامِ الْعِجْلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ المعلا الْعَبْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ قَالَ: تَزَوَّجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ خَمْسَ عَشْرَةَ امْرَأَةً، قَالَ: فَذَكَرَهُنَّ وَزَادَ أَنَّ رسول الله ﷺ تَزَوَّجَ أُمَّ شَرِيكٍ الْأَنْصَارِيَّةَ مِنْ بَنِي النَّجَّارِ، وَقَالَ: إِنِّي لَأُحِبُّ أَنْ أَتَزَوَّجَ مِنَ الْأَنْصَارِ، وَلَكِنِّي أَكْرَهُ غَيْرَتَهُنَّ، وَلَمْ يَدْخُلْ بِهَا، وَتَزَوَّجَ أَسْمَاءَ بِنْتَ الصَّلْتِ مِنْ بَنِي حَرَامٍ، ثُمَّ مِنْ بَنِي سُلَيْمٍ فَلَمْ يَدْخُلْ بِهَا. وَخَطَبَ جَمْرَةَ بِنْتَ الْحَارِثِ الْمُزَنِيَّةِ، قَالَ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ،

Saîd b. Ebî Arûbe bildiriyor: Katâde: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) on beş kadınla evlendi" diyerek bu kadınları(n isimlerini) zikretti ve şöyle devam etti: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Neccâr oğullarından Ümmü Şerîk ile evlendi ve: ***«Ben Ensârlı kadınlarla evlenmek isterim, ama onların kıskançlıklarından hoşlanmıyorum»*** buyurarak onunla gerdeğe girmedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Harâm oğullarından Süleym oğulları kolundan Esmâ binti's-Salt ile evlendi. Ama onunla gerdeğe girmedi. Cemre binti'l-Hâris el-Müzeniyye ile de nişanlandı."

وَقَالَ أَبُو عُبَيْدَةَ مَعْمَرُ بْنُ الْمُثَنَّى تَزَوَّجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ثَمَانِيَ عَشْرَةَ امْرَأَةً، وَزَادَ فِيهِنَّ قُتَيْلَةَ بِنْتَ قَيْسٍ، أُخْتَ الْأَشْعَثِ بْنِ قَيْسٍ، فَزَعَمَ بَعْضُهُمْ أَنَّهُ تَزَوَّجَهَا قَبْلَ وَفَاتِهِ بِشَهْرَيْنِ،

وزعم آخرون أنه تزوجها في مرضه، قال: ولم تكن قدمت عليه، ولا رآها، ولا دخل بها،
وزعم آخرون أنه أوصى أن تخير قتيلة إن شاءت يضرب عليها الحجاب، وتحرم على
المؤمنين وإن شاءت فلتنكح من شاءت، فاختارت النكاح، فتزوجها عكرمة بن أبي جهل
بحضرموت، فبلغ أبا بكر، فقال: لقد هممت أن أحرق عليهما، فقال عمر بن الخطاب:
ما هي من أمهات المؤمنين، ولا دخل بها النبي ﷺ ولا ضرب عليها الحجاب. قال:
وزعم بعضهم أن النبي ﷺ لم يوص فيها بشيء وأنها ارتدت، فاحتج عمر على أبي بكر
أنها ليست من أزواج النبي ﷺ بارتدادها. فلم تلد لعكرمة إلا ولدا واحدا. وزاد أبو عبيدة
أيضا في العدد فاطمة بنت شريح، وسنا بنت أسماء السلمية وذكر ابن منده أن التي
ارتدت، هي البرصاء من بني عوف ابن سعد بن ذبيان.

Ebû Ubeyde Ma'mer b. Müsennâ: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), on sekiz kadınla evlendi" dedi ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) evlendiği kadınlar arasında Eş'as b. Kays'ın kız kardeşi Katîle binti Kays'ı da zikretti. Bazıları, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından iki ay önce bu kadınla evlendiğini söylemiştir. Bazıları da Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu kadınla hastalık döneminde evlendiğini söylemiştir. Ancak bu kadın Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelmemiş, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu görmemiş ve onunla gerdeğe girmemiştir.

Başkalarının söylediğine göre de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Katîle'nin muhayyer bırakılmasını vasiyet etmiştir. Yani o dilerse örtünür ve artık müminlere haram olur, dilerse de istediği bir erkekle evlenebilir. Ancak kadın Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) sonra başka biriyle evlenmeyi tercih etti ve Hadramut şehrinde İkrime b. Ebi Cehil onunla evlendi. Bu haber Ebû Bekr'e ulaşınca: "Her ikisini de yakmak isterdim" dedi. Bunun üzerine Ömer b. el-Hattâb: "O, müminlerin annelerinden değildir. Çünkü Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onunla gerdeğe girmedi ve üzerine örtü örtülmedi" dedi.

Bazılarının söylediğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) o kadın hakkında herhangi bir vasiyette bulunmamış ve kadın, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) sonra irtidad etmiştir. Bunun üzerine Ömer, Ebû Bekr'e karşı onun irtidad etmesini ileri sürerek Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) eşlerinden olmadığını savunmuştur. Bu kadın İkrime'ye sadece bir çocuk doğurdu.

Ebû Ubeyd rivayetinde bu sayıya Fatıma binti Şureyh'i ve Senâ binti Esmâ

es-Sülemî'yi de ekledi. İbn Mende'nin bildirdiğine göre irtidad eden kadın Avf b. Sa'd b. Zibyân oğullarından Barsâ'dır.

حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عُبَيْدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدٍ مَهْدِيٌّ الْقُشَيْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ، أَنَّ نَبِيَّ اللهِ ﷺ تَزَوَّجَ خَمْسَ عَشْرَةَ امْرَأَةً، وَدَخَلَ بِثَلَاثَ عَشْرَةَ وَاجْتَمَعَ عِنْدَهُ مِنْهُنَّ إِحْدَى عَشْرَةَ وَقُبِضَ عَنْ تِسْعٍ، فَأَمَّا اثْنَتَانِ مِنْهُنَّ فَأَفْسَدَهُمَا فَطَلَّقَهُمَا، وَذَاكَ أَنَّ النِّسَاءَ قُلْنَ لِإِحْدَاهُمَا: إِذَا دَنَا مِنْكِ، فَتَمَنَّعِي. فَتَمَنَّعَتْ فَطَلَّقَهَا، وَأَمَّا الْأُخْرَى فَلَمَّا مَاتَ ابْنُهُ إِبْرَاهِيمُ قَالَتْ: لَوْ كَانَ نَبِيًّا مَا مَاتَ ابْنُهُ فَطَلَّقَهَا، مِنْهُنَّ خَمْسٌ مِنْ قُرَيْشٍ، عَائِشَةُ بِنْتُ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ، وَحَفْصَةُ بِنْتِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، وَأُمُّ سَلَمَةَ بِنْتُ أَبِي أُمَيَّةَ، وَسَوْدَةُ بِنْتُ زَمْعَةَ، وَأُمُّ حبيبة بنت أبي سفيان، وَمَيْمُونَةُ بِنْتُ الْحَارِثِ الْهِلَالِيَّةُ، وَجُوَيْرِيَةُ بِنْتُ الْحَارِثِ الْخُزَاعِيَّةُ، وَزَيْنَبُ بِنْتُ جَحْشٍ الْأَسَدِيَّةُ، وَصَفِيَّةُ بِنْتُ حُيَيٍّ الْخَيْبَرِيَّةُ. قُبِضَ ﷺ عَنْ هَؤُلَاءِ.

Katâde bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) on beş kadınla evlendi. Bunlardan on üçüyle gerdeğe girdi. On bir eşi yanında bir arada bulundu. Vefat ettiği zaman da yanında dokuz eşi vardı. Bunlardan ikisini boşamıştır. Kadınlar bunlardan birine: "Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) kendine yaklaştırma" dediler. O da Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) kendine yaklaştırmayınca Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu boşadı. Diğeri ise Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) oğlu İbrâhîm vefat edince: "Eğer peygamber olsaydı oğlu ölmezdi" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu boşadı. Eşlerinden beşi Kureyşlidir. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) eşlerinden Âişe binti Ebî Bekr, Hafsa binti Ömer b. el-Hattâb, Ümmü Seleme binti Ebî Umeyye, Sevde binti Zem'a, Ümmü Habîbe binti Ebî Süfyân, Meymûne binti'l-Hâris, Cuveyriye binti'l-Hâris, Zeyneb binti Cahş ve Safiyye binti Huyey hayatta iken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etti.

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَوْسٍ أَبُو زَيْدٍ الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ مِقْسَمٍ عَنِ ابن عَبَّاسٍ قَالَ: وَلَدَتْ، خَدِيجَةُ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ سِتَّةً، غُلَامَيْنِ وَأَرْبَعَ نِسْوَةٍ، وَلَدَتْ لَهُ فَاطِمَةَ، وَرُقَيَّةَ، وَزَيْنَبَ وَأُمَّ كُلْثُومٍ، وَالْقَاسِمَ، وَعَبْدَ اللهِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: لَمَّا مات إِبْرَاهِيمَ ابْنِ رَسُولِ

اللهِ ﷺ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِنَّ لَهُ مُرْضِعًا فِي الْجَنَّةِ يُتِمُّ رَضَاعَهُ، وَلَوْ عَاشَ لَكَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا، وَلَوْ عَاشَ لَأَعْتَقْتُ أخواله من القبط.

İbn Abbâs der ki: Hz. Hatice, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) ikisi erkek dördü kız olmak üzere altı çocuk doğurdu. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem), Fâtıma, Rukiyye, Zeyneb, Ümmü Gülsüm, Kâsım ve Abdullah'ı doğurdu.

İbn Abbâs der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) oğlu İbrâhîm vefat ettiği zaman Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Onun için cennette bir süt emzirici vardır. Eğer yaşasaydı sıddık bir nebî olurdu. Eğer yaşasaydı Kıbtî dayıları azat olunacaktı"*** buyurdu.

ÂYETLER DİZİNİ

*Bu bölümde hadis metinleri içinde tamamı ya da bir kısmı geçen âyetler söz konusu edilmiştir. Sûre adı ve âyetin numarasından sonra bir ok → işareti ile içinde geçtiği cilt ve sayfa numaraları verilmektedir.

* Sûre adları alfabetik sırayla dizilmiştir.

KONU BAŞLIKLARI ve GENEL DİZİNİ

*Bu bölümde hadis terimi olarak "bâb/ebvâb" şeklinde ifade edilen konu başlıkları yanısıra hadis metinlerinde geçen özel isimler, coğrafi bölgeler, şehirler, mescidler, kabileler, Cahiliye dönemi ile tarihi şahsiyetler, peygamberler, ulvi ve süfli bedensiz varlıklar ile kutsal mekanlar, dini terimler, giyecek ve ev eşyaları, bazı hayvanlar, meyve ve sebzeler, yiyecek maddeleri ve tarihi olaylara dair isimlere yer verilmiştir.

* Kullanım kolaylığı açısından alfabetik olarak sıralanmıştır.

*Referans olarak Türkçe çeviri baskılarımızın cilt ve sayfa numaraları verilmiştir.

* Anahtar kelimeler kullanılmak suretiyle erişim kolaylığı sağlanmıştır.